

ឯកសារគម្ពីរព្រះទ័ព្រហ្មបិដកស្កាននេះ
ត្រូវបានថតចេញពី ច្បាប់គម្ពីរព្រះទ័ព្រហ្មបិដកជប៉ុន ។

ឯកសារគម្ពីរព្រះទ័ព្រហ្មបិដកនេះ ចាប់ពីភាគ៥១ ដល់ ភាគ១១០
ត្រូវបានរៀបចំធ្វើឡើងដោយ គេហទំព័រ៥០០០ឆ្នាំ ឬជា
ចំពោះព្រះពុទ្ធសាសនា សម្រាប់ជាធម្មទាន ។

ផ្តល់សេចក្តីរំលឹកគម្ពីរព្រះទ័ព្រហ្មបិដកសម្រាប់ការងារ
ដោយ ឧបាសិកា កាំង ហ៊ិចទ័ណ ។

គ្រប់គ្រងឯកសារ (ទូទៅ និងផ្នែកបច្ចេកទេស)
ដោយ ឧបាសក ស្រុង-ចាន់ណា ។

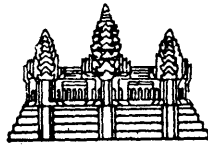
ត្រួតពិនិត្យឡើងវិញ
ដោយ ចន-ស្រីស្រស់ ។

ថតស្កានដោយ
ប៊ុនប្រុស ម៉ាន់ សាន់រ៉ត

ក្រោមការឧបត្ថម្ភយ៉ាងច្រើនលើសលែកពី៖

- ឧបាសិកា កាំង ហ្គីច ទ័ណ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក ជុត លីស្រុង និង ឧបាសិកា លី សុខា ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក សរ ចន និង ឧបាសិកា អ៊ិច សារ៉េង ព្រមទាំងបុត្រ (បាត់ដំបង)
- ឧបាសក ជា ស៊ីវ៉ាតានា និងឧបាសិកា យុន សូនីម៉ា ព្រមទាំងបុត្រី ជា សុមេធាធីតា (ស.វ.អ)
- លោក ជីម-ជា និងលោកស្រី រតនី ស្រីមុំ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក ទីផង យឿន (កូឡែន)
- លោក ស៊ុក ចាន់សេនី (បន្ទាយមានជ័យ)
- ឧបាសិកា យ៉ា វ៉ានី (បន្ទាយមានជ័យ)
- ប្អូនស្រី យ៉ា សុភ័ក្ត្រ (បន្ទាយមានជ័យ)
- ឧបាសិកា កោ សេង (ភ្នំពេញ)
- លោកស្រី ប៉ាន សុគន្ធានីន និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក ស្រុង ចាន់ណា និង ឧបាសិកា ចន ស្រីស្រស់ ព្រមទាំងបុត្រ ចាន់ណា សុធានីនាដ, ចាន់ណា សុធានីនាធា (ភ្នំពេញ)
- លោកស្រី ស្រុង ចាន់រស្មី និង ស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- កញ្ញា ស្រុង ចាន់រតនា (ភ្នំពេញ)
- លោក ស្រុង យូចេង (ភ្នំពេញ)
- លោក នង សុផល (កូឡែន)
- ប្អូនស្រី សុខ អេង (កំពង់ចាម)
- កញ្ញា ចន កក្កដា (បាត់ដំបង)
- លោកស្រី ចន សត្យា និងលោក ទួត សេនីស័ក ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- លោក ចន រចនា (បាត់ដំបង)
- កញ្ញា ទីស សុផានី (បាត់ដំបង)
- កញ្ញា យឿម សុផានី (បាត់ដំបង)
- លោក ម៉ៅ គន្ធា និងលោកស្រី ធឿង សេដ្ឋា (បាត់ដំបង)
- លោក សៅ សារ៉ុម (បាត់ដំបង)
- ព្រះតេជព្រះគុណ ជុំ សារៈ (ព្រះចៅអធិការវត្ត សម សាន្ត ខេត្តបាត់ដំបង)
- ឧបាសិកា វ៉ាន់ លុយ និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- លោកស្រី ហួ ច័ន្ទសុវណ្ណ និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ស.វ.អ)

ព្រះ
ព្រះបិតាមហាបាយ័ន
និង
សេចក្តីព្រះបាទនាសាខ្មែរ
រាជវង្សបិតា
បង្កើតឡើង ខុសិយនាគ
ស័ក

បោះពុម្ពលើកទី ១

ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ភ្នំពេញ

ព. ស. ២៥០៧

ឧទ្ទិសកថា

យើងខ្ញុំ សូមផ្តល់ស្មារតីសូត្រព្រះធម៌ឧទ្ទិសជូនជនជាតិខ្មែរ ។

ឥឡូវ យើងខ្ញុំអាចជូនគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកនេះ ទៅអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាជនជាតិខ្មែរបានហើយ ។

ព្រះធម៌នៃព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់នេះ ត្រូវបានសូត្រចេញពីជម្រកដួងចិត្តនៃអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា
ជនជាតិជប៉ុន ។

このカンボジア版南伝大蔵経を
カンボジアの佛教徒へ
贈ることができることに感謝します。
これが日本の佛教徒の心です。

It is with a deep sense of gratitude that I present the translation of the complete TRIPITAKA to Cambodian Buddhists on behalf of the Japanese Buddhist community.

ការប្តូរថ្នាក់

ជូនចំពោះជនជាតិខ្មែរ ជាមីរាម៉ាអាន !

ជូនចំពោះជនជាតិខ្មែរដែលកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា ជាមីគោរព !

គម្ពីរព្រះត្រៃបិដកខ្មែរនេះ ត្រូវបាន " ក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក " នៃពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ នៅភ្នំពេញ ចក្រព្រឹត្តិភាសាបាលីមកជាភាសាខ្មែរ តាំងពីឆ្នាំ ១៩៣០ ទៅឆ្នាំ ១៩៦៨ គឺត្រូវចំណាយ ពេល ៣៩ ឆ្នាំ ទើបបានសម្រេចហើយសព្វគ្រប់ ។ នេះពិតជាកំណប់ព្រះធម៌របស់ព្រះពុទ្ធសាសនា ខ្មែរ ហើយក៏ជាកំណប់វប្បធម៌ខាងផ្នែកបោះពុម្ពរបស់ជនជាតិខ្មែរផងដែរ ។ យើងខ្ញុំ ពុទ្ធសាសនិក ជាតិជប៉ុន មានសន្តានចិត្តរីករាយនឹងបោះពុម្ពជាថ្មីឡើងវិញ ដោយសង្ឃឹមថា ព្រះពុទ្ធសាសនាខ្មែរ ក៏នឹងរុងរឿងឡើងវិញដែរ ។

នេះគឺជាអំណោយពីជម្រកដួងចិត្ត ជូនទៅដល់ជនជាតិខ្មែរទាំងអស់ ព្រមទាំង មនុស្សជាតិទូទៅ នៅក្នុងពិភពលោកនេះ ដែលមានចិត្តស្រឡាញ់សន្តិភាព ។

ខ្មែរបានរងសោកនាដកម្មដែលមិនធ្លាប់មានពីមុនមក ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះពុទ្ធសាសនា ខ្មែរ ក៏ត្រូវអន្តរាយយ៉ាងខ្លាំង ក៏ប៉ុន្តែឥឡូវនេះ យើងទាំងអស់គ្នា បានឈានជើងកន្លងផុតពីសេចក្តី ទុក្ខសោកដ៏ធ្ងន់ធ្ងរនេះ ចាកផុតពីអំពើឃោរឃៅ បញ្ចប់គំនុំគុំគួន ដើរតាមពុទ្ធដីកាព្រះបរមគ្រូ មិត្តព្យាយាមធ្វើឱ្យមានសន្តិភាពក្នុងពិភពលោក ។

ការណ៍ដែលយើងខ្ញុំជូនគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកពេលនេះ គឺជាមិត្តរួមនៃការប្តេជ្ញាចិត្ត របស់អ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាជនជាតិជប៉ុនថា យើងខ្ញុំធ្វើសហប្រតិបត្តិការដើម្បីសន្តិភាព ក្នុងពិភពលោក ដើម្បីទុកជាកស្តុតាងនៃចំណងមេត្រីភាព និងមិត្តភាពរវាងប្រជាជាតិជប៉ុន និង ប្រជាជាតិខ្មែរ ។

ថ្ងៃនព្វត្តបុក្ស កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៤

សមាគមជំនួយដល់ការបោះពុម្ពព្រះត្រៃបិដកឡើងវិញ

អ្នកតំណាងចាត់ការ The Rev. Seikyo Muchaku

ប្រធានការិយាល័យ The Rev. Eiitsu Shinohara

អ្នកចាត់ការ

The Rev. Zendo Matsunaga The Rev. Jitsujo Arima The Rev. Yoshimichi Ito
The Rev. Keiichi Watai The Rev. Gijun Sugitani The Rev. Shincho Shigeta
The Rev. Risho Maeda The Rev. Kyoshi Nakajima Mr. Rokusuke Ei

『トリピタカ』復刻進呈にあたって

親愛なるカンボジアの皆さん！

敬愛するカンボジアの仏教徒の皆さん！

カンボジア版『トリピタカ』は、プノンペンの仏教研究所が、仏教界の英知を集め、1930年から1968年まで、39年の歳月をかけて翻訳し、分類し、集大成して完成されました。まさにカンボジア仏教の法宝であると共に、カンボジア出版文化の至宝です。日本仏教徒の有志は、カンボジア仏教の復興再生を願いつつ、これを復刻刊行し、贈らせていただきます。

これはカンボジア仏教徒のみならず、カンボジア全人民、否、平和を愛する地球上のすべての人々への、心からの贈り物です。

カンボジアは、古今未會有の悲劇を体験しました。カンボジア仏教もこの受難の時代に壊滅的な打撃を受けました。しかし、今はその悲しみを乗り越え、瞋りを離れ、怨みを恕し、ブッダの教えに従い、世界平和の実現に努力するときです。

この本の贈呈は、日本の仏教徒も共々に、世界平和のために努力することを誓うしるしであり、相互の連帯と友情の証なのです。

合掌

1994年7月吉日

カンボジア版トリピタカ（南伝大藏經）復刻救援委員会

世話人代表 無着 成恭
事務局長 篠原 鋭一

世話人 松永 然道 有馬 実成
伊藤 佳通 渡井 奎一
杉谷 義純 茂田 真澄
前田 利勝 中島 教之
永 六輔

Acknowledgment

Dear Cambodian friends and respected members of the Cambodian Buddhist community,

It is a matter of great joy that the translation into Cambodian of the Pali Tripitaka has been completed and published. The Tripitaka Commission of the Buddhist Institute, Phnom Penh, launched the translation project in 1930 and completed the translation after 39 years of effort, in 1968.

The Cambodian translation of this great work will not only become a cherished treasure of the Cambodian Buddhist community but will also be an important milestone in the history of publication in Cambodia.

The revival and prosperity of Buddhism in Cambodia are the ardent wish of the Japanese Buddhist community, it is in this spirit that we have completed this important project and now present the entire work to the Cambodian Buddhist community, it is a gift not only to the Buddhist community in Cambodia but also to all Cambodian people and all peace-loving people in the world.

Cambodia experienced great tragedies in modern times, and the Cambodian Buddhist community also underwent severe trials and suffered crushing blows during this period. But now a time has come to surmount grief and anger, to forgive, and to start working again for world peace.

This great work is a symbol of the Japanese Buddhist community's resolve to work with our Cambodian brothers and sisters toward world peace and is a testimony to the friendship between our people.

With hands joined in reverence.
July 1994

TRIPITAKA PUBLISHING SUPPORT COMMITTEE

Project Manager : The Rev. Seikyo Muchaku

Secretary General : The Rev. Eijitsu Shinohara

Management Team :

The Rev. Zendo Matsunaga The Rev. Jitsujo Arima The Rev. Yoshimichi Ito

The Rev. Keiichi Watai The Rev. Gijun Sugitani The Rev. Shincho Shigeta

The Rev. Risho Maeda The Rev. Kyoshi Nakajima Mr. Rokusuke Ei

អភិធម្មបិដក
ធម្មសង្គណ៍ ទុតិយភាគ

៧៧

ព.ស. ២៥០៧

អភិធម្មបិដកេ

ធម្មសង្គណិ ទុតិយភិគោ

[១] កតមេ ធម្មា អព្យាកតា ។ កុសលា-
 កុសលានំ ធម្មានំ វិចារកា កាមាវចរា រូចាវចរា
 អរូចាវចរា អបរិយាបន្នា វេទនាខន្តោ សញ្ញាខន្តោ
 សម្មាវត្តន្តោ វិញ្ញាណក្ខន្តោ យេ ច ធម្មា កិរិយា
 លេវ កុសលា នាកុសលា ន ច កម្មវិចារកា
 សត្វំ ច រូបំ អសម្ព័ត្តា ច ណតុ ឥមេ ធម្មា អ-
 ព្យាកតា ។

[២] តត្ថ កតមំ សត្វំ រូបំ ។ ចត្តារោ ច
 មហាក្ខតា ចតុន្នំ ច មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ រូបំ
 ឥនំ វុច្ឆតិ សត្វំ រូបំ ។

[៣] សត្វំ រូបំ នហេតុ អហេតុកំ ហេតុវិច្ឆ-
 យុត្តំ សច្ឆត្ថយំ សម្ព័ត្តំ រូបំ លោកិយំ សាសវំ
 សញ្ញោជនិយំ^(១) កន្តនិយំ ឱយនិយំ យោកនិយំ

១ ឱ. ម. សំយោជនិយំ ។

អភិធម្មបិដក

ធម្មសង្ខណ៍ ទុតិយភាគ

(១) ពួកធម៌ជាអព្យក្រឹត តើដូចម្តេច ។ វិបាកនៃពួកធម៌ជា
កុសលនិងអកុសល ជាការវាចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ ជាអបរិយាបន្នៈ
(មិនរាប់ចូលក្នុងភូមិវដ្តៈទាំង ៣) វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ
វិញ្ញាណខន្ធ ទាំងពួកធម៌ដែលជាកិរិយា មិនមែនជាកុសល មិនមែន
ជាអកុសលក្តី មិនមែនជាកម្មវិបាកក្តី រូបទាំងអស់ក្តី ធាតុដែលបច្ច័យ
មិនបានប្រជុំតាក់តែង (ព្រះនិព្វាន) ក្តី នេះពួកធម៌ជាអព្យក្រឹត ។

(២) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ រូបទាំងអស់ តើដូចម្តេច ។
មហាកូតរូប ៤ និងរូបដែលអាស្រ័យមហាកូតរូបទាំង ៤ នេះហៅថា
រូបទាំងអស់ ។

(៣) រូបទាំងអស់ មិនមែនជាហេតុ ឥតហេតុ ប្រាសចាក
ហេតុ ប្រកបដោយបច្ច័យ រូបដែលបច្ច័យតាក់តែង ជាលោកិយ
ប្រកបដោយ អាសវៈ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ដែលគន្លុះគប្បី
ដោតក្រង ដែលឧយៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង ដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

ដេវេណិយំ បរាមដ្ឋំ ឧបាទានិយំ សុខ្ហិលេសិកំ
 អព្យាកតំ អនារម្មណំ អបេតសិកំ ចិត្តវិប្បយុត្តំ
 ទេវីហាកនិហាកធម្មធម្មំ អសុខ្ហិលិដ្ឋសុខ្ហិលេសិកំ
 នសវិតក្កសវិចារំ នអវិតក្កវិចារមត្តំ អវិតក្កអវិចារំ
 នបីតិសហគតំ នសុខសហគតំ នឧបេក្ខាសហគតំ
 ទេវទិស្សនេន នភាវនាយ បហាតត្ថំ ទេវទិស្សនេន
 នភាវនាយ បហាតត្ថហេតុកំ ទេវអាធនយតាមីនអ-
 បធនយតាមី ទេវសេត្តនាសេត្តំ បរិត្តំ កាមាវចរំ
 នរូចារិចរំ នអរូចារិចរំ បរិយាបដ្ឋំ នោ(១)អបរិយាបដ្ឋំ
 អនិយតំ អនិយ្យានិកំ ឧប្បដ្ឋំ ធម៌ា វិញ្ញាណោហិ
 វិញ្ញាយ្យំ អនិច្ចំ ជរាភិក្ខុតំ ឯវំ ឯកវិជេន រូប-
 សុខ្ហិហោ ។

ឯកកំ ។

១ ឱ. ៧ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ ដែលបរាមាសៈស្តាប់អង្គុល ជាប្រយោជន៍
 ដល់ឧបាទាន គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ជាអព្យាក្រឹត មិនមានអា-
 រម្មណ៍ មិនមែនជាចេតសិក ប្រាសចាកចិត្ត ជាសភាវៈមិនមែនជា
 វិបាក មិនមែនមានវិបាកជាប្រក្រតី ជារូបមិនសៅហ្មង តែគួរដល់
 សេចក្តីសៅហ្មង មិនមែនប្រកបដោយវិតក្កៈ ប្រកបដោយវិចារៈទេ
 មិនមែនមិនមានវិតក្កៈ ហើយមានត្រឹមតែវិចារៈទេ ជារូបមិនមានវិតក្កៈ
 មិនមានវិចារៈ មិនប្រកបដោយបីតិ មិនប្រកបដោយសុខៈ មិនប្រកប
 ដោយឧបេក្ខា ជារូបមិនត្រូវលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនត្រូវលះដោយ
 ភាវនា ជារូបមានហេតុមិនត្រូវលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនត្រូវលះដោយ
 ភាវនា ជារូបមិនមែនជាដល់នូវការសន្យុកពូនឡើង មិនមែនជាមិនដល់
 នូវការសន្យុកពូនឡើង មិនមែនជាសេក្ខៈ មិនមែនជាអសេក្ខៈ មាន
 សភាពតូចឆ្មារ ជាកាមាវចរ មិនមែនជារូបាវចរ មិនមែនជាអរូបាវចរ
 រាប់ចូលក្នុងវដ្តៈ មិនមែនជាមិនរាប់ចូលក្នុងវដ្តៈ ជាអនិយតៈ មិនមែនជា
 និយ្យានិកៈ ជាឧប្បន្ទរូប ជារូបត្រូវដឹងដោយវិញ្ញាណ ៦ ជារូបមិនទៀង
 ដែលជាក្រុបសង្កត់ ការសង្រួនរូបដោយចំណែក ១ យ៉ាងនេះ ។

ចប់ ធម៌មានប្រមាណមួយ ។

អព្យាក្រេ រូបសង្កហោ មាតិកា

[២] ធុរ្យំ ធាន រូបសង្កហោ អត្ថំ រូបំ ឧបាទាន
អត្ថំ រូបំ នោ ឧបាទាន អត្ថំ រូបំ ឧបាទិន្នំ អត្ថំ រូបំ
អនុបាទិន្នំ អត្ថំ រូបំ ឧបាទិន្នុបាទាននិយំ អត្ថំ រូបំ
អនុបាទិន្នុបាទាននិយំ អត្ថំ រូបំ សនិទស្សនំ អត្ថំ
រូបំ អនិទស្សនំ អត្ថំ រូបំ សប្បជ័យំ អត្ថំ រូបំ
អប្បជ័យំ អត្ថំ រូបំ ឥន្ទ្រិយំ អត្ថំ រូបំ ន ឥន្ទ្រិយំ
អត្ថំ រូបំ មហាក្កនំ អត្ថំ រូបំ ន មហាក្កនំ អត្ថំ រូបំ
វិញ្ញត្តំ អត្ថំ រូបំ ន វិញ្ញត្តំ អត្ថំ រូបំ ចិត្តសម្មជានំ
អត្ថំ រូបំ ន ចិត្តសម្មជានំ អត្ថំ រូបំ ចិត្តសហក្ក
អត្ថំ រូបំ ន ចិត្តសហក្ក អត្ថំ រូបំ ចិត្តានុបវិត្តំ
អត្ថំ រូបំ ន ចិត្តានុបវិត្តំ អត្ថំ រូបំ អជ្ឈិតកំ
អត្ថំ រូបំ ពាហារំ អត្ថំ រូបំ ឡិទ្ធាវកំ អត្ថំ រូបំ
សុខំ អត្ថំ រូបំ ធូរេ អត្ថំ រូបំ សនិកោ ។ អត្ថំ
រូបំ ចក្កសម្មស្សស្ស វិត្តំ អត្ថំ រូបំ ចក្កសម្មស្សស្ស
ន វិត្តំ អត្ថំ រូបំ ចក្កសម្មស្សដាយ វេទនាយ
។ បេ ។ សញាយ ។ បេ ។ ចេតនាយ ។ បេ ។

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ មាតិកា

(២) ការសង្កេតរូបដោយចំណែក ២ គឺរូបជាឧបាទាន និងរូប

មិនមែនជាឧបាទាន រូបជាឧបាទាន និងរូបជាអនុបាទាន រូបជាឧបាទាន-

បាទានិយៈ និងរូបជាអនុបាទានបាទានិយៈ រូបជាសនិទស្សនៈ និងរូប

ជាអនិទស្សនៈ រូបជាសប្បដិយៈ និងរូបជាអប្បដិយៈ រូបជាឥន្ទ្រិយ និង

រូបមិនមែនជាឥន្ទ្រិយ រូបជាមហាក្ខត និងរូបមិនមែនជាមហាក្ខត រូបជា

វិញ្ញាតិ និងរូបមិនមែនជាវិញ្ញាតិ រូបជាចិត្តសមុជ្ជាន និងរូបមិនមែនជាចិត្ត-

សមុជ្ជាន រូបកើតជាមួយនឹងចិត្ត និងរូបមិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត រូបប្រព័ន្ធ

ទៅតាមចិត្ត និងរូបមិនប្រព័ន្ធទៅតាមចិត្ត រូបខាងក្នុង និងរូបខាងក្រៅ

រូបគ្រោតគ្រោត និងរូបល្អិត រូបឆ្ងាយ និងរូបជិត ។ រូបជាវត្ថុ នៃចក្ខុ-

សម្ព័ស្ស និងរូបមិនមែនជាវត្ថុនៃចក្ខុសម្ព័ស្ស រូបជាវត្ថុនៃវេទនា ។ បេ ។

នៃសញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា ដែលកើតអំពីចក្ខុសម្ព័ស្ស ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ អត្ថំ រូបំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស
 ន វត្ថុ អត្ថំ រូបំ សោតសម្មស្សស្ស ។ បេ ។ យា-
 នសម្មស្សស្ស ។ បេ ។ ជីវ្ហាសម្មស្សស្ស ។ បេ ។
 កាយសម្មស្សស្ស វត្ថុ អត្ថំ រូបំ កាយសម្មស្សស្ស
 ន វត្ថុ អត្ថំ រូបំ កាយសម្មស្សស្សជាយ វេទនាយ
 ។ បេ ។ សញ្ញាយ ។ បេ ។ ចេតនាយ ។ បេ ។
 កាយវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ អត្ថំ រូបំ កាយវិញ្ញាណស្ស
 ន វត្ថុ ។ អត្ថំ រូបំ ចក្ខុសម្មស្សស្ស អារម្មណំ
 អត្ថំ រូបំ ចក្ខុសម្មស្សស្ស ន អារម្មណំ អត្ថំ
 រូបំ ចក្ខុសម្មស្សស្សជាយ វេទនាយ ។ បេ ។ សញ្ញា-
 យ ។ បេ ។ ចេតនាយ ។ បេ ។ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស
 អារម្មណំ អត្ថំ រូបំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស ន អារម្ម-
 ណំ ។ អត្ថំ រូបំ សោតសម្មស្សស្ស ។ បេ ។
 យានសម្មស្សស្ស ។ បេ ។ ជីវ្ហាសម្មស្សស្ស ។ បេ ។
 កាយសម្មស្សស្ស អារម្មណំ អត្ថំ រូបំ កាយ-
 សម្មស្សស្ស ន អារម្មណំ អត្ថំ រូបំ កាយសម្មស្ស-
 ជាយ វេទនាយ ។ បេ ។ សញ្ញាយ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

នៃចក្កវិញ្ញាណ និងរូបមិនមែនជាវត្ថុ នៃចក្កវិញ្ញាណ រូបជាវត្ថុ នៃ
 សោតសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃឃានសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃជីវ្ហសម្ព័ស្ស
 ។ បេ ។ នៃកាយសម្ព័ស្ស និងរូបមិនមែនជាវត្ថុ នៃកាយសម្ព័ស្ស
 រូបជាវត្ថុ នៃវេទនា ។ បេ ។ នៃសញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា ដែល
 កើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃកាយវិញ្ញាណ និងរូបមិនមែនជា
 វត្ថុ នៃកាយវិញ្ញាណ ។ រូបជាអារម្មណ៍ នៃចក្កសម្ព័ស្ស និងរូបមិន
 មែនជាអារម្មណ៍ នៃចក្កសម្ព័ស្ស រូបជាអារម្មណ៍ នៃវេទនា ។ បេ ។
 នៃសញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា ដែលកើតអំពីចក្កសម្ព័ស្ស ។ បេ ។
 នៃចក្កវិញ្ញាណ និងរូបមិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃចក្កវិញ្ញាណ ។ រូបជា
 អារម្មណ៍ នៃសោតសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃឃានសម្ព័ស្ស ។ បេ ។
 នៃជីវ្ហសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃកាយសម្ព័ស្ស និងរូបមិនមែនជាអារម្មណ៍នៃ
 កាយសម្ព័ស្ស រូបជាអារម្មណ៍ នៃវេទនា ។ បេ ។ នៃសញ្ញា ។ បេ ។

អព្យាករេ រូបសង្កេត មាតិកា

ចេតនាយ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណស្ស អារម្មណាំ
 អត្ថំ រូបំ កាយវិញ្ញាណស្ស ន អារម្មណាំ ។
 អត្ថំ រូបំ ចក្ខុយតនំ អត្ថំ រូបំ ន ចក្ខុយតនំ
 អត្ថំ រូបំ សោតាយតនំ អត្ថំ រូបំ ន សោតាយតនំ
 អត្ថំ រូបំ ឃានាយតនំ ។ បេ ។ ដឹង្កាយតនំ ។ បេ ។
 កាយាយតនំ អត្ថំ រូបំ ន កាយាយតនំ អត្ថំ
 រូបំ រូចាយតនំ អត្ថំ រូបំ ន រូចាយតនំ អត្ថំ
 រូបំ សង្កាយតនំ ។ បេ ។ កង្កាយតនំ ។ បេ ។
 រសាយតនំ ។ បេ ។ ដោដ្ឋញ្ញាយតនំ អត្ថំ រូបំ ន
 ដោដ្ឋញ្ញាយតនំ ។ អត្ថំ រូបំ ចក្ខុនាតុ អត្ថំ រូបំ
 ន ចក្ខុនាតុ អត្ថំ រូបំ សោតនាតុ ។ បេ ។ ឃា-
 ននាតុ ។ បេ ។ ដឹង្កនាតុ ។ បេ ។ កាយនាតុ
 អត្ថំ រូបំ ន កាយនាតុ អត្ថំ រូបំ រូចនាតុ
 អត្ថំ រូបំ ន រូចនាតុ អត្ថំ រូបំ សង្កនាតុ ។ បេ ។
 កង្កនាតុ ។ បេ ។ រសនាតុ ។ បេ ។ ដោដ្ឋញ្ញនាតុ
 អត្ថំ រូបំ ន ដោដ្ឋញ្ញនាតុ ។ អត្ថំ រូបំ ចក្ខុដ្ឋ្រិយំ
 អត្ថំ រូបំ ន ចក្ខុដ្ឋ្រិយំ អត្ថំ រូបំ សោតដ្ឋ្រិយំ
 ។ បេ ។ ឃានដ្ឋ្រិយំ ។ បេ ។ ដឹង្កដ្ឋ្រិយំ ។ បេ ។

អព្យាក្កតៈ រូបសង្ខហៈ មាតិកា

នៃចេតនា ដែលកើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃកាយវិញ្ញាណ និង
 រូបមិនមែនជាអារម្មណ៍នៃកាយវិញ្ញាណ ។ រូបជាចក្ខុកាយតនៈ និងរូបមិន
 មែនជាចក្ខុកាយតនៈ រូបជាសោតាយតនៈ និងរូបមិនមែនជាសោតាយតនៈ
 រូបជាឃានាយតនៈ ។ បេ ។ ជាដីវ្យាយតនៈ ។ បេ ។ ជាកាយាយតនៈ
 និងរូបមិនមែនជាកាយាយតនៈ រូបជារូបាយតនៈ និងរូបមិនមែនជារូបា-
 យតនៈ រូបជាសទ្ធាយតនៈ ។ បេ ។ ជាគន្ធាយតនៈ ។ បេ ។ ជារសា-
 យតនៈ ។ បេ ។ ជាផោដ្ឋព្វាយតនៈ និងរូបមិនមែនជាផោដ្ឋព្វាយតនៈ ។
 រូបជាចក្ខុធាតុ និងរូបមិនមែនជាចក្ខុធាតុ រូបជាសោតធាតុ ។ បេ ។ ជា
 ឃានធាតុ ។ បេ ។ ជាដីវ្យាយធាតុ ។ បេ ។ ជាកាយធាតុ និងរូបមិនមែន
 ជាកាយធាតុ រូបជារូបធាតុ និងរូបមិនមែនជារូបធាតុ រូបជាសទ្ធាធាតុ
 ។ បេ ។ ជាគន្ធាធាតុ ។ បេ ។ ជារសធាតុ ។ បេ ។ ជាផោដ្ឋព្វធាតុ និង
 រូបមិនមែនជាផោដ្ឋព្វធាតុ ។ រូបជាចក្ខុន្រ្ទិយ និងរូបមិនមែនជាចក្ខុន្រ្ទិយ
 រូបជាសោតន្រ្ទិយ ។ បេ ។ ជាឃានន្រ្ទិយ ។ បេ ។ ជាដីវ្យាយន្រ្ទិយ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណិ

កាយិទ្ធិយំ អត្ថំ រូបំ ន កាយិទ្ធិយំ អត្ថំ រូបំ
 ឥន្ទ្រិយំ អត្ថំ រូបំ ន ឥន្ទ្រិយំ អត្ថំ រូបំ បុរិសិទ្ធិយំ
 អត្ថំ រូបំ ន បុរិសិទ្ធិយំ អត្ថំ រូបំ ជីវិតិទ្ធិយំ អត្ថំ
 រូបំ ន ជីវិតិទ្ធិយំ ។ អត្ថំ រូបំ កាយវិញ្ញាតិ អត្ថំ រូបំ ន
 កាយវិញ្ញាតិ អត្ថំ រូបំ វេទិវិញ្ញាតិ អត្ថំ រូបំ ន វេទិវិញ្ញាតិ
 អត្ថំ រូបំ អាកាសជាតុ អត្ថំ រូបំ ន អាកាសជាតុ
 អត្ថំ រូបំ អាថោជាតុ អត្ថំ រូបំ ន អាថោជាតុ
 អត្ថំ រូបំ រូបស្ស លហុតា អត្ថំ រូបំ រូបស្ស ន
 លហុតា អត្ថំ រូបំ រូបស្ស មុទុតា អត្ថំ រូបំ រូប-
 ស្ស ន មុទុតា អត្ថំ រូបំ រូបស្ស កម្មញ្ញតា អត្ថំ រូបំ
 រូបស្ស ន កម្មញ្ញតា អត្ថំ រូបំ រូបស្ស ឧបចយោ
 អត្ថំ រូបំ រូបស្ស ន ឧបចយោ អត្ថំ រូបំ រូបស្ស
 សន្តតិ អត្ថំ រូបំ រូបស្ស ន សន្តតិ អត្ថំ រូបំ
 រូបស្ស ជរតា អត្ថំ រូបំ រូបស្ស ន ជរតា អត្ថំ
 រូបំ រូបស្ស អនិច្ចតា អត្ថំ រូបំ រូបស្ស ន អនិច្ចតា
 អត្ថំ រូបំ កតត្យិដ្ឋាពោ អាហារោ អត្ថំ រូបំ ន
 កតត្យិដ្ឋាពោ អាហារោ ឃីវំ ទុវិជេន រូបសង្កេហោ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

ជាកាយទ្រុឌិយ នឹងរូបមិនមែនជាកាយទ្រុឌិយ រូបជាឥត្តិទ្រុឌិយ នឹងរូប
 មិនមែនជាឥត្តិទ្រុឌិយ រូបជាបុរិសិទ្រុឌិយ នឹងរូបមិនមែនជាបុរិសិទ្រុឌិយ
 រូបជាជីវិតទ្រុឌិយ នឹងរូបមិនមែនជាជីវិតទ្រុឌិយ ។ រូបជាកាយវិញ្ញាតិ
 នឹងរូបមិនមែនជាកាយវិញ្ញាតិ រូបជាវិចីវិញ្ញាតិ នឹងរូបមិនមែនជាវិចីវិញ្ញាតិ
 រូបជាអាកាសធាតុ នឹងរូបមិនមែនជាអាកាសធាតុ រូបជា អាណាធាតុ
 នឹងរូបមិនមែនជា អាណាធាតុ រូបជារូបស្ស្រលហុតា នឹងរូបមិនមែនជា
 រូបស្ស្រលហុតា រូបជារូបស្ស្រមុទុតា នឹងរូបមិនមែនជារូបស្ស្រមុទុតា រូប
 ជារូបស្ស្រកម្មញ្ញាតា នឹងរូបមិនមែនជារូបស្ស្រកម្មញ្ញាតា រូបជារូបស្ស្រទប-
 ចយៈ; នឹងរូបមិនមែនជារូបស្ស្រទបចយៈ; រូបជារូបស្ស្រសន្តតិ នឹងរូបមិន
 មែនជារូបស្ស្រសន្តតិ រូបជារូបស្ស្រជរតា នឹងរូបមិនមែនជារូបស្ស្រជរតា
 រូបជារូបស្ស្រអនិច្ចតា នឹងរូបមិនមែនជារូបស្ស្រអនិច្ចតា រូបជាកពទ្ធិវិញ្ញា-
 រាហារ នឹងរូបមិនមែនជាកពទ្ធិវិញ្ញា-រាហារ ការសង្រ្គោះរូប ដោយ
 ចំណែក ២ យ៉ាងនេះ ។

ចប់ ធម៌មានប្រមាណពីរ ។

អព្យាក្រឹត រូបសង្ក្រោម មាតិកា

(៥) តិវិទេន រូបសង្ក្រោម យន្ត រូប អដ្ឋត្តិ-
 តំ តំ ឧបាទាន យន្ត រូប ពាហិរំ តំ អត្តំ ឧបា-
 នា អត្តំ លោ ឧបាទាន យន្ត រូប អដ្ឋត្តិកំ តំ
 ឧបាទិដ្ឋំ យន្ត រូប ពាហិរំ តំ អត្តំ ឧបាទិដ្ឋំ
 អត្តំ អនុបាទិដ្ឋំ យន្ត រូប អដ្ឋត្តិកំ តំ ឧបាទិដ្ឋំ
 បាទានិយំ យន្ត រូប ពាហិរំ តំ អត្តំ ឧបាទិដ្ឋបា-
 នានិយំ អត្តំ អនុបាទិដ្ឋបាទានិយំ យន្ត រូប អដ្ឋ-
 ត្តិកំ តំ អនិទស្សនំ យន្ត រូប ពាហិរំ តំ អត្តំ
 សនិទស្សនំ អត្តំ អនិទស្សនំ យន្ត រូប អដ្ឋត្តិកំ
 តំ សប្បដិយំ យន្ត រូប ពាហិរំ តំ អត្តំ សប្ប-
 ដិយំ អត្តំ អប្បដិយំ យន្ត រូប អដ្ឋត្តិកំ តំ
 ឥន្ទ្រិយំ យន្ត រូប ពាហិរំ តំ អត្តំ ឥន្ទ្រិយំ អត្តំ
 ន ឥន្ទ្រិយំ យន្ត រូប អដ្ឋត្តិកំ តំ ន មហាក្ខតំ
 យន្ត រូប ពាហិរំ តំ អត្តំ មហាក្ខតំ អត្តំ ន
 មហាក្ខតំ យន្ត រូប អដ្ឋត្តិកំ តំ ន វិញ្ញតំ យន្ត
 រូប ពាហិរំ តំ អត្តំ វិញ្ញតំ អត្តំ ន វិញ្ញតំ

អព្យកតៈ រូបសង្ខេបៈ មាតិកា

[៥] ការសង្ខេបរូបដោយចំណែក ៣ គឺរូបណា ខាងក្នុង រូប
 នោះជាឧបាទា រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះជាឧបាទា និងមិនមែនជា
 ឧបាទាក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង រូបនោះជាឧបាទិន្ន រូបណា ខាងក្រៅ
 រូបនោះជាឧបាទិន្ន និងជាអនុបាទិន្នក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង រូបនោះជាឧ-
 បាទិន្នបាទានិយៈ រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះជាឧបាទិន្នបាទានិយមៈ និងជា
 អនុបាទិន្នបាទានិយៈក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង រូបនោះជាអនិទស្សនៈ រូប
 ណា ខាងក្រៅ រូបនោះជាសនិទស្សនៈ និងជាអនិទស្សនៈក៏មាន រូបណា
 ខាងក្នុង រូបនោះជាសប្បដិយៈ រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះជាសប្បដិយៈ
 និងជាអប្បដិយៈក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង រូបនោះជាឥន្ទ្រិយ រូបណា
 ខាងក្រៅ រូបនោះជាឥន្ទ្រិយ និងមិនមែនជាឥន្ទ្រិយក៏មាន រូបណា ខាង
 ក្នុង រូបនោះមិនមែនជាមហាក្ខត្ត រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះជាមហា-
 ក្ខត្ត និងមិនមែនជាមហាក្ខត្តក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង រូបនោះមិនមែន
 ជាវិញ្ញាណ រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះជាវិញ្ញាណ និងមិនមែនជាវិញ្ញាណក៏មាន

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

យន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ តំ ន ចិត្តសម្មជានំ យន្តំ រូបំ
 ពាហារំ តំ អត្តំ ចិត្តសម្មជានំ អត្តំ ន ចិត្តសម្ម-
 ជានំ យន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ តំ ន ចិត្តសហកុ
 យន្តំ រូបំ ពាហារំ តំ អត្តំ ចិត្តសហកុ អត្តំ ន
 ចិត្តសហកុ យន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ តំ ន ចិត្តា-
 នុបរិវត្តំ យន្តំ រូបំ ពាហារំ តំ អត្តំ ចិត្តានុបរិ-
 វត្តំ អត្តំ ន ចិត្តានុបរិវត្តំ យន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ
 តំ ឌីឡារិកំ យន្តំ រូបំ ពាហារំ តំ អត្តំ ឌី-
 ឡារិកំ អត្តំ សុខមំ យន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ តំ
 សន្តិកេ យន្តំ រូបំ ពាហារំ តំ អត្តំ ទ្វេ អត្តំ
 សន្តិកេ ។ យន្តំ រូបំ ពាហារំ តំ ចិត្តសម្ម-
 ស្សស្សំ ន វត្តំ យន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ តំ អត្តំ
 ចិត្តសម្មស្សស្សំ វត្តំ អត្តំ ចិត្តសម្មស្សស្សំ ន វត្តំ
 យន្តំ រូបំ ពាហារំ តំ អត្តំ ចិត្តសម្មស្សស្សំ វេទ-
 នាយ ។ បេ ។ សញ្ញាយ ។ បេ ។ បេតនាយ ។ បេ ។
 ចិត្តវិញ្ញាណស្ស ន វត្តំ យន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ តំ អត្តំ
 ចិត្តវិញ្ញាណស្ស វត្តំ អត្តំ ចិត្តវិញ្ញាណស្ស ន វត្តំ
 យន្តំ រូបំ ពាហារំ តំ សោតសម្មស្សស្សំ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

រូបណា ខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជា ចិត្តសម្មជាន រូបណា ខាងក្រៅ រូប
 នោះជា ចិត្តសម្មជាន និងមិនមែនជា ចិត្តសម្មជានក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង
 រូបនោះមិនមែនជា ចិត្តសហកុ រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះជា ចិត្តសហកុ
 និងមិនមែនជា ចិត្តសហកុក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង រូបនោះ មិនមែន
 ជា ចិត្តានុបវេត្តិ រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះជា ចិត្តានុបវេត្តិ និងមិនមែន
 ជា ចិត្តានុបវេត្តិក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង រូបនោះជា ឧទ្យោរិកៈ រូបណា
 ខាងក្រៅ រូបនោះជា ឧទ្យោរិកៈ និងជា សុខុមៈក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង
 រូបនោះជា សន្តិកេរូប រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះជា មូរេរូប និងជា
 សន្តិកេរូបក៏មាន ។ រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះមិនមែនជា វត្ថុ នៃចក្ខុ-
 សម្ព័ស្ស រូបណា ខាងក្នុង រូបនោះជា វត្ថុ នៃចក្ខុសម្ព័ស្ស និងមិនមែនជា
 វត្ថុ នៃចក្ខុសម្ព័ស្សក៏មាន រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះមិនមែនជា វត្ថុ
 នៃវេទនា ។ បេ ។ នៃសញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា ដែលកើតអំពី
 ចក្ខុសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃចក្ខុវិញ្ញាណក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង រូប
 នោះជា វត្ថុ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ និងមិនមែនជា វត្ថុ នៃចក្ខុវិញ្ញាណក៏មាន
 រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះមិនមែនជា វត្ថុ នៃសោតសម្ព័ស្ស ។ បេ ។

අනුගතෙ වුපසිඤ්ඤා මාර්ග

ආරාමසමුප්පන්නං ච පෙ ච චිත්තසමුප්පන්නං ච පෙ ච
කායසමුප්පන්නං ඛ ජනකාදි රුපි සංස්කෘතකි
රි සංස්කෘතකායසමුප්පන්නං ජනකාදි සංස්කෘතකායසමු-
ප්පන්නං ඛ ජනකාදි රුපි මානසිකි රි කායස-
මුප්පන්නාදිය පෙනතිය ච පෙ ච සංඝාය ච පෙ ච
පෙනතිය ච පෙ ච කායජිනිඤ්ඤාදිය ජනකාදි රුපි රුපි සංස්කෘතකි රි සංස්කෘතකායජිනිඤ්ඤාදිය ජනකාදි රුපි සංස්කෘතකායජිනිඤ්ඤාදිය ජනකාදි රුපි සංස්කෘතකායජිනිඤ්ඤාදිය පෙනතිය පෙනතිය ච පෙ ච සංඝාය ච පෙ ච පෙනතිය ච පෙ ච ජනකාදි ඤ්ඤාදිය ජනකාදි රුපි රුපි මානසිකි රි සංස්කෘතකායජිනිඤ්ඤාදිය පෙනතිය පෙනතිය ච පෙ ච සංඝාය ච පෙ ච පෙනතිය ච පෙ ච ජනකාදි ඤ්ඤාදිය ජනකාදි රුපි රුපි මානසිකි රි සංස්කෘතකායජිනිඤ්ඤාදිය පෙනතිය පෙනතිය ච පෙ ච සංඝාය ච පෙ ච

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្គហៈ មាតិកា

នៃឃានសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃជីវ្ហសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃកាយសម្ព័ស្ស
 រូបណាខាងក្នុង រូបនោះជាវត្ថុនៃកាយសម្ព័ស្ស និងមិនមែនជាវត្ថុ នៃ
 កាយសម្ព័ស្សក៏មាន រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះមិនមែនជាវត្ថុ នៃវេទនា
 ។ បេ ។ នៃសញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា ដែលកើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស
 ។ បេ ។ នៃកាយវិញ្ញាណ រូបណាខាងក្នុង រូបនោះជាវត្ថុនៃកាយ-
 វិញ្ញាណ និងមិនមែនជាវត្ថុនៃកាយវិញ្ញាណក៏មាន ។ រូបណាខាងក្នុង
 រូបនោះមិនមែនជាអារម្មណ៍នៃចក្ខុសម្ព័ស្ស រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះ
 ជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុសម្ព័ស្ស និងមិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុសម្ព័-
 ស្សក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃវេទនា
 ។ បេ ។ នៃសញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា ដែលកើតអំពីចក្ខុសម្ព័ស្ស
 ។ បេ ។ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះជាអារម្មណ៍នៃ
 ចក្ខុវិញ្ញាណ និងមិនមែនជាអារម្មណ៍នៃចក្ខុវិញ្ញាណក៏មាន រូបណា
 ខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃសោតសម្ព័ស្ស ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

យានសម្មស្សស្ស ។ បេ ។ ដឹង្ហសម្មស្សស្ស ។ បេ ។
 កាយសម្មស្សស្ស ន អារម្មណំ យន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 តំ អត្ថំ កាយសម្មស្សស្ស អារម្មណំ អត្ថំ កាយ-
 សម្មស្សស្ស ន អារម្មណំ យន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិតំ
 តំ កាយសម្មស្សស្សជាយ វេទនាយ ។ បេ ។ សញ្ញា-
 យ ។ បេ ។ ចេតនាយ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណស្ស
 ន អារម្មណំ យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ កាយ-
 វិញ្ញាណស្ស អារម្មណំ អត្ថំ កាយវិញ្ញាណស្ស
 ន អារម្មណំ ។ យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ ន ចក្ខា-
 យតនំ យន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិតំ តំ អត្ថំ ចក្ខាយតនំ
 អត្ថំ ន ចក្ខាយតនំ យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ ន
 សោតាយតនំ ។ បេ ។ ន យានាយតនំ ។ បេ ។
 ន ដឹង្ហយតនំ ។ បេ ។ ន កាយាយតនំ យន្តំ រូបំ
 អជ្ឈត្ថិតំ តំ អត្ថំ កាយាយតនំ អត្ថំ ន កាយាយ-
 តនំ យន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិតំ តំ ន រូបាយតនំ យន្តំ
 រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ រូបាយតនំ អត្ថំ ន រូបាយតនំ
 យន្តំ រូបំ អជ្ឈត្ថិតំ តំ ន សង្កាយតនំ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

នៃយានសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃជីវ្ហសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃកាយសម្ព័ស្ស រូប
ណាខាងក្រៅ រូបនោះជាអាម្មណ៍ នៃកាយសម្ព័ស្ស នឹងមិនមែនជាអា-
ម្មណ៍ នៃកាយសម្ព័ស្សក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជាអា-
ម្មណ៍នៃវេទនា ។ បេ ។ នៃសញ្ញា ។ បេ ។ នៃបេតនា ដែល
កើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃកាយវិញ្ញាណ រូបណាខាងក្រៅ
រូបនោះជាអាម្មណ៍នៃកាយវិញ្ញាណ នឹងមិនមែនជាអាម្មណ៍ នៃកាយ-
វិញ្ញាណក៏មាន ។ រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះមិនមែនជាចក្ខុយានៈ
រូបណាខាងក្នុង រូបនោះជាចក្ខុយានៈ នឹងមិនមែនជាចក្ខុយានៈក៏
មាន រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះមិនមែនជាសោតាយានៈ ។ បេ ។
មិនមែនជាយានាយានៈ ។ បេ ។ មិនមែនជាជីវ្ហយានៈ ។ បេ ។ មិន
មែនជាកាយាយានៈ រូបណាខាងក្នុង រូបនោះជាកាយាយានៈ នឹង
មិនមែនជាកាយាយានៈក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជារូបា-
យានៈ រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះជារូបាយានៈ នឹងមិនមែនជារូបាយ-
ានៈក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជាសទ្ធាយានៈ ។ បេ ។

អព្យាករណ៍ រូបសង្ខហោ មាតិកា

ន កត្តាយតនំ ។ បេ ។ ន រសាយតនំ ។ បេ ។

ន ដោជ្ជញ្ញាយតនំ យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ ដោ-
 ជ្ជញ្ញាយតនំ អត្ថំ ន ដោជ្ជញ្ញាយតនំ ។ យន្តំ រូបំ
 ពាហិរំ តំ ន ចក្ខុជាតុ យន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថកំ តំ
 អត្ថំ ចក្ខុជាតុ អត្ថំ ន ចក្ខុជាតុ យន្តំ រូបំ
 ពាហិរំ តំ ន សោតជាតុ ។ បេ ។ ន យានជាតុ
 ។ បេ ។ ន ជីវិតជាតុ ។ បេ ។ ន កាយជាតុ យន្តំ រូបំ
 អដ្ឋត្ថកំ តំ អត្ថំ កាយជាតុ អត្ថំ ន កាយជាតុ
 យន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថកំ តំ ន រូបជាតុ យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ
 អត្ថំ រូបជាតុ អត្ថំ ន រូបជាតុ យន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថកំ
 តំ ន សន្តិជាតុ ។ បេ ។ ន កន្ធិជាតុ ។ បេ ។ ន រស-
 ជាតុ ។ បេ ។ ន ដោជ្ជព្វជាតុ យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ
 អត្ថំ ដោជ្ជព្វជាតុ អត្ថំ ន ដោជ្ជព្វជាតុ ។ យន្តំ
 រូបំ ពាហិរំ តំ ន ចក្ខុទ្រិយំ យន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថកំ តំ
 អត្ថំ ចក្ខុទ្រិយំ អត្ថំ ន ចក្ខុទ្រិយំ យន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 តំ ន សោតទ្រិយំ ។ បេ ។ ន យានទ្រិយំ ។ បេ ។

អព្យាកតៈ រូបសង្គហៈ មាតិកា

មិនមែនជាគន្លាយតនៈ ។ បេ ។ មិនមែនជារសាយតនៈ ។ បេ ។

មិនមែនជាដេដ្ឋញ្ចយតនៈ រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះជាដេដ្ឋញ្ច-
 យតនៈ និងមិនមែនជាដេដ្ឋញ្ចយតនៈក៏មាន ។ រូបណាខាងក្រៅ
 រូបនោះមិនមែនជាចក្ខុធាតុ រូបណាខាងក្នុង រូបនោះជាចក្ខុធាតុ និង
 មិនមែនជាចក្ខុធាតុក៏មាន រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះមិនមែនជាសោត-
 ធាតុ ។ បេ ។ មិនមែនជាយានធាតុ ។ បេ ។ មិនមែនជាជីវ្ហធាតុ
 ។ បេ ។ មិនមែនជាកាយធាតុ រូបណាខាងក្នុង រូបនោះជាកាយ-
 ធាតុ និងមិនមែនជាកាយធាតុក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះមិន
 មែនជារូបធាតុ រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះជារូបធាតុ និងមិនមែនជា
 រូបធាតុក៏មាន រូបណាខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជាសទ្ធាធាតុ ។ បេ ។
 មិនមែនជាគន្លឺធាតុ ។ បេ ។ មិនមែនជារសធាតុ ។ បេ ។
 មិនមែនជាដេដ្ឋញ្ចធាតុ រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះ ជាដេដ្ឋញ្ច-
 ធាតុ និងមិនមែនជាដេដ្ឋញ្ចធាតុក៏មាន ។ រូបណាខាងក្រៅ រូប
 នោះមិនមែនជាចក្ខុទ្រិយ រូបណាខាងក្នុង រូបនោះ ជាចក្ខុទ្រិយ
 និងមិនមែនជាចក្ខុទ្រិយក៏មាន រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះមិនមែនជា
 សោតទ្រិយ ។ បេ ។ មិនមែនជាយានទ្រិយ ។ បេ ។

អភិធម្មបដិកេ ធម្មសង្កណ៍

ន ជីវិត្រ្យយំ ។ យេ ។ ន កាយិត្រ្យយំ យន្តំ រូបំ
 អជ្ឈត្តកំ តំ អត្ថំ កាយិត្រ្យយំ អត្ថំ ន កាយិត្រ្យយំ
 យន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តកំ តំ ន ឥត្ថិត្រ្យយំ យន្តំ រូបំ ពា-
 ហារំ តំ អត្ថំ ឥត្ថិត្រ្យយំ អត្ថំ ន ឥត្ថិត្រ្យយំ យន្តំ រូបំ
 អជ្ឈត្តកំ តំ ន បុរិសិត្រ្យយំ យន្តំ រូបំ ពាហារំ តំ
 អត្ថំ បុរិសិត្រ្យយំ អត្ថំ ន បុរិសិត្រ្យយំ យន្តំ រូបំ
 អជ្ឈត្តកំ តំ ន ជីវិត្រ្យយំ យន្តំ រូបំ ពាហារំ តំ
 អត្ថំ ជីវិត្រ្យយំ អត្ថំ ន ជីវិត្រ្យយំ ។ យន្តំ រូបំ
 អជ្ឈត្តកំ តំ ន កាយវិញ្ញត្តិ យន្តំ រូបំ ពាហារំ
 តំ អត្ថំ កាយវិញ្ញត្តិ អត្ថំ ន កាយវិញ្ញត្តិ យន្តំ
 រូបំ អជ្ឈត្តកំ តំ ន វេទិត្រ្យយំ យន្តំ រូបំ ពាហារំ តំ
 អត្ថំ វេទិត្រ្យយំ អត្ថំ ន វេទិត្រ្យយំ យន្តំ រូបំ អជ្ឈ-
 ត្តកំ តំ ន អាកាសជាតុ យន្តំ រូបំ ពាហារំ
 តំ អត្ថំ អាកាសជាតុ អត្ថំ ន អាកាសជាតុ
 យន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តកំ តំ ន អាហោជាតុ យន្តំ រូបំ
 ពាហារំ តំ អត្ថំ អាហោជាតុ អត្ថំ ន អាហោជាតុ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណិ

មិនមែនជាជីវិត្រ្មួយ ។ រេ ។ មិនមែនជាកាយ្រ្មួយ រូបណា ខាងក្នុង
 រូបនោះជាកាយ្រ្មួយ និងមិនមែនជាកាយ្រ្មួយក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង
 រូបនោះមិនមែនជាឥត្រ្មួយ រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះ ជាឥត្រ្មួយ
 និងមិនមែនជាឥត្រ្មួយក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជាបុរិស្រ្មួយ
 រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះជាបុរិស្រ្មួយ និងមិនមែនជាបុរិស្រ្មួយ
 ក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជាជីវិត្រ្មួយ រូបណា ខាង
 ក្រៅ រូបនោះជាជីវិត្រ្មួយ និងមិនមែនជាជីវិត្រ្មួយក៏មាន ។ រូប
 ណា ខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជាកាយវិញ្ញាតិ រូបណា ខាងក្រៅ រូប
 នោះជាកាយវិញ្ញាតិ និងមិនមែនជាកាយវិញ្ញាតិក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង
 រូបនោះមិនមែនជាវិញ្ញាតិ រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះជាវិញ្ញាតិ និង
 មិនមែនជាវិញ្ញាតិក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជាអាកាស-
 ធាតុ រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះជាអាកាសធាតុ និងមិនមែនជាអាកាស-
 ធាតុក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជាអារ្យធាតុ រូបណា
 ខាងក្រៅ រូបនោះជាអារ្យធាតុ និងមិនមែនជាអារ្យធាតុក៏មាន

អព្យាករេ រូបសង្គហោ មាតិកា

យន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ តំ រូបស្ស ធន លហុតា យន្តំ រូបំ
 ពាហិរំ តំ អត្ថំ រូបស្ស លហុតា អត្ថំ រូបស្ស ធន
 លហុតា យន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ តំ រូបស្ស ធន មុ-
 ទុតា យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ រូបស្ស មុទុតា
 អត្ថំ រូបស្ស ធន មុទុតា យន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ តំ
 រូបស្ស ធន កម្មញ្ញតា យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ
 រូបស្ស កម្មញ្ញតា អត្ថំ រូបស្ស ធន កម្មញ្ញតា
 យន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ តំ រូបស្ស ធន ឧបច្ចយោ យន្តំ
 រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ រូបស្ស ឧបច្ចយោ អត្ថំ រូបស្ស
 ធន ឧបច្ចយោ យន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ តំ រូបស្ស ធន
 សន្តតំ យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ រូបស្ស សន្តតំ
 អត្ថំ រូបស្ស ធន សន្តតំ យន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ
 តំ រូបស្ស ធន ជរតា យន្តំ រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ
 រូបស្ស ជរតា អត្ថំ រូបស្ស ធន ជរតា យន្តំ រូបំ
 អជ្ឈត្តិកំ តំ រូបស្ស ធន អនិច្ចតា យន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 តំ អត្ថំ រូបស្ស អនិច្ចតា អត្ថំ រូបស្ស ធន អនិច្ចតា

អព្យាក្រឹតៈ រូបសង្ខារៈ មាតិកា

រូបណា ខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជារូបស្ស្រូលហុតា រូបណា ខាងក្រៅ
 រូបនោះជារូបស្ស្រូលហុតា នឹងមិនមែនជារូបស្ស្រូលហុតាក៏មាន រូបណា
 ខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជារូបស្ស្រូមុតុតា រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះជា
 រូបស្ស្រូមុតុតា នឹងមិនមែនជារូបស្ស្រូមុតុតាក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង រូប
 នោះមិនមែនជារូបស្ស្រូកម្មញ្ញតា រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះជារូបស្ស្រូកម្ម-
 ញ្ញតា នឹងមិនមែនជារូបស្ស្រូកម្មញ្ញតាក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង រូបនោះ
 មិនមែនជារូបស្ស្រូឧបចយៈ រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះជារូបស្ស្រូឧបចយៈ
 នឹងមិនមែនជារូបស្ស្រូឧបចយៈក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជា
 រូបស្ស្រូសន្តតិ រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះជារូបស្ស្រូសន្តតិ នឹងមិនមែនជា
 រូបស្ស្រូសន្តតិក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជារូបស្ស្រូជរតា
 រូបណា ខាងក្រៅ រូបនោះជារូបស្ស្រូជរតា នឹងមិនមែនជារូបស្ស្រូជរតា
 ក៏មាន រូបណា ខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជារូបស្ស្រូអនិច្ចតា រូបណា
 ខាងក្រៅ រូបនោះជារូបស្ស្រូអនិច្ចតា នឹងមិនមែនជារូបស្ស្រូអនិច្ចតាក៏មាន

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

យេន្តំ រូបំ អដ្ឋត្តិកំ តំ ន កតតធឿកោហេ អាហារោ យេន្តំ
រូបំ ពាហិរំ តំ អត្ថំ កតតធឿកោហេ អាហារោ អត្ថំ ន
កតតធឿកោហេ អាហារោ ឃំ តិវិជេន រូបសង្កហោ ។

តិកំ ។

(៦) ធម្មត្ថិជេន រូបសង្កហោ យេន្តំ រូបំ ឧបាទា
តំ អត្ថំ ឧបាទិន្នំ អត្ថំ អនុបាទិន្នំ យេន្តំ រូបំ អ-
នុបាទា តំ អត្ថំ ឧបាទិន្នំ អត្ថំ អនុបាទិន្នំ យេន្តំ
រូបំ ឧបាទា តំ អត្ថំ ឧបាទិន្នបាទានិយំ អត្ថំ អនុ-
បាទិន្នបាទានិយំ យេន្តំ រូបំ អនុបាទា តំ អត្ថំ ឧ-
បាទិន្នបាទានិយំ អត្ថំ អនុបាទិន្នបាទានិយំ យេន្តំ
រូបំ ឧបាទា តំ អត្ថំ សច្ចដិយំ អត្ថំ អច្ចដិយំ
យេន្តំ រូបំ អនុបាទា តំ អត្ថំ សច្ចដិយំ អត្ថំ អច្ច-
ដិយំ យេន្តំ រូបំ ឧបាទា តំ អត្ថំ ឌីឡារិកំ អត្ថំ សុ-
ខុមំ យេន្តំ រូបំ អនុបាទា តំ អត្ថំ ឌីឡារិកំ អត្ថំ
សុខុមំ យេន្តំ រូបំ ឧបាទា តំ អត្ថំ ទ្វិវ អត្ថំ សន្តិកេ
យេន្តំ រូបំ អនុបាទា តំ អត្ថំ ទ្វិវ អត្ថំ សន្តិកេ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

រូបណា ខាងក្នុង រូបនោះមិនមែនជាកតឡើយកាកហារ រូបណា ខាងក្រៅ
រូបនោះជាកតឡើយកាកហារ នឹងមិនមែនជាកតឡើយកាកហារក៏មាន ការ
សង្រ្គោះរូបដោយចំណែក ៣ យ៉ាងនេះ ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៣ ។

[៦] ការសង្រ្គោះរូប ដោយចំណែក ៤ គឺរូបណា ជាឧបាទ
រូបនោះជាឧបាទិន្នក៏មាន ជាអនុបាទិន្នក៏មាន រូបណា ជាអនុបាទ រូប
នោះជាឧបាទិន្នក៏មាន ជាអនុបាទិន្នក៏មាន រូបណា ជាឧបាទ រូបនោះ
ជាឧបាទិន្នបាទានិយៈក៏មាន ជាអនុបាទិន្នបាទានិយៈក៏មាន រូបណា ជា
អនុបាទ រូបនោះជាឧបាទិន្នបាទានិយៈក៏មាន ជាអនុបាទិន្នបាទានិយៈ
ក៏មាន រូបណា ជាឧបាទ រូបនោះជាសប្បដិយៈក៏មាន ជាអប្ប-
ដិយៈក៏មាន រូបណា ជាអនុបាទ រូបនោះជាសប្បដិយៈក៏មាន ជាអប្ប-
ដិយៈក៏មាន រូបណា ជាឧបាទ រូបនោះជាឧទ្ធការិកៈក៏មាន ជាសុខុមៈ
ក៏មាន រូបណា ជាអនុបាទ រូបនោះជាឧទ្ធការិកៈក៏មាន ជាសុខុមៈក៏មាន
រូបណា ជាឧបាទ រូបនោះជាទូររូបក៏មាន ជាសន្តិកេរូបក៏មាន រូប
ណា ជាអនុបាទ រូបនោះជាទូររូបក៏មាន ជាសន្តិកេរូបក៏មាន ។

អព្យាករេ រូបសង្កហោ មាតិកា

យន្តំ រូបំ ឧបាទិដ្ឋំ តំ អត្តំ សនិទស្សនំ អត្តំ
 អនិទស្សនំ យន្តំ រូបំ អនុបាទិដ្ឋំ តំ អត្តំ
 សនិទស្សនំ អត្តំ អនិទស្សនំ យន្តំ រូបំ ឧបា-
 ទិដ្ឋំ តំ អត្តំ សម្មជ័យំ អត្តំ អម្មជ័យំ យន្តំ
 រូបំ អនុបាទិដ្ឋំ តំ អត្តំ សម្មជ័យំ អត្តំ អម្មជ័យំ
 យន្តំ រូបំ ឧបាទិដ្ឋំ តំ អត្តំ មហាក្កតំ អត្តំ ន
 មហាក្កតំ យន្តំ រូបំ អនុបាទិដ្ឋំ តំ អត្តំ មហា-
 ក្កតំ អត្តំ ន មហាក្កតំ យន្តំ រូបំ ឧបាទិដ្ឋំ តំ
 អត្តំ ឌីណ្ហវិកំ អត្តំ សុខមំ យន្តំ រូបំ អនុបា-
 ទិដ្ឋំ តំ អត្តំ ឌីណ្ហវិកំ អត្តំ សុខមំ យន្តំ រូបំ
 ឧបាទិដ្ឋំ តំ អត្តំ ទ្វិវេ អត្តំ សន្តិកេ យន្តំ
 រូបំ អនុបាទិដ្ឋំ តំ អត្តំ ទ្វិវេ អត្តំ សន្តិកេ ។
 យន្តំ រូបំ ឧបាទិដ្ឋុបាទានិយំ តំ អត្តំ សនិទ-
 ស្សនំ អត្តំ អនិទស្សនំ យន្តំ រូបំ អនុបាទិដ្ឋុបា-
 ទានិយំ តំ អត្តំ សនិទស្សនំ អត្តំ អនិទស្សនំ
 យន្តំ រូបំ ឧបាទិដ្ឋុបាទានិយំ តំ អត្តំ សម្មជ័យំ
 អត្តំ អម្មជ័យំ យន្តំ រូបំ អនុបាទិដ្ឋុបាទានិយំ

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្ខហៈ មាតិកា

រូបណា ជា ឧបាទិដ្ឋិ រូបនោះ ជា សនិទិស្សនៈ ក៏មាន ជា អនិទិស្សនៈ ក៏មាន រូប
 ណា ជា អនុបាទិដ្ឋិ រូបនោះ ជា សនិទិស្សនៈ ក៏មាន ជា អនិទិស្សនៈ ក៏មាន រូប
 ណា ជា ឧបាទិដ្ឋិ រូបនោះ ជា សប្បដិយៈ ក៏មាន ជា អប្បដិយៈ ក៏មាន រូបណា
 ជា អនុបាទិដ្ឋិ រូបនោះ ជា សប្បដិយៈ ក៏មាន ជា អប្បដិយៈ ក៏មាន រូបណា ជា
 ឧបាទិដ្ឋិ រូបនោះ ជា មហាក្ខត្តិ ក៏មាន មិនមែន ជា មហាក្ខត្តិ ក៏មាន រូបណា
 ជា អនុបាទិដ្ឋិ រូបនោះ ជា មហាក្ខត្តិ ក៏មាន មិនមែន ជា មហាក្ខត្តិ ក៏មាន រូប
 ណា ជា ឧបាទិដ្ឋិ រូបនោះ ជា ឧទ្យាវិកៈ ក៏មាន ជា សុខុមៈ ក៏មាន រូបណា ជា
 អនុបាទិដ្ឋិ រូបនោះ ជា ឧទ្យាវិកៈ ក៏មាន ជា សុខុមៈ ក៏មាន រូបណា ជា ឧបា-
 ទិដ្ឋិ រូបនោះ ជា ទ្រុរូបក៏មាន ជា សន្តិកេរូបក៏មាន រូបណា ជា អនុបា-
 ទិដ្ឋិ រូបនោះ ជា ទ្រុរូបក៏មាន ជា សន្តិកេរូបក៏មាន ។ រូបណា ជា ឧ-
 បាទិដ្ឋិ បាទានិយៈ រូបនោះ ជា សនិទិស្សនៈ ក៏មាន ជា អនិទិស្សនៈ ក៏
 មាន រូបណា ជា អនុបាទិដ្ឋិ បាទានិយៈ រូបនោះ ជា សនិទិស្សនៈ ក៏មាន
 ជា អនិទិស្សនៈ ក៏មាន រូបណា ជា ឧបាទិដ្ឋិ បាទានិយៈ រូបនោះ ជា ស-
 ប្បដិយៈ ក៏មាន ជា អប្បដិយៈ ក៏មាន រូបណា ជា អនុបាទិដ្ឋិ បាទានិយៈ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌំ

តំ អត្តំ សប្បដិយំ អត្តំ អប្បដិយំ យន្តំ រូបំ
 ឧបាទិណ្ណោបាទានិយំ តំ អត្តំ មហាក្កតំ អត្តំ ន
 មហាក្កតំ យន្តំ រូបំ អនុបាទិណ្ណោបាទានិយំ តំ អត្តំ
 មហាក្កតំ អត្តំ ន មហាក្កតំ យន្តំ រូបំ ឧបាទិណ្ណ-
 ោបាទានិយំ តំ អត្តំ ឌីឡារីកំ អត្តំ សុខុមំ យន្តំ
 រូបំ អនុបាទិណ្ណោបាទានិយំ តំ អត្តំ ឌីឡារីកំ អត្តំ
 សុខុមំ យន្តំ រូបំ ឧបាទិណ្ណោបាទានិយំ តំ អត្តំ ទ្វិវេ
 អត្តំ សន្តិកេ យន្តំ រូបំ អនុបាទិណ្ណោបាទានិយំ តំ
 អត្តំ ទ្វិវេ អត្តំ សន្តិកេ ។ យន្តំ រូបំ សប្បដិយំ
 តំ អត្តំ ឥន្ទ្រិយំ អត្តំ ន ឥន្ទ្រិយំ យន្តំ រូបំ អប្ប-
 ដិយំ តំ អត្តំ ឥន្ទ្រិយំ អត្តំ ន ឥន្ទ្រិយំ យន្តំ រូបំ
 សប្បដិយំ តំ អត្តំ មហាក្កតំ អត្តំ ន មហាក្កតំ យន្តំ
 រូបំ អប្បដិយំ តំ អត្តំ មហាក្កតំ អត្តំ ន មហាក្កតំ ។
 យន្តំ រូបំ ឥន្ទ្រិយំ តំ អត្តំ ឌីឡារីកំ អត្តំ សុខុមំ
 យន្តំ រូបំ ន ឥន្ទ្រិយំ តំ អត្តំ ឌីឡារីកំ អត្តំ
 សុខុមំ យន្តំ រូបំ ឥន្ទ្រិយំ តំ អត្តំ ទ្វិវេ អត្តំ សន្តិកេ
 យន្តំ រូបំ ន ឥន្ទ្រិយំ តំ អត្តំ ទ្វិវេ អត្តំ សន្តិកេ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

រូបនោះជាសប្បដ័យៈក៏មាន ជាអប្បដ័យៈក៏មាន រូបណា ជាឧបាទិទ្ធ បា-
 ទានិយៈ រូបនោះជាមហាកូតក៏មាន មិនមែនជាមហាកូតក៏មាន រូបណា ជា
 អនុបាទិទ្ធ បាទានិយៈ រូបនោះជាមហាកូតក៏មាន មិនមែនជាមហាកូត
 ក៏មាន រូបណា ជាឧបាទិទ្ធ បាទានិយៈ រូបនោះជាឧទ្យោរិកៈក៏មាន ជា
 សុខុមៈក៏មាន រូបណា ជាអនុបាទិទ្ធ បាទានិយៈ រូបនោះជាឧទ្យោរិកៈក៏
 មាន ជាសុខុមៈក៏មាន រូបណា ជាឧបាទិទ្ធ បាទានិយៈ រូបនោះជាទ្វេរូប
 ក៏មាន ជាសន្តិកេរូបក៏មាន រូបណា ជាអនុបាទិទ្ធ បាទានិយៈ រូបនោះ
 ជាទ្វេរូបក៏មាន ជាសន្តិកេរូបក៏មាន ។ រូបណា ជាសប្បដ័យៈ រូប
 នោះជាឥន្ទ្រិយក៏មាន មិនមែនជាឥន្ទ្រិយក៏មាន រូបណា ជាអប្បដ័យៈ
 រូបនោះជាឥន្ទ្រិយក៏មាន មិនមែនជាឥន្ទ្រិយក៏មាន រូបណា ជាសប្បដ័យៈ
 រូបនោះ ជាមហាកូតក៏មាន មិនមែនជាមហាកូតក៏មាន រូបណា ជា
 អប្បដ័យៈ រូបនោះ ជាមហាកូតក៏មាន មិនមែនជាមហាកូតក៏មាន ។
 រូបណា ជាឥន្ទ្រិយ រូបនោះជាឧទ្យោរិកៈក៏មាន ជាសុខុមៈក៏មាន រូបណា
 មិនមែនជាឥន្ទ្រិយ រូបនោះ ជាឧទ្យោរិកៈក៏មាន ជាសុខុមៈក៏មាន រូប
 ណា ជាឥន្ទ្រិយ រូបនោះជាទ្វេរូបក៏មាន ជាសន្តិកេរូបក៏មាន រូប
 ណាមិនមែនជាឥន្ទ្រិយ រូបនោះជាទ្វេរូបក៏មាន ជាសន្តិកេរូបក៏មាន ។

អព្យាករេ រូបសង្កហេ មាតិកា

យន្តំ រូបំ មហាក្ខតំ តំ អត្ថំ ឌីឡ្យវតំ អត្ថំ សុ-
 ខមំ យន្តំ រូបំ ន មហាក្ខតំ តំ អត្ថំ ឌីឡ្យវតំ
 អត្ថំ សុខមំ យន្តំ រូបំ មហាក្ខតំ តំ អត្ថំ ទូរេ
 អត្ថំ សុន្តិកេ យន្តំ រូបំ ន មហាក្ខតំ តំ អត្ថំ
 ទូរេ អត្ថំ សុន្តិកេ ។ ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វិញ្ញាតំ
 រូបំ ឃំ ចតុត្ថិយេន រូបសង្កហោ ។

បញ្ជាក់ ។

[៧] បញ្ចវិយេន រូបសង្កហោ បរិវាតតុ អាហោ-
 ជាតុ តេជោជាតុ វាយោជាតុ យេត្តា រូបំ ឧបាទា
 ឃំ បញ្ចវិយេន រូបសង្កហោ ។

បញ្ជាក់ ។

[៨] ចតុត្ថិយេន រូបសង្កហោ បត្តវិញ្ញាយំ រូបំ
 សោតវិញ្ញាយំ រូបំ យានវិញ្ញាយំ រូបំ ជិវ្ហវិញ្ញាយំ
 រូបំ កាយវិញ្ញាយំ រូបំ មនោវិញ្ញាយំ រូបំ ឃំ
 ចតុត្ថិយេន រូបសង្កហោ ។

បញ្ជាក់ ។

អព្យាក្រឹត្យ រូបសង្ខារៈ មាតិកា

រូបណាជាមហាក្ខត រូបនោះជាឧទ្ធយារិកៈក៏មាន ជាសុខុមៈក៏មាន រូប
 ណាមិនមែនជាមហាក្ខត រូបនោះជាឧទ្ធយារិកៈក៏មាន ជាសុខុមៈក៏មាន
 រូបណាជាមហាក្ខត រូបនោះជាទូរេរូបក៏មាន ជាសន្តិកេរូបក៏មាន រូបណា
 មិនមែនជាមហាក្ខត រូបនោះ ជាទូរេរូបក៏មាន ជាសន្តិកេរូបក៏មាន ។
 (បានដល់) រូបដែលបុគ្គលឃើញ ឮ លិទ្ធិ ភ្នក្ស ដឹងច្បាស់ ការសង្រ្គោះ
 រូបដោយចំណែក ៤ យ៉ាងនេះ ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៤ ។

[៧] ការសង្រ្គោះរូប ដោយចំណែក ៥ គឺ បឋវីធាតុ អាប៊ុ-
 ធាតុ តេជោធាតុ វាយោធាតុ និងទុប្បាទរូប ការសង្រ្គោះរូបដោយ
 ចំណែក ៥ យ៉ាងនេះ ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៥ ។

[៨] ការសង្រ្គោះរូប ដោយចំណែក ៦ គឺ រូបដែលគប្បីដឹង
 ដោយភ្នែក រូបដែលគប្បីដឹងដោយត្រចៀក រូបដែលគប្បីដឹងដោយ
 ច្រមុះ រូបដែលគប្បីដឹងដោយអណ្តាត រូបដែលគប្បីដឹងដោយកាយ
 រូបដែលគប្បីដឹងដោយចិត្ត ការសង្រ្គោះរូបដោយចំណែក ៦ យ៉ាងនេះ ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៦ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

[៧] សន្តវិដេន រូបសង្កហោ ចក្កវិញ្ញាយំ រូបំ
សោតវិញ្ញាយំ រូបំ យានវិញ្ញាយំ រូបំ ជីវិតវិញ្ញាយំ
រូបំ កាយវិញ្ញាយំ រូបំ មនោណាតវិញ្ញាយំ រូបំ
មនោវិញ្ញាណាណាតវិញ្ញាយំ រូបំ ឯវំ សន្តវិដេន រូប-
សង្កហោ ។

សត្តកំ ។

[១០] អដ្ឋវិដេន រូបសង្កហោ ចក្កវិញ្ញាយំ
រូបំ សោតវិញ្ញាយំ រូបំ យានវិញ្ញាយំ រូបំ ជីវិត-
វិញ្ញាយំ រូបំ កាយវិញ្ញាយំ រូបំ អត្តំ សុខសម្ម-
ស្សំ អត្តំ ទុក្ខសម្មស្សំ មនោណាតវិញ្ញាយំ រូបំ
មនោវិញ្ញាណាណាតវិញ្ញាយំ រូបំ ឯវំ អដ្ឋវិដេន
រូបសង្កហោ ។

អដ្ឋកំ ។

[១១] នវិដេន រូបសង្កហោ ចក្កដ្ឋ្រិយំ
សោតដ្ឋ្រិយំ យានដ្ឋ្រិយំ ជីវិតដ្ឋ្រិយំ កាយដ្ឋ្រិយំ
ឥត្តដ្ឋ្រិយំ បុរិសដ្ឋ្រិយំ ជីវិតដ្ឋ្រិយំ យញ្ច រូបំ ន
ឥដ្ឋ្រិយំ ឯវំ នវិដេន រូបសង្កហោ ។

នវកំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

[៧] ការសង្គ្រោះរូបដោយចំណែក ៧ គឺ រូបដែលគប្បីដឹងដោយ
ភ្នែក រូបដែលគប្បីដឹងដោយត្រចៀក រូបដែលគប្បីដឹងដោយច្រមុះ រូប
ដែលគប្បីដឹងដោយអណ្តាត រូបដែលគប្បីដឹង ដោយកាយ រូបដែលគប្បី
ដឹងដោយមនោធាតុ រូបដែលគប្បីដឹង ដោយមនោវិញ្ញាណធាតុ ការ
សង្គ្រោះរូបដោយចំណែក ៧ យ៉ាងនេះ ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៧ ។

[១០] ការសង្គ្រោះរូបដោយចំណែក ៨ គឺ រូបដែលគប្បីដឹងដោយ
ភ្នែក រូបដែលគប្បីដឹងដោយត្រចៀក រូបដែលគប្បីដឹងដោយច្រមុះ រូប
ដែលគប្បីដឹង ដោយអណ្តាត រូបដែលគប្បីដឹងដោយកាយ រូបមាន
សម្ផស្សជាសុខ មានសម្ផស្សជាទុក្ខ រូបដែលគប្បីដឹង ដោយមនោធាតុ
រូបដែលគប្បីដឹងដោយមនោវិញ្ញាណធាតុ ការសង្គ្រោះរូបដោយចំណែក
៨ យ៉ាងនេះ ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៨ ។

[១១] ការសង្គ្រោះរូបដោយចំណែក ៧ គឺ ចក្ខុទ្រិយ សោតិទ្រិយ
យានិទ្រិយ ជីវិទ្រិយ កាយិទ្រិយ ឥត្តិទ្រិយ បុរិសិទ្រិយ ជីវិតិទ្រិយ
និងរូប ដែលមិនមែនជាឥទ្ធរិយ ការសង្គ្រោះរូប ដោយចំណែក ៧
យ៉ាងនេះ ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៧ ។

អព្យាករេ រូបសង្កហោ មាតិកា

[១២] ទសវិដេន រូបសង្កហោ ចត្តាច្រ័យំ
សោតិច្រ័យំ ឃានិច្រ័យំ ជីវិតិច្រ័យំ កាយិច្រ័យំ ភ-
ត្តិច្រ័យំ បុរិសិច្រ័យំ ជីវិតិច្រ័យំ ន ភ័យំ រូបំ
អត្តិ សប្បដិយំ អត្តិ អប្បដិយំ ឯវិ ទសវិដេន
រូបសង្កហោ ។

ទសកំ ។

[១៣] ឯកាទសវិដេន រូបសង្កហោ ចត្តា-
យតនំ សោតាយតនំ ឃាណាយតនំ ជីវ្ហាយតនំ
កាយាយតនំ រូបាយតនំ សទ្ទាយតនំ កន្ធាយតនំ
រសាយតនំ ដោដ្ឋញ្ញាយតនំ យញ្ញ រូបំ អនិទស្សនំ
អប្បដិយំ ធម្មាយតនថរិយាប្បដ្ឋំ ឯវិ ឯកាទសវិដេន
រូបសង្កហោ ។

ឯកាទសកំ ។

មាតិកា ។

[១៤] សត្វំ រូបំ នហោតុមេវ អហោតុកហេវ
ហោតុវិប្បយុត្តមេវ សប្បច្ចយមេវ សង្កតមេវ រូបមេវ
លោភិយមេវ សាសវមេវ សត្រោជនិយមេវ កន្ធនិ-
យមេវ ឌីយនិយមេវ យោកនិយមេវ ជីវណិយមេវ

អព្ភកតៈ រូបសង្គហៈ មាតិកា

[១២] ការសង្រួមរូបដោយចំណែក ១០ គឺ ចក្ខុទ្រុយ រោតិ-
ទ្រុយ ឃានទ្រុយ ជីវិទ្រុយ កាយទ្រុយ ឥត្តិទ្រុយ បុរិសិទ្រុយ
ជីវិតទ្រុយ រូបមិនមែនជាឥទ្រុយ រូបជាសប្បដិយៈ ជាអប្បដិយៈ ការ
សង្រួមរូបដោយចំណែក ១០ យ៉ាងនេះ ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ១០ ។

[១៣] ការសង្រួមរូបដោយចំណែក ១១ គឺ ចក្ខុយតនៈ
រោតាយតនៈ ឃានាយតនៈ ជីវ្ហយតនៈ កាយាយតនៈ រូបាយតនៈ
សទ្ធាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ដេវាជ្ឈពាយតនៈ នឹងរូប
ជាអនិទស្សនៈ ជាអប្បដិយៈ ដែលរាប់ចូលក្នុងធម្មាយតនៈ ការសង្រួម
រូបដោយចំណែក ១១ យ៉ាងនេះ ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ១១ ។

ចប់ មាតិកា ។

[១៤] រូបទាំងអស់ សុទ្ធតែគ្មានហេតុ សុទ្ធតែឥតហេតុ សុទ្ធតែ
ប្រុសចាកហេតុ សុទ្ធតែប្រកបដោយបច្ច័យ សុទ្ធតែមានបច្ច័យ តាក់តែង
សុទ្ធតែជារូបតែម្យ៉ាង សុទ្ធតែជាប់នៅក្នុងលោក សុទ្ធតែប្រកបដោយ
អាសវៈ សុទ្ធតែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ សុទ្ធតែជារូបដែលគន្លុះ
គប្បីដោតក្រង សុទ្ធតែជារូបដែលឧយៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង សុទ្ធតែ
ជារូបដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង សុទ្ធតែជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

បរាមជ្ជមេវ ឧបាទាននិយមេវ សុខ្ខីលេសិកមេវ អ-
 ព្យាគតមេវ អនាមម្ពណាមេវ អនេតសិកមេវ ចិត្តវិ-
 ប្បយុត្តមេវ នេវវិចារកនិចារកធម្មធម្មមេវ អសុខ្ខីលេ-
 ដ្ឋសុខ្ខីលេសិកមេវ នសវិតក្កសវិចារមេវ នអវិតក្ក-
 វិចារមត្តមេវ អវិតក្កអវិចារមេវ នបិតិសហគមេវ
 នសុខសហគមេវ នឧបេត្តាសហគមេវ នេវ-
 ទស្សនេន នភាវនាយ បហាតព្វមេវ នេវទស្សនេន
 នភាវនាយ បហាតព្វហេតុកមេវ នេវអានយកាមិ-
 នអបនយកាមិមេវ នេវសេត្តនាសេត្តមេវ បរិត្តមេវ
 កាមាវចរមេវ នរូចាវចរមេវ នអរូចាវចរមេវ បរិយា-
 បន្នមេវ នោអបរិយាបន្នមេវ អនិយតមេវ អនិយ្យានិ-
 កមេវ ឧប្បវ្មំ ធម៌ វិញ្ញាណោហិ វិញ្ញាយ្យមេវ អ-
 និច្ចមេវ ជរាភិក្ខុមេវ ឃី ឃីកវិជេន រូបសង្កហោ ។

ឯកកន្ថិទ្ធលោ ។

[១៥] កតមន្តំ រូបំ ឧបាទាន ។ ចត្តាយតនំ
 សោតាយតនំ យានាយតនំ ជីវ្ហាយតនំ កាយាយតនំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

សុទ្ធតែជារូប ដែលបរាមាសៈស្តុបអវ័ន្តល សុទ្ធតែ ជាប្រយោជន៍ដល់
 ឧបាទាន សុទ្ធតែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង សុទ្ធតែជាអព្យាក្រឹត សុទ្ធ
 តែគ្មានអារម្មណ៍ សុទ្ធតែមិនមែនជាចេតសិក សុទ្ធតែប្រាសចាកបិត្ត
 សុទ្ធតែមិនមែនជាវិបាក មិនមែនមានវិបាកជាធម្មតា ជារូបមិនសៅហ្មង
 តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង មិនមែនប្រកបដោយវិតក្កៈ ប្រកបដោយវិ-
 ចារៈទេ មិនមែនមិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈទេ សុទ្ធតែមិនមានវិ-
 តក្កៈមិនមានវិចារៈ មិនមែនប្រកបដោយបីតិ មិនប្រកបដោយសុខៈ មិន
 ប្រកបដោយឧបេក្ខា ជារូបមិនគប្បីលះដោយទស្សនៈ មិនគប្បីលះដោយ
 ភាវនា ជារូបមានហេតុមិនគប្បីលះដោយទស្សនៈ មិនគប្បីលះដោយភា-
 វនា មិនដល់នូវការសន្សឹកពូនឡើង មិនមែនជាការមិនដល់នូវការសន្សឹ
 កពូនឡើង មិនមែនជាសេក្ខៈ មិនមែនជាអសេក្ខៈ ជារូបតូចឆ្មារ ជាកា-
 មាវចរ មិនមែនជារូបាវចរ មិនមែនជាអរូបាវចរ រាប់ចូលក្នុងវដ្តៈ មិនមែន
 មិនរាប់ចូលក្នុងវដ្តៈ ជាអនិយតៈ មិនមែនជានិយ្យានិកៈ ជារូបកើតឡើង
 ហើយ គប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណ ៦ ជារូបមិនទៀង សុទ្ធតែត្រូវជក្រប
 សង្កត់បាន ការសង្រួនរូបដោយចំណែក ១ យ៉ាងនេះ ។

ចប់ ឯកកនិទ្ទេស ។

[១៥] រូបជាឧបាទានោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ
 រសាតាយតនៈ ឃានាយតនៈ ជីវ្ហយតនៈ កាយាយតនៈ

អព្យាករេ របស់ឧបាយ ទុកនិទ្ទេសោ

រូបាយតនំ សម្មាយតនំ កម្មាយតនំ វស្សាយតនំ ត-
 ត្ថិទ្ធិយំ វរិសិទ្ធិយំ ជីវិតិទ្ធិយំ កាយវិញាតិ វរិ-
 វិញាតិ អាគោសនាតុ រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា
 រូបស្ស កម្មញាតា រូបស្ស ឧបទយោ រូបស្ស ស-
 និតិ រូបស្ស ជវតា រូបស្ស អនិច្ចតា កតត្ថិកាពេ
 អាហារេ ។

(១៦) កតមនំ រូបំ ចក្ខាយតនំ ។ យំ
 ចក្ខុំ ចតុនំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសារោ អ-
 ត្តភាវរិយា បន្ទោ អនិទស្សនោ សប្បជិយោ យេន
 ចក្ខុនា អនិទស្សនេន សប្បជិយេន រូបំ សនិទ-
 ស្សនំ សប្បជិយំ បស្សី វា បស្សតិ វា បស្សិស្សតិ
 វា បស្ស វា ចក្ខុំបេតំ ចក្ខាយតនំបេតំ ចក្ខុនាតុ-
 បេសា ចក្ខុទ្ធិយំបេតំ លោកោបេសា ទ្វារបេសា
 សមុទ្ទោបេសា បណ្ណារបេតំ ខេត្តបេតំ វត្តបេតំ

អព្យាក្រឹតៈ រូបសង្ខារៈ ទុក្ខនិទ្ទេស

រូបាយតនៈ សទ្ធាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ តំតិទ្រ្ទិយ
បុរិសទ្រ្ទិយ ដីវិតិទ្រ្ទិយ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ អាកាសធាតុ រូបស្ស-
លហុតា រូបស្សមុទុតា រូបស្សកម្មញ្ញតា រូបស្សទបបយៈ រូបស្ស-
ស្មន្តតិ រូបស្សជរតា រូបស្សអនិច្ចតា កតទ្ធិវិភាវហារ ។

[១៦] រូបជាចក្ខុយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ភ្នែកណា គឺ
ប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព ដែលមិនអាច
ឃើញដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ (ឬថា) បុគ្គលឃើញ
ហើយក្តី កំពុងឃើញក្តី នឹងឃើញក្តី គប្បីឃើញក្តី នូវរូបដែលប្រកប
ដោយការឃើញ ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ដោយភ្នែកណា ដែលមិនអាច
ឃើញដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ភ្នែកនេះ ហៅថា
ចក្ខុក៏បាន (ព្រោះជាអ្នកត្រួតត្រាខាងការឃើញ) ហៅថាចក្ខុយតនៈ
ក៏បាន (ព្រោះជាទីប្រជុំចុះនៃកំណើតរបស់ខ្លួន) ហៅថាចក្ខុធាតុក៏បាន
(ព្រោះជាសភាវៈសូន្យ ទាំងមិនមែន) ហៅថាចក្ខុទ្រ្ទិយក៏បាន (ព្រោះមាន
នាទីខាងការឃើញ) ហៅថាលោកក៏បាន (ព្រោះជារបស់សម្រាប់
វិនាស) ហៅថាទ្វារក៏បាន (ព្រោះជារបស់សម្រាប់បើកបិទ) ហៅថា
សមុទ្រក៏បាន (ព្រោះបំពេញបានដោយត្រ) ហៅថាបណ្ណារក៏បាន
(ព្រោះជារបស់ថ្លាបរិសុទ្ធ) ហៅថាខេត្តក៏បាន (ព្រោះជាកន្លែងកើត
ផស្សៈជាដើម) ហៅថាវត្ថុក៏បាន (ព្រោះជាទីតំកល់ផស្សៈជាដើម)

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណំ

ទេត្តំបេតំ នយេនំបេតំ ឡិវិមន្តិវំបេតំ សុត្តោ កាមោ-
 បេសោ ឥទ្ធនំ រូបំ ចក្ខុយតនំ ។ កកមន្តំ រូបំ
 ចក្ខុយតនំ ។ យំ ចក្កំ ចតុន្តំ មហាក្ខតានំ ឧ-
 បាទាយ បសាទោ អត្តភាវបរិយាបន្នោ អនិទស្សនោ
 សប្បដិយោ យម្ហិ ចក្កម្ហិ អនិទស្សនម្ហិ សប្បដិយម្ហិ
 រូបំ សនិទស្សនំ សប្បដិយំ បដិហញ្ញិ វា បដិហញ្ញតិ
 វា បដិហញ្ញិស្សតិ វា បដិហញ្ញោ វា ចក្កំបេតំ
 ចក្ខុយតនំបេតំ ចក្កុណតុបេសា ចក្កុន្ទ្រិយំបេតំ
 លោកោបេសោ ទ្ធារាបេសា សមុទ្ទោបេសោ បណ្ឌិវិ-
 បេតំ ទេត្តំបេតំ វត្តំបេតំ ទេត្តំបេតំ នយេនំបេតំ ឡិ-
 វិមន្តិវំបេតំ សុត្តោ កាមោបេសោ ឥទ្ធនំ រូបំ ចក្ខុ-
 យតនំ ។ កកមន្តំ រូបំ ចក្ខុយតនំ ។ យំ ចក្កំ ចតុន្តំ
 មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសាទោ អត្តភាវបរិយាបន្នោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

ហៅថានេត្រក៏បាន (ព្រោះបង្ហាញទិស្នីនិងទិមិនស្នី ហើយនាំអត្តភាព
 :ទៅ) ហៅថានយនៈក៏បាន (ព្រោះសេចក្តីដូចគ្នានឹងនេត្រនោះ) ហៅ
 ថាត្រើយអាយក៏បាន (ព្រោះរាប់បញ្ចូលខាងកាយខ្លួន) ហៅថាស្រុក
 ទំនេរក៏បាន (ព្រោះដារបស់សាធារណ៍ដល់របស់ច្រើន ទាំងគ្មានម្ចាស់)
 នេះរូបជាចក្ខុយតនៈ ។ រូបជាចក្ខុយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ភ្នែក
 ណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ដែលរាប់ចូលក្នុងអត្តភាព
 ដែលមិនអាចឃើញដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ (ឬ
 ថា) បគ្គលខ្លាំងខ្ពស់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី គប្បី
 ខ្លាំងខ្ពស់ក្តី នូវរូបដែលប្រកបដោយការឃើញ ប្រកបដោយការប៉ះពាល់
 ក្នុងភ្នែកណា ដែលមិនអាចឃើញដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ប្រកបដោយការ
 ប៉ះពាល់ ភ្នែកនេះ ហៅថាចក្ខុក៏បាន ថាចក្ខុយតនៈក៏បាន ថាចក្ខុធាតុក៏
 បាន ថាចក្ខុន្តិយក៏បាន ថាលោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រ
 ក៏បាន ថាបណ្ណរៈក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ថានេត្រក៏បាន
 ថា នយនៈក៏បាន ថាត្រើយខាងអាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន
 នេះរូបជាចក្ខុយតនៈ ។ រូបជាចក្ខុយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។
 ភ្នែកណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព

អព្ភកតេ រូបសង្ខារោ ទុក្ខនិទ្ទេសោ

អនិទស្សនោ សច្ចដិយោ យំ ចក្កំ អនិទស្សនំ សច្ចដិយំ រូបម្ហំ សនិទស្សនម្ហំ សច្ចដិយម្ហំ បដិហាញំ វា បដិហាញតិ វា បដិហាញិស្សតិ វា បដិហាញោ វា ចក្កំ បេតំ ចក្កាយតនំ បេតំ ចក្កិណតុបេសា ចក្កិទ្រិយំ បេតំ លោកោបេសា ទ្វាវាបេសា សមុទ្ពោបេសា បណ្ណិរិបេតំ ខេត្តំ បេតំ វត្តំ បេតំ ឆេត្តំ បេតំ នយនំ បេតំ ឌីវិមន្តិរិបេតំ សុំណោ កោមាបេសោ ឥន្ទំ រូបំ ចក្កាយតនំ ។ កតថន្តំ រូបំ ចក្កាយតនំ ។ យំ ចក្កំ ចត្តន្តំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ បសាទោ អត្តភាវបរិយាបន្នោ អនិទស្សនោ សច្ចដិយោ យំ ចក្កំ និស្សាយ រូបំ អារត្ត ចក្កិសម្មស្សោ ឧប្បជ្ជំ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។ យំ ចក្កំ និស្សាយ រូបំ អារត្ត ចក្កិសម្មស្សោ វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ បេតនា ។ បេ ។ ចក្កិវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជំ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។ យំ ចក្កំ និស្សាយ រូបាវច្ឆុលោកា ចក្កិសម្មស្សោ ឧប្បជ្ជំ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ទុកនិទ្ទេស

ដែលមិនអាចឃើញ ដោយចក្ខុវិញ្ញាណបាន ប្រកបដោយការប៉ះពាល់
ឬថា ភ្នែកណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់
ខ្លាំងខ្ពស់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្ពស់ក្តី ក្នុងរូប
ដែលប្រកបដោយការឃើញ ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ភ្នែកខ្លះ ហៅថា
ចក្ខុក៏បាន ថាចក្ខុយតនៈក៏បាន ថាចក្ខុធាតុក៏បាន ថាចក្ខុទ្រិយ៍ក៏បាន
ថាលោកក៏បាន ថាព្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណារក៏បាន ថា
ខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ថានេត្រក៏បាន ថានយនៈក៏បាន ថាក្រើយ
អាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជាចក្ខុយតនៈ ។ រូបជាចក្ខុ-
យតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ភ្នែកណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង
៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់
ឬថា ចក្ខុសម្មស្សប្រាណរូប កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី
គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យភ្នែកណា ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពីចក្ខុសម្មស្ស
ប្រាណរូប ព្រោះអាស្រ័យនូវភ្នែកណា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា
។ បេ ។ ចក្ខុវិញ្ញាណ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បី
កើតក្តី ។ បេ ។ ចក្ខុសម្មស្ស មានរូបជាអារម្មណ៍ កើតឡើងហើយក្តី
កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យភ្នែកណា ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

យំ ចក្កំ និស្សាយ រូបារម្មណា ចក្កសម្មស្ស-
 ជា វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។
 ចក្កវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជិតំ វា ឧប្បជ្ជិតំ វា ឧប្បជ្ជិតស្ស-
 តំ វា ឧប្បជ្ជិតំ វា ចក្កំបេតំ ចក្កាយតនំបេតំ
 ចក្កនាគុបេសា ចក្កង្រិយំបេតំ លោកោបេសា
 ទ្វារាបេសា សមុទ្ទោបេសា បណ្ណារំបេតំ ខេត្តំបេតំ
 វត្តំបេតំ ទេត្តំបេតំ នយនំបេតំ ឡិមន្តិរំបេតំ សុ-
 ញ្ញោ កាមោបេសោ ឥន្ទំ រូបំ ចក្កាយតនំ ។

(១៧) កតមន្តំ រូបំ សោតាយតនំ ។ យំ
 សោតំ ចតុន្តំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ បសាទោ
 អត្តភាវិយាបន្នោ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ យេន
 សោតេន អនិទស្សនេន សប្បដិយេន សន្និ អ-
 និទស្សនំ សប្បដិយំ សុណំ វា សុណាតិ វា
 សុណំស្សតិ វា សុណា វា សោតំបេតំ សោ-
 តាយតនំបេតំ សោតនាគុបេសា សោតង្រិយំបេតំ
 លោកោបេសា ទ្វារាបេសា សមុទ្ទោបេសា
 បណ្ណារំបេតំ ខេត្តំបេតំ វត្តំបេតំ ឡិមន្តិរំបេតំ សុ-
 ញ្ញោ កាមោបេសោ ឥន្ទំ រូបំ សោតាយតនំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គហិ

វេទនាភើតវេទិត្តសម្មុស្ស មានរូបជាអារម្មណ៍ ព្រោះអាស្រ័យភ្នែកណា
 ៗ បេ ៗ សញ្ញា ៗ បេ ៗ ចេតនា ៗ បេ ៗ ចក្ខុវិញ្ញាណ ភើត
 ឡើងហើយភ្នំ កំពុងភើតភ្នំ នឹងភើតភ្នំ គប្បីភើតភ្នំ ភ្នែកនុ៎ះ ហៅ
 ថាចក្ខុក៏បាន ថាចក្ខុកាយតនៈក៏បាន ថាចក្ខុធាតុក៏បាន ថាចក្ខុទ្រិយ៍ក៏
 បាន ថាលោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណារៈក៏បាន
 ថាខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ថានេត្រក៏បាន ថានយនៈក៏បាន ថា
 ត្រើយអាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជាចក្ខុកាយតនៈ ៗ

(១៧) រូបជាសោតាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ៗ ត្រចៀកណា
 គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព មិនអាចឃើញ
 បាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬថាបុគ្គលស្តាប់ហើយភ្នំ កំពុងស្តាប់
 ភ្នំ នឹងស្តាប់ភ្នំ គប្បីស្តាប់ភ្នំ នូវសំឡេងដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រ-
 កបដោយការប៉ះពាល់ ដោយត្រចៀកណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែ
 ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ត្រចៀកនុ៎ះ ហៅថាសោតៈក៏បាន ថាសោតា-
 យតនៈក៏បាន ថាសោតធាតុក៏បាន ថាសោតទ្រិយ៍ក៏បាន ថាលោកក៏បាន
 ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណារៈក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏
 បានថាត្រើយអាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជាសោតាយតនៈ ៗ

អព្យាករេ រូបសង្គហេ ទុកនិទ្ទេសោ

កកមន្តំ រូបំ សោតាយតនំ ។ យំ សោតំ ចតុន្តំ
មហាក្កតានំ ឧបាទាយ បសាទោ អត្តភាវបរិយា-
បន្នោ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ យម្ហំ សោតម្ហំ
អនិទស្សនម្ហំ សប្បដិយម្ហំ សន្នោ អនិទស្សនោ
សប្បដិយោ បដិហញ្ញំ វា បដិហញ្ញតិ វា បដិ-
ហញ្ញំស្សតិ វា បដិហញ្ញំ វា សោតំបេតំ សោ-
តាយតនំបេតំ សោតនាតុបេសា សោតិទ្រុយំបេតំ
លោកោបេសា ទ្វារាបេសា សមុទ្ពោបេសា ប-
ណ្ណារំបេតំ ខេត្តំបេតំ វត្តំបេតំ ឌីរិមន្តិរំបេតំ សុព្រោ
កាមោបេសា ឥន្តំ រូបំ សោតាយតនំ ។ កក-
មន្តំ រូបំ សោតាយតនំ ។ យំ សោតំ ចតុន្តំ
មហាក្កតានំ ឧបាទាយ បសាទោ អត្តភាវបរិយា-
បន្នោ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ យំ សោតំ អ-
និទស្សនំ សប្បដិយំ សទ្ធម្ហំ អនិទស្សនម្ហំ សប្ប-
ដិយម្ហំ បដិហញ្ញំ វា បដិហញ្ញតិ វា បដិហញ្ញំស្ស-
តិ វា បដិហញ្ញំ វា សោតំបេតំ សោតាយនំបេតំ
សោតនាតុបេសា សោតិទ្រុយំបេតំ លោកោបេសា
ទ្វារាបេសា សមុទ្ពោបេសា បណ្ណារំបេតំ ខេត្តំបេតំ

អព្ពកតៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិទ្ទេស

រូបជាសោតាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ត្រចៀកណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាកូតទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព ដែលមិនអាចឃើញបាន ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬថាសំឡេងដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ខ្លាំងខ្លប់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្លប់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្លប់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្លប់ក្តី ក្នុងត្រចៀកណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ត្រចៀកនុ៎ះ ហៅថាសោតៈក៏បាន ថាសោតាយតនៈក៏បាន ថាសោតធាតុក៏បាន ថាសោតិទ្រ្ទិយក៏បាន ថាលោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណរៈក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ថាត្រើយអាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជាសោតាយតនៈ ។ រូបជាសោតាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ត្រចៀកណាគឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាកូតទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬថាត្រចៀកណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ខ្លាំងខ្លប់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្លប់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្លប់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្លប់ក្តី ក្នុងសំឡេងដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ត្រចៀកនុ៎ះ ហៅថាសោតៈក៏បាន ថាសោតាយតនៈក៏បាន ថាសោតធាតុក៏បាន ថាសោតិទ្រ្ទិយក៏បាន ថាលោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណរៈក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

វត្ថុបេតកំ ឌីរិមធឿរិបេតកំ សុត្តោ កាមោបេសោ ឥទ្ធិ
 រូបំ សោតាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ សោតាយត-
 នំ ។ យំ សោតំ ចតុន្តំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ
 បសាទោ អត្តការិបរិយាបន្នោ អនិទស្សនោ សប្ប-
 ដិយោ យំ សោតំ និស្សាយ សទ្ធិំ អារត្ត សោ-
 តសម្មស្សោ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ
 វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។ យំ សោតំ និស្សាយ
 សទ្ធិំ អារត្ត សោតសម្មស្សជា វេទនា ។ បេ ។
 សញ្ញា ។ បេ ។ បេតនា ។ បេ ។ សោតវិញ្ញា-
 ណំ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្ប-
 ជ្ជេ វា ។ បេ ។ យំ សោតំ និស្សាយ សទ្ធារម្មណា
 សោតសម្មស្សោ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិ-
 ស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។ យំ សោតំ និស្សាយ
 សទ្ធារម្មណា សោតសម្មស្សជា វេទនា ។ បេ ។
 សញ្ញា ។ បេ ។ បេតនា ។ បេ ។ សោតវិញ្ញា-
 ណំ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា
 ឧប្បជ្ជេ វា សោតំបេតកំ សោតាយតនំបេតកំ សោ-
 តនាតុបេសា សោតិទ្ធិយំបេតកំ លោកោបេសោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ថាវត្ថុក៏បាន ថាគ្រើយអាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជា
សោតាយតនៈ ។ រូបជាសោតាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ត្រចៀកណា
គឺប្រសាទ អាស័យមហាក្នុងទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព មិនអាចឃើញ
បាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬថាសោតសម្ផស្ស ប្រារព្ធនូវសំឡេង
កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យ
ត្រចៀកណា ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពីសោតសម្ផស្ស ប្រារព្ធនូវសំឡេង
ព្រោះអាស្រ័យត្រចៀកណា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា
។ បេ ។ សោតវិញ្ញាណ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី
គប្បីកើតក្តី ។ បេ ។ សោតសម្ផស្ស មានសំឡេងជាអារម្មណ៍ កើត
ឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យ
ត្រចៀកណា ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពីសោតសម្ផស្ស មានសំឡេងជា
អារម្មណ៍ អាស្រ័យនូវត្រចៀកណា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា
។ បេ ។ សោតវិញ្ញាណ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើត
ក្តី គប្បីកើតក្តី ត្រចៀកនេះ ហៅថាសោតៈក៏បាន ថាសោតាយតនៈ
ក៏បាន ថាសោតធាតុក៏បាន ថាសោតិទ្រ្តិយក៏បាន ថាលោកក៏បាន

អញ្ញកតេ រូបសង្កហេ ទុក្ខនិទ្ទេសោ

ទ្វារាបេសា សមុទ្កោបេសា បណ្ណារំបេតំ ខេត្តំបេតំ
វត្តំបេតំ ឌីរិមន្តិរំបេតំ សុរោញ កាមោបេសោ ឥន្ទន្តំ
រូបំ សោតាយតនំ ។

[១៨] កតមន្តំ រូបំ យានាយតនំ ។ យំ យានំ
ចតុន្តំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសាទោ អត្តកាវ-
បរិយាបន្នោ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ យេន យា-
នេន អនិទស្សនេន សប្បដិយេន កន្ធិ អនិទស្សនំ
សប្បដិយំ យាយំ វា យាយតិ វា យាយិស្សតិ វា
យាយេ វា យានំបេតំ យានាយតនំបេតំ យាននាតុ-
បេសា យានិទ្ធិយំបេតំ លោកោបេសោ ទ្វារាបេសា
សមុទ្កោបេសា បណ្ណារំបេតំ ខេត្តំបេតំ វត្តំបេតំ ឌីរិម-
ន្តិរំបេតំ សុរោញ កាមោបេសោ ឥន្ទន្តំ រូបំ យានាយ-
តនំ ។ កតមន្តំ រូបំ យានាយតនំ ។ យំ យានំ ច-
តុន្តំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសាទោ អត្តកាវ-
បរិយាបន្នោ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ យម្មិ យានម្មិ
អនិទស្សនម្មិ សប្បដិយម្មិ កន្ធា អនិទស្សនោ ស-
ប្បដិយោ បដិហាញំ វា បដិហាញតិ វា បដិហាញ-
ិស្សតិ វា បដិហាញ វា យានំបេតំ យានាយតនំបេតំ

អព្យាក្រឹត្តៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិរោធ

ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណារក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏
បាន ថាត្រើយអាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជាសោតាយតនៈ ។

[១៨] រូបជាយានាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ប្រមុខណា គឺ
ប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខត្តទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព ដែលមិនអាច
ឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬថាបុគ្គលធំហើយក្តី កំពុងធំក្តី
នឹងធំក្តី គប្បីធំក្តី ទ្វារក្តីដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការ
ប៉ះពាល់ ដោយប្រមុខណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយ
ការប៉ះពាល់ ប្រមុខនេះ ហៅថាយានក៏បាន ថាយានាយតនៈក៏បាន ថា
យានធាតុក៏បាន ថាយានិទ្រ្តិយក៏បាន ថាលោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថា
សមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណារក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ថាត្រើយ
អាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជាយានាយតនៈ ។ រូបជាយា-
នាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ប្រមុខណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខត្ត
ទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយ
ការប៉ះពាល់ ឬថា ក្តីដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការ
ប៉ះពាល់ ខ្លាំងខ្ពស់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី គប្បីខ្លាំង
ខ្ពស់ក្តី ក្នុងប្រមុខណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយ
ការប៉ះពាល់ ប្រមុខនេះ ហៅថាយានក៏បាន ថាយានាយតនៈក៏បាន

អរិយធម៌ដ៏ក ធម្មសង្គណ៍

យាននាគរុបេសា យានិជ្រៃយំបេតំ លោកោបេសោ
 ទ្វារាបេសា សមុទ្ទោបេសោ បណ្ណារំបេតំ ខេត្តំបេតំ
 វត្តំបេតំ ឱរិមន្តិរំបេតំ សុត្តោ កាមោបេសោ ឥន្ទំ
 រូបំ យានាយតនំ ។ កកមន្តំ រូបំ យានាយតនំ ។
 យំ យានំ ចតុន្ទំ មហាក្ខតានំ ឧទានាយ បសោទោ
 អត្តការាបរិយាចន្នោ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ យំ
 យានំ អនិទស្សនំ សប្បដិយំ កន្ធម្មំ អនិទស្សនម្មំ
 សប្បដិយម្មំ បដិហាញំ វា បដិហាញតិ វា បដិ-
 ហាញស្សតិ វា បដិហាញំ វា យានំបេតំ យា-
 នាយតនំបេតំ យាននាគរុបេសា យានិជ្រៃយំបេតំ
 លោកោបេសោ ទ្វារាបេសា សមុទ្ទោបេសោ បណ្ណា-
 រំបេតំ ខេត្តំបេតំ វត្តំបេតំ ឱរិមន្តិរំបេតំ សុត្តោ
 កាមោបេសោ ឥន្ទំ រូបំ យានាយតនំ ។ ក-
 កមន្តំ រូបំ យានាយតនំ ។ យំ យានំ ចតុន្ទំ
 មហាក្ខតានំ ឧទានាយ បសោទោ អត្តការាបរិយា-
 ចន្នោ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ យំ យានំ ទិ-
 ស្សាយ កន្ធម្មំ អារាហំ យានសម្មស្សោ ឧប្បជ្ជិ វា
 ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជិ វា ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ថាយានធាតុក៏បាន ថាយានិទ្រ្តិយក៏បាន ថាលោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន
 ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណារក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ថាត្រើយ
 អាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជាយានាយតនៈ ។ រូបជា
 យានាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ប្រមុខណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្វត
 ទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកប
 ដោយការប៉ះពាល់ ឬថា ប្រមុខណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រ-
 កបដោយការប៉ះពាល់ ខ្នាំងខ្ទប់ហើយក្តី កំពុងខ្នាំងខ្ទប់ក្តី នឹងខ្នាំង
 ខ្ទប់ក្តី គប្បីខ្នាំងខ្ទប់ក្តី ក្នុងក្លិនដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយ
 ការប៉ះពាល់ ប្រមុខនេះ ហៅថាយានក៏បាន ថាយានាយតនៈក៏បាន ថា
 យានធាតុក៏បាន ថាយានិទ្រ្តិយក៏បាន ថាលោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថា
 សមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណារក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ថាត្រើយ
 អាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជាយានាយតនៈ ។ រូបជាយា-
 នាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ប្រមុខណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្វត
 ទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយ
 ការប៉ះពាល់ ឬថា យានសម្ព័ស្សប្រាវព្ននូវក្លិន កើតឡើងហើយក្តី កំពុង
 កើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យនូវប្រមុខណា ។ បេ ។

អព្យាករណ៍ រូបសង្កេត ទុកនិទ្ទេសោ

យំ យានំ និស្សាយ កន្លំ អារត្ត យានសម្មស្ស-
 ជា វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា
 ។ បេ ។ យានវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជិតំ វា ឧប្បជ្ជិតំ វា
 ឧប្បជ្ជិតំ វា ឧប្បជ្ជិតំ វា ។ បេ ។ យំ យានំ
 និស្សាយ កន្លាវច្ឆណា យានសម្មស្ស ឧប្បជ្ជិតំ
 វា ឧប្បជ្ជិតំ វា ឧប្បជ្ជិតំ វា ឧប្បជ្ជិតំ វា ។ បេ ។
 យំ យានំ និស្សាយ កន្លាវច្ឆណា យានសម្មស្សជា
 វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។
 យានវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជិតំ វា ឧប្បជ្ជិតំ វា ឧប្បជ្ជិតំ វា
 វា ឧប្បជ្ជិតំ វា យានំបេតំ យានាយតនំបេតំ យា-
 ននាតុបេសា យានិទ្ធិយំបេតំ លោកោបេសា គ្វា-
 វាបេសា សម្មន្តោបេសា បណ្ណំបេតំ ខេត្តំបេតំ វត្តំ-
 បេតំ ឪវិបណ្ណំបេតំ សុញ្ញោ តាមោបេសា ឥន្ទំ រូបំ
 យានាយតនំ ។

(១៧) កតបន្តំ រូបំ ជីវិតយតនំ ។ យា ជីវិត បត្តនំ
 បហាគ្គតានំ ឧបាទាយ បសានោ អត្តភាវបរិយាបន្តោ

អព្យាក្រឹត្យ រូបសង្ខារៈ ទុកនិទ្ទេស

វេទនាកើតអំពីឃានសម្ពុស្ស ប្រាវពន្លឺក្លិន ព្រោះអាស្រ័យ នូវច្រមុះ
ណា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ ឃានវិញ្ញាណ
កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ។ បេ ។
ឃានសម្ពុស្ស មានក្លិនជាអារម្មណ៍ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី
នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យនូវច្រមុះណា ។ បេ ។ វេទនា
កើតអំពីឃានសម្ពុស្ស មានក្លិនជាអារម្មណ៍ ព្រោះអាស្រ័យនូវច្រមុះ
ណា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ ឃានវិញ្ញាណ កើត
ឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ច្រមុះនេះ ហៅថា
ឃានៈក៏បាន ថាយានាយតនៈក៏បាន ថាយានធាតុក៏បាន ថាយានិទ្ធិយ
ក៏បាន ថាលោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណរៈ
ក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ថាត្រើយអាយក៏បាន ថាស្រុក
ទំនេរក៏បាន នេះរូបជាយានាយតនៈ ។

[១៧] រូបជាជិក្ខុយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ អណ្ណាតណា

គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព ដែល

អភិធម្មបំណែក ធម្មសង្កណ៍

អនិទស្សនោ សឃ្ឆដិយោ យាយ ជិញ្ញយ អនិ-
 ទស្សនាយ សឃ្ឆដិយាយ រសំ អនិទស្សនំ ស-
 ឃ្ឆដិយំ សាយំ វា សាយតិ វា សាយិស្សតិ វា
 សាយេ វា ជិញ្ញាបេសា ជិញ្ញយតនំបេតំ ជិញ្ញនាតុបេសា
 ជិញ្ញន្ទ្រិយំបេតំ លោកោបេសោ ទ្វារាបេសោ សមុ-
 ទ្គោបេសោ បណ្ណារំបេតំ ខេត្តំបេតំ វត្តំបេតំ ឡិមន្តិ-
 រំបេតំ សុព្វោ កាមោបេសោ ឥន្ទនំ រូបំ ជិញ្ញយ-
 តនំ ។ កកមន្តំ រូបំ ជិញ្ញយតនំ ។ យា ជិញ្ញ
 ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសានោ អត្តការ-
 បរិយាបន្នោ អនិទស្សនោ សឃ្ឆដិយោ យាយ
 ជិញ្ញយ អនិទស្សនាយ សឃ្ឆដិយាយ រសោ អនិ-
 ទស្សនោ សឃ្ឆដិយោ បដិហញ្ញំ វា បដិហញ្ញតិ វា
 បដិហញ្ញិស្សតិ វា បដិហញ្ញំ វា ជិញ្ញាបេសា ជិញ្ញយត-
 នំបេតំ ជិញ្ញនាតុបេសា ជិញ្ញន្ទ្រិយំបេតំ លោកោបេសោ
 ទ្វារាបេសោ សមុទ្គោបេសោ បណ្ណារំបេតំ ខេត្តំបេតំ
 វត្តំបេតំ ឡិមន្តិរំបេតំ សុព្វោ កាមោបេសោ ឥន្ទនំ
 រូបំ ជិញ្ញយតនំ ។ កកមន្តំ រូបំ ជិញ្ញយតនំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬថា បុគ្គលលិទ្ធក្សក្ស
ក្តី កំពុងលិទ្ធក្សក្សក្តី នឹងលិទ្ធក្សក្សក្តី គប្បីលិទ្ធក្សក្សក្តី នូវរសដែលមិន
អាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ដោយអណ្តាតណា ដែល
មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ អណ្តាតនេះ ហៅថា
ជីវ្ហកំបាន ថាជីវ្ហយតនៈកំបាន ថាជីវ្ហធាតុកំបាន ថាជីវ្ហន្រ្ទិយកំបាន ថា
លោកកំបាន ថាទ្វារកំបាន ថាសមុទ្រកំបាន ថាបណ្ណរៈកំបាន ថា
ខេត្តកំបាន ថាវត្តកំបាន ថាត្រើយអាយកំបាន ថាស្រុកទំនេរកំបាន
នេះរូបជាជីវ្ហយតនៈ ។ រូបជាជីវ្ហយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ អណ្តាត
ណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព ដែល
មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬថា រសដែលមិនអាច
ឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ បានខ្លាំងខ្ពស់ហើយក្តី កំពុង
ខ្លាំងខ្ពស់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្ពស់ក្តី ក្នុងអណ្តាតណា ដែលមិន
អាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ អណ្តាតនេះ ហៅថាជីវ្ហ
កំបាន ថាជីវ្ហយតនៈកំបាន ថាជីវ្ហធាតុកំបាន ថាជីវ្ហន្រ្ទិយកំបាន
ថាលោកកំបាន ថាទ្វារកំបាន ថាសមុទ្រកំបាន ថាបណ្ណរៈកំបាន ថា
ខេត្តកំបាន ថាវត្តកំបាន ត្រើយអាយកំបាន ថាស្រុកទំនេរកំបាន
នេះរូបជាជីវ្ហយតនៈ ។ រូបជាជីវ្ហយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។

អព្យាករេ រូបសង្កហោ ទុកនិទ្ទេសោ

យា ជីវ្ហា ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ ប-
សាទោ អត្តកាវចរិយាបន្នោ អនិទស្សនោ សប្បដិ-
យោ យា ជីវ្ហា អនិទស្សនោ សប្បដិយា រស-
ម្ហំ អនិទស្សនម្ហំ សប្បដិយម្ហំ បដិហញ្ញំ វា បដិ-
ហញ្ញតិ វា បដិហញ្ញិស្សតិ វា បដិហញ្ញោ វា ជីវ្ហា-
បេសា ជីវ្ហាយតនំបេតំ ជីវ្ហាតុបេសា ជីវ្ហាទ្រិយំបេតំ
លោកោបេសោ ទ្វារាបេសា សមុទ្ទោបេសោ បណ្ណា-
រំបេតំ ខេត្តំបេតំ វត្តំបេតំ ឡិបន្តិរំបេតំ សុញ្ញា
តាមោបេសោ ឥន្ទនំ រូបំ ជីវ្ហាយតនំ ។ កតមន្តំ
រូបំ ជីវ្ហាយតនំ ។ យា ជីវ្ហា ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ
ឧបាទាយ បសាទោ អត្តកាវចរិយាបន្នោ អនិទស្ស-
នោ សប្បដិយោ យំ ជីវ្ហំ និស្សាយ រសំ អារត្ត
ជីវ្ហាសម្មស្សោ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្ស-
តិ វា ឧបជ្ជេ វា ។ បេ ។ យំ ជីវ្ហំ និស្សាយ
រសំ អារត្ត ជីវ្ហាសម្មស្សជា វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា
។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ ជីវ្ហាវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជិ
វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ទុកនិទ្ទេស

អណ្ណាតណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យនូវមហាក្ខតទាំង ៤ រាប់ចូល
ក្នុងអត្តភាព ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់
ឬថា អណ្ណាតណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះ
ពាល់ បានខ្លាំងខ្លប់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្លប់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្លប់ក្តី គប្បីខ្លាំង
ខ្លប់ក្តី ក្នុងរសដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់
អណ្ណាតន្ត្រី⁺ ហៅថាជីវ្ហក៏បាន ថាជីវ្ហយតនៈក៏បាន ថាជីវ្ហធាតុក៏បាន
ថាជីវ្ហន្រ្ទិយក៏បាន ថាលោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន
ថាបណ្ណារក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ថាត្រើយអាយក៏បាន
ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជាជីវ្ហយតនៈ ។ រូបជាជីវ្ហយតនៈនោះ
តើដូចម្តេច ។ អណ្ណាតណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤
រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះ
ពាល់ ឬថា ជីវ្ហសម្មុស្ស ប្រារព្ធនូវរស កើតឡើងហើយក្តី កំពុង
កើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យអណ្ណាតណា ។ បេ ។
វេទនា កើតអំពីជីវ្ហសម្មុស្ស ប្រារព្ធនូវរស ព្រោះអាស្រ័យអណ្ណាត
ណា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ ជីវ្ហវិញ្ញាណ
កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណិ

យំ ជីវំ ទិស្សាយ រសារម្មណោ ជីវិតសម្មស្សោ ឧ-
ប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា

យំ ជីវំ ទិស្សាយ រសារម្មណោ ជីវិតសម្មស្សោ
វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។

ជីវិតវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ

វា ឧប្បជ្ជេ វា ជីវិតបេសា ជីវិតយតនំបេតំ ជីវិត-

ណាតុបេសា ជីវិត្រិយំបេតំ លោកោបេសា ទ្វារា-

បេសា សម្មាទ្កោបេសា បណ្ណារំបេតំ ខេត្តំបេតំ វត្តំ-

បេតំ ឌីរិមជ្ជិរំបេតំ សុញ្ញោ កាមោបេសា ឥន្ទនំ

រូបំ ជីវិតយតនំ ។

[២០] កតមន្តំ រូបំ កាយាយតនំ ។ យោ

កាយោ ចតុន្តំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ បសាទោ

អត្តភាវបរិយាបន្នោ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ យេន

កាយេន អនិទស្សនេន សប្បដិយេន ដោដ្ឋតំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ជីវ្ហសម្មស្ស មានរសជាអារម្មណ៍ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹង
កើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យអណ្តាតណា វេទនាកើតអំពីជីវ្ហ-
សម្មស្ស មានរសជាអារម្មណ៍ ព្រោះអាស្រ័យនូវអណ្តាតណា ។ បេ ។
សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ ជីវ្ហវិញ្ញាណ កើតហើយក្តី កំពុង
កើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី អណ្តាតនុ៎ះ ហៅថាជីវ្ហក៏បាន ថា
ជីវ្ហយតនៈក៏បាន ថាជីវ្ហធាតុក៏បាន ថាជីវ្ហទ្រិយក៏បាន ថាលោកក៏
បាន ថាទារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណះក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន
ថាវត្តក៏បាន ថាត្រើយអាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជា
ជីវ្ហយតនៈ ។

[២០] រូបជាកាយាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយណា គឺ

ប្រសាទ អាស្រ័យមហាកូតទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព ដែលមិនអាច
ឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬបុគ្គលបានពាល់ត្រូវហើយក្តី
កំពុងពាល់ត្រូវក្តី នឹងពាល់ត្រូវក្តី គប្បីពាល់ត្រូវក្តី នូវផ្តោដ្ឋព្វៈដែល

អព្យាករេ រូបសង្ខយោ ទុក្ខនិទ្ទេសោ

អនិទិស្សនំ សប្បដិយំ ដុសិ វា ដុសតិ វា ដុសិ-
ស្សតិ វា ដុសេ វា កាយោបេសោ កាយាយតនំ-
បេតំ កាយជានុបេសោ កាយិទ្ធិយំបេតំ លោកោ-
បេសោ ទ្វារាបេសោ សមុទ្ទោបេសោ បណ្ណារំបេតំ
ខេត្តំបេតំ វត្តំបេតំ ឱរិមន្តិរំបេតំ សុញ្ញា តា-
មោបេសោ ឥន្ទនំ រូបំ កាយាយតនំ ។ កត-
មនំ រូបំ កាយាយតនំ ។ យោ កាយោ ចតុដ្ឋ
មហាក្កតានំ ឧបាទាយ បសាទោ អត្តភាវបរិយា-
បន្នោ អនិទិស្សនោ សប្បដិយោ យម្ហិ កាយម្ហិ
អនិទិស្សនម្ហិ សប្បដិយម្ហិ ដោដ្ឋញ្ចោ អនិទិស្សនោ
សប្បដិយោ បដិហញ្ញិ វា បដិហញ្ញតិ វា បដិហញ្ញិ-
ស្សតិ វា បដិហញ្ញោ វា កាយោបេសោ កាយា-
យតនំបេតំ កាយជានុបេសោ កាយិទ្ធិយំបេតំ លោ-
កោបេសោ ទ្វារាបេសោ សមុទ្ទោបេសោ បណ្ណា-
រំបេតំ ខេត្តំបេតំ វត្តំបេតំ ឱរិមន្តិរំបេតំ សុញ្ញា
តាមោបេសោ ឥន្ទនំ រូបំ កាយាយតនំ ។ កត-
មនំ រូបំ កាយាយតនំ ។ យោ កាយោ ចតុដ្ឋ
មហាក្កតានំ ឧបាទាយ បសាទោ អត្តភាវបរិយា បន្នោ

អព្ភកតៈ រូបសង្គហៈ ទុកនិទ្ទេស

មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ដោយកាយណាដែល
មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ កាយនុ៎ះ ហៅថា
កាយក៏បាន ថាកាយាយតនៈក៏បាន ថាកាយធាតុក៏បាន ថាកាយទ្រិយ៍
ក៏បាន ថាលោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណរៈ
ក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ថាត្រើយអាយក៏បាន ថាស្រុក
ទំនេរក៏បាន នេះរូបជាតាកាយាយតនៈ ។ រូបជាតាកាយាយតនៈនោះ តើ
ដូចម្តេច ។ កាយណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ រាប់ចូល
ក្នុងអត្តភាព ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬ
ដោជ្ជព្វៈ ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ខ្លាំងខ្លប់
ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្លប់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្លប់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្លប់ក្តី ក្នុងកាយ
ណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ កាយនុ៎ះ
ហៅថាកាយក៏បាន ថាកាយាយតនៈក៏បាន ថាកាយធាតុក៏បាន ថាកាយ-
ទ្រិយ៍ក៏បាន ថាលោកក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណរៈ
ក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន ថាវត្តក៏បាន ថាត្រើយអាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរ
ក៏បាន នេះរូបជាតាកាយាយតនៈ ។ រូបជាតាកាយាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។
កាយណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព

អភិធម្មបំណែក ធម្មសង្កណ៍

អនិទស្សនោ សច្ចដិយោ យោ កាយោ អនិទ-
ស្សនោ សច្ចដិយោ ដោដ្ឋត្ថំ អនិទស្សនត្ថំ
សច្ចដិយត្ថំ បដិហត្ថំ វា បដិហត្ថានិ វា បដិ-
ហត្ថិស្សនិ វា បដិហត្ថោ វា កាយោបេសោ កា-
យាយតនំបេតំ កាយនាតុបេសោ កាយិទ្ធិយំបេតំ
លោកោបេសោ ទ្វារាបេសោ សមុទ្ពោបេសោ បណ្ណារំ-
បេតំ ខេត្តំបេតំ វត្តំបេតំ ឌីរិមន្តិរំបេតំ សុព្វោ កា-
បោបេសោ ឥន្ទំ រូបំ កាយាយតនំ ។ កតមន្តំ
រូបំ កាយាយតនំ ។ យោ កាយោ ចតុន្ទំ មហា-
ក្ខតានំ ឧបាទាយ បសានោ អត្តការិយាបន្នោ
អនិទស្សនោ សច្ចដិយោ យំ កាយំ និស្សាយ
ដោដ្ឋត្ថំ អារត្ត កាយសម្មស្សោ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្ប-
ជ្ជនិ វា ឧប្បជ្ជិស្សនិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។
យំ កាយំ និស្សាយ ដោដ្ឋត្ថំ អារត្ត កាយ-
សម្មស្សជា វេទនា ។ បេ ។ សព្វោ ។ បេ ។
ចេតនា ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជិ វា ឧ-
ប្បជ្ជនិ វា ឧប្បជ្ជិស្សនិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬថាកាយណាដែល
មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ បានខ្លាំងខ្លប់ហើយក្តី កំ-
ពុងខ្លាំងខ្លប់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្លប់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្លប់ក្តី ក្នុងដេវៈ ដែលមិនអាច
ឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ កាយនុ៎ះ ហៅថាកាយក៏បាន ថា
កាយាយតនៈក៏បាន ថាកាយធាតុក៏បាន ថាកាយទ្រិយក៏បាន ថាលោក
ក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណរៈក៏បាន ថាខេត្តក៏បាន
ថាវត្តក៏បាន ថាគ្រើយអាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជាតាយា-
យតនៈ ។ រូបជាតាយាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយណា គឺប្រសាទ
អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ រាប់ចូលក្នុងអត្តភាព ដែលមិនអាចឃើញបាន
តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬថាកាយសម្ព័ស្សប្រាព្វនូវដេវៈ កើត
ហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យកាយណា
។ បេ ។ វេទនា កើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស ប្រាព្វនូវដេវៈ ព្រោះអាស្រ័យ
កាយណា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណ
កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ។ បេ ។

អញ្ញាតេ រូបសង្កេហេ ទុកនិទ្ទេសោ

យំ កោយំ និស្សាយ ដោជ្ឈញ្ញាវច្ឆណា កាយសម្មុស្សោ
 ឧប្បជ្ឈិ វា ឧប្បជ្ឈិតិ វា ឧប្បជ្ឈិស្សិតិ វា ឧប្បជ្ឈេ វា
 ។ បេ ។ យំ កោយំ និស្សាយ ដោជ្ឈញ្ញាវច្ឆណា កាយ-
 សម្មុស្សោ វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ បេ-
 តនា ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ឈិ វា ឧប្បជ្ឈិតិ វា
 ឧប្បជ្ឈិស្សិតិ វា ឧប្បជ្ឈេ វា កាយោបេសោ កា-
 យាយតនំបេតំ កាយនាតុបេសោ កាយិទ្ធិយំបេតំ
 លោកោបេសោ ទ្វារាបេសោ សមុទ្កោបេសោ បណ្ឌា-
 វំបេតំ ខេត្តំបេតំ វត្តំបេតំ ឱវិមន្តិវំបេតំ សុញ្ញា
 តាមោបេសោ ឥន្ទំ រូបំ កាយាយតនំ ។

[២០] កតមន្តំ រូបំ រូបាយតនំ ។ យំ រូបំ
 ចតុន្តំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ វណ្ណានិកា សនិទ-
 ស្សនំ សប្បជ្ឈិយំ និលំ បីតកំ លោហិតកំ ឌីនាតំ
 កាឡកំ មញ្ញាជ្ឈកំ ហរិ ហរិវណ្ណំ អម្ពត្តវណ្ណំ(១)
 ជ័យំ រស្មំ អណ្ណំ ជ្រលំ វន្តំ បរិមណ្ឌលំ ចតុរ-
 សំ ធន្យសំ អដ្ឋសំ សោឡសំសំ និដ្ឋំ ថលំ ជា-
 យា អាតថោ អាណោកោ អន្ធការោ អញ្ញា ម-
 ហិតោ ធូមោ រដោ ចន្ទមណ្ឌលស្ស វណ្ណានិកា

១ ឧ. អន្តវណ្ណំ ។

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ទុកនិទ្ទេស

កាយសម្មស្ស មានដោយដ្ឋានៈជាអារម្មណ៍ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី
នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យកាយណា វេទនាកើតអំពីកាយស-
ម្មស្ស មានដោយដ្ឋានៈជាអារម្មណ៍ ព្រោះអាស្រ័យកាយណា ។ បេ ។ សញ្ញា
។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណ កើតឡើងហើយក្តី កំពុង
កើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី កាយនុ៎ះ ហៅថាកាយក៏បាន ថា
កាយាយតនៈក៏បាន ថាកាយធាតុក៏បាន ថាកាយន្រ្ទិយក៏បាន ថាលោក
ក៏បាន ថាទ្វារក៏បាន ថាសមុទ្រក៏បាន ថាបណ្ណារៈក៏បាន ថាខេត្តក៏
បាន ថាវត្តក៏បាន ថាត្រើយអាយក៏បាន ថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូប
ជាកាយាយតនៈ ។

(២១) រូបជារូបាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបណា គឺពណ៌
អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ជាវត្ថុដែលអាចឃើញបាន ប្រកបដោយការ
ប៉ះពាល់ ជាពណ៌ខៀវ លឿង ក្រហម ស ខ្មៅ ហង្សបុទេ ង៉ាំ
ដែង បៃតង ពណ៌ដូចពន្ធកស្វាយ វែង ខ្លី តូច ធំ មូល សំប៉ែត មូលភ្នំ
៤ ជ្រុង ៦ ជ្រុង ៨ ជ្រុង ១៦ ជ្រុង ទំនាប ទួល ស្រមោល
កំដៅថ្ងៃ ភ្នំ ឆឹងត ពពក ដែនដី ផ្សែង ធ្នូលី ពណ៌មណ្ឌលព្រះចន្ទ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណិ

សុរិយមណ្ឌលស្ស វណ្ណនិកា តារក្ករូចានំ វណ្ណនិ-
 កា អាទាសមណ្ឌលស្ស វណ្ណនិកា មណិសុត្តមុត្តា-
 វេទ្ឋិយស្ស វណ្ណនិកា ជាត្រូបរជិតស្ស វណ្ណនិកា
 យំ វា បទព្វាម្មិ អត្ថំ រូបំ ចតុន្នំ មហាក្កតានំ
 ឧបាទាយ វណ្ណនិកា សនិទស្សនំ សច្ចដិយំ យំ
 រូបំ សនិទស្សនំ សច្ចដិយំ ចក្កនា អនិទស្សនេន
 សច្ចដិយេន បស្សិ វា បស្សតិ វា បស្សិស្សតិ វា
 បស្ស វា រូបំបេតំ រូចាយតនំបេតំ រូបជាតុបេសា
 តនន្តំ រូបំ រូចាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ រូចាយ-
 តនំ ។ យំ រូបំ ចតុន្នំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ
 វណ្ណនិកា សនិទស្សនំ សច្ចដិយំ ដីលំ បីតកំ
 លោហិតកំ ឌីនាតំ កាឡកំ មព្វាដ្ឋកំ ហរិ
 ហរិវណ្ណំ អមត្តវណ្ណំ ធីយំ រស្សិ អណាំ ម្មលំ វដ្ឋំ
 បរមណ្ឌលំ ចតុរិសំ ធន្ធិរិសំ អដ្ឋិរិសំ សោឡរិសំ
 និទ្ធិ មលំ ឆាយា អាតថោ អាណោកោ អន្ធកា-
 រោ អញ្ញា មហិកា ធូមោ រដោ ចន្ទមណ្ឌលស្ស
 វណ្ណនិកា សុរិយមណ្ឌលស្ស វណ្ណនិកា តារក-
 រូចានំ វណ្ណនិកា អាទាសមណ្ឌលស្ស វណ្ណនិកា

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ពណិមណ្ឌលព្រះអាទិត្យ ពណិរូបផ្កាយ ពណិមណ្ឌលកញ្ជក់ ពណិកែវ
 មណី ស័ន្ទ កែវមុត្តា និងកែវពិទ្យ ពណិមាស និងពណិប្រាក់ ឬថា
 វត្ថុណាមួយសូម្បីដទៃ ដែលជារូបមានពណិ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤
 ជារត្តអាចឃើញបាន ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬថា បុគ្គលឃើញ
 ហើយភ្នំ កំពុងឃើញភ្នំ នឹងឃើញភ្នំ គប្បីឃើញភ្នំ នូវរូបណា ដែល
 ប្រកបដោយការឃើញបាន ទាំងប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ដោយចក្ខុ
 ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ រូបនេះ ហៅថារូបក៏
 បាន ថារូបាយតនៈក៏បាន ថារូបធាតុក៏បាន នេះរូបជារូបាយតនៈ ។ រូប
 ជារូបាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបណា គឺពណិ អាស្រ័យមហាក្ខត
 ទាំង ៤ ជារត្តដែលអាចឃើញបាន ទាំងប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ជា
 ពណិខៀវ លឿង ក្រហម ស ខ្មៅ ហឺន្ស្រាទ ដាំដៃនិង ពណិបៃតង
 ពណិដូចពន្ធកស្វាយ វែង ខ្លី តូច ធំ មូល សំបែត មូលភ្នំ ៤ ជ្រុង
 ៦ ជ្រុង ៨ ជ្រុង ១៦ ជ្រុង ទំនាប ទួល ស្រមោល កំដៅថ្ងៃ ភ្នំ
 ផ្សេងៗ ពពក ផែនដី ផ្សែង ធូលី ពណិមណ្ឌលព្រះចន្ទ ពណិ
 មណ្ឌលព្រះអាទិត្យ ពណិពួករូបផ្កាយ ពណិមណ្ឌលកញ្ជក់ ពណិ

អព្យាក្រឹត រូបសង្គហេ ទុកនិទ្ទេសោ

មណីសង្ខម្ភត្តារោឡិយស្ស វណ្ណានិកា ជាតរូបរជតស្ស
 វណ្ណានិកា យំ វា បនព្វាម្មំ អត្ថំ រូបំ ចន្ទំ ម-
 ហាក្កតានំ ឧបាទាយ វណ្ណានិកា សនិទស្សនំ
 សប្បដិយំ យម្មំ រូបម្មំ សនិទស្សនម្មំ សប្បដិយម្មំ
 ចក្កំ អនិទស្សនំ សប្បដិយំ បដិហញំ វា បដិ-
 ហញំ វា បដិហញំស្សតំ វា បដិហញំ វា រូបំ-
 បេតំ រូបាយតនំបេតំ រូបជាតុបេសា ឥន្ទំ រូបំ
 រូបាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ រូបាយតនំ ។ យំ
 រូបំ ចន្ទំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ វណ្ណានិកា ស-
 និទស្សនំ សប្បដិយំ នីលំ បីតកំ លោហិតកំ
 ឡិណតំ កាឡកំ មញ្ញាដកំ ហរិ ហរិវណ្ណំ អម្ព-
 ក្កវណ្ណំ ធិយំ រស្សំ អណ្ណំ ម្លលំ វង្គំ បរិមណ្ណា-
 លំ ចតុរសំ ធន្យុសំ អដ្ឋសំ សោឡុសសំ និម្មំ
 ឥលំ ឆាយា អាតថោ អាណោកោ អន្ធការោ
 អញ្ញា មហិកា ធូមោ រដោ ចន្ទមណ្ឌលស្ស វណ្ណា-
 និកា សុរិយមណ្ឌលស្ស វណ្ណានិកា តារក្ករូបានំ
 វណ្ណានិកា អាទាសមណ្ឌលស្ស វណ្ណានិកា មណី-
 សង្ខម្ភត្តារោឡិយស្ស វណ្ណានិកា ជាតរូបរជតស្ស

អព្យាក្រឹត្យ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិទ្ទេស

កែវមណី ស័ន្ទ មុក្កា និងកែវពិទ្ធស្ស ពណិមាសនិងពណិប្រាក់ ឬថា
 វត្ថុណាមួយសូម្បីដទៃ ដែលជារូបមានពណិ អាស្រ័យមហាកូតទាំង
 ៤ ដែលអាចឃើញបាន ប៉ះពាល់បាន ឬចក្កដែលមិនអាចឃើញបាន
 តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ខ្លាំងខ្ទប់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្ទប់ក្តី នឹងខ្លាំង
 ខ្ទប់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្ទប់ក្តី ចំពោះរូបណា ដែលអាចឃើញបាន ប៉ះពាល់
 បាន រូបនុ៎ះ ហៅថារូបក៏បាន ថារូបាយតនៈក៏បាន ថារូបធាតុក៏បាន នេះ
 រូបជារូបាយតនៈ ។ រូបជារូបាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបណា
 គឺពណិ អាស្រ័យមហាកូតទាំង ៤ អាចឃើញបាន ប៉ះពាល់បាន ជា
 ពណិខៀវ លឿង ក្រហម ស ខ្មៅ ហង្សប្រាទ ដាំដៃង ពណិ
 បៃតង ពណិដូចពន្លកស្វាយ វែង ខ្លី តូច ធំ មូលសំបែត មូលភ្នំ
 ៤ ជ្រុង ៦ ជ្រុង ៨ ជ្រុង ១៦ ជ្រុង ទំនាប ទួល ស្រមោល
 កំដៅថ្ងៃ ភ្លឺ ងងឹត ពពក ផែនដី ផ្សែង ធូលី ពណិមណ្ឌល
 ព្រះចន្ទ ពណិមណ្ឌលព្រះអាទិត្យ ពណិពួករូបផ្កាយ ពណិមណ្ឌល
 កញ្ចក់ ពណិកែវមណី ស័ន្ទ មុក្កា កែវពិទ្ធស្ស ពណិមាសនិងប្រាក់

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

វណ្ណានិកា យំ វា បនព្វាម្បិ អត្ថ រូបំ ចតុន្ទំ
មហាក្កតានំ ឧបាទាយ វណ្ណានិកា សនិទស្សនំ
សប្បដិយំ យំ រូបំ សនិទស្សនំ សប្បដិយំ
ចក្កម្មំ អនិទស្សនម្មំ សប្បដិយម្មំ បដិហញ្ញំ វា
បដិហញ្ញតំ វា បដិហញ្ញស្សតំ វា បដិហញ្ញំ វា
រូបំបេតំ រូបាយតនំបេតំ រូបជាតុបេសា ឥន្ទំ រូបំ
រូបាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ រូបាយតនំ ។ យំ
រូបំ ចតុន្ទំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ វណ្ណានិកា
សនិទស្សនំ សប្បដិយំ ទីលំ បីតកំ លោហិត-
កំ ឌីនាតំ កាឡកំ មញ្ញាដ្ឋកំ ហរិ ហរិវណ្ណំ
អមត្តវណ្ណំ ទីយំ រស្សំ អណ្ណំ ដូលំ វដ្តំ បរិ-
មណ្ណលំ ចតុរិសំ ធន្យិសំ អដ្ឋិសំ សោឡិសំសំ
និទ្ធិ ថលំ ឆាយា អាតថោ អាណោកោ អន្ធកា-
រោ អញ្ញា មហិកា ធូមោ រដោ ចន្ទមណ្ណលស្ស
វណ្ណានិកា សុរិយមណ្ណលស្ស វណ្ណានិកា តារក្ករូបា-
នំ វណ្ណានិកា អាទាសមណ្ណលស្ស វណ្ណានិកា ម-
ណិសុត្តមត្តាវេទ្យិយស្ស វណ្ណានិកា ជាត្រូបរជិតស្ស

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណិ

ប្តីវត្តណាមួយសូម្បីដទៃ ដែលជារូបមានពណ៌ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤
 ជាវត្តអាចឃើញបាន ប៉ះពាល់បាន ឬថា រូបណា ដែលអាចឃើញ
 បាន ប៉ះពាល់បាន ខ្លាំងខ្ពស់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី
 គប្បីខ្លាំងខ្ពស់ក្តី ចំពោះវត្តកដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយ
 ការប៉ះពាល់ រូបនេះ ហៅថារូបក៏បាន ថារូបាយតនៈរក៏បាន ថារូបធាតុ
 ក៏បាន នេះរូបជារូបាយតនៈ ។ រូបជារូបាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។
 រូបណា គឺពណ៌ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ជាវត្តអាចឃើញបាន
 ប៉ះពាល់បាន ជាពណ៌ខៀវ លឿង ក្រហម ស ខ្មៅ ហង្សបាទ
 ដាំដៃដង ពណ៌បៃតង ពណ៌ដូចពន្លកស្វាយ វែង ខ្លី តូច ធំ មូល
 សំប៉ែត មូលត្នុំ ៤ ជ្រុង ៦ ជ្រុង ៨ ជ្រុង ១៦ ជ្រុង ទំនាប ទួល
 ស្រមោល កំដៅថ្ងៃ ភ្លឺ ងងឹត ពពក ផែនដី ធូលី ផ្សែង ពណ៌មណ្ឌល
 ព្រះចន្ទ ពណ៌មណ្ឌលព្រះអាទិត្យ ពណ៌ពួករូបផ្កាយ ពណ៌មណ្ឌល
 កញ្ចក់ ពណ៌កែវមណី ស័ង្ក មុតា កែវពិទ្យ ពណ៌មាសនិងប្រាក់

អព្យាករេ រូបសង្ខហេ ទុកនិទ្ទេសោ

វណ្ណានិកាយំ វា បនត្តាម្បិ អត្ថំ រូបំ ចតុដ្ឋិ
 មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ វណ្ណានិកាយ កសិនិទស្សនំ
 សប្បដ្ឋិយំ យំ រូបំ អារត្ត ចក្កំ ជិស្សាយ ចក្ក-
 សម្មស្សោ ឧប្បដ្ឋិ វា ឧប្បដ្ឋិតិ វា ឧប្បដ្ឋិស្សិតិ
 វា ឧប្បដ្ឋេ វា ។ បេ ។ យំ រូបំ អារត្ត ចក្កំ ជិ-
 ស្សាយ ចក្កសម្មស្សជា វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា
 ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ ចក្កវិញ្ញាណំ ឧប្បដ្ឋិ
 វា ឧប្បដ្ឋិតិ វា ឧប្បដ្ឋិស្សិតិ វា ឧប្បដ្ឋេ វា ។ បេ ។
 យំ រូបាវច្ឆណា ចក្កំ ជិស្សាយ ចក្កសម្មស្សោ
 ឧប្បដ្ឋិ វា ឧប្បដ្ឋិតិ វា ឧប្បដ្ឋិស្សិតិ វា ឧប្បដ្ឋេ
 វា ។ បេ ។ យំ រូបាវច្ឆណា ចក្កំ ជិស្សាយ
 ចក្កសម្មស្សជា វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។
 ចេតនា ។ បេ ។ ចក្កវិញ្ញាណំ ឧប្បដ្ឋិ វា ឧប្ប-
 ដ្ឋិតិ វា ឧប្បដ្ឋិស្សិតិ វា ឧប្បដ្ឋេ វា រូបបេតិ
 រូបាយតនំបេតិ រូបនាតុបេសា ឥន្ទនំ រូបំ រូបាយ-
 តនំ ។

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ទុកនិទ្ទេស

ប្តូរតណាមួយ ជា រូប មានពណ៌ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ជាវត្ថុអាច

ឃើញបាន ប៉ះពាល់បាន ឬថា ចក្ខុសម្ផស្ស ប្រារព្ធនូវរូបណា

កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី ឥឡូវកើតក្តី ព្រោះ

អាស្រ័យភ្នែក ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពីចក្ខុសម្ផស្ស ប្រារព្ធនូវរូបណា

ព្រោះអាស្រ័យភ្នែក ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ ចក្ខុ-

វិញ្ញាណ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី ឥឡូវកើតក្តី

។ បេ ។ ចក្ខុសម្ផស្សមានរូបជា អារម្មណ៍ អាស្រ័យភ្នែកណា កើតឡើង

ហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី ឥឡូវកើតក្តី ។ បេ ។ វេទនាកើត

អំពីចក្ខុសម្ផស្ស មានរូបជា អារម្មណ៍ ព្រោះអាស្រ័យភ្នែកណា ។ បេ ។

សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ ចក្ខុវិញ្ញាណ កើតឡើងហើយ

ក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី ឥឡូវកើតក្តី រូបនេះ ហៅថា រូបក៏បាន

ថារូបាយតនៈក៏បាន ថារូបធាតុក៏បាន នេះរូបជារូបាយតនៈ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

(២២) កកមន្តំ រូបំ សុទ្ធាយតនំ ។ យោ
 សុទ្ធា ចតុន្តំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ អនិទស្ស-
 នោ សប្បដិយោ កេរិសុទ្ធា មុទិន្តសុទ្ធា សុទ្ធិសុ-
 ទ្ធា បណាវសុទ្ធា កីតសុទ្ធា វាទិតសុទ្ធា សម្ម-
 សុទ្ធា ចាលិសុទ្ធា សត្តានំ ជិក្សោសសុទ្ធា ជា-
 ត្វនំ សន្និយាតសុទ្ធា វាតសុទ្ធា ឧទកសុទ្ធា មនុ-
 ស្សសុទ្ធា អមនុស្សសុទ្ធា យោ វា បនព្រាហ្ម អត្ថិ-
 សុទ្ធា ចតុន្តំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ
 សប្បដិយោ យំ សទ្ធិំ អនិទស្សនំ សប្បដិយំ សោ-
 ត្រន អនិទស្សនេន សប្បដិយេន សុណិ វា សុ-
 ណាតិ វា សុណិស្សតិ វា សុណោ វា សុទ្ធាបេ-
 សោ សុទ្ធាយតនំបេតំ សទ្ធិជាតុបេសា ឥទន្តំ រូបំ
 សុទ្ធាយតនំ ។ កកមន្តំ រូបំ សុទ្ធាយតនំ ។
 យោ សុទ្ធា ចតុន្តំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ
 អនិទស្សនោ សប្បដិយោ កេរិសុទ្ធា មុទិន្ត-
 សុទ្ធា សុទ្ធិសុទ្ធា បណាវសុទ្ធា កីតសុទ្ធា
 វាទិតសុទ្ធា សម្មសុទ្ធា ចាលិសុទ្ធា សត្តានំ ជិ-
 ក្សោសសុទ្ធា ជាត្វនំ សន្និយាតសុទ្ធា វាតសុទ្ធា

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

(២២) រូប ជាសទ្ធាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ សំឡេងណា
 អាស្រ័យមហាក្ខតតាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន ប្រកបដោយការ
 ប៉ះពាល់ គឺសំឡេងស្តរ សំឡេងសំភោរ សំឡេងស័ន្ទ៍ សំឡេងស្តរ
 ជ័យ សំឡេងច្រៀង សំឡេងប្រគំ សំឡេងរនាត សំឡេងទះដៃ សំ-
 ឡេងខ្មារខ្មែរនៃពួកសត្វ សំឡេងពួកធាតុប៉ះពាល់គ្នា សំឡេងខ្យល់ សំ-
 ឡេងទឹក សំឡេងមនុស្ស សំឡេងអមនុស្ស ឬសំឡេងណាមួយសូម្បី
 ដទៃ ដែលអាស្រ័យមហាក្ខតតាំង ៤ មិនអាចឃើញបាន តែប្រកប
 ដោយការប៉ះពាល់ ឬ បុគ្គលស្តាប់ហើយក្តី កំពុងស្តាប់ក្តី គប្បីស្តាប់ក្តី
 នូវសំឡេងណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប៉ះពាល់បានដោយត្រចៀក
 ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប៉ះពាល់បាន សំឡេងនុ៎ះ ហៅថាសទ្ធា-
 ក៏បាន ថាសទ្ធាយតនៈក៏បាន ថាសទ្ធាធាតុក៏បាន នេះរូប ជាសទ្ធាយ-
 តនៈ ។ រូប ជាសទ្ធាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ សំឡេងណា អា-
 ស្រ័យមហាក្ខតតាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប៉ះពាល់បាន គឺស្តរ
 ស្តរធំ ស្តរសំភោរ ស្តរស័ន្ទ៍ ស្តរស្តរជ័យ សំឡេងច្រៀង ស្តរប្រគំ ស្តរ
 រនាត ស្តរទះដៃ ស្តរខ្មារខ្មែរនៃពួកសត្វ ស្តរធាតុទង្គិចគ្នា ស្តរខ្យល់

អព្យាករេ រូបសង្ខហោ ទុកនិទ្ទេសោ

ឧទកសន្តោ មនុស្សសន្តោ អមនុស្សសន្តោ យោ
 វា បនព្រាហ្មិណ្ឌ អត្តិ សន្តោ ចតុន្ទំ មហាក្កតានំ
 ឧទានាយ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ យម្មំ សន្តិម្មំ
 អនិទស្សនម្មំ សប្បដិយម្មំ សោតំ អនិទស្សនំ សប្ប-
 ដិយំ បដិហញ្ញំ វា បដិហញ្ញតិ វា បដិហញ្ញិស្សតិ វា
 បដិហញ្ញំ វា សន្តោបេសោ សន្តាយតនំបេតំ សន្ត-
 ណតុបេសោ ឥន្ទំ រូបំ សន្តាយតនំ ។ កកមន្តំ រូបំ
 សន្តាយតនំ ។ យោ សន្តោ ចតុន្ទំ មហាក្កតានំ ឧ-
 ទានាយ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ កេសន្តោ មុទិដ្ឋ-
 សន្តោ សន្តសន្តោ បណ្ឌិតសន្តោ កីតសន្តោ វាទិក-
 សន្តោ សម្មសន្តោ ចាណិសន្តោ សន្តានំ និគ្សា-
 សសន្តោ ណាត្ថនំ សន្តិយាតសន្តោ វាតសន្តោ ឧ-
 ទកសន្តោ មនុស្សសន្តោ អមនុស្សសន្តោ យោ វា-
 បនព្រាហ្មិណ្ឌ អត្តិ សន្តោ ចតុន្ទំ មហាក្កតានំ ឧទា-
 នាយ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ យោ សន្តោ អ-
 និទស្សនោ សប្បដិយោ សោតម្មំ អនិទស្សនម្មំ ស-
 ប្បដិយម្មំ បដិហញ្ញំ វា បដិហញ្ញតិ វា បដិហញ្ញិស្ស-
 តិ វា បដិហញ្ញំ វា សន្តោបេសោ សន្តាយតនំបេតំ

អព្យាក្រឹតៈ រូបសង្គហៈ ទុកនិទ្ទេស

សូរទឹក សំឡេងមនុស្ស សំឡេងអមនុស្ស ឬថា សូរសព្ទណាមួយ
 សូម្បីដទៃ ដែលអាស្រ័យមហាកូតទាំង ៤ មិនអាចឃើញបាន
 តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ មួយទៀត ត្រចៀក ដែលមិនអាច
 ឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ខ្លាំងខ្ពស់ហើយក្តី កំពុង
 ខ្លាំងខ្ពស់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្ពស់ក្តី ចំពោះសំឡេងណា ដែល
 មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ សូរសព្ទនេះ⁺ ហៅថា
 សទ្ទៈក៏បាន ថាសទ្ធាយតនៈក៏បាន ថាសទ្ធាតុក៏បាន នេះរូបជាសទ្ធា-
 យតនៈ ។ រូបជាសទ្ធាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ សំឡេងណា
 អាស្រ័យមហាកូតទាំង ៤ មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការ
 ប៉ះពាល់ គឺសូរស្ត្រធំ សូរសំភោរ សូរស័ន្ទ សូរស្ត្រជ័យ សំឡេង
 ច្រៀង សូរប្រគំ សូរនាគ សូរទេះដៃ សូរខ្មារខ្មែនពួកសត្វ សូរ
 ពួកធាតុទង្កិច្ចត្នា សូរខ្យល់ សូរទឹក សំឡេងមនុស្ស សំឡេង
 អមនុស្ស ឬថា សូរសព្ទណាមួយ សូម្បីដទៃ ដែលអាស្រ័យ
 មហាកូតទាំង ៤ មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់
 ឬ សំឡេងណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះ
 ពាល់ ខ្លាំងខ្ពស់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី គប្បីខ្លាំង
 ខ្ពស់ក្តី ចំពោះត្រចៀក ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយ
 ការប៉ះពាល់ សូរសព្ទនេះ⁺ ហៅថាសទ្ទៈក៏បាន ថាសទ្ធាយតនៈក៏បាន

អរិយធម៌ជំពូក ធម្មសង្គណ៍

សទ្ធិណត្ថបេសា ឥទ្ធិន្តំ រូបំ សទ្ធាយតនំ ។ កតតបន្តំ
 រូបំ សទ្ធាយតនំ ។ យោ សទ្ធា ចតុន្តំ មហាក្ខតានំ
 ឧទានាយ អនិទស្សនោ សច្ចដិយោ ភេរិសទ្ធា មុទិ-
 ដ្ឋសទ្ធា សម្ពុសទ្ធា បណ្ឌិតសទ្ធា ភីតសទ្ធា វាទិត-
 សទ្ធា សម្មសទ្ធា ចាលិសទ្ធា សត្តានំ និក្សេសស-
 ទ្ធា ណត្តនំ សន្និយាតសទ្ធា វាតសទ្ធា ឧទកសទ្ធា
 មនុស្សសទ្ធា អមនុស្សសទ្ធា យោ វា បនព្រាមិ
 អត្ថ សទ្ធា ចតុន្តំ មហាក្ខតានំ ឧទានាយ អនិទស្សនោ
 សច្ចដិយោ យំ សទ្ធិ អារត្ត សោតំ និស្សាយ សោ-
 តសម្មស្សោ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា
 ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។ យំ សទ្ធិ អារត្ត សោតំ និស្សាយ
 សោតសម្មស្សោ វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។
 ចេតនា ។ បេ ។ សោតវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជតិ
 វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។ យំ សទ្ធា-
 រម្មណោ សោតំ និស្សាយ សោតសម្មស្សោ ឧប្បជ្ជិ
 វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។
 យំ សទ្ធារម្មណោ សោតំ និស្សាយ សោតសម្មស្សោ
 វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ថាសទ្ធាតុក៏បាន នេះរូប ជាសទ្ធាយតនៈ ។ រូប ជាសទ្ធាយតនៈនោះ
 តើដូចម្តេច ។ សំឡេងណា អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ដែលមិនអាច
 ឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ គឺសូរស្តរធំ សូរសំភោរ សូរស័ន្ទ
 សូរស្តរជ័យ សំឡេងច្រៀង សូររនាត សូរប្រគំ សូរទេវ័ង សូរខ្មារខ្មរ
 នៃពួកសត្វ សូរពួកធាតុទង្គិចត្នា សូរខ្យល់ សូរទឹក សំឡេងអនុស្ស
 សំឡេងអមនុស្ស ឬថា សូរសព្ទណាមួយ សូម្បីដទៃ ដែលអាស្រ័យ
 មហាក្ខតទាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់
 ឬ សោតសម្ផស្ស ប្រារព្ធនូវសំឡេងណា កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើត
 ក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យត្រចៀកណា ។ បេ ។ វេទនា
 កើតអំពីសោតសម្ផស្ស ប្រារព្ធសំឡេងណា ព្រោះអាស្រ័យត្រចៀក
 ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ សោតវិញ្ញាណ កើត
 ឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ។ បេ ។ សោត-
 សម្ផស្ស មានសម្លេងជាអារម្មណ៍ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី
 នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យត្រចៀកណា ។ បេ ។ វេទនា
 កើតអំពី សោតសម្ផស្ស មានសម្លេងជាអារម្មណ៍ ព្រោះអាស្រ័យ
 ត្រចៀកណា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។

អព្យាករេ រូបសង្ក្រោ ទុកនិទ្ទេសោ

សោតវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជិតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ
វា ឧប្បជ្ជេ វា សន្តោបេសោ សន្តាយតនំបេតំ សន្ត-
ណតុបេសា ឥន្ទំ រូបំ សន្តាយតនំ ។

(២៣) កតមន្តំ រូបំ កន្តាយតនំ ។ យោ
កន្តោ ចតុន្តំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ
សប្បដិយោ មូលកន្តោ សារកន្តោ តចកន្តោ ច-
ត្តកន្តោ បុប្ផកន្តោ ផលកន្តោ អាមកន្តោ វិសកន្តោ
សុកន្តោ ទុកន្តោ យោ វា បនព្រោបិ អត្ថំ កន្តោ
ចតុន្តំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ សប្ប-
ដិយោ យំ កន្តំ អនិទស្សនំ សប្បដិយំ យានេន អ-
និទស្សនេន សប្បដិយេន យាយិ វា យាយតិ វា
យាយិស្សតិ វា យាយេ វា កន្តោបេសោ កន្តាយ-
តនំបេតំ កន្តុណតុបេសា ឥន្ទំ រូបំ កន្តាយតនំ ។

អព្យាកតៈ រូបសង្គហាៈ ទុកនិទ្ទេស

សោតវិញ្ញាណ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី

សូរស្តង្គនៈ⁺ ហៅថា សទ្ធាក៏បាន ថា សទ្ធាយតនៈក៏បាន ថា សទ្ធាធាតុ

ក៏បាន នេះរូបជាសទ្ធាយតនៈ ។

[៤៣] រូប ជាគន្លាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ភ្នំនណា អាស្រ័យ

មហាក្នុងទាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់

គឺភ្នំមេម ភ្នំខ្នង ភ្នំសំបក ភ្នំស្លឹក ភ្នំផ្កា ភ្នំផ្លែ ភ្នំគ្រឿង

ស្រស់ ភ្នំពុល ភ្នំក្រអូប ភ្នំស្អុយ ឬភ្នំណាមួយ សូម្បីដទៃ

ដែលអាស្រ័យមហាក្នុងទាំង ៤ មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការ

ប៉ះពាល់ ឬ បុគ្គលធំហើយក្តី កំពុងធំក្តី នឹងធំក្តី គប្បីធំក្តី នូវភ្នំនណា

ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ដោយច្រមុះ ដែល

មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ភ្នំននៈ⁺ ហៅថាគន្លះ

ក៏បាន ថាគន្លាយតនៈក៏បាន ថាគន្លធាតុក៏បាន នេះរូបជាគន្លាយតនៈ ។

អភិធម្មប្រដិកេ ធម្មសង្កណិ

កតមន្តំ រូបំ កន្ទាយតនំ ។ យោ កន្ទោ ចតុន្តំ
មហាក្កតានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ
មូលកន្ទោ សារកន្ទោ តចកន្ទោ បត្តកន្ទោ បុប្ផកន្ទោ
នលកន្ទោ អាមកន្ទោ វិសកន្ទោ សុកន្ទោ ទុកន្ទោ
យោ វា បនព្រាហ្មិ អត្តំ កន្ទោ ចតុន្តំ មហាក្កតានំ
ឧបាទាយ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ យម្ហំ កន្ធម្ហំ
អនិទស្សនម្ហំ សប្បដិយម្ហំ យានំ អនិទស្សនំ សប្ប-
ដិយំ បដិហញ្ញំ វា បដិហញ្ញតំ វា បដិហញ្ញិស្សតំ វា
បដិហញ្ញ វា កន្ទោបេសោ កន្ទាយតនំបេតំ កន្ធា-
នុបេសោ ឥន្តំ រូបំ កន្ទាយតនំ ។ កតមន្តំ
រូបំ កន្ទាយតនំ ។ យោ កន្ទោ ចតុន្តំ មហាក្ក-
តានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ មូល-
កន្ទោ សារកន្ទោ តចកន្ទោ បត្តកន្ទោ បុប្ផកន្ទោ
នលកន្ទោ អាមកន្ទោ វិសកន្ទោ សុកន្ទោ ទុកន្ទោ
យោ វា បនព្រាហ្មិ អត្តំ កន្ទោ ចតុន្តំ មហាក្កតានំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

រូប ជាគន្លាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ក្លិនណា ដែលអាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ គឺក្លិនមើម ក្លិនខ្លឹម ក្លិនសំបក ក្លិនស្លឹក ក្លិនផ្កា ក្លិនផ្លែ ក្លិនគ្រឿងស្រស់ ក្លិនពុល ក្លិនក្រអូប ក្លិនស្អុយ ឬក្លិនណាមួយសូម្បី ដទៃ ដែលអាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬច្រមុះដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ខ្លាំងខ្ពស់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្ពស់ក្តី ចំពោះក្លិនណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ក្លិននេះ ហៅថាគន្លះក៏បាន ថាគន្លាយតនៈក៏បាន ថាគន្លឺធាតុក៏បាន នេះរូប ជាគន្លាយតនៈ ។ រូប ជាគន្លាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ក្លិនណា អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ គឺក្លិនមើម ក្លិនខ្លឹម ក្លិនសំបក ក្លិនស្លឹក ក្លិនផ្កា ក្លិនផ្លែ ក្លិនគ្រឿងស្រស់ ក្លិនពុល ក្លិនក្រអូប ក្លិនស្អុយ ឬក្លិនណាមួយ សូម្បីដទៃ ដែលអាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤

អព្យាករណ៍ រូបសង្គហោ ទុកនិទ្ទេសោ

ឧបាទាយ អនិទិស្សនោ សប្បដិយោ យោ កន្លោ អនិ-
 ទិស្សនោ សប្បដិយោ យានម្មំ អនិទិស្សនម្មំ សប្បដិ-
 យម្មំ បដិហាញំ វា បដិហាញតិ វា បដិហាញំស្សតិ វា
 បដិហាញោ វា កន្លោបេសោ កន្លាយតនំបេតំ កន្លុណា-
 តុបេសោ តននំ រូបំ កន្លាយតនំ ។ កតមនំ រូបំ
 កន្លាយតនំ ។ យោ កន្លោ ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ
 ឧបាទាយ អនិទិស្សនោ សប្បដិយោ មូលកន្លោ
 សារកន្លោ តតកន្លោ បត្តកន្លោ បុប្ផកន្លោ ដលក-
 ន្លោ អាមកន្លោ វិសកន្លោ សុកន្លោ ទុកន្លោ យោ
 វា បនព្រាញំ អត្ថំ កន្លោ ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ ឧ-
 បាទាយ អនិទិស្សនោ សប្បដិយោ យំ កន្ធនំ អា-
 រត្តំ ហានំ និស្សាយ យានសម្មស្សោ ឧប្បដិ វា
 ឧប្បដ្ឋតិ វា ឧប្បដ្ឋិស្សតិ វា ឧប្បដ្ឋេ វា ។ បេ ។
 យំ កន្ធនំ អារត្តំ ហានំ និស្សាយ យានសម្មស្សោ
 វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។
 យានវិញ្ញាណំ ឧប្បដ្ឋិ វា ឧប្បដ្ឋតិ វា ឧប្បដ្ឋិស្ស-
 តិ វា ឧប្បដ្ឋេ វា ។ បេ ។ យំ កន្ធារម្មណោ

អព្យាក្រឹត្យ: រូបសង្ខារ: ទុក្ខនិទ្ទេស

ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ មួយទៀត ក្លិន
ណាដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ខ្លាំងខ្ពស់ហើយ
ក្តី កំពុងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្ពស់ក្តី ចំពោះច្រមុះ ដែល
មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ក្លិននេះ ហៅថាគន្លុះ
ក៏បាន ថាគន្លាយតនៈក៏បាន ថាគន្លឺធាតុក៏បាន នេះរូបជាគន្លាយតនៈ ។
រូបជាគន្លាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ក្លិនណា អាស្រ័យមហាកូតទាំង
៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ គឺក្លិនមើម
ក្លិនខ្លឹម ក្លិនសំបក ក្លិនស្លឹក ក្លិនផ្កា ក្លិនផ្លែ ក្លិនគ្រឿងស្រស់ ក្លិនពុល
ក្លិនក្រអូប ក្លិនស្អុយ ឬក្លិនណាមួយ សូម្បីដទៃ ដែលអាស្រ័យ
មហាកូតទាំង ៤ មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬ
យានសម្ព័ស្ស ប្រារព្ធនូវក្លិនណា កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី
នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យច្រមុះ ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពី
យានសម្ព័ស្ស ប្រារព្ធនូវក្លិនណា ព្រោះអាស្រ័យច្រមុះ ។ បេ ។ សញ្ញា
។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ យានវិញ្ញាណកើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី
នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ។ បេ ។ យានសម្ព័ស្ស មានក្លិនជាអារម្មណ៍

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

យានំ និស្សាយ យានសម្មស្សោ ឧប្បជ្ជី វា ឧប្ប-
 ជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។
 យំ កត្តាវច្ឆណា យានំ និស្សាយ យានសម្មស្សជា
 វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ បេតនា ។ បេ ។
 យានវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជី វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ
 វា ឧប្បជ្ជេ វា កត្តោបេសោ កត្តាយតនំបេតំ កត្ត-
 ជាតុបេសោ ឥន្ទំ រូបំ កត្តាយតនំ ។

(២៤) កតមន្តំ រូបំ រសាយតនំ ។ យោ
 រសោ ចតុន្តំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ
 សប្បដិយោ មូលរសោ ខន្ធរសោ តថរសោ ប-
 ត្តរសោ បុប្ផរសោ ជលរសោ អម្ពិលំ មជ្ជំ តិ-
 ត្តកំ កដុកំ លោណីកំ ខារិកំ លម្ពិលំ^(១) ក-
 សារោ សាទុ អសាទុ យោ វា បន្តញ្ញាបិ អត្ត-
 រសោ ចតុន្តំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ

១ ឱ. លបិលំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យ

ច្រមុះណា ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពីឃានសម្ផស្ស មានភ្នំនិងជាការម្មណ៍

ព្រោះអាស្រ័យច្រមុះណា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។

ឃានវិញ្ញាណ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី

ភ្នំនិង⁺ ហៅថាគន្លះក៏បាន ថាគន្លាយតនៈក៏បាន ថាគន្លឺធាតុក៏បាន

នេះរួម ជាគន្លាយតនៈ ។

[២២] រួម ជាសាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រសជាតិណា អា-

ស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះ

ពាល់ គឺរសមើម រសដើម រសសំបក រសស្លឹក រសផ្កា រសផ្លែ រសជ្ជរ

ផ្អែម ល្ងីង ហឹរ ប្រៃ ខារ រសលាយជ្ជរ ចត់ ឆ្ងាញ់ មិនឆ្ងាញ់ ឬ រស

ណាមួយសូម្បីដទៃ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន

អព្យាករេ រូបសង្ក្រោ ទុកនិទ្ទេសោ

សប្បដិយោ យំ រសំ អនិទស្សនំ សប្បដិយំ ជិ-
 ញ្ញាយ អនិទស្សនាយ សប្បដិយាយ សាយិ វា សា-
 យតិ វា សាយិស្សតិ វា សាយេ វា រសោបេ-
 សោ រសាយតនំបេតំ រសជាតុបេសា ឥទ្ធនំ រូបំ រ-
 សាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ រសាយតនំ ។ យោ
 រសោ ចតុន្តំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ
 សប្បដិយោ ម្ភលរសោ ខន្ធរសោ តចរសោ បត្តរ-
 សោ បុប្ផរសោ ដលរសោ អម្ពិលំ មជ្ជំ តិត្តកំ
 កដុកំ លោណិកំ ខារិកំ លម្ពិលំ កសារោ សា-
 ទុ អសាទុ យោ វា បនព្រាហ្មិ អត្ថំ រសោ ច-
 តុន្តំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ សប្ប-
 ដិយោ យម្ពំ រសម្ពំ អនិទស្សនម្ពំ សប្បដិយម្ពំ ជិញ្ញ-
 អនិទស្សនា សប្បដិយា បដិហញ្ញំ វា បដិហញ្ញតិ
 វា បដិហញ្ញិស្សតិ វា បដិហញ្ញោ វា រសោបេសោ
 រសាយតនំបេតំ រសជាតុបេសា ឥទ្ធនំ រូបំ រសា-
 យតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ រសាយតនំ ។ យោ រសោ

អព្យាក្រឹត្យៈ រូបសង្ខារៈ ទុក្ខនិទ្ទេស

តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬ បុគ្គលលិទ្ធក្សហើយក្តី កំពុងលិទ្ធក្សក្តី
នឹងលិទ្ធក្សក្តី គប្បីលិទ្ធក្សក្តី នូវរសណា ដែលមិនអាចឃើញបាន
តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ដោយអណ្តាត ដែលមិនអាចឃើញបាន
តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ រសជាតិ^១នេះ ហៅថារសក៏បាន ថារសាយ-
តនៈក៏បាន ថារសធាតុក៏បាន នេះរូបជារសាយតនៈ ។ រូបជារសាយ-
តនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រសណា អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ មិន
អាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ គឺរសមើម រសជើម រស
សំបក រសស្លឹក រសស្តុក រសផ្លែ រសជូរ រសផ្អែម ល្ងីង ហឹរ ប្រៃ ខាវ
រសលាយជូរ ចត់ ឆ្ងាញ់ មិនឆ្ងាញ់ ឬ រសណាមួយសូម្បីដទៃ ដែល
អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការ
ប៉ះពាល់ ឬ អណ្តាតដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះ
ពាល់ ខ្លាំងខ្ពស់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្ពស់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្ពស់ក្តី
ចំពោះរសណាដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ រស
ជាតិនេះ ហៅថារសក៏បាន ថារសាយតនៈក៏បាន ថារសធាតុក៏បាន នេះ
រូបជារសាយតនៈ ។ រូបជារសាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រសណា

អរិយធម៌បដិកេ ធម្មសង្គណ៍

ចតុន្ទ័ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ សប្បដិ-
 យោ ម្ភលរសោ ខន្ធរសោ តចរសោ បត្តរសោ បុប្ផ-
 រសោ ដលរសោ អម្ព័លំ មជ្ជំ តត្តកំ កដ្ឋកំ លោ-
 ណីកំ ខារិកំ លម្ព័លំ កសារោ សាទិ អសាទិ
 យោ វា បនណោបិ អត្តំ រសោ ចតុន្ទ័ មហាក្ខតានំ
 ឧបាទាយ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ យោ រសោ អ-
 និទស្សនោ សប្បដិយោ ជីវ្ហយ អនិទស្សនាយ ស-
 ប្បដិយាយ បដិហញ្ញំ វា បដិហញ្ញាតិ វា បដិហញ្ញិ-
 ស្សតិ វា បដិហញ្ញា វា រសោចេសោ រសាយតនំបេតិ
 រសជាតុចេសា តនន្ទំ រូបំ រសាយតនំ ។ កតមន្តំ
 រូបំ រសាយតនំ ។ យោ រសោ ចតុន្ទ័ មហាក្ខតានំ
 ឧបាទាយ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ ម្ភលរសោ ខន្ធរ-
 សោ តចរសោ បត្តរសោ បុប្ផរសោ ដលរសោ អម្ព-
 លំ មជ្ជំ តត្តកំ កដ្ឋកំ លោណីកំ ខារិកំ លម្ព័លំ
 កសារោ សាទិ អសាទិ យោ វា បនណោបិ អត្តំ
 រសោ ចតុន្ទ័ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ

អរិយធម៌ដ៏ព ធម្មសង្គណ៍

អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ មិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះ
 ពាល់ គឺរសមើម រសដើម រសសំបក រសស្លឹក រសផ្កា រសផ្លែ ដូរ
 ផ្អែម ល្ងីង ហឹរ ក្រៃ ខារ រសលាយដូរ ចត់ ធ្លាញ់ មិនធ្លាញ់ ឬរសណា
 មួយសូម្បីដទៃ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន តែ
 ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឬរសណាដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកប
 ដោយការប៉ះពាល់ ខ្លាំងខ្ទប់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្ទប់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្ទប់ក្តី គប្បី
 ខ្លាំងខ្ទប់ក្តី ចំពោះអណ្តាតដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះ
 ពាល់ រសជាតិ⁺នេះ ហៅថារសក៏បាន ថារសាយតនៈក៏បាន ថារសធាតុក៏
 បាន នេះរូបជារសាយតនៈ ។ រូបជារសាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រស
 ណា អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន តែប្រកបដោយ
 ការប៉ះពាល់ គឺរសមើម រសដើម រសសំបក រសស្លឹក រសផ្កា រសផ្លែ
 ដូរ ផ្អែម ល្ងីង ហឹរ ក្រៃ ខារ រសលាយដូរ ចត់ ធ្លាញ់ មិនធ្លាញ់ ឬរស
 ណាមួយសូម្បីដទៃ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ដែលមិនអាចឃើញបាន

អព្យាករេ រូបសង្គហេ ទុកនិទ្ទេសោ

សឃ្លដិយោ យំ រសំ អារត្ត ជិហំ និស្សាយ ជិហំសម្ម-
 ស្សោ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជ-
 វា ។ បេ ។ យំ រសំ អារត្ត ជិហំ និស្សាយ ជិហំសម្ម-
 ស្សជា វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា
 ។ បេ ។ ជិហំវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្ប-
 ជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជ វា ។ បេ ។ យំ រសារម្មណោ
 ជិហំ និស្សាយ ជិហំសម្មស្សោ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជតិ វា
 ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជ វា ។ បេ ។ យំ រសារម្មណោ
 ជិហំ និស្សាយ ជិហំសម្មស្សជា វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា
 ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ ជិហំវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជិ វា ឧ-
 ប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជ វា រសោបេសោ
 រសាយតនំបេតំ រសជាតុបេសោ ឥទ្ធិន្តំ រូបំ រសាយ-
 តនំ ។

(២៥) កតមន្តំ រូបំ ឥត្តិជ្ជិយំ ។ យំ ឥត្តិយា
 ឥត្តិលំន្តំ ឥត្តិជិបត្តំ ឥត្តិក្កតំ ឥត្តាកាប្បោ ឥត្តិភ្នំ(១)
 ឥត្តិកាវេ ឥទ្ធិន្តំ រូបំ ឥត្តិជ្ជិយំ ។

១ ឱ. ម. ធិត្តំ ។

អព្យាក្រឹត្តៈ រូបសង្គហៈ ទុកនិទ្ទេស

តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ មួយទៀត ដ៏វត្ថុសម្ព័ន្ធស្យ ប្រារព្ធនូវរស កើត
 ហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យ
 អណ្តាតណា ។ បេ ។ វេទនា កើតអំពីដ៏វត្ថុសម្ព័ន្ធស្យ ប្រារព្ធនូវរសណា
 ព្រោះអាស្រ័យអណ្តាត ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។
 ដ៏វត្ថុវិញ្ញាណ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី
 ។ បេ ។ ដ៏វត្ថុសម្ព័ន្ធស្យ មានរសជាអាម្មណ៍ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើត
 ក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ព្រោះអាស្រ័យអណ្តាតណា ។ បេ ។ វេទនា
 កើតអំពីដ៏វត្ថុសម្ព័ន្ធស្យ មានរសជាអាម្មណ៍ ព្រោះអាស្រ័យអណ្តាតណា
 ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ ដ៏វត្ថុវិញ្ញាណ កើតឡើង
 ហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី រសជាតិ⁺និះ ហៅថា
 រសកំបាន ថារសាយតនៈកំបាន ថារសធាតុកំបាន នេះរូប ជា-
 សាយតនៈ ។

(២៥) រូបជាឥត្តិន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ទ្រង់ព្រាយជាស្រី
 គ្រឿងចំណាំជាស្រី កិរិយាជាស្រី អាការជាស្រី លំនាំជាស្រី ភាព
 ជាស្រី ណា របស់ស្រី នេះរូប ជាឥត្តិន្ទ្រិយ ។

[២៦] កតមន្តំ រូបំ បុរិសិទ្ធិយំ ។ យំ
 រិសស្ស បុរិសលិង្គំ បុរិសនិមិត្តំ បុរិសកុត្តំ បុរិ
 កេយ្យា បុរិសត្តំ បុរិសភារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ បុរិ
 ទ្ធិយំ ។

[២៧] កតមន្តំ រូបំ ជីវិតទ្ធិយំ ។ យោ
 សំ រូបំ ធម្មានំ អាយុ វិតិ យបនា យាបនា ឥរិ
 នា វត្តនា ចាលនា ជីវិតំ ជីវិតទ្ធិយំ ឥន្ទន្តំ
 ជីវិតទ្ធិយំ ។

[២៨] កតមន្តំ រូបំ កាយវិញ្ញត្តិ ។ យា
 សលចិត្តស្ស វា អកុសលចិត្តស្ស វា អព្យាកតចិ
 ស្ស វា អភិក្កមន្តស្ស វា បដិក្កមន្តស្ស វា អាល
 កេន្តស្ស វា វិលោកេន្តស្ស វា សម្មញ្ញេន្តស្ស
 បសារេន្តស្ស វា កាយស្ស បម្ពនា សន្តម្ពនា សន្ត
 តត្តំ វិញ្ញត្តិ វិញ្ញាបនា វិញ្ញាបិតត្តំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ក
 យវិញ្ញត្តិ ។

[២៩] កតមន្តំ រូបំ វិបិវិញ្ញត្តិ ។ យា កុស
 ចិត្តស្ស វា អកុសលចិត្តស្ស វា អព្យាកតចិត្តស្ស

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[២៦] រូបជាបុរិសន្ត្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ទ្រង់ច្រាយជា
ប្រុស គ្រឿងចំណាំជាប្រុស ភិរិយាជាប្រុស អាការជាប្រុស លំនាំជា
ប្រុស ភាពជាប្រុស ណា របស់ប្រុស នេះរូបជាបុរិសន្ត្រិយ ។

[២៧] រូបជាជីវិតន្ត្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ អាយុ ការបិតនៅ
ការរស់នៅយើយូរ ការរស់នៅ ការរំភិលទៅ ការប្រព្រឹត្តិទៅ ការរក្សា
នូវរូបធម៌ទាំងនោះ គឺជីវិត ជីវិតន្ត្រិយ ណា នេះរូបជាជីវិតន្ត្រិយ ។

[២៨] រូបជាកាយវិញ្ញាតិនោះ តើដូចម្តេច ។ ការទប់កាយ
ការគាំទ្រកាយ ការទប់ទល់កាយ ការកំរើកាយ អាការញ្ចាំងកាយ
ឲ្យកំរើក ភាពញ្ចាំងកាយឲ្យកំរើក ណា នៃបុគ្គលមានចិត្តជាកុសលក្តី
មានចិត្តជាអកុសលក្តី មានចិត្តជាអព្យាក្រឹតក្តី កាល ឈានទៅមុខក្តី
ឈានទៅក្រោយក្តី សំឡឹងមើលក្តី ក្រឡេកមើលក្តី បត់ចូលក្តី លា
ចេញក្តី នេះរូបជាកាយវិញ្ញាតិ ។

[២៩] រូបជាវិចីវិញ្ញាតិនោះ តើដូចម្តេច ។ វាចា ការបន្ធឹ
គន្ធនិរោក្យ ការពោល ការគឺកក្ក កម្មគឺការគឺកក្ក គឺវាចា វិចី-
ភេទ ណា នៃបុគ្គលមានចិត្តជាកុសលក្តី មានចិត្តជាអកុសលក្តី

អញ្ញាភពេ រូបសង្គហោ ទុក្ខនិទ្ទេសោ

វាចា ភិក ឡប្បដោ ឧទីរណំ យោសោ យោសកម្មំ
វាចា វេទិកេនោ អយំ វុច្ចតិ វាចា យា តាយ វាចាយ
វិញ្ញាតិ វិញ្ញាបនា វិញ្ញាបិតតំ ឥន្ទនំ រូបំ វេទិវិញ្ញាតិ ។

[៣០] កតមន្តំ រូបំ អាណាសជានុ ។ យោ
អាណាសោ អាណាសកតំ អយំ អយកតំ វិវេ វិវេ-
កតំ អសម្មជំ ចត្វហិ មហាក្ខតេហិ ឥន្ទនំ រូបំ អា-
ណាសជានុ ។

[៣១] កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស លហុតា ។ យា
រូបស្ស លហុតា លហុបរិណាមតា អនិច្ចនតា អ-
វិត្តនតា ឥន្ទនំ រូបំ រូបស្ស លហុតា ។

[៣២] កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស មុទុតា ។ យា
រូបស្ស មុទុតា មទុវតា អកក្ខុទ្យតា អកកមិនតា
ឥន្ទនំ រូបំ រូបស្ស មុទុតា ។

[៣៣] កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស កម្មញ្ញតា ។ យា
រូបស្ស កម្មញ្ញតា កម្មញ្ញតំ កម្មញ្ញតាវោ ឥន្ទនំ រូបំ
រូបស្ស កម្មញ្ញតា ។

អព្យាករៈ រូបសង្កហៈ ទុកនិទ្ទេស

មានចិត្តជាអព្យាក្រឹតក្តី នេះហៅថាវាចា គឺការកំរើកសំដី ការញ្ចាំងសំដី

ឲ្យកំរើក ភាពនៃការញ្ចាំងសំដីឲ្យកំរើក នេះរូបជាវិចារិក ។

[៣០] រូបជាអាកាសធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ កន្លែងដែល

មិនអាចក្តារសំបុក អាកាស ទឹកតទើស ទីអាកាស ទីចន្លោះ វាលដែល

មិនប៉ះពាល់ ដោយមហាក្វតទាំង ៤ ណា នេះរូបជាអាកាសធាតុ ។

[៣១] រូបជារូបស្ស្រលហុតានោះ តើដូចម្តេច ។ ការរហ័ស

រហួន ការប្រែប្រួលរហ័ស ការមិនយឺតយូរ ការមិនបង្កើន ណា នៃរូប

នេះរូបជារូបស្ស្រលហុតា ។

[៣២] រូបជារូបស្ស្រមុតានោះ តើដូចម្តេច ។ ការទន់ ភាព

ទន់ ការមិនរឹង ការមិនស្អកស្អឹង ណា នៃរូប នេះរូបជារូបស្ស្រមុតា ។

[៣៣] រូបជារូបស្ស្រកម្មញ្ញានោះ តើដូចម្តេច ។ ភាពនៃរូប

គួរដល់ការងារ ការធ្វើការងារបាន ភាពគួរធ្វើការងារបាន ណា នេះ

រូបជារូបស្ស្រកម្មញ្ញា ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

[៣២] កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស ឧបថយោ ។ យោ
អាយតនានំ អាថយោ សោ រូបស្ស ឧបថយោ ឥន្តំ
រូបំ រូបស្ស ឧបថយោ ។

[៣៣] កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស សន្តតិ ។ យោ
រូបស្ស ឧបថយោ សា រូបស្ស សន្តតិ ឥន្តំ រូបំ
រូបស្ស សន្តតិ ។

[៣៤] កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស ជរតា ។ យោ
រូបស្ស ជរា ជីវណតា ខណ្ឌាច្ចំ ចាល័ច្ចំ វល័ត្តចតា
អាយុនោ សំហានិ ឥន្ទ្រិយានំ បរិហាកោ ឥន្តំ
រូបំ រូបស្ស ជរតា ។

[៣៥] កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស អនិច្ចតា ។
យោ រូបស្ស ខយោ វយោ កេនោ បរិកេនោ អ-
និច្ចតា អន្តរដានំ ឥន្តំ រូបំ រូបស្ស អនិច្ចតា ។

[៣៦] កតមន្តំ រូបំ កតពធិការោ អាហា-
រោ ។ ឌីននោ កុម្មាសោ សត្តុ មន្នោ មំសំ
ឌីរំ ទិដិ សប្បំ លវនីតំ តេលំ មន្តុ ដាលីតំ យំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[៣៤] រូបជារូបស្សទ្របចយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ការសន្សំ
ណា នៃពួកកាយតនៈ នោះជារូបស្សទ្របចយៈ នេះរូបជារូបស្សទ្រប-
ចយៈ ។

[៣៥] រូបជារូបស្សសន្តតិនោះ តើដូចម្តេច ។ ការកកើត
ណា នៃរូប នោះជារូបស្សសន្តតិ គឺការតរូប នេះរូបជារូបស្សសន្តតិ ។

[៣៦] រូបជារូបស្សជរតានោះ តើដូចម្តេច ។ ជរ សេចក្តី
គ្រាំគ្រា ការបាក់ធ្លេញ សក់ស្បូវ ស្បែកជ្រើវ ការថយឆាយ ការចាស់
ទុំនៃពួកឥន្ទ្រិយ ណា នៃរូប នេះរូបជារូបស្សជរតា ។

[៣៧] រូបជារូបស្សអនិច្ចតានោះ តើដូចម្តេច ។ ការអស់ទៅ
ការស្ងួតទៅ ការបែកធ្លាយ ការបាក់បែក ការមិនទៀង ការបាត់បង់
ណា នៃរូប នេះរូបជារូបស្សអនិច្ចតា ។

[៣៨] រូបជាកតទ្បិក្កហារនោះ តើដូចម្តេច ។ បាយ នំ
សដូវ ត្រី សាច់ ទឹកដោះស្រស់ ទឹកដោះដូរ ទឹកដោះរាវ ទឹក
ដោះខាច់ ប្រេង ទឹកឃ្មុំ ទឹកអំពៅ ឬរូបណាមួយ សូម្បីដទៃ

អព្យាករេ រូបសង្កហោ ទុកនិទ្ទេសោ

វាចនញាម្បិ អត្ថំ រូបំ យត្ថិ យត្ថិ ជនបទេ តេសំ
តេសំ សត្តានំ មុខាសិយំ ទន្ធវិទាទនំ កលដ្ឋោហា-
រណិយំ កុដ្ឋិវត្តម្ហនំ យាយ ឱជាយ សត្តា យាបេត្ថិ
ឥទន្ធិ រូបំ កតទ្ធិកាពោ អាហារោ ។

ឥទន្ធិ រូបំ ឧបាទោ ។

ឧបាទោជនីយំ ។

រូបកណ្តោ បឋមភាណារិ(១) ។

[៣៧] កតមន្តំ រូបំ នោ ឧបាទាយ ។ ដោ-
ដ្ឋញាយតនំ អាថោជានុ(២) ។

[៤០] កតមន្តំ រូបំ ដោដ្ឋញាយតនំ ។ បឋម-
ជានុ តេជោជានុ វាយោជានុ កត្តទ្ធិ មុទុកំ
សល្ហំ ជរុសំ សុខសម្មស្សំ ទុក្ខសម្មស្សំ កុកំ
លហុកំ យំ ដោដ្ឋតំ អនិទស្សនំ សប្បដិយំ កា-
យេន អនិទស្សនេន សប្បដិយេន ដុសិ វា ដុស-
តិ វា ដុសិស្សតិ វា ដុសេ វា ដោដ្ឋញោបេសោ

១ បុរិមភាណារិកោ សម្ពុត្តគណនាយ សត្តមំ ភវិតតំ ។ ២ ឧ. ប. ឥតោ បរិ ឥទន្តំ
រូបំ នោ ឧបាទាតិ ទិស្សតិ ។

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិទ្ទេស

គឺជារូបសម្រាប់ស្ថិត្យក្នុងមាត់ ទំពោដោយឆ្មេញ លេបចូលក្នុងបំពង់ក
ប្រកកងផ្លែ នៃពួកសត្វនោះ ។ កងជនបណោ ។ ឬពួកសត្វញ្ច្រាង
អត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដោយឧដាណា នេះរូបជាកតទ្បិញ្ញាហារ ។

រូបទាំងនេះ ជាទុបាទា ។

ចប់ ឧបាទាយនីយៈ ។

ចប់ បឋមភាណាវរៈ ក្នុងរូបកណ្ណ ។

(៣៧) រូបមិនមែនជាទុបាទានោះ តើដូចម្តេច ។ ផោដ្ឋពា-

យតនៈ អាបោធាតុ ។

(៤០) រូបជាផោដ្ឋពាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបជាបឋវីធាតុ

តេជោធាតុ វាយោធាតុ ជារូបរឹង ទន់ ល្អិត គ្រោតគ្រាត មានសម្ផស្សជា
សុខ មានសម្ផស្សជាទុក្ខ ជារូបធ្ងន់ រូបស្រាល ឬគុលពាល់ត្រូវហើយក្តី
កំពុងពាល់ត្រូវក្តី នឹងពាល់ត្រូវក្តី គប្បីពាល់ត្រូវក្តី នូវផ្សព្វណា ដែលមិន
អាចឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ដោយកាយ ដែលមិនអាច
ឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ផ្សព្វនេះ ហៅថាផោដ្ឋព្វៈក៏បាន

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណិ

ដោដ្ឋញ្ញាយននំបេតំ ដោដ្ឋញ្ញាណុបេសា ឥនន្តំ រូបំ
 ដោដ្ឋញ្ញាយននំ ។ កតមន្តំ រូបំ ដោដ្ឋញ្ញាយននំ ។
 បឋវីធាតុ តេជោធាតុ វាយោធាតុ កក្ខុឡំ មុទុកំ
 សណ្ឌំ ជរុសំ សុខសម្មស្សំ ទុក្ខសម្មស្សំ ករុកំ
 លហុកំ យម្មំ ដោដ្ឋញ្ញម្មំ អនិទស្សនម្មំ សប្បដិយម្មំ
 កាយោ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ បដិហញ្ញំ វា
 បដិហញ្ញតិ វា បដិហញ្ញាស្សតិ វា បដិហញ្ញោ វា ដោ-
 ដ្ឋញ្ញាបេសា ដោដ្ឋញ្ញាយននំបេតំ ដោដ្ឋញ្ញាណុបេសា
 ឥនន្តំ រូបំ ដោដ្ឋញ្ញាយននំ ។ កតមន្តំ រូបំ ដោដ្ឋ-
 ញ្ញាយននំ ។ បឋវីធាតុ តេជោធាតុ វាយោធាតុ ក-
 ក្ខុឡំ មុទុកំ សណ្ឌំ ជរុសំ សុខសម្មស្សំ ទុក្ខស-
 ម្មស្សំ ករុកំ លហុកំ យោ ដោដ្ឋញ្ញោ អនិទស្សនោ
 សប្បដិយោ កាយម្មំ អនិទស្សនម្មំ សប្បដិយម្មំ ប-
 ដិហញ្ញំ វា បដិហញ្ញតិ វា បដិហញ្ញាស្សតិ វា បដិ-
 ហញ្ញោ វា ដោដ្ឋញ្ញាបេសា ដោដ្ឋញ្ញាយននំបេតំ ដោ-
 ដ្ឋញ្ញាណុបេសា ឥនន្តំ រូបំ ដោដ្ឋញ្ញាយននំ ។ កត-
 មន្តំ រូបំ ដោដ្ឋញ្ញាយននំ ។ បឋវីធាតុ តេជោធាតុ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណិ

ថាផោដ្ឋពាយតនៈក៏បាន ថាផោដ្ឋព្វធាតុក៏បាន នេះរូបជាផោដ្ឋពាយត-
 នៈ ។ រូបជាផោដ្ឋពាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបជាបឋវីធាតុ តេជោ
 ធាតុ វាយោធាតុ ជារូបរឹង ទន់ ល្អិត គ្រោតគ្រោត មានសម្ផស្សជាសុខ
 មានសម្ផស្សជាទុក្ខ ជារូបធ្ងន់ រូបស្រាល ឬកាយដែលមិនអាចឃើញ
 បាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ខ្លាំងខ្ទប់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំងខ្ទប់ក្តី នឹង
 ខ្លាំងខ្ទប់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្ទប់ក្តី ចំពោះផ្សព្វណា ដែលមិនអាចឃើញបាន តែ
 ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ផ្សព្វន្ត្រះ ហៅថាផោដ្ឋព្វៈក៏បាន ថាផោដ្ឋព្វ-
 យតនៈក៏បាន ថាផោដ្ឋព្វធាតុក៏បាន នេះរូបជាផោដ្ឋពាយតនៈ ។ រូប
 ជាផោដ្ឋពាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបជាបឋវីធាតុ តេជោធាតុ វា-
 យោធាតុ ជារូបរឹង ទន់ ល្អិត គ្រោតគ្រោត មានសម្ផស្សជាសុខ មាន
 សម្ផស្សជាទុក្ខ ជារូបធ្ងន់ រូបស្រាល ឬផោដ្ឋព្វៈណា ដែលមិនអាច-
 ឃើញបាន តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ខ្លាំងខ្ទប់ហើយក្តី កំពុងខ្លាំង
 ខ្ទប់ក្តី នឹងខ្លាំងខ្ទប់ក្តី គប្បីខ្លាំងខ្ទប់ក្តី ក្នុងកាយដែលមិនអាចឃើញបាន
 តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ផ្សព្វន្ត្រះ ហៅថាផោដ្ឋព្វៈក៏បាន ថាផោដ្ឋ-
 ពាយតនៈក៏បាន ថាផោដ្ឋព្វធាតុក៏បាន នេះរូបជាផោដ្ឋពាយតនៈ ។
 រូបជាផោដ្ឋពាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបជាបឋវីធាតុ តេជោធាតុ

អព្យាករេ រូបសង្កហោ ទុកនិទ្ទេសោ

វាយោជានុ កក្កុឡិ្ក មុឡិកំ សឡិ្ក ជុសំ សុខស-
 ម្មស្សំ ឡិក្កសម្មស្សំ កុកំ លហុកំ យំ ដោជ្ជតំ អារត្ត
 កាយំ និស្សាយ កាយសម្មស្សោ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្ប-
 ជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។ យំ ដោជ្ជតំ
 អារត្ត កាយំ និស្សាយ កាយសម្មស្សជា វេទនា
 ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ កាយវិញ្ញា-
 ណំ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្ប-
 ជ្ជេ វា ។ បេ ។ យំ ដោជ្ជញ្ញាម្មណោ កាយំ និស្សាយ
 កាយសម្មស្សោ ឧប្បជ្ជិ វា ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ
 វា ឧប្បជ្ជេ វា ។ បេ ។ យំ ដោជ្ជញ្ញាម្មណោ កាយំ
 និស្សាយ កាយសម្មស្សជា វេទនា ។ បេ ។ សញ្ញា
 ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជិ វា
 ឧប្បជ្ជតិ វា ឧប្បជ្ជិស្សតិ វា ឧប្បជ្ជេ វា ដោជ្ជញ្ញាម-
 សោ ដោជ្ជញ្ញាយតនំ បេតំ ដោជ្ជត្វិទុកេសោ ឥទ្ធិ
 រូបំ ដោជ្ជញ្ញាយតនំ ។

(៤១) កតមន្តំ រូបំ អាថោជានុ ។ យំ អាថោ

អព្យាករៈ រូបសង្ខារៈ ទុក្ខនិទ្ទេស

វាយោធាតុ ជារូបវិនិ ទេនំ ល្អិត គ្រោតគ្រោត មានសម្ម័ស្សជាសុខ មាន
សម្ម័ស្សជាទុក្ខ ជារូបធ្ងន់ រូបស្រាល ឬកាយសម្ម័ស្ស អាស្រ័យនូវកាយ
ព្រោះប្រារព្ធនូវផ្សព្វណា កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី
គប្បីកើតក្តី ។ បេ ។ វេទនា ដែលកើតអំពីកាយសម្ម័ស្ស អាស្រ័យនូវ
កាយ ព្រោះប្រារព្ធនូវផ្សព្វណា ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។
កាយវិញ្ញាណ កើតឡើងហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី
។ បេ ។ កាយសម្ម័ស្ស មានផ្សព្វជាអារម្មណ៍ អាស្រ័យនូវកាយណា កើត
ហើយក្តី កំពុងកើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី ។ បេ ។ វេទនាដែលកើត
អំពីកាយសម្ម័ស្ស មានផ្សព្វជាអារម្មណ៍ អាស្រ័យនូវកាយណា ។ បេ ។
សញ្ញា ។ បេ ។ ចេតនា ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណ កើតហើយក្តី កំពុង
កើតក្តី នឹងកើតក្តី គប្បីកើតក្តី សភាវៈនេះ ហៅថាដោដ្ឋព្វៈក៏បាន ថា
ដោដ្ឋព្វាយតនៈក៏បាន ថាដោដ្ឋព្វធាតុក៏បាន នេះរូបជាដោដ្ឋព្វាយតនៈ ។

(៤១) រូបជាអាបុរាណតុនោះ តើដូចម្តេច ។ សភាពជាទឹក

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

អាថោកតំ សីនេហោ សីនេហាភតំ ពន្ធនតំ រូបស្ស
ឥន្ទំ រូបំ អាថោជានុ ។

ឥន្ទំ រូបំ ឆោឧចានា ។

[៤២] កតមន្តំ រូបំ ឧចានិន្ទំ ។ ចក្ខាយតនំ
សោតាយតនំ យាមាយតនំ ជីវ្ហាយតនំ កាយាយ-
តនំ ឥន្ទ្រិយំ បុរិស្ត្រិយំ ជីវិត្រិយំ យំ វា ច-
នញ្ញម្បិ អន្ទំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ ក-
ម្មាយតនំ រសាយតនំ ដោជ្ឈញ្ញាយតនំ អាកាសជា-
តុ អាថោជានុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ
កតធិកាកោ អាហារោ ឥន្ទំ រូបំ ឧចានិន្ទំ ។
សន្តាយតនំ កាយវិញ្ញតិ វជីវិញ្ញតិ រូបស្ស ល-
ហុតា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស កម្មញ្ញតា រូបស្ស
ជវតា រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា ចនញ្ញម្បិ អន្ទំ
រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ កម្មាយតនំ
រសាយតនំ ដោជ្ឈញ្ញាយតនំ អាកាសជាតុ អាថោជានុ
រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ កតធិកាកោ អា-
ហារោ ឥន្ទំ រូបំ អនុចានិន្ទំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ការតាំងនៅគឺទឹក សភាពសើមជ្រាប ការតាំងនៅគឺសភាពសើមជ្រាប
ការតភ្ជាប់នៃរូប នេះរូប ជាអាប្រាណតុ ។

រូបទាំងនេះ មិនមែនជាឧបាទា ។

(៤២) រូបជាឧបាទិន្ននោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ សោតា-
យតនៈ ឃានាយតនៈ ជីវ្ហយតនៈ កាយាយតនៈ ឥត្តិន្ទ្រិយ បុរិ-
សិន្ទ្រិយ ជីវិតិន្ទ្រិយ ឬក៏រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ
រសាយតនៈ ដោជ្ឈញ្ញាយតនៈ អាកាសធាតុ អាប្រាណតុ រូបស្ស
ទបចយៈ (ការសន្សំនៃរូប) រូបស្សសន្តតិ (តំណនៃរូប) កតទ្ធិញ្ញិកា-
ហារ (អាហារដែលធ្វើឲ្យជាតំនូត) ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ
នេះរូបជាឧបាទិន្ន ។ រូបជាអនុបាទិន្ននោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ធាយតនៈ
កាយវិញ្ញតិ (ការកំរើកនៃកាយ) វចីវិញ្ញតិ (ការកំរើកនៃវាចា) រូបស្ស
លហុតា (ភាពនៃរូបស្រាល) រូបស្សមុត្តតា (ភាពនៃរូបទន់) រូបស្ស
កម្មញ្ញតា (ភាពនៃរូបគួរដល់ការងារ) រូបស្សជរតា (ភាពនៃរូបគាំគ្រា)
រូបស្សអនិច្ចតា (ភាពនៃរូបមិនទៀង) ឬក៏រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ
គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ដោជ្ឈញ្ញាយតនៈ អាកាសធាតុ អាប្រាណតុ
រូបស្សទបចយៈ រូបស្សសន្តតិ កតទ្ធិញ្ញិកាហារ មិនមែនព្រោះហេតុនៃ
កម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាអនុបាទិន្ន ។

[៤៣] កតមន្តំ រូបំ ឧបាទិន្ទបាទានិយំ ។

ចត្វាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥត្តិទ្រិយំ បុរិ-
 ស្រិយំ ជីវិត្រិយំ យំ វា បនព្វាម្បិ អត្តំ រូបំ
 កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ កម្មាយតនំ រសា-
 យតនំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ អាកាសជាតុ អាចោជាតុ
 រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ កតទ្បិការោ
 អាហារោ ឥន្តំ រូបំ ឧបាទិន្ទបាទានិយំ ។ កតមន្តំ
 រូបំ អនុបាទិន្ទបាទានិយំ ។ សន្តាយតនំ កាយវិ-
 ញាតិ វិចីញាតិ រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា
 រូបស្ស កម្មញាតា រូបស្ស ជរតា រូបស្ស អនិច្ចតា
 យំ វា បនព្វាម្បិ អត្តំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា
 រូបាយតនំ សន្តាយតនំ កម្មាយតនំ រសាយតនំ
 ដោដ្ឋព្វាយតនំ អាកាសជាតុ អាចោជាតុ រូបស្ស
 ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ កតទ្បិការោ អាហារោ
 ឥន្តំ រូបំ អនុបាទិន្ទបាទានិយំ ។

[៤៤] កតមន្តំ រូបំ សនិទស្សនំ ។ រូបាយតនំ

ឥន្តំ រូបំ សនិទស្សនំ ។ កតមន្តំ រូបំ អនិទស្សនំ ។

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិទ្ទេស

[៤៣] រូបជាទុប្បាទិនប្បាទានិយៈនោៈ តើដូចម្តេច ។ ចកាយ-

តនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ ភ័ត្តិទ្រ្តិយ បុរិសិទ្រ្តិយ ជីវិតិទ្រ្តិយ ឬក៏

រូបដទៃណា គីរូបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ដោដ្ឋញាយតនៈ

អាកាសធាតុ អាបោធាតុ រូបស្សទ្របចយៈ រូបស្សសន្តតិ កតទ្បិញ្ញិកហារ

ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូប ជាទុប្បាទិនប្បាទានិយៈ ។

រូបជាអនុប្បាទិនប្បាទានិយៈនោៈ តើដូចម្តេច ។ សទ្ធាយតនៈ កាយវិញ្ញតិ

វិចីវិញ្ញតិ រូបស្សលហុតា រូបស្សមុទុតា រូបស្សកម្មញ្ញតា រូបស្សដរតា រូប-

ស្សអនិចតាម្បយ ឬក៏រូបដទៃណា គីរូបាយតនៈ សទ្ធាយតនៈ គន្ធាយតនៈ

រសាយតនៈ ដោដ្ឋញាយតនៈ អាកាសធាតុ អាបោធាតុ រូបស្សទ្របចយៈ

រូបស្សសន្តតិ កតទ្បិញ្ញិកហារ មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើ

ហើយ នេះរូប ជាអនុប្បាទិនប្បាទានិយៈ ។

[៤៤] រូប ជាសនិទិស្សនៈនោៈ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ

នេះរូប ជាសនិទិស្សនៈ ។ រូប ជាអនិទិស្សនៈនោៈ តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

ចក្ខុយានំ ។ មេ ។ កតត្បិការោ អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ អនិទស្សនំ ។

(៤៥) កតមន្តំ រូបំ សម្បជ័យំ ។ ចក្ខុយានំ សោតាយានំ ឃានាយានំ ជីវ្ហាយានំ កាយាយានំ រូចាយានំ សង្កាយានំ កម្មាយានំ រសាយានំ ដោជ្ជញ្ញាយានំ ឥន្ទ្រំ រូបំ សម្បជ័យំ ។ កតមន្តំ រូបំ អម្បជ័យំ ។ ឥត្តុទ្រ្ទិយំ ។ មេ ។ កតត្បិការោ អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ អម្បជ័យំ ។

(៤៦) កតមន្តំ រូបំ ឥទ្រ្ទិយំ ។ ចក្ខុទ្រ្ទិយំ សោតិទ្រ្ទិយំ ឃានិទ្រ្ទិយំ ជីវិតិទ្រ្ទិយំ កាយិទ្រ្ទិយំ ឥត្តុទ្រ្ទិយំ បុរិសិទ្រ្ទិយំ ជីវិតិទ្រ្ទិយំ ឥន្ទ្រំ រូបំ ឥទ្រ្ទិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ន ឥទ្រ្ទិយំ ។ រូចាយានំ ។ មេ ។ កតត្បិការោ អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ ន ឥទ្រ្ទិយំ ។

(៤៧) កតមន្តំ រូបំ មហាក្ខតំ ។ ដោជ្ជញ្ញាយានំ អាចោទានុ ឥន្ទ្រំ រូបំ មហាក្ខតំ ។ កតមន្តំ រូបំ ន មហាក្ខតំ ។ ចក្ខុយានំ ។ មេ ។ កតត្បិការោ អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ ន មហាក្ខតំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិញ្ញិកាហារ នេះរូប ជាអនិទស្សនៈ ។

[៤៥] រូបជាសប្បដ័យៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ សោតាយតនៈ យានាយតនៈ ជីវ្ហាយតនៈ កាយាយតនៈ រូបាយតនៈ សទ្ទាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ នេះរូបជាសប្បដ័យៈ ។
រូបជាអប្បដ័យៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្តិន្ទ្រិយ ។ បេ ។ កតទ្ធិញ្ញិកាហារ
នេះរូប ជាអប្បដ័យៈ ។

[៤៦] រូបជាឥន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុន្ទ្រិយ សោតិន្ទ្រិយ
យានិន្ទ្រិយ ជីវ្ហិន្ទ្រិយ កាយិន្ទ្រិយ ឥត្តិន្ទ្រិយ បុរិសិន្ទ្រិយ ជីវិតិន្ទ្រិយ
នេះរូបជាឥន្ទ្រិយ ។ រូបមិនមែនជាឥន្ទ្រិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ
។ បេ ។ កតទ្ធិញ្ញិកាហារ នេះរូបមិនមែនជាឥន្ទ្រិយ ។

[៤៧] រូបជាមហាកូតនោះ តើដូចម្តេច ។ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ
និងកាបោធាតុ នេះរូបជាមហាកូត ។ រូបមិនមែនជាមហាកូតនោះ តើ
ដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិញ្ញិកាហារ នេះរូបមិនមែន
ជាមហាកូត ។

អព្យាករណ៍ រូបសង្កហោ ទុកនិទ្ទេសោ

[៤៨] កតមន្តំ រូបំ វិញ្ញាណំ ។ កាយវិញ្ញាណំ វិ-
 ចីវិញ្ញាណំ ឥន្ទន្តំ រូបំ វិញ្ញាណំ ។ កតមន្តំ រូបំ ន វិ-
 ញ្ញាណំ ។ ចក្ខុយានំ ។ បេ ។ កតជ្ឈីការោ អា-
 ហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ន វិញ្ញាណំ ។

[៤៩] កតមន្តំ រូបំ ចិត្តសមុដ្ឋានំ ។ កាយ-
 វិញ្ញាណំ វិចីវិញ្ញាណំ យំ វា បនញ្ញាម្បិ អត្តំ រូបំ ចិត្តជំ
 ចិត្តហេតុកំ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបាយានំ សន្តាយានំ
 កម្មាយានំ រសាយានំ ដោជ្ឈព្វាយានំ អា កាស-
 ណាតុ អាថោណាតុ រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា
 រូបស្ស កម្មញ្ញតា រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស ស-
 ន្តិតិ កតជ្ឈីការោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ចិត្តស-
 មុដ្ឋានំ ។ កតមន្តំ រូបំ ន ចិត្តសមុដ្ឋានំ ។ ច-
 ក្ខុយានំ ។ បេ ។ កាយាយានំ ឥត្តិទ្រិយំ ចុរ-
 សិទ្រិយំ ជីវិតិទ្រិយំ រូបស្ស ជរតា រូបស្ស អនិច្ច-
 តា យំ វា បនញ្ញាម្បិ អត្តំ រូបំ ន ចិត្តជំ ន ចិ-
 ត្តហេតុកំ ន ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបាយានំ សន្តាយានំ
 កម្មាយានំ រសាយានំ ដោជ្ឈព្វាយានំ អា កាសណាតុ

អព្យាក្រឹត្តៈ រូបសង្ក្រាបៈ ទុកនិទ្ទេស

(៤៨) រូប ជាវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយវិញ្ញាណ វចិវិញ្ញាណ នេះរូបជាវិញ្ញាណ ។ រូបមិនមែនជាវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណាវ នេះរូប មិនមែនជាវិញ្ញាណ ។

(៤៩) រូប ជាចិត្តសម្មជាន (រូបមានចិត្តជាសម្មជាន) នោះ តើ ដូចម្តេច ។ កាយវិញ្ញាណ វចិវិញ្ញាណ ឬក៏ រូបដទៃណា គឺរូបកើតអំពី ចិត្ត មានចិត្តជាហេតុ មានចិត្តជាសម្មជាន រូបុយតនៈ សទ្ធាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោជញ្ជាយតនៈ អាកាសធាតុ អាប៊ុយ ធាតុ រូបស្សលហុតា រូបស្សមុតា រូបស្សកមពាតា រូបស្សទ្របចយៈ រូបស្សសន្តតិ កតទ្ធិវិញ្ញាណាវ នេះរូប ជាចិត្តសម្មជាន ។ រូប មិនមែនជាចិត្តសម្មជាននោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ ឥត្តិន្ទ្រិយ បុរិសិន្ទ្រិយ ជីវិតិន្ទ្រិយ រូបស្សជរតា រូបស្សអនិច្ចតា ឬក៏ រូបដទៃណា គឺរូបមិនមែនកើតអំពីចិត្ត មិន មែនមានចិត្តជាហេតុ មិនមែនជាចិត្តសម្មជាន គឺរូបុយតនៈ សទ្ធា- យតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោជញ្ជាយតនៈ អាកាសធាតុ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

អាថោជានុ រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស
កម្មញ្ញតា រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ កត-
ធឿកាពោ អាហារោ សទន្តំ រូបំ ន ចិត្តសម្មជ្ជានំ ។

[៥០] កតមន្តំ រូបំ ចិត្តសហកុ ។ កាយ-
វិញ្ញតិ វចិវិញ្ញតិ សទន្តំ រូបំ ចិត្តសហកុ ។ កត-
មន្តំ រូបំ ន ចិត្តសហកុ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។
កតធឿកាពោ អាហារោ សទន្តំ រូបំ ន ចិត្តសហកុ ។

[៥១] កតមន្តំ រូបំ ចិត្តានុបវិវត្តិ ។ កាយ-
វិញ្ញតិ វចិវិញ្ញតិ សទន្តំ រូបំ ចិត្តានុបវិវត្តិ ។ ក-
តមន្តំ រូបំ ន ចិត្តានុបវិវត្តិ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។
កតធឿកាពោ អាហារោ សទន្តំ រូបំ ន ចិត្តានុបវិវត្តិ ។

[៥២] កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ។ ចក្ខាយតនំ
។ បេ ។ កាយាយតនំ សទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ។
កតមន្តំ រូបំ ពាហិវំ ។ រូចាយតនំ ។ បេ ។ ក-
តធឿកាពោ អាហារោ សទន្តំ រូបំ ពាហិវំ ។

[៥៣] កតមន្តំ រូបំ ឌិធុរិកំ ។ ចក្ខាយ-
តនំ ។ បេ ។ ដោដ្ឋកាយតនំ សទន្តំ រូបំ ឌិធុរិកំ ។

អរិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

រូបបុរាណតុ រូបស្សលហុតា រូបស្សមុទុតា រូបស្សកម្មញ្ញតា រូបស្សទុបច-
យៈ រូបស្សសន្តតិ ភពទ្ធិង្គារាហារ នេះរូបមិនមែនជាចិត្តសម្បជាន ។

[៥០] រូបជាចិត្តសហកុ (រូបកើតព្រមគ្នានឹងចិត្ត) នោះ តើ
ដូចម្តេច ។ កាយវិញ្ញាតិ វិចីវិញ្ញាតិ នេះរូបជាចិត្តសហកុ ។ រូបមិន
មែនជាចិត្តសហកុនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ ។ បេ ។ ភពទ្ធិង្គារា-
ហារ នេះរូបមិនមែនជាចិត្តសហកុ ។

[៥១] រូបជា ចិត្តានុបរិវត្តិ (រូបប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត) នោះ តើ
ដូចម្តេច ។ កាយវិញ្ញាតិ វិចីវិញ្ញាតិ នេះរូបជាចិត្តានុបរិវត្តិ ។ រូបមិនមែន
ជាចិត្តានុបរិវត្តិនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ ។ បេ ។ ភពទ្ធិង្គារា-
ហារ នេះរូបមិនមែនជាចិត្តានុបរិវត្តិ ។

[៥២] រូបជា អជ្ឈត្តិកៈ (រូបខាងក្នុង) នោះ តើដូចម្តេច ។
ចក្ខុយានៈ ។ បេ ។ កាយាយានៈ នេះរូបជាអជ្ឈត្តិកៈ ។ រូបជា
ពាហិរៈ (រូបខាងក្រៅ) នោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយានៈ ។ បេ ។
ភពទ្ធិង្គារាហារ នេះរូបជាពាហិរៈ ។

[៥៣] រូបជា ឧទ្ធសារិកៈ (រូបគ្រោតគ្រោត) នោះ តើដូច
ម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ ។ បេ ។ ផោដ្ឋពាយានៈ នេះរូបជាឧទ្ធសារិកៈ ។

អព្យាករណ៍ រូបសង្ក័យោ ទុកនិទ្ទេសោ

កតមន្តំ រូបំ សុខុមំ ។ ឥត្តិទ្រិយំ ។ បេ ។ កត-
ឡីការោ អាហារោ ឥនន្តំ រូបំ សុខុមំ ។

(៥៤) កតមន្តំ រូបំ ទ្វិវេ ។ ឥត្តិទ្រិយំ ។ បេ ។
កតឡីការោ អាហារោ ឥនន្តំ រូបំ ទ្វិវេ ។ កត-
មន្តំ រូបំ សន្តិកេ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ ដោជ្ជ-
ញាយតនំ ឥនន្តំ រូបំ សន្តិកេ ។

(៥៥) កតមន្តំ រូបំ ចក្ខុសម្មស្សស្ស វត្ថុ ។
ចក្ខាយតនំ ឥនន្តំ រូបំ ចក្ខុសម្មស្សស្ស វត្ថុ ។
កតមន្តំ រូបំ ចក្ខុសម្មស្សស្ស ន វត្ថុ ។ សោ-
តាយតនំ ។ បេ ។ កតឡីការោ អាហារោ ឥនន្តំ
រូបំ ចក្ខុសម្មស្សស្ស ន វត្ថុ ។

(៥៦) កតមន្តំ រូបំ ចក្ខុសម្មស្សជាយ វេទ-
នាយ ។ បេ ។ សញ្ញាយ ។ បេ ។ ចេតនាយ ។ បេ ។
ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ ។ ចក្ខាយតនំ ឥនន្តំ រូបំ
ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ ។ កតមន្តំ រូបំ ចក្ខុវិញ្ញា-
ណស្ស ន វត្ថុ ។ សោតាយតនំ ។ បេ ។ កត-
ឡីការោ អាហារោ ឥនន្តំ រូបំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស
ន វត្ថុ ។

អព្យាក្រឹត្យ: រូបសង្គហៈ ទុកនិទ្ទេស

រូបជាសុខុមៈ (រូបល្អិត) នោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្តិទ្រិយ ។ បេ ។
កតទ្បិឡាភហារ នេះរូប ជាសុខុមៈ ។

[៥៤] ទ្បររូប (រូបកងទីឆាយ) នោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្តិទ្រិយ
។ បេ ។ កតទ្បិឡាភហារ នេះទ្បររូប ។ សន្តិកេរូប (រូបកងទីជិត)
នោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ ផោដ្ឋញាយតនៈ នេះ
សន្តិកេរូប ។

[៥៥] រូបជាវត្ថុនៃចក្ខុសម្ព័ស្សនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ
នេះរូប ជាវត្ថុនៃចក្ខុសម្ព័ស្ស ។ រូបមិនមែនជាវត្ថុនៃចក្ខុសម្ព័ស្សនោះ
តើដូចម្តេច ។ សោតាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្បិឡាភហារ នេះរូប មិន
មែនជាវត្ថុនៃចក្ខុសម្ព័ស្ស ។

[៥៦] រូបជាវត្ថុនៃវេទនា ។ បេ ។ នៃសញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា
ដែលកើតអំពីចក្ខុសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃចក្ខុវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។
ចក្ខុយតនៈ នេះរូប ជាវត្ថុនៃចក្ខុវិញ្ញាណ ។ រូបមិនមែនជាវត្ថុនៃចក្ខុ-
វិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ សោតាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្បិឡាភហារ
នេះរូប មិនមែនជាវត្ថុនៃចក្ខុវិញ្ញាណ ។

အဘိဓမ္မပိတေ ဓမ္မပုဒ်ဝဂ်

[၄၅] ကုဗ္ဗိန္ဒြိယံ ဣန္ဒြိယံ ဟောဓုဗ္ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓု ၅ ဗေ ၅
 ယာဓုဗ္ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓု ၅ ဗေ ၅ သိဗ္ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓု ၅ ဗေ ၅
 ကာယဗ္ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓု ဝိနိဗ္ဗာ ၅ ကာယာယဗ္ဗန္ဒိ နိဗ္ဗိန္ဒြိယံ ဣန္ဒြိယံ
 ကာယဗ္ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓု ဝိနိဗ္ဗာ ၅ ကုဗ္ဗိန္ဒြိယံ ဣန္ဒြိယံ ကာယဗ္ဗန္ဓု-
 ဗ္ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓု ဝိနိဗ္ဗာ ၅ ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓု ၅ ဗေ ၅ ကုဗ္ဗိန္ဒြိယံ
 အာယာဗ္ဗန္ဒိ ဣန္ဒြိယံ ကာယဗ္ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓု ဝိနိဗ္ဗာ ၅

[၄၆] ကုဗ္ဗိန္ဒြိယံ ဣန္ဒြိယံ ကာယဗ္ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓု ဝိနိဗ္ဗာ
 ဣန္ဒြိယံ ၅ ဗေ ၅ ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓု ၅ ဗေ ၅ ဗေဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓု ၅ ဗေ ၅
 ကာယာယဗ္ဗန္ဒိ ဣန္ဒြိယံ ၅ ကာယာယဗ္ဗန္ဒိ နိဗ္ဗိန္ဒြိယံ
 ဣန္ဒြိယံ ကာယာယဗ္ဗန္ဒိ ဣန္ဒြိယံ ၅ ကုဗ္ဗိန္ဒြိယံ ဣန္ဒြိယံ ကာ-
 ယာယဗ္ဗန္ဒိ ဣန္ဒြိယံ ၅ ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓု ၅ ဗေ ၅
 ကုဗ္ဗိန္ဒြိယံ အာယာဗ္ဗန္ဒိ အာယာဗ္ဗန္ဒိ ဣန္ဒြိယံ ကာယာယဗ္ဗန္ဒိ
 ဣန္ဒြိယံ ၅

[၄၇] ကုဗ္ဗိန္ဒြိယံ ဣန္ဒြိယံ ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓု အာဗ္ဗန္ဓု ၅
 ဣန္ဒြိယံ ဣန္ဒြိယံ ဣန္ဒြိယံ ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓု အာဗ္ဗန္ဓု ၅
 ကုဗ္ဗိန္ဒြိယံ ဣန္ဒြိယံ ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓု ဝိနိဗ္ဗာ ၅ ဗန္ဓု-
 ဗ္ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓု ၅ ဗေ ၅ ကုဗ္ဗိန္ဒြိယံ အာယာဗ္ဗန္ဒိ ဣန္ဒြိယံ
 ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓုဗ္ဗန္ဓု ဝိနိဗ္ဗာ ၅

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

(៥៧) រូបជាវត្ថុនៃសោតសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃឃានសម្ព័ស្ស ។ បេ ។
 នៃជីវ្ហសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃកាយសម្ព័ស្សនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយាយតនៈ
 នេះរូប ជាវត្ថុនៃកាយសម្ព័ស្ស ។ រូបមិនមែនជាវត្ថុនៃកាយសម្ព័ស្សនោះ
 តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតឡឺង្ការហារ នេះរូប មិនមែន
 ជាវត្ថុនៃកាយសម្ព័ស្ស ។

(៥៨) រូបជាវត្ថុនៃវេទនា ។ បេ ។ នៃសញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា
 ដែលកើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃកាយវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។
 កាយាយតនៈ នេះរូបជាវត្ថុនៃកាយវិញ្ញាណ ។ រូបមិនមែនជាវត្ថុនៃកាយ-
 វិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតឡឺង្ការហារ
 នេះរូប មិនមែនជាវត្ថុនៃកាយវិញ្ញាណ ។

(៥៩) រូបជាអារម្មណ៍នៃចក្ខុសម្ព័ស្សនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបា-
 យតនៈ នេះរូបជាអារម្មណ៍នៃចក្ខុសម្ព័ស្ស ។ រូបមិនមែនជាអារម្មណ៍នៃ
 ចក្ខុសម្ព័ស្សនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតឡឺង្ការហារ
 នេះរូប មិនមែនជាអារម្មណ៍នៃចក្ខុសម្ព័ស្ស ។

អព្យាករេ រូបសង្គហេ ទុកនិទ្ទេសោ

[៦០] កតមន្តំ រូបំ ចក្ខុសម្មស្សជាយ វេទ-
 នាយ ។ បេ ។ សញ្ញាយ ។ បេ ។ ចេតនាយ ។ បេ ។
 ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស អារម្មណំ ។ រូបាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស អារម្មណំ ។ កតមន្តំ រូបំ ចក្ខុវិញ្ញា-
 ណស្ស ន អារម្មណំ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ ក-
 តតទ្ធិការោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស
 ន អារម្មណំ ។

[៦១] កតមន្តំ រូបំ សោតសម្មស្សស្ស ។ បេ ។
 យានសម្មស្សស្ស ។ បេ ។ ជីវ្ហសម្មស្សស្ស ។ បេ ។
 កាយសម្មស្សស្ស អារម្មណំ ។ ដោដ្ឋព្វាយតនំ ឥន្ទន្តំ
 រូបំ កាយសម្មស្សស្ស អារម្មណំ ។ កតមន្តំ រូបំ កា-
 យសម្មស្សស្ស ន អារម្មណំ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។
 កតតទ្ធិការោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ កាយសម្មស្ស-
 ស្ស ន អារម្មណំ ។

[៦២] កតមន្តំ រូបំ កាយសម្មស្សជាយ
 វេទនាយ ។ បេ ។ សញ្ញាយ ។ បេ ។ ចេតនាយ
 ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណស្ស អារម្មណំ ។ ដោដ្ឋព្វា-
 យតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ កាយវិញ្ញាណស្ស អារម្មណំ ។

អព្យាក្រឹតៈ រូបសង្ក្រាបៈ ទុក្ខនិរុទ្ទេស

[៦០] រូបជា អារម្មណ៍នៃវេទនា ។ បេ ។ នៃសញ្ញា ។ បេ ។ នៃ

ចេតនា ដែលកើតអំពីចក្ខុសម្ព័ន្ធ ។ បេ ។ នៃចក្ខុវិញ្ញាណនោះ តើ

ដូចម្តេច ។ វុប្បាយតនៈ នេះរូបជា អារម្មណ៍នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ។ រូបមិន

មែនជា អារម្មណ៍នៃចក្ខុវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុវិញ្ញាណ ។ បេ ។

កតទ្ធិញ្ញាណាវ នេះរូបមិនមែនជា អារម្មណ៍នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ។

[៦១] រូបជា អារម្មណ៍នៃសោតសម្ព័ន្ធ ។ បេ ។ នៃយានសម្ព័ន្ធ

។ បេ ។ នៃជីវ្ហសម្ព័ន្ធ ។ បេ ។ នៃកាយសម្ព័ន្ធនោះ តើដូចម្តេច ។

ដោយស្រាយតនៈ នេះរូបជា អារម្មណ៍នៃកាយសម្ព័ន្ធ ។ រូបមិនមែនជា

អារម្មណ៍នៃកាយសម្ព័ន្ធនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុវិញ្ញាណ ។ បេ ។

កតទ្ធិញ្ញាណាវ នេះរូបមិនមែនជា អារម្មណ៍នៃកាយសម្ព័ន្ធ ។

[៦២] រូបជា អារម្មណ៍នៃវេទនា ។ បេ ។ នៃសញ្ញា ។ បេ ។

នៃចេតនា ដែលកើតអំពីកាយសម្ព័ន្ធ ។ បេ ។ នៃកាយវិញ្ញាណនោះ

តើដូចម្តេច ។ ដោយស្រាយតនៈ នេះរូបជា អារម្មណ៍នៃកាយវិញ្ញាណ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

កតមន្តំ រូបំ កាយវិញ្ញាណសង្ខារោ អាវច្ឆណំ ។ ចក្ខុ-
យតនំ ។ មេ ។ កតតទ្ធិកាពោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ
កាយវិញ្ញាណសង្ខារោ អាវច្ឆណំ ។

[៦៣] កតមន្តំ រូបំ ចក្ខុយតនំ ។ យំ ចក្កំ
ចន្ទន្តំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ បសាទោ ។ មេ ។
សុញ្ញោ កាមោមេសោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ចក្ខុយតនំ ។ ក-
តមន្តំ រូបំ ន ចក្ខុយតនំ ។ សោតាយតនំ ។ មេ ។
កតតទ្ធិកាពោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ន ចក្ខុយតនំ ។

[៦៤] កតមន្តំ រូបំ សោតាយតនំ ។ មេ ។
យាទាយតនំ ។ មេ ។ ជីវ្ហយតនំ ។ មេ ។ កាយា-
យតនំ ។ យោ កាយោ ចន្ទន្តំ មហាក្កតានំ ឧ-
បាទាយ បសាទោ ។ មេ ។ សុញ្ញោ កាមោមេសោ
ឥន្ទន្តំ រូបំ កាយាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ ន
កាយាយតនំ ។ ចក្ខុយតនំ ។ មេ ។ កតតទ្ធិកាពោ
អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ន កាយាយតនំ ។

[៦៥] កតមន្តំ រូបំ រូបាយតនំ ។ យំ រូបំ ចន្ទន្តំ
មហាក្កតានំ ឧបាទាយ វណ្ណនិកា ។ មេ ។ រូបនាតុបេសា

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

រូប មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃកាយវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។
ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណា នេះរូប មិនមែនជាអារម្មណ៍
នៃកាយវិញ្ញាណ ។

[៦៣] រូបជាចក្ខុយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុណា គឺប្រសាទ
អាស្រ័យនូវមហាក្ខតទាំង ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជា
ចក្ខុយតនៈ ។ រូបមិនមែនជាចក្ខុយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ សោតា-
យតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណា នេះរូបមិនមែនជាចក្ខុយតនៈ ។

[៦៤] រូបជាសោតាយតនៈ ។ បេ ។ ជាយាយតនៈ ។ បេ ។
ជាជិវ្ហាយតនៈ ។ បេ ។ ជាកាយាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយណា
គឺប្រសាទ ដែលអាស្រ័យនូវមហាក្ខតទាំង ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុក
ទំនេរក៏បាន នេះរូបជាកាយាយតនៈ ។ រូបមិនមែនជាកាយាយតនៈ
នោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណា នេះរូប
មិនមែនជាកាយាយតនៈ ។

[៦៥] រូបជារូបាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបណា គឺ
ពណ៌ អាស្រ័យនូវមហាក្ខត ទាំង ៤ ។ បេ ។ ហៅថារូបធាតុក៏បាន

អព្យាករណ៍ រូបសង្គហោ ទុក្ខនិទ្ទេសោ

ឥន្ទន្តំ រូបំ រូបាយតនំ ។ កក្កមន្តំ រូបំ ន រូបាយត-
នំ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កតត្ថិការោ អាហារោ
ឥន្ទន្តំ រូបំ ន រូបាយតនំ ។

[៦៦] កក្កមន្តំ រូបំ សន្ទាយតនំ ។ បេ ។ ក-
ន្ទាយតនំ ។ បេ ។ រសាយតនំ ។ បេ ។ ដោដ្ឋព្វាយ-
តនំ ។ បវេជ្ជិតុ ។ បេ ។ ដោដ្ឋព្វិតុបេសា ឥ-
ន្ទន្តំ រូបំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ ។ កក្កមន្តំ រូបំ ន ដោដ្ឋ-
ព្វាយតនំ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កតត្ថិការោ
អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ន ដោដ្ឋព្វាយតនំ ។

[៦៧] កក្កមន្តំ រូបំ ចក្កិតុ ។ ចក្ខាយ-
តនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ចក្កិតុ ។ កក្កមន្តំ រូបំ ន
ចក្កិតុ ។ សោតាយតនំ ។ បេ ។ កតត្ថិការោ
អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ន ចក្កិតុ ។

[៦៨] កក្កមន្តំ រូបំ សោតិតុ ។ បេ ។ ឃា-
និតុ ។ បេ ។ ជីវិតុ ។ បេ ។ កាយិតុ ។
កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ កាយិតុ ។ កក្កមន្តំ
រូបំ ន កាយិតុ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ ក-
តត្ថិការោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ន កាយិតុ ។

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្ក្រាបៈ ទុក្ខនិទ្ទេស

នេះរូបជារូបាយតនៈ ។ រូបមិនមែនជារូបាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។

ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញិកហារ នេះរូបមិនមែនជារូបាយតនៈ ។

[៦៦] រូបជាសទ្ធាយតនៈ ។ បេ ។ ជាគន្ធាយតនៈ ។ បេ ។

ជារសាយតនៈ ។ បេ ។ ជាផោដ្ឋព្វាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ បឋវី-

ធាតុ ។ បេ ។ ហៅថាផោដ្ឋព្វធាតុក៏បាន នេះរូបជាផោដ្ឋព្វាយតនៈ ។

រូបមិនមែនជាផោដ្ឋព្វាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។

កតទ្បិញ្ញិកហារ នេះរូបមិនមែនជាផោដ្ឋព្វាយតនៈ ។

[៦៧] រូបជាចក្ខុធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ នេះរូបជា

ចក្ខុធាតុ ។ រូបមិនមែនជាចក្ខុធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ សោតាយតនៈ

។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញិកហារ នេះរូបមិនមែនជាចក្ខុធាតុ ។

[៦៨] រូបជាសោតធាតុ ។ បេ ។ ជាយានធាតុ ។ បេ ។ ជា

ជីវ្ហធាតុ ។ បេ ។ ជាកាយធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយាយតនៈ នេះ

រូបជាកាយធាតុ ។ រូបមិនមែនជាកាយធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយ-

តនៈ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញិកហារ នេះរូបមិនមែនជាកាយធាតុ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

[៦៧] កតមន្តំ រូបំ រូបជាតុ ។ រូបាយតនំ
ឥន្តំ រូបំ រូបជាតុ ។ កតមន្តំ រូបំ ន រូបជាតុ ។
ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កតធឿកាពេ អាហារេ ឥន្តំ
រូបំ ន រូបជាតុ ។

[៧០] កតមន្តំ រូបំ សន្តុជាតុ ។ បេ ។ កន្ធិជា-
តុ ។ បេ ។ រសជាតុ ។ បេ ។ ដោដ្ឋព្វជាតុ ។ ដោ-
ដ្ឋព្វាយតនំ ឥន្តំ រូបំ ដោដ្ឋព្វជាតុ ។ កតមន្តំ រូបំ
ន ដោដ្ឋព្វជាតុ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កតធឿកា-
ពេ អាហារេ ឥន្តំ រូបំ ន ដោដ្ឋព្វជាតុ ។

[៧១] កតមន្តំ រូបំ ចក្កុទ្ធិយំ ។ យំ ចក្កុ
ចត្តន្តំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ បសាទោ ។ បេ ។
សុញ្ញោ កាមោបេសោ ឥន្តំ រូបំ ចក្កុទ្ធិយំ ។
កតមន្តំ រូបំ ន ចក្កុទ្ធិយំ ។ សោតាយតនំ ។ បេ ។
កតធឿកាពេ អាហារេ ឥន្តំ រូបំ ន ចក្កុទ្ធិយំ ។

[៧២] កតមន្តំ រូបំ សោតិទ្ធិយំ ។ បេ ។ យា-
និទ្ធិយំ ។ បេ ។ ជិវិទ្ធិយំ ។ បេ ។ កាយិទ្ធិយំ ។
យោ កាយោ ចត្តន្តំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ ប-
សាទោ ។ បេ ។ សុញ្ញោ កាមោបេសោ ឥន្តំ រូបំ
កាយិទ្ធិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ន កាយិទ្ធិយំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណិ

(៦៧) រូបជារូបធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ នេះរូបជា
រូបធាតុ ។ រូបមិនមែនជារូបធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ
។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណាវ នេះរូបមិនមែនជារូបធាតុ ។

(៧០) រូបជាសទ្ធាធាតុ ។ បេ ។ ជាគន្ធាធាតុ ។ បេ ។ ជាវស-
ធាតុ ។ បេ ។ ជាដោដ្ឋព្វធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ ដោដ្ឋព្វាយតនៈ នេះ
រូបជាដោដ្ឋព្វធាតុ ។ រូបមិនមែនជាដោដ្ឋព្វធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។
ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណាវ នេះរូបមិនមែនជាដោដ្ឋព្វធាតុ ។

(៧១) រូបជាចក្ខុទ្រិយ៍នោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុណា គឺប្រសាទ
ដែលអាស្រ័យមហាកូត ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបជា
ចក្ខុទ្រិយ៍ ។ រូបមិនមែនជាចក្ខុទ្រិយ៍នោះ តើដូចម្តេច ។ សោតា-
យតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណាវ នេះរូបមិនមែនជាចក្ខុទ្រិយ៍ ។

(៧២) រូបជាសោតិទ្រិយ៍ ។ បេ ។ ជាឃានិទ្រិយ៍ ។ បេ ។ ជា
ដីវិទ្រិយ៍ ។ បេ ។ ជាកាយិទ្រិយ៍នោះ តើដូចម្តេច ។ កាយណា
គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាកូត ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុកទំនេរក៏បាន
នេះរូបជាកាយិទ្រិយ៍ ។ រូបមិនមែនជាកាយិទ្រិយ៍នោះ តើដូចម្តេច ។

អព្យាក្រឹត រូបសង្កហេ ទុកនិទ្ទេសោ

ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ កតតទ្ធិកាវោ អាហារោ ឥទន្តំ
រូបំ ន កាយំជ្រៀយំ ។

[៧៣] កតតមន្តំ រូបំ ឥត្តិជ្រៀយំ ។ យំ ឥត្តិ-
យា ឥត្តិលន្តំ ឥត្តិនិមិត្តំ ឥត្តិកុត្តំ ឥត្តាកាហ្មោ ឥត្តិត្តំ
ឥត្តិកាវោ ឥទន្តំ រូបំ ឥត្តិជ្រៀយំ ។ កតតមន្តំ រូបំ ន
ឥត្តិជ្រៀយំ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ កតតទ្ធិកាវោ
អាហារោ ឥទន្តំ រូបំ ន ឥត្តិជ្រៀយំ ។

[៧៤] កតតមន្តំ រូបំ បុរិសិជ្រៀយំ ។ យំ បុរិ-
សស្សុ បុរិសលន្តំ បុរិសនិមិត្តំ បុរិសកុត្តំ បុរិសា-
កាហ្មោ បុរិសត្តំ បុរិសកាវោ ឥទន្តំ រូបំ បុរិសិជ្រៀ-
យំ ។ កតតមន្តំ រូបំ ន បុរិសិជ្រៀយំ ។ ចក្ខុយត-
នំ ។ បេ ។ កតតទ្ធិកាវោ អាហារោ ឥទន្តំ រូបំ ន
បុរិសិជ្រៀយំ ។

[៧៥] កតតមន្តំ រូបំ ជីវិតិជ្រៀយំ ។ យោ តេសំ
រូបីនំ ធម្មានំ អាយុ វិតិ យបនា យាបនា វិយនា
វត្តនា ចាលនា ជីវិតំ ជីវិតិជ្រៀយំ ឥទន្តំ រូបំ ជីវិតិ-
ជ្រៀយំ ។ កតតមន្តំ រូបំ ន ជីវិតិជ្រៀយំ ។ ចក្ខុយ-
តនំ ។ បេ ។ កតតទ្ធិកាវោ អាហារោ ឥទន្តំ រូបំ ន
ជីវិតិជ្រៀយំ ។

អព្យាក្រឹត្តៈ រូបសង្ខារៈ ទុក្ខនិរុទ្ទេស

ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណាវ នេះរូបមិនមែនជាកាយិន្ទ្រិយ ។

(៧៣) រូបជាឥត្តិន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ទ្រង់ទ្រាយជាស្រី គ្រឿងចំណាំជាស្រី ភិរិយាជាស្រី អាការជាស្រី លំនាំជាស្រី ភាព ជាស្រី ណា របស់ស្រី នេះរូបជាឥត្តិន្ទ្រិយ ។ រូបមិនមែនជាឥត្តិន្ទ្រិយ នោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណាវ នេះរូប មិនមែនជាឥត្តិន្ទ្រិយ ។

(៧៤) រូបជាបុរិសិន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ទ្រង់ទ្រាយជា ប្រុស គ្រឿងចំណាំជាប្រុស ភិរិយាជាប្រុស អាការជាប្រុស លំនាំ ជាប្រុស ភាពជាប្រុស ណា របស់ប្រុស នេះរូបជាបុរិសិន្ទ្រិយ ។ រូបមិនមែនជាបុរិសិន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណាវ នេះរូបមិនមែនជាបុរិសិន្ទ្រិយ ។

(៧៥) រូបជាជីវិតិន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ អាយុ ការបិត នៅ ការនៅយឺនយូរ ការរស់នៅ ការរំកិលទៅ ការប្រព្រឹត្តិទៅ ការ រក្សានូវរូបធម៌ទាំងនោះ គឺជីវិត ជីវិតិន្ទ្រិយ ណា នេះរូបជាជីវិតិន្ទ្រិយ ។ រូបមិនមែនជាជីវិតិន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណាវ នេះរូបមិនមែនជាជីវិតិន្ទ្រិយ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

[៧៦] កតមន្តំ រូបំ កាយវិញ្ញត្តិ ។ យា កុ-
 សលចិត្តស្ស វា អកុសលចិត្តស្ស វា អព្យាកតចិត្ត-
 ស្ស វា អភិក្កមន្តស្ស វា បដិក្កមន្តស្ស វា អាណា-
 កេន្តស្ស វា វិលោកេន្តស្ស វា សម្មុញ្ញេន្តស្ស វា
 បសារេន្តស្ស វា កាយស្ស ចម្កនា សន្តម្កនា សន្ត-
 ម័តតំ វិញ្ញត្តិ វិញ្ញាបនា វិញ្ញាបិតតតំ ឥន្តំ រូបំ កា-
 យវិញ្ញត្តិ ។ កតមន្តំ រូបំ ឯ កាយវិញ្ញត្តិ ។ ចក្ខុ-
 យតនំ ។ បេ ។ កតធឿកាពេ អាហារេ ឥន្តំ រូបំ
 ន កាយវិញ្ញត្តិ ។

[៧៧] កតមន្តំ រូបំ វជីវិញ្ញត្តិ ។ យា កុស-
 លចិត្តស្ស វា អកុសលចិត្តស្ស វា អព្យាកតចិត្តស្ស
 វា វាថា ភិក ព្យច្បថោ ឧទីរណំ យោសោ យោ-
 សកម្មំ វាថា វជីគេនោ អយំ វុច្ចតិ វាថា យា
 តាយ វាថាយ វិញ្ញត្តិ វិញ្ញាបនា វិញ្ញាបិតតតំ ឥន្តំ រូបំ
 វជីវិញ្ញត្តិ ។ កតមន្តំ រូបំ ន វជីវិញ្ញត្តិ ។ ចក្ខុយតនំ
 ។ បេ ។ កតធឿកាពេ អាហារេ ឥន្តំ រូបំ ន
 វជីវិញ្ញត្តិ ។

អភិធម្មបដិក ធម្មសង្គណ៍

(៧៦) រូបជាកាយវិញ្ញាតិនោះ តើដូចម្តេច ។ ការទប់កាយ ការ
 គាំទ្រកាយ ការទប់ទល់កាយ ការកំរើកកាយ អាការៈញ៉ាំងកាយឲ្យ
 កំរើក ភាពនៃការញ៉ាំងកាយឲ្យកំរើក ណា នៃបុគ្គលមានចិត្តជាកុសល
 ក្តី មានចិត្តជាអកុសលក្តី មានចិត្តជាអព្យាក្រឹតក្តី កាលឈានទៅមុខក្តី
 កាលឈានថយក្រោយក្តី កាលសំឡឹងមើលក្តី កាលក្រឡេកមើលក្តី
 កាលបត់បូលក្តី កាលលាចេញក្តី នេះរូបជាកាយវិញ្ញាតិ ។ រូបមិនមែន
 ជាកាយវិញ្ញាតិនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្បិណ្ឌិកហារ
 នេះរូបមិនមែនជាកាយវិញ្ញាតិ ។

(៧៧) រូបជាវិចីវិញ្ញាតិនោះ តើដូចម្តេច ។ វេទា ការបន្លឺ គន្លង
 ពាក្យ ការពោល ការគិតកង កម្មគីការគិតកង គឺវេទា វិចីវេទ ណា
 នៃបុគ្គលមានចិត្តជាកុសលក្តី មានចិត្តជាអកុសលក្តី មានចិត្តជាអព្យា-
 ក្រឹតក្តី នេះលោកហៅថាវេទា បានដល់ការកំរើកសំដី ការញ៉ាំង
 សំដីឲ្យកំរើក ភាពនៃការញ៉ាំងសំដីឲ្យកំរើក នេះរូបជាវិចីវិញ្ញាតិ ។
 រូបមិនមែនជាវិចីវិញ្ញាតិនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។
 កតទ្បិណ្ឌិកហារ នេះរូបមិនមែនជាវិចីវិញ្ញាតិ ។

អព្យាករេ រូបសង្កហេ ទុកនិទ្ទេសោ

[៧៨] កតមន្តំ រូបំ អាណាសជាតុ ។ យោ
 អាណាសោ អាណាសកតំ អយំ អយកតំ វិវរោ វិវ-
 រកតំ អសម្មជ្ជំ ចត្តហិ មហាក្កតេហិ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 អាណាសជាតុ ។ កតមន្តំ រូបំ ន អាណាសជាតុ ។
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កតទ្បីការោ អាហារោ ឥ-
 ន្ទន្តំ រូបំ ន អាណាសជាតុ ។

[៧៩] កតមន្តំ រូបំ អាថោជាតុ ។ យំ អាថោ
 អាថោកតំ សំនេហោ សំនេហកតំ ពន្ធនត្តំ រូបស្ស
 ឥន្ទន្តំ រូបំ អាថោជាតុ ។ កតមន្តំ រូបំ ន អា-
 ថោជាតុ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កតទ្បីការោ
 អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ន អាថោជាតុ ។

[៨០] កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស លហុតា ។ យា
 រូបស្ស លហុតា លហុបរិណាមតា អនន្ធនតា
 អវិត្តនតា ឥន្ទន្តំ រូបំ រូបស្ស លហុតា ។ កតមន្តំ
 រូបំ រូបស្ស ន លហុតា ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។
 កតទ្បីការោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ រូបស្ស ន
 លហុតា ។

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ទុកនិទ្ទេស

[៧៨] រូបជាអាកាសធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ កន្លែងដែលមិន
អាចក្រវាស់បាន អាកាស ទីតែទើស ទីអាកាស ទីចន្លោះ វាល
ដែលមិនប៉ះពាល់ដោយមហាក្នុងទាំង ៤ ណា នេះរូបជាអាកាសធាតុ ។
រូបមិនមែនជាអាកាសធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ ។ បេ ។
កតទ្បិញ្ញាវហារ នេះរូបមិនមែនជាអាកាសធាតុ ។

[៧៩] រូបជាអាប្រាធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ សភាពជាទឹក
ការតាំងនៅគឺទឹក សភាពសើមជ្រាប ការតាំងនៅគឺសភាពសើមជ្រាប
ការតភ្ជាប់នៃរូប ណា នេះរូបជាអាប្រាធាតុ ។ រូបមិនមែនជាអាប្រាធាតុ
នោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញាវហារ នេះរូប
មិនមែនជាអាប្រាធាតុ ។

[៨០] រូបជារូបស្ស្រលហុតានោះ តើដូចម្តេច ។ ការរហ័ស
រហួន ការប្រែប្រួលរហ័ស ការមិនយឺតយូរ ការមិនបង្អង់ ណា
នៃរូប នេះរូបជារូបស្ស្រលហុតា ។ រូបមិនមែនជារូបស្ស្រលហុតានោះ
តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញាវហារ នេះរូបមិន
មែនជារូបស្ស្រលហុតា ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណំ

[៨០] កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស មុទុតា ។ យា
 រូបស្ស មុទុតា មទ្កុតា អកក្ខុទ្សតា អកខិនតា
 ឥន្តន្តំ រូបំ រូបស្ស មុទុតា ។ កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស
 ន មុទុតា ។ ចក្កាយតនំ ។ បេ ។ កតទ្បីកាពោ
 អាហារោ ឥន្តន្តំ រូបំ រូបស្ស ន មុទុតា ។

[៨២] កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស កម្មញ្ញតា ។
 យា រូបស្ស កម្មញ្ញតា កម្មញ្ញតំ កម្មញ្ញកាពោ
 ឥន្តន្តំ រូបំ រូបស្ស កម្មញ្ញតា ។ កតមន្តំ រូបំ
 រូបស្ស ន កម្មញ្ញតា ។ ចក្កាយតនំ ។ បេ ។
 កតទ្បីកាពោ អាហារោ ឥន្តន្តំ រូបំ រូបស្ស ន
 កម្មញ្ញតា ។

[៨៣] កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស ឧបចយោ ។
 យោ អាយតនានំ អាចយោ សោ រូបស្ស ឧបច-
 យោ ឥន្តន្តំ រូបំ រូបស្ស ឧបចយោ ។ កតមន្តំ
 រូបំ រូបស្ស ន ឧបចយោ ។ ចក្កាយតនំ ។ បេ ។
 កតទ្បីកាពោ អាហារោ ឥន្តន្តំ រូបំ រូបស្ស ន
 ឧបចយោ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

[៨១] រូបជារូបស្សមុទុតានោះ តើដូចម្តេច ។ ភាពទន់ ភាព
ទន់ភ្លន់ ភាពមិនរឹង ភាពមិនស្នូកស្នឹង ណា នៃរូប នេះរូបជារូបស្ស
មុទុតា ។ រូបមិនមែនជារូបស្សមុទុតានោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ
។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញិរាហារ នេះរូបមិនមែនជារូបស្សមុទុតា ។

[៨២] រូបជារូបស្សកម្មពាតានោះ តើដូចម្តេច ។ ភាពគួរដល់
ការងារ ការធ្វើការងារបាន ភាពគួរធ្វើការងារបាន ណា នៃរូប
នេះរូបជារូបស្សកម្មពាតា ។ រូបមិនមែនជារូបស្សកម្មពាតានោះ តើដូច
ម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញិរាហារ នេះរូបមិនមែនជា
រូបស្សកម្មពាតា ។

[៨៣] រូបជារូបស្សទុបចយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ការសន្សំ
ណា នៃពួកអាយតនៈ ការសន្សំនោះ ឈ្មោះថារូបស្សទុបចយៈ
នេះរូបជារូបស្សទុបចយៈ ។ រូបមិនមែនជារូបស្សទុបចយៈនោះ តើ
ដូចម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញិរាហារ នេះរូបមិនមែន
ជារូបស្សទុបចយៈ ។

អព្យាករេ រូបសង្ខយោ ទុកនិទ្ទេសោ

(៨៤) កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស សុន្តតិ ។ យោ
 រូបស្ស ឧបចយោ សា រូបស្ស សុន្តតិ ឥន្តំ រូបំ
 រូបស្ស សុន្តតិ ។ កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស ន សុន្តតិ ។
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កតទ្បីការោ អាហារោ
 ឥន្តំ រូបំ រូបស្ស ន សុន្តតិ ។

(៨៥) កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស ជរតា ។ យា
 រូបស្ស ជរា ជីវណតា ខណ្ឌិច្ចំ ចាលិច្ចំ វលិត្តចតា
 អាយុនោ សំហានិ ឥន្ត្រិយានំ បរិចារោ ឥន្តំ
 រូបំ រូបស្ស ជរតា ។ កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស
 ន ជរតា ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កតទ្បីការោ
 អាហារោ ឥន្តំ រូបំ រូបស្ស ន ជរតា ។

(៨៦) កតមន្តំ រូបំ រូបស្ស អនិច្ចតា ។ យោ
 រូបស្ស ខយោ វយោ កេនោ បរិកេនោ អនិច្ចតា
 អន្តរទានំ ឥន្តំ រូបំ រូបស្ស អនិច្ចតា ។ កតមន្តំ
 រូបំ រូបស្ស ន អនិច្ចតា ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កត-
 ទ្បីការោ អាហារោ ឥន្តំ រូបំ រូបស្ស ន អនិច្ចតា ។

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិទ្ទេស

[៨៤] រូបជារូបស្សសន្តតិ្តនោះ តើដូចម្តេច ។ ការសន្សំ ណា
 នៃរូប ការសន្សំនោះ ឈ្មោះថារូបស្សសន្តតិ្ត នេះរូបជារូបស្សសន្តតិ្ត ។
 រូបមិនមែនជារូបស្សសន្តតិ្តនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ ។ បេ ។
 កតទ្ធិង្គិកហារ នេះរូបមិនមែនជារូបស្សសន្តតិ្ត ។

[៨៥] រូបជារូបស្សជវតានោះ តើដូចម្តេច ។ ជវ សេចក្តី
 គ្រាំគ្រា ធ្មេញបាក់ សក់ស្នូរ ស្បែកយុរយារ ការថយអាយុ ចាស់ទុំ
 នៃឥន្ទ្រិយ ណា នៃរូប នេះរូបជារូបស្សជវតា ។ រូបមិនមែនជារូបស្ស
 ជវតានោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិង្គិកហារ
 នេះរូបមិនមែនជារូបស្សជវតា ។

[៨៦] រូបជារូបស្សអនិច្ចតានោះ តើដូចម្តេច ។ ការអស់ទៅ
 ការវិនាស ការបែកធ្លាយ ការប្រេះបាក់ ការមិនទៀងទាត់ ការបាត់បង់
 ណា នៃរូប នេះរូបជារូបស្សអនិច្ចតា ។ រូបមិនមែនជារូបស្សអនិច្ចតា
 នោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិង្គិកហារ នេះរូប
 មិនមែនជារូបស្សអនិច្ចតា ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

[៨៧] កតមន្តំ រូបំ កតធឿកាភេ អាហារោ ។
 ឌីននោ កុម្មាសោ សត្តុ មន្តោ មំសំ ឌីរំ ទតិ
 សប្បំ នវំនិកំ តេលំ មជ្ជ ដាលិកំ យំ វា បន-
 ញាម្បិ អត្តំ រូបំ យម្មិ យម្មិ ជនបទេ តេសំ តេសំ
 សត្តានំ មុខាសិយំ ទន្តវិទានំ កលដ្ឋោហរណីយំ
 ក្បន្តវិត្តម្ហំ យាយ ឌីជាយ សត្តា យាបេន្តំ ឥទន្តំ រូបំ
 កតធឿកាភេ អាហារោ ។ កតមន្តំ រូបំ ន កត-
 ធឿកាភេ អាហារោ ។ ចក្ខាយតន ។ បេ ។ រូបស្ស
 អនិច្ចតា ឥទន្តំ រូបំ ន កតធឿកាភេ អាហារោ ។

ឃវំ ទុវិជេន រូបសង្កហោ ។
 ទុកនិទ្ទេសោ និដ្ឋិតោ ។

[៨៨] កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ឧបាទា ។ ចក្ខា-
 យតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិ-
 កំ ឧបាទា ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ឧបាទា ។
 រូបាយតនំ ។ បេ ។ កតធឿកាភេ អាហារោ ឥទន្តំ
 រូបំ ពាហិរំ ឧបាទា ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ នោ
 ឧបាទា ។ នោជ្ឈញាយតនំ អាចោទានុ ឥទន្តំ រូបំ
 ពាហិរំ នោ ឧបាទា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

[៨៧] រូបជាកតទ្ធិញ្ញិកាហារនោះ តើដូចម្តេច ។ បាយ នំ សដូរ ត្រី សាច់ ទឹកដោះស្រស់ ទឹកដោះជូរ ទឹកដោះរាវ ទឹកដោះ ខាប់ ប្រេង ទឹកយ៉ូ ស្ករអំពៅ ប្លក់រូបណា សូម្បីដទៃ គឺរូបជា របស់សម្រាប់ស៊ីក្នុងមាត់ ទំពារដោយឆ្មេញ គប្បីលេបចូល ក្នុងបំពង់ក ច្រកក្នុងផ្នែ វៃនពួកសត្វនោះ ។ ក្នុងជនបទណា ។ ឬពួកសត្វញ៉ាំងអត្ត- ភាព ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយឧដាណា នេះរូបជាកតទ្ធិញ្ញិកាហារ ។ រូបមិន មែនជាកតទ្ធិញ្ញិកាហារនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ ភាព វៃនរូបមិនទៀង នេះរូបមិនមែនជាកតទ្ធិញ្ញិកាហារ ។

ការសង្រ្គោះរូបដោយចំណែកពីរ យ៉ាងនេះ ។
 ចប់ ទុកនិទ្ទេស ។

[៨៨] រូបខាងក្នុង ជាទុបាទានោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយ- តនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុងជាទុបាទា ។ រូបខាង ក្រៅជាទុបាទានោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិញ្ញិកាហារ នេះរូបខាងក្រៅ ជាទុបាទា ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាទុបាទានោះ តើដូចម្តេច ។ ដោយយាយតនៈ នឹងអាបុណ្យាតុ នេះរូបខាងក្រៅ មិន មែនជាទុបាទា ។

អព្យាករេ រូបសង្ក្រេហេ ទុកនិទ្ទេសោ

(៨៧) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ឧបាទិដ្ឋំ ។
ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្តំ រូបំ
អជ្ឈត្តិកំ ឧបាទិដ្ឋំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ឧបា-
ទិដ្ឋំ ។ ឥត្តិទ្រិយំ បុរិស្រិយំ ជីវិត្តិយំ យំ វា
បនព្វាម្បី អត្តំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ
កម្មាយតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ អាណាស-
នាតុ អាចោនាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ
កតទ្បិការោ អាហារោ ឥន្តំ រូបំ ពាហិរំ
ឧបាទិដ្ឋំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ អនុបាទិដ្ឋំ ។
សទ្ទាយតនំ កាយវិញ្ញតិ វជីវិញ្ញតិ រូបស្ស លហុ-
តា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស កម្មពាតា រូបស្ស
ជវតា រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា បនព្វាម្បី អត្តំ
រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ សទ្ទាយតនំ
កម្មាយតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ អាណាស-
នាតុ អាចោនាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ
កតទ្បិការោ អាហារោ ឥន្តំ រូបំ ពាហិរំ អនុ-
បាទិដ្ឋំ ។

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិទ្ទេស

[៨៧] រូបខាងក្រោម ជាទុប្បាទិន្ននោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុ-

យតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្រោម ជាទុប្បាទិន្ន ។ រូប

ខាងក្រៅ ជាទុប្បាទិន្ននោះ តើដូចម្តេច ។ ឥន្ទ្រិយ បុរិស្ត្រិយ ជីវិ-

ត្រិយ ឬក៏រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ

ផោជ្ឈាយតនៈ អាកាសធាតុ អាប្រាធាតុ រូបស្ស្យទបចយៈ រូបស្ស្យ

សន្តតិ កតទ្បិញ្ញាវហារ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះ

រូបខាងក្រៅជាទុប្បាទិន្ន ។ រូបខាងក្រៅជាអនុប្បាទិន្ននោះ តើដូចម្តេច ។

សទ្ធាយតនៈ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ រូបស្ស្យលហុតា រូបស្ស្យមុតុតា

រូបស្ស្យកម្មពាតា រូបស្ស្យជរតា រូបស្ស្យអនិច្ចតា ឬក៏រូបដទៃណា គឺរូបា-

យតនៈ សទ្ធាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោជ្ឈាយតនៈ

អាកាសធាតុ អាប្រាធាតុ រូបស្ស្យទបចយៈ រូបស្ស្យសន្តតិ កតទ្បិញ្ញា-

វហារ មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើទេ នេះរូបខាងក្រៅ

ជាអនុប្បាទិន្ន ។

អរិយធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណំ

(៧០) កតមន្តំ រូបំ អដ្ឋត្តិកំ ឧបាទិណ្ណបាណិនិ-
យំ ។ ចក្ខុយតនំ ។ មេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ
រូបំ អដ្ឋត្តិកំ ឧបាទិណ្ណបាណិនិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ
ពាហិរំ ឧបាទិណ្ណបាណិនិយំ ។ ឥន្ត្រិយំ បុរិសិទ្ធិយំ
ជីវិតិទ្ធិយំ យំ វា បនព្វាម្បី អត្តំ រូបំ កម្មស្ស
កតត្តា រូបាយតនំ កម្ខាយតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋញ្ចា-
យតនំ អាគាសនាតុ អាចោនាតុ រូបស្ស ឧបចយោ
រូបស្ស សន្តតិ កតត្ថិកាយោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ
ពាហិរំ ឧបាទិណ្ណបាណិនិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
អនុបាទិណ្ណបាណិនិយំ ។ សន្តាយតនំ កាយវិញ្ញតិ វិច្ឆិ-
វិញ្ញតិ រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស
កម្មញ្ញតា រូបស្ស ជរតា រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា
បនព្វាម្បី អត្តំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា រូបាយត-
នំ កម្ខាយតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋញ្ចាយតនំ អាគា-
សនាតុ អាចោនាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស
សន្តតិ កតត្ថិកាយោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ
អនុបាទិណ្ណបាណិនិយំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[៧០] រូបខាងក្នុង ជាទុប្បាទិន្យបាទានិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។

ចក្ខុយានៈ ។ វេ ។ កាយាយានៈ នេះរូបខាងក្នុង ជាទុប្បាទិន្យបា-

ទានិយៈ ។ រូបខាងក្រៅ ជាទុប្បាទិន្យបាទានិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។

ឥត្តិទ្រិយ បុរិសិទ្រិយ ជីវិតិទ្រិយ ឬក៏រូបដទៃណា គឺរូបាយានៈ គន្ធា-

យានៈ វសាយានៈ ផោដ្ឋពាយានៈ អាភាសធាតុ អាបោធាតុ

រូបស្ស្រុបបយៈ រូបស្ស្រុសន្តតិ កតទ្យាង្គិកហារ ព្រោះហេតុនៃកម្ម

ដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបខាងក្រៅ ជាទុប្បាទិន្យបាទានិយៈ ។ រូប

ខាងក្រៅ ជាអនុប្បាទិន្យបាទានិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ធាយានៈ

កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ រូបស្ស្រុលហុតា រូបស្ស្រុមុទុតា រូបស្ស្រុកម្មញ្ញា

រូបស្ស្រុជវតា រូបស្ស្រុអនិច្ចតា ឬក៏រូបដទៃណា គឺរូបាយានៈ គន្ធាយានៈ

វសាយានៈ ផោដ្ឋពាយានៈ អាភាសធាតុ អាបោធាតុ រូបស្ស្រុបបយៈ

រូបស្ស្រុសន្តតិ កតទ្យាង្គិកហារ មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គល

ធ្វើហើយទេ នេះរូបខាងក្រៅ ជាអនុប្បាទិន្យបាទានិយៈ ។

អព្ភកតេ រូបសង្គហោ ទុកនិទ្ទេសោ

(៧០) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ អនិទស្សនំ ។
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្តំ រូបំ
 អជ្ឈត្តិកំ អនិទស្សនំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 សនិទស្សនំ ។ រូបាយតនំ ឥន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 សនិទស្សនំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ អនិទស្សនំ ។
 សន្តាយតនំ ។ បេ ។ កតធិកាពោ អាហារោ
 ឥន្តំ រូបំ ពាហិរំ អនិទស្សនំ ។

(៧២) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ សប្បដិយំ ។
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្តំ រូបំ
 អជ្ឈត្តិកំ សប្បដិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 សប្បដិយំ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ ដោដ្ឋព្វាយត-
 នំ ឥន្តំ រូបំ ពាហិរំ សប្បដិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ
 ពាហិរំ អប្បដិយំ ។ ឥត្តិទ្រិយំ ។ បេ ។ កតធិ-
 កាពោ អាហារោ ឥន្តំ រូបំ ពាហិរំ អប្បដិយំ ។

(៧៣) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ឥទ្រិយំ ។
 ចក្ខុទ្រិយំ ។ បេ ។ កាយិទ្រិយំ ឥន្តំ រូបំ អជ្ឈ-
 ត្តិកំ ឥទ្រិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ឥទ្រិយំ ។

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្ក្រាបៈ ទុកនិទ្ទេស

[៧១] រូបខាងក្នុង ជាអនិទេស្យនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយ-
 តនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង ជាអនិទេស្យនៈ ។
 រូបខាងក្រៅ ជាសនិទេស្យនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ វុប្បាយតនៈ នេះរូប
 ខាងក្រៅ ជាសនិទេស្យនៈ ។ រូបខាងក្រៅ ជាអនិទេស្យនៈនោះ តើដូច
 ម្តេច ។ សទ្ធាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិញ្ញិកាហារ នេះរូបខាងក្រៅ
 ជាអនិទេស្យនៈ ។

[៧២] រូបខាងក្នុង ជាសប្បដិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយ-
 តនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង ជាសប្បដិយៈ ។
 រូបខាងក្រៅ ជាសប្បដិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ វុប្បាយតនៈ ។ បេ ។
 ដោដ្ឋញ្ញាយតនៈ នេះរូបខាងក្រៅ ជាសប្បដិយៈ ។ រូបខាងក្រៅ ជា
 អប្បដិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្តិន្ទ្រិយ ។ បេ ។ កតទ្ធិញ្ញិកាហារ
 នេះរូបខាងក្រៅ ជាអប្បដិយៈ ។

[៧៣] រូបខាងក្នុង ជាឥត្តិន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។
 ចក្ខុន្ទ្រិយ ។ បេ ។ កាយន្ទ្រិយ នេះរូបខាងក្នុង ជាឥត្តិន្ទ្រិយ ។
 រូបខាងក្រៅ ជាឥត្តិន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្តិន្ទ្រិយ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណំ

ឥត្តិទ្រ្ទិយំ បុរិសិទ្រ្ទិយំ ជីវិតិទ្រ្ទិយំ ឥទន្តំ រូបំ ពាហិ-
រំ ឥទ្រ្ទិយំ ។ កកតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន ឥទ្រ្ទិយំ ។
រូបាយតនំ ។ បេ ។ កតតធិកាពោ អាហារោ ឥទន្តំ
រូបំ ពាហិរំ ន ឥទ្រ្ទិយំ ។

(៧៤) កកតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន មហាក្ខតំ ។
ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥទន្តំ រូបំ
អជ្ឈត្តិកំ ន មហាក្ខតំ ។ កកតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
មហាក្ខតំ ។ ដោដ្ឋព្វាយតនំ អាចោទតុ ឥទន្តំ រូបំ
ពាហិរំ មហាក្ខតំ ។ កកតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន មហា-
ក្ខតំ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ កតតធិកាពោ អាហារោ
ឥទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន មហាក្ខតំ ។

(៧៥) កកតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន វិញ្ញតិ ។
ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥទន្តំ រូបំ
អជ្ឈត្តិកំ ន វិញ្ញតិ ។ កកតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
វិញ្ញតិ ។ កាយវិញ្ញតិ វិបវិញ្ញតិ ឥទន្តំ រូបំ ពាហិរំ
វិញ្ញតិ ។ កកតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន វិញ្ញតិ ។ រូបា-
យតនំ ។ បេ ។ កតតធិកាពោ អាហារោ ឥទន្តំ
រូបំ ពាហិរំ ន វិញ្ញតិ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

បុរិសិទ្ធិយ វិជិត្តិទ្ធិយ នេះរូបខាងក្រៅ ជាត្រៃយ ។ រូបខាងក្រៅ
មិនមែនជាត្រៃយនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញា-
រាហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាត្រៃយ ។

(៧៤) រូបខាងក្នុង មិនមែនជាមហាក្ខតនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុ-
យតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាមហាក្ខត ។
រូបខាងក្រៅ ជាមហាក្ខតនោះ តើដូចម្តេច ។ ផោដ្ឋរាយតនៈ គារបា-
ណតុ នេះរូបខាងក្រៅ ជាមហាក្ខត ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាមហា-
ក្ខតនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញា-
រាហារ នេះ
រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាមហាក្ខត ។

(៧៥) រូបខាងក្នុង មិនមែនជាវិញ្ញាតិនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុ-
យតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាវិញ្ញាតិ ។
រូបខាងក្រៅ ជាវិញ្ញាតិនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយវិញ្ញាតិ វិចីវិញ្ញាតិ នេះ
រូបខាងក្រៅ ជាវិញ្ញាតិ ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាវិញ្ញាតិនោះ តើដូច
ម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញា-
រាហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិន
មែនជាវិញ្ញាតិ ។

អព្យាករេ រូបសង្ក្រាម ទុកនិទ្ទេសោ

(៧៦) កតមន្តំ រូបំ អដ្ឋត្តកំ ន ចិត្តសមុដ្ឋានំ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អដ្ឋត្តកំ ន ចិត្តសមុដ្ឋានំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ចិត្តសមុដ្ឋានំ ។ កាយវិញ្ញាតំ វចិវិញ្ញាតំ យំ វា បនព្វាម្បិ អត្តំ រូបំ ចិត្តជំ ចិត្តហេតុកំ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូចាយតនំ សន្ទាយតនំ កណ្ឌាយតនំ រសាយតនំ ដោជ្ជព្វាយតនំ អាកាសជាតុ អាហោជាតុ រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស កម្មញ្ញតា រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ កតតិញ្ញិការោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ចិត្តសមុដ្ឋានំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន ចិត្តសមុដ្ឋានំ ។ ឥត្តច្រ្តិយំ បុរិស្តច្រ្តិយំ ជីវិតច្រ្តិយំ រូបស្ស ជរតា រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា បនព្វាម្បិ អត្តំ រូបំ ន ចិត្តជំ ន ចិត្តហេតុកំ ន ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូចាយតនំ សន្ទាយតនំ កណ្ឌាយតនំ រសាយតនំ ដោជ្ជព្វាយតនំ អាកាសជាតុ អាហោជាតុ រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស កម្មញ្ញតា រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ កតតិញ្ញិការោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន ចិត្តសមុដ្ឋានំ ។

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ទុកនិទ្ទេស

(៧៦) រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាចិត្តសម្បជាននោះ តើដូចម្តេច ។

ចក្ខុយតនៈ ។ វេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាចិត្ត-
សម្បជាន ។ រូបខាងក្រៅ ជាចិត្តសម្បជាននោះ តើដូចម្តេច ។ កាយ-
វិញ្ញាតិ វិចីវិញ្ញាតិ ឬក៏រូបដទៃណា គឺរូបកើតអំពីចិត្ត មានចិត្តជាហេតុ
មានចិត្តជាសម្បជាន ឬរូបាយតនៈ សទ្ទាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសា-
យតនៈ ដោង្គាយតនៈ អាភាសធាតុ អាបោធាតុ រូបស្សលហុតា
រូបស្សមុទុតា រូបស្សកម្មពាតា រូបស្សទុបចយៈ រូបស្សសន្តតិ កត-
ទ្ធិង្គិកហារ នេះរូបខាងក្រៅ ជាចិត្តសម្បជាន ។ រូបខាងក្រៅ មិន
មែនជាចិត្តសម្បជាននោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្តិន្ទ្រិយ បុរិសិន្ទ្រិយ ជីវិ-
តិន្ទ្រិយ រូបស្សជវតា រូបស្សអនិច្ចតា ឬក៏ រូបដទៃណា គឺរូបមិនមែន
កើតអំពីចិត្ត មិនមែនមានចិត្តជាហេតុ មិនមែនមានចិត្តជាសម្បជាន ឬ
រូបាយតនៈ សទ្ទាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ដោង្គាយតនៈ
អាភាសធាតុ អាបោធាតុ រូបស្សលហុតា រូបស្សមុទុតា រូបស្សកម្ម-
ពាតា រូបស្សទុបចយៈ រូបស្សសន្តតិ កតទ្ធិង្គិកហារ នេះរូបខាង
ក្រៅ មិនមែនជាចិត្តសម្បជាន ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

[៧៧] កតមន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថកំ ន ចិត្តសហកុ ។
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្តំ រូបំ
 អដ្ឋត្ថកំ ន ចិត្តសហកុ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 ចិត្តសហកុ ។ កាយវិញ្ញត្តិ វចីវិញ្ញត្តិ ឥន្តំ រូបំ
 ពាហិរំ ចិត្តសហកុ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន
 ចិត្តសហកុ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ កតតទ្ធិកាពេ
 អាហារេ ឥន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន ចិត្តសហកុ ។

[៧៨] កតមន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថកំ ន ចិត្តានុបរិ-
 វត្តំ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្តំ
 រូបំ អដ្ឋត្ថកំ ន ចិត្តានុបរិវត្តំ ។ កតមន្តំ រូបំ
 ពាហិរំ ចិត្តានុបរិវត្តំ កាយវិញ្ញត្តិ វចីវិញ្ញត្តិ ឥន្តំ
 រូបំ ពាហិរំ ចិត្តានុបរិវត្តំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 ន ចិត្តានុបរិវត្តំ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ កតតទ្ធិ-
 កាពេ អាហារេ ឥន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន ចិត្តានុប-
 រិវត្តំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[៧៧] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាចិត្តសហកុនោះ តើដូចម្តេច ។

ចក្ខុយតនៈ ។ វេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាចិត្ត-
សហកុ ។ រូបខាងក្រៅ ជាចិត្តសហកុនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយវិញ្ញាតិ
វិចីវិញ្ញាតិ នេះរូបខាងក្រៅ ជាចិត្តសហកុ ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែន
ជាចិត្តសហកុនោះ តើដូចម្តេច ។ វុបាយតនៈ ។ វេ ។ កតទ្ធិដ្ឋាវា-
ហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាចិត្តសហកុ ។

[៧៨] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាចិត្តានុបវិត្តិនោះ តើដូចម្តេច ។

ចក្ខុយតនៈ ។ វេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាចិត្តា-
នុបវិត្តិ ។ រូបខាងក្រៅ ជាចិត្តានុបវិត្តិនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយ-
វិញ្ញាតិ វិចីវិញ្ញាតិ នេះរូបខាងក្រៅ ជាចិត្តានុបវិត្តិ ។ រូបខាងក្រៅ
មិនមែនជាចិត្តានុបវិត្តិនោះ តើដូចម្តេច ។ វុបាយតនៈ ។ វេ ។
កតទ្ធិដ្ឋាវាហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាចិត្តានុបវិត្តិ ។

អញ្ញាណេ រូបសង្ខយោ ទុកនិទ្ទេសោ

[៧៧] កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ឌីឡារិកំ
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ
 អជ្ឈត្តិកំ ឌីឡារិកំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិ
 ឌីឡារិកំ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ ដោដ្ឋព្វាយតនំ
 ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិ ឌីឡារិកំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិ
 សុខុមំ ឥត្តិទ្រិយំ ។ បេ ។ កតតិទ្ធិកាពោ អាហ
 ពោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិ សុខុមំ ។

[១០០] កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ សន្តិកេ
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូ
 អជ្ឈត្តិកំ សន្តិកេ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិ
 ទ្ធរេ ។ ឥត្តិទ្រិយំ ។ បេ ។ កតតិទ្ធិកាពោ អ
 ហាពោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិ ទ្ធរេ ។ កតមន្តំ រូ
 ពាហិ សន្តិកេ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ ដោដ្ឋ
 ព្វាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិ សន្តិកេ ។

[១០១] កតមន្តំ រូបំ ពាហិ ចក្ខុសម្មស្សស
 ន វត្ថុ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ កតតិទ្ធិកាពោ អា
 ហាពោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិ ចក្ខុសម្មស្សស្ស ន វត្ថុ ។

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្គហៈ ទុក្ខនិទ្ទេស

[៧៧] រូបខាងក្នុង ជាធុឡារិកៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង ជាធុឡារិកៈ ។ រូបខាងក្រៅ ជាធុឡារិកៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ ផោដ្ឋញាយតនៈ នេះរូបខាងក្រៅ ជាធុឡារិកៈ ។ រូបខាងក្រៅ ជាសុខុមៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្តិន្ទ្រិយ ។ បេ ។ កតទ្ធិណ្ឌិកហារ នេះរូបខាងក្រៅ ជាសុខុមៈ ។

[១០០] រូបខាងក្នុង ជាសន្តិកេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង ជាសន្តិកេរូប ។ រូបខាងក្រៅ ជាទូរេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្តិន្ទ្រិយ ។ បេ ។ កតទ្ធិណ្ឌិកហារ នេះរូបខាងក្រៅ ជាទូរេរូប ។ រូបខាងក្រៅ ជាសន្តិកេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ ផោដ្ឋញាយតនៈ នេះរូបខាងក្រៅ ជាសន្តិកេរូប ។

[១០១] រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាវត្ថុ នៃចក្ខុសម្ព័ន្ធស្វនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិណ្ឌិកហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាវត្ថុ នៃចក្ខុសម្ព័ន្ធស្វ ។ រូបខាងក្នុង ជាវត្ថុ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

កកតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ចក្កសម្មស្សស្ស វត្ថុ ។
 ចក្កាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ចក្កសម្មស្សស្ស
 វត្ថុ ។ កកតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ចក្កសម្មស្សស្ស
 ន វត្ថុ ។ សោតាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ
 ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ចក្កសម្មស្សស្ស ន វត្ថុ ។

(១០២) កកតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ចក្កសម្មស្សជាយ
 វេទនាយ ។ បេ ។ សញ្ញាយ ។ បេ ។ ចេតនាយ
 ។ បេ ។ ចក្កវិញ្ញាណស្ស ន វត្ថុ ។ រូបាយតនំ
 ។ បេ ។ កតតជ្ឈីកាពេ អាហារេ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពា-
 ហិរំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស ន វត្ថុ ។ កកតមន្តំ រូបំ
 អជ្ឈត្តិកំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ ។ ចក្កាយតនំ
 ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ ។ កក-
 តមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស ន វត្ថុ ។
 សោតាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 អជ្ឈត្តិកំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស ន វត្ថុ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណិ

នៃចក្ខុសម្មស្សនោ៖ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយាតនៈ នេះរូបខាងក្នុង ជា
 វត្ថុនៃចក្ខុសម្មស្សនោ ។ រូបខាងក្នុង មិនមែនជាវត្ថុ នៃចក្ខុសម្មស្សនោ៖
 តើដូចម្តេច ។ សោតាយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូប
 ខាងក្នុង មិនមែនជាវត្ថុ នៃចក្ខុសម្មស្សនោ ។

(១០២) រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាវត្ថុ នៃវេទនា ។ បេ ។ នៃ
 សញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា ដែលកើតអំពីចក្ខុសម្មស្សនោ ។ បេ ។ នៃ
 ចក្ខុវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតឡើងវិញហោរ
 នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាវត្ថុ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ។ រូបខាងក្នុង ជាវត្ថុ
 នៃចក្ខុវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយាតនៈ នេះរូបខាងក្នុង
 ជាវត្ថុ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ។ រូបខាងក្នុង មិនមែនជាវត្ថុ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ
 នោះ តើដូចម្តេច ។ សោតាយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះ
 រូបខាងក្នុង មិនមែនជាវត្ថុ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ។

អព្យាករៈ រូបសង្កហៈ ធិកនិទ្ទេស

(១០៣) រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាវត្ថុ នៃសោតសម្ព័ស្ស ។ បេ ។
 នៃឃានសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃជីវ្ហសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃកាយសម្ព័ស្ស
 នោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ ភពឡិញ្ញិកាហារ នេះរូប
 ខាងក្រៅ មិនមែនជាវត្ថុ នៃកាយសម្ព័ស្ស ។ រូបខាងក្នុង ជាវត្ថុនៃ
 កាយសម្ព័ស្សនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង ជា
 វត្ថុនៃកាយសម្ព័ស្ស ។ រូបខាងក្នុង មិនមែនជាវត្ថុ នៃកាយសម្ព័ស្ស
 នោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ ជីវ្ហាយតនៈ នេះរូប
 ខាងក្នុង មិនមែនជាវត្ថុ នៃកាយសម្ព័ស្ស ។

(១០៤) រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាវត្ថុ នៃវេទនា ។ បេ ។ នៃ
 សញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា ដែលកើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស ។ បេ ។
 នៃកាយវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ ភព-
 ឡិញ្ញិកាហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាវត្ថុ នៃកាយវិញ្ញាណ ។
 រូបខាងក្នុង ជាវត្ថុនៃកាយវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយាយតនៈ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

កាយាយតនំ ឥទនំ រូបំ អដ្ឋត្តិកំ កាយវិញ្ញា-
 ណាស្ស វត្ថុ ។ កតមនំ រូបំ អដ្ឋត្តិកំ កាយវិញ្ញា-
 ណាស្ស ន វត្ថុ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ ជីវាយតនំ
 ឥទនំ រូបំ អដ្ឋត្តិកំ កាយវិញ្ញាណាស្ស ន វត្ថុ ។

(១០៥) កតមនំ រូបំ អដ្ឋត្តិកំ ចក្ខុសម្មស្ស-
 ស្ស ន អារម្មណំ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។
 កាយាយតនំ ឥទនំ រូបំ អដ្ឋត្តិកំ ចក្ខុសម្មស្ស-
 ស្ស ន អារម្មណំ ។ កតមនំ រូបំ ពាហិរំ ចក្ខុ-
 សម្មស្សស្ស អារម្មណំ ។ រូបាយតនំ ឥទនំ រូបំ
 ពាហិរំ ចក្ខុសម្មស្សស្ស អារម្មណំ ។ កតមនំ រូបំ
 ពាហិរំ ។ ចក្ខុសម្មស្សស្ស ន អារម្មណំ ។ សទ្ទា-
 យតនំ ។ បេ ។ កតតដ្ឋិកាពោ អាហារោ ឥទនំ
 រូបំ ពាហិរំ ចក្ខុសម្មស្សស្ស ន អារម្មណំ ។

(១០៦) កតមនំ រូបំ អដ្ឋត្តិកំ ចក្ខុសម្មស្ស-
 ជាយ វេទនាយ ។ បេ ។ សញ្ញាយ ។ បេ ។
 ចេតនាយ ។ បេ ។ ចក្ខុវិញ្ញាណាស្ស ន អារម្មណំ ។
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥទនំ
 រូបំ អដ្ឋត្តិកំ ចក្ខុវិញ្ញាណាស្ស ន អារម្មណំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

នេះរូបខាងក្នុង ជាវត្ថុ នៃកាយវិញ្ញាណ ។ រូបខាងក្នុង មិនមែន
ជាវត្ថុ នៃកាយវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ ។ បេ ។
ជីវាយានៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាវត្ថុ នៃកាយវិញ្ញាណ ។

[១០៥] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុសម្ពុស្សនោះ
តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ ។ បេ ។ កាយាយានៈ នេះរូបខាងក្នុង
មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុសម្ពុស្ស ។ រូបខាងក្រៅ ជាអារម្មណ៍នៃ
ចក្ខុសម្ពុស្សនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយានៈ នេះរូបខាងក្រៅ ជា
អារម្មណ៍នៃចក្ខុសម្ពុស្ស ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុ-
សម្ពុស្សនោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ទាយានៈ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញាណ-
ហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុសម្ពុស្ស ។

[១០៦] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃវេទនា ។ បេ ។
នៃសញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា ដែលកើតអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស ។ បេ ។
នៃចក្ខុវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ ។ បេ ។ កា-
យាយានៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ។

អព្យាករេ រូបសង្គហេ តិកនិទ្ទេសោ

កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស អារម្មណំ ។
 រូបាយតនំ ឥន្តំ រូបំ ពាហិរំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស អារម្មណំ ។
 កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស ន
 អារម្មណំ ។ សទ្ទាយតនំ ។ បេ ។ កតទ្បិការោ
 អាហារោ ឥន្តំ រូបំ ពាហិរំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស ន
 អារម្មណំ ។

(១០៧) កតមន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថកំ សោតសម្មស្ស-
 ស្ស ។ បេ ។ យានសម្មស្សស្ស ។ បេ ។ ជីវ្ហា-
 សម្មស្សស្ស ។ បេ ។ កាយសម្មស្សស្ស ន អារម្មណំ ។
 ចក្កាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ
 ឥន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថកំ កាយសម្មស្សស្ស ន អារម្មណំ ។
 កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ កាយសម្មស្សស្ស
 អារម្មណំ ។ ដោជ្ឈព្វាយតនំ ឥន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 កាយសម្មស្សស្ស អារម្មណំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពា-
 ហិរំ កាយសម្មស្សស្ស ន អារម្មណំ ។ រូបាយតនំ
 ។ បេ ។ កតទ្បិការោ អាហារោ ឥន្តំ រូបំ ពា-
 ហិរំ កាយសម្មស្សស្ស ន អារម្មណំ ។

អព្យាករៈ រូបសង្ខហៈ តិកនិទ្ទេស

រូបខាងក្រៅ ជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។
 រូបាយតនៈ នេះរូបខាងក្រៅ ជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ។ រូប
 ខាងក្រៅ មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។
 សទ្ទាយតនៈ ។ បេ ។ ភពឡឺង្ការហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែន
 ជាអារម្មណ៍ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ។

(១០៧) រូបខាងក្នុង មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃសោតសម្ព័ស្ស
 ។ បេ ។ នៃយានសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃជីវ្ហសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ នៃកាយ-
 សម្ព័ស្សនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ
 នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃកាយសម្ព័ស្ស ។ រូបខាងក្រៅ
 ជាអារម្មណ៍ នៃកាយសម្ព័ស្សនោះ តើដូចម្តេច ។ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ
 នេះរូបខាងក្រៅ ជាអារម្មណ៍នៃកាយសម្ព័ស្ស ។ រូបជាខាងក្រៅ មិន
 មែនជាអារម្មណ៍ នៃកាយសម្ព័ស្សនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ
 ។ បេ ។ ភពឡឺង្ការហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាអារម្មណ៍
 នៃកាយសម្ព័ស្ស ។

អរិយធម៌បិដក ធម្មសង្កេត

[១០៧] កតមន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថិតំ កាយសម្មស្ស-
 ជាយ វេទនាយ ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។
 ចេតនាយ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណស្ស ន អារម្មណំ ។
 ចក្ខុយននំ ។ បេ ។ កាយាយននំ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 អដ្ឋត្ថិតំ កាយវិញ្ញាណស្ស ន អារម្មណំ ។ កត-
 មន្តំ រូបំ ពាហិរំ កាយវិញ្ញាណស្ស អារម្មណំ ។
 ដោដ្ឋពាយននំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ កាយវិញ្ញាណស្ស
 អារម្មណំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ កាយវិញ្ញាណ-
 ស្ស ន អារម្មណំ ។ រូបាយននំ ។ បេ ។ កត-
 ធិកាពេ អាហាពេ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ កាយវិញ្ញា-
 ណស្ស ន អារម្មណំ ។

[១០៧] កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន ចក្ខុយននំ ។
 រូបាយននំ ។ បេ ។ កតធិកាពេ អាហាពេ ឥន្ទន្តំ
 រូបំ ពាហិរំ ន ចក្ខុយននំ ។ កតមន្តំ រូបំ អដ្ឋ-
 ត្ថិតំ ចក្ខុយននំ ។ យំ ចក្ខុំ ចន្ទន្តំ មហាក្ខតានំ
 ឧបាទាយ មសាទោ ។ បេ ។ សុញ្ញា កាមោចេ-
 សោ ឥន្ទន្តំ រូបំ អដ្ឋត្ថិតំ ចក្ខុយននំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណិ

[១០៨] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃវេទនា ។ បេ ។

នៃសញ្ញា ។ បេ ។ នៃចេតនា ដែលកើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស ។ បេ ។

នៃកាយវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយា-

យតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃកាយវិញ្ញាណ ។ រូប

ខាងក្រៅ ជាអារម្មណ៍ នៃកាយវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ ផោដ្ឋ-

ពាយតនៈ នេះរូបខាងក្រៅ ជាអារម្មណ៍ នៃកាយវិញ្ញាណ ។ រូប

ខាងក្រៅ មិនមែនជាអារម្មណ៍ នៃកាយវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។

រូបាយតនៈ ។ បេ ។ ភពឡិវ័ញ្ញាហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជា

អារម្មណ៍ នៃកាយវិញ្ញាណ ។

[១០៩] រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាចក្ខុយតនៈនោះ តើដូច

ម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ ភពឡិវ័ញ្ញាហារ នេះរូបខាង

ក្រៅ មិនមែនជាចក្ខុយតនៈ ។ រូបខាងក្នុង ជាចក្ខុយតនៈនោះ

តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ។ បេ ។

ហៅថាស្រុកទំនេរ ក៏បាន នេះរូបខាងក្នុង ជាចក្ខុយតនៈ ។

អព្យាករេ រូបសង្កហេ តិកសិទ្ធកោ

កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន ចក្ខុយតនំ ។ សោតាយ-
តនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន
ចក្ខុយនំ ។

[១១០] កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន សោតាយ-
តនំ ។ បេ ។ ន យាណាយតនំ ។ បេ ។ ន ជីវ្ហយតនំ
។ បេ ។ ន កាយាតនំ ។ រូចាយតនំ ។ បេ ។ កតត្ថិ-
ការោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន កាយា-
យតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ កាយាយតនំ ។
យោ កាយោ ចតុន្តំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ ប-
សាទោ ។ បេ ។ សុញ្ញោ តាមោបេសោ ឥន្ទន្តំ រូបំ
អជ្ឈត្តិកំ កាយាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិ-
កំ ន កាយាយតនំ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ ជីវ្ហ-
យតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន កាយាយតនំ ។

[១១១] កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន រូចាយត-
នំ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ
អជ្ឈត្តិកំ ន រូចាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូចា-
យតនំ ។ យំ រូបំ ចតុន្តំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្គហៈ តិកនិទ្ទេស

រូបខាងក្នុង មិនមែនជាចក្ខុយាននោះ នោះ តើដូចម្តេច ។ សោតាយាននៈ
។ បេ ។ កាយាយាននៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាចក្ខុយាននោះ ។

[១១០] រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាសោតាយាននៈ ។ បេ ។ មិន
មែនជាយានាយាននៈ ។ បេ ។ មិនមែនជាជីវ្ហយាននៈ ។ បេ ។ មិន
មែនជាកាយាយាននៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយាននៈ ។ បេ ។ កត-
ត្ថិកាវហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាកាយាយាននៈ ។ រូបខាងក្នុង
ជាកាយាយាននៈនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយណ គឺប្រសាទ អាស្រ័យ
មហាក្ខតតាំង ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះរូបខាងក្នុង
ជាកាយាយាននៈ ។ រូបខាងក្នុង មិនមែនជាកាយាយាននៈនោះ តើដូច
ម្តេច ។ ចក្ខុយាននៈ ។ បេ ។ ជីវ្ហយាននៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជា
កាយាយាននៈ ។

[១១១] រូបខាងក្នុង មិនមែនជារូបាយាននៈនោះ តើដូច
ម្តេច ។ ចក្ខុយាននៈ ។ បេ ។ កាយាយាននៈ នេះរូបខាងក្នុង
មិនមែនជារូបាយាននៈ ។ រូបខាងក្រៅ ជារូបាយាននៈនោះ តើដូច
ម្តេច ។ រូបណ គឺពិណនិវរស្មី អាស្រ័យមហាក្ខតតាំង ៤ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

វណ្ណានិកា ។ បេ ។ រូបនាតុបេសា ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ
រូបាយននំ ។ កកមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន រូបាយន-
នំ ។ សន្ទាយននំ ។ បេ ។ កតធឿកាពេ អាហារេ
ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន រូបាយននំ ។

[១១២] កកមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន សន្ទាយ-
ននំ ។ បេ ។ ន កត្តាយននំ ។ បេ ។ ន រសាយ-
ននំ ។ បេ ។ ន ដោដ្ឋព្វាយននំ ។ ចក្ខុយននំ
។ បេ ។ កាយាយននំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន
ដោដ្ឋព្វាយននំ ។ កកមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ដោដ្ឋព្វា-
យននំ ។ បឋវីនាតុ ។ បេ ។ ដោដ្ឋព្វនាតុបេសា
ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ដោដ្ឋព្វាយននំ ។ កកមន្តំ រូបំ
ពាហិរំ ន ដោដ្ឋព្វាយននំ ។ រូបាយននំ ។ បេ ។
កតធឿកាពេ អាហារេ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន
ដោដ្ឋព្វាយននំ ។

[១១៣] កកមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន ចក្ខុនាតុ ។
រូបាយននំ ។ បេ ។ កតធឿកាពេ អាហារេ ឥន្ទន្តំ រូបំ
ពាហិរំ ន ចក្ខុនាតុ ។ កកមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ
ចក្ខុនាតុ ។ ចក្ខុយននំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

ហៅថារូបធាតុក៏បាន នេះរូបខាងក្រៅ ជារូបាយតនៈ ។ រូបខាងក្រៅ
មិនមែនជារូបាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ សុទ្ធាយតនៈ ។ បេ ។
កតឡឺដ្ឋិកហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបាយតនៈ ។

[១១២] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាសុទ្ធាយតនៈ ។ បេ ។ មិនមែន
ជាគន្ធាយតនៈ ។ បេ ។ មិនមែនជារសាយតនៈ ។ បេ ។ មិនមែន
ជាដោដ្ឋពាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយា-
យតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាដោដ្ឋពាយតនៈ ។ រូបខាងក្រៅ ជា
ដោដ្ឋពាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ បឋវីធាតុ ។ បេ ។ ហៅថាដោ-
ដ្ឋពធាតុក៏បាន នេះរូបខាងក្រៅ ជាដោដ្ឋពាយតនៈ ។ រូបខាងក្រៅ
មិនមែនជាដោដ្ឋពាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។
កតឡឺដ្ឋិកហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាដោដ្ឋពាយតនៈ ។

[១១៣] រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាចក្ខុធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។
រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតឡឺដ្ឋិកហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាចក្ខុធាតុ ។
រូបខាងក្នុង ជាចក្ខុធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង

អព្យាករេ រូបសង្កហេ ពិកនិទ្ទេសោ

ចក្ខុជាតុ ។ កកមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន ចក្ខុ-
ជាតុ ។ សោតាយនំ ។ បេ ។ កាយាយននំ ឥន្ទន្តំ
រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន ចក្ខុជាតុ ។

(១១២) កកមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន សោតជាតុ
។ បេ ។ ន យានជាតុ ។ បេ ។ ន ជិហ្គុជាតុ ។ បេ ។
ន កាយជាតុ ។ រូបាយននំ ។ បេ ។ កតតន្តិកា-
រោ . អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន កាយជាតុ ។
កកមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ កាយជាតុ ។ កាយាយ-
ននំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ កាយជាតុ ។ កកមន្តំ
រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន កាយជាតុ ។ ចក្ខុយននំ
។ បេ ។ ជិហ្គុយននំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន កា-
យជាតុ ។

(១១៥) កកមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន រូបជាតុ ។
ចក្ខុយននំ ។ បេ ។ កាយាយននំ ឥន្ទន្តំ រូបំ
អជ្ឈត្តិកំ ន រូបជាតុ ។ កកមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
រូបជាតុ ។ រូបាយននំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបជាតុ ។
កកមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន រូបជាតុ ។ សទ្ទាយននំ
។ បេ ។ កតតន្តិការោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពា-
ហិរំ ន រូបជាតុ ។

អព្យាករណ៍: រូបសង្ខហៈ តិកនិទ្ទេស

ជាចក្ខុធាតុ ។ រូបខាងក្នុង មិនមែនជាចក្ខុធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។
សោតាយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជា
ចក្ខុធាតុ ។

(១១៤) រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាសោតធាតុ ។ បេ ។ មិនមែន
ជាឃានធាតុ ។ បេ ។ មិនមែនជាជីវ្ហធាតុ ។ បេ ។ មិនមែន
ជាកាយធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កត-
ឡិវិញ្ញាណ ។ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាកាយធាតុ ។ រូបខាងក្នុង
ជាកាយធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង ជា
កាយធាតុ ។ រូបខាងក្នុង មិនមែនជាកាយធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។
ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ ជីវ្ហយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជា
កាយធាតុ ។

(១១៥) រូបខាងក្នុង មិនមែនជារូបធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុ-
យតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជារូបធាតុ ។
រូបខាងក្រៅ ជារូបធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ នេះរូបខាងក្រៅ
ជារូបធាតុ ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ទា-
យតនៈ ។ បេ ។ កតឡិវិញ្ញាណ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបធាតុ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

(១១៦) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន សន្តិ-
 ជានុ ។ បេ ។ ន កន្ធិជានុ ។ បេ ។ ន រសជានុ ។ បេ ។
 ន ដោដ្ឋព្វជានុ ។ ចក្កាយននំ ។ បេ ។ កាយា-
 យននំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន ដោដ្ឋព្វជានុ ។
 កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ដោដ្ឋព្វជានុ ។ ដោដ្ឋព្វាយ-
 ននំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ដោដ្ឋព្វជានុ ។ កតមន្តំ
 រូបំ ពាហិរំ ន ដោដ្ឋព្វជានុ ។ រូបាយននំ ។ បេ ។
 កតធឿកាពេ អាហារេ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន
 ដោដ្ឋព្វជានុ ។

(១១៧) កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន ចក្កន្ទ្រិយំ ។
 រូបាយននំ ។ បេ ។ កតធឿកាពេ អាហារេ ឥន្ទន្តំ
 រូបំ ពាហិរំ ន ចក្កន្ទ្រិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិ-
 កំ ចក្កន្ទ្រិយំ ។ យំ ចក្កំ ចត្ថន្តំ មហាក្ខតានំ
 ឧបាទាយ បសាទោ ។ បេ ។ សុត្តោ កាមោបេ-
 សោ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ចក្កន្ទ្រិយំ ។ កតមន្តំ
 រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន ចក្កន្ទ្រិយំ ។ សោតាយននំ
 ។ បេ ។ កាយាយននំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន
 ចក្កន្ទ្រិយំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[១១៦] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាសទ្ធាតុ ។ បេ ។ មិនមែនជា
 គន្ធាតុ ។ បេ ។ មិនមែនជារសធាតុ ។ បេ ។ មិនមែនជាដេវ័យធាតុ
 នោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាង
 ក្នុង មិនមែនជាដេវ័យធាតុ ។ រូបខាងក្រៅ ជាដេវ័យធាតុនោះ តើ
 ដូចម្តេច ។ ដេវ័យធាតុនោះ នេះរូបខាងក្រៅ ជាដេវ័យធាតុ ។ រូប
 ខាងក្រៅ មិនមែនជាដេវ័យធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ
 ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណ ។ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាដេវ័យធាតុ ។

[១១៧] រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាចក្ខុទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។
 រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជា
 ចក្ខុទ្រិយ ។ រូបខាងក្នុង ជាចក្ខុទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុណា
 គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុកទំនេរក៏បាន
 នេះរូបខាងក្នុង ជាចក្ខុទ្រិយ ។ រូបខាងក្នុង មិនមែនជាចក្ខុទ្រិយនោះ
 តើដូចម្តេច ។ សោតាយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាង
 ក្នុង មិនមែនជាចក្ខុទ្រិយ ។

អព្យាករេ រូបសង្គហេ តិកសិទ្ធភោ

[១១៨] កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន សោតិទ្រិយំ
 ។ មេ ។ ន យានិទ្រិយំ ។ មេ ។ ន ជីវិទ្រិយំ
 ។ មេ ។ ន កាយិទ្រិយំ ។ រូបាយននំ ។ មេ ។
 កតធិការោ អាហារោ ឥន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន
 កាយិទ្រិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ កាយិទ្រិ-
 យំ ។ យោ កាយោ ចន្តំ មហាក្កតានំ ធុតាណា-
 យ បសាទោ ។ មេ ។ សុត្តោ កាមោមេសោ
 ឥន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ កាយិទ្រិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ
 អជ្ឈត្តិកំ ន កាយិទ្រិយំ ។ ចក្ខាយននំ ។ មេ ។
 ជីវិយននំ ឥន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន កាយិទ្រិយំ ។

[១១៩] កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន ឥត្តិទ្រិយំ ។
 ចក្ខាយននំ ។ មេ ។ កាយាយននំ ឥន្តំ រូបំ
 អជ្ឈត្តិកំ ន ឥត្តិទ្រិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 ឥត្តិទ្រិយំ ។ យំ ឥត្តិយា ឥត្តិលន្តំ ឥត្តិធិមត្តំ ឥត្តិ-
 កុត្តំ ឥត្តាកប្បោ ឥត្តត្តំ ឥត្តិការោ ឥន្តំ រូបំ
 ពាហិរំ ឥត្តិទ្រិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន ឥត្តិ-
 ទ្រិយំ ។ រូបាយននំ ។ មេ ។ កតធិការោ អា-
 ហារោ ឥន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន ឥត្តិទ្រិយំ ។

អព្យាកតៈ រូបសង្គហៈ តិកនិទ្ទេស

(១១៨) រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាសោតិទ្រុយ ។ បេ ។ មិន
 មែនជាយានិទ្រុយ ។ បេ ។ មិនមែនជាជិវិទ្រុយ ។ បេ ។ មិនមែន
 ជាកាយិទ្រុយនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កត-
 ឡីណិកហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាកាយិទ្រុយ ។ រូបខាងក្នុង
 ជាកាយិទ្រុយនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យ
 មហាកូតតាំង ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រកទំនេរក៏បាន នេះរូបខាង
 ក្នុង ជាកាយិទ្រុយ ។ រូបខាងក្នុង មិនមែនជាកាយិទ្រុយនោះ តើ
 ដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ ជិវិយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង
 មិនមែនជាកាយិទ្រុយ ។

(១១៩) រូបខាងក្នុង មិនមែនជាឥតិទ្រុយនោះ តើដូចម្តេច ។
 ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុងមិនមែនជាឥតិ-
 ទ្រុយ ។ រូបខាងក្រៅ ជាឥតិទ្រុយនោះ តើដូចម្តេច ។ ទ្រង់
 ទ្រាយជាស្រ្តី គ្រឿងបំណាំជាស្រ្តី កិរិយាជាស្រ្តី អាការជាស្រ្តី លំនាំ
 ជាស្រ្តី ភាពជាស្រ្តី ណា របស់ស្រ្តី នេះរូបខាងក្រៅ ជាឥតិទ្រុយ ។
 រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាឥតិទ្រុយនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ
 ។ បេ ។ កតឡីណិកហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាឥតិទ្រុយ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

(១២០) កតមន្តំ រូបំ អដ្ឋត្តកំ ន បុរិសិន្ទ្រិយំ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អដ្ឋត្តកំ ន បុរិសិន្ទ្រិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ បុរិសិន្ទ្រិយំ ។ យំ បុរិសស្ស បុរិសលិង្គំ បុរិសនិមិត្តំ បុរិសកុត្តំ បុរិសាកល្យោ បុរិសត្តំ បុរិសកាលោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ បុរិសិន្ទ្រិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន បុរិសិន្ទ្រិយំ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ កតធិកាលោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន បុរិសិន្ទ្រិយំ ។

(១២១) កតមន្តំ រូបំ អដ្ឋត្តកំ ន ដីវិត្តិន្ទ្រិយំ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ អដ្ឋត្តកំ ន ដីវិត្តិន្ទ្រិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ដីវិត្តិន្ទ្រិយំ ។ យោ តេសំ រូបីនំ ធម្មានំ អាយុ វិត្តិយបណា យាបណា ឥរិយណា វត្តណា ចាលណា ដីវិត្តិន្ទ្រិយំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ដីវិត្តិន្ទ្រិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន ដីវិត្តិន្ទ្រិយំ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ កតធិកាលោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន ដីវិត្តិន្ទ្រិយំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណិ

[១២០] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាបុរិសិទ្ធិយនោះ តើដូចម្តេច ។
 ចក្ខុយតនៈ ។ វេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាបុរិសិ-
 ទ្ធិយ ។ រូបខាងក្រៅ ជាបុរិសិទ្ធិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ទ្រង់ព្រាយ
 ជាបុរស គ្រឿងចំណាំជាបុរស ភិរិយាជាបុរស អាការជាបុរស លំ-
 នាំជាបុរស ភាពជាបុរស ណា របស់បុរស នេះរូបខាងក្រៅ ជាបុរិ-
 សិទ្ធិយ ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាបុរិសិទ្ធិយនោះ តើដូចម្តេច ។
 រូបាយតនៈ ។ វេ ។ កតទ្ធិញ្ញិកហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជា
 បុរិសិទ្ធិយ ។

[១២១] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាជីវិតិទ្ធិយនោះ តើដូចម្តេច ។
 ចក្ខុយតនៈ ។ វេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាជីវិតិ-
 ទ្ធិយ ។ រូបខាងក្រៅ ជាជីវិតិទ្ធិយនោះ តើដូចម្តេច ។ អាយុ
 ការបិតនៅ ការនៅយើយូរ ការរស់នៅ ការរំកិលទៅ ការប្រព្រឹត្ត
 ទៅ ការរក្សា គឺជីវិត ជីវិតិទ្ធិយ ណា នៃរូបធម៌ទាំងនោះ នេះរូប
 ខាងក្រៅ ជាជីវិតិទ្ធិយ ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាជីវិតិទ្ធិយនោះ
 តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ វេ ។ កតទ្ធិញ្ញិកហារ នេះរូបខាងក្រៅ
 មិនមែនជាជីវិតិទ្ធិយ ។

អព្យាករេ រូបសង្គហេ តិកនំទ្វេសោ

(១២២) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន កាយ-
 វិញ្ញត្តិ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ
 ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន កាយវិញ្ញត្តិ ។ កតមន្តំ
 រូបំ ពាហិរំ កាយវិញ្ញត្តិ ។ យា កុសលចិត្តស្ស
 វា អកុសលចិត្តស្ស វា អព្យាកតចិត្តស្ស វា អភិ-
 ក្កមន្តស្ស វា បដិក្កមន្តស្ស វា វាលោកេន្តស្ស វា
 វិលោកេន្តស្ស វា សម្មិញ្ញេន្តស្ស វា បសារេន្តស្ស វា
 កាយស្ស ចម្កនា សន្ទម្កនា សន្ទម្កតត្តំ វិញ្ញត្តិ
 វិញ្ញាបនា វិញ្ញាបិតត្តំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ កាយវិញ្ញ-
 ត្តិ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន កាយវិញ្ញត្តិ ។ រូបា-
 យតនំ ។ បេ ។ កតទ្បិការេ អាហារេ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 ពាហិរំ ន កាយវិញ្ញត្តិ ។

(១២៣) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន វិចីវិញ្ញត្តិ ។
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 អជ្ឈត្តិកំ ន វិចីវិញ្ញត្តិ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 វិចីវិញ្ញត្តិ ។ យា កុសលចិត្តស្ស វា អកុសលចិត្ត-
 ស្ស វា អព្យាកតចិត្តស្ស វា វាចា គិរា ព្យច្បថា
 ឌុដិរណំ យោសោ យោសកម្មំ វាចា វិចីគេនា

អព្យាក្ខរៈ រូបសង្គហៈ តិកនិទ្ទេស

(១២២) រូបខាងក្រោម មិនមែនជាកាយវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។
 ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្រោម មិនមែនជា
 កាយវិញ្ញាណ ។ រូបខាងក្រៅ ជាកាយវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។
 ការទប់កាយ ការគាំទ្រកាយ ការទប់ទល់កាយ ការកំរើកាយ
 អាការញ្ញាំងកាយឲ្យកំរើក ភាពនៃការញ្ញាំងកាយឲ្យកំរើក ណា នៃ
 បុគ្គលមានចិត្តជាកុសលក្តី មានចិត្តជាអកុសលក្តី មានចិត្តជាអព្យា-
 ក្រឹតក្តី កាលឈានទៅមុខក្តី កាលឈានថយក្រោយក្តី កាល
 សំឡឹងមើលក្តី កាលក្រឡេកមើលក្តី កាលបត់ប្តូលក្តី កាលលាចេញក្តី
 នេះរូបខាងក្រៅ ជាកាយវិញ្ញាណ ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាកាយវិញ្ញាណ
 នោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតឡឺង្ការាហារ នេះរូប
 ខាងក្រៅ មិនមែនជាកាយវិញ្ញាណ ។

(១២៣) រូបខាងក្រោម មិនមែនជាវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុ-
 យតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្រោម មិនមែនជាវិញ្ញាណ ។
 រូបខាងក្រៅ ជាវិញ្ញាណនោះ តើដូចម្តេច ។ វាចា សំដី គន្លងពាក្យ
 ការពោល ការគិតកង កម្មគឺការគិតកង វាចា វិបិភេទ ណា នៃ
 បុគ្គលមានចិត្តជាកុសលក្តី មានចិត្តជាអកុសលក្តី មានចិត្តជាអព្យាក្រឹតក្តី

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

អយំ វុទ្ធីតិ វាចា យា តាយ វាចាយ វិញ្ញត្តិ វិញ្ញា-
 បនា វិញ្ញាបិតតំ ឥទ្ធិន្តំ រូបំ ពាហិរំ វេទិវិញ្ញត្តិ ។
 កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន វេទិវិញ្ញត្តិ ។ រូបាយតនំ
 ។ បេ ។ កតធឿកាពេ អាហារេ ឥទ្ធិន្តំ រូបំ ពា-
 ហិរំ ន វេទិវិញ្ញត្តិ ។

(១២២) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន អាកាស-
 ជានុ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥទ្ធិន្តំ
 រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន អាកាសជានុ ។ កតមន្តំ រូបំ
 ពាហិរំ អាកាសជានុ ។ យោ អាកាសោ អាកា-
 សគតំ អយំ អយគតំ វិវេកេ វិវេកតំ អសម្មជ្ឈំ ចត្ត-
 ហិ មហាក្កតេហិ ឥទ្ធិន្តំ រូបំ ពាហិរំ អាកាសជានុ ។
 កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន អាកាសជានុ ។ រូបាយ-
 តនំ ។ បេ ។ កតធឿកាពេ អាហារេ ឥទ្ធិន្តំ រូបំ
 ពាហិរំ ន អាកាសជានុ ។

(១២៣) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន អាចោ-
 ជានុ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥទ្ធិន្តំ
 រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន អាចោជានុ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ
 អាចោជានុ ។ យំ អាចោ អាចោគតំ សិនេហោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

នេះហៅថា វាចា បានដល់ការកម្រើកសំដី ការញ៉ាំងសំដីឲ្យកម្រើក
ភាពនៃការញ៉ាំងសំដីឲ្យកម្រើក នេះរូបខាងក្រៅ ជាវចីវិញ្ញត្តិ ។ រូប
ខាងក្រៅ មិនមែនជាវចីវិញ្ញត្តិនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។
កតទ្បិញ្ញាវហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជាវចីវិញ្ញត្តិ ។

[១២២] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាអាកាសធាតុនោះ តើដូច
ម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិន
មែនជាអាកាសធាតុ ។ រូបខាងក្រៅ ជាអាកាសធាតុនោះ តើដូច
ម្តេច ។ កន្លែងណា ដែលមិនអាចក្រវាស់បាន អាកាស ទីតែទើស
ទីអាកាស ទីចន្លោះ វាលមិនប៉ះពាល់ដោយមហាក្វតតាំង ៤ នេះរូបខាង
ក្រៅ ជាអាកាសធាតុ ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាអាកាសធាតុនោះ
តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញាវហារ នេះរូបខាងក្រៅ
មិនមែនជាអាកាសធាតុ ។

[១២៥] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាអាប្តាធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។
ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែន
ជាអាប្តាធាតុ ។ រូបខាងក្រៅ ជាអាប្តាធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។
សភាពជាទឹក ការតាំងនៅគឺទឹក សភាពដែលសើមជ្រាប

អព្យាករេ រូបសង្គហោ តិកសិទ្ធកោ

សីលេហកតំ ពន្ធនតំ រូបស្ស ឥន្ធនំ រូបំ ពាហិរំ
អាថោជានុ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន អាថោ-
ជានុ ។ រូចាយតនំ ។ បេ ។ កតទ្ធិការោ អា-
ហារោ ឥន្ធនំ រូបំ ពាហិរំ ន អាថោជានុ ។

(១២៦) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ រូបស្ស ន
លហុតា ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ
ឥន្ធនំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ រូបស្ស ន លហុតា ។
កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស លហុតា ។ យា
រូបស្ស លហុតា លហុបរិណាមតា អន្ធនតា អវិត្ត-
នតា ឥន្ធនំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស លហុតា ។ កត-
មន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស ន លហុតា ។ រូចាយតនំ
។ បេ ។ កតទ្ធិការោ អាហារោ ឥន្ធនំ រូបំ ពា-
ហិរំ រូបស្ស ន លហុតា ។

(១២៧) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ រូបស្ស ន
មុទុតា ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ
ឥន្ធនំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ រូបស្ស ន មុទុតា ។ កត-
មន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស មុទុតា ។ យា រូបស្ស
មុទុតា មទ្កុតា អកក្ខន្ធិតា អកបិណតា ឥន្ធនំ

អព្យាក្រឹត្យៈ រូបសង្ខារៈ តិកនិទ្ទេស

ការតាំងនៅគឺសភាពសើមជ្រាប ការតភ្ជាប់នៃរូប ណា នេះរូបខាងក្រៅ
ជាអាប្រាណតុ ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាអាប្រាណតុនោះ តើដូចម្តេច ។
រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណា ។ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជា
អាប្រាណតុ ។

[១២៦] រូបខាងក្នុង មិនមែនជារូបស្ស្រូលហុតានោះ តើដូច
ម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិន
មែនជារូបស្ស្រូលហុតា ។ រូបខាងក្រៅ ជារូបស្ស្រូលហុតានោះ តើ
ដូចម្តេច ។ ការរហ័សរហួន ការប្រែប្រួលរហ័ស ការមិនយឺតយូរ
ការមិនបង្កើតនៅ ណា នៃរូប នេះរូបខាងក្រៅ ជារូបស្ស្រូលហុតា ។
រូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបស្ស្រូលហុតានោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ
។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណា ។ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបស្ស្រូលហុតា ។

[១២៧] រូបខាងក្នុង មិនមែនជារូបស្ស្រូមុខតានោះ តើដូចម្តេច ។
ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជា
រូបស្ស្រូមុខតា ។ រូបខាងក្រៅ ជារូបស្ស្រូមុខតានោះ តើដូចម្តេច ។
ភាពទន់ ភាពទន់ភ្លន់ ភាពមិនរឹង ភាពមិនស្តួកស្តើង ណា នៃរូប

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស មុទុតា ។ កតមន្តំ រូបំ ពា-
ហិរំ រូបស្ស ន មុទុតា ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។
កតធឿកាហេ អាហារេ ឥន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស
ន មុទុតា ។

(១២៨) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ រូបស្ស ន
កម្មញ្ញតា ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ កាយាយ-
តនំ ឥន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ រូបស្ស ន កម្មញ្ញតា ។
កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស កម្មញ្ញតា ។ យា
រូបស្ស កម្មញ្ញតា កម្មញ្ញតំ កម្មញ្ញតាហេ ឥន្តំ
រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស កម្មញ្ញតា ។ កតមន្តំ រូបំ
ពាហិរំ រូបស្ស ន កម្មញ្ញតា ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។
កតធឿកាហេ អាហារេ ឥន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស
ន កម្មញ្ញតា ។

(១២៩) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ រូបស្ស ន
ឧបថយោ ។ ចក្ខុយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ
ឥន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ រូបស្ស ន ឧបថយោ ។
កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស ឧបថយោ ។ យោ
អាយតនានំ អាថយោ សោ រូបស្ស ឧបថយោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ្ឌិ

នេះរូបខាងក្រៅ ជារូបស្សមុទុតា ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបស្ស
មុទុតានោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិង្គិកាហារ
នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបស្សមុទុតា ។

(១២៨) រូបខាងក្នុង មិនមែនជារូបស្សកម្មពាតានោះ តើដូច
ម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិន
មែនជារូបស្សកម្មពាតា ។ រូបខាងក្រៅ ជារូបស្សកម្មពាតានោះ តើ
ដូចម្តេច ។ ភាពគួរដល់ការងារ ការធ្វើការងារបាន ភាពគួរធ្វើការ
ងារបាន ណា នៃរូប នេះរូបខាងក្រៅ ជារូបស្សកម្មពាតា ។ រូបខាង
ក្រៅ មិនមែនជារូបស្សកម្មពាតានោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ
។ បេ ។ កតទ្ធិង្គិកាហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបស្សកម្មពាតា ។

(១២៩) រូបខាងក្នុង មិនមែនជារូបស្សទបចយៈនោះ តើដូច
ម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិន
មែនជារូបស្សទបចយៈ ។ រូបខាងក្រៅ ជារូបស្សទបចយៈនោះ តើ
ដូចម្តេច ។ ការសន្សំ ណា នៃពួកកាយតនៈ នោះឈ្មោះថាការសន្សំ

អព្យាករេ រូបសង្គហេ តិកនិទ្ទេសោ

ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស ឧបចយោ ។ កតមន្តំ
រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស ន ឧបចយោ ។ រូចាយតនំ
។ បេ ។ កតតទ្ធិការេ អាហារេ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពា-
ហិរំ រូបស្ស ន ឧបចយោ ។

(១៣០) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ រូបស្ស ន
សន្តតិ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ
ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ រូបស្ស ន សន្តតិ ។ កត-
មន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស សន្តតិ ។ យោ រូបស្ស
ឧបចយោ សា រូបស្ស សន្តតិ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ
រូបស្ស សន្តតិ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស ន
សន្តតិ ។ រូចាយតនំ ។ បេ ។ កតតទ្ធិការេ អា-
ហារេ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស ន សន្តតិ ។

(១៣១) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ រូបស្ស ន
ជរតា ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ
ឥន្ទន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ រូបស្ស ន ជរតា ។ កត-
មន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស ជរតា ។ យា រូបស្ស ជរ
ជីរណតា ខន្ធាត្ថំ ចាលិត្ថំ វលិត្តចតា អាយុនោ
សំហានំ ឥន្ទ្រិយានំ បរិចារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ពាហិរំ

អព្យាក្រឹតៈ រូបសង្ខារៈ តិកនិទ្ទេស

នៃរូប នេះរូបខាងក្រៅ ជារូបស្សៈរូបចម្រើន ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែន
ជារូបស្សៈរូបចម្រើននោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កត-
ឡិវិញ្ញាណា រូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបស្សៈរូបចម្រើន ។

[១៣០] រូបខាងក្នុង មិនមែនជារូបស្សៈសន្តតិនោះ តើដូច
ម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង
មិនមែនជារូបស្សៈសន្តតិ ។ រូបខាងក្រៅ ជារូបស្សៈសន្តតិនោះ តើ
ដូចម្តេច ។ ការសន្សំ ណា នៃរូប នោះឈ្មោះថាតំណនៃរូប នេះ
រូបខាងក្រៅ ជារូបស្សៈសន្តតិ ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបស្សៈ
សន្តតិនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតឡិវិញ្ញាណា
នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបស្សៈសន្តតិ ។

[១៣១] រូបខាងក្នុង មិនមែនជារូបស្សៈជវតានោះ តើដូច
ម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង
មិនមែនជារូបស្សៈជវតា ។ រូបខាងក្រៅ ជារូបស្សៈជវតានោះ តើដូច
ម្តេច ។ ជវតា ការគ្រាំគ្រា ធ្មេញបាក់ សក់ស្នី ស្បែកយុវយោវ
ការថយអាយុ ចាស់ទុំនៃឥន្ទ្រិយ ណា នៃរូប នេះរូបខាងក្រៅ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

រូបស្ស ជរតា ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស
ន ជរតា ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ កតតធឿកាពេ
អាហារេ ឥន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស ន ជរតា ។

(១៣២) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ រូបស្ស ន អនិ-
ច្ចតា ។ ចក្កាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥ-
ន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ រូបស្ស ន អនិច្ចតា ។ កតមន្តំ
រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស អនិច្ចតា ។ យោ រូបស្ស
ខយោ វយោ គេនោ បរិគេនោ អនិច្ចតា អន្តរ-
ណានំ ឥន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស អនិច្ចតា ។ កត-
មន្តំ រូបំ ពាហិរំ រូបស្ស ន អនិច្ចតា ។ រូបាយត-
នំ ។ បេ ។ កតតធឿកាពេ អាហារេ ឥន្តំ រូបំ
ពាហិរំ រូបស្ស ន អនិច្ចតា ។

(១៣៣) កតមន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន កតតធឿ-
កាពេ អាហារេ ។ ចក្កាយតនំ ។ បេ ។ កាយា-
យតនំ ឥន្តំ រូបំ អជ្ឈត្តិកំ ន កតតធឿកាពេ អា-
ហារេ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ កតតធឿកាពេ អា-
ហារេ ។ ឌីនេនោ កុម្មាសោ សត្តុ មន្តោ មសំ
ឌិរំ ធនំ សប្បំ នវនីតំ តេលំ មធុ ដាលិតំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

ជារូបស្សជ្រកា ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបស្សជ្រកានោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិញ្ញិកាហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបស្សជ្រកា ។

[១៣២] រូបខាងក្នុង មិនមែនជារូបស្សអនិច្ចតានោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជារូបស្សអនិច្ចតា ។ រូបខាងក្រៅ ជារូបស្សអនិច្ចតានោះ តើដូចម្តេច ។ ការអស់ ការវិនាស ការបែកធ្លាយ ការប្រែប្រួល ការមិនទៀងទាត់ ការបាត់បង់ ណា នៃរូប នេះរូបខាងក្រៅ ជារូបស្សអនិច្ចតា ។ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបស្សអនិច្ចតានោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិញ្ញិកាហារ នេះរូបខាងក្រៅ មិនមែនជារូបស្សអនិច្ចតា ។

[១៣៣] រូបខាងក្នុង មិនមែនជាកតទ្ធិញ្ញិកាហារនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ នេះរូបខាងក្នុង មិនមែនជាកតទ្ធិញ្ញិកាហារ ។ រូបខាងក្រៅ ជាកតទ្ធិញ្ញិកាហារនោះ តើដូចម្តេច ។ បាយ នំ សដ្ឋុ ត្រី សាច់ ទឹកដោះស្រស់ ទឹកដោះជ្រូក ទឹកដោះថ្នាំ ទឹកដោះខាប់ ប្រេង ទឹកឃ្មុំ ស្ករអំពៅ

អញ្ញាតេ រូបសង្កហេ ចក្កុនិទ្ទេសោ

យំ វា បនព្វាម្បិ អត្ថំ រូបំ យម្ហំ យម្ហំ ជនបទេ តេ-
 សំ តេសំ សត្តានំ មុទាសយំ ទន្ធិវិទាទនំ កល-
 ដ្ឋោ ហារណីយំ ក្បុច្ឆិវត្តមនំ យាយ ឌីជាយ សត្តា
 យាបេន្តំ ឥទន្តំ រូបំ ពាហិរំ កតទ្បីកាពេ អា-
 ហារេ ។ កតមន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន កតទ្បីកាពេ
 អាហារេ ។ រូបាយននំ ។ បេ ។ រូបស្ស អនិច្ចតា
 ឥទន្តំ រូបំ ពាហិរំ ន កតទ្បីកាពេ អាហារេ ។

ឃិវិ តិវិទេន រូបសង្កហោ ។

តិកនិទ្ទេសោ ។

(១៣៤) កតមន្តំ រូបំ ឧបាទា ឧបាទិទ្ធិ ។
 ចក្ខាយននំ ។ បេ ។ កាយាយននំ ឥត្តិទ្ធិយំ បុរិ-
 សិទ្ធិយំ ជីវិតិទ្ធិយំ យំ វា បនព្វាម្បិ អត្ថំ រូបំ
 កម្មស្ស កតត្តា រូបាយននំ កម្មាយននំ រសា-
 យននំ អាកាសនិក្ខ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស
 សន្តតិ កតទ្បីកាពេ អាហារេ ឥទន្តំ រូបំ ឧបាទា
 ឧបាទិទ្ធិ ។ កតមន្តំ រូបំ ឧបាទា អនុបាទិទ្ធិ ។
 សទ្ធាយននំ កាយវិញ្ញតិ វិចិវិញ្ញតិ រូបស្ស លហុ-
 តា រូបស្ស មុទិតា រូបស្ស កម្មញ្ញតា រូបស្ស ជរតា

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ចតុក្កនិទ្ទេស

ប្តីក៏រូបដ៏ទៃណា ក្នុងជនបទណា ៗ ដែលជាភោជនគេគប្បីស្ម័គ្រដោយមាត់
 ទំពាស្ម័គ្រដោយធ្មេញ លេបចូលក្នុងបំពង់ក សម្រាប់ចំអែតផ្ទៃ របស់ពួក
 សត្វនោះ ៗ ពួកសត្វ រមែងរស់នៅដោយឧដាណា នេះរូបខាងក្រៅ
 ជាកតឡិណ្ឌិកហារ ៗ រូបខាងក្រៅ មិនមែនជាកតឡិណ្ឌិកហារនោះ
 តើដូចម្តេច ៗ រូបាយតនៈ ៗ បេ ៗ រូបស្សអនិច្ចតា នេះរូបខាងក្រៅ
 មិនមែនជាកតឡិណ្ឌិកហារ ៗ

ការសង្រ្គោះរូបដោយប្រការ ៣ យ៉ាងនេះឯង ៗ

ចប់ តិកនិទ្ទេស ។

(១៣៤) រូបជាទបាទា ទបាទិន្នៈនោះ តើដូចម្តេច ៗ ចក្ខុយតនៈ
 ៗ បេ ៗ កាយាយតនៈ ឥត្តិន្ទ្រិយ បុរិសិន្ទ្រិយ ជីវិតិន្ទ្រិយ ប្តីក៏រូប
 ដ៏ទៃណា គឺរូបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ អាកាសធាតុ
 រូបស្សទបបយៈ រូបស្សសន្តតិ កតឡិណ្ឌិកហារ ព្រោះហេតុនៃកម្ម
 ដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាទបាទា ទបាទិន្នៈ ៗ រូបជាទបាទា
 អនុបាទិន្នៈនោះ តើដូចម្តេច ៗ សទ្ធាយតនៈ កាយវិញ្ញាតិ វច្ចិ-
 វិញ្ញាតិ រូបស្សលហុតា រូបស្សមុទុតា រូបស្សកម្មញ្ញតា រូបស្សជរតា

អរិយធម្មបទិកា ធម្មសង្កណ៍

រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា បនព្វាម្បី អត្តំ រូបំ ន
 កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ កណ្តាយតនំ រសាយត-
 នំ អាណាសជាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ
 កតធិកាហោ អាហារោ ឥន្ទំ រូបំ ឧបាទា អនុបា-
 ទិទ្ធំ ។ កតមន្តំ រូបំ លោ ឧបាទា ឧបាទិទ្ធំ ។
 កម្មស្ស កតត្តា ដោជ្ជញ្ញាយតនំ អាថោជាតុ ឥន្ទំ
 រូបំ លោ ឧបាទា ឧបាទិទ្ធំ ។ កតមន្តំ រូបំ លោ
 ឧបាទា អនុបាទិទ្ធំ ។ ន កម្មស្ស កតត្តា ដោជ្ជ-
 ញ្ញាយតនំ អាថោជាតុ ឥន្ទំ រូបំ លោ ឧបាទា
 អនុបាទិទ្ធំ ។

(១៣៥) កតមន្តំ រូបំ ឧបាទា ឧបាទិទ្ធ-
 បាទានិយំ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយា-
 យតនំ ឥន្ទ្រិយំ បុរិស្រិយំ ដីរិក្រិយំ យំ វា
 បនព្វាម្បី អត្តំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ
 កណ្តាយតនំ រសាយតនំ អាណាសជាតុ រូបស្ស ឧប-
 ចយោ រូបស្ស សន្តតិ កតធិកាហោ អាហារោ
 ឥន្ទំ រូបំ ឧបាទា ឧបាទិទ្ធបាទានិយំ ។ កតមន្តំ
 រូបំ ឧបាទា អនុបាទិទ្ធបាទានិយំ ។ សន្តាយតនំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

រូបស្សអនិច្ចតា ឬក៏រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ វសាយត-
 នៈ អាកាសធាតុ រូបស្សទ្របចយៈ រូបស្សសន្តតិ កតទ្បិវិញ្ញាណាវ
 មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាទុបាទា អនុ-
 បាទិន្នៈ ។ រូបមិនមែនជាទុបាទា ទុបាទិន្នៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ដោយ
 ញាយតនៈ អារម្មណ៍ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះ
 រូបមិនមែនជាទុបាទា ទុបាទិន្នៈ ។ រូបមិនមែនជាទុបាទា អនុបាទិន្នៈ
 នោះ តើដូចម្តេច ។ ដោយញាយតនៈ អារម្មណ៍ មិនមែនព្រោះហេតុ
 នៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបមិនមែនជាទុបាទា អនុបាទិន្នៈ ។

(១៣៩) រូបជាទុបាទា ទុបាទិន្នបាទានិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។

ចក្ខុយតនៈ ។ វេ ។ កាយាយតនៈ ឥត្តិន្ទ្រិយ បុរិសិន្ទ្រិយ ជីវិតិន្ទ្រិយ
 ឬក៏រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ វសាយតនៈ អាកាស-
 ធាតុ រូបស្សទ្របចយៈ រូបស្សសន្តតិ កតទ្បិវិញ្ញាណាវ ព្រោះហេតុ
 នៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាទុបាទា ទុបាទិន្នបាទានិយៈ ។
 រូបជាទុបាទា អនុបាទិន្នបាទានិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ សុទ្ធាយតនៈ

អព្យាករេ រូបសង្កហេ បញ្ចក្កនិទ្ទេសោ

កាយវិញ្ញាតិ វិនិវិញ្ញាតិ រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា
 រូបស្ស កម្មញ្ញតា រូបស្ស ជវតា រូបស្ស អនិច្ចតា
 យំ វា បនព្វាម្បិ អត្ថំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា
 រូបាយតនំ កត្តាយតនំ រសាយតនំ អាណាសជាតុ
 រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ កតត្តិការោ
 អាហារោ ឥន្ទំ រូបំ ឧបាទា អនុបាទិណ្ណបាទានិយំ ។
 កតតមន្តំ រូបំ នោ ឧបាទា ឧបាទិណ្ណបាទានិយំ ។
 កម្មស្ស កតត្តា ដោជ្ឈព្វាយតនំ អាហោជាតុ ឥន្ទំ
 រូបំ នោ ឧបាទា ឧបាទិណ្ណបាទានិយំ ។ កតតមន្តំ
 រូបំ នោ ឧបាទា អនុបាទិណ្ណបាទានិយំ ។ ន កម្មស្ស
 កតត្តា ដោជ្ឈព្វាយតនំ អាហោជាតុ ឥន្ទំ រូបំ នោ
 ឧបាទា អនុបាទិណ្ណបាទានិយំ ។

[១៣៦] កតតមន្តំ រូបំ ឧបាទា សប្បដិយំ ។
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ រសាយតនំ ឥន្ទំ រូបំ
 ឧបាទា សប្បដិយំ ។ កតតមន្តំ រូបំ ឧបាទា
 អប្បដិយំ ឥត្តិទ្ធិយំ ។ បេ ។ កតត្តិការោ អាហារ-
 រោ ឥន្ទំ រូបំ ឧបាទា អប្បដិយំ ។ កតតមន្តំ រូបំ
 នោ ឧបាទា សប្បដិយំ ។ ដោជ្ឈព្វាយតនំ ឥន្ទំ

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ចតុក្កន្តិទ្ទេស

កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ រូបស្សលហត្ថា រូបស្សមុខតា រូបស្សកម្មញ្ញតា
 រូបស្សជវតា រូបស្សអនិច្ចតា ឬក៏រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ គន្ធាយ-
 តនៈ រសាយតនៈ អាកាសធាតុ រូបស្សទបចយៈ រូបស្សសន្តតិ
 កតឡឺង្ការហារ មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គល ធ្វើហើយទេ
 នេះរូបជាទបាទា អនុបាទិនបាទានិយៈ ។ រូបមិនមែនជាទបាទា ទ-
 បាទិនបាទានិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ដោយស្រាយតនៈ អាបេបាធាតុ
 ព្រោះហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបមិនមែនជាទបាទា
 ទបាទិនបាទានិយៈ ។ រូបមិនមែនជាទបាទា អនុបាទិនបាទានិយៈ
 នោះ តើដូចម្តេច ។ ដោយស្រាយតនៈ អាបេបាធាតុ មិនមែនព្រោះ
 ហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបមិនមែនជាទបាទា អនុបា-
 ទិនបាទានិយៈ ។

[១៣៦] រូបជាទបាទា សប្បដិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។
 ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ រសាយតនៈ នេះរូបជាទបាទា សប្បដិយៈ ។
 រូបជាទបាទា អប្បដិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្តិន្ទ្រិយ ។ បេ ។
 កតឡឺង្ការហារ នេះរូបជាទបាទា អប្បដិយៈ ។ រូបមិនមែនជាទបាទា
 សប្បដិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ដោយស្រាយតនៈ នេះរូបមិនមែនជា

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណិ

រូបំ លោ ឧបាទានា សប្បដិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ លោ
ឧបាទានា អប្បដិយំ ។ អាចោទានុ ឥន្តំ រូបំ លោ
ឧបាទានា អប្បដិយំ ។

[១៣៧] កតមន្តំ រូបំ ឧបាទានា ឌីណ្ហារិកំ ។
ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ រសាយតនំ ឥន្តំ រូបំ ឧបាទានា
ឌីណ្ហារិកំ ។ កតមន្តំ រូបំ ឧបាទានា សុខុមំ ។
ឥត្តិជ្ជិយំ ។ បេ ។ កតធិកាភេ អាហារភេ ឥន្តំ
រូបំ ឧបាទានា សុខុមំ ។ កតមន្តំ រូបំ លោ ឧបាទានា
ឌីណ្ហារិកំ ។ ដោដ្ឋញ្ចាយតនំ ឥន្តំ រូបំ លោ ឧបា-
ទានា ឌីណ្ហារិកំ ។ កតមន្តំ រូបំ លោ ឧបាទានា
សុខុមំ ។ អាចោទានុ ឥន្តំ រូបំ លោ ឧបាទានា
សុខុមំ ។

[១៣៨] កតមន្តំ រូបំ ឧបាទានា ទ្វេរ ។ ឥត្តិជ្ជិ-
យំ ។ បេ ។ កតធិកាភេ អាហារភេ ឥន្តំ រូបំ
ឧបាទានា ទ្វេរ ។ កតមន្តំ រូបំ ឧបាទានា សន្តិកេ ។
ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ រសាយតនំ ឥន្តំ រូបំ ឧបា-
ទានា សន្តិកេ ។ កតមន្តំ រូបំ លោ ឧបាទានា ទ្វេរ ។
អាចោទានុ ឥន្តំ រូបំ លោ ឧបាទានា ទ្វេរ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

ទបាទា សប្បដិយៈ ។ រូបមិនមែនជាទបាទា អប្បដិយៈនោះ តើដូច
ម្តេច ។ អាបោធាតុ នេះរូបមិនមែនជាទបាទា អប្បដិយៈ ។

(១៣៧) រូបជាទបាទា ឧទ្យោរិកៈនោះ តើដូចម្តេច ។

ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ វសាយតនៈ នេះរូបជាទបាទា ឧទ្យោរិកៈ ។
រូបជាទបាទា សុខុមៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្តិន្ទ្រិយ ។ បេ ។ ភព-
ឡិណ្ឌិកហារ នេះរូបជាទបាទា សុខុមៈ ។ រូបមិនមែនជាទបាទា ឧ-
ទ្យោរិកៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ដោជ្ឈាយតនៈ នេះរូបមិនមែនជាទបាទា
ឧទ្យោរិកៈ ។ រូបមិនមែនជាទបាទា សុខុមៈនោះ តើដូចម្តេច ។ អា-
បោធាតុ នេះរូបមិនមែនជាទបាទា សុខុមៈ ។

(១៣៨) រូបជាទបាទា ទ្វារូបនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្តិន្ទ្រិយ

។ បេ ។ ភពឡិណ្ឌិកហារ នេះរូបជាទបាទា ទ្វារូប ។ រូបជាទបាទា
សន្តិកេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ វសាយតនៈ
នេះរូបជាទបាទា សន្តិកេរូប ។ រូបមិនមែនជាទបាទា ទ្វារូបនោះ
តើដូចម្តេច ។ អាបោធាតុ នេះរូបមិនមែនជាទបាទា ទ្វារូប ។

អព្យាករេ រូបសង្កហេ បក្កុនិទ្ទេសោ

កតមន្តំ រូបំ នោ ឧបាទានា សន្តិកេ ។ ដោជ្ជញ្ចាយននំ ឥទន្តំ រូបំ នោ ឧបាទានា សន្តិកេ ។

[១៣៧] កតមន្តំ រូបំ ឧបាទានំ សនិទស្សនំ ។ កម្មស្ស កតត្តា រូបាយននំ ឥទន្តំ រូបំ ឧបាទានំ សនិទស្សនំ ។ កតមន្តំ រូបំ ឧបាទានំ អនិទស្សនំ ។ ចក្កាយននំ ។ បេ ។ កាយាយននំ ឥត្តិទ្រិយំ បុរិសិទ្រិយំ ជីវិតទ្រិយំ យំ វា បនព្វាម្បិ អត្តំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា កម្ពាយននំ រសាយននំ ដោជ្ជញ្ចាយននំ អាកាសជានុ អាហោជានុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តិកំ កតទ្បិការោ អាហារោ ឥទន្តំ រូបំ ឧបាទានំ អនិទស្សនំ ។ កតមន្តំ រូបំ អនុបាទិន្នំ សនិទស្សនំ ។ ន កម្មស្ស កតត្តា រូបាយននំ ឥទន្តំ រូបំ អនុបាទិន្នំ សនិទស្សនំ ។ កតមន្តំ រូបំ អនុបាទិន្នំ អនិទស្សនំ ។ សទ្ទាយននំ កាយវិញ្ញតិ វជីវិញ្ញតិ រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស កម្មញ្ញតា រូបស្ស ជវតា រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា បនព្វាម្បិ អត្តំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា កម្ពាយននំ រសាយននំ

អព្យាកតៈ រូបសង្គហៈ ចតុក្កន្តិទ្ទេស

រូបមិនមែនជាឧបាទា សន្តិកេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ
នេះរូបមិនមែនជាឧបាទា សន្តិកេរូប ។

[១៣៧] រូបជាឧបាទិដ្ឋិះ សនិទិស្សនៈនោះ តើដូចម្តេច ។

រូបាយតនៈ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាឧបាទិដ្ឋិះ

សនិទិស្សនៈ ។ រូបជាឧបាទិដ្ឋិះ អនិទិស្សនៈនោះ តើដូចម្តេច ។

ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ ឥត្តិន្ទ្រិយ បុរិសិន្ទ្រិយ ជីវិ-

តិន្ទ្រិយ បូករូបដទៃណា គឺគន្លាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ

អាកាសធាតុ អាប្រាធាតុ រូបស្សទ្របបយៈ រូបស្សសន្តតិ កព-

ឡិណ្ឌរាហារ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាឧបាទិដ្ឋិះ

អនិទិស្សនៈ ។ រូបជាអនុបាទិដ្ឋិះ សនិទិស្សនៈនោះ តើដូចម្តេច ។

រូបាយតនៈ មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូប

ជាអនុបាទិដ្ឋិះ សនិទិស្សនៈ ។ រូបជាអនុបាទិដ្ឋិះ អនិទិស្សនៈ

នោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ធាយតនៈ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ

រូបស្សលហុតា រូបស្សមុទុតា រូបស្សកម្មញ្ញតា រូបស្សជរតា

រូបស្សអនិច្ចតា បូករូបដទៃណា គឺគន្លាយតនៈ រសាយតនៈ

អភិធម្មបំណិកេ ធម្មសង្គណំ

ដោដ្ឋញ្ចាយតនំ អាកាសនាតុ អាថោនាតុ រូបស្ស
ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ កតធឿកាវោ អាហារោ
ឥន្ទំ រូបំ អនុចាទិទ្ធំ អនិទស្សនំ ។

(១៤០) កតមន្តំ រូបំ ឧចាទិទ្ធំ សប្បដិយំ ។
ចក្ខាយតនំ ។ មេ ។ កាយាយតនំ យំ វា បន-
ញាម្បិ អត្ថំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ កម្មា-
យតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋញ្ចាយតនំ ឥន្ទំ រូបំ ឧចា-
ទិទ្ធំ សប្បដិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ ឧចាទិទ្ធំ អប្បដិ-
យំ ។ ឥត្ថិទ្ធិយំ បុរិសិទ្ធិយំ ជីវិតិទ្ធិយំ យំ វា
បនញាម្បិ អត្ថំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា អាកាសនាតុ
អាថោនាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ កត-
ធឿកាវោ អាហារោ ឥន្ទំ រូបំ ឧចាទិទ្ធំ អប្បដិ-
យំ ។ កតមន្តំ រូបំ អនុចាទិទ្ធំ សប្បដិយំ ។
សន្តាយតនំ យំ វា បនញាម្បិ អត្ថំ រូបំ ន កម្មស្ស
កតត្តា រូបាយតនំ កម្មាយតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋញ្ចា-
យតនំ ឥន្ទំ រូបំ អនុចាទិទ្ធំ សប្បដិយំ ។ កតមន្តំ
រូបំ អនុចាទិទ្ធំ អប្បដិយំ ។ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ
រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស កម្មញាតា

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

ដោដ្ឋញ្ចាយតនៈ អាកាសធាតុ អាបោធាតុ រូបស្សៈ រូបស្សៈ
សន្តតិ កតទ្បិញ្ញាភហារ មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ
ទេ នេះរូបជាអនុបាទិន្នៈ អនិទស្សនៈ ។

(១៤០) រូបជាទបាទិន្នៈ សប្បដិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។

ចក្ខុយតនៈ ។ មេ ។ កាយាយតនៈ ប្តីរូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ
គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ដោដ្ឋញ្ចាយតនៈ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែល
បុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាទបាទិន្នៈ សប្បដិយៈ ។ រូបជាទបាទិន្នៈ
អប្បដិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្តិន្ទ្រិយ បុរិសិន្ទ្រិយ ដីវិតិន្ទ្រិយ
ប្តីរូបដទៃណា គឺអាកាសធាតុ អាបោធាតុ រូបស្សៈ រូបស្សៈ
រូបស្សៈសន្តតិ កតទ្បិញ្ញាភហារ ព្រោះហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គល ធ្វើ
ហើយ នេះរូបជាទបាទិន្នៈ អប្បដិយៈ ។ រូបជាអនុបាទិន្នៈ សប្បដិយៈ
នោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ធាយតនៈ ប្តីរូបដទៃណា គឺ
រូបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ដោដ្ឋញ្ចាយតនៈ មិន
មែនព្រោះហេតុ នៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាអនុបាទិន្នៈ
សប្បដិយៈ ។ រូបជាអនុបាទិន្នៈ អប្បដិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។
កាយវិញ្ញាតិ វចរិញ្ញាតិ រូបស្សៈលហុតា រូបស្សៈមុតតា រូបស្សៈកម្មញ្ញតា

អព្យាករេ រូបសង្ខមោ ចក្កក្កនិទ្ទេសោ

រូបស្ស ជរតា រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា បនព្វាម្បិ
អត្ថំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា អាកាសធាតុ
អាថោធាតុ រូបស្ស ឧបថយោ រូបស្ស សន្តតិ
កតទ្ធិការោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ អនុបាទិន្ទំ
អប្បជ័យំ ។

[១៤១] កតមន្តំ រូបំ ឧបាទិន្ទំ មហាក្ខតំ ។
កម្មស្ស កតត្តា ដោជ្ជញ្ញាយតនំ អាថោធាតុ ឥន្ទន្តំ
រូបំ ឧបាទិន្ទំ មហាក្ខតំ ។ កតមន្តំ រូបំ ឧបាទិន្ទំ
ន មហាក្ខតំ ។ ចក្កាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយ-
តនំ ឥត្ថិទ្ធិយំ បុរិសិទ្ធិយំ ជីវិតិទ្ធិយំ យំ វា បន-
ព្វាម្បិ អត្ថំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ កម្មា-
យតនំ រសាយតនំ អាកាសធាតុ រូបស្ស ឧបថ-
យោ រូបស្ស សន្តតិ កតទ្ធិការោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ
រូបំ ឧបាទិន្ទំ ន មហាក្ខតំ ។ កតមន្តំ រូបំ អនុបា-
ទិន្ទំ មហាក្ខតំ ។ ន កម្មស្ស កតត្តា ដោជ្ជញ្ញ-
ាយតនំ អាថោធាតុ ឥន្ទន្តំ រូបំ អនុបាទិន្ទំ មហា-
ក្ខតំ ។ កតមន្តំ រូបំ អនុបាទិន្ទំ ន មហាក្ខតំ ។
សទ្ធាយតនំ កាយវិញ្ញតិ វចីវិញ្ញតិ រូបស្ស លហុតា

អព្យាក្រឹត្តៈ រូបសង្ខារៈ ចក្កក្កនិទ្ទេស

រូបស្សជវតា រូបស្សអនិច្ចតា ឫក្កំ រូបដវៃណា គីអាភាសធាតុ អា-
បោធាតុ រូបស្សទបចយៈ រូបស្សសន្តតិ កតទ្ធិង្គិកាហារ មិន
មែនព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាអនុបាទិន្នៈ
អប្បជ័យៈ ។

[១៤១] រូបជាទបាទិន្នៈ មហាក្ខតនោះ តើដូចម្តេច ។ ផោដ្ឋ-
ញាយតនៈ អាបោធាតុ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូប
ជាទបាទិន្នៈ មហាក្ខត ។ រូបជាទបាទិន្នៈ មិនមែនមហាក្ខតនោះ តើដូច
ម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ ភ័ត្តិន្ទ្រិយ បុរិសិន្ទ្រិយ
ជីវិតិន្ទ្រិយ ឫក្កំរូបដវៃណា គីរុបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ
អាភាសធាតុ រូបស្សទបចយៈ រូបស្សសន្តតិ កតទ្ធិង្គិកាហារ ព្រោះ
ហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាទបាទិន្នៈមិនមែនមហាក្ខត ។
រូបជាអនុបាទិន្នៈ មហាក្ខតនោះ តើដូចម្តេច ។ ផោដ្ឋញាយតនៈ
អាបោធាតុ មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូប
ជាអនុបាទិន្នៈ មហាក្ខត ។ រូបជាអនុបាទិន្នៈ មិនមែនមហាក្ខតនោះ
តើដូចម្តេច ។ សទ្ធាយតនៈ កាយវិញ្ញាតិ វចរិញ្ញាតិ រូបស្សលហតា

អរិយធម៌បីពេ ធម្មសង្កណ៍

រូបស្ស មុទិកា រូបស្ស កម្មញ្ញតា រូបស្ស ជរតា
 រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា បនព្វាម្បី អត្ថំ រូបំ ន
 កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ កម្មាយតនំ រសា-
 យតនំ អាកាសជាតុ រូបស្ស ឧបថយោ រូបស្ស
 សន្តតិ កតត្ថីការោ អាហារោ ឥន្ទំ រូបំ អនុ-
 ចានិទ្ធិំ ន មហាក្ខតំ ។

(១៤២) កតមន្តំ រូបំ ឧចានិទ្ធិំ ឌីឡារិកំ ។

ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ យំ វា បន-
 ព្វាម្បី អត្ថំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ កម្មា-
 យតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋញ្ញាយតនំ ឥន្ទំ រូបំ ឧចា-
 និទ្ធិំ ឌីឡារិកំ ។ កតមន្តំ រូបំ ឧចានិទ្ធិំ សុខុមំ ។
 ឥត្ថិទ្ធិយំ បុរិសិទ្ធិយំ ជីវិតិទ្ធិយំ យំ វា បនព្វាម្បី
 អត្ថំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា អាកាសជាតុ អាថោជាតុ
 រូបស្ស ឧបថយោ រូបស្ស សន្តតិ កតត្ថីការោ
 អាហារោ ឥន្ទំ រូបំ ឧចានិទ្ធិំ សុខុមំ ។ កតមន្តំ រូបំ
 អនុចានិទ្ធិំ ឌីឡារិកំ ។ សទ្ធាយតនំ យំ វា បនព្វា-
 ម្បី អត្ថំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ
 កម្មាយតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋញ្ញាយតនំ ឥន្ទំ រូបំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

រូបស្សមុខតា រូបស្សក្រមពាតា រូបស្សជ័រតា រូបស្សអនិច្ចតា ឬក៏រូប
ដទៃណា គឺរូបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ អាកាសធាតុ
រូបស្សទ្របចយៈ រូបស្សសន្តតិ កតឡើងរាហារ មិនមែនព្រោះហេតុនៃ
កម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាអនុបាទិន្នៈ មិនមែនជាមហាកម្ម ។

[១៤២] រូបជាទបាទិន្នៈ ឧទ្យាវិកៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុ-

យតនៈ ។ បេ ។ កាយាយតនៈ ឬក៏ រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ
គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋពាយតនៈ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែល
បុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាទបាទិន្នៈ ឧទ្យាវិកៈ ។ រូបជាទបាទិន្នៈ សុខ្យ-
មៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្តិន្ទ្រិយ បុរិសិន្ទ្រិយ ជីវិតិន្ទ្រិយ ឬក៏ រូបដទៃ
ណា គឺអាកាសធាតុ អាប្រាធាតុ រូបស្សទ្របចយៈ រូបស្សសន្តតិ កត-
ឡើងរាហារ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាទបាទិន្នៈ
សុខ្យមៈ ។ រូបជាអនុបាទិន្នៈ ឧទ្យាវិកៈនោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ធាយតនៈ
ឬក៏ រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋពា-
យតនៈ មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូប

អព្យាករេ រូបសង្គហេ បក្កក្កនិទ្ទេសោ

អនុចានិទ្ធិ ឌីឡានិកំ ។ កតមន្តំ រូបំ អនុចានិទ្ធិ
 សុខុមំ ។ កាយវិញ្ញាណំ វជីវិញ្ញាណំ រូបស្ស លហុតា
 រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស កម្មញ្ញតា រូបស្ស ជវតា
 រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា បទព្យាម្បិ អត្តំ រូបំ ន
 កម្មស្ស កតត្តា អាកាសនិកា អាចារិកា រូបស្ស
 ឧបចយោ រូបស្ស សន្តិកំ កតត្តិកាវោ អាហារោ
 ឥន្ទំ រូបំ អនុចានិទ្ធិ សុខុមំ ។

(១៤៣) កតមន្តំ រូបំ ឧចានិទ្ធិ ទ្វេរ ។ ឥត្តិ-
 ទ្ធិយំ មុវិសិទ្ធិយំ ជីវិតទ្ធិយំ យំ វា បទព្យាម្បិ
 អត្តំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា អាកាសនិកា អាចា-
 និកា រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តិកំ កតត្តិ-
 កាវោ អាហារោ ឥន្ទំ រូបំ ឧចានិទ្ធិ ទ្វេរ ។
 កតមន្តំ រូបំ ឧចានិទ្ធិ សន្តិកេ ។ ចក្ខាយននំ
 ។ បេ ។ កាយាយននំ យំ វា បទព្យាម្បិ អត្តំ រូបំ
 កម្មស្ស កតត្តា រូចាយននំ កម្លាយននំ រសាយននំ
 ដោដ្ឋញាយននំ ឥន្ទំ រូបំ ឧចានិទ្ធិ សន្តិកេ ។ កត-
 មន្តំ រូបំ អនុចានិទ្ធិ ទ្វេរ ។ កាយវិញ្ញាណំ វជីវិញ្ញាណំ
 រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស កម្មញ្ញតា

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ចតុក្កនិទ្ទេស

ជាអនុបាទិន្ទៈ ឧទ្យោរិកៈ ។ រូបជាអនុបាទិន្ទៈ សុខុមៈនោះ តើដូច
 ម្តេច ។ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ រូបស្សលហុតា រូបស្សក្រមញ្ញាតា
 រូបស្សជរតា រូបស្សអនិច្ចតា ប្តីក៏ រូបដទៃណា គឺអាកាសធាតុ អាប៊ុ-
 ធាតុ រូបស្សទ្របចយៈ រូបស្សស្រន្តតិ កតទ្បិញ្ញាតហារ មិនមែនព្រោះ
 ហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាអនុបាទិន្ទៈ សុខុមៈ ។

(១៤៣) រូបជាទបាទិន្ទៈ ទូររូបនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្តិ-
 ទ្រិយ បុរិសទ្រិយ ជីវិតទ្រិយ ប្តីក៏ រូបដទៃណា គឺអាកាសធាតុ
 អាប៊ុធាតុ រូបស្សទ្របចយៈ រូបស្សស្រន្តតិ កតទ្បិញ្ញាតហារ ព្រោះ
 ហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាទបាទិន្ទៈ ទូររូប ។ រូបជា
 ទបាទិន្ទៈ សន្តិកេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ មេ ។
 កាយយតនៈ ប្តីក៏ រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយ-
 តនៈ ផោដ្ឋញាយតនៈ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជា
 ទបាទិន្ទៈ សន្តិកេរូប ។ រូបជាអនុបាទិន្ទៈ ទូររូបនោះ តើដូចម្តេច ។

កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ រូបស្សលហុតា រូបស្សមុតា រូបស្សក្រមញ្ញាតា

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

រូបស្ស ជរតា រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា បនព្វាម្បី
 អត្ថំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា អាកាសជាតុ
 អាថោជាតុ រូបស្ស ឧបថយោ រូបស្ស សន្តតិ កត-
 ធឿកាពោ អាហារោ ឥទ្ធិន្តំ រូបំ អនុចានិទ្ធិន្តំ ឱវេ ។
 កតមន្តំ រូបំ អនុចានិទ្ធិន្តំ សន្តិកេ ។ សន្តាយតនំ
 យំ វា បនព្វាម្បី អត្ថំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា
 រូចាយតនំ កន្តាយតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ
 ឥទ្ធិន្តំ រូបំ អនុចានិទ្ធិន្តំ សន្តិកេ ។

(១២២) កតមន្តំ រូបំ ឧចានិទ្ធិនុចានានិយំ សនិ-
 ទស្សនំ ។ កម្មស្ស កតត្តា រូចាយតនំ ឥទ្ធិន្តំ
 រូបំ ឧចានិទ្ធិនុចានានិយំ សនិទស្សនំ ។ កតមន្តំ
 រូបំ ឧចានិទ្ធិនុចានានិយំ អនិទស្សនំ ។ បក្ខាយតនំ
 ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥត្ថន្ត្រិយំ បុរិស្ត្រិយំ
 ជីវិត្ត្រិយំ យំ វា បនព្វាម្បី អត្ថំ រូបំ កម្មស្ស
 កតត្តា កន្តាយតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ
 អាកាសជាតុ អាថោជាតុ រូបស្ស ឧបថយោ រូប-
 ស្ស សន្តតិ កតធឿកាពោ អាហារោ ឥទ្ធិន្តំ រូបំ
 ឧចានិទ្ធិនុចានានិយំ អនិទស្សនំ ។ កតមន្តំ រូបំ

អរិយធម៌ដ៏ពិសេស ធម្មសង្គណ៍

រូបស្ស្រដ្ឋវត្ថុ រូបស្ស្រអនិច្ចតា ឬក៏ រូបដ៏ទៃណា គឺអាកាសធាតុ អាប៊ុយ-
 ធាតុ រូបស្ស្រទបចយៈ រូបស្ស្រសន្តតិ កតទ្បិញ្ញាភហារ មិនមែន
 ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាអនុបាទិដ្ឋៈ ទូរេ-
 រូប ។ រូបជាអនុបាទិដ្ឋៈ សន្តិកេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ទា-
 យតនៈ ឬក៏ រូបដ៏ទៃណា គឺរូបាយតនៈ គន្លាយតនៈ រសាយតនៈ
 ដោយជញ្ជាយតនៈ មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះ
 រូបជាអនុបាទិដ្ឋៈ សន្តិកេរូប ។

(១៤៤) រូបជាទបាទិដ្ឋបាទានិយៈ សនិទស្សនៈនោះ តើ

ដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ព្រោះហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះ
 រូបជាទបាទិដ្ឋបាទានិយៈ សនិទស្សនៈ ។ រូបជាទបាទិដ្ឋបាទានិយៈ
 អនិទស្សនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ ចេ ។ កាយាយ-
 តនៈ ឥត្តិន្ទ្រិយ បុរិសិន្ទ្រិយ ជីវិតិន្ទ្រិយ ឬក៏ រូបដ៏ទៃណា គឺគន្លា-
 យតនៈ រសាយតនៈ ដោយជញ្ជាយតនៈ អាកាសធាតុ អាប៊ុយធាតុ
 រូបស្ស្រទបចយៈ រូបស្ស្រសន្តតិ កតទ្បិញ្ញាភហារ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែល
 បុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាទបាទិដ្ឋបាទានិយៈ អនិទស្សនៈ ។ រូប

អព្យាករេ រូបសង្កហេ ចក្កក្កនិទ្ទេសោ

អនុចាទិន្ទុចាទានិយំ សនិទស្សនំ ។ ន កក្កស្ស
 កតត្តា រូបាយតនំ ឥន្ទនំ រូបំ អនុចាទិន្ទុចាទានិយំ
 សនិទស្សនំ ។ កតមន្ទំ រូបំ អនុចាទិន្ទុចាទានិយំ
 អនិទស្សនំ ។ សន្ទាយតនំ កាយវិញ្ញត្តិ វចិវិញ្ញត្តិ
 រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស កម្មញ្ញតា
 រូបស្ស ជរតា រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា បនញ្ញម្បិ
 អត្តំ រូបំ ន កក្កស្ស កតត្តា កន្ទាយតនំ រសា-
 យតនំ ដោជ្ឈញ្ញាយតនំ អាកាសនាតុ អាចោនាតុ
 រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្ទតិ កតត្តិកាវេ
 អាហារវេ ឥន្ទនំ រូបំ អនុចាទិន្ទុចាទានិយំ អនិ-
 ទស្សនំ ។

(១២៥) កតមន្ទំ រូបំ ឧចាទិន្ទុចាទានិយំ សប្ប-
 ជិយំ ។ ចក្កាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ យំ វា
 បនញ្ញម្បិ អត្តំ រូបំ កក្កស្ស កតត្តា រូបាយតនំ កន្ទា-
 យតនំ រសាយតនំ ដោជ្ឈញ្ញាយតនំ ឥន្ទនំ រូបំ ឧចា-
 ទិន្ទុចាទានិយំ សប្បជិយំ ។ កតមន្ទំ រូបំ ឧចាទិន្ទុ-
 ចាទានិយំ អប្បជិយំ ។ ឥត្តិន្ទ្រិយំ បុរសិន្ទ្រិយំ ជិវិ-
 ត្តិន្ទ្រិយំ យំ វា បនញ្ញម្បិ អត្តំ រូបំ កក្កស្ស កតត្តា

អព្យាក្រឹត្តៈ រូបសង្ខារៈ ចក្កនិរុទ្ទេស

ជាអនុបាទិនុបាទានិយៈ សនិទិស្សនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ
 មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាអនុបា-
 ទិនុបាទានិយៈ សនិទិស្សនៈ ។ រូបជាអនុបាទិនុបាទានិយៈ អនិទិស្ស-
 នៈនោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ធាយតនៈ កាយវិញ្ញាណិ វចីវិញ្ញាណិ
 រូបស្សលហតា រូបស្សមុទុតា រូបស្សកម្មញ្ញតា រូបស្សជរតា រូបស្ស
 អនិច្ចតា ឬក៏ រូបដទៃណា គឺគន្លាយតនៈ រសាយតនៈ ដោជញ្ជាយតនៈ
 អាកាសធាតុ អាប្រាធាតុ រូបស្សទបចយៈ រូបស្សសន្តតិ កត-
 ឡើងរាហរ មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះ
 រូបជាអនុបាទិនុបាទានិយៈ អនិទិស្សនៈ ។

[១៤៥] រូបជាទបាទិនុបាទានិយៈ សប្បដិយៈនោះ តើ
 ដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ វេ ។ កាយាយតនៈ ឬក៏ រូបដទៃ
 ណា គឺរូបាយតនៈ គន្លាយតនៈ រសាយតនៈ ដោជញ្ជាយតនៈ ព្រោះ
 ហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាទបាទិនុបាទានិយៈ
 សប្បដិយៈ ។ រូបជាទបាទិនុបាទានិយៈ អប្បដិយៈនោះ តើដូច
 ម្តេច ។ ឥន្ទ្រិយ បុរិសិទ្ធិយ ជីវិតិទ្រិយ ឬក៏ រូបដទៃណា

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណិ

អាគាសធាតុ អាថោធាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស
 សន្តតិ កតត្ថិការោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ឧបា-
 ទិន្ទបាទានិយំ អប្បជិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ អនុបា-
 ទិន្ទបាទានិយំ សប្បជិយំ ។ សន្តាយតនំ យំ វា
 បនព្វាម្បិ អត្ថំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ
 កន្តាយតនំ រសាយតនំ ដោជ្ជញ្ញាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 អនុបាទិន្ទបាទានិយំ សប្បជិយំ ។ កតមន្តំ រូបំ
 អនុបាទិន្ទបាទានិយំ អប្បជិយំ ។ កាយវិញ្ញត្តិ
 វិញ្ញត្តិ រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស
 កម្មញ្ញតា រូបស្ស ជរតា រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា
 បនព្វាម្បិ អត្ថំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា អាគាស-
 ធាតុ អាថោធាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ
 កតត្ថិការោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ អនុបាទិន្ទបាទា-
 និយំ អប្បជិយំ ។

(១២២) កតមន្តំ រូបំ ឧបាទិន្ទបាទានិយំ មហា-
 ក្ខតំ ។ កម្មស្ស កតត្តា ដោជ្ជញ្ញាយតនំ អាថោ-
 ធាតុ ឥន្ទន្តំ រូបំ ឧបាទិន្ទបាទានិយំ មហាក្ខតំ ។
 កតមន្តំ រូបំ ឧបាទិន្ទបាទានិយំ ន មហាក្ខតំ ។
 ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ ឥត្ថិទ្ធិយំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

គឺអាកាសធាតុ អាបោធាតុ រូបស្ស្សឧបចយៈ រូបស្ស្សសន្តតិ កត-
 ឡីង្ការាហារ ព្រោះហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាឧបា-
 ទិន្នបាទានិយៈ អប្បជិយៈ ។ រូបជាអនុបាទិន្នបាទានិយៈ សប្បជិយៈ
 នោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ធាយតនៈ ឬក៏ រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ
 គន្លាយតនៈ រសាយតនៈ ដោជ្ឈពាយតនៈ មិនមែនព្រោះហេតុនៃ
 កម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាអនុបាទិន្នបាទានិយៈ សប្ប-
 ជិយៈ ។ រូបជាអនុបាទិន្នបាទានិយៈ អប្បជិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។
 កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ រូបស្ស្សលហតា រូបស្ស្សមុទុតា រូបស្ស្សកមពាតា
 រូបស្ស្សជវតា រូបស្ស្សអនិច្ចតា ឬក៏ រូបដទៃណា គឺអាកាសធាតុ អាបោ-
 ធាតុ រូបស្ស្សឧបចយៈ រូបស្ស្សសន្តតិ កតឡីង្ការាហារ មិនមែនព្រោះ
 ហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាអនុបាទិន្នបាទានិយៈ
 អប្បជិយៈ ។

(១២៦) រូបជាឧបាទិន្នបាទានិយៈ មហាកូតនោះ តើដូចម្តេច ។

ដោជ្ឈពាយតនៈ អាបោធាតុ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះ
 រូបជាឧបាទិន្នបាទានិយៈ មហាកូត ។ រូបជាឧបាទិន្នបាទានិយៈ មិនមែន
 មហាកូតនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ វេទ ។ កាយាយតនៈ ឥតិទ្រិយៈ

អព្យាករេ រូបសង្គហេ ចក្កក្កនិទ្ទេសោ

បុរិសិទ្ធិយំ ជិវិតិទ្ធិយំ យំ វា បទព្យាម្បិ អត្ថំ រូបំ
 កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ កម្មាយតនំ រសាយតនំ
 អាកាសជានុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ
 កតធិការោ អាយារោ ឥទ្ធិ រូបំ ឧបាទិទ្ធិបាទា-
 និយំ ន មហាក្ខតំ ។ កតមន្តំ រូបំ អនុបាទិទ្ធិបា-
 ទានិយំ មហាក្ខតំ ។ ន កម្មស្ស កតត្តា ដោជ្ជ-
 ព្យាយតនំ អាថោជានុ ឥទ្ធិ រូបំ អនុបាទិទ្ធិបាទា-
 និយំ មហាក្ខតំ ។ កតមន្តំ រូបំ អនុបាទិទ្ធិបាទា-
 និយំ ន មហាក្ខតំ ។ សន្តាយតនំ កាយវិញ្ញត្តិ
 វិចិវិញ្ញត្តិ រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស
 កម្មញ្ញតា រូបស្ស ជរតា រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា
 បទព្យាម្បិ អត្ថំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា រូបាយត-
 នំ កម្មាយតនំ រសាយតនំ អាកាសជានុ រូបស្ស
 ឧបចយោ រូបស្ស សន្តតិ កតធិការោ អាយារោ
 ឥទ្ធិ រូបំ អនុបាទិទ្ធិបាទានិយំ ន មហាក្ខតំ ។

(១២៧) កតមន្តំ រូបំ ឧបាទិទ្ធិបាទានិយំ ឌីឡា-
 រិកំ ។ ចក្កាយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ យំ
 វា បទព្យាម្បិ អត្ថំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា រូបាយតនំ

អព្យាក្រឹត្យ រូបសង្ខារៈ ចក្កនិរុទ្ទេស

បុរិសិន្ធិយ ជីវិតិន្ធិយ ឬក៏ រូបដវៃណា គីរុបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ
 រសាយតនៈ អាកាសធាតុ រូបស្ស្យឧបចយៈ រូបស្ស្យសន្តតិ កតទ្បិ-
 ង្គិកហារ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាឧបាទិន្ន-
 បាទានិយៈ មិនមែនមហាកូត ។ រូបជាអនុបាទិន្នបាទានិយៈ មហា-
 កូតនោះ តើដូចម្តេច ។ ដោយយាយតនៈ អាបោធាតុ មិនមែនព្រោះ
 ហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាអនុបាទិន្នបាទានិយៈ
 មហាកូត ។ រូបជាអនុបាទិន្នបាទានិយៈ មិនមែនមហាកូតនោះ តើ
 ដូចម្តេច ។ សទ្ធាយតនៈ កាយវិញ្ញាតិ វចិវិញ្ញាតិ រូបស្ស្យលហុតា
 រូបស្ស្យមុតតា រូបស្ស្យកម្មញ្ញតា រូបស្ស្យជវតា រូបស្ស្យអនិច្ចតា ឬក៏ រូប
 ដវៃណា គីរុបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ អាកាសធាតុ
 រូបស្ស្យឧបចយៈ រូបស្ស្យសន្តតិ កតទ្បិង្គិកហារ មិនមែនព្រោះហេតុ
 នៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាអនុបាទិន្នបាទានិយៈ មិនមែន
 មហាកូត ។

(១៤៧) រូបជាឧបាទិន្នបាទានិយៈ ឧទ្ធស្រវិកៈនោះ តើដូចម្តេច ។

ចក្ខុយតនៈ ។ ថេ ។ កាយាយតនៈ ឬក៏ រូបដវៃណា គីរុបាយតនៈ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណិ

កន្ទាយតនំ រសាយតនំ ដោជ្ជញ្ញាយតនំ ឥន្ទនំ រូបំ
 ឧបាទិណ្ណបាណិនិយំ ឌីឡ្យារិកំ ។ កតមន្តំ រូបំ ឧ-
 បាទិណ្ណបាណិនិយំ សុខុមំ ។ ឥត្តន្ទ្រិយំ បុរិសន្ទ្រិយំ
 ជីវិតន្ទ្រិយំ យំ វា បនព្វាម្បិ អត្តំ រូបំ កម្មស្ស
 កតត្តា អាកាសជាតុ អាហោជាតុ រូបស្ស ឧបច-
 យោ រូបស្ស សន្តតិ កតធឿកាហោ អាហារោ ឥន្ទនំ
 រូបំ ឧបាទិណ្ណបាណិនិយំ សុខុមំ ។ កតមន្តំ រូបំ
 អនុបាទិណ្ណបាណិនិយំ ឌីឡ្យារិកំ ។ សន្ទាយតនំ យំ
 វា បនព្វាម្បិ អត្តំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា រូបា-
 យតនំ កន្ទាយតនំ រសាយតនំ ដោជ្ជញ្ញាយតនំ ឥន្ទនំ
 រូបំ អនុបាទិណ្ណបាណិនិយំ ឌីឡ្យារិកំ ។ កតមន្តំ រូបំ
 អនុបាទិណ្ណបាណិនិយំ សុខុមំ ។ កាយវិញ្ញតិ វិជ្ជ-
 វិញ្ញតិ រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស
 កម្មញ្ញតា រូបស្ស ជរតា រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា
 បនព្វាម្បិ អត្តំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា អាកាស-
 ជាតុ អាហោជាតុ រូបស្ស ឧបចយោ រូបស្ស
 សន្តតិ កតធឿកាហោ អាហារោ ឥន្ទនំ រូបំ អនុ-
 បាទិណ្ណបាណិនិយំ សុខុមំ ។

អរិយធម៌បំណែក ធម្មសង្គណ៍

គន្ថយតនៈ រសាយតនៈ ដោដ្ឋពាយតនៈ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គល
ធ្វើហើយ នេះរូបជាទុក្ខទិន្នបាទានិយៈ ឧទ្យោរិកៈ ។ រូបជាទុក្ខទិន្ន-
បាទានិយៈ សុខុមៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្តិន្ធិយ បុរិសិន្ធិយ
ជីវិតិន្ធិយ ឬក៏ រូបដទៃណា គឺអាកាសធាតុ អាប្រាធាតុ រូបស្សទបចយៈ
រូបស្សសន្តតិ កតទ្បិញ្ញាហារ ព្រោះហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើហើយ
នេះរូបជាទុក្ខទិន្នបាទានិយៈ សុខុមៈ ។ រូបជាអនុបាទិន្នបាទានិយៈ
ឧទ្យោរិកៈនោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ធាយតនៈ ឬក៏ រូបដទៃណា គឺ
រូបាយតនៈ គន្ថយតនៈ រសាយតនៈ ដោដ្ឋពាយតនៈ មិនមែនព្រោះ
ហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាអនុបាទិន្នបាទានិយៈ
ឧទ្យោរិកៈ ។ រូបជាអនុបាទិន្នបាទានិយៈ សុខុមៈនោះ តើដូច
ម្តេច ។ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ រូបស្សលហុតា រូបស្សមុទុតា
រូបស្សកម្មញ្ញាតា រូបស្សជវតា រូបស្សអនិច្ចតា ឬក៏ រូបដទៃណា
គឺអាកាសធាតុ អាប្រាធាតុ រូបស្សទបចយៈ រូបស្សសន្តតិ កត-
ទ្បិញ្ញាហារ មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះ
រូបជាអនុបាទិន្នបាទានិយៈ សុខុមៈ ។

អព្យាករេ រូបសង្កហេ បក្កក្កនិទ្ទេសោ

(១៤៨) កតមន្តំ រូបំ ឧបាទិណ្ណបាទានិយំ ទ្វេរ ។
 ឥន្ត្រិយំ វរុសិទ្ធរិយំ ដីវិត្រិយំ យំ វា បនព្វាម្បិ
 អត្តំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា អាកាសនាតុ អាហោ-
 នាតុ រូបស្ស ឧបថយោ រូបស្ស សន្តិកំ កតធិ-
 កាពេ អាហារេ ឥន្តំ រូបំ ឧបាទិណ្ណបាទានិយំ
 ទ្វេរ ។ កតមន្តំ រូបំ ឧបាទិណ្ណបាទានិយំ សន្តិកេ ។
 ចក្ខាយននំ ។ បេ ។ កាយាយននំ យំ វា បន-
 ព្វាម្បិ អត្តំ រូបំ កម្មស្ស កតត្តា រូបាយននំ
 កម្មាយននំ រសាយននំ ដោជ្ជញាយននំ ឥន្តំ រូបំ
 ឧបាទិណ្ណបាទានិយំ សន្តិកេ ។ កតមន្តំ រូបំ អនុ-
 បាទិណ្ណបាទានិយំ ទ្វេរ ។ កាយវិញ្ញតិ វជីវិញ្ញតិ
 រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទុតា រូបស្ស កម្មញ្ញតា
 រូបស្ស ជរតា រូបស្ស អនិច្ចតា យំ វា បនព្វាម្បិ
 អត្តំ រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា អាកាសនាតុ អា-
 ហោនាតុ រូបស្ស ឧបថយោ រូបស្ស សន្តិកំ កត-
 ធិកាពេ អាហារេ ឥន្តំ រូបំ អនុបាទិណ្ណបាទា-
 និយំ ទ្វេរ ។ កតមន្តំ រូបំ អនុបាទិណ្ណបាទានិយំ
 សន្តិកេ ។ សន្តាយននំ យំ វា បនព្វាម្បិ អត្តំ

អព្យាករៈ រូបសង្ខហៈ បក្កក្កនិទ្ទេស

(១៤៨) រូបជាទុបាទិនុបាទានិយៈ ទូរេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។
 ឥត្តិន្ទ្រិយ បុរិសិន្ទ្រិយ ដីវិតិន្ទ្រិយ ឬក៏ រូបដទៃណា គឺអាកាសធាតុ
 អាណេបាធាតុ រូបស្សទ្របចយៈ រូបស្សសន្តតិ កតទ្បិញ្ញិរាហារ ព្រោះ
 ហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ នេះរូបជាទុបាទិនុបាទានិយៈ ជាទូរេ-
 រូប ។ រូបជាទុបាទិនុបាទានិយៈ ជាសន្តិកេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។
 ចក្ខុយតនៈ ។ មេ ។ កាយាយតនៈ ឬក៏ រូបដទៃណា គឺរូបាយតនៈ
 គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ដោង្គាយតនៈ ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គល
 ធ្វើហើយ នេះរូបជាទុបាទិនុបាទានិយៈ ជាសន្តិកេរូប ។ រូបជាអនុបាទិនុ-
 បាទានិយៈ ជាទូរេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ រូបស្ស
 លហុតា រូបស្សមុទុតា រូបស្សកម្មញ្ញតា រូបស្សជវតា រូបស្សអនិច្ចតា
 ឬក៏ រូបដទៃណា គឺអាកាសធាតុ អាណេបាធាតុ រូបស្សទ្របចយៈ រូបស្ស
 សន្តតិ កតទ្បិញ្ញិរាហារ មិនមែនព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ
 ទេ នេះរូបជាអនុបាទិនុបាទានិយៈ ជាទូរេរូប ។ រូបជាអនុបាទិនុបាទា-
 និយៈ ជាសន្តិកេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។ សទ្ធាយតនៈ ឬក៏ រូបដទៃណា

អភិធម្មបទិកា ធម្មសង្កណ្ឌិ

រូបំ ន កក្កស្ស កកត្តា រូបាយតនំ កញ្ចាយតនំ
រសាយតនំ ដោដ្ឋញ្ញាយតនំ ឥន្ទំ រូបំ អនុចា-
ទិនុចាទានិយំ សន្តិកេ ។

(១៤៧) កកតមន្តំ រូបំ សប្បដិយំ ឥន្ទ្រិយំ ។
ចក្កន្ទ្រិយំ ។ បេ ។ កាយន្ទ្រិយំ ឥន្ទំ រូបំ
សប្បដិយំ ឥន្ទ្រិយំ ។ កកតមន្តំ រូបំ សប្បដិយំ
ន ឥន្ទ្រិយំ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ ដោដ្ឋញ្ញា-
យតនំ ឥន្ទំ រូបំ សប្បដិយំ ន ឥន្ទ្រិយំ ។
កកតមន្តំ រូបំ អប្បដិយំ ឥន្ទ្រិយំ ។ ឥត្តន្ទ្រិយំ
បុរិសន្ទ្រិយំ ជីវិតន្ទ្រិយំ ឥន្ទំ រូបំ អប្បដិយំ ឥន្ទ្រិ-
យំ ។ កកតមន្តំ រូបំ អប្បដិយំ ន ឥន្ទ្រិយំ ។
កាយវិញ្ញាតិ ។ បេ ។ កតពទ្បីកាពោ អាហារពោ
ឥន្ទំ រូបំ អប្បដិយំ ន ឥន្ទ្រិយំ ។

(១៤៨) កកតមន្តំ រូបំ សប្បដិយំ មហាក្ខតំ ។
ដោដ្ឋញ្ញាយតនំ ឥន្ទំ រូបំ សប្បដិយំ មហាក្ខតំ ។
កកតមន្តំ រូបំ សប្បដិយំ ន មហាក្ខតំ ។ ចក្កា-
យតនំ ។ បេ ។ រសាយតនំ ឥន្ទំ រូបំ សប្បដិ-
យំ ន មហាក្ខតំ ។ កកតមន្តំ រូបំ អប្បដិយំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ្ឌិ

គីរុបាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋញាយតនៈ មិនមែន
ព្រោះហេតុនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយទេ នេះរូបជាអនុបាទិនុបាទានិយៈ
ជាសន្តិកេរូប ។

(១៤៧) រូបជាសប្បដិយៈ ជាឥន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ក-
ន្ទ្រិយ ។ បេ ។ កាយន្ទ្រិយ នេះរូបជាសប្បដិយៈ ជាឥន្ទ្រិយ ។ រូបជា
សប្បដិយៈ មិនមែនឥន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។
ផោដ្ឋញាយតនៈ នេះរូបជាសប្បដិយៈ មិនមែនឥន្ទ្រិយ ។ រូបជាអប្បដិយៈ
ជាឥន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្តិន្ទ្រិយ បុរិសិន្ទ្រិយ ជីវិតិន្ទ្រិយ
នេះរូបជាអប្បដិយៈ ជាឥន្ទ្រិយ ។ រូបជាអប្បដិយៈ មិនមែនឥន្ទ្រិយ
នោះ តើដូចម្តេច ។ កាយវិញ្ញាតិ ។ បេ ។ កតទ្បិញ្ញាតិហារ នេះ
រូបជាអប្បដិយៈ មិនមែនឥន្ទ្រិយ ។

(១៤៨) រូបជាសប្បដិយៈ ជាមហាក្ខតនោះ តើដូចម្តេច ។ ផោដ្ឋ-
ញាយតនៈ នេះរូបជាសប្បដិយៈ ជាមហាក្ខត ។ រូបជាសប្បដិយៈ
មិនមែនមហាក្ខតនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ រសាយ-
តនៈ នេះរូបជាសប្បដិយៈ មិនមែនមហាក្ខត ។ រូបជាអប្បដិយៈ

អព្យាករេ រូបសង្កិហេ បក្កុន្តិទ្ទេសោ

មហាក្ខតំ ។ អាថោជានុ ឥន្ទន្តំ រូបំ អប្បជិយំ
 មហាក្ខតំ ។ កតមន្តំ រូបំ អប្បជិយំ ន មហាក្ខតំ ។
 ឥន្ត្រិយំ ។ បេ ។ កតទ្ធិការោ អាហារោ
 ឥន្ទន្តំ រូបំ អប្បជិយំ ន មហាក្ខតំ ។

(១៥០) កតមន្តំ រូបំ ឥន្ត្រិយំ ឌីឡារិកំ ។
 ចក្ក្រិយំ ។ បេ ។ កាយិន្ត្រិយំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ឥន្ត្រិ-
 យំ ឌីឡារិកំ ។ កតមន្តំ រូបំ ឥន្ត្រិយំ សុខុមំ ។
 ឥន្ត្រិយំ បុរិសិន្ត្រិយំ ជីវិតិន្ត្រិយំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ឥន្ត្រិយំ
 សុខុមំ ។ កតមន្តំ រូបំ ន ឥន្ត្រិយំ ឌីឡារិកំ ។
 រូបាយតនំ ។ បេ ។ ដោជ្ជញាយតនំ ឥន្ទន្តំ រូបំ
 ន ឥន្ត្រិយំ ឌីឡារិកំ ។ កតមន្តំ រូបំ ន ឥន្ត្រិយំ
 សុខុមំ ។ កាយវិញ្ញត្តិ ។ បេ ។ កតទ្ធិការោ
 អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ ន ឥន្ត្រិយំ សុខុមំ ។

(១៥២) កតមន្តំ រូបំ ឥន្ត្រិយំ ទ្វរេ ។ ឥន្ត្រិ-
 យំ បុរិសិន្ត្រិយំ ជីវិតិន្ត្រិយំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ឥន្ត្រិយំ
 ទ្វរេ ។ កតមន្តំ រូបំ ឥន្ត្រិយំ សន្តិកេ ។ ចក្ក្រ-
 ិយំ ។ បេ ។ កាយិន្ត្រិយំ ឥន្ទន្តំ រូបំ ឥន្ត្រិយំ
 សន្តិកេ ។ កតមន្តំ រូបំ ន ឥន្ត្រិយំ ទ្វរេ ។

អព្យាករៈ រូបសង្ខេបៈ ចក្កក្កនិទ្ទេស

ជាមហាក្ខតនោះ តើដូចម្តេច ។ អាបោណតុ នេះរូបជាអប្បដិយៈ
ជាមហាក្ខត ។ រូបជាអប្បដិយៈ មិនមែនមហាក្ខតនោះ តើដូចម្តេច ។
ឥតិទ្ធិយ ។ បេ ។ កតទ្ធិផ្កាកហារ នេះរូបជាអប្បដិយៈ មិនមែន
មហាក្ខត ។

[១៥១] រូបជាឥទ្ធិយ ជាឧទ្ធិរិកៈនោះ តើដូចម្តេច ។
ចក្កទ្ធិយ ។ បេ ។ កាយទ្ធិយ នេះរូបជាឥទ្ធិយ ជាឧទ្ធិរិកៈ ។
រូបជាឥទ្ធិយ ជាសុខុមៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥតិទ្ធិយ បុរិសិទ្ធិយ
ជីវិតិទ្ធិយ នេះរូបជាឥទ្ធិយ ជាសុខុមៈ ។ រូបមិនមែនឥទ្ធិយ តែជា
ឧទ្ធិរិកៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ ដោដ្ឋពាយតនៈ
នេះរូបមិនមែនឥទ្ធិយ តែជាឧទ្ធិរិកៈ ។ រូបមិនមែនឥទ្ធិយ ជា
សុខុមៈនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយវិញ្ញតិ ។ ។ បេ ។ កតទ្ធិផ្កាកហារ
នេះរូបមិនមែនឥទ្ធិយ ជាសុខុមៈ ។

[១៥២] រូបជាឥទ្ធិយ ជាទូររូបនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥតិទ្ធិយ
បុរិសិទ្ធិយ ជីវិតិទ្ធិយ នេះរូបជាឥទ្ធិយ ជាទូររូប ។ រូបជាឥទ្ធិយ
ជាសន្តិករូបនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្កទ្ធិយ ។ បេ ។ កាយទ្ធិយ
នេះរូបជាឥទ្ធិយ ជាសន្តិករូប ។ រូបមិនមែនឥទ្ធិយ ជាទូររូបនោះ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

កាយវិញ្ញាណំ ។ បេ ។ កតត្ថិកាយោ អាហារោ
ឥន្ទ្រំ រូបំ ន ឥន្ទ្រិយំ ទ្ធូរេ ។ កតតមន្តំ រូបំ ន
ឥន្ទ្រិយំ សន្តិកេ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ ដោដ្ឋ-
ញាយតនំ ឥន្ទ្រំ រូបំ ន ឥន្ទ្រិយំ សន្តិកេ ។

(១៥៣) កតតមន្តំ រូបំ មហាក្កតំ ឌីឡារិកំ ។
ដោដ្ឋញាយតនំ ឥន្ទ្រំ រូបំ មហាក្កតំ ឌីឡារិកំ ។
កតតមន្តំ រូបំ មហាក្កតំ សុខុមំ ។ អាហោណតុ ឥ-
ន្ទ្រំ រូបំ មហាក្កតំ សុខុមំ ។ កតតមន្តំ រូបំ ន
មហាក្កតំ ឌីឡារិកំ ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។
រសាយតនំ ឥន្ទ្រំ រូបំ ន មហាក្កតំ ឌីឡារិកំ ។
កតតមន្តំ រូបំ ន មហាក្កតំ សុខុមំ ។ ឥន្ទ្រិយំ
។ បេ ។ កតត្ថិកាយោ អាហារោ ឥន្ទ្រំ រូបំ ន
មហាក្កតំ សុខុមំ ។

(១៥៤) កតតមន្តំ រូបំ មហាក្កតំ ទ្ធូរេ ។ អា-
ហោណតុ ឥន្ទ្រំ រូបំ មហាក្កតំ ទ្ធូរេ ។ កតត-
មន្តំ រូបំ មហាក្កតំ សន្តិកេ ។ ដោដ្ឋញាយតនំ
ឥន្ទ្រំ រូបំ មហាក្កតំ សន្តិកេ ។ កតតមន្តំ
រូបំ ន មហាក្កតំ ទ្ធូរេ ។ ឥន្ទ្រិយំ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

តើដូចម្តេច ។ កាយវិញ្ញាតិ ។ បេ ។ ភពឡឺង្ការហារ នេះរូបមិន
 មែនឥន្ទ្រិយ ជាទូររូប ។ រូបមិនមែនឥន្ទ្រិយ ជាសន្តិកេរូបនោះ
 តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។ ដោដ្ឋញ្ញាយតនៈ នេះរូបមិន
 មែនឥន្ទ្រិយ ជាសន្តិកេរូប ។

(១៥៣) រូបជាមហាក្ខត ជាឧទ្យោរិកៈនោះ តើដូចម្តេច ។
 ដោដ្ឋញ្ញាយតនៈ នេះរូបជាមហាក្ខត ជាឧទ្យោរិកៈ ។ រូបជាមហាក្ខត
 ជាសុខុមៈនោះ តើដូចម្តេច ។ អាបោធាតុ នេះរូបជាមហាក្ខត ជា
 សុខុមៈ ។ រូបមិនមែនមហាក្ខត ជាឧទ្យោរិកៈនោះ តើដូចម្តេច ។
 ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ វសាយតនៈ នេះរូបមិនមែនមហាក្ខត ជា
 ឧទ្យោរិកៈ ។ រូបមិនមែនមហាក្ខត ជាសុខុមៈនោះ តើដូចម្តេច ។
 ឥត្តិន្ទ្រិយ ។ បេ ។ ភពឡឺង្ការហារ នេះរូបមិនមែនមហាក្ខត ជាសុខុមៈ ។

(១៥៤) រូបជាមហាក្ខត ជាទូររូបនោះ តើដូចម្តេច ។ អាបោ-
 ធាតុ នេះរូបជាមហាក្ខត ជាទូររូប ។ រូបជាមហាក្ខត ជាសន្តិកេរូបនោះ
 តើដូចម្តេច ។ ដោដ្ឋញ្ញាយតនៈ នេះរូបជាមហាក្ខត ជាសន្តិកេរូប ។ រូប
 មិនមែនមហាក្ខត ជាទូររូបនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្តិន្ទ្រិយ ។ បេ ។

អព្យាករេ រូបសង្កេតេ បញ្ចក្កនិទ្ទេសោ

កតាធិដ្ឋិការោ អាហារោ ឥទន្តំ រូបំ ន មហាក្ខតំ
ធូរេ ។ កតមន្តំ រូបំ ន មហាក្ខតំ សន្តិកេ ។
ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។ រសាយតនំ ឥទន្តំ រូបំ ន
មហាក្ខតំ សន្តិកេ ។

(១៥៥) រូចាយតនំ ទិដ្ឋិ សន្តាយតនំ សុតំ
កន្តាយតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ មុតំ សត្វំ
រូបំ មនសា វិញ្ញាតំ រូបំ ។

ឃី ចតុត្វិជេន រូបសង្កេហោ ។

បញ្ចក្កំ ។

(១៥៦) កតមន្តំ រូបំ បឋវីជាតុ ។ យំ កក្ខ-
ធិដ្ឋិ ខរកតំ កក្ខធិដ្ឋតំ កក្ខធិដ្ឋិការោ អជ្ឈតំ វា
ពហិទ្ធា វា ឧចាទិដ្ឋិ វា អនុចាទិដ្ឋិ វា ឥទន្តំ រូបំ
បឋវីជាតុ ។ កតមន្តំ រូបំ អាចោជាតុ ។ យំ
អាចោ អាចោកតំ សិនេហោ សិនេហាកតំ ពន្ធនតំ
រូបសង្កេ អជ្ឈតំ វា ពហិទ្ធា វា ឧចាទិដ្ឋិ វា អនុចាទិដ្ឋិ
វា ឥទន្តំ រូបំ អាចោជាតុ ។ កតមន្តំ រូបំ តេជោ-
ជាតុ ។ យំ តេជោ តេជោកតំ ឧស្មា ឧស្មាកតំ
ឧស្មមំ ឧស្មមកតំ^(១) អជ្ឈតំ វា ពហិទ្ធា វា ឧចាទិដ្ឋិ

១ ឱ.ម. ឧស្មមកតំ ។

អព្យាករៈ រូបសង្ខហៈ ចតុក្កន្តិទ្ទេស

កតញ្ញិវិភាពហារ នេះរូប មិនមែនមហាកូត ជាទូររូប ។ រូបមិនមែន
មហាកូត ជាសន្តិកេរូបនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ មេ ។
រសាយតនៈ នេះរូបមិនមែនមហាកូត ជាសន្តិកេរូប ។

[១៥៥] រូបាយតនៈដែលបុគ្គលឃើញហើយ សទ្ធាយតនៈដែល
បុគ្គលឮហើយ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ដោយស្រាយតនៈ ដែលបុគ្គល
ប៉ះពាល់ហើយ រូបទាំងអស់ ជារូបដែលបុគ្គលដឹងហើយដោយចិត្ត ។

ការសង្រ្គោះរូបដោយប្រការ ៤ យ៉ាងនេះ ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៤ ។

[១៥៦] រូបជាបឋវីធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបណា ដែលរឹង
គ្រោតគ្រោត ជាកាតរឹង មានភាពជារបសរឹង ជាខាងក្នុងក្តី ខាងក្រៅក្តី
ជាឧបាទិទ្ធិរូបក្តី ជាអនុបាទិទ្ធិរូបក្តី នេះរូបជាបឋវីធាតុ ។ រូបជាអាប្តា-
ធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបណា ជាទឹក ការតាំងនៅជាទឹក សភាព
ជ្រួតជ្រាប ការតាំងនៅជារបសជ្រួតជ្រាប ការតភ្ជាប់នៃរូប ជាខាងក្នុងក្តី
ខាងក្រៅក្តី ជាឧបាទិទ្ធិរូបក្តី ជាអនុបាទិទ្ធិរូបក្តី នេះរូបជាអាប្តាធាតុ ។
រូបជាគេដោធាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបណា ជាក្លើង ការតាំងនៅជា-
ក្លើង ធម្មជាតិសម្រាប់ចេញចំហាយ ការតាំងនៅជាចំហាយ កំសួលកៅ
ការតាំងនៅជាកំសួលកៅ ជាខាងក្នុងក្តី ខាងក្រៅក្តី ជាឧបាទិទ្ធិរូបក្តី

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

វា អនុចាទិន្នំ វា ឥទន្តំ រូបំ តេជោជានុ ។ កកត-
 មន្តំ រូបំ វាយោជានុ ។ យំ វាយោ វាយោកតំ
 ឋង្គិតតំ រូបស្ស អជ្ឈិតំ វា ពហំផ្កា វា ឧចាទិន្នំ វា
 អនុចាទិន្នំ វា ឥទន្តំ រូបំ វាយោជានុ ។ កកតមន្តំ
 រូបំ ឧចាទា ។ ចក្កាយតនំ ។ បេ ។ កតតធឿកា-
 រោ អាហារោ ឥទន្តំ រូបំ ឧចាទា ។

ឯវំ បញ្ចវិជេន រូបសង្កហោ ។

បញ្ចកំ ។

(១៥៧) រូចាយតនំ ចក្កវិញ្ញេយ្យំ រូបំ សទ្ទាយ-
 តនំ សោតវិញ្ញេយ្យំ រូបំ កន្ធាយតនំ យានវិញ្ញេយ្យំ
 រូបំ រសាយតនំ ជិវ្ហវិញ្ញេយ្យំ រូបំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ
 កាយវិញ្ញេយ្យំ រូបំ សត្វំ រូបំ មនោវិញ្ញេយ្យំ រូបំ ។

ឯវំ ធាត្វិជេន រូបសង្កហោ ។

ឆន្តំ ។

(១៥៨) រូចាយតនំ ចក្កវិញ្ញេយ្យំ រូបំ សទ្ទាយ-
 តនំ សោតវិញ្ញេយ្យំ រូបំ កន្ធាយតនំ យានវិញ្ញេយ្យំ
 រូបំ រសាយតនំ ជិវ្ហវិញ្ញេយ្យំ រូបំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

អនុបាទិន្ទរបក្កី នេះរូបជាគេដោជាតុ ។ រូបជាវាយោជាតុនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបណា ជាខ្យល់ ការតាំងនៅជាខ្យល់ ការគាំទ្ររូបជាខាងកងក្កី ខាងក្រៅក្កី ជាឧបាទិន្ទរបក្កី អនុបាទិន្ទរបក្កី នេះរូបជាវាយោជាតុ ។ រូបជាឧបាទានោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិញ្ញិកាហារ នេះរូបជាឧបាទា ។

ការសង្រ្គោះរូប ដោយប្រការ ៥ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៥ ។

(១៥៧) រូបាយតនៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយភ្នែក សទ្ទាយតនៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយត្រចៀក គន្ធាយតនៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយច្រមុះ រសាយតនៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយអណ្តាត ផោដ្ឋព្វាយតនៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយកាយ រូបទាំងអស់ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយចិត្ត ។

ការសង្រ្គោះរូបដោយប្រការ ៦ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៦ ។

(១៥៨) រូបាយតនៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយភ្នែក សទ្ទាយតនៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយត្រចៀក គន្ធាយតនៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយច្រមុះ រសាយតនៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយអណ្តាត

អព្យាករេ រូបសង្គហោ ចក្កក្កសិទ្ធិសោ

កាយវិញ្ញាយ្យំ រូបំ រូបាយតនំ សទ្ទាយតនំ កន្ទា-
យតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋញ្ញាយតនំ មនោណត្យវិញ្ញា-
យ្យំ រូបំ សត្វំ រូបំ មនោវិញ្ញាណត្យវិញ្ញាយ្យំ រូបំ ។

ឯវិំ សត្តវិទេន រូបសង្កហោ ។

សង្កតំ ។

(១៥៧) រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញាយ្យំ រូបំ សទ្ទាយ-
តនំ សោតវិញ្ញាយ្យំ រូបំ កន្ទាយតនំ យានវិញ្ញាយ្យំ
រូបំ រសាយតនំ ជិហ្ហវិញ្ញាយ្យំ រូបំ មនាបិយោ ដោ-
ដ្ឋញ្ញោ សុខសម្មស្សោ កាយវិញ្ញាយ្យំ រូបំ អមនា-
បិយោ ដោដ្ឋញ្ញោ ទុក្ខសម្មស្សោ កាយវិញ្ញាយ្យំ រូបំ
រូបាយតនំ សទ្ទាយតនំ កន្ទាយតនំ រសាយតនំ
ដោដ្ឋញ្ញាយតនំ មនោណត្យវិញ្ញាយ្យំ រូបំ សត្វំ រូបំ
មនោវិញ្ញាណត្យវិញ្ញាយ្យំ រូបំ ។

ឯវិំ អដ្ឋវិទេន រូបសង្កហោ ។

អដ្ឋិកំ ។

(១៦០) កតមន្តំ រូបំ ចក្កុដ្ឋ្រិយំ ។ យំ ចក្កុំ

អព្យាករៈ រូបសង្គហៈ ចតុក្កនិទ្ទេស

ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយកាយ រូបាយតនៈ សទ្ទា-
យតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ (ទាំងនេះ)
ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយមនោណាគុ រូបទាំងអស់ ជារូបដែលគប្បី
ដឹងបាន ដោយមនោវិញ្ញាណណាគុ ។

ការសង្រ្គោះរូបដោយប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៧ ។

(១៥៧) រូបាយតនៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយភ្នែក សទ្ទា-
យតនៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយត្រចៀក គន្ធាយតនៈ ជារូប
ដែលគប្បីដឹងបានដោយច្រមុះ រសាយតនៈ ជារូបដែលគប្បីដឹងបាន
ដោយអណ្តាត ផោដ្ឋញ្ញៈ (ការប៉ះពាល់) ជាទីពេញចិត្ត មានសម្ផស្ស
ជាសុខ ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយកាយ ផោដ្ឋញ្ញៈ មិនជាទីពេញ
ចិត្ត មានសម្ផស្សជាទុក្ខ ជារូបដែលគប្បីដឹងដោយកាយ រូបាយតនៈ
សទ្ទាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ (ទាំងនេះ)
ជារូបដែលគប្បីដឹងបានដោយមនោណាគុ រូបទាំងអស់ ជារូបដែលគប្បី
ដឹងបាន ដោយមនោវិញ្ញាណណាគុ ។

ការសង្រ្គោះរូបដោយប្រការ ៨ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៨ ។

(១៦០) រូបជាចក្ខុន្ត្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុណា គឺប្រសាទ

អភិធម្មបដិកេ ធម្មសង្កណិ

ចតុន្ទំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ បសានោ ។ បេ ។
 សុញោ កាមោបេសោ ឥន្ទំ រូបំ ចក្កន្ទ្រិយំ ។
 កកមន្តំ រូបំ សោតិន្ទ្រិយំ ។ បេ ។ យានិន្ទ្រិយំ ។ បេ ។
 ជីវិន្ទ្រិយំ ។ បេ ។ កាយិន្ទ្រិយំ ។ បេ ។ ឥន្ទ្រិយំ
 ។ បេ ។ បុរិសិន្ទ្រិយំ ។ បេ ។ ជីវិតិន្ទ្រិយំ ។ យោ
 តេសំ រូបំ ធម្មានំ អាយុ វិតិ យបនា យាបនា
 ឥរិយនា វត្តនា ចាលនា ជីវិតំ ជីវិតិន្ទ្រិយំ ឥន្ទំ
 រូបំ ជីវិតិន្ទ្រិយំ ។ កកមន្តំ រូបំ ន ឥន្ទ្រិយំ ។
 រូបាយតនំ ។ បេ ។ កកមន្តំ កាមោ អាយោ ឥន្ទំ
 រូបំ ន ឥន្ទ្រិយំ ។

ឃីវិ នវិវេនន រូបសង្កហោ ។

ឥវិ ។

(១៦១) កកមន្តំ រូបំ ចក្កន្ទ្រិយំ ។ យំ ចក្កំ
 ចតុន្ទំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ បសានោ ។ បេ ។
 សុញោ កាមោបេសោ ឥន្ទំ រូបំ ចក្កន្ទ្រិយំ ។
 កកមន្តំ រូបំ សោតិន្ទ្រិយំ ។ បេ ។ យានិន្ទ្រិយំ
 ។ បេ ។ ជីវិន្ទ្រិយំ ។ បេ ។ កាយិន្ទ្រិយំ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

ដែលអស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះ
 រូបជាចក្ខុន្ទ្រិយ ។ រូបជាសោតិទ្ទ្រិយ ។ បេ ។ ជាយានិទ្ទ្រិយ ។ បេ ។
 ជាជីវិទ្ទ្រិយ ។ បេ ។ ជាកាយិទ្ទ្រិយ ។ បេ ។ ជាឥត្តិទ្ទ្រិយ ។ បេ ។
 ជាបុរិសិទ្ទ្រិយ ។ បេ ។ ជាជីវិតិទ្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ អាយុ
 ការបិតនៅ ការនៅយើងយូរ ការរស់នៅ ការរំកិលទៅ ការប្រព្រឹត្តិ
 ទៅបាន ការរក្សានូវរូបធម៌ទាំងឡាយនោះ គឺជីវិត ជីវិតិទ្ទ្រិយ ណា
 នេះរូបជាជីវិតិទ្ទ្រិយ ។ រូបមិនមែនជាឥទ្ធិយនោះ តើដូចម្តេច ។
 រូបាយតនៈ ។ បេ ។ កតទ្ធិផ្ការាហារ នេះរូបមិនមែនជាឥទ្ធិយ ។

ការសង្រួនរូបដោយប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ៩ ។

(១៦១) រូបជាចក្ខុន្ទ្រិយនោះ តើដូចម្តេច ។ ភ្នែកណា គឺប្រសាទ
 ដែលអស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុកទំនេរក៏បាន
 នេះរូប ជាចក្ខុន្ទ្រិយ ។ រូបជាសោតិទ្ទ្រិយ ។ បេ ។ ជាយានិ-
 ទ្ទ្រិយ ។ បេ ។ ជាជីវិទ្ទ្រិយ ។ បេ ។ ជាកាយិទ្ទ្រិយ ។ បេ ។

អព្យាករេ រូបសង្កហេ ចក្កក្កនិទ្ទេសោ

ឥត្តិទ្រិយំ ។ បេ ។ បុរិសិទ្ធរិយំ ។ បេ ។ ជីវិតទ្រិ-
 យំ ។ យោ តេសំ រូបំនំ ធម្មានំ អាយុ វិត-
 យមនា យាមនា ឥរិយនា វត្តនា ចាលនា ជីវិត-
 ជីវិតទ្រិយំ ឥន្ទំ រូបំ ជីវិតទ្រិយំ ។ កកតមន្តំ រូបំ
 ន ឥទ្ធរិយំ សប្បជិយំ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។
 ដោជ្ជញ្ញាយតនំ ឥន្ទំ រូបំ ន ឥទ្ធរិយំ សប្បជិយំ ។
 កកតមន្តំ រូបំ ន ឥទ្ធរិយំ អប្បជិយំ ។ កាយវិញ្ញាត-
 ។ បេ ។ កតតទ្ធិការោ អាយារោ ឥន្ទំ រូបំ ន
 ឥទ្ធរិយំ អប្បជិយំ ។

ឯវំ ទសវិទេន រូបសង្កហោ ។

ទសកំ ។

[១៦២] កកតមន្តំ រូបំ ចក្កាយតនំ ។ យំ ចក្កំ
 ចត្តន្តំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសាទោ ។ បេ ។
 សុញ្ញោ តាមោបេសោ ឥន្ទំ រូបំ ចក្កាយតនំ ។
 កកតមន្តំ រូបំ សោតាយតនំ ។ បេ ។ យាទាយត-
 នំ ។ បេ ។ ជីវិតយតនំ ។ បេ ។ កាយាយតនំ

អព្យាក្កតៈ រូបសង្គហៈ ចតុក្កន្តិទ្ទេស

ជាឥតិទ្ធិយ ។ បេ ។ ជាបុរិសិទ្ធិយ ។ បេ ។ ជាជីវិតិទ្ធិយនោះ
 តើដូចម្តេច ។ អាយុ ការបិតនៅ ការនៅយំនយូរ ការរស់នៅ
 ការរំភិលទៅ ការប្រព្រឹត្តិទៅ ការរក្សានូវរូបធម៌ទាំងឡាយនោះ
 គឺជីវិត ជីវិតិទ្ធិយ ណា នេះរូបជាជីវិតិទ្ធិយ ។ រូបមិនមែនជា
 ឥទ្ធិយ ជាសប្បដិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ បេ ។
 ដោយរូបាយតនៈ នេះរូបមិនមែនជាឥទ្ធិយ ជាសប្បដិយៈ ។ រូបមិន
 មែនជាឥទ្ធិយ ជាសប្បដិយៈនោះ តើដូចម្តេច ។ កាយវិញ្ញាណ ។ បេ ។
 កតទ្ធិវិញ្ញាណ ។ នេះរូបមិនមែនជាឥទ្ធិយ ជាសប្បដិយៈ ។

ការសង្ខេបរូបដោយប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ១០ ។

[១៦២] រូបជាចក្ខុយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ភ្នែកណា គឺ
 ប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខតទាំង ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះ
 រូបជាចក្ខុយតនៈ ។ រូបជាសោតាយតនៈ ។ បេ ។ ជាយានាយ-
 តនៈ ។ បេ ។ ជាជីវ្ហយតនៈ ។ បេ ។ ជាកាយាយតនៈ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

។ បេ ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។ សន្តាយតនំ ។ បេ ។
 កន្តាយតនំ ។ បេ ។ រសាយតនំ ។ បេ ។ ដោដ្ឋញ្ញាយ-
 តនំ ។ បឋវីធាតុ ។ បេ ។ ដោដ្ឋញ្ញធាតុបេសា ឥន្ទន្តំ
 រូបំ ដោដ្ឋញ្ញាយតនំ ។ កតមន្តំ រូបំ អនិទស្សនំ
 អប្បជិយំ ។ ធម្មាយតនបរិយាបន្នំ ឥត្តិទ្រិយំ ។ បេ ។
 កតធឿកាពោ អាហារោ ឥន្ទន្តំ រូបំ អនិទស្សនំ
 អប្បជិយំ ធម្មាយតនបរិយាបន្នំ ។

ឯវំ ឯកាទសវិទេន រូបសង្កហោ ។

ឯកាទសកំ ។

រូបវិភត្តិ ។

អដ្ឋមំ ភាណារិ(១) ។

១ រូបកណ្តោ ទុតិយំ ភវិតព្វំ ។ អតិបេកភាណារិ ចិត្តប្បាទកណ្តោ អតិបេកទ្វិ-
 ភាណារិ រូបកណ្តោ តិមត្តភាណារិ និច្ចេបកណ្តោ ទ្វិមត្តភាណារិ អត្តទ្វារកណ្តោ នីតិ
 អតិបេកតេរសមត្តភាណារិ សកលំ ធម្មសង្កណំប្បករណំ វិគ្គារិយមានំ អនន្តបរិមាណំ
 ហោតីតិ អដ្ឋិសាលិនិយំ នយោ ។ ឥមិទា បន នយេន កុសលធម្មេ ទ្វេ អកុសល-
 ធម្មេ ទ្វេ អព្យាគេ ចិត្តសង្កហេ ទ្វេតិ ចិត្តប្បាទកណ្តោ ឆ និធម ទ្វេតិ អដ្ឋិ ភាណារិកា
 ទដ្ឋិញ្ច ។ នីតិ ចិត្តប្បាទកណ្តោ ភាណារិកោ សម្ពន្ធភណាសាយ និធមវិ អដ្ឋមំ ហោតិ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណិ

ជាតុបាយតនៈ ។ បេ ។ ជាសទ្ធាយតនៈ ។ បេ ។ ជាគន្លាយតនៈ
 ។ បេ ។ ជារសាយតនៈ ។ បេ ។ ជាដេវតាជញ្ជាយតនៈនោះ តើ
 ដូចម្តេច ។ បឋវីធាតុ ។ បេ ។ ហៅថាដេវតាជញ្ជាយតនៈនេះរូបជា
 ដេវតាជញ្ជាយតនៈ ។ រូប ជាអនិទេស្យនៈ ជាអប្បដិឃៈ ដែលរាប់
 បញ្ចលក្ខណ៍ធម្មាយតនៈនោះ តើដូចម្តេច ។ ឥត្តិទ្រិយ ។ បេ ។
 កតទ្បិញ្ញិកហារ នេះរូប ជាអនិទេស្យនៈ ជាអប្បដិឃៈ ដែលរាប់បញ្ចល
 ក្ខណ៍ធម្មាយតនៈ ។

ការសង្ខេបរូបដោយប្រការ ១១ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ រូបមានប្រមាណ ១១ ។

ចប់ រូបវិភង្គី (ការចែករូប) ។

ចប់ ភាណវិរៈទី ៨ ។

និក្ខេបកណ្តំ

[១៦៣] កតមេ ធម្មា កុសលា ។ តីណិ
 កុសលម្បលានិ អលោភោ អនោសោ អមោហោ តំ-
 សម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធភ ិសញ្ញាខន្ធភ សម្ព័រក្ខន្ធភ
 វិញ្ញាណក្ខន្ធភ តំសម្មជ្ជានំ កាយកម្មំ វេទកម្មំ
 មនោកម្មំ ឥមេ ធម្មា កុសលា ។ កតមេ ធម្មា
 អកុសលា ។ តីណិ អកុសលម្បលានិ លោភោ
 នោសោ មោហោ តនេកដ្ឋា ច កិលេសា តំ-
 សម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធភ ិសញ្ញាខន្ធភ សម្ព័រក្ខន្ធភ
 វិញ្ញាណក្ខន្ធភ តំសម្មជ្ជានំ កាយកម្មំ វេទកម្មំ
 មនោកម្មំ ឥមេ ធម្មា អកុសលា ។ កតមេ ធម្មា
 អព្យាកតា ។ កុសលាកុសលានំ ធម្មានំ វិចាកា
 កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា អបរិយាបដ្ឋា វេទ-
 នាខន្ធភ ិសញ្ញាខន្ធភ សម្ព័រក្ខន្ធភ វិញ្ញាណក្ខន្ធភ
 យេ ច ធម្មា កិរិយា នេវ កុសលា នាកុសលា
 ន ច កម្មវិចាកា សព្វញ្ច រូបំ អសម្ពត្តា ច ជានុ
 ឥមេ ធម្មា អព្យាកតា ។

និក្ខេបកណ្ណ

(១៦៣) ពួកធម៌ជាកុសល តើដូចម្តេច ។ កុសលមូល ៣ គឺ អលោកៈ (ការមិនលោភ) ១ អទោសៈ (ការមិនប្រទូស្ត) ១ អមោហៈ (ការមិនវង្វេង) ១ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលប្រកបដោយកុសលមូល មានអលោកៈជាដើមនោះ និងកាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ដែលតាំងឡើងអំពីកុសលមូល មានអលោកៈជាដើមនោះ នេះពួកធម៌ជាកុសល ។ ពួកធម៌ជាអកុសល តើដូចម្តេច ។ អកុសលមូល ៣ គឺ លោភៈ ១ ទោសៈ ១ មោហៈ ១ ទាំងពួកកិលេស ដែលតាំងនៅជាមួយគ្នានឹងអកុសលមូល មានលោកៈជាដើមនោះ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលប្រកបដោយអកុសលមូល មានលោកៈជាដើមនោះ និងកាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ដែលតាំងឡើងអំពីអកុសលមូល មានលោកៈជាដើមនោះ នេះពួកធម៌ជាអកុសល ។ ពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត តើដូចម្តេច ។ វិបាក ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងអបរិយាបន្នៈ (លោកុត្តរៈ) នៃធម៌ជាកុសលនិងអកុសល វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ទាំងពួកធម៌ដែលគ្រាន់តែជាកិរិយា មិនមែនកុសល មិនមែនអកុសល មិនមែនកម្មវិបាក ឬក៏រូបទាំងអស់ និងអសង្កតធាតុ នេះពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

(១៦៤) កតមេ ធម្មា សុខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តា ។ សុខក្ខម័យំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ
 អបរិយាបន្នេ សុខំ វេទនំ វេយត្វា តំសម្បយុត្តោ
 សញ្ញាខន្ធោ សង្ការត្តន្ធោ វិញ្ញាណត្តន្ធោ ឥមេ ធម្មា
 សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា ។ កតមេ ធម្មា
 ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា ។ ទុក្ខក្ខម័យំ កា-
 មាវចរេ ទុក្ខំ វេទនំ វេយត្វា តំសម្បយុត្តោ សញ្ញា-
 ខន្ធោ សង្ការត្តន្ធោ វិញ្ញាណត្តន្ធោ ឥមេ ធម្មា
 ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា ។ កតមេ ធម្មា
 អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា ។ អទុក្ខ-
 មសុខក្ខម័យំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ អរូចាវចរេ អប-
 រិយាបន្នេ អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេយត្វា តំសម្បយុ-
 ត្តោ សញ្ញាខន្ធោ សង្ការត្តន្ធោ វិញ្ញាណត្តន្ធោ ឥមេ
 ធម្មា អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា ។

(១៦៥) កតមេ ធម្មា វិហាកា ។ កុសលា-
 កុសលានំ ធម្មានំ វិហាកា កាមាវចរេ រូចាវចរេ
 អរូចាវចរេ អបរិយាបន្នោ វេទនាខន្ធោ សញ្ញាខន្ធោ
 សង្ការត្តន្ធោ វិញ្ញាណត្តន្ធោ ឥមេ ធម្មា វិហាកា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[១៦៤] ពួកធម៌ប្រកបដោយសុខវេទនា តើដូចម្តេច ។ វៀវតៃ

សុខវេទនាកង្កសុខភូមិ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ និងអបរិយាបន្នៈចេញ

សញ្ញាខន្ធ សង្ខារកន្ធ វិញ្ញាណកន្ធ ដែលប្រកបដោយសុខវេទនានោះ

នេះពួកធម៌ ប្រកបដោយសុខវេទនា ។ ពួកធម៌ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា

តើដូចម្តេច ។ វៀវតៃទុក្ខវេទនាកង្កទុក្ខភូមិ ជាតាមាវចរចេញ សញ្ញា-

ខន្ធ សង្ខារកន្ធ វិញ្ញាណកន្ធ ដែលប្រកបដោយទុក្ខវេទនានោះ នេះ

ពួកធម៌ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា ។ ពួកធម៌ប្រកបដោយវេទនា មិនជាទុក្ខ

មិនជាសុខ តើដូចម្តេច ។ វៀវតៃអទុក្ខមសុខវេទនា កង្កអទុក្ខមសុខ-

ភូមិ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងអបរិយាបន្នៈចេញ សញ្ញា-

ខន្ធ សង្ខារកន្ធ វិញ្ញាណកន្ធ ដែលប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនានោះ

នេះពួកធម៌ ប្រកបដោយវេទនា មិនជាទុក្ខមិនជាសុខ ។

[១៦៥] ពួកធម៌ជាវិបាក តើដូចម្តេច ។ វិបាក ជាតាមាវចរ

រូបាវចរ អរូបាវចរ និងអបរិយាបន្នៈ នៃពួកធម៌ជាកុសលនិងអកុសល

និងវេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារកន្ធ វិញ្ញាណកន្ធ នេះពួកធម៌ជាវិបាក ។

តិកេ និក្ខេបោ

កតមេ ធម្មា វិចារកធម្មធម្មា ។ កុសលា កុសលា
 ធម្មា កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា អបរិយាបដ្ឋា
 វេទនាខន្ទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ ឥមេ ធម្មា
 វិចារកធម្មធម្មា ។ កតមេ ធម្មា នេវិចារកនវិចារ-
 កធម្មធម្មា ។ យេ ច ធម្មា កិរិយា នេវ កុស-
 លា នាកុសលា ន ច កម្មវិចារកា សព្វញ្ច រូបំ
 អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា នេវិចារកនវិចារក-
 ធម្មធម្មា ។

[១៦៦] កតមេ ធម្មា ឧចានិទ្ធពានានិយា ។
 សាសវា កុសលា កុសលានំ ធម្មានំ វិចារកា កា-
 មាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា វេទនាខន្ទោ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ យញ្ច រូបំ កម្មស្ស កតត្តា ឥមេ
 ធម្មា ឧចានិទ្ធពានានិយា ។ កតមេ ធម្មា អនុចា-
 និទ្ធពានានិយា ។ សាសវា កុសលា កុសលា ធម្មា
 កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា វេទនាខន្ទោ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ យេ ច ធម្មា កិរិយា នេវ កុស-
 លា នាកុសលា ន ច កម្មវិចារកា យញ្ច រូបំ

តិកនិទ្ទេស

ពួកធម៌ មានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ជាកុសលនិង
 អកុសល ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ និងវេទនាខន្ធ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ នេះពួកធម៌ មានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ។ ពួកធម៌
 មិនមែនវិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី តើដូចម្តេច ។ ពួក
 ធម៌គ្រាន់តែជាកិរិយា មិនមែនកុសល មិនមែនអកុសល មិនមែនកម្ម-
 វិបាក រូបទាំងអស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌មិនមែនវិបាក ទាំង
 មិនមែនមានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ។

(១៦៦) ពួកធម៌មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម
 កាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន តើដូចម្តេច ។ វិបាក
 ប្រកបដោយអាសវៈ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ នៃធម៌ជាកុសល
 និងអកុសល វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ និងកម្មស្រុកតត្តារូប (រូប
 ដែលកម្មកំពុងធ្វើ) នេះពួកធម៌ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មាន
 តណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន ។ ពួក
 ធម៌មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ
 តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ជាកុសល និង
 អកុសល ប្រកបដោយអាសវៈ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និង
 វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ ឬពួកធម៌គ្រាន់តែជាកិរិយា មិនមែន
 កុសល មិនមែនអកុសល មិនមែនកម្មវិបាក ឬក៏រូបដែលមិនមែន

អរិយធម៌ដំណើរ ធម្មសង្កណ៍

ន កម្មស្ស កតត្តា ឥមេ ធម្មា អនុចាទិណ្ណុចាទានិ-
 និយា ។ កតមេ ធម្មា អនុចាទិណ្ណុចាទានិយា ។
 អបរិយាបណ្ណា មត្តា ច មក្កដលានិ ច អសង្ខតា
 ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា អនុចាទិណ្ណុចាទានិយា ។

(១៦៧) កតមេ ធម្មា សង្កិលីដ្ឋសង្កិលេសិ-
 កា ។ តិណិ អកុសលមូលានិ លោភោ នោសោ
 មោហោ តទេកដ្ឋា ច កិលេសា តំសម្ប-
 យុត្តោ វេទនាខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា
 តំសម្បដ្ឋានំ កាយកម្មំ វចកម្មំ មនោកម្មំ ឥមេ
 ធម្មា សង្កិលីដ្ឋសង្កិលេសិកា ។ កតមេ ធម្មា
 អសង្កិលីដ្ឋសង្កិលេសិកា ។ សាសវា កុសលា-
 ព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា
 រូបក្ខន្ធា វេទនាខន្ធា សញ្ញាខន្ធា សង្ខារក្ខន្ធា
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា អសង្កិលីដ្ឋសង្កិលេសិ-
 កា ។ កតមេ ធម្មា អសង្កិលីដ្ឋសង្កិលេសិកា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

កម្មស្រុកតត្តារូប នេះពួកធម៌មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហា
 ជាដើមកាន់យកហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន ។ ពួកធម៌មិន
 មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំង
 មិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន តើដូចម្តេច ។ អបរិយាបន្មមគ្គ ផល
 ដែលកើតអំពីមគ្គ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌ មិនមានកម្មប្រកប
 ដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍
 ដល់ទុបាទាន ។

(១៦៧) ពួកធម៌ដែលសៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង
 តើដូចម្តេច ។ អកុសលមូល ៣ គឺ លោភៈ ១ ទោសៈ ១ មោហៈ ១
 ទាំងពួកកិលេស ដែលតាំងនៅជាមួយគ្នានឹងលោភៈជាដើមនោះ វេទ-
 នាខន្ធ ។ ចេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលប្រកបដោយៈលោភៈជាដើមនោះ
 និងកាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ដែលតាំងឡើងអំពីលោភៈជាដើម
 នោះ នេះពួកធម៌ដែលសៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។ ពួកធម៌
 ដែលមិនសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តើដូចម្តេច ។ ពួក
 ធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសលនិងអព្យាក្រឹត ជាកាមាវចរ រូបាវចរ
 អរូបាវចរ និងរូបក្ខន្ធ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 នេះពួកធម៌ដែលមិនសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។ ពួកធម៌
 ដែលមិនសៅហ្មង ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តើដូចម្តេច ។

ពិរោ និរោ

អបរិយាបន្នា មត្តា ច មក្កដលានិ ច អសង្ខតា
ច ធាតុ សមេ ធម្មា អសង្ខិលិដ្ឋាសង្ខិលេសិកា ។

[១២៨] កតមេ ធម្មា សវិតក្កវិចារា ។

សវិតក្កវិចារក្ខមិយំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ អបរិ-
យាបន្នេ វិតក្កវិចារេ វេយ្យា តំសម្បយុត្តោ វេទនា-
ខន្ទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ សមេ ធម្មា សវិត-
ក្កវិចារា ។ កតមេ ធម្មា អវិតក្កវិចារមត្តា ។
អវិតក្កវិចារមត្តក្ខមិយំ រូចាវចរេ អបរិយាបន្នេ វិចារំ
វេយ្យា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ទោ ។ បេ ។ វិញ្ញា-
ណក្ខន្ធនោ សមេ ធម្មា អវិតក្កវិចារមត្តា ។ កតមេ
ធម្មា អវិតក្កវិចារា ។ អវិតក្កវិចារក្ខមិយំ កាមា-
វចរេ រូចាវចរេ អរូចាវចរេ អបរិយាបន្នេ វេទនាខន្ទោ
។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ សព្វញ្ច រូបំ អសង្ខតា ច
ធាតុ សមេ ធម្មា អវិតក្កវិចារា ។

[១២៩] កតមេ ធម្មា បីតិសហគតា ។

បីតិក្ខមិយំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ អបរិយាបន្នេ
បីតិ វេយ្យា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ទោ ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ សមេ ធម្មា បីតិសហគតា ។

ពិភពវិញ្ញាណ

អបរិយាបន្ទមគ្គ ផលដែលកើតអំពីមគ្គ និងអសន្ទតណាត្ត នេះពួកធម៌ដែល
មិនសៅហ្មង ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។

(១៦៨) ពួកធម៌ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយវិចារៈ តើ
ដូចម្តេច ។ វៀរតែវិតក្កៈនិងវិចារៈ ក្នុងសវិតក្កសវិចារក្ខមិ ជាភាមាវចរ
រូបាវចរ អបរិយាបន្ទៈចេញ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែល
ប្រកបដោយវិតក្កវិចារៈនោះ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកប
ដោយវិចារៈ ។ ពួកធម៌គ្មានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈ តើដូចម្តេច ។
វៀរតែវិចារៈ ក្នុងអវិតក្កវិចារមត្តក្ខមិ ជារូបាវចរ អបរិយាបន្ទៈចេញ វេ-
ទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលប្រកបដោយវិចារៈនោះ នេះពួក
ធម៌គ្មានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈ ។ ពួកធម៌គ្មានវិតក្កៈ ទាំងគ្មានវិចារៈ
តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ក្នុងអវិតក្កវិចារក្ខមិ
ជាភាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្ទៈ រូបទាំងអស់ និង
អសន្ទតណាត្ត នេះពួកធម៌គ្មានវិតក្កៈ ទាំងគ្មានវិចារៈ ។

(១៦៩) ពួកធម៌ប្រកបដោយបីតិ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែបីតិក្នុង
បីតិក្ខមិ ជាភាមាវចរ រូបាវចរ អបរិយាបន្ទៈចេញ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលប្រកបដោយបីតិនោះ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយបីតិ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

កតមេ ធម្មា សុខសហគតា ។ សុខក្ខម័យំ កាមា-
 វេនេ រូចាវេនេ អបរិយាបន្នេ សុខំ វេយេត្វា តំសម្ប-
 យុត្តោ សញ្ញាខន្ធភោ សម្ព័រក្ខន្ធភោ វិញ្ញាណក្ខន្ធភោ
 តមេ ធម្មា សុខសហគតា ។ កតមេ ធម្មា ឧបេក្ខា-
 សហគតា ។ ឧបេក្ខាក្ខម័យំ កាមាវេនេ រូចាវេនេ
 អរូចាវេនេ អបរិយាបន្នេ ឧបេក្ខំ វេយេត្វា តំសម្ប-
 យុត្តោ សញ្ញាខន្ធភោ សម្ព័រក្ខន្ធភោ វិញ្ញាណក្ខន្ធភោ
 តមេ ធម្មា ឧបេក្ខាសហគតា ។

[១៧០] កតមេ ធម្មា ទិស្សនេន បញ្ចត្តា ។
 តំណិ សញ្ញាជនានិ សក្កាយទិដ្ឋិ វិចិត្តិញ្ចា សីល-
 ព្វតបរាមាសោ ។

[១៧១] តត្ថ កតមា សក្កាយទិដ្ឋិ ។ ឥធម
 អស្សុតវា បុត្តជ្ជនោ អរិយានំ អទស្សវី អរិយធម្ម-
 ស្ស អកោវិទោ អរិយធម្ម អវិជិតោ សប្បវិសានំ
 អទស្សវី សប្បវិសធម្មស្ស អកោវិទោ សប្បវិស-
 ធម្ម អវិជិតោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ រូបវំ
 វា អត្តានំ អត្តនំ វា រូបំ រូបស្មី វា អត្តានំ វេទនំ
 អត្តតោ សមនុបស្សតិ វេទនាវំ វា អត្តានំ អត្តនំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ្ឌិ

ពួកធម៌ប្រកបដោយសុខ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែសុខក្នុងសុខភូមិ ជាតា-
 មារវ័ចរ រូបារវ័ចរ អបរិយាបន្តៈចេញ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារកន្ធ វិញ្ញាណកន្ធ
 ដែលប្រកបដោយសុខនោះ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយសុខ ។ ពួកធម៌ប្រកប
 ដោយទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែទុក្ខក្នុងទុក្ខភូមិ ជាតាមារវ័ចរ
 រូបារវ័ចរ អរូបារវ័ចរ អបរិយាបន្តៈចេញ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារកន្ធ វិញ្ញាណ-
 កន្ធ ដែលប្រកបដោយទុក្ខនោះ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយទុក្ខ ។

[១៧០] ពួកធម៌គួរលះ ដោយទេស្យនៈ តើដូចម្តេច ។ សញ្ញា-

ជនៈ ព្យ គឺ សក្កាយទិដ្ឋិ វិចិត្រិច្ឆា និងសីលពូតបរាមាសៈ ។

[១៧១] បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ សក្កាយទិដ្ឋិ តើដូច

ម្តេច ។ បុប្ផជន ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមិនចេះដឹង មិនបានឃើញពួក
 ព្រះអរិយៈ មិនឃ្លាសវៃ ក្នុងអរិយធម៌ មិនបានទូន្មានខ្លួនក្នុងអរិយធម៌
 មិនបានឃើញពួកសប្បុរស មិនឃ្លាសវៃ ក្នុងសប្បុរសធម៌ មិនបាន
 ទូន្មានខ្លួន ក្នុងសប្បុរសធម៌ វៃមឈល់ឃើញរូបថាជាខ្លួន ឃើញ
 ខ្លួនថាមានរូបខ្លះ ឃើញរូបថាមានក្នុងខ្លួនខ្លះ ឃើញខ្លួនថាមានក្នុង
 រូបខ្លះ យល់ឃើញវេទនាថាជាខ្លួន ឃើញខ្លួនថាមានវេទនាខ្លះ

គំរោ និក្ខេប

វា វេទនំ វេទនាយ វា អត្តានំ សញ្ញា អត្តតោ
 សមនុបស្សតិ សញ្ញាវនំ វា អត្តានំ អត្តនិ វា សញ្ញា
 សញ្ញាយ វា អត្តានំ សង្ខារ អត្តតោ សមនុប-
 ស្សតិ សង្ខារវនំ វា អត្តានំ អត្តនិ វា សង្ខារ
 សង្ខារសុ វា អត្តានំ វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុប-
 ស្សតិ វិញ្ញាណវនំ វា អត្តានំ អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ
 វិញ្ញាណស្មី វា អត្តានំ យា ឃរុចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋកតំ
 ទិដ្ឋកហនំ ទិដ្ឋកត្តារោ ទិដ្ឋវិស្វកាយកំ ទិដ្ឋវិប្ប-
 ទ្គតំ ទិដ្ឋសញ្ញាជនំ កាហោ បដិក្កាហោ អភិនិវេ-
 សោ បរាមាសោ កុម្មុកោ មិច្ឆាបថោ មិច្ឆតំ តត្តា-
 យនំ វិបរិយេសក្កាហោ អយំ វុច្ឆតិ សក្កាយទិដ្ឋិ ។

(១៧២) តត្ត កតតមា វិចិកិច្ចា ។ សត្វវ
 កត្តតិ វិចិកិច្ចតិ ធម្ម កត្តតិ វិចិកិច្ចតិ សង្ខេ
 កត្តតិ វិចិកិច្ចតិ សិក្ខាយ កត្តតិ វិចិកិច្ចតិ បុព្វនៃ
 កត្តតិ វិចិកិច្ចតិ អបរនៃ កត្តតិ វិចិកិច្ចតិ បុព្វ-
 នាបរនៃ កត្តតិ វិចិកិច្ចតិ ឥទប្បច្ចយតាបដិច្ចស-
 ម្បប្បដ្ឋសុ ធម្មសុ កត្តតិ វិចិកិច្ចតិ យា ឃរុចា

ឥតនិរោធិយ

ឃើញវេទនាថាមានកងខ្លួនខ្លះ ឃើញខ្លួនថាមានកងវេទនាខ្លះ យល់
 ឃើញសញ្ញាថាជាខ្លួន ឃើញខ្លួនថាមានសញ្ញាខ្លះ ឃើញសញ្ញា ថាមាន
 កងខ្លួនខ្លះ ឃើញខ្លួនថាមានកងសញ្ញាខ្លះ យល់ឃើញសង្ខារថាជាខ្លួន
 ឃើញខ្លួនថាមានសង្ខារខ្លះ ឃើញសង្ខារថាមានកងខ្លួនខ្លះ ឃើញខ្លួន
 ថាមានកងសង្ខារខ្លះ យល់ឃើញវិញ្ញាណថាជាខ្លួន ឃើញខ្លួនថាមាន
 វិញ្ញាណខ្លះ ឃើញវិញ្ញាណថាមានកងខ្លួនខ្លះ ឃើញខ្លួនថាមានកង
 វិញ្ញាណខ្លះ ទិដ្ឋិ (ការយល់ឃើញ) ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ញាតស្សាតគឺទិដ្ឋិ
 ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋិ ចម្រងគឺទិដ្ឋិ ការយល់ឆ្លងគឺទិដ្ឋិ ការប្រកបទុកគឺទិដ្ឋិ
 ការប្រកាន់ ការប្រកាន់ស្អិត ការប្រកាន់លើសលុប ការស្ទាបអវិជ្ជាល
 ផ្លូវអាត្រក់ ផ្លូវខុស ធម្មជាតិដែលខុស លទ្ធិដូចជាកំពង់ ការប្រកាន់
 កងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា
 សកាយទិដ្ឋ ។

(១៧២) បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ វិចិត្រញា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គល
 ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ ចំពោះព្រះសាស្តា ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ ចំពោះព្រះធម៌
 ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ ចំពោះព្រះសង្ឃ ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ កងសិទ្ធា
 ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ កងខន្ធខាងដើម ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ កងខន្ធខាង
 ចុង ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ កងខន្ធខាងដើមនិងខន្ធខាងចុង ឆ្លើងឆ្ងល់
 សង្ស័យ កងពួកធម៌ដែលកើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យនូវបច្ច័យនោះ។

អរិយធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

កត្តា កត្តាយនា កត្តាយិតត្តំ វិមតិ វិចិត្តិណ្ណា
ទ្វេឱ្យកំ ទ្វេនាថថោ សំសយោ អនេកំសត្តាហោ
អាសប្បនា បរិសប្បនា អបរិយោក្តាហនា ដក្ខិតត្តំ
ចិត្តស្ស មនោវិលេខោ អយំ វុច្ឆតិ វិចិត្តិណ្ណា ។

(១៧៣) តត្ថ កតហោ សីលព្វគបរាមាសោ ។

ឥតោ ពហិទ្ធា សមណាព្រាហ្មណានំ សីលេន សុទ្ធិ
វិតេន សុទ្ធិ សីលព្វិតេន សុទ្ធិតិ យា វិវុទ្ធា ទិដ្ឋិ
ទិដ្ឋិតតំ ទិដ្ឋិគហនំ ទិដ្ឋិកត្តារោ ទិដ្ឋិវិស្វកាយិកំ
ទិដ្ឋិវិប្បទិតំ ទិដ្ឋិសញ្ញាជនំ កាហោ បដិក្តាហោ អភិ-
និវេសោ បរាមាសោ កុម្មតោ មិទ្ធាថថោ មិទ្ធតត្តំ
តត្តាយិតនំ វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុច្ឆតិ សីលព្វ-
គបរាមាសោ ។

(១៧៤) ឥមាទិ តិណិ សញ្ញាជនាទិ តទេ-

កដ្ឋា ច កិលេសា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ទោ
។ បេ ។ វិញ្ញាណត្តន្ទោ តំសម្បដ្ឋានំ កាយ-
កម្មំ វិចិត្តកម្មំ មនោកម្មំ ឥមេ ធម្មា ទិស្សនេន
បហាតត្តា ។ កតមេ ធម្មា ភាវនាយ បហា-
តត្តា ។ អវេសេសោ លោកោ ទោសោ មោហោ

អភិធម្មបិណ្ឌ ធម្មសង្កណ៍

ការឆ្លៀងឆ្លាល់ អាការឆ្លៀងឆ្លាល់ ភាពឆ្លៀងឆ្លាល់ ការយល់ស្តាប់ស្ទើរ
ការសង្ស័យ ការបែកចិត្តជាពីរ ការបែកចិត្តជាពីរផ្លូវ ការសង្ស័យ
ការប្រកាន់យកចំណែកដ៏ច្រើន ការសាញាប្រជាញា ការសាន់វិនិច្ឆ័យ
ការប្រកាន់មិនដាច់ស្រេច ភាពនៃចិត្តរឹងរូស ការរសេមរសាមនៃចិត្ត
ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា វិចិកិញា ។

(១៧៣) បណ្ណាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ សីលពូតបរាមាសៈ តើ
ដូចម្តេច ។ ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ខាងក្រៅអំពីសាសនានេះ មាន
ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ញាតស្សាតគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវឆ្ងាយ គឺទិដ្ឋិ ចម្រុងគឺទិដ្ឋិ ការ
យល់ឆ្លើងគឺទិដ្ឋិ ការទាក់ទិនគឺទិដ្ឋិ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់ចំពោះ ការ
ប្រកាន់លើសលុប ការស្តាប់អង្គុល ផ្លូវអាក្រក់ ផ្លូវខុស ធម្មជាតិដែល
ខុស លទ្ធិដូចជាកំពង់ ការប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុសថា សេចក្តីបរិសុទ្ធិ
ដោយសីល សេចក្តីបរិសុទ្ធិដោយវិត សេចក្តីបរិសុទ្ធិដោយសីលនិងវិត
ដូច្នោះ ណា មានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា សីលពូតបរាមាសៈ ។

(១៧៤) សញ្ញាជនៈទាំង ៣ នេះ ទាំងពួកកិលេសដែលតាំង
នៅជាមួយនឹងកិលេស មានលោកៈជាដើមនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
វិញ្ញាណខន្ធ ដែលប្រកបដោយកិលេសមានលោកៈជាដើមនោះ និង
កាយកម្ម វិចិកម្ម មនោកម្ម ដែលតាំងឡើងអំពីកិលេសមានលោកៈជា
ដើមនោះ នេះពួកធម៌ត្រូវលះដោយទេស្យនៈ (សោតាបត្តិមគ្គ) ។ ពួក
ធម៌ត្រូវលះដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។ លោកៈ ទោសៈ មោហាៈ

តិរោ ឱក្ខេយ

តទេកដ្ឋា ច កិលេសា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្តោ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា តំសម្បដ្ឋានំ កាយកម្មំ វិច្ចិ-
 កម្មំ មនោកម្មំ ឥមេ ធម្មា ភាវនាយ បហានត្រា ។
 កតមេ ធម្មា លេវទិស្សនេន ន ភាវនាយ បហា-
 នត្រា ។ កុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរា រូបា-
 វចរា អរូចាវចរា អបរិយាបដ្ឋា វេទនាខន្តោ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា សព្វញ្ច រូបំ អសម្ពុតា ច ជាតុ
 ឥមេ ធម្មា លេវទិស្សនេន ន ភាវនាយ បហានត្រា ។

(១៧៥) កតមេ ធម្មា ទិស្សនេន បហានត្រាហេ-
 តុកា ។ តិណិ សញ្ញាជនានិ សក្កាយទិដ្ឋិ វិច្ចិ-
 កិដ្ឋា សីលព្វតបរាមាសោ ។ តត្ថ កតមា សក្កា-
 យទិដ្ឋិ ។ បេ ។ អយំ វុច្ចតិ សក្កាយទិដ្ឋិ ។
 តត្ថ កតមា វិច្ចិកិដ្ឋា ។ បេ ។ អយំ វុច្ចតិ
 វិច្ចិកិដ្ឋា ។ តត្ថ កតមា សីលព្វតបរាមាសោ
 ។ បេ ។ អយំ វុច្ចតិ សីលព្វតបរាមាសោ ។ ឥមានិ
 តិណិ សញ្ញាជនានិ តទេកដ្ឋា ច កិលេសា
 តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្តោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខ-
 ន្ធា តំសម្បដ្ឋានំ កាយកម្មំ វិច្ចិកម្មំ មនោកម្មំ

ឥតិនិក្ខេប

ដ៏សេសសល់ ទាំងពួកកិលេសដែលតាំងនៅជាមួយគ្នា នឹងកិលេសមាន
 លោកៈជាដើមនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលប្រកបដោយ
 កិលេសមានលោកៈជាដើមនោះ នឹងកាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ដែល
 តាំងឡើងអំពីកិលេសមានលោកៈជាដើមនោះ នេះពួកធម៌ត្រូវលះដោយ
 ភាវនា ។ ពួកធម៌ មិនត្រូវលះដោយទស្សនៈ មិនត្រូវលះដោយភាវនា
 តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ ជាកុសលនិងអព្យាក្រឹត ជាភាមាវចរ រូបាវចរ
 អរូបាវចរ អបរិយាបន្តៈ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំង
 អស់ និងអសន្ធិតធាតុ នេះពួកធម៌ មិនត្រូវលះដោយទស្សនៈ មិន
 ត្រូវលះដោយភាវនា ។

[១៧៥ | ពួកធម៌មានហេតុត្រូវលះដោយទស្សនៈ តើដូចម្តេច ។
 សញ្ញាជនៈព្យ យ៉ាងគឺ សក្កាយទិដ្ឋិ វិចិកិច្ចា នឹងសីលព្វតបរាមាសៈ ។
 បណ្ណាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ សក្កាយទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។ បេ ។ នេះហៅ
 ថា សក្កាយទិដ្ឋិ ។ បណ្ណាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ វិចិកិច្ចា តើដូចម្តេច
 ។ បេ ។ នេះហៅថា វិចិកិច្ចា ។ បណ្ណាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ សីលព្វ-
 តបរាមាសៈ តើដូចម្តេច ។ បេ ។ នេះហៅថា សីលព្វតបរាមាសៈ ។ ស-
 ញ្ញាជនៈទាំងព្យនេះ ទាំងពួកកិលេសដែលតាំងនៅជាមួយគ្នានឹងកិលេស
 មានលោកៈជាដើមនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលប្រកប
 ដោយកិលេសមានលោកៈជាដើមនោះ នឹងកាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម

អរិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

ឥមេ ធម្មា ទិស្សនេន បហាតត្វហេតុកា ។ តីណិ
 សញ្ញោជនានិ សក្កាយទិដ្ឋិ វិចីកត្តា សីលត្វតប-
 រាមាសោ ឥមេ ធម្មា ទិស្សនេន បហាតត្វ តទេ-
 កកដ្ឋា លោកោ នោសោ មោហោ ឥមេ ធម្មា
 ទិស្សនេន បហាតត្វហេតុ តទេកកដ្ឋា ច កិលេសា
 តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា
 តំសម្បដ្ឋានំ កាយកម្មំ វិចីកម្មំ មនោកម្មំ ឥមេ
 ធម្មា ទិស្សនេន បហាតត្វហេតុកា ។ កតមេ ធម្មា
 ភាវនាយ បហាតត្វហេតុកា ។ អវសេសោ លោកោ
 នោសោ មោហោ ឥមេ ធម្មា ភាវនាយ បហាតត្វ-
 ហេតុ តទេកកដ្ឋា ច កិលេសា តំសម្បយុត្តោ វេទនា-
 ខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា តំសម្បដ្ឋានំ កាយ-
 កម្មំ វិចីកម្មំ មនោកម្មំ ឥមេ ធម្មា ភាវនាយ-
 បហាតត្វហេតុកា ។ កតមេ ធម្មា នេវទិស្សនេន
 ន ភាវនាយ បហាតត្វហេតុកា ។ តេ ធម្មេ បីមេ-
 ត្វា អវសេសា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា
 កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា អបរិយាបដ្ឋា វេទ-
 នាខន្ធា សញ្ញាខន្ធា សម្ពាវត្តន្ធា វិញ្ញាណក្ខន្ធា

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

ដែលតាំងឡើងអំពីកិលេសមានលោកៈជាដើមនោះ នេះពួកធម៌មានហេតុ
ត្រូវលះដោយទស្សនៈ ។ សញ្ញាជនៈ៣ យ៉ាង គឺ សក្កាយទិដ្ឋិ វិចីកិច្ចា
និងសីលពួកបរាមាសៈ នេះពួកធម៌ ត្រូវលះដោយទស្សនៈ លោកៈ
ទោសៈ មោហៈ ដែលតាំងនៅជាមួយនឹងកិលេស មានលោកៈជាដើម
នោះ នេះពួកធម៌ មានហេតុត្រូវលះដោយទស្សនៈ ទាំងពួកកិលេស ដែល
តាំងនៅជាមួយនឹងកិលេសមានលោកៈជាដើមនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
វិញ្ញាណខន្ធ ដែលប្រកបដោយកិលេស មានលោកៈជាដើមនោះ និង
កាយកម្ម វិចីកម្ម មនោកម្ម ដែលតាំងឡើងអំពីកិលេសមានលោកៈ
ជាដើមនោះ នេះពួកធម៌ មានហេតុត្រូវលះដោយទស្សនៈ ។ ពួកធម៌
មានហេតុត្រូវលះ ដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។ លោកៈ ទោសៈ
មោហៈ ដ៏សេសសល់ នេះពួកធម៌ មានហេតុត្រូវលះដោយការវិនា
ទាំងពួកកិលេស ដែលតាំងនៅជាមួយនឹងកិលេស មានលោកៈជាដើមនោះ
វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ ដែលប្រកបដោយកិលេសមាន
លោកៈជាដើមនោះ និងកាយកម្ម វិចីកម្ម មនោកម្ម ដែលតាំងឡើង
អំពីកិលេសមានលោកៈជាដើមនោះ នេះពួកធម៌មានហេតុត្រូវលះដោយ
ការវិនា ។ ពួកធម៌មានហេតុមិនត្រូវលះ ដោយទស្សនៈ មិនត្រូវលះ
ដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ជា
កុសល អកុសល និង អព្យាក្រឹត ជាការវិចារ ប្រាវចរ អប្រាវចរ
អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ វិញ្ញាណខន្ធ

តិកេ និក្ខេប

សត្វញ្ច រូបំ អសង្ខតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា នេវ-
ទស្សនេន ន ភាវនាយ បហានត្វហេតុកា ។

[១៧៦] កតមេ ធម្មា អាចយតាមិនោ ។

សាសវំ កុសលាកុសលា ធម្មា កាមាវចរ រូចា-
វចរ អរូចាវចរ វេទនាខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណា-
ក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា អាចយតាមិនោ ។ កតមេ
ធម្មា អបចយតាមិនោ ។ ចត្តារេ មត្តា អបរិយា-
បដ្ឋា ឥមេ ធម្មា អបចយតាមិនោ ។ កតមេ
ធម្មា នេវចយតាមិនោ នាបចយតាមិនោ^(១) ។ កុ-
សលាកុសលានំ ធម្មានំ វិហាកា កាមាវចរ រូចា-
វចរ អរូចាវចរ អបរិយាបដ្ឋា វេទនាខន្ធា ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធា យេ ច ធម្មា កិរិយា នេវ កុស-
លា នាកុសលា ន ច កម្មវិហាកា សត្វញ្ច រូបំ
អសង្ខតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា នេវចយតាមិនោ
នាបចយតាមិនោ ។

១ ឱ. នេវអាចយតាមិនោ ន អបចយតាមិនោ ។

តិកនិទ្ទេស

រូបទាំងអស់ នឹងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌ មានហេតុមិនត្រូវលះ
ដោយទស្សនៈ មិនត្រូវលះដោយការវិនា ។

[១៧៦] ពួកធម៌ដល់នូវការសន្សឹកពូនឡើង ដោយកម្មក្តីលេស
តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសលនិងអកុសល ជា
កាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងវេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
នេះពួកធម៌ដល់នូវការសន្សឹកពូនឡើង ដោយកម្មក្តីលេស ។ ពួកធម៌
មិនដល់នូវការសន្សឹកពូនឡើង តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ និងអបរិយាបន្នៈ
នេះពួកធម៌ មិនដល់នូវការសន្សឹកពូនឡើង ។ ពួកធម៌មិនមែនជាដល់
នូវការសន្សឹកពូនឡើង ទាំងមិនមែនជាមិនដល់ នូវការសន្សឹកពូនឡើង
តើដូចម្តេច ។ វិបាក ជាកាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈនៃ
ធម៌ជាកុសលនិងអកុសល វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ទាំងពួក
ធម៌ដែលជាកិរិយា មិនមែនកុសល មិនមែនអកុសល មិនមែនកម្មវិបាក
រូបទាំងអស់ នឹងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌មិនមែនជាដល់នូវការសន្សឹកពូន
ឡើង ទាំងមិនមែនជាមិនដល់នូវការសន្សឹកពូនឡើង ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

[១៧៧] កតមេ ធម្មា សេត្តា ។ ចន្តារោ
 មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ហេដ្ឋីមាជិ ច ភីណិ សាមញ្ញ-
 ដណាជិ ឥមេ ធម្មា សេត្តា ។ កតមេ ធម្មា
 អសេត្តា ។ ឧបរិដ្ឋិមំ អរហត្តដលំ ឥមេ ធម្មា
 អសេត្តា ។ កតមេ ធម្មា លេវ សេត្តា ជាសេ-
 ត្តា ។ តេ ធម្មេ វិបេត្តា អវសេសា កុសលា-
 កុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរា រូចាវចរា អរូ-
 ចាវចរា វេទនាខន្ទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធន្តោ
 សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច ជានុ ឥមេ ធម្មា លេវ-
 សេត្តា ជាសេត្តា ។

[១៧៨] កតមេ ធម្មា បរិត្តា ។ សព្វេវ កាមា-
 វចរា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា រូបក្ខន្ធន្តោ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធន្តោ ឥមេ ធម្មា បរិត្តា ។
 កតមេ ធម្មា មហាក្កតា ។ រូចាវចរា អរូចាវចរា
 កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា វេទនាខន្ទោ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធន្តោ ឥមេ ធម្មា មហាក្កតា ។ កតមេ ធម្មា
 អប្បមាណា ។ អបរិយាបដ្ឋា មត្តា ច មក្កដណាជិ
 ច អសដ្ឋតា ច ជានុ ឥមេ ធម្មា អប្បមាណា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

(១៧៧) ពួកធម៌ជារបស់សេក្ខបុគ្គល តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជា

អបរិយាបន្នៈ នឹងសាមញ្ញាផល ៣ ខាងក្រោម នេះពួកធម៌ជារបស់សេក្ខ-
បុគ្គល ។ ពួកធម៌ជារបស់អសេក្ខបុគ្គល តើដូចម្តេច ។ អរហត្តផលខាង
លើ នេះពួកធម៌ ជារបស់អសេក្ខបុគ្គល ។ ពួកធម៌មិនមែនជារបស់
សេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គល តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌
ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាកុសល អកុសលនិងអព្យាក្រឹត
ជាកាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ រូប
ទាំងអស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌មិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល ទាំង
មិនមែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គល ។

(១៧៨) ពួកធម៌មានសភាពតូចត្រូវ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ជា

កាមាវចរទាំងអស់ ជាកុសល អកុសល អព្យាក្រឹត និងរូបខន្ធ ។ បេ ។
វិញ្ញាណខន្ធ នេះពួកធម៌មានសភាពតូចត្រូវ ។ ពួកធម៌ដ៏លំន់រូសភាពធំ
តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ជារូបាវចរ អរូបាវចរ ជាកុសល អកុសល អព្យា-
ក្រឹត និងវេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ នេះពួកធម៌ដ៏លំន់រូសភាពធំ ។
ពួកធម៌ប្រមាណមិនបាន តើដូចម្តេច ។ មគ្គជាអបរិយាបន្នៈ ផលដែល
កើតអំពីមគ្គ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌ប្រមាណមិនបាន ។

ភិកេ និក្ខេបោ

(១៧៧) កតមេ ធម្មា បរិនិរុទ្ធិណា ។ បរិនិរុទ្ធិ
 ធម្មេ អារត្ត យេ ឧប្បជ្ឈន្តិ ចិត្តចេតសិកា ធម្មា
 ឥមេ ធម្មា បរិនិរុទ្ធិណា ។ កតមេ ធម្មា មហា-
 ក្កតារម្មណា ។ មហាក្កតេ ធម្មេ អារត្ត យេ ឧប្ប-
 ជ្ឈន្តិ ចិត្តចេតសិកា ធម្មា ឥមេ ធម្មា មហាក្កតា-
 រម្មណា ។ កតមេ ធម្មា អប្បមាណារម្មណា ។
 អប្បមាលោ ធម្មេ អារត្ត យេ ឧប្បជ្ឈន្តិ ចិត្តចេត-
 សិកា ធម្មា ឥមេ ធម្មា អប្បមាណារម្មណា ។

(១៨០) កតមេ ធម្មា ហីនា ។ តីណិ អក្ក-
 សលម្ពលានិ លោកោ ទោសោ មោហោ តទេក-
 ដ្ឋា ច កិលេសា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធា
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា តំសម្បដ្ឋានំ កាយកម្មំ
 វចកម្មំ មនោកម្មំ ឥមេ ធម្មា ហីនា ។ កតមេ
 ធម្មា មជ្ឈិមា ។ សាសវា ក្យសណព្យាកតា ធម្មា
 កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា រូបក្ខន្ធា ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា មជ្ឈិមា ។ កតមេ ធម្មា
 បណីតា ។ អបរិយាបដ្ឋា មត្តា ច មត្តដលានិ ច
 អសម្ពតា ច ណតុ ឥមេ ធម្មា បណីតា ។

តិកនិក្ខេប

[១៧៩] ពួកធម៌មានអារម្មណ៍តូចធ្លាវ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌
 ណាប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តនិងចេតសិក កើតឡើងព្រោះប្រាជ្ញាព្រះពុទ្ធនូវធម៌មានស-
 ភាពតូចធ្លាវ នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍តូចធ្លាវ ។ ពួកធម៌មានអារម្មណ៍
 ដល់នូវសភាពធំ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណាប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តនិងចេត-
 សិក កើតឡើងព្រោះប្រាជ្ញាព្រះពុទ្ធនូវធម៌ដល់នូវសភាពធំ នេះពួកធម៌មានអ-
 រម្មណ៍ដល់នូវសភាពធំ ។ ពួកធម៌មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបាន តើដូច
 ម្តេច ។ ពួកធម៌ណាប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តនិងចេតសិក កើតឡើងព្រោះប្រា-
 ជ្ញាព្រះពុទ្ធនូវធម៌ប្រមាណមិនបាន នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបាន ។

[១៨០] ពួកធម៌ដំបៅកទាប តើដូចម្តេច ។ អកុសលមូល ៣
 យ៉ាងគឺ លោភៈ ទោសៈ និងមោហៈ ទាំងពួកកិលេសដែលតាំងនៅជា
 មួយគ្នា នឹងអកុសលមូលមានលោភៈជាដើមនោះ វេទនាខ្លួន ។ បេ ។
 វិញ្ញាណខ្លួន ដែលប្រកបដោយអកុសលមូលមានលោភៈជាដើមនោះ និង
 កាយកម្ម វច្ចកម្ម មនោកម្ម ដែលតាំងឡើងអំពីអកុសលមូលមានលោភៈ
 ជាដើមនោះ នេះពួកធម៌ដំបៅកទាប ។ ពួកធម៌ជាកណ្តាល តើដូចម្តេច ។
 ពួកធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសលនិងអព្យាក្រឹត ជាកាមាវចរ រូបាវ-
 ចរ អរូបាវចរ និងរូបខ្លួន ។ បេ ។ វិញ្ញាណខ្លួន នេះពួកធម៌ជាកណ្តាល ។
 ពួកធម៌ដ៏ឧត្តម តើដូចម្តេច ។ មគ្គជាបរិយាបន្នៈ ផលដែលកើតអំពីមគ្គ
 និងអសង្កតជាតុ នេះពួកធម៌ដ៏ឧត្តម ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

[១៨១] កតមេ ធម្មា មិច្ឆត្តនិយតា ។ បញ្ចកម្មានិ អនន្តរិកានិ យា ច មិច្ឆានិច្ចំ និយតា ឥមេ ធម្មា មិច្ឆត្តនិយតា ។ កតមេ ធម្មា សម្មត្តនិយតា ។ ចត្តារោ មក្កា អបរិយាបដ្ឋា ឥមេ ធម្មា សម្មត្តនិយតា ។ កតមេ ធម្មា អនិយតា ។ តេ ធម្មេ វិបេត្តា អវិសេសា កុសលាកុសលា កតា ធម្មា កាមាវចន រូចាវចន អរូចាវចន អបរិយាបដ្ឋា វេទនាខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា សព្វញ្ញ រូបំ អសដ្ឋតា ច ជាតុ ឥមេ ធម្មា អនិយតា ។

[១៨២] កតមេ ធម្មា មក្ការម្មណា ។ អរិយមក្កំ អារត្ត យេ ឧប្បជន្តិ ចិត្តចេតសិកា ធម្មា ឥមេ ធម្មា មក្ការម្មណា ។ កតមេ ធម្មា មក្កហេតុកា ។ អរិយមក្កសមដ្ឋិស្ស មក្កដានិ វិបេត្តា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា មក្កហេតុកា ។ អរិយមក្កសមដ្ឋិស្ស សម្មានិច្ចំ មក្កោ ចេវ ហេតុ ច សម្មានិច្ចំ វិបេត្តា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា មក្កហេតុកា ។ អរិយមក្កសមដ្ឋិស្ស

អភិធម្មបិណ្ឌ ធម្មសង្គណ៍

[១៨១] ពួកធម៌មានសភាពខុសនឹងទៀង តើដូចម្តេច ។ អនន្ត-
 រិកកម្ម ៥ និងនិយតមិច្ឆាទិដ្ឋិ នេះពួកធម៌មានសភាពខុសនឹងទៀង ។ ពួក
 ធម៌មានសភាពត្រូវនឹងទៀង តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈ នេះ
 ពួកធម៌មានសភាពត្រូវនឹងទៀង ។ ពួកធម៌មិនទៀង តើដូចម្តេច ។ វៀរ
 តែធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាកុសល អកុសល និង
 អព្យាក្រឹត ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌
 មិនទៀង ។

[១៨២] ពួកធម៌មានមគ្គជាអារម្មណ៍ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា
 ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តនិងចេតសិក កើតឡើងព្រោះប្រារព្ធនូវអរិយមគ្គ នេះ
 ពួកធម៌ មានមគ្គជាអារម្មណ៍ ។ ពួកធម៌ មានមគ្គជាហេតុ តើដូច
 ម្តេច ។ វៀរតែអង្គនៃមគ្គ របស់បុគ្គលដែលព្រមព្រៀង ដោយអរិយ-
 មគ្គចេញ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលប្រកបដោយ
 មគ្គនោះ នេះពួកធម៌ មានមគ្គជាហេតុ ។ សម្មាទិដ្ឋិ របស់បុគ្គល
 ដែលព្រមព្រៀង ដោយអរិយមគ្គ ជាមគ្គផង ជាហេតុផង វៀរ
 លែងតែសម្មាទិដ្ឋិចេញ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែល
 ប្រកបដោយមគ្គ និងហេតុនោះ នេះពួកធម៌ មានមគ្គជាហេតុ ។

ពិរោ អិក្ខេយ

អលោកោ អនោសោ អមោយោ ឥមេ ធម្មា មក្ក-
 ហេតុ តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា មក្កហេតុកា ។ កកមេ ធម្មា
 មក្កាធិបតីនោ ។ អរិយមក្កំ អធិបតី កកត្ថា យេ
 ឧប្បជ្ឈន្តិ ចិត្តចេតសិកា ធម្មា ឥមេ ធម្មា មក្កា-
 ធិបតីនោ ។ អរិយមក្កសមជ្ឈីស្ស វិមំសាធិបតេយ្យំ
 មក្កំ កាវយន្តស្ស វិមំសំ វេយត្ថា តំសម្បយុត្តោ
 វេទនាខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា
 មក្កាធិបតីនោ ។

(១៨៣) កកមេ ធម្មា ឧប្បជ្ឈា ។

យេ ធម្មា ជាតា ក្ខតា សញ្ញតា និព្វត្តា
 អភិនិព្វត្តា ចាតុក្ខតា ឧប្បជ្ឈា សម្មុប្បជ្ឈា ឧដ្ឋតា
 សម្មុដ្ឋតា ឧប្បជ្ឈា ឧប្បជ្ឈំសេន សុដ្ឋហិតា រូបា
 វេទនា សញ្ញា សង្ខារា វិញ្ញាណំ ឥមេ ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈា ។ កកមេ ធម្មា អនុប្បជ្ឈា ។ យេ ធម្មា

តិកនិក្ខេប

អលោកៈ អទោសៈ អមោហៈ របស់បុគ្គលដែលព្រមព្រៀងដោយ
 អរិយមគ្គ នេះពួកធម៌មានមគ្គជាហេតុ វេទនាខន្ធ ៗ បេ ៗ វិញ្ញាណខន្ធ
 ដែលប្រកបដោយមគ្គជាហេតុនោះ នេះពួកធម៌មានមគ្គជាហេតុ ៗ ពួក
 ធម៌ មានមគ្គជាអធិបតី តើដូចម្តេច ៗ ពួកធម៌ណា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត
 នឹងចេតសិក កើតឡើងព្រោះធ្វើនូវអរិយមគ្គឲ្យជាអធិបតី នេះពួកធម៌
 មានមគ្គជាអធិបតី ៗ រៀរវៃលងតែវិមំសា របស់បុគ្គលដែលព្រមព្រៀង
 ដោយអរិយមគ្គ កាលចំរើននូវមគ្គមានវិមំសាជាអធិបតីចេញ វេទនាខន្ធ
 ៗ បេ ៗ វិញ្ញាណខន្ធ ដែលប្រកបដោយវិមំសានោះ នេះពួកធម៌មាន
 មគ្គជាអធិបតី ៗ

[១៨៣] ពួកធម៌កើតឡើងហើយ តើដូចម្តេច ៗ ពួកធម៌

ណា គឺរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ កើតហើយ មាន
 ហើយ កើតព្រមហើយ វិលមកកើតហើយ ត្រឡប់កើតហើយ កើត
 ប្រាកដហើយ កើតឡើងហើយ កើតឡើងព្រមហើយ តាំងឡើង
 ហើយ តាំងឡើងព្រមហើយ កើតហើយ សង្រ្គោះហើយ ដោយ
 ចំណែក នៃធម៌ដែលកើតហើយ នេះពួកធម៌ កើតឡើងហើយ ៗ
 ពួកធម៌មិនទាន់កើតឡើង តើដូចម្តេច ៗ ពួកធម៌ណា គឺរូប វេទនា

អរិយធម៌ជំពូក ធម្មសង្គណ៍

អជាតា អក្ខតា អសញ្ញាតា អនិព្វតា អនិវេទិតា
អចារុក្ខតា អនុប្បដ្ឋា អសុប្បដ្ឋា អនុជីតា អស-
មជីតា អនុប្បដ្ឋា អនុប្បដ្ឋន៍សេន សន្តហិតា រូបា
វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណំ ឥមេ ធម្មា អនុ-
ប្បដ្ឋា ។ កតមេ ធម្មា ឧប្បាទិទោ ។ កុសលា-
កុសលានំ ធម្មានំ អរិយក្កវិហាកានំ(១) វិហាកា
កាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបដ្ឋា វេទ-
នាឡោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខតោ យញ្ច រូបំ កម្មស្ស
កតត្តា ឧប្បជ្ជីស្សតិ ឥមេ ធម្មា ឧប្បាទិទោ ។

[១៨២] កតមេ ធម្មា អតីតា ។ យេ ធម្មា
អតីតា និរុទ្ធា វិគតា(២) វិបរិលាតា អត្តង្គតា អព្ភត្ត-
ង្គតា ឧប្បជ្ជិត្តា វិគតា អតីតា អតីតំសេន សន្តហិតា
រូបា វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណំ ឥមេ ធម្មា
អតីតា ។ កតមេ ធម្មា អជាតតា ។ យេ

១ ឧបោធិយមម្មបោត្តកេសុ អយំ បាយោ ន ទិស្សតិ ។ ២ ឱ. និរុទ្ធគាតិ ទិស្សតិ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណិ

សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ដែលមិនទាន់កើត មិនទាន់មាន មិនទាន់
កើតព្រម មិនទាន់វិលមកកើត មិនទាន់ត្រឡប់មកកើត មិនទាន់
កើតប្រាកដ មិនទាន់កើតឡើង មិនទាន់កើតឡើងព្រម មិនទាន់
តាំងឡើង មិនទាន់តាំងឡើងព្រម មិនទាន់កើតឡើង ដែលសង្រ្គោះ
ហើយដោយចំណែកនៃធម៌ ដែលមិនទាន់កើតឡើង នេះពួកធម៌មិន
ទាន់កើតឡើង ។ ពួកធម៌បំរុងនឹងកើតឡើង តើដូចម្តេច ។ វិបាក
ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្ទៈ នៃធម៌ជាកុសល
និងអកុសល ដែលមានវិបាកមិនទាន់ចាស់ក្លា វេទនាខន្ធ ។ មេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធ និងកម្មស្យកតតារូប ដែលបំរុងនឹងកើតឡើង នេះពួកធម៌
បំរុងនឹងកើតឡើង ។

[១៤៤] ពួកធម៌ជាអតីត តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា គឺរូប
វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ដែលកន្លងហើយ រលត់ទៅហើយ
ប្រាសទៅហើយ ប្រែប្រួលទៅហើយ វិនាសទៅហើយ វិនាសទៅយូរ
ហើយ កើតឡើងហើយប្រាសទៅវិញហើយ កន្លងទៅហើយ ដែល
សង្រ្គោះដោយចំណែក នៃធម៌ដែលកន្លងហើយ នេះពួកធម៌ ជាអតីត ។
ពួកធម៌ ជាអនាគត តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា គឺរូប វេទនា

តិរោ និក្ខេបោ

ធម្មា អជាតា អក្ខតា អសញ្ញាតា អនិព្វត្តា អនកំនិព្វត្តា
 អចាតុក្ខតា អឧប្បដ្ឋា អសមុប្បដ្ឋា អនុដ្ឋិតា អស-
 មុដ្ឋិតា អនាគតា អនាគតំសេន សន្តហិតា រូចា
 វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណំ ឥមេ ធម្មា អនា-
 គតា ។ កតមេ ធម្មា បច្ចុប្បដ្ឋា ។ យេ ធម្មា
 ជាតា ក្ខតា សញ្ញាតា និព្វត្តា អកំនិព្វត្តា ចាតុក្ខ-
 តា ឧប្បដ្ឋា សមុប្បដ្ឋា ឧដ្ឋិតា សមុដ្ឋិតា បច្ចុប្បដ្ឋា
 បច្ចុប្បដ្ឋំសេន សន្តហិតា រូចា វេទនា សញ្ញា
 សង្ខារ វិញ្ញាណំ ឥមេ ធម្មា បច្ចុប្បដ្ឋា ។

(១៨៥) កតមេ ធម្មា អតតារម្មណា ។ អត-
 តេ ធម្មេ អារព្វ យេ ឧប្បជ្ឈន្តិ ចិត្តចេតសិកា
 ធម្មា ឥមេ ធម្មា អតតារម្មណា ។ កតមេ ធម្មា
 អនាគតារម្មណា ។ អនាគតេ ធម្មេ អារព្វ យេ
 ឧប្បជ្ឈន្តិ ចិត្តចេតសិកា ធម្មា ឥមេ ធម្មា អនា-
 គតារម្មណា ។ កតមេ ធម្មា បច្ចុប្បដ្ឋារម្មណា ។
 បច្ចុប្បដ្ឋេ ធម្មេ អារព្វ យេ ឧប្បជ្ឈន្តិ ចិត្តចេតសិ-
 កា ធម្មា ឥមេ ធម្មា បច្ចុប្បដ្ឋារម្មណា ។

តិកនិក្ខេប

សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ដែលមិនទាន់កើត មិនទាន់មាន មិនទាន់កើត
 ព្រម មិនទាន់វិលមកកើត មិនទាន់ត្រឡប់មកកើត មិនទាន់កើតប្រាកដ
 មិនទាន់កើតឡើង មិនទាន់កើតឡើងព្រម មិនទាន់តាំងឡើង មិនទាន់
 តាំងឡើងព្រម មិនទាន់មកដល់ ដែលសង្គ្រោះដោយចំណែក នៃធម៌
 ដែលមិនទាន់មកដល់ នេះពួកធម៌ ជាអនាគត ។ ពួកធម៌ជាបច្ចុប្បន្ន
 តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា គឺរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ
 ដែលកំពុងកើត មាន កើតព្រម វិលមកកើត ត្រឡប់មកកើត កើតប្រាកដ
 កើតឡើង កើតឡើងព្រម តាំងឡើង តាំងឡើងព្រម កើតឡើង
 ចំពោះមុខ ដែលសង្គ្រោះដោយចំណែកនៃធម៌ ដែលកើតឡើងចំពោះ
 មុខ នេះពួកធម៌ជាបច្ចុប្បន្ន ។

[១៨៥] ពួកធម៌មានអារម្មណ៍ជាអតីត តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌
 ណា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តនិងចេតសិក កើតឡើងព្រោះប្រារព្ធយូធម៌ដែល
 កន្លងហើយ នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍ជាអតីត ។ ពួកធម៌មានអារម្មណ៍
 ជាអនាគត តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តនិងចេតសិក
 កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធយូធម៌ដែលមិនទាន់មកដល់ នេះពួកធម៌ មាន
 អារម្មណ៍ជាអនាគត ។ ពួកធម៌មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្ន តើដូចម្តេច ។
 ពួកធម៌ណា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តនិងចេតសិក កើតឡើងព្រោះប្រារព្ធយូ
 ធម៌ដែលកើតឡើងចំពោះមុខ នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្ន ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

[១៨៦] កតមេ ធម្មា អជ្ឈត្តា ។ យេ ធម្មា
តេសំ តេសំ សត្តានំ អជ្ឈត្តំ បច្ចត្តំ និយកា(១)
ចាដិប្បកលំកា ឧបាទិដ្ឋា រូបា វេទនា សញ្ញា
សម្មារា វិញ្ញាណំ ឥមេ ធម្មា អជ្ឈត្តា ។ កតមេ
ធម្មា ពហិទ្ធា ។ យេ ធម្មា តេសំ តេសំ បរ-
សត្តានំ បរច្ចកលានំ អជ្ឈត្តំ បច្ចត្តំ និយកា ចា-
ដិប្បកលំកា ឧបាទិដ្ឋា រូបា វេទនា សញ្ញា សម្មា-
រា វិញ្ញាណំ ឥមេ ធម្មា ពហិទ្ធា ។ កតមេ
ធម្មា អជ្ឈត្តពហិទ្ធា ។ តទុកយំ ឥមេ ធម្មា
អជ្ឈត្តពហិទ្ធា ។

[១៨៧] កតមេ ធម្មា អជ្ឈត្តារម្មណា ។ អជ្ឈ-
ត្តេ ធម្មេ អារត្ត យេ ឧប្បជ្ឈន្តិ ចិត្តចេតសិកា
ធម្មា ឥមេ ធម្មា អជ្ឈត្តារម្មណា ។ កតមេ ធម្មា
ពហិទ្ធារម្មណា ។ ពហិទ្ធា ធម្មេ អារត្ត យេ
ឧប្បជ្ឈន្តិ ចិត្តចេតសិកា ធម្មា ឥមេ ធម្មា ពហិ-
ទ្ធារម្មណា ។ កតមេ ធម្មា អជ្ឈត្តពហិទ្ធារម្មណា ។
អជ្ឈត្តពហិទ្ធា ធម្មេ អារត្ត យេ ឧប្បជ្ឈន្តិ ចិត្តចេត-
សិកា ធម្មា ឥមេ ធម្មា អជ្ឈត្តពហិទ្ធារម្មណា ។

១ ឱ. ម. និយកា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

(១៨៦) ពួកធម៌ជាខាងក្នុង តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា គឺរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ដែលតាំងនៅក្នុងសន្តាន តាំងនៅក្នុងខ្លួន ទៀងទាត់ ជារបស់ចំពោះបុគ្គលម្នាក់ ប្រកាន់ខ្ជាប់ក្នុងសរីរៈ នៃពួកសត្វនោះ ។ នេះពួកធម៌ ជាខាងក្នុង ។ ពួកធម៌ជាខាងក្រៅ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា គឺរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ដែលតាំងនៅក្នុងសន្តាន តាំងនៅក្នុងខ្លួន ទៀងទាត់ ជារបស់ចំពោះបុគ្គលម្នាក់ ប្រកាន់ខ្ជាប់ក្នុងសរីរៈនៃពួកសត្វដទៃ នៃបុគ្គលដទៃនោះ ។ នេះពួកធម៌ជាខាងក្រៅ ។ ពួកធម៌ខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ តើដូចម្តេច ។ ប្រជុំនៃខន្ធទាំងពីរនោះ (ខន្ធខាងក្នុងនិងខន្ធខាងក្រៅ) នេះពួកធម៌ខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ ។

(១៨៧) ពួកធម៌មានអារម្មណ៍ខាងក្នុង តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តនិងចេតសិក កើតឡើង ព្រោះប្រាព្វនូវធម៌ខាងក្នុង នេះពួកធម៌ មានអារម្មណ៍ខាងក្នុង ។ ពួកធម៌មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តនិងចេតសិក កើតឡើង ព្រោះប្រាព្វនូវធម៌ខាងក្រៅ នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅ ។ ពួកធម៌ មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តនិងចេតសិក កើតឡើង ព្រោះប្រាព្វនូវធម៌ខាងក្នុង និងខាងក្រៅ នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ ។

ហេតុកោត្តកេ និរុត្តោ

[១៨៨] កតមេ ធម្មា សនិទិស្សនសប្បដិយា ។
 រូបាយតនំ ឥមេ ធម្មា សនិទិស្សនសប្បដិយា ។
 កតមេ ធម្មា អនិទិស្សនសប្បដិយា ។ ចក្កាយ-
 តនំ សោតាយតនំ យានាយតនំ ជីវ្ហាយតនំ កា-
 យាយតនំ សន្តាយតនំ កន្ធាយតនំ រសាយតនំ
 ដោជ្ឈព្វាយតនំ ឥមេ ធម្មា អនិទិស្សនសប្បដិយា ។
 កតមេ ធម្មា អនិទិស្សនាប្បដិយា ។ វេទនាខន្ធា
 សញ្ញខន្ធា សង្ការក្ខន្ធា វិញ្ញាណក្ខន្ធា យព្វ
 រូបំ អនិទិស្សនំ អប្បដិយំ ធម្មាយតនបរិយាបន្នំ អស-
 ង្គតា ច ណតុ ឥមេ ធម្មា អនិទិស្សនាប្បដិយា ។

តិវំ ។

[១៨៩] កតមេ ធម្មា ហេតុ ។ តយោ កុស-
 លហេតុ តយោ អកុសលហេតុ តយោ អព្យាក-
 តហេតុ នវំ កាមាវចរហេតុ ធន រូបាវចរហេតុ ធន
 អរូបាវចរហេតុ ធន អបរិយាបន្នហេតុ ។

[១៩០] តត្ថ កតមេ តយោ កុសលហេតុ ។
 អលោភោ អនោសោ អមោហោ ។ តត្ថ កតមោ

ហេតុគោត្តកនិក្ខេប

[១៨៨] ពួកធម៌ប្រកបដោយការឃើញ ទាំងប្រកបដោយការប៉ះពាល់ តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយការឃើញ ទាំងប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។ ពួកធម៌មិនប្រកបដោយការឃើញ តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ សោតាយតនៈ យានាយតនៈ ជីវ្ហយតនៈ កាយាយតនៈ សទ្ធាយតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋពាយតនៈ នេះពួកធម៌ មិនប្រកបដោយការឃើញ តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។ ពួកធម៌មិនប្រកបដោយការឃើញ ទាំងមិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ហារក្ខន្ធ វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបដែលជាអនិទស្សនៈ ជាអប្បជ័យៈ រាប់បញ្ចាលកងធម្មាយតនៈ និងអសន្តត្តធាតុ នេះពួកធម៌មិនប្រកបដោយការឃើញ ទាំងមិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។

ចប់ពួកតិរៈ ។

[១៨៩] ពួកធម៌ជាហេតុ តើដូចម្តេច ។ កុសលហេតុ ៣ អកុសលហេតុ ៣ អព្យាកតហេតុ ៣ កាមាវចរហេតុ ៧ រូបាវចរហេតុ ៦ អរូបាវចរហេតុ ៦ អបរិយាបន្ថហេតុ ៦ ។

[១៩០] បណ្តាហេតុទាំងនោះ កុសលហេតុ (ហេតុនៃកុសល) ៣ តើដូចម្តេច ។ អលោភៈ អទោសៈ អមោហៈ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

អលោកោ ។ យោ អលោកោ អល្ហត្ថានា អល្ហត្ថានត្ថំ
អសារកោ អសារជ្ជនា អសារជ្ជិតត្ថំ អនភិជ្ឈា អ-
លោកោ កុសលម្បលំ អយំ វុច្ចតិ អលោកោ ។
តត្ថ កតមោ អនោសោ ។ យោ អនោសោ អទ្ធុ-
សនា អទ្ធុសិតត្ថំ មេត្តិ^(១) មេត្តាយនា មេត្តាយិតត្ថំ
អនុទ្ធា អនុទ្ធាយនា អនុទ្ធាយិតត្ថំ ហិតេសិតា អនុ-
កម្មា អព្យាហានោ អព្យាបដ្ឋោ អនោសោ កុស-
លម្បលំ អយំ វុច្ចតិ អនោសោ ។ តត្ថ កតមោ
អមោហោ ។ ទុក្ខេ ញាណំ ទុក្ខសមុទយេ ញាណំ
ទុក្ខនិរោធ�េ ញាណំ ទុក្ខនិរោធកាមិនិយា បដិប-
នាយ ញាណំ បុព្វន្តេ ញាណំ អបរន្តេ ញាណំ
បុព្វនាបរន្តេ ញាណំ ឥនប្បច្ចយតាបដិច្ចសមុប្បន្តេ-
សុ ធម្មេសុ ញាណំ យា ឯវុទា បញ្ញា បដាន-
នា វិចយោ បរិចយោ ធម្មវិចយោ សល្ហត្តណា
ឧបលត្តណា បច្ចុបលត្តណា បណ្ឌិត្តំ កោសល្ហំ
នេប្បញ្ញំ វេកព្យា ចិន្តា ឧបបរិក្ខា ក្ខរី មេតា
បរិណាយិតោ វិបស្សនា សម្មជញ្ញំ បតោនោ

១ ឱ. មេត្តិ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

បណ្ណាកុសលហេតុទាំងនោះ អរលោភៈ តើដូចម្តេច ។ ការមិន
 ជាប់ចំពាក់ ការមិនជាប់ស្អិត ភាពនៃចិត្តមិនជាប់ចំពាក់ក្នុងអារម្មណ៍
 ការមិនត្រេកអរ ការមិនរីករាយ ភាពនៃចិត្តមិនត្រេកអរក្នុងអារម្មណ៍
 ការមិនសំឡឹងរំពៃ សេចក្តីមិនលោភ ជាកុសលមូល ណា នេះហៅថា
 អរលោភៈ ។ បណ្ណាកុសលមូលទាំងនោះ អទោសៈ តើដូចម្តេច ។
 ការមិនប្រទូស្ត អាការមិនប្រទូស្ត ភាពនៃចិត្តមិនប្រទូស្តក្នុងអារម្មណ៍ ការ
 មេត្រី ការរាប់អាន ភាពនៃចិត្តរាប់អាន ការអាណិត ការប្រព្រឹត្ត
 អាណិត ភាពនៃចិត្តអាណិត ការស្វែងរកនូវប្រយោជន៍ ការអនុគ្រោះ
 ការមិនគុំគួន ការមិនបៀតបៀន សេចក្តីមិនប្រទូស្ត ជាកុសលមូល
 ណា នេះហៅថា អទោសៈ ។ បណ្ណាកុសលមូលទាំងនោះ អមោហៈ
 តើដូចម្តេច ។ ការដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខ ដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខសមុទ័យ ដឹង
 ច្បាស់ក្នុងទុក្ខនិរោធ ដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខនិរោធគ្រាមនីបដិបទា ដឹងច្បាស់ក្នុង
 ខន្ធជាចំណែកខាងដើម ដឹងច្បាស់ក្នុងខន្ធជាចំណែកខាងចុង ដឹងច្បាស់
 ក្នុងខន្ធជាចំណែកខាងដើមនិងខាងចុង ដឹងច្បាស់ក្នុងពួកធម៌ ដែលកើត
 ឡើង ព្រោះអាស្រ័យបច្ច័យនោះៗ (បដិច្ចសមុប្បន្នធម៌) និងបញ្ញា ការ
 ដឹងច្បាស់ ការសន្សំ ការប្រមូល ការពិចារណាធម៌ ការចំណាំ
 ការចំណាំជាប់ ការចំណាំស្និទ្ធ ភាពជាបណ្ឌិត ការឈ្លាសវៃ
 ការប្រសប់ ការប៉ិនប៉ៅ ការគិតគូរ ការពិចារណា ប្រាជ្ញាដូចជាផែនដី
 ប្រាជ្ញាដូចជាទម្ងាយនូវកិលេស ធម្មជាតិសម្រាប់ណែនាំ ការយល់ ការ
 ឃើញច្បាស់ ការដឹងខ្លួនច្បាស់លាស់ ការចាក់ធ្លុះ ការដឹងច្បាស់

ហេតុហេតុកន្លិក្ខេប

ឥន្ទ្រិយគឺបញ្ញា កំណាំងគឺបញ្ញា គ្រឿងសស្ត្រាគឺបញ្ញា ប្រាសាទគឺបញ្ញា
ពន្លឺគឺបញ្ញា រស្មីគឺបញ្ញា ប្រទីបគឺបញ្ញា កែវគឺបញ្ញា សេចក្តីមិនវង្វែង
សេចក្តីពិបាកណាធម៌ សេចក្តីឃើញត្រូវ ណា ដែលមានសភាពបែប
នេះ នេះហៅថា អមោហា ។ នេះកុសលហេតុ ៣ ។

(១៧១) បណ្តាហេតុទាំងនោះ អកុសលហេតុ ៣ តើដូចម្តេច ។
លោភៈ ទោសៈ និងមោហាៈ ។ បណ្តាអកុសលហេតុទាំងនោះ លោភៈ
តើដូចម្តេច ។ តម្រេក ការត្រេកអរខ្លាំង ការជាប់ចំពាក់ក្នុងអារម្មណ៍
ការស្រើបស្រាល ការរីករាយ ការរីករាយខ្លាំង តម្រេកខ្លាំងនៃចិត្ត
សេចក្តីប្រាថ្នា ការជ្រុលជ្រប់ ការងល់ងប់ ការពាក់ព័ន្ធ ការរូបរឹត
ការជាប់ចំពាក់ ការលិចចុះ ធម្មជាតិទាំងសត្វឲ្យកើតក្នុងភព មាយា ធម្ម-
ជាតិបង្កើតសត្វ ធម្មជាតិឲ្យសត្វប្រកបដោយទុក្ខ ធម្មជាតិចាក់ស្រែះ
សត្វទុក បណ្តាញ ការបង្ហូរ ការផ្សាយទៅកាន់អារម្មណ៍ផ្សេងៗ ចំ-
ណង់ចង់សត្វទុក ការផ្សាយទៅក្នុងអារម្មណ៍ ធម្មជាតិញ្ញាំងសត្វឲ្យចំរើន
ធម្មជាតិជាគម្រប់ពីរ ការតាំងចិត្តទុក ធម្មជាតិទាំងសត្វទៅកាន់ភព ធម្ម-
ជាតិដូចជាព្រៃ ដូចជាព្រៃញាតស្សាត ការមូលមិត្ត សេចក្តីស្រឡាញ់
ការអាឡោះអាល័យ ដៅពង្សត្រទៅ ការប៉ុនប៉ង ការប្រាថ្នា ភាព
នៃចិត្តប៉ុនប៉ង ការប៉ុនប៉ងរូប ប៉ុនប៉ងសំឡេង ប៉ុនប៉ងក្លិន ប៉ុនប៉ងរស
ប៉ុនប៉ងផ្សព្វ ប៉ុនប៉ងលាភ ប៉ុនប៉ងទ្រព្យ ប៉ុនប៉ងបុត្រ ប៉ុនប៉ងជីវិត

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

ជប្បា បជប្បា អភិជប្បា ជប្បា ជប្បនា ជប្បិតន្តំ
 លោឈុប្បំ លោឈុប្បាយនា លោឈុប្បយិតន្តំ បុក្កា-
 កតា សាទុកម្យតា អធម្មកោ វិសមលោកោ
 និកន្តំ និកាមនា បត្តនា បិហនា សម្បត្តនា
 កាមតណ្ហា កវតណ្ហា វិកវតណ្ហា រូបតណ្ហា អរូប-
 តណ្ហា និរោធិតណ្ហា រូបតណ្ហា សទ្ធិតណ្ហា កន្ធូ-
 តណ្ហា រសតណ្ហា ដោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ឌីយោ
 យោតោ កន្តោ ឧបាទានំ អាវរណំ និវរណំ វាទ-
 នំ^(១) ពន្ធនំ ឧបត្តិលេសោ អនុសយោ បរិយុដ្ឋានំ
 លតា វេរិច្ឆំ ទុក្ខម្វលំ ទុក្ខនិទានំ ទុក្ខប្បករោ មា-
 រថាសោ មារពលីសំ មារវិសយោ តណ្ហានិទី តណ្ហា-
 ជាលំ តណ្ហាកន្ធូលំ តណ្ហាសម្មុទ្ធោ អភិជ្ឈា លោកោ
 អកុសលម្វលំ អយំ វុច្ឆតិ លោកោ ។ តត្ថ
 កតមោ ទោសោ ។ អនត្ថំ មេ អចរិតិ អាឃាតោ
 ជាយតិ អនត្ថំ មេ ចរិតិ អាឃាតោ ជាយតិ អនត្ថំ
 មេ ចរិស្សតិ អាឃាតោ ជាយតិ បិយស្ស មេ

១ ឱ. ឆន្ទានំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

ធម្មជាតិធ្វេត្វា ធ្វេត្វាជ្រុល ធ្វេត្វាខ្វែង សេចក្តីធ្វេត្វា អាការធ្វេត្វា ភាពនៃ
 ចិត្តធ្វេត្វា ការរុលត្បុល អាការរុលត្បុល ភាពនៃចិត្តរុលត្បុល ការញាប់-
 ញាវ ការចង់បានឲ្យសម្រេចប្រយោជន៍ ការត្រេកអរខុសគន្លងធម៌ ការ
 លោភហួសកំណត់ ការត្រេកត្រអាល ការចង់បានមិនឈប់ ការប្រា-
 ថ្នា សេចក្តីស្រឡាញ់ ការប្រាថ្នាព្រម ប្រាថ្នាក្នុងកាយ ប្រាថ្នាក្នុងភព
 ប្រាថ្នាប្រាសចាកភព ប្រាថ្នាក្នុងរូបភព ប្រាថ្នាក្នុងអរូបភព ប្រាថ្នាក្នុង
 និរោធិ ប្រាថ្នារូប ប្រាថ្នាសំឡេង ប្រាថ្នាក្លិន ប្រាថ្នារស ប្រាថ្នាផស្សៈ
 ប្រាថ្នាធម៌ កិលេសដូចជាជំនន់ គ្រឿងប្រកប គ្រឿងចងក្រង គ្រឿង
 ប្រកាន់មាំ គ្រឿងរារាំងទ្វេដៅ គ្រឿងរារាំងមិនសល់ គ្រឿងចិបបាំង
 គ្រឿងចង គ្រឿងសៅហ្មងខ្វែង គ្រឿងដេកចាំ គ្រឿងស្នាក់ដំណើរ តណ្ហា
 ដូចជាវល្លិ ប្រាថ្នាផ្សេងៗ ឫសគល់នៃទុក្ខ ហេតុនៃទុក្ខ ហេតុជាដៃនៃ
 កើតនៃទុក្ខ អន្តរកនៃមារ នុយនៃមារ អាម្មណ៍នៃមារ ស្នឹងគឺតណ្ហា
 បណ្ណាញគឺតណ្ហា ខ្លោះគឺតណ្ហា សមុទ្រគឺតណ្ហា ការសំឡឹងរំពៃ សេច-
 ក្តីលោភ ជាអកុសលមូល ណា នេះហៅថាលោភៈ ។ បណ្ណាអកុសល
 មូលទាំងនោះ ទោសៈ តើដូចម្តេច ។ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ
 បានប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ដល់អាត្មាអញ គំនុំកើតឡើងថា ជន
 ឯណោះ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ដល់អាត្មាអញ គំនុំកើត
 ឡើងថា ជនឯណោះ នឹងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ដល់អាត្មាអញ

ហេតុតោច្ឆកេ និក្ខេបេ

មនាបស្ស អនត្ថំ អចរិ ។ បេ ។ អនត្ថំ ចរតិ ។ បេ ។
 អនត្ថំ ចរិស្សតីតិ អាមាតោ ជាយតិ អបិយស្ស
 មេ អមនាបស្ស អត្ថំ អចរិ ។ បេ ។ អត្ថំ ចរតិ
 ។ បេ ។ អត្ថំ ចរិស្សតីតិ អាមាតោ ជាយតិ
 អដ្ឋានេ វា បន អាមាតោ ជាយតិ យោ ឃុ-
 រោ ចិត្តស្ស អាមាតោ បដិយាតោ បដិយំ បដិ-
 វិរោធា កោចោ បកោចោ សម្មកោចោ នោសោ
 បនោសោ សម្មនោសោ ចិត្តស្ស ព្យាបត្តិ មនោប-
 នោសោ កោធា កុដ្ឋិណ កុដ្ឋិតត្ថំ នោសោ ទ្ធ-
 សនា ទ្ធសិតត្ថំ ព្យាបត្តិ ព្យាបដ្ឋនា ព្យាបដ្ឋិតត្ថំ
 វិរោធា បដិវិរោធា ចណ្ឌិត្តំ អសុរោចោ អនត្ថ-
 មនតា ចិត្តស្ស អយំ វុត្តតិ នោសោ ។ តត្ថ
 កតមោ មោហោ ។ ទុក្ខេ អញ្ញាណំ ទុក្ខសមុទ-
 យេ អញ្ញាណំ ទុក្ខនិរោធិ អញ្ញាណំ ទុក្ខនិ-
 រោធិតាមិណិយា បដិបទាយ អញ្ញាណំ បុព្វនេ អញ្ញា-
 ណំ អបរនេ អញ្ញាណំ បុព្វនាបរនេ អញ្ញាណំ

ហេតុបាច្ចកនិក្ខេប

គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ ដល់
 បុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ជាទីពេញចិត្ត របស់អាត្មាអញ ។ បេ ។ កំពុង
 ប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ ។ បេ ។ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ
 នឹងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ ថាជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តនូវកម្ម
 ជាប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គលមិនជាទីស្រឡាញ់ មិនជាទីពេញចិត្ត របស់អា-
 ត្មាអញ ។ បេ ។ កំពុងប្រព្រឹត្ត នូវកម្មជាប្រយោជន៍ ។ បេ ។ គំនុំកើត
 ឡើងថា ជនឯណោះ នឹងប្រព្រឹត្តនូវកម្មជាប្រយោជន៍ ឬក៏ គំនុំកើត
 ឡើងក្នុងទីមិនគួរ ការគំរូនៃចិត្ត ការគំរូនតប សេចក្តីបំផ្លាញថ្នាក់ ការ
 ខឹងតប ការខឹងញាប់ញ័រ ការក្រោធខ្លាំង ក្រោធញាប់ញ័រ ការប្រទូស្ត
 ការប្រទូស្តតប ការប្រទូស្តគ្រប់យ៉ាង ការខូចចិត្ត ការប្រទូស្តនៃចិត្ត
 ការក្រោធ ការខឹង ភាពនៃចិត្តខឹង សេចក្តីប្រទូស្ត អាការប្រទូស្ត
 ភាពនៃចិត្តប្រទូស្ត សេចក្តីវិនាស អាការវិនាស ភាពនៃចិត្តវិនាស ការ
 ខឹង ការខឹងតប ភាពនៃចិត្តកាច ការខឹង ការតូចចិត្ត ណា ដែលមាន
 សភាពបែបនេះ នេះហៅថា ទោសៈ ។ បណ្តាអកុសលមូលទាំងនោះ
 មោហៈ តើដូចម្តេច ។ ការមិនដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខ មិនដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខ-
 សមុទ័យ មិនដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខនិរោធ មិនដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខនិរោធសាមិន-
 បដិបទា មិនដឹងច្បាស់ក្នុងខន្ធជាចំណែកខាងដើម មិនដឹងច្បាស់ក្នុងខន្ធ
 ជាចំណែកខាងចុង មិនដឹងច្បាស់ក្នុងខន្ធជាចំណែកខាងដើមនិងខាងចុង

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

ឥទប្បត្តយ តាចដិច្ចសប្បប្បន្នេសុ ធម្មេសុ អញ្ញាលំ
 យំ ឃុំរុំ អញ្ញាលំ អនិច្ចារំ អនិច្ចារយោ
 អនិច្ចារោ អសម្មោ អប្បដិវេ អសម្មាហនា
 អបរិយោតាហនា អសមបេត្តនា អប្បត្តវេត្តនា
 អប្បត្តត្តកម្មំ ធម្មជ្ឈំ ពាល្យំ អសម្មជញ្ញំ មោហោ
 មោហោ សម្មោហោ អវិជ្ជា អវិជ្ជាយោ អវិជ្ជា-
 យោតោ អវិជ្ជានុសយោ អវិជ្ជាបរិយុដ្ឋានំ អវិជ្ជាលន្តិ
 មោហោ អកុសលមូលំ អយំ វុត្តតិ មោហោ ។
 ឥមេ តយោ អកុសលហេតុ ។

(១៧២) តត្ថ កតមេ តយោ អព្យាកតហេតុ ។
 កុសលានំ វា ធម្មានំ វិចារកតោ ករិយាព្យាកតេសុ
 វា ធម្មេសុ អលោកោ អនោសោ អមោហោ ឥមេ
 តយោ អព្យាកតហេតុ ។

(១៧៣) តត្ថ កតមេ លវ កាមាវចរហេតុ ។
 តយោ កុសលហេតុ តយោ អកុសលហេតុ តយោ
 អព្យាកតហេតុ ឥមេ លវ កាមាវចរហេតុ ។ តត្ថ
 កតមេ ធម រូចាវចរហេតុ ។ តយោ កុសលហេតុ
 តយោ អព្យាកតហេតុ ឥមេ ធម រូចាវចរហេតុ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

មិនដឹងច្បាស់ ក្នុងពួកធម៌ដែលកើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យបច្ច័យនោះ ។
 និងការមិនដឹងច្បាស់ ការមិនឃើញ ការមិនត្រាស់ដឹង ការមិនយល់
 ការមិនត្រាស់ដឹងព្រម ការមិនចាក់ធ្លុះ ការមិនបានផ្ទៀងផ្ទាត់ ការ
 មិនចុះចិត្តស៊ប់ ការមិនរំពឹងមើល ការមិនពិចារណា អំពើមិន
 ជាក់ច្បាស់ ការយល់ស្អាតស្មើរ ភាពនៃចិត្តល្ងង់ ការមិនដឹងខ្លួន
 ការវង្វេង ការវង្វេងជ្រប់ ការភ្លេចភ្លាំង អវិជ្ជា (ការមិនដឹងច្បាស់)
 អន្លឺគឺអវិជ្ជា ការប្រកបគឺអវិជ្ជា អនុស័យគឺអវិជ្ជា ការស្អាតដំណើរ
 គឺអវិជ្ជា គន្លឹះគឺអវិជ្ជា ការវង្វេង ជាអកុសលមូល ណា ដែលមាន
 សភាពបែបនេះ នេះហៅថា មោហាៈ ។ នេះអកុសលហេតុ ៣ ។

(១៧២) បណ្តាហេតុទាំងនោះ អព្យាកតហេតុ ៣ តើដូចម្តេច ។
 អលោភៈ អពោសៈ និងអមោហាៈ ខាងវិបាកនៃកុសលធម៌ផង ខាង
 ភិរិយាអព្យាកតធម៌ផង នេះអព្យាកតហេតុ ៣ ។

(១៧៣) បណ្តាហេតុទាំងនោះ កាមាវចរហេតុ ៧ តើដូចម្តេច ។
 កុសលហេតុ ៣ អកុសលហេតុ ៣ អព្យាកតហេតុ ៣ នេះកាមាវចរ-
 ហេតុ ៧ ។ បណ្តាហេតុទាំងនោះ រូបាវចរហេតុ ៦ តើដូចម្តេច ។
 កុសលហេតុ ៣ អព្យាកតហេតុ ៣ នេះរូបាវចរហេតុ ៦ ។

ហេតុតោច្ឆកេ និក្ខេបេ

តត្ថ កតមេ ធិ អរូចាវចរហេតុ ។ តាយោ កុសលហេ-
តុ តាយោ អព្យាកតហេតុ ឥមេ ធិ អរូចាវចរហេតុ ។

(១៧៤) តត្ថ កតមេ ធិ អបរិយាបន្នហេតុ ។

តាយោ កុសលហេតុ តាយោ អព្យាកតហេតុ ឥមេ
ធិ អបរិយាបន្នហេតុ ។ តត្ថ កតមេ តាយោ

កុសលហេតុ ។ អលោភោ អនោសោ អមោ-

ហោ ។ តត្ថ កតមោ អលោភោ ។ យោ អលោ-

ភោ អលុត្តនា អលុត្តិតត្ថំ អសារភោ អសារជ្ជនា

អសារជ្ជិតត្ថំ អនភិជ្ឈា អលោភោ កុសលម្ធុលំ

អយំ វុច្ចតិ អលោភោ ។ តត្ថ កតមោ អនោ-

សោ ។ យោ អនោសោ អន្ទុសនា អន្ទុសិតត្ថំ ។ បេ ។

អព្យាចានោ អព្យាបដ្ឋោ អនោសោ កុសលម្ធុលំ

អយំ វុច្ចតិ អនោសោ ។ តត្ថ កតមោ អមោ-

ហោ ។ ទុក្ខេ ញាណំ ទុក្ខសមុទយេ ញាណំ

ទុក្ខនិរោធ�េ ញាណំ ទុក្ខនិរោធកាមិនិយោ បដិប-

នាយ ញាណំ មុត្តន្តេ ញាណំ អបរន្តេ ញាណំ

មុត្តនាបរន្តេ ញាណំ ឥទប្បច្ចយតាបដិច្ចសមុប្បន្នេសុ

ធម្មេសុ ញាណំ យា ឃរុចា បញ្ញា បដាននា

ហេតុគោត្តកនិទ្ទេស

បណ្តាហេតុទាំងនោះ អនុប្តារវចរហេតុ ៦ តើដូចម្តេច ។ កុសលហេតុ
៣ អព្យាកតហេតុ ៣ នេះអនុប្តារវចរហេតុ ៦ ។

[១៧៤] បណ្តាហេតុទាំងនោះ អបរិយាបន្ថហេតុ ៦ តើដូច
ម្តេច ។ កុសលហេតុ ៣ អព្យាកតហេតុ ៣ នេះអបរិយាបន្ថហេតុ ៦ ។
បណ្តាហេតុទាំងនោះ កុសលហេតុ ៣ តើដូចម្តេច ។ អលោកៈ
អទោសៈ នឹងអមោហៈ ។ បណ្តាកុសលហេតុទាំងនោះ អលោកៈ
តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីមិនប្រាថ្នាជាប់ ការមិនជាប់ចំពាក់ ភាពនៃចិត្ត
មិនជាប់ចំពាក់ សេចក្តីមិនត្រេកអរខ្លាំង ការមិនត្រេកអរ ភាពនៃចិត្តមិន
ត្រេកអរ ការមិនសំឡឹងរំពៃ សេចក្តីមិនលោភ ជាកុសលមូល ណា
នេះហៅថា អលោកៈ ។ បណ្តាកុសលហេតុទាំងនោះ អទោសៈ តើ
ដូចម្តេច ។ សេចក្តីមិនប្រទូស្ត អាការមិនប្រទូស្ត ភាពនៃចិត្តមិនប្រ-
ទូស្ត ។ បេ ។ ការមិនគំក្លិន ការមិនបៀតបៀន ការមិនខឹង ជាកុសល
មូល ណា នេះហៅថា អទោសៈ ។ បណ្តាកុសលហេតុទាំងនោះ
អមោហៈ តើដូចម្តេច ។ ការដឹងច្បាស់ក្នុងកងទុក្ខ ដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខ-
សមុទ័យ ដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខនិរោធដ ដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខនិរោធតាមិនបដិបទា
ដឹងច្បាស់ក្នុងខន្ធជាប់ណែកខាងដើម ដឹងច្បាស់ក្នុងខន្ធជាប់ណែកខាងចុង
ដឹងច្បាស់ ក្នុងខន្ធជាប់ណែកខាងដើមនិងខាងចុង ដឹងច្បាស់ក្នុងពួកធម៌
ដែលកើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យបច្ច័យនោះ ។ និងបញ្ញា ការដឹងច្បាស់

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

វិចយោ បវិចយោ ធម្មវិចយោ សល្លត្តណា ឧប-
 លត្តណា បត្តបលត្តណា បណ្ឌិត្តំ កោសល្យំ នេ-
 បុត្តំ វេកព្យា ចិន្តា ឧបបរិក្ខា ភ្នំ មេធា បរិណា-
 យិកា វិបស្សនា សម្មជញ្ញំ បតោនោ បញ្ញា បញ្ញា-
 ជ្រៃយំ បញ្ញាពលំ បញ្ញាសត្តំ បញ្ញាទាសានោ បញ្ញា-
 អាលោកោ បញ្ញាឌីកាសោ បញ្ញាបដ្ឋោតោ បញ្ញា-
 រតនំ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ធម្មវិចយ-
 សម្មាជ្ឈដ្ឋានំ មក្កនំ មក្កបរិយាបន្តំ អយំ វុច្ចតិ អមោ-
 ហោ ។ ឥមេ តយោ កុសលហេតុ ។ តត្ថ កតមេ
 តយោ អព្យាកតហេតុ ។ កុសលានំ ធម្មានំ វិចា-
 កតោ អលោកោ អនោសោ អមោហោ ឥមេ តយោ
 អព្យាកតហេតុ ។ ឥមេ ន អបរិយាបន្តហេតុ ។

ឥមេ ធម្មា ហេតុ ។

[១៧៥] កតមេ ធម្មា ន ហេតុ ។ តេ ធម្ម
 វិបេត្តា អវសេសា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា
 កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា អបរិយាបន្តា វេទ-
 នាទន្ធា ។ មេ ។ វិញ្ញាណត្តន្ធា សព្វញ្ញ រូបំ
 អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា ន ហេតុ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ការសន្សំ ការប្រមូល ការពិចារណាធម៌ ការចំណាំ ការចំណាំស្ម័គ្រ
 ការចំណាំចំពោះខ្លួន ភាពជាបណ្ឌិត ការឈ្លាសវៃ ប្រសប់ ប៉ិនប្រើ
 គិតគូរ ពិចារណា ប្រាជ្ញាដូចផែនដី ប្រាជ្ញាទម្លាយនូវកិលេស ធម្ម-
 ជាតិសម្រាប់ដឹកនាំ ការយល់ឃើញច្បាស់ ដឹងខ្លួនច្បាស់លាស់ ចាក់
 ធ្លុះ បញ្ចា ឥន្ទ្រិយគីបញ្ចា កំឡាំងគីបញ្ចា គ្រឿងសស្រាគីបញ្ចា
 ប្រាសាទគីបញ្ចា ពន្លឺគីបញ្ចា រស្មីគីបញ្ចា ប្រទីបគីបញ្ចា កែវគីបញ្ចា
 ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ អង្គនៃការត្រាស់ដឹងគឺ
 ការពិចារណាធម៌ អង្គនៃមគ្គ មគ្គបរិយាបន្នៈ ណា មានសភាពបែប
 នេះ នេះហៅថា អមោហៈ ។ នេះកុសលហេតុ ៣ ។ បណ្តាហេតុ
 ទាំងនោះ អព្យាកតហេតុ ៣ តើដូចម្តេច ។ អលោភៈ អទោសៈ
 និងអមោហៈ ខាងវិបាកនៃពួកកុសលធម៌ នេះអព្យាកតហេតុ ៣ ។
 នេះអបរិយាបន្នហេតុ ៦ ។

នេះពួកធម៌ជាហេតុ ។

[១៧៥] ពួកធម៌មិនមែនហេតុ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌ទាំង
 នោះរួច ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត
 ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្កតធាតុ នេះពួកធម៌មិនមែនហេតុ ។

ហេតុផលច្បាប់ សិក្ខាបទ

(១៧៦) កតមេ ធម្មា សហេតុកា ។ តេហិ
 ធម្មេហិ យេ ធម្មា សហេតុកា វេទនាខន្ធោ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ ឥមេ ធម្មា សហេតុកា ។ កតមេ
 ធម្មា អហេតុកា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា
 អហេតុកា វេទនាខន្ធោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ
 សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច ជានុ ឥមេ ធម្មា
 អហេតុកា ។

(១៧៧) កតមេ ធម្មា ហេតុសម្បយុត្តា ។ តេ-
 ហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា សម្បយុត្តា វេទនាខន្ធោ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ ឥមេ ធម្មា ហេតុសម្ប-
 យុត្តា ។ កតមេ ធម្មា ហេតុវិប្បយុត្តា ។ តេហិ
 ធម្មេហិ យេ ធម្មា វិប្បយុត្តា វេទនាខន្ធោ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច ជានុ
 ឥមេ ធម្មា ហេតុវិប្បយុត្តា ។

(១៧៨) កតមេ ធម្មា ហេតុ ចេវ សហេតុកា
 ច ។ លោកោ មោហោន ហេតុ ចេវ សហេតុកោ
 ច មោហោ លោកេន ហេតុ ចេវ សហេតុកោ ច
 ទោសោ មោហោន ហេតុ ចេវ សហេតុកោ ច

ហេតុហោត្តកនិក្ខេប

(១៧៦) ពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តើដូចម្តេច ។ ពួក
 ធម៌ណា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ដោយធម៌ទាំងនោះ នឹងវេទនា-
 ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ នេះពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ។
 ពួកធម៌មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា មិន
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ដោយធម៌ទាំងនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសន្ធិត្ថធាតុ នេះពួកធម៌មិនប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងហេតុ ។

(១៧៧) ពួកធម៌ប្រកបដោយហេតុ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា
 ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ នឹងវេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ នេះពួក
 ធម៌ប្រកបដោយហេតុ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកហេតុ តើដូចម្តេច ។ ពួក
 ធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ រូប
 ទាំងអស់ និងអសន្ធិត្ថធាតុ នេះពួកធម៌ប្រាសចាកហេតុ ។

(១៧៨) ពួកធម៌ជាហេតុផល ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផល
 តើដូចម្តេច ។ លោកៈជាហេតុផល ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផល
 ដោយមោហៈ ឯមោហៈជាហេតុផល ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផល
 ដោយលោកៈ ទោសៈជាហេតុផល ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផល
 ដោយមោហៈ ឯមោហៈជាហេតុផល ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផល

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ដោយទោសៈ អលោកៈ អទោសៈ និងអមោហៈ ជាហេតុផល ប្រ-
 ព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុទាំងនោះផង ទៅវិញទៅមក នេះពួកធម៌ជា
 ហេតុផល ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផល ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងហេតុ ដោយធម៌ទាំងនោះ រៀនតែធម៌ទាំងនោះចេញ
 នឹងវេទនាខ្លួន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែប្រព្រឹត្តទៅជា
 មួយនឹងហេតុតែមិនមែនហេតុ ។

(១៧៧) ពួកធម៌ជាហេតុផល ប្រកបដោយហេតុផល តើដូច
 ម្តេច ។ លោកៈជាហេតុផល ប្រកបដោយហេតុផល ដោយមោហៈ
 ឯមោហៈជាហេតុផល ប្រកបដោយហេតុផល ដោយលោកៈ ទោសៈជា
 ហេតុផល ប្រកបដោយហេតុផល ដោយមោហៈ ឯមោហៈជាហេតុផល
 ប្រកបដោយហេតុផល ដោយទោសៈ អលោកៈ អទោសៈ អមោហៈ
 ជាហេតុផល ប្រកបដោយហេតុទាំងនោះផង ទៅវិញទៅមក នេះពួកធម៌
 ជាហេតុផល ប្រកបដោយហេតុផល ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយហេតុ
 តែមិនមែនហេតុ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ

ហេតុតោច្ឆកេ និក្ខេបោ

តេ ធម្មេ វេយត្ថា វេទនាខន្ធលោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណ-
ក្ខន្ធលោ ឥមេ ធម្មា ហេតុសម្បយុត្តា យេវ ន ធម្ម
ហេតុ ។

[២០០] កតមេ ធម្មា ន ហេតុ សហេតុកា ។
តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា ន ហេតុ សហេតុកា
វេទនាខន្ធលោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធលោ ឥមេ ធម្មា
ន ហេតុ សហេតុកា ។ កតមេ ធម្មា ន ហេតុ
អហេតុកា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា ន ហេតុ
អហេតុកា វេទនាខន្ធលោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធលោ
សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា
ន ហេតុ អហេតុកា ។

[២០១] កតមេ ធម្មា សប្បច្ចយា ។ បញ្ច-
ក្ខន្ធលោ រូបក្ខន្ធលោ វេទនាខន្ធលោ សញ្ញាខន្ធលោ សដ្ឋារ-
ក្ខន្ធលោ វិញ្ញាណក្ខន្ធលោ ឥមេ ធម្មា សប្បច្ចយា ។
កតមេ ធម្មា អប្បច្ចយា ។ អសដ្ឋតា ធាតុ ឥមេ
ធម្មា អប្បច្ចយា ។

[២០២] កតមេ ធម្មា សដ្ឋតា ។ យេវ តេ
ធម្មា សប្បច្ចយា តេវ តេ ធម្មា សដ្ឋតា ។

ហេតុគោត្តកនិក្ខេប

វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ និងវេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះ
ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុ ។

[២០០] ពួកធម៌មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ
តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
ហេតុ ដោយធម៌ទាំងនោះ និងវេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះ
ពួកធម៌មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ។ ពួកធម៌មិនមែន
ហេតុ ទាំងមិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា
មិនមែនហេតុ ទាំងមិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ដោយធម៌ទាំង
នោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសន្តតណត្ត
នេះពួកធម៌ មិនមែនហេតុ ទាំងមិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ។

[២០១] ពួកធម៌ប្រកបដោយបច្ច័យ តើដូចម្តេច ។ ខន្ធ ៥ គឺ
រូបក្ខន្ធ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ប្រ-
កបដោយបច្ច័យ ។ ពួកធម៌មិនមានបច្ច័យ តើដូចម្តេច ។ អសន្តតណត្ត
នេះពួកធម៌មិនមានបច្ច័យ ។

[២០២] ពួកធម៌មានបច្ច័យភាក់តែង តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌
ណា ប្រកបដោយបច្ច័យ ធម៌ទាំងនោះ ជាធម៌មានបច្ច័យភាក់តែង ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

កកតមេ ធម្មា អសុដ្ឋតា ។ យោ ឃី សោ ធម្មោ
អប្បត្តយោ សោ ឃី សោ ធម្មោ អសុដ្ឋតោ ។

[២០៣] កកតមេ ធម្មា សនិទស្សនា ។ រូបា-
យតនំ ឥមេ ធម្មា សនិទស្សនា ។ កកតមេ ធម្មា
អនិទស្សនា ។ ចក្កាយតនំ ។ បេ ។ ដោជ្ឈញ្ញាយ-
តនំ វេទនាខន្ទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ទោ យញ្ញ
រូបំ អនិទស្សនំ អប្បដិយំ ធម្មាយតនបរិយាបដ្ឋំ
អសុដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា អនិទស្សនា ។

[២០៤] កកតមេ ធម្មា សប្បដិយា ។ ចក្កា-
យតនំ ។ បេ ។ ដោជ្ឈញ្ញាយតនំ ឥមេ ធម្មា សប្ប-
ដិយា ។ កកតមេ ធម្មា អប្បដិយា ។ វេទនា-
ខន្ទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ទោ យញ្ញ រូបំ អនិ-
ទស្សនំ អប្បដិយំ ធម្មាយតនបរិយាបដ្ឋំ អសុដ្ឋតា
ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា អប្បដិយា ។

[២០៥] កកតមេ ធម្មា រូបិលោ ។ ចត្តារោ
ច មហាក្ខតា ចត្តន្តំ ច មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ
រូបំ ឥមេ ធម្មា រូបិលោ ។ កកតមេ ធម្មា អរូបិ-
លោ ។ វេទនាខន្ទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ទោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

ពួកធម៌មិនមានបច្ច័យភាគកែតែង តើដូចម្តេច ។ ធម៌ណា មិនមានបច្ច័យ
ធម៌នោះឯង ជាធម៌មិនមានបច្ច័យភាគកែតែង ។

[២០៣] ពួកធម៌ប្រកបដោយការឃើញ តើដូចម្តេច ។ រុបា-
យតនៈ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយការឃើញ ។ ពួកធម៌មិនប្រកបដោយ
ការឃើញ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ វេទ-
នាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបជាអនិទស្សនៈ ជាអប្បដិយៈ រាប់
បញ្ចលក្ខណ៍ធម្មាយតនៈ នឹងអសន្តត្តនាគុ នេះពួកធម៌ មិនប្រកបដោយ
ការឃើញ ។

[២០៤] ពួកធម៌ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុ-
យតនៈ ។ បេ ។ ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។
ពួកធម៌មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបជាអនិទស្សនៈ ជាអប្បដិយៈ រាប់បញ្ចលក្ខណ៍ធម្មាយតនៈ
នឹងអសន្តត្តនាគុ នេះពួកធម៌មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។

[២០៥] ពួកធម៌មានរូប តើដូចម្តេច ។ មហាក្ខតរូប ៤ និង
រូបដែលអាស្រ័យ នូវមហាក្ខតរូបទាំង ៤ នេះពួកធម៌មានរូប ។ ពួក
ធម៌មិនមានរូប តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ

ហេតុកោត្តកេន សិក្ខេយោ

អសដ្ឋតា ច ធាតុ សមេ ធម្មា អរូបំលោ ។

(២០៦) កតមេ ធម្មា លោកិយា ។ សាស-
វា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរ
រូបាវចរ អរូបាវចរ រូបក្ខន្ធា ។ យេ ។ វិញ្ញាលា-
ក្ខន្ធា សមេ ធម្មា លោកិយា ។ កតមេ ធម្មា
លោកុត្តរា ។ អបរិយាបដ្ឋា មត្តា ច មត្តដលា-
និ ច អសដ្ឋតា ច ធាតុ សមេ ធម្មា លោកុត្តរា ។

(២០៧) កតមេ ធម្មា កេនចិ វិញ្ញេយ្យ កេ-
នចិ ន វិញ្ញេយ្យ ។ យេ តេ ធម្មា ចក្កវិញ្ញេយ្យ
ន តេ ធម្មា សោតវិញ្ញេយ្យ យេ វា បន តេ
ធម្មា សោតវិញ្ញេយ្យ ន តេ ធម្មា ចក្កវិញ្ញេយ្យ
យេ តេ ធម្មា ចក្កវិញ្ញេយ្យ ន តេ ធម្មា យាន-
វិញ្ញេយ្យ យេ វា បន តេ ធម្មា យានវិញ្ញេយ្យ ន
តេ ធម្មា ចក្កវិញ្ញេយ្យ យេ តេ ធម្មា ចក្កវិញ្ញេយ្យ
ន តេ ធម្មា ជីវិវិញ្ញេយ្យ យេ វា បន តេ ធម្មា
ជីវិវិញ្ញេយ្យ ន តេ ធម្មា ចក្កវិញ្ញេយ្យ យេ តេ
ធម្មា ចក្កវិញ្ញេយ្យ ន តេ ធម្មា កាយវិញ្ញេយ្យ

ហេតុកោត្តកទុក្ខនិរុទ្ធ

និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌មិនមានរូប ។

(២០៦) ពួកធម៌ជាលោកិយ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ប្រកប
ដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាកាមាវចរ រូបា-
វចរ អរូបាវចរ និង រូបទ្ធាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណទ្ធាន នេះពួកធម៌ ជាលោ-
កិយ ។ ពួកធម៌ជាលោកុត្តរ តើដូចម្តេច ។ មគ្គជាអបរិយាបន្នៈផង
ផលដែលកើតអំពីមគ្គផង អសង្ខតធាតុផង នេះពួកធម៌ជាលោកុត្តរ ។

(២០៧) ពួកធម៌គួរដឹងច្បាស់ដោយវិញ្ញាណនីមួយៗ មិនគួរដឹង
ច្បាស់ដោយវិញ្ញាណនីមួយៗ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹង
ដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយសោតវិញ្ញាណទេ
មួយទៀត ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយសោតវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ
មិនមែនបុគ្គលដឹង ដោយចក្ខុវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹង
ដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយឃានវិញ្ញាណទេ
មួយទៀត ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយឃានវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ
មិនមែនបុគ្គលដឹង ដោយចក្ខុវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹង
ដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយជិវ្ហវិញ្ញាណទេ
មួយទៀត ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយជិវ្ហវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ
មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយចក្ខុវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយ
ចក្ខុវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយកាយវិញ្ញាណទេ

អភិធម្មបដិកេ ធម្មសង្កណំ

យេ វា មន តេ ធម្មា កាយវិញ្ញ័យោ ន តេ ធម្មា
 ចក្កវិញ្ញ័យោ យេ តេ ធម្មា សោតវិញ្ញ័យោ ន តេ
 ធម្មា យានវិញ្ញ័យោ យេ វា មន តេ ធម្មា យាន-
 វិញ្ញ័យោ ន តេ ធម្មា សោតវិញ្ញ័យោ យេ តេ ធម្មា
 សោតវិញ្ញ័យោ ន តេ ធម្មា ជីវិតវិញ្ញ័យោ យេ វា
 មន តេ ធម្មា ជីវិតវិញ្ញ័យោ ន តេ ធម្មា សោត-
 វិញ្ញ័យោ យេ តេ ធម្មា សោតវិញ្ញ័យោ ន តេ ធម្មា
 កាយវិញ្ញ័យោ យេ វា មន តេ ធម្មា កាយវិញ្ញ័-
 យោ ន តេ ធម្មា សោតវិញ្ញ័យោ យេ តេ ធម្មា
 សោតវិញ្ញ័យោ ន តេ ធម្មា ចក្កវិញ្ញ័យោ យេ វា
 មន តេ ធម្មា ចក្កវិញ្ញ័យោ ន តេ ធម្មា សោតវិញ្ញ័-
 យោ យេ តេ ធម្មា យានវិញ្ញ័យោ ន តេ ធម្មា ជីវិត-
 វិញ្ញ័យោ យេ វា មន តេ ធម្មា ជីវិតវិញ្ញ័យោ ន តេ
 ធម្មា យានវិញ្ញ័យោ យេ តេ ធម្មា យានវិញ្ញ័យោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

មួយទៀត ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយកាយវិញ្ញាណ ពួកធម៌
នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយចក្ខុវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បី
ដឹងដោយសោតវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយយាន-
វិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយយានវិញ្ញាណ
ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹង ដោយសោតវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌
ណា ដែលគប្បីដឹងដោយសោតវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គល
ដឹងដោយជីវ្ហវិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយ
ជីវ្ហវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយសោតវិញ្ញាណទេ
ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយសោតវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែន
បុគ្គលដឹងដោយកាយវិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួកធម៌ណា ដែលគប្បី
ដឹងដោយកាយវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយសោត-
វិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹង ដោយសោតវិញ្ញាណ ពួកធម៌
នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយចក្ខុវិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួកធម៌ណា
ដែលគប្បីដឹងដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយ
សោតវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹង ដោយយានវិញ្ញាណ
ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយជីវ្ហវិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួកធម៌
ណា ដែលគប្បីដឹងដោយជីវ្ហវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹង
ដោយយានវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយយានវិញ្ញាណ

ប្បវត្តន្តទុកោ និក្ខេបោ

ន តេ ធម្មា កាយវិញ្ញ័យោ យេ វា បន តេ ធម្មា
 កាយវិញ្ញ័យោ ន តេ ធម្មា យានវិញ្ញ័យោ យេ តេ
 ធម្មា យានវិញ្ញ័យោ ន តេ ធម្មា ចក្កវិញ្ញ័យោ យេ
 វា បន តេ ធម្មា ចក្កវិញ្ញ័យោ ន តេ ធម្មា យាន-
 វិញ្ញ័យោ យេ តេ ធម្មា យានវិញ្ញ័យោ ន តេ
 ធម្មា សោតវិញ្ញ័យោ យេ វា បន តេ ធម្មា សោត-
 វិញ្ញ័យោ ន តេ ធម្មា យានវិញ្ញ័យោ យេ តេ
 ធម្មា ជីវ្ហវិញ្ញ័យោ ន តេ ធម្មា កាយវិញ្ញ័យោ
 យេ វា បន តេ ធម្មា កាយវិញ្ញ័យោ ន តេ ធម្មា
 ជីវ្ហវិញ្ញ័យោ យេ តេ ធម្មា ជីវ្ហវិញ្ញ័យោ ន តេ
 ធម្មា ចក្កវិញ្ញ័យោ យេ វា បន តេ ធម្មា ចក្ក-
 វិញ្ញ័យោ ន តេ ធម្មា ជីវ្ហវិញ្ញ័យោ យេ តេ
 ធម្មា ជីវ្ហវិញ្ញ័យោ ន តេ ធម្មា សោតវិញ្ញ័យោ
 យេ វា បន តេ ធម្មា សោតវិញ្ញ័យោ ន តេ
 ធម្មា ជីវ្ហវិញ្ញ័យោ យេ តេ ធម្មា ជីវ្ហវិញ្ញ័យោ

បូជន្តរទុក្ខនិរោធិយ

ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយកាយវិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួកធម៌
 ណា ដែលគប្បីដឹងដោយកាយវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹង
 ដោយយានវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយយានវិញ្ញាណ
 ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយចក្ខុវិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួកធម៌
 ណា ដែលគប្បីដឹងដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹង
 ដោយយានវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយយានវិញ្ញាណ
 ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយសោតវិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួក
 ធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយសោតវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គល
 ដឹងដោយយានវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយជិវ្ហវិញ្ញាណ
 ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយកាយវិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួក
 ធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយកាយវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គល
 ដឹងដោយជិវ្ហវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយជិវ្ហវិញ្ញាណ
 ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយចក្ខុវិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួក
 ធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គល
 ដឹងដោយជិវ្ហវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយជិវ្ហវិញ្ញាណ
 ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយសោតវិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួក
 ធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយសោតវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គល
 ដឹងដោយជិវ្ហវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយជិវ្ហវិញ្ញាណ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

ន តេ ធម្មា យានវិញ្ញាយ្យ យេ វា បន តេ ធម្មា
 យានវិញ្ញាយ្យ ន តេ ធម្មា ជីវិតវិញ្ញាយ្យ យេ តេ
 ធម្មា កាយវិញ្ញាយ្យ ន តេ ធម្មា ចក្កវិញ្ញាយ្យ យេ
 វា បន តេ ធម្មា ចក្កវិញ្ញាយ្យ ន តេ ធម្មា កាយ-
 វិញ្ញាយ្យ យេ តេ ធម្មា កាយវិញ្ញាយ្យ ន តេ
 ធម្មា សោតវិញ្ញាយ្យ យេ វា បន តេ ធម្មា
 សោតវិញ្ញាយ្យ ន តេ ធម្មា កាយវិញ្ញាយ្យ យេ
 តេ ធម្មា កាយវិញ្ញាយ្យ ន តេ ធម្មា យានវិ-
 ញ្ញាយ្យ យេ វា បន តេ ធម្មា យានវិញ្ញាយ្យ
 ន តេ ធម្មា កាយវិញ្ញាយ្យ យេ តេ ធម្មា
 កាយវិញ្ញាយ្យ ន តេ ធម្មា ជីវិតវិញ្ញាយ្យ យេ វា
 បន តេ ធម្មា ជីវិតវិញ្ញាយ្យ ន តេ ធម្មា កាយ-
 វិញ្ញាយ្យ ឥមេ ធម្មា កេនចិ វិញ្ញាយ្យ កេនចិ
 ន វិញ្ញាយ្យ ។

(២០៨) កតមេ ធម្មា អាសវា ។ ចត្តារោ
 អាសវា កាមាសវោ ភវាសវោ ទិដ្ឋាសវោ អវិជ្ជា-
 សវោ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយឃានវិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួក
 ធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយឃានវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គល
 ដឹងដោយជីវ្ហវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយកាយវិញ្ញាណ
 ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយចក្ខុវិញ្ញាណទេ មួយទៀត ពួកធម៌
 ណា ដែលគប្បីដឹងដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹង
 ដោយកាយវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយកាយវិញ្ញាណ
 ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹង ដោយសោតវិញ្ញាណទេ មួយទៀត
 ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយសោតវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែន
 បុគ្គលដឹងដោយកាយវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយកាយ-
 វិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយឃានវិញ្ញាណទេ មួយ
 ទៀត ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹង ដោយឃានវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ
 មិនមែនបុគ្គលដឹង ដោយកាយវិញ្ញាណទេ ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹង
 ដោយកាយវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយជីវ្ហវិញ្ញាណទេ
 មួយទៀត ពួកធម៌ណា ដែលគប្បីដឹងដោយជីវ្ហវិញ្ញាណ ពួកធម៌នោះ
 មិនមែនបុគ្គលដឹងដោយកាយវិញ្ញាណទេ នេះពួកធម៌ដែលគួរដឹងច្បាស់
 ដោយវិញ្ញាណនីមួយ មិនគួរដឹងច្បាស់ដោយវិញ្ញាណនីមួយ ។

[២០៨] ពួកធម៌ជាអាសវៈ តើដូចម្តេច ។ អាសវៈ ៤ យ៉ាង គឺ
 កាមាសវៈ ភវាសវៈ ទិដ្ឋាសវៈ អវិជ្ជាសវៈ ។

បូជន្តវេទ ពិញ្ញេយ

[២០៧] តត្ថ កតមោ កាមាសវេ ។ យោ
កាមេស្ស កាមច្ឆន្ទោ កាមវកោ កាមនន្ទំ កាម-
តណ្ហា កាមសិទ្ធមោ(១) កាមបរិទ្ធកាមោ កាម-
មុត្តា កាមជ្ឈោសានំ អយំ វុច្ឆតិ កាមាសវេ ។

[២០៨] តត្ថ កតមោ កាមាសវេ ។ យោ
កវេស្ស កវច្ឆន្ទោ កវវកោ កវនន្ទំ កវតណ្ហា កវសិ-
ទ្ធមោ កវបរិទ្ធកាមោ កវមុត្តា កវជ្ឈោសានំ អយំ
វុច្ឆតិ កាមាសវេ ។

[២០៩] តត្ថ កតមោ ទិដ្ឋាសវេ ។ សស្សតោ
លោកោតិ វា អសស្សតោ លោកោតិ វា អន្តវា
លោកោតិ វា អនន្តវា លោកោតិ វា តំ ដីរំ តំ
សវរន្ទំ វា អញ្ចំ ដីរំ អញ្ចំ សវរន្ទំ វា ហោតិ
តថាគតោ បរម្មរណាតិ វា ន ហោតិ តថាគតោ
បរម្មរណាតិ វា ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគ-
តោ បរម្មរណាតិ វា នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ
តថាគតោ បរម្មរណាតិ វា យា ឃវ្រា ទិដ្ឋិ
ទិដ្ឋិកតំ ទិដ្ឋិកហនំ ទិដ្ឋិកត្តារោ ទិដ្ឋិវិស្វកាយិកំ

១ ឱ. ឯត្តវេ កាមបិណសោតិ វិស្សតិ ។

ចូឡន្តរទុកនិរោធិ

(២០៧) បណ្ណា អាសវៈទាំងនោះ កាមាសវៈ តើដូចម្តេច ។
 សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងកាម តម្រេកក្នុងកាម ការរីករាយក្នុងកាម ការអន្ទះ
 សាក្នុងកាម សេចក្តីស្រឡាញ់ក្នុងកាម ការពេលរាលក្នុងកាម ការជ្រប់
 នៅក្នុងកាម ការងប់ចិត្តក្នុងកាម ណា ចំពោះកាមទាំងឡាយ នេះ
 ហៅថា កាមាសវៈ ។

(២១០) បណ្ណា អាសវៈទាំងនោះ ភវសវៈ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តី
 ប្រាថ្នាក្នុងភព តម្រេកក្នុងភព ការរីករាយក្នុងភព ការអន្ទះសាក្នុងភព
 សេចក្តីស្រឡាញ់ក្នុងភព ការពេលរាលក្នុងភព ការជ្រប់នៅក្នុងភព ការ
 ងប់ចិត្តក្នុងភព ណា ចំពោះភពទាំងឡាយ នេះហៅថា ភវសវៈ ។

(២១១) បណ្ណា អាសវៈទាំងនោះ ទិដ្ឋាសវៈ តើដូចម្តេច ។ ការ
 យល់ឃើញ ថាលោកទៀងខ្លះ ថាលោកមិនទៀងខ្លះ ថាលោកមានទី
 បំផុតខ្លះ ថាលោកមិនមានទីបំផុតខ្លះ ថាដីវិតនោះ គឺសរីរៈនោះខ្លះ ថា
 ដីវិតដទៃ សរីរៈដទៃខ្លះ ថាសត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតខ្លះ ថាសត្វស្លាប់ទៅ
 មិនកើតទៀតខ្លះ ថាសត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតក៏មាន មិនកើតទៀតក៏មាន
 ខ្លះ ថាសត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែនខ្លះ និង
 ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ព្រៃញាតស្សាតគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋិ ចម្រងគឺទិដ្ឋិ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

ទិដ្ឋវិប្បនិទំ ទិដ្ឋិសញ្ញាជនំ កាលោ បដិក្កាលោ អភិ-
និវេសោ បរាមាសោ ក្រមត្តោ មិច្ឆាបដោ មិច្ឆនំ
តត្តាយតនំ វិបរិយេសក្កាលោ អយំ វុច្ចតិ ទិដ្ឋាស-
វោ ។ សព្វាចំ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ទិដ្ឋាសវោ ។

[២០២] តត្ថ កតមោ អវិជ្ជាសវោ ។ ទុក្ខត្ត
អញ្ញាណំ ទុក្ខសមុទយេ អញ្ញាណំ ទុក្ខនិរោធម
អញ្ញាណំ ទុក្ខនិរោធកាមិនិយា បដិបទាយ អញ្ញាណំ
បុព្វន្តេ អញ្ញាណំ អបរន្តេ អញ្ញាណំ បុព្វន្តាបរន្តេ
អញ្ញាណំ ឥនប្បច្ចយតាបដិច្ចសមុប្បន្នេសុ ធម្មេសុ
អញ្ញាណំ យំ ឃ្រូចំ អញ្ញាណំ អនិស្សនំ អនិក្ខ-
សមយោ អននុពោធា អសម្ពោធា អប្បដិវេធា
អសង្កាហនា អបរិយោកាហនា អសមេបេក្ខនា អប្ប-
ច្ចវេក្ខណា អប្បច្ចក្ខកម្មំ ទុម្មេជ្ឈិំ ពាល្យំ អសម្ប-
ជញ្ញំ មោហោ បមោហោ សម្មោហោ អវិជ្ជា អវិជ្ជា-
យោ អវិជ្ជាយោតោ អវិជ្ជានុសយោ អវិជ្ជាបរិយុដ្ឋានំ
អវិជ្ជាលន្តំ មោហោ អកុសលម្ធុលំ អយំ វុច្ចតិ
អវិជ្ជាសវោ ។

ឥមេ ធម្មា អាសវា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ការយល់ឆ្លើងគឺទិដ្ឋិ ការទាក់ទិនគឺទិដ្ឋិ ការកាន់ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់
ខ្ជាប់ ការស្តាប់អវិជ្ជា ផ្លូវអាក្រក់ ផ្លូវខុស ធម្មជាតិដែលខុស លទ្ធិ
ដូចជាកំពង់ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាព
បែបនេះ នេះហៅថា ទិដ្ឋាសវៈ ។ មួយទៀត មិច្ឆាទិដ្ឋិទាំងអស់ ក៏
ហៅថា ទិដ្ឋាសវៈដែរ ។

[២១២] បណ្តាអាសវៈទាំងនោះ អវិជ្ជាសវៈ តើដូចម្តេច ។
ការមិនដឹងក្នុងទុក្ខ មិនដឹងក្នុងហេតុនៃទុក្ខ មិនដឹងក្នុងការរលត់ទុក្ខ មិន
ដឹងក្នុងបដិបទា ជាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់ទុក្ខ មិនដឹងក្នុងខន្ធជាប់ណែក
ខាងដើម មិនដឹងក្នុងខន្ធជាប់ណែកខាងចុង មិនដឹងក្នុងខន្ធជាប់ណែកខាង
ដើមនិងខាងចុង មិនដឹងក្នុងពួកធម៌ដែលកើតឡើង ព្រោះអស្រ័យបច្ច័យ
នោះ។ និងការមិនដឹង ការមិនឃើញ ការមិនត្រាស់ដឹង ការមិនយល់
ការមិនត្រាស់ដឹងព្រម ការមិនចាក់ធ្លុះ ការមិនបានដោតក្រុងទុក្ខ មិន
ចុះចិត្តស្ងប់ មិនរំពឹងមើល មិនពិចារណា អំពើមិនជាក់ច្បាស់ ការ
យល់បានដោយក្រ ភាពនៃចិត្តល្ងង់ ការមិនដឹងខ្លួន ការវង្វែង វង្វែងជ្រប់
ការរក្ខេបក្តាំង អវិជ្ជា (ការមិនដឹងច្បាស់) ជំនន់គឺអវិជ្ជា ការប្រកបគឺអវិជ្ជា
អនុស័យគឺអវិជ្ជា ការស្តាប់ដំណើរគឺអវិជ្ជា គន្លឹះគឺអវិជ្ជា ការវង្វែង ជា
អកុសលមូល ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថាអវិជ្ជាសវៈ ។

នេះពួកធម៌ជាអាសវៈ ។

ចូឡន្តរុក្ខេ និក្ខេបេ

(២០៣) កតមេ ធម្មា លោ អាសវា ។ តេ
ធម្មេ វេយេត្វា អវិសេសា កុសលាកុសលាព្យាកតា
ធម្មា កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា អបរិយាបន្តា
វេទនាខន្ធលោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធលោ សព្វញ្ច រូបំ
អសង្កតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា លោ អាសវា ។

(២០៤) កតមេ ធម្មា សាសវា ។ សាសវា
កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរា រូចា-
វចរា អរូចាវចរា រូបក្ខន្ធលោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខ-
ន្ធលោ ឥមេ ធម្មា សាសវា ។ កតមេ ធម្មា អនា-
សវា ។ អបរិយាបន្តា មត្តា ច មត្តដលានិ ច
អសង្កតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា អនាសវា ។

(២០៥) កតមេ ធម្មា អាសវិសម្បយុត្តា ។
តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា សម្បយុត្តា វេទនាខន្ធលោ
។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធលោ ឥមេ ធម្មា អាសវិសម្ប-
យុត្តា ។ កតមេ ធម្មា អាសវិសម្បយុត្តា ។ តេហិ
ធម្មេហិ យេ ធម្មា វិសម្បយុត្តា វេទនាខន្ធលោ ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធលោ សព្វញ្ច រូបំ អសង្កតា ច ធាតុ
ឥមេ ធម្មា អាសវិសម្បយុត្តា ។

បូជន្តរទុក្ខនិក្ខេប

[២១៣] ពួកធម៌មិនមែនជាអាសវៈ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌
 ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាកុសល អកុសល និងអព្យា-
 ក្រឹត ជាភាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌មិនមែន
 ជាអាសវៈ ។

[២១៤] ពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តើដូចម្តេច ។
 ពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត
 ជាភាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងប្រក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 នេះពួកធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ។ ពួកធម៌មិនប្រព្រឹត្តទៅជា
 មួយនឹងអាសវៈ តើដូចម្តេច ។ មគ្គជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង
 អសង្ខតធាតុផង នេះពួកធម៌ មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ។

[២១៥] ពួកធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា
 ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ និងវេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះ
 ពួកធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកអាសវៈ តើដូចម្តេច ។
 ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 រូបទាំងអស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌ប្រាសចាកអាសវៈ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[២១៦] ពួកធម៌ជាអាសវៈផង ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង តើដូចម្តេច ។ អាសវៈទាំងនោះឯង ជាអាសវៈផង ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ នឹងអាសវៈផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិន មែនអាសវៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ដោយធម៌ទាំងនោះ រៀនតែធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ដែលប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងបូក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះ ពួកធម៌ គ្រាន់តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈ ។

[២១៧] ពួកធម៌ជាអាសវៈផង ប្រកបដោយអាសវៈផង តើដូច ម្តេច ។ តាមាសវៈ ជាអាសវៈផង ប្រកបដោយអាសវៈផង ដោយអវិ- ជ្ជាសវៈ អវិជ្ជាសវៈ ជាអាសវៈផង ប្រកបដោយអាសវៈផង ដោយតាមា- សវៈ ភវាសវៈ ជាអាសវៈផង ប្រកបដោយអាសវៈផង ដោយអវិជ្ជា- សវៈ អវិជ្ជាសវៈ ជាអាសវៈផង ប្រកបដោយអាសវៈផង ដោយភវាសវៈ ទិដ្ឋាសវៈ ជាអាសវៈផង ប្រកបដោយអាសវៈផង ដោយអវិជ្ជាសវៈ អវិជ្ជាសវៈ ជាអាសវៈផង ប្រកបដោយអាសវៈផង ដោយទិដ្ឋាសវៈ

ဗုဒ္ဓဂုဏ်တော် နိက္ခမ

သဗ္ဗာ နာမဂံ ဝေပံ နာမာနိဗ္ဗာယုတ္တံ ဝ ၅ ကရဗေ
 သဗ္ဗာ နာမာနိဗ္ဗာယုတ္တံ ဝေပံ ဝေ ဝ နာမဂံ ၅
 ဣတိ သဗ္ဗာ ဝေ သဗ္ဗာ နိဗ္ဗာယုတ္တံ ဣ သဗ္ဗာ
 ဝေပံ ဝေပံ ဝေ ၅ ၅ ဝိဇ္ဇာ ဝေပံ ဝေ ၅
 သဗ္ဗာ နာမာနိဗ္ဗာယုတ္တံ ဝေပံ ဝေ နာမဂံ ၅

(၂၀၆) ကရဗေ သဗ္ဗာ နာမာနိဗ္ဗာယုတ္တံ နာမ-
 ဂံ ၅ ဣတိ သဗ္ဗာ ဝေ သဗ္ဗာ နိဗ္ဗာယုတ္တံ နာ-
 မဂံ ဣန္ဒြိယဇာတိဇာတိဇာတိဇာတိ သဗ္ဗာ နာမာနိဗ္ဗာ
 ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ ၅ ၅ ၅ ဝိဇ္ဇာ ဝေ-
 ပံ ဝေပံ သဗ္ဗာ နာမာနိဗ္ဗာယုတ္တံ နာမဂံ ၅
 ကရဗေ သဗ္ဗာ နာမာနိဗ္ဗာယုတ္တံ နာမဂံ ၅ နာမာ-
 ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ
 သဗ္ဗာ ဝေပံ သဗ္ဗာ နာမာနိဗ္ဗာယုတ္တံ နာမဂံ ၅

(၂၀၇) ကရဗေ သဗ္ဗာ နိဗ္ဗာယုတ္တံ ၅ ဝေပံ
 နာမာနိဗ္ဗာယုတ္တံ နာမာနိဗ္ဗာယုတ္တံ ဝေပံ ဝေပံ
 ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ
 ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ
 ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ
 ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ ဝေပံ

ចូរឆ្លុះរុករានក្នុង

នេះពួកធម៌ ជាអាសវៈផង ប្រកបដោយអាសវៈផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់
តែប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា
ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ វេទនាខ្លួន ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ គ្រាន់តែប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែន
អាសវៈ ។

(២១៨) ពួកធម៌ប្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
អាសវៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ ពួកធម៌
ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជា
កាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងរូបក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួក
ធម៌ប្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ។ ពួកធម៌ប្រាស
ចាកអាសវៈផង មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង តើដូចម្តេច ។
មគ្គជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង អសន្ធិតនាគុផង នេះពួកធម៌
ប្រាសចាកអាសវៈផង មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង ។

(២១៩) ពួកធម៌ជាសញ្ញាជនៈ (ធម៌បដិសត្វទុកកងវដ្តៈ) តើ
ដូចម្តេច ។ សញ្ញាជនៈ ១០ ប្រការ គឺ កាមរាគសញ្ញាជនៈ បដិយ-
សញ្ញាជនៈ មានសញ្ញាជនៈ ទិដ្ឋិសញ្ញាជនៈ វិបិកិចាសញ្ញាជនៈ
សីលព្វតបរាមាសសញ្ញាជនៈ កវរាគសញ្ញាជនៈ ឥស្សិសញ្ញា-
ជនៈ មច្ឆរិយសញ្ញាជនៈ អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ ១ ។

អរិយធម៌បិណ្ឌ ធម្មសង្កណ៍

(២២០) តត្ថ កតមំ កាមរាគសញ្ញោជនំ ។
 យោ កាមេស្ស កាមច្ចដ្ឋោ កាមរាគោ កាមនិច្ច
 កាមតណ្ហា កាមសិទ្ធមោ កាមបរិទ្បោយោ កាម-
 មុត្តា កាមជ្ឈោសានំ ឥទំ វុច្ចតិ កាមរាគសញ្ញោជនំ ។

(២២១) តត្ថ កតមំ បដិយសញ្ញោជនំ ។ អនត្តំ
 មេ អចរិតំ អាយាតោ ជាយតិ អនត្តំ មេ ចរិតំ
 អាយាតោ ជាយតិ អនត្តំ មេ ចរិស្សិតំ អាយាតោ
 ជាយតិ បិយស្ស មេ មនាបស្ស អនត្តំ អចរិ
 ។ បេ ។ អនត្តំ ចរិតំ ។ បេ ។ អនត្តំ ចរិស្សិតំ
 អាយាតោ ជាយតិ អប្បិយស្ស មេ អមនាបស្ស អត្តំ
 អចរិ ។ បេ ។ អត្តំ ចរិតំ ។ បេ ។ អត្តំ ចរិស្សិ-
 តំ អាយាតោ ជាយតិ អដ្ឋានេ វា បន អាយា-
 តោ ជាយតិ យោ ឃីរូចោ ចិត្តស្ស(១) អាយាតោ
 បដិយាតោ បដិយំ បដិវិរោដោ កោចោ បកោចោ
 សម្បកោចោ ទោសោ បទោសោ សម្បទោសោ

១ ឱ. បិក្កេន ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

(២២០) បណ្ណាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ កាមរាគសញ្ញាជនៈ តើ
 ដូចម្តេច ។ សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងកាម តម្រេកក្នុងកាម ការរីករាយក្នុងកាម
 ការអន្ទះសាក្នុងកាម សេចក្តីស្រឡាញ់ក្នុងកាម ការរោលរាលក្នុងកាម
 ការជ្រប់ក្នុងកាម ការងប់ចិត្តក្នុងកាម ចំពោះកាមទាំងឡាយ ណា នេះ
 ហៅថា កាមរាគសញ្ញាជនៈ ។

(២២១) បណ្ណាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ បដិយសញ្ញាជនៈ តើ
 ដូចម្តេច ។ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រ-
 យោជន៍ដល់អញ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិន
 ជាប្រយោជន៍ដល់អញ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ នឹងប្រព្រឹត្តនូវកម្ម
 មិនជាប្រយោជន៍ដល់អញ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តនូវ
 កម្មមិនជាប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ជាទីពេញចិត្តនៃអញ
 ។ បេ ។ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ ។ បេ ។ នឹងប្រព្រឹត្តនូវ
 កម្មមិនជាប្រយោជន៍ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តនូវកម្ម
 ជាប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គលមិនជាទីស្រឡាញ់ មិនជាទីពេញចិត្តនៃអញ
 ។ បេ ។ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវកម្មជាប្រយោជន៍ ។ បេ ។ នឹងប្រព្រឹត្តនូវកម្មជាប្រ-
 យោជន៍ មួយទៀត គំនុំកើតឡើង ក្នុងហេតុមិនគួរ ការគំកូននៃចិត្ត ការ
 គំកូនតប សេចក្តីបំផ្លាស់ថ្នាក់ ការខឹងតប ការខឹងញាប់ញ័រ ការក្រោធខ្វាំង
 ការក្រោធឮញាប់ញ័រ ការប្រទូស្ត ការប្រទូស្តតប ការប្រទូស្តគ្រប់យ៉ាង

សញ្ញាជនគោច្ចរោ និក្ខេបោ

ចិត្តស្ស ព្យាបត្តំ មនោបទោសោ កោដោ ក្យដ្ឋនា
ក្យដ្ឋិតតំ ទោសោ ទ្វិសនា ទ្វិសិតតំ ព្យាបត្តំ
ព្យាបដ្ឋនា ព្យាបដ្ឋិតតំ វិរោដោ បដិវិរោដោ ចល្លាត្តំ
អស្សរោចោ អនត្តមនតា ចិត្តស្ស ឥទំ វុច្ឆតិ បដិ-
យសញ្ញាជនំ ។

(២២២) តត្ថ កតមំ មានសញ្ញាជនំ ។ សេ-
យ្យេហមស្មិតំ មនោ សទិសោហមស្មិតំ មនោ
ហីនោហមស្មិតំ មនោ យោ ឃីរុចោ មនោ មញ្ញនា
មញ្ញិតតំ ឧល្លាតិ ឧល្លាមោ ធជោ សម្មត្តាហោ
កេតុកម្យតា ចិត្តស្ស ឥទំ វុច្ឆតិ មានសញ្ញាជនំ ។

(២២៣) តត្ថ កតមំ ទិដ្ឋិសញ្ញាជនំ ។ សស្ស-
តោ លោកោតិ វា អសស្សតោ លោកោតិ វា
អន្តវា លោកោតិ វា អនន្តវា លោកោតិ វា តំ
ជីវំ តំ សរីរន្តំ វា អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរន្តំ វា
ហោតិ តថាកតោ បរម្មរណាតិ វា ន ហោតិ តថា-
កតោ បរម្មរណាតិ វា ហោតិ ច ន ច ហោតិ
តថាកតោ បរម្មរណាតិ វា លេវ ហោតិ ន ន
ហោតិ តថាកតោ បរម្មរណាតិ វា យោ ឃីរុចោ

សញ្ញាជនគោត្តនិរុទ្ទ

ការខូចចិត្ត ប្រទូស្តនៃចិត្ត ការក្រោធ ការខឹង ភាពនៃចិត្តខឹង សេចក្តី
ប្រទូស្ត អាការប្រទូស្ត ភាពនៃចិត្តប្រទូស្ត សេចក្តីវិនាស អាការវិនាស
ភាពនៃចិត្តវិនាស ការខឹង ការខឹងតប ភាពនៃចិត្តកាច សេចក្តីខឹង
ការតូចចិត្ត ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា បដិយ-
សញ្ញាជនៈ ។

(២២២) បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ មានសញ្ញាជនៈ តើដូច
ម្តេច ។ សេចក្តីប្រកាន់ថា អញប្រសើរ (ជាងគេ) ប្រកាន់ថា អញ
ស្មើ (នឹងគេ) ប្រកាន់ថា អញថោកទាប (ជាងគេ) និងសេចក្តីប្រ-
កាន់ អាការប្រកាន់ ភាពនៃចិត្តប្រកាន់ ចិត្តបោរឡើង ការបោរឡើង
អាការដូចជាទង់ ការតំកើង ភាពនៃចិត្តប្រាថ្នាដូចដងទង់ ណា ដែល
មានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា មានសញ្ញាជនៈ ។

(២២៣) បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ ទិដ្ឋិសញ្ញាជនៈ តើដូច
ម្តេច ។ ការយល់ឃើញ ថាលោកទៀងខ្លះ ថាលោកមិនទៀងខ្លះ ថា
លោកមានទីបំផុតខ្លះ ថាលោកមិនមានទីបំផុតខ្លះ ថាជីវិតនោះគឺសរីរៈនោះ
ខ្លះ ថាជីវិតដទៃសរីរៈដទៃខ្លះ ថាសត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតខ្លះ ថាសត្វស្លាប់
ទៅមិនកើតទៀតខ្លះ ថាសត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតក៏មាន មិនកើតទៀតក៏
មានខ្លះ ថាសត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែនខ្លះ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណំ

ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ទិដ្ឋិកហនំ ទិដ្ឋិកត្តារោ ទិដ្ឋិវិស្សកា-
 យំកំ ទិដ្ឋិវិប្បទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិសញ្ញោជនំ កាលោ បដិក្កា-
 ហោ អភិទិវេសោ បរាមាសោ កុម្មត្តោ មិច្ឆាបថោ
 មិច្ឆតំ តត្តាយតនំ វិបរិយេសក្កាហោ ឥទំ វុច្ឆតិ
 ទិដ្ឋិសញ្ញោជនំ វេបេត្តា សីលព្វតបរាមាសសញ្ញោជនំ
 សព្វាបិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិសញ្ញោជនំ ។

(២២២) តត្ថ កតមំ វិចិក្កិដ្ឋាសញ្ញោជនំ ។

សត្តវំ កត្តតំ វិចិក្កិច្ឆតំ ធម្ម កត្តតំ វិចិក្កិច្ឆតំ
 សង្កេតំ កត្តតំ វិចិក្កិច្ឆតំ សក្កាយ កត្តតំ វិចិក្កិ-
 ច្ឆតំ បព្វន្តេ កត្តតំ វិចិក្កិច្ឆតំ អបរន្តេ កត្តតំ
 វិចិក្កិច្ឆតំ បព្វន្តាបរន្តេ កត្តតំ វិចិក្កិច្ឆតំ ឥទប្បច្ច-
 យតាបដិច្ចសម្មប្បន្នស្ស ធម្មស្ស កត្តតំ វិចិក្កិច្ឆតំ
 យា ឃរ្យា កត្តា កត្តាយនា កត្តាយតតំ វិចតិ
 វិចិក្កិដ្ឋា ទ្វេធិកំ ទ្វេធាបថោ សំសយោ អនេកំ-
 សក្កាហោ អាសប្បនា បរិសប្បនា អបរិយោកាហា-
 នា មិច្ឆតំ ចិត្តស្ស មនោវិលោខា ឥទំ វុច្ឆតិ វិចិ-
 ក្កិដ្ឋាសញ្ញោជនំ ។

អរិយធម៌បំណិក ធម្មសង្គណ៍

និងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ព្រៃញាតស្យាតគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋិ ចម្រុងគឺទិដ្ឋិ
 ការយល់ធ្វើនិងទិដ្ឋិ ការទាក់ទិនគឺទិដ្ឋិ ការកាន់ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់
 ខាប់ ការស្តាប់អង្គុល ផ្លូវពាក្រក់ ផ្លូវខុស ធម្មជាតិដែលខុស លទ្ធិ
 ដូចជាកំពង់ សេចក្តីប្រកាន់កងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាព
 បែបនេះ នេះហៅថា ទិដ្ឋិសញ្ញាជនៈ រឿរតែសីលពូកែបរាមាសសញ្ញា-
 ជនៈចេញ សូម្បីមិច្ឆាទិដ្ឋិទាំងអស់ ក៏ហៅថា ទិដ្ឋិសញ្ញាជនៈដែរ ។

(២២២) បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ វិចិត្តិច្ឆាសញ្ញាជនៈ តើដូច
 ម្តេច ។ បុគ្គលឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ ចំពោះព្រះសាស្តា ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ
 ចំពោះព្រះធម៌ ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ ចំពោះព្រះសង្ឃ ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ
 ចំពោះសិក្ខា ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ ចំពោះខន្ធជាចំណែកខាងដើម ឆ្លើង
 ឆ្ងល់សង្ស័យ ចំពោះខន្ធជាចំណែកខាងចុង ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ ចំពោះ
 ខន្ធជាចំណែកខាងដើមនិងខាងចុង ឆ្លើងឆ្ងល់សង្ស័យ ចំពោះពួកធម៌
 ដែលកើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យបច្ច័យនោះ ។ និងសេចក្តីឆ្លើងឆ្ងល់
 អាការឆ្លើងឆ្ងល់ ភាពនៃចិត្តឆ្លើងឆ្ងល់ សេចក្តីយល់ធ្វើនិង ការយល់
 ស្តាក់ស្តើរ ការបែកចំពាមពីរ ការបែកផ្លូវពីរ ការសង្ស័យ ការប្រកាន់
 យកចំណែកច្រើន ការសាញប្រដាញ ការសាន់វាន់ចិត្ត ការប្រកាន់
 មិនជាច្រើន ភាពនៃចិត្តវិនិច្ឆ័យ ការរសេមរសាមនៃចិត្ត ណា ដែល
 មានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា វិចិត្តិច្ឆាសញ្ញាជនៈ ។

សញ្ញាជនគោច្ឆពេ និក្ខេបោ

(២២៥) តត្ថ កតមំ សីលព្វតបរាមាសសញ្ញា-
 ជនំ ។ ឥតោ ពហិទ្ធា សមណាព្រាហ្មណានំ សី-
 លេន សុទ្ធិ វុតេន សុទ្ធិ សីលព្វតេន សុទ្ធិតំ យា
 ឯវុទ្ធា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ទិដ្ឋិកហានំ ទិដ្ឋិកត្តារោ ទិដ្ឋិវិ-
 ស្វកាយិកំ ទិដ្ឋិវិប្បទិកំ ទិដ្ឋិសញ្ញាជនំ តាហោ
 បដិក្កាហោ អភិទិវេសោ បរាមាសោ កុម្មត្តោ មិច្ឆា-
 បថោ មិច្ឆតំ តត្តាយតនំ វិបរិយេសក្កាហោ ឥទំ
 វុច្ឆតិ សីលព្វតបរាមាសសញ្ញាជនំ ។

(២២៦) តត្ថ កតមំ កវរាគសញ្ញាជនំ ។ យោ
 កវេសុ កវុច្ឆន្តោ កវរាតោ កវនទ្ធិ កវតណ្ហោ កវ-
 សិនេហោ កវបរិទ្បាហោ កវមុច្ឆា កវជ្ឈេសានំ ឥទំ
 វុច្ឆតិ កវរាគសញ្ញាជនំ ។

(២២៧) តត្ថ កតមំ ឥស្សាសញ្ញាជនំ ។ យា
 បរលាភសក្ការកុក្ការមាណវន្តនប្បជនាសុ ឥស្សា ឥ-
 ស្សាយនា ឥស្សាយិតតំ ឱស្សយា ឱស្សយនា ឱស្ស-
 យិតតំ ឥទំ វុច្ឆតិ ឥស្សាសញ្ញាជនំ ។

សញ្ញាជនពោធិកនិក្ខេប

[២២៥] បណ្ណាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ សីលព្វតបរមាសសញ្ញាជនៈ
 តើដូចម្តេច ។ ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ខាងក្រៅអំពីសាសនានេះ មាន
 ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ព្រៃញាតស្សាតគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋិ ចម្រងគឺទិដ្ឋិ
 ការយល់ឆ្លើងគឺទិដ្ឋិ ការទាក់ទិនគឺទិដ្ឋិ ការកាន់ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់
 ខ្ជាប់ ការស្តាប់អង្គែល ផ្លូវអាក្រក់ ផ្លូវខុស ធម្មជាតិដែលខុស លទ្ធិដូច
 ជាកំពង់ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាព
 បែបនេះថា សេចក្តីបរិសុទ្ធដោយសីល បរិសុទ្ធដោយវិត បរិសុទ្ធ
 ដោយសីលនិងវិត នេះហៅថា សីលព្វតបរមាសសញ្ញាជនៈ ។

[២២៦] បណ្ណាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ កវកគសញ្ញាជនៈ តើដូច
 ម្តេច ។ សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងភព តម្រេកក្នុងភព ការរីករាយក្នុងភព ការ
 អន្ទះសាក្នុងភព សេចក្តីស្រឡាញ់ក្នុងភព ការរលោភលក្នុងភព ការ
 ជ្រុលជ្រប់ក្នុងភព ការងប់បិតក្នុងភព ក្នុងភពទាំងឡាយ ណា នេះ
 ហៅថា កវកគសញ្ញាជនៈ ។

[២២៧] បណ្ណាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ ឥស្សាសញ្ញាជនៈ តើដូច
 ម្តេច ។ សេចក្តីប្រណែន អាការប្រណែន ភាពនៃចិត្តប្រណែន
 សេចក្តីឈ្នានីស អាការឈ្នានីស ភាពនៃចិត្តឈ្នានីស ក្នុងលាភសក្ការៈ
 ការគោរព ការរាប់អាន ការសំពះ និងការបូជា របស់បុគ្គលដទៃ
 ណា នេះហៅថា ឥស្សាសញ្ញាជនៈ ។

អភិធម្មបំណិកេ ធម្មសង្កណំ

(២២៨) តត្ថ កតមំ មច្ឆរិយសញោជនំ ។ មញ្ច
 មច្ឆរិយានិ អាវាសមច្ឆរិយំ កុលមច្ឆរិយំ លាភមច្ឆរិ-
 យំ វណ្ណមច្ឆរិយំ ធម្មមច្ឆរិយំ យំ ឃ្យុចំ មច្ឆរិ-
 មច្ឆរាយនា មច្ឆរាយិតត្តំ វេរិដ្ឋំ កទរិយំ កដុកញ្ចុ-
 កតា(១) អក្កហិតត្តំ ចិត្តស្ស ឥទំ វុច្ឆតិ មច្ឆរិយ-
 សញោជនំ ។

(២២៩) តត្ថ កតមំ អវិជ្ជាសញោជនំ ។ ទុក្ខេ
 អញ្ញាណំ ទុក្ខសមុទយេ អញ្ញាណំ ទុក្ខនិរោធម
 អញ្ញាណំ ទុក្ខនិរោធតាមិទិយា បដិបទាយ អញ្ញា-
 ណំ បុព្វន្តេ អញ្ញាណំ អបរន្តេ អញ្ញាណំ បុព្វន្តា-
 បរន្តេ អញ្ញាណំ ឥទប្បច្ចយតាបដិច្ចសមុប្បន្នេសុ
 ធម្មេសុ អញ្ញាណំ យំ ឃ្យុចំ អញ្ញាណំ អទស្សនំ
 អនភិសមយោ អនទុតោទោ អសម្ពោទោ អប្បដិវេ-
 ទោ អសង្កាហនា អបរិយោកាហនា អសមបេក្ខនា
 អប្បច្ឆវេក្ខណា អប្បច្ឆក្ខត្តម្ម ទុម្មេជ្ឈិ ពាល្យំ
 អសម្បជញ្ញំ មោហោ បមោហោ សម្ពោហោ
 អវិជ្ជា អវិជ្ជោយោ អវិជ្ជោយោកោ អវិជ្ជាទុសយោ

១ កដុកញ្ចកតាតិ អដ្ឋិកថាយំ ទិស្សតិ ។ កដុកញ្ចកតាតិបិ កតកញ្ចកតាតិបិ បាវោ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[២២៨] បណ្ណាសញ្ញោជនៈទាំងនោះ មច្ឆរិយសញ្ញោជនៈ តើ
 ដូចម្តេច ។ កំណាញ់ ៥ យ៉ាង គឺ កំណាញ់អាវាស កំណាញ់ត្រកូល
 កំណាញ់លាភ កំណាញ់សេចក្តីសរសើរ កំណាញ់ធម៌ និងសេចក្តីកំ-
 ណាញ់ អាការកំណាញ់ ភាពនៃចិត្តកំណាញ់ ការប្រាថ្នាផ្សេងៗ ការស្វិត
 ស្វាញ ការរឹតត្បិត ភាពនៃចិត្តប្រាថ្នាប្រយោជន៍ដ៏លើស ណា ដែលមាន
 សភាពបែបនេះ នេះហៅថា មច្ឆរិយសញ្ញោជនៈ ។

[២២៩] បណ្ណាសញ្ញោជនៈទាំងនោះ អវិជ្ជាសញ្ញោជនៈ តើដូច
 ម្តេច ។ ការមិនដឹងកងទុក្ខ មិនដឹងកងហេតុនៃទុក្ខ មិនដឹងកងការរលត់ទុក្ខ
 មិនដឹងកងផ្លូវប្រតិបត្តិ ជាដំណើរដើម្បីរលត់ទុក្ខ មិនដឹងកងខន្ធ ចំណែក
 ខាងដើម មិនដឹងកងខន្ធចំណែកខាងចុង មិនដឹងខន្ធចំណែកខាងដើមនិង
 ខាងចុង មិនដឹងកងពួកធម៌ដែលកើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យបច្ច័យនោះៗ
 និងការមិនដឹង ការមិនឃើញ ការមិនត្រាស់ដឹង ការមិនលើករឃើញ
 ការមិនភ្ញាក់រលឹក ការមិនចាក់ដូះ ការមិនបានដោតក្រុងទុក្ខ មិនចុះចិត្ត
 ស៊ប់ មិនរំពឹងមើល មិនពិចារណា អំពើមិនជាក់ច្បាស់ ការឈ្លងយល់
 បានដោយក្រ ភាពនៃបុគ្គលល្ងង់ ការមិនដឹងខ្លួន ការវង្វេង វង្វេងជ្រប់
 ការភ្លេចភ្នាំង អវិជ្ជា ជំនន់គឺអវិជ្ជា ការប្រកបគឺអវិជ្ជា អនុស័យគឺអវិជ្ជា

សញ្ញាជនពោធិកនិក្ខេប

ការស្តាប់ដំណើរគឺអវិជ្ជា គន្លឹះគឺអវិជ្ជា សេចក្តីរំឡើង ជាអកុសលមូល
ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ ។

នេះពួកធម៌ជាសញ្ញាជនៈ ។

[២៣០] ពួកធម៌ មិនមែនសញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។ រឿរ

តែធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាកុសល អកុសល
និងអព្យាក្រឹត ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ
វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសន្តតនាគុ
នេះពួកធម៌ មិនមែនសញ្ញាជនៈ ។

[២៣១] ពួកធម៌ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។

ពួកធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាតា-
មាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងរូបក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ នេះពួក
ធម៌ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ។ ពួកធម៌ មិនមែនជាប្រយោជន៍
ដល់សញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។ មគ្គជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង
អសន្តតនាគុផង នេះពួកធម៌ មិនមែនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ។

[២៣២] ពួកធម៌ ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។

ពួកធម៌ណា ដែលប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ ឥមេ ធម្មា សញ្ញោជន-
 សម្បយុត្តា ។ កតមេ ធម្មា សញ្ញោជនវិប្បយុត្តា ។
 តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា វិប្បយុត្តា វេទនាខន្ធនោ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា
 ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា សញ្ញោជនវិប្បយុត្តា ។

(២៣៣) កតមេ ធម្មា សញ្ញោជនា បេវ
 សញ្ញោជនិយា ច ។ តានេវ សញ្ញោជនានិ សញ្ញា-
 ជនា បេវ សញ្ញោជនិយា ច ។ កតមេ ធម្មា
 សញ្ញោជនិយា បេវ នោ ច សញ្ញោជនា ។ តេហិ
 ធម្មេហិ យេ ធម្មា សញ្ញោជនិយា តេ ធម្មេ វេច-
 ត្វា អវសេសា សាសវា កុសលាកុសលាព្យាកតា
 ធម្មា កាមាវចរ រូចាវចរ អរូចាវចរ រូបក្ខន្ធនោ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ ឥមេ ធម្មា សញ្ញោជនិ-
 យា បេវ នោ ច សញ្ញោជនា ។

(២៣៤) កតមេ ធម្មា សញ្ញោជនា បេវ
 សញ្ញោជនសម្បយុត្តា ច ។ កាមរាគសញ្ញោជនំ
 អវិជ្ជាសញ្ញោជនេន សញ្ញោជនេវេវ សញ្ញោជនស-
 ម្បយុត្តេវ អវិជ្ជាសញ្ញោជនំ កាមរាគសញ្ញោជនេន

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ្ឌិ

វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ ។ ពួកធម៌ប្រាស
ចាកសញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ
វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអស្ចន្ធិតតាតុ នេះ
ពួកធម៌ ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ។

[២៣៣] ពួកធម៌ ជាសញ្ញាជនៈផង ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញា-
ជនៈផង តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាជនៈទាំងនោះឯង ជាសញ្ញាជនៈផង
ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែជាប្រយោជន៍ដល់
សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ជា
ប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ដោយធម៌ទាំងនោះ រឿរតែធម៌ទាំងនោះ
ចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និង
អព្យាក្រឹត ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងរូបក្ខន្ធ ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិន
មែនសញ្ញាជនៈ ។

[២៣៤] ពួកធម៌ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ
ផង តើដូចម្តេច ។ ភាមរតសញ្ញាជនៈ ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកប
ដោយសញ្ញាជនៈផង ដោយអវិញ្ញាណក្ខន្ធ អវិញ្ញាណក្ខន្ធ ជា

សញ្ញាជនភោជនេ និក្ខេបេ

សញ្ញាជនភោជនេ សញ្ញាជនសម្បយុត្តញ្ច បដិយស-
 ញ្ញាជនំ អវិជ្ជាសញ្ញាជនេន សញ្ញាជនភោជនេ សញ្ញា-
 ជនសម្បយុត្តញ្ច អវិជ្ជាសញ្ញាជនំ បដិយសញ្ញាជ-
 នេន សញ្ញាជនភោជនេ សញ្ញាជនសម្បយុត្តញ្ច មាន-
 សញ្ញាជនំ អវិជ្ជាសញ្ញាជនេន សញ្ញាជនភោជនេ ស-
 ញ្ញាជនសម្បយុត្តញ្ច អវិជ្ជាសញ្ញាជនំ មានសញ្ញា-
 ជនេន សញ្ញាជនភោជនេ សញ្ញាជនសម្បយុត្តញ្ច ទិដ្ឋិ-
 សញ្ញាជនំ អវិជ្ជាសញ្ញាជនេន សញ្ញាជនភោជ-
 នេន សញ្ញាជនសម្បយុត្តញ្ច អវិជ្ជាសញ្ញាជនំ ទិដ្ឋិស-
 ញ្ញាជនេន សញ្ញាជនភោជនេ សញ្ញាជនសម្បយុត្តញ្ច
 វិចិត្តិញ្ញាសញ្ញាជនំ អវិជ្ជាសញ្ញាជនេន សញ្ញាជ-
 នេន សញ្ញាជនសម្បយុត្តញ្ច អវិជ្ជាសញ្ញាជនំ វិចិ-
 ត្តិញ្ញាសញ្ញាជនេន សញ្ញាជនភោជនេ សញ្ញាជនសម្ប-
 យុត្តញ្ច សីលព្វគបរាមាសសញ្ញាជនំ អវិជ្ជាសញ្ញា-
 ជនេន សញ្ញាជនភោជនេ សញ្ញាជនសម្បយុត្តញ្ច អវិ-
 ជ្ជាសញ្ញាជនំ សីលព្វគបរាមាសសញ្ញាជនេន សញ្ញា-
 ជនភោជនេ សញ្ញាជនសម្បយុត្តញ្ច កវរកសញ្ញាជនំ

សញ្ញាជនពោធិកនិក្ខេប

សញ្ញាជនៈផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង ដោយកាមរាគសញ្ញាជនៈ
 បដិយសញ្ញាជនៈ ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង
 ដោយអវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកប
 ដោយសញ្ញាជនៈផង ដោយបដិយសញ្ញាជនៈ មានសញ្ញាជនៈ
 ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង ដោយអវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ
 អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង
 ដោយមានសញ្ញាជនៈ ទិដ្ឋិសញ្ញាជនៈ ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកប
 ដោយសញ្ញាជនៈផង ដោយអវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ ជា
 សញ្ញាជនៈផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង ដោយទិដ្ឋិសញ្ញាជនៈ វិចិ-
 ក៏ចាសញ្ញាជនៈ ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង ដោយ
 អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកបដោយ
 សញ្ញាជនៈផង ដោយវិចិក៏ចាសញ្ញាជនៈ សីលព្វគបរាមាសសញ្ញា-
 ជនៈ ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង ដោយអវិជ្ជា-
 សញ្ញាជនៈ អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកបដោយ
 សញ្ញាជនៈផង ដោយសីលព្វគបរាមាសសញ្ញាជនៈ កវរាគសញ្ញាជនៈ

អរិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

អរិជ្ជាសញ្ញោជនេន សញ្ញោជនេនោ' សញ្ញោជនេនសម្ម-
 យុត្តេន អរិជ្ជាសញ្ញោជនំ កុវរាគសញ្ញោជនេន ស-
 ញ្ញោជនេនោ' សញ្ញោជនេនសម្មយុត្តេន ឥស្សរសញ្ញោ-
 ជនំ អរិជ្ជាសញ្ញោជនេន សញ្ញោជនេនោ' សញ្ញោជ-
 នេនសម្មយុត្តេន អរិជ្ជាសញ្ញោជនំ ឥស្សរសញ្ញោជនេន
 សញ្ញោជនេនោ' សញ្ញោជនេនសម្មយុត្តេន មច្ឆរិយស-
 ញ្ញោជនំ អរិជ្ជាសញ្ញោជនេន សញ្ញោជនេនោ' សញ្ញោ-
 ជនេនសម្មយុត្តេន អរិជ្ជាសញ្ញោជនំ មច្ឆរិយសញ្ញោជ-
 នេន សញ្ញោជនេនោ' សញ្ញោជនេនសម្មយុត្តេន ឥមេ
 ធម្មា សញ្ញោជនា ចេ' សញ្ញោជនេនសម្មយុត្តា ច ។
 កកមេ ធម្មា សញ្ញោជនេនសម្មយុត្តា ចេ' នោ ច
 សញ្ញោជនា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា សម្ម-
 យុត្តា តេ ធម្មេ វេចេត្វា វេទនាខន្ធា ។ មេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា សញ្ញោជនេនសម្មយុត្តា
 ចេ' នោ ច សញ្ញោជនា ។

(២៣៥) កកមេ ធម្មា សញ្ញោជនេនិច្ឆយុត្តា ស-
 ញ្ញោជនិយា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា និច្ឆយុត្តា
 សាសវា កុសលា កុសលា ព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរា

អរិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ្ឌិ

ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង ដោយអវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ
 អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង
 ដោយកវេកគសញ្ញាជនៈ ឥស្សាសញ្ញាជនៈ ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកប
 ដោយសញ្ញាជនៈផង ដោយអវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ ជា
 សញ្ញាជនៈផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង ដោយឥស្សាសញ្ញាជនៈ
 មច្ឆិយសញ្ញាជនៈ ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង
 ដោយអវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកប
 ដោយសញ្ញាជនៈផង ដោយមច្ឆិយសញ្ញាជនៈ នេះពួកធម៌ជាសញ្ញា-
 ជនៈផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយ
 សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា
 ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ រៀនតែធម៌ទាំងនោះចេញ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណខន្ធ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិនមែន
 សញ្ញាជនៈ ។

(២៣៥) ពួកធម៌ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់
 សញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ ពួកធម៌
 ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាតាមារចរ

សញ្ញាជនគោត្តកេ ឧត្តោ

រូបាវចរា អរូបាវចរា រូបត្តក្ខេត្តា ។ មេ ។ វិញ្ញាណា-
 ត្តក្ខេត្តា ឥមេ ធម្មា សញ្ញាជនវិប្បយុត្តា សញ្ញា-
 ជនិយា ។ កតមេ ធម្មា សញ្ញាជនវិប្បយុត្តា
 អសញ្ញាជនិយា ។ អបរិយាបដ្ឋា មត្តា ច មត្ត-
 ដលានិ ច អសង្កតា ច ជានុ ឥមេ ធម្មា សញ្ញា-
 ជនវិប្បយុត្តា អសញ្ញាជនិយា ។

(២៣៦) កតមេ ធម្មា កត្តា ។ ចត្តារោ កត្តា
 អភិជ្ឈា កាយកត្តោ ព្យាបាទោ កាយកត្តោ ស័-
 លព្វតបរាមាសោ កាយកត្តោ ឥន្ទិសត្តាភិវិសោ
 កាយកត្តោ ។

(២៣៧) តត្ថ កតមោ អភិជ្ឈា កាយកត្តោ ។
 យោ រាគោ សារាគោ អនុនយោ អនុរោគោ ទន្ទិ ទន្ទិ-
 រាគោ ចិត្តស្ស្ស សារាគោ ឥច្ឆា មច្ឆា អដ្ឋោសានំ គេ-
 រោ បលិគេរោ សង្កោ បង្កោ ឯជា មាយា ជនិកា
 សញ្ញាននិ សិញ្ញិនិ ជាលិនិ សរិតា វិសត្តិកា សុត្តំ វិស-
 ជា អាយុហនិ ទុតិយា បលិនិ កវិនេត្តិ វិនំ វិនុថោ

សញ្ញាជនគោច្ចកនិក្ខេប

ប្រាវចរ អប្រាវចរ នឹងរូបក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌
ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ។ ពួកធម៌
ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តើដូច
ម្តេច ។ មគ្គជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង អសង្ខតធាតុផង នេះ
ពួកធម៌ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ។

[២៣៦] ពួកធម៌ជាគន្លះ (ធម៌ដៅតក្រងសត្វទុកក្នុងវដ្តៈ) តើ
ដូចម្តេច ។ គន្លះ ៤ គឺ អភិជ្ឈកាយគន្លះ^(១) ព្យាបាទកាយគន្លះ
សីលពូតបរាមាសកាយគន្លះ ឥទ្ធិសច្ចាភិទិវេសកាយគន្លះ^(២) ។

[២៣៧] បណ្ណាគន្លះទាំងនោះ អភិជ្ឈកាយគន្លះ តើដូចម្តេច ។
តម្រេក ការត្រេកអរខ្លាំង ការជាប់ចំពាក់ក្នុងអារម្មណ៍ ការស្រើបស្រាល
ការរីករាយ ការរីករាយខ្លាំង តម្រេកខ្លាំងនៃចិត្ត សេចក្តីប្រាថ្នា ការ
ជ្រុលជ្រប់ ការងុលងប់ ការពាក់ព័ន្ធ ការរូបរឹត ការជាប់ចំពាក់ ការលិច
ចុះ ធម្មជាតិវិសត្វឲ្យកើតក្នុងភព មាយា ធម្មជាតិបង្កើតសត្វ ការញ្ជាំង
សត្វឲ្យប្រកបដោយទុក្ខ ធម្មជាតិចាក់ស្រែះសត្វ បណ្ណាញ ការបង្ហូរទៅ
ការផ្សាយទៅកាន់អារម្មណ៍ ចំណង់ចង់សត្វទុក ការផ្សាយទៅក្នុងអា-
រម្មណ៍ ធម្មជាតិញ្ជាំងសត្វឲ្យចំរើន ធម្មជាតិជាគម្រប់ពីរ ការតាំងចិត្តទុក
ធម្មជាតិវិសត្វទៅកាន់ភព ធម្មជាតិដូចជាព្រៃ ដូចជាព្រៃញាតស្សាត

១ សភាវៈចងក្រងនាមកាយទុកក្នុងវដ្តៈ ដោយអំណាចបដិសន្ធិ គឺអភិជ្ឈកាយ ។ ២ សភាវៈ
ចងក្រងនាមកាយទុកក្នុងវដ្តៈ ដោយអំណាចបដិសន្ធិ គឺសេចក្តីប្រកាន់ខ្ជាប់ ដោយយល់ថា
នេះទៀង ការយល់ដឹង ជាមោឃៈ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

សន្តរោ សំនេហោ អបេត្តោ បដិពន្ធិ អាសា អាសី-
 សនា អាសីសិគត្តំ រូចាសា សន្តាសា កត្តាសា
 រសាសា ដោដ្ឋញ្ញាសា លាភាសា ធនាសា បុត្តាសា
 ដីវិតាសា ជប្បា បជប្បា អភិជប្បា ជប្បា ជប្បនា
 ជប្បវិតត្តំ លោលុប្បំ លោលុប្បាយនា លោលុប្បា-
 យិតត្តំ បុញ្ញកតា សាទុកម្យតា អធម្មរកោ វិស-
 មលោកោ និកន្តិ និកាមនា បត្តនា បិហនា
 សម្បត្តនា កាមតណ្ហា ភវតណ្ហា វិភវតណ្ហា រូប-
 តណ្ហា អរូបតណ្ហា និរោធិតណ្ហា រូបតណ្ហា សន្ត-
 តណ្ហា កន្ធិតណ្ហា រសតណ្ហា ដោដ្ឋញ្ញតណ្ហា ធម្ម-
 តណ្ហា ឡិយោ យោកោ កន្តោ ឧចានានំ អាវរណំ
 ដីវរណំ នាននំ ពន្ធនំ ឧបក្កិលេសោ អនុសយោ
 បរិយុដ្ឋានំ លតា វេច្ឆំ ទុក្ខម្បលំ ទុក្ខនិទានំ
 ទុក្ខប្បករោ មារចាសោ មារពលីសំ មារវិសយោ
 តណ្ហាននី តណ្ហាជាលំ តណ្ហាកន្តិលំ តណ្ហាសមុទ្រោ
 អភិជ្ឈោ លោកោ អក្កុសលម្បលំ អយំ វុច្ឆតិ អភិជ្ឈោ
 កាយកន្តោ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ការមូលមិត្ត សេចក្តីស្រឡាញ់ ការអាលោះអាល័យ ដៅពង្សត្រទៅ
 សេចក្តីប៉ុនប៉ង អាការប៉ុនប៉ង ភាពនៃចិត្តប៉ុនប៉ង ការប៉ុនប៉ងរូប ប៉ុន
 ប៉ងសំឡេង ប៉ុនប៉ងក្លិន ប៉ុនប៉ងរស ប៉ុនប៉ងផ្សព្វ ប៉ុនប៉ងលាភ ប៉ុន
 ប៉ងទ្រព្យ ប៉ុនប៉ងបុត្រ ប៉ុនប៉ងជីវិត ធម្មជាតិធ្វេត្វា ធ្វេត្វាជ្រុលពេក
 ធ្វេត្វាខ្លាំង សេចក្តីធ្វេត្វា អាការធ្វេត្វា ភាពនៃចិត្តធ្វេត្វា ការរុលត្បុល
 ការប្រព្រឹត្តិរុលត្បុល ភាពនៃចិត្តរុលត្បុល ការញាប់ញ័រ ការចង់ឲ្យ
 សម្រេចប្រយោជន៍ ការត្រេកអរខុសគន្លងធម៌ ការលោភហួសកំណត់
 ការត្រេកត្រអាល ការចង់បានមិនឈប់ សេចក្តីប្រាថ្នា សេចក្តីស្រ-
 ឡាញ់ សេចក្តីប្រាថ្នាព្រម ការប្រាថ្នាក្នុងកាម ប្រាថ្នាក្នុងភព ប្រាថ្នា
 ប្រាសចាកភព ប្រាថ្នាក្នុងរូបភព ប្រាថ្នាក្នុងអរូបភព ប្រាថ្នាក្នុងនិរោធព
 ប្រាថ្នារូប ប្រាថ្នាសំឡេង ប្រាថ្នាក្លិន ប្រាថ្នារស ប្រាថ្នាផ្សព្វ ប្រាថ្នា
 ធម៌ កិលេសដូចជំនន់ គ្រឿងប្រកប គ្រឿងចងក្រង គ្រឿងប្រកាន់
 មាំ គ្រឿងរារាំងទ្លទៅ គ្រឿងរារាំងមិនសល់ គ្រឿងបិទទាំង គ្រឿង
 ចង គ្រឿងចូលខៅជិតសៅហ្មង គ្រឿងដេកគ្រាំ គ្រឿងស្តាតដំណើរ
 តណ្ហាដូចជាវល្លិ ការប្រាថ្នាផ្សេងៗ ឫសគល់នៃទុក្ខ ហេតុនៃទុក្ខ
 ហេតុជាដៃជនកើតនៃទុក្ខ អន្ទាក់នៃមារ នុយនៃមារ អារម្មណ៍នៃមារ ស្ទឹង
 គឺតណ្ហា បណ្តាញគឺតណ្ហា ខ្នោះគឺតណ្ហា សមុទ្រគឺតណ្ហា ការសំឡឹងរំពៃ
 សេចក្តីជាប់ចំពាក់ ជាអកុសលមូល នេះហៅថា អភិជ្ឈកាយគន្លះ ។

គន្ថកោដ្ឋកេ និព្វេយ

(២ ៣ ៨) តត្ថ កតមោ ព្យាថាទោ កាយកន្ថោ ។
 អនត្ថំ មេ អចរិតំ អាយាតោ ជាយតិ អនត្ថំ មេ
 ចរិតំ អាយាតោ ជាយតិ អនត្ថំ មេ ចរិស្សិតំ
 អាយាតោ ជាយតិ បិយស្ស មេ មនាបស្ស អនត្ថំ
 អចរិ ។ មេ ។ អនត្ថំ ចរិតំ ។ មេ ។ អនត្ថំ ចរិ-
 ស្សិតំ អាយាតោ ជាយតិ អប្បិយស្ស មេ អមនា-
 បស្ស អត្ថំ អចរិ ។ មេ ។ អត្ថំ ចរិតំ ។ មេ ។
 អត្ថំ ចរិស្សិតំ អាយាតោ ជាយតិ អដ្ឋានេ វា បន
 អាយាតោ ជាយតិ យោ ឃីរុទោ ចិត្តស្ស អាយា-
 តោ បដិយាតោ បដិយំ បដិវរោទោ កោទោ បកោ-
 ទោ សម្មកោទោ ទោសោ បទោសោ សម្មទោ-
 សោ ចិត្តស្ស ព្យាបត្តិ មនោបទោសោ កោទោ
 កុដ្ឋិយា កុដ្ឋិតត្ថំ ទោសោ ទ្ធិសនា ទ្ធិសិតត្ថំ ព្យាប-
 ត្ថំ ព្យាបដ្ឋិយា ព្យាបដ្ឋិតត្ថំ វិរោទោ បដិវរោទោ ចណ្ឌិ-
 ក្កំ អស្សរោទោ អនត្ថមនតា ចិត្តស្ស អយំ វច្ឆតិ
 ព្យាថាទោ កាយកន្ថោ ។

ធនុគោដ្ឋកនិក្ខេប

(២៣៨) បណ្ណគន្លុះខ្មាំងនោះ ព្យាបាទកាយគន្លុះ តើដូចម្តេច ។
 គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ ដល់
 អញ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍
 ដល់អញ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ នឹងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រ-
 យោជន៍ដល់អញ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិន
 ជាប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ជាទីពេញចិត្តនៃអញ ។ បេ ។
 ជនឯណោះ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ ។ បេ ។ ជនឯណោះ
 នឹងប្រព្រឹត្ត នូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បាន
 ប្រព្រឹត្តនូវកម្មជាប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គលមិនជាទីស្រឡាញ់ មិនជាទីពេញ
 ចិត្ត នៃអញ ។ បេ ។ ជនឯណោះ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវកម្មជាប្រយោជន៍
 ។ បេ ។ ជនឯណោះ នឹងប្រព្រឹត្ត នូវកម្មជាប្រយោជន៍ ឬក៏ គំនុំ
 កើតឡើង ក្នុងហេតុមិនគួរ និងការគំរូនៃចិត្ត ការគំរូនតប សេចក្តី
 ហ្មឹងហ្មាញ ការខឹងតប ការខឹងញ័រ ការក្រោធខ្លាំង ការក្រោធញ័រ
 ការប្រទូស្ត ការប្រទូស្តតប ការប្រទូស្តគ្រប់យ៉ាង ការខូចចិត្ត ការ
 ប្រទូស្តនៃចិត្ត ការក្រេវក្រោធ ការខឹង ភាពនៃចិត្តខឹង រសេចក្តីប្រទូស្ត
 អាការប្រទូស្ត ភាពនៃចិត្តប្រទូស្ត ការព្យាបាទ អាការព្យាបាទ ភាពនៃ
 ចិត្តព្យាបាទ ការខឹង ការខឹងតប ភាពនៃចិត្តកាច ការខឹង ការតូចចិត្ត
 ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា ព្យាបាទកាយគន្លុះ ។

អរិយធម៌បំណែក ធម្មសង្គណ៍

[២៣៧] តត្ថ កកមោ សីលព្វតបរមាសោ កាយកន្តោ ។ ឥតោ ពហិទ្ធា សមណព្រាហ្មណានំ សីលេន សុទ្ធិ វតេន សុទ្ធិ សីលព្វតេន សុទ្ធិតិយា ឃរុទា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ទិដ្ឋិកហនំ ទិដ្ឋិកត្តារោ ទិដ្ឋិវិស្វកាយិកំ ទិដ្ឋិវិប្បទ្គិតំ ទិដ្ឋិសញ្ញាជនំ តាហោ បដិក្កាហោ អភិទិវេសោ បរមាសោ កុម្មតោ មិច្ឆាបដោ មិច្ឆតំ តិក្កាយតនំ វិបរិយេសក្កាហោ អយំ វុទ្ធិតិ សីលព្វតបរមាសោ កាយកន្តោ ។

[២៤០] តត្ថ កកមោ ឥទំសទ្ធាភិទិវេសោ កាយកន្តោ ។ សស្សតោ លោកោ ឥទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញនិ វា អសស្សតោ លោកោ ឥទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញនិ វា អន្តវា លោកោ ឥទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញនិ វា អនន្តវា លោកោ ឥទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញនិ វា តំ ជីវំ តំ សវីរំ ឥទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញនិ វា អញ្ចំ ជីវំ អញ្ចំ សវីរំ ឥទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញនិ វា ហោតិ តថាកតោ បរម្មរណា ឥទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញនិ វា ន ហោតិ តថាកតោ បរម្មរណា ឥទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញនិ វា ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាកតោ បរម្មរណា ឥទមេវ សច្ចំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

(២៣៧) បណ្ណគន្លះទាំងនោះ សីលពូតបរាមាសកាយគន្លះ តើដូចម្តេច ។ ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ខាងក្រៅសាសនានេះ ប្រកាន់ថា សេចក្តីបរិសុទ្ធដោយសីល បរិសុទ្ធដោយវិត បរិសុទ្ធដោយសីលនិងវិត ទាំងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ព្រៃញាតស្សាតគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋិ ចម្រូងគឺ ទិដ្ឋិ ការយល់ធ្វើគឺទិដ្ឋិ ការទាក់ទិនគឺទិដ្ឋិ ការក្អួចកាន់ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់ខាប់ ការស្តាប់អង្គុល ផ្លូវពាក្រក់ ផ្លូវខុស ធម្មជាតិដែល ខុស លទ្ធិដូចជាកំពង់ សេចក្តីប្រកាន់កងការស្វែងរកខុស ណា ដែល មានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា សីលពូតបរាមាសកាយគន្លះ ។

(២៤០) បណ្ណគន្លះទាំងនោះ ឥទ្ធិសច្ចាភិវិសកាយគន្លះ តើដូច ម្តេច ។ ការប្រកាន់ថា លោកទៀង ការយល់នេះពិត ការយល់ដទៃ ជាមោឃៈក្តី ថាលោកមិនទៀង ការយល់នេះពិត ការយល់ដទៃជាមោឃៈ ក្តី ថាលោកមានទីបំផុត ការយល់នេះពិត ការយល់ដទៃជាមោឃៈក្តី ថា លោកមិនមានទីបំផុត ការយល់នេះពិត ការយល់ដទៃ ជាមោឃៈក្តី ថាដីវិតនោះ គឺសរីរៈនោះ ការយល់នេះពិត ការយល់ដទៃជាមោឃៈក្តី ថាដីវិតដទៃ សរីរៈដទៃ ការយល់នេះពិត ការយល់ដទៃជាមោឃៈក្តី ថា សត្វស្លាប់ទៅកើតទៀត ការយល់នេះពិត ការយល់ដទៃជាមោឃៈក្តី ថា សត្វស្លាប់ទៅមិនកើតទៀត ការយល់នេះពិត ការយល់ដទៃជាមោឃៈក្តី ថា សត្វស្លាប់ទៅ កើតទៀតក៏មាន មិនកើតទៀតក៏មាន ការយល់នេះពិត

គន្ថោច្ឆោតេ ឥត្ថោយេ

មោយមញ្ញនិ វា នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថា-
 កតោ បរម្មណា ឥទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញនិ វា
 យា ឃ្រុតា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ទិដ្ឋិកហំ ទិដ្ឋិកន្តារេ
 ទិដ្ឋិវិស្វកាយិកំ ទិដ្ឋិវិប្បន្តិកំ ទិដ្ឋិសុញ្ញាជំ តាហោ
 បដិក្កហោ អភិទិវេសោ បរមាសោ ក្យម្មត្តោ មិច្ឆា-
 បថោ មិច្ឆតំ តិក្កាយតទំ វិបរិយេសក្កហោ អយំ
 វុច្ឆតិ ឥទំសទ្ធាភិទិវេសោ កាយកន្ថោ ។ វេយ្យា
 សីលព្វតបរមាសំ កាយកន្ថំ សព្វាមិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ឥទំ-
 សទ្ធាភិទិវេសោ កាយកន្ថោ ។

ឥមេ ធម្មា កន្ថោ ។

(២៤០) កតមេ ធម្មា នោ កន្ថោ ។ តេ ធម្មេ
 វេយ្យា អវិសេសា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា
 កាមាវចរ រូចាវចរ អរូចាវចរ អបរិយាបដ្ឋា វេទ-
 នាខន្ថោ ។ វេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា សព្វញ្ច រូបំ អស-
 ដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា នោ កន្ថោ ។

(២៤២) កតមេ ធម្មា កន្ថនិយា ។ សាសវា
 កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរ រូចាវ-
 ចរ អរូចាវចរ រូបក្ខន្ធា ។ វេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា

គន្ថបញ្ចក្ខន្ធិក្ខេប

ការយល់ដឹងជាមោឃៈក្តី ថាសត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើត
 ទៀតក៏មិនមែន ការយល់នេះពិត ការយល់ដឹងជាមោឃៈក្តី និងទិដ្ឋិ
 ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ព្រៃស្បាតគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋិ ចម្រុះគឺទិដ្ឋិ ការយល់
 ឆ្លងគឺទិដ្ឋិ ការទាក់ទិនគឺទិដ្ឋិ ការក្នុងកាន់ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់ខ្ជាប់
 ការស្តាប់អង្គុល ផ្លូវអាក្រក់ ផ្លូវខុស ភាពនៃចិត្តខុស លទ្ធិដូចជាកំពង់
 សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះ
 ហៅថា ឥទ្ធិសច្ចាភិវិសកាយគន្ថៈ មួយទៀត មិច្ឆាទិដ្ឋិទាំងអស់ ក៏
 ហៅថា ឥទ្ធិសច្ចាភិវិសកាយគន្ថៈវែង វៀរតែសីលពូកែបរាមាសកាយ-
 គន្ថៈចេញ ។

នេះពួកធម៌ជាគន្ថៈ ។

(២៤១) ពួកធម៌មិនមែនគន្ថៈ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌ទាំង
 នោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត
 ជាភាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌មិនមែនគន្ថៈ ។

(២៤២) ពួកធម៌ ដែលគន្ថៈគប្បីដោតក្រង តើដូចម្តេច ។ ពួក
 ធម៌ ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត
 ជាភាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ រូបក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ

អរិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

ឥមេ ធម្មា កន្តិនិយា ។ កតមេ ធម្មា អកន្ត-
និយា ។ អបរិយាបន្តា មត្តា ច មក្កជលានិ ច
អសុត្តតា ច ណតុ ឥមេ ធម្មា អកន្តិនិយា ។

(២៤៣) កតមេ ធម្មា កន្តសម្បយុត្តា ។ តេហិ
ធម្មេហិ យេ ធម្មា សម្បយុត្តា វេទនាខន្តោ ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្តោ ឥមេ ធម្មា កន្តសម្បយុត្តា ។ កត-
មេ ធម្មា កន្តវិប្បយុត្តា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ
ធម្មា វិប្បយុត្តា វេទនាខន្តោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណ-
ក្ខន្តោ សព្វញ រូបំ អសុត្តតា ច ណតុ ឥមេ ធម្មា
កន្តវិប្បយុត្តា ។

(២៤៤) កតមេ ធម្មា កន្តា ចេវ កន្តិនិយា
ច ។ តេវ កន្តា កន្តា ចេវ កន្តិនិយា ច ។ កតមេ
ធម្មា កន្តិនិយា ចេវ លោ ច កន្តា ។ តេហិ
ធម្មេហិ យេ ធម្មា កន្តិនិយា តេ ធម្មេ វិបេត្តា
អវសេសា សាសវិ កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា
កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា រូបក្ខន្តោ ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្តោ ឥមេ ធម្មា កន្តិនិយា ចេវ លោ
ច កន្តា ។

អរិយធម៌បំណង ធម្មសង្គណ៍

នេះពួកធម៌ ដែលគន្លះគប្បីដោតក្រុង ។ ពួកធម៌ ដែលគន្លះមិនគប្បី
ដោតក្រុង តើដូចម្តេច ។ មគ្គជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង
អសង្ខតធាតុផង នេះពួកធម៌ ដែលគន្លះមិនគប្បីដោតក្រុង ។

(២៤៣) ពួកធម៌ប្រកបដោយគន្លះ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌
ណា ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះ
ពួកធម៌ប្រកបដោយគន្លះ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកគន្លះ តើដូចម្តេច ។ ពួក
ធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
រូបទាំងអស់ នឹងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌ប្រាសចាកគន្លះ ។

(២៤៤) ពួកធម៌ជាគន្លះផង ដែលគន្លះគប្បីដោតក្រុងផង តើដូច
ម្តេច ។ គន្លះទាំងនោះឯង ជាគន្លះផង ដែលគន្លះគប្បីដោតក្រុងផង ។
ពួកធម៌ដែលគន្លះគប្បីដោតក្រុង តែមិនមែនគន្លះ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌
ណា ដែលគន្លះគប្បីដោតក្រុង ដោយធម៌ទាំងនោះ រឿវតែធម៌ទាំងនោះ
ចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល
និងអព្យក្រឹត ជាភាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងរូបក្ខន្ធ ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ ដែលគន្លះគប្បីដោតក្រុង តែមិនមែនគន្លះ ។

គន្ថោប្បពេ និក្ខេបោ

[២៤៥] កតមេ ធម្មា កត្តា ចេវ កន្ថសម្បយុត្តា ច ។ សីលព្វតបរាមាសោ កាយកន្ថោ អភិជ្ឈាកាយកន្ថោ^(១) កន្ថោ ចេវ កន្ថសម្បយុត្តា ច អភិជ្ឈា កាយកន្ថោ សីលព្វតបរាមាសកាយកន្ថោ^(២) កន្ថោ ចេវ កន្ថសម្បយុត្តា ច ឥទំសទ្ធាភិទិវេសោ កាយកន្ថោ អភិជ្ឈាកាយកន្ថោ កន្ថោ ចេវ កន្ថសម្បយុត្តា ច អភិជ្ឈា កាយកន្ថោ ឥទំសទ្ធាភិទិវេសកាយកន្ថោ^(៣) កន្ថោ ចេវ កន្ថសម្បយុត្តា ច ឥមេ ធម្មា កត្តា ចេវ កន្ថសម្បយុត្តា ច ។ កតមេ ធម្មា កន្ថសម្បយុត្តា ចេវ ឆោ ច កត្តា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា សម្បយុត្តា តេ ធម្មេ វេចេត្វា វេទនាខន្ថោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ ឥមេ ធម្មា កន្ថសម្បយុត្តា ចេវ ឆោ ច កត្តា ។

[២៤៦] កតមេ ធម្មា កន្ថវិប្បយុត្តា កន្ថនិយា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា វិប្បយុត្តា សាសវា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា រូបក្ខន្ធនោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ

១ អភិជ្ឈាយ កាយកន្ថោ ។ ២ សីលព្វតបរាមាសោ កាយកន្ថោ ។
 ៣ ឥទំសទ្ធាភិទិវេសោ កាយកន្ថោ ។

គន្ថបញ្ញាបុគ្គលិក

(២៤៥) ពួកធម៌ជាគន្ថៈផង ប្រកបដោយគន្ថៈផង តើដូចម្តេច ។

សីលព្វតបរាមាសកាយគន្ថៈ ជាគន្ថៈផង ប្រកបដោយគន្ថៈផង ដោយ

អភិជ្ឈកាយគន្ថៈ អភិជ្ឈកាយគន្ថៈ ជាគន្ថៈផង ប្រកបដោយគន្ថៈផង

ដោយសីលព្វតបរាមាសកាយគន្ថៈ ឥទ្ធិសប្បាភិវេសកាយគន្ថៈ ជាគន្ថៈផង

ប្រកបដោយគន្ថៈផង ដោយអភិជ្ឈកាយគន្ថៈ អភិជ្ឈកាយគន្ថៈ ជា

គន្ថៈផង ប្រកបដោយគន្ថៈផង ដោយឥទ្ធិសប្បាភិវេសកាយគន្ថៈ នេះ

ពួកធម៌ជាគន្ថៈផង ប្រកបដោយគន្ថៈផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយ

គន្ថៈ តែមិនមែនគន្ថៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រកបដោយធម៌

ទាំងនោះ វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ និងវេទនាខ្លួន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ

នេះពួកធម៌ គ្រាន់តែប្រកបដោយគន្ថៈ តែមិនមែនគន្ថៈ ។

(២៤៦) ពួកធម៌ប្រាសចាកគន្ថៈ តែគន្ថៈគប្បីដោតក្រង តើដូចម្តេច ។

ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ ពួកធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល

អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាកាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងរូបក្ខន្ធ ។ បេ ។

អរិយធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ៍

ឥមេ ធម្មា កន្តវិប្បយុត្តា កន្តនិយា ។ កតមេ
 ធម្មា កន្តវិប្បយុត្តា អកន្តនិយា ។ អបរិយាបន្តា
 មត្តា ច មក្កដលានិ ច អសុត្តតា ច ធាតុ ឥមេ
 ធម្មា កន្តវិប្បយុត្តា អកន្តនិយា ។

(២៤៧) កតមេ ធម្មា ឡិយា ។ មេ ។ កត-
 មេ ធម្មា យោកា ។ មេ ។

(២៤៨) កតមេ ធម្មា ជីវណា ។ ធម ជីវ-
 ណានិ កាមច្ឆន្ទជីវណំ ព្យាចានជីវណំ បីនមិទ្ធ-
 ជីវណំ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចជីវណំ វិចិត្តិច្ឆាជីវណំ អវិជ្ជា-
 ជីវណំ ។

(២៤៩) តត្ថ កតមំ កាមច្ឆន្ទជីវណំ ។ យោ
 កាមេសុ កាមច្ឆន្ទោ កាមរតោ កាមនិច្ចំ កាម-
 តណ្ហា កាមសិខេហោ កាមបរិឡាហោ កាមម្មត្តា
 កាមជ្ឈោសានំ ឥទំ វុច្ចតិ កាមច្ឆន្ទជីវណំ ។

(២៥០) តត្ថ កតមំ ព្យាចានជីវណំ ។
 អនត្ថំ មេ អចរិតំ អាយាតោ ជាយតិ អនត្ថំ
 មេ ចរតិ អាយាតោ ជាយតិ អនត្ថំ មេ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គហ៍

វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ប្រាសចាកគន្លង តែគន្លងគប្បីដោតក្រង ។ ពួក
ធម៌ប្រាសចាកគន្លង តែគន្លងមិនគប្បីដោតក្រង តើដូចម្តេច ។ មគ្គជា
អបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង អសង្ខតធាតុផង នេះពួកធម៌ប្រាស
ចាកគន្លង តែគន្លងមិនគប្បីដោតក្រង ។

(២៤៧) ពួកធម៌ជាធុរៈ (ធម៌ញ៉ាំងសត្វឲ្យលង់ក្នុងវដ្តៈ) តើ
ដូចម្តេច ។ បេ ។ ពួកធម៌ជាយោគៈ (ធម៌ប្រកបសត្វទុកក្នុងវដ្តៈ) តើ
ដូចម្តេច ។ បេ ។

(២៤៨) ពួកធម៌ជានិវរណៈ (ធម៌ជារនាំង) តើដូចម្តេច ។
និវរណៈ ៦ គឺ កាមច្នន្ទនិវរណៈ ព្យាបាទនិវរណៈ បីមិទ្ធនិវរណៈ
ទុច្ចកកចនិវរណៈ វិចកិច្ចានិវរណៈ អវិជ្ជានិវរណៈ ។

(២៤៩) បណ្ណានិវរណៈទាំងនោះ កាមច្នន្ទនិវរណៈ តើដូចម្តេច ។
សេចក្តីប្រាថ្នាចំពោះកាម សេចក្តីត្រេកអរចំពោះកាម សេចក្តីរករាយ
ចំពោះកាម សេចក្តីអន្ទុះសាចំពោះកាម សេចក្តីស្រឡាញ់ចំពោះកាម
សេចក្តីរោលរាលចំពោះកាម សេចក្តីជ្រុលជ្រប់ចំពោះកាម សេចក្តីដំបិត
ចំពោះកាម ក្នុងកាមទាំងឡាយ ណា នេះហៅថា កាមច្នន្ទនិវរណៈ ។

(២៥០) បណ្ណានិវរណៈទាំងនោះ ព្យាបាទនិវរណៈ តើដូចម្តេច ។ គំនុំ
កើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ដល់អញ គំ-
នុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ដល់អញ

និរណោចោចោ ឥត្តោ

ចរិស្សត្តតិ អាឃាតោ ជាយតិ បិយស្ស មេ មនា-
 បស្ស អនត្តំ អចរិ ។ បេ ។ អនត្តំ ចរតិ ។ បេ ។
 អនត្តំ ចរិស្សត្តតិ អាឃាតោ ជាយតិ អប្បិយស្ស
 មេ អមនាបស្ស អត្តំ អចរិ ។ បេ ។ អត្តំ ចរតិ
 ។ បេ ។ អត្តំ ចរិស្សត្តតិ អាឃាតោ ជាយតិ
 អដ្ឋានេ វា បន អាឃាតោ ជាយតិ យោ វា-
 រុទោ ចិត្តស្ស អាឃាតោ បដិយាតោ បដិយំ បដិវិ-
 រោដោ កោចោ បកោចោ សម្មកោចោ ទោសោ
 បទោសោ សម្មទោសោ ចិត្តស្ស ព្យាបត្តិ មនោ-
 បទោសោ កោដោ កុដ្ឋិយា កុដ្ឋិតត្តំ ទោសោ
 ទ្វិសនា ទ្វិសិតត្តំ ព្យាបត្តិ ព្យាបដ្ឋិយា ព្យាបដ្ឋិតត្តំ
 វិរោដោ បដិវិរោដោ ចណ្ឌិក្កំ អសុរោចោ អនត្តម-
 នតា ចិត្តស្ស វេទំ វុច្ឆតិ ព្យាចាទដិវរណំ ។

[២៥០] តត្ត កតមំ ដំនមិទ្ធីនិវរណំ អត្ត
 ដំនំ អត្ត បិដ្ឋំ ។ តត្ត កតមំ ដំនំ ។

និរណោកោត្តនិក្ខេប

គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ នឹងប្រព្រឹត្តនូវកម្ម មិនជាប្រយោជន៍
 ដល់អញ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជា
 ប្រយោជន៍ដល់បុគ្គល ជាទីស្រឡាញ់ ជាទីពេញចិត្តនៃអញ ។ បេ ។
 ជនឯណោះ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ ។ បេ ។ ជនឯណោះ
 នឹងប្រព្រឹត្ត នូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ
 បានប្រព្រឹត្ត នូវកម្មជាប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គលមិនជាទីស្រឡាញ់ មិន
 ជាទីពេញចិត្ត នៃអញ ។ បេ ។ ជនឯណោះ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវកម្មជា
 ប្រយោជន៍ ។ បេ ។ ជនឯណោះ នឹងប្រព្រឹត្តនូវកម្មជាប្រយោជន៍ ឬក៏
 គំនុំកើតឡើងក្នុងហេតុមិនគួរ និងការគុំកូននៃចិត្ត ការគុំកូនតប សេច-
 ក្តីយ៉ាងម៉ាក ការខឹងតប ការខឹងញ័រ ការក្រោធខ្វាំង ការក្រោធហ្វាវ
 ការប្រទូស្ត ការប្រទូស្តតប ការប្រទូស្តគ្រប់យ៉ាង ការខូចនៃចិត្ត ការ
 ប្រទូស្តនៃចិត្ត ការក្រោធការខឹង ភាពនៃចិត្តខឹង សេចក្តីប្រទូស្ត អាការ
 ប្រទូស្ត ភាពនៃចិត្តប្រទូស្ត ការព្យាបាទ អាការព្យាបាទ ភាពនៃចិត្ត
 ព្យាបាទ ការខឹង ការខឹងតប ភាពនៃចិត្តកាច ការខឹង ការតូចចិត្ត
 ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា ព្យាបាទនិរណោកោត្តនិក្ខេប ។

(២៥១) បណ្ណានិរណោកោត្តនិក្ខេបនោះ ចិនមិទ្ធនិរណោកោត្តនិក្ខេប
 ម្តេច ។ ចិនៈ (សេចក្តីធុញ្ញាត្រាន់) ក៏មាន មិទ្ធាៈ (សេចក្តី
 ដើរកងក៏) ក៏មាន ។ បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ ចិនៈ តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្ការ

យា ចិត្តស្ស អកល្យតា អកម្មញ្ញតា ឌីលីយនា
 សល្លយនា លីនំ លីយនា លីយិតតំ ដីនំ ដីយនា
 ដីយិតតំ ចិត្តស្ស ឥទំ វុច្ចតិ ដីនំ ។ តត្ថ កតតម៌
 មិទ្ធិ ។ យា កាយស្ស អកល្យតា អកម្មញ្ញតា
 ឌីនាហោ បរិយោនាហោ អន្តោសមោរោនោ មិទ្ធិ
 សោប្បំ បចលាយិកា សោប្បំ សុបដា សុបិតតំ
 ឥទំ វុច្ចតិ មិទ្ធិ ។ ឥត ឥទញ្ច ដីនំ ឥទញ្ច
 មិទ្ធិ ។ ឥទំ វុច្ចតិ ដីនមិទ្ធិជីវណំ ។

(២៥២) តត្ថ កតតម៌ ឧទ្ធចក្កក្កច្ចជីវណំ ។ អត្ថ
 ឧទ្ធច្ចំ អត្ថ ក្កក្កច្ចំ ។ តត្ថ កតតម៌ ឧទ្ធច្ចំ ។ យំ
 ចិត្តស្ស ឧទ្ធច្ចំ អវុបសមោ ចេតសោ វិក្ខេចោ កន្តតំ
 ចិត្តស្ស ឥទំ វុច្ចតិ ឧទ្ធច្ចំ ។ តត្ថ កតតម៌ ក្ក-
 ក្កច្ចំ ។ អកប្បិយេ កប្បិយសញ្ញតា កប្បិយេ
 អកប្បិយសញ្ញតា អវជ្ជេ វជ្ជសញ្ញតា វជ្ជេ អវជ្ជ-
 សញ្ញតា យំ ឃវ្វបំ ក្កក្កច្ចំ ក្កក្កច្ចាយនា ក្កក្កច្ចា-
 យិតតំ ចេតសោ វិប្បជីសារោ មនោវិលេចោ ឥទំ
 វុច្ចតិ ក្កក្កច្ចំ ។ ឥត ឥទញ្ច ឧទ្ធច្ចំ ឥទញ្ច ក្ក-
 ក្កច្ចំ ។ ឥទំ វុច្ចតិ ឧទ្ធចក្កក្កច្ចជីវណំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ភាពមិនឈ្លាសវៃ ភាពមិនគួរដល់ការងារ ការជ្រប់នៅ ការសម្ងំនៅ
 សេចក្តីរញ្ជា អាការរញ្ជា ភាពរញ្ជា សេចក្តីធុញច្រាន់ ការធុញ
 ច្រាន់ ភាពធុញច្រាន់ ណា នៃចិត្ត នេះហៅថា ចិនៈ ។ បណ្តាធម៌
 ទាំងនោះ មិច្ឆៈ តើដូចម្តេច ។ ភាពមិនឈ្លាសវៃ ភាពមិនគួរដល់
 ការងារ ការជ្រប់ ការស្រពោន ការងងឹតឈ្ងប់ខាងក្នុង ការងោកងក់
 ការស្របសៅ អាការយឺតភ្លឺ ។ សេចក្តីស្របសៅ អាការស្របសៅ
 ភាពស្របសៅ ណា នៃកាយ នេះហៅថា មិច្ឆៈ ។ នេះចិនៈ
 នេះមិច្ឆៈ ដោយប្រការដូច្នោះឯង ។ នេះហៅថា ចិនមិច្ឆនីវរណៈ ។

(២៥២) បណ្តានីវរណៈទាំងនោះ ទទួលកកចនីវរណៈ តើដូចម្តេច ។
 ទទួលៈ (ការអវណ្ណតអណ្ណ) ក៏មាន កកចៈ (ការនឹករង្សៀស) ក៏មាន ។
 បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ទទួលៈ តើដូចម្តេច ។ ការអវណ្ណតអណ្ណ ការ
 មិនស្ងប់ម្ងាប់ ការរាយមាយ ការក្លន់កាំង ណា នៃចិត្ត នេះ ហៅថា
 ទទួលៈ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ កកចៈ តើដូចម្តេច ។ ការសំគាល់ថា
 គួរក្នុងរបស់មិនគួរ សំគាល់ថាមិនគួរក្នុងរបស់គួរ សំគាល់ថាជាទោស
 ក្នុងរបស់មិនមែនជាទោស សំគាល់ថាមិនជាទោស ក្នុងរបស់ជាទោស
 នឹងសេចក្តីរង្សៀស អាការរង្សៀស ភាពនៃចិត្តរង្សៀស ការក្តៅក្រហាយ
 ចិត្ត ការរសេមរសាមចិត្ត ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា
 កកចៈ ។ នេះទទួលៈ នេះកកចៈ ដោយប្រការដូច្នោះឯង ។ នេះហៅ
 ថា ទទួលកកចនីវរណៈ ។

និរិទ្ធកិច្ចាធិវិវាណំ

(២៥៣) តត្ថ កតមំ វិចិត្តិក្ខាធិវិវាណំ ។ សត្វា
 កង្ខតំ វិចិត្តិក្ខតំ ធម្មេ កង្ខតំ វិចិត្តិក្ខតំ សង្ខេ
 កង្ខតំ វិចិត្តិក្ខតំ សិក្ខាយ កង្ខតំ វិចិត្តិក្ខតំ បុព្វ-
 ន្តេ កង្ខតំ វិចិត្តិក្ខតំ អបរន្តេ កង្ខតំ វិចិត្តិក្ខតំ
 បុព្វនាបរន្តេ កង្ខតំ វិចិត្តិក្ខតំ ឥទប្បច្ចយតាបដិច្ច-
 សមុប្បន្នេសុ ធម្មេសុ កង្ខតំ វិចិត្តិក្ខតំ យា ឃរុចា
 កង្ខា កង្ខាយនា កង្ខាយិតតំ វិមតិ វិចិត្តិក្ខា ទ្វេ-
 ឡកំ ទ្វេនាបថោ សំសយោ អនេកំសក្កាហោ
 អាសប្បនា បរិសប្បនា អបរិយោតាហនា ឥម្ពិតតំ
 ចិត្តស្ស មនោវិលេខោ ឥទំ វុច្ឆតិ វិចិត្តិក្ខាធិវិវាណំ ។

(២៥៤) តត្ថ កតមំ អវិជ្ជាធិវិវាណំ ។ ទុក្ខេ
 អញ្ញាណំ ទុក្ខសមុទយេ អញ្ញាណំ ទុក្ខនិរោធ�េ អ-
 ញ្ញាណំ ទុក្ខនិរោធតាមិទិយា បដិបទាយ អញ្ញាណំ
 បុព្វន្តេ អញ្ញាណំ អបរន្តេ អញ្ញាណំ បុព្វនាបរន្តេ
 អញ្ញាណំ ឥទប្បច្ចយតាបដិច្ចសមុប្បន្នេសុ ធម្មេសុ

នីវរណគោត្តនិក្ខេប

(២៥៣) បណ្ណានីវរណៈទាំងនោះ វិចិត្តិច្ឆានីវរណៈ តើដូចម្តេច ។
 បុគ្គលឆ្លៀងឆ្លល់សង្ស័យ ចំពោះព្រះសាស្តា ឆ្លៀងឆ្លល់សង្ស័យ ចំពោះ
 ព្រះធម៌ ឆ្លៀងឆ្លល់សង្ស័យ ចំពោះព្រះសង្ឃ ឆ្លៀងឆ្លល់សង្ស័យ ចំពោះ
 សិក្ខា ឆ្លៀងឆ្លល់សង្ស័យ ចំពោះខន្ធជាចំណែកខាងដើម ឆ្លៀងឆ្លល់
 សង្ស័យ ចំពោះខន្ធជាចំណែកខាងចុង ឆ្លៀងឆ្លល់សង្ស័យ ចំពោះខន្ធ
 ទាំងចំណែកខាងដើម ទាំងចំណែកខាងចុង ឆ្លៀងឆ្លល់សង្ស័យ ចំពោះ
 ពួកធម៌ ដែលកើតឡើងព្រោះអាស្រ័យបច្ច័យនោះៗ នឹងសេចក្តីសង្ស័យ
 អាការសង្ស័យ ភាពនៃចិត្តសង្ស័យ ការយល់ឆ្គោង ការសង្ស័យ ការ
 បែកចិត្តជាចំពាមពីរ ការបែកជាផ្លូវពីរ ការឆ្លៀងឆ្លល់ ការប្រកាន់យក
 ចំណែកដ៏ច្រើន ការសាញប្រជាញ ការសាន់រ៉ាន់ចិត្ត ការប្រកាន់មិន
 ដាច់ស្រេច ភាពនៃចិត្តរើសរូស ការរសេមរសាមនៃចិត្ត ណា ដែលមាន
 សភាពបែបនេះ នេះហៅថា វិចិត្តិច្ឆានីវរណៈ ។

(២៥៤) បណ្ណានីវរណៈទាំងនោះ អវិជ្ជានីវរណៈ តើដូចម្តេច ។ ការមិន
 ដឹងកងទុក្ខ មិនដឹងកងហេតុឲ្យកើតទុក្ខ មិនដឹងកងការរលត់ទុក្ខ មិនដឹងកង
 បដិបទ្ធាជាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់ទុក្ខ មិនដឹងកងខន្ធជាចំណែកខាងដើម
 មិនដឹងកងខន្ធជាចំណែកខាងចុង មិនដឹងកងខន្ធជាចំណែកខាងដើម ទាំង
 ចំណែកខាងចុង មិនដឹងកងពួកធម៌ដែលកើតព្រោះអាស្រ័យបច្ច័យនោះ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

អញ្ញាណំ យំ ឃីរ្យំ អញ្ញាណំ អនិស្សន្នំ អនិសម
 យោ អនុត្តោនោ អសម្មោនោ អប្បដិវេនោ អសង្កា-
 ហនា អបរិយោតាហនា អសមបេត្តនា អប្បត្តវេត្ត-
 ណា អប្បត្តត្តកម្មំ ទុម្មេជ្ឈំ វាល្យំ អសម្បជញ្ញំ មោ-
 ហោ បមោហោ សម្មោហោ អវិជ្ជា អវិជ្ជោយោ អវិជ្ជា-
 យោតោ អវិជ្ជានុសយោ អវិជ្ជាបរិយុដ្ឋានំ អវិជ្ជាលង្កិ-
 មោហោ អកុសលម្បលំ ឥទំ វុត្តតិ អវិជ្ជាជីវណំ ។

ឥមេ ធម្មា ជីវណំ ។

[២៥៥] កតមេ ធម្មា នោ ជីវណា ។ តេ
 ធម្មេ វេបេត្តា អវសេសា កុសលាកុសលាព្យាកតា
 ធម្មា កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា អបរិយាបដ្ឋា
 វេទនាខន្ទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ សត្វញ្ច រូបំ
 អសង្ខតា ច ជានុ ឥមេ ធម្មា នោ ជីវណា ។

[២៥៦] កតមេ ធម្មា ជីវណិយា ។ សាសវា
 កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរា រូចា-
 វចរា អរូចាវចរា រូបក្ខន្ធនោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខ-
 ន្ធនោ ឥមេ ធម្មា ជីវណិយា ។ កតមេ ធម្មា
 អជីវណិយា ។ អបរិយាបដ្ឋា មត្តា ច មក្កដលានិ
 ច អសង្ខតា ច ជានុ ឥមេ ធម្មា អជីវណិយា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

និងការមិនដឹង ការមិនឃើញ ការមិនគ្រាន់ដឹង ការមិនភ្ញាក់រលឹក
 ការមិនគ្រាន់ដឹងព្រម ការមិនចាក់ធ្លុះ ការមិនបានដោតក្រងទុក ការ
 មិនចុះចិត្តស្ងប់ មិនពឹងមើល ការមិនពិចារណា អំពើមិនជាក់ច្បាស់
 ការយល់ខុស ភាពនៃសេចក្តីល្ងង់ ការមិនដឹងខ្លួន ការវង្វេង វង្វេង
 ជ្រប់ ការភ្លេចភ្នាំង អវិជ្ជា អន្លង់គឺអវិជ្ជា ការប្រកបគឺអវិជ្ជា អនុស័យ
 គឺអវិជ្ជា ការស្តាប់ដំណើរគឺអវិជ្ជា គន្លឹះគឺអវិជ្ជា ការវង្វេង ជាអកុសល-
 មូល ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា អវិជ្ជានិវរណៈ ។

នេះពួកធម៌ជានិវរណៈ ។

[២៥៥] ពួកធម៌ មិនមែននិវរណៈ តើដូចម្តេច ។ រៀនតែធម៌
 ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត
 ជាកាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខ្លួន ។ បេ ។
 វិញ្ញាណខ្លួន រូបទាំងអស់និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌មិនមែននិវរណៈ ។

[២៥៦] ពួកធម៌ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ តើដូចម្តេច ។ ពួក
 ធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាកាមាវ-
 ចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ រូបខ្លួន ។ បេ ។ វិញ្ញាណខ្លួន នេះពួកធម៌ជា
 ប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ ។ ពួកធម៌ មិនជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ តើ
 ដូចម្តេច ។ មគ្គជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង អសង្ខតធាតុផង
 នេះពួកធម៌ មិនជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ ។

និរណោច្ចតេ និរោចេ

(២៥៧) កតមេ ធម្មា និរណាសម្បយុត្តា ។
 តេហំ ធម្មេហំ យេ ធម្មា សម្បយុត្តា វេទនាខន្ទោ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ ឥមេ ធម្មា និរណាសម្ប-
 យុត្តា ។ កតមេ ធម្មា និរណាវិប្បយុត្តា ។
 តេហំ ធម្មេហំ យេ ធម្មា វិប្បយុត្តា វេទនាខន្ទោ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ សព្វញ្ច រូបំ អសត្តតា
 ច ណតុ ឥមេ ធម្មា និរណាវិប្បយុត្តា ។

(២៥៨) កតមេ ធម្មា និរណា ចេវ និរ-
 ណិយា ច ។ តានេវ និរណានិ និរណា ចេវ
 និរណិយា ច ។ កតមេ ធម្មា និរណិយា ចេវ
 នោ ច និរណា ។ តេហំ ធម្មេហំ យេ ធម្មា
 និរណិយា តេ ធម្មេ វេបេត្តា អវសេសា សាសវា
 កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចន រូចាវ-
 ចន អរូចាវចន រូបក្ខន្ធនោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ
 ឥមេ ធម្មា និរណិយា ចេវ នោ ច និរណា ។

(២៥៩) កតមេ ធម្មា និរណា ចេវ និរណា-
 សម្បយុត្តា ច ។ កាមច្ឆន្ទនិរណំ អវិជ្ជានិរណេ-
 ន និរណាញោវ និរណាសម្បយុត្តញ្ច អវិជ្ជានិរណំ

នីវរណគោត្តនិក្ខេប

[២៥៧] ពួកធម៌ប្រកបដោយនីវរណៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌
ណា ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ និងវេទនាខ្លួន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
នេះពួកធម៌ប្រកបដោយនីវរណៈ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកនីវរណៈ តើដូច
ម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ វេទនាខ្លួន ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្កតតាតុ នេះពួកធម៌ប្រាសចាក
នីវរណៈ ។

[២៥៨] ពួកធម៌ជានីវរណៈផង ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផង
តើដូចម្តេច ។ នីវរណៈទាំងនោះឯង ហៅថានីវរណៈផង ជាប្រយោជន៍
ដល់នីវរណៈផង ។ ពួកធម៌ ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ តែមិនមែន
ជានីវរណៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ
ដោយធម៌ទាំងនោះ រៀនតែធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់
ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យក្រឹត ជាភាមាវចរ
រូបាវចរ អរូបាវចរ រូបក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ ជា
ប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ តែមិនមែនជានីវរណៈ ។

[២៥៩] ពួកធម៌ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង តើដូច
ម្តេច ។ កាមច្ឆន្ទនីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយ
អវិជ្ជានីវរណៈ អវិជ្ជានីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

កាមច្ឆន្ទនិវេរណោ ន និវេរណោ ពោវ និវេរណោ សម្មយុត្តញ្ច
 ព្យាទាទនិវេរណំ អវិជ្ជានិវេរណោ ន និវេរណោ ពោវ និវេ-
 ណោ សម្មយុត្តញ្ច អវិជ្ជានិវេរណំ ព្យាទាទនិវេរណោ ន
 និវេរណោ ពោវ និវេរណោ សម្មយុត្តញ្ច បីនមិទ្ធិនិវេរណំ
 អវិជ្ជានិវេរណោ ន និវេរណោ ពោវ និវេរណោ សម្មយុត្តញ្ច
 អវិជ្ជានិវេរណំ បីនមិទ្ធិនិវេរណោ ន និវេរណោ ពោវ និវេ-
 រណោ សម្មយុត្តញ្ច ឧទ្ធច្ចនិវេរណំ អវិជ្ជានិវេរណោ ន
 និវេរណោ ពោវ និវេរណោ សម្មយុត្តញ្ច អវិជ្ជានិវេរណំ ឧទ្ធច-
 ្ចនិវេរណោ ន និវេរណោ ពោវ និវេរណោ សម្មយុត្តញ្ច កុ-
 ក្កុត្តនិវេរណំ អវិជ្ជានិវេរណោ ន និវេរណោ ពោវ និវេរណោ-
 សម្មយុត្តញ្ច អវិជ្ជានិវេរណំ កុក្កុត្តនិវេរណោ ន និ-
 វេរណោ ពោវ និវេរណោ សម្មយុត្តញ្ច វិចិត្តិក្កានិវេរណំ
 អវិជ្ជានិវេរណោ ន និវេរណោ ពោវ និវេរណោ សម្មយុត្តញ្ច
 អវិជ្ជានិវេរណំ វិចិត្តិក្កានិវេរណោ ន និវេរណោ ពោវ និ-
 វេរណោ សម្មយុត្តញ្ច កាមច្ឆន្ទនិវេរណំ ឧទ្ធច្ចនិវេរណោ-
 ន និវេរណោ ពោវ និវេរណោ សម្មយុត្តញ្ច ឧទ្ធច្ចនិវេរណំ
 កាមច្ឆន្ទនិវេរណោ ន និវេរណោ ពោវ និវេរណោ សម្មយុ-
 ត្តញ្ច ព្យាទាទនិវេរណំ ឧទ្ធច្ចនិវេរណោ ន និវេរណោ ពោវ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

ដោយកាមច្ចន្តនីវរណៈ ព្យាបាទនីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយ
នីវរណៈផង ដោយអវិជ្ជានីវរណៈ អវិជ្ជានីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រ-
កបដោយនីវរណៈផង ដោយព្យាបាទនីវរណៈ បីនម្ចីនីវរណៈ ជា
នីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយអវិជ្ជានីវរណៈ អវិជ្ជានីវរ-
ណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយបីនម្ចីនីវរណៈ
ទទួលនីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផ ដោយអវិជ្ជានីវរ-
ណៈ អវិជ្ជានីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយ
ទទួលនីវរណៈ កក្កចន្តនីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង
ដោយអវិជ្ជានីវរណៈ អវិជ្ជានីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរ-
ណៈផង ដោយកក្កចន្តនីវរណៈ វិចិកិច្ចានីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកប
ដោយនីវរណៈផង ដោយអវិជ្ជានីវរណៈ អវិជ្ជានីវរណៈ ជានីវរណៈ
ផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយវិចិកិច្ចានីវរណៈ កាមច្ចន្តនីវរណៈ
ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយទទួលនីវរណៈ ទទួល-
នីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយកាមច្ចន្តនីវរ-
ណៈ ព្យាបាទនីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង

និរណតោច្ឆពេ និក្ខេបេ

ជីវណសម្បយុត្តញ្ច ឧទ្ធច្ចជីវណំ ព្យាបាទជីវណោ-
 ន ជីវណោញោ ជីវណសម្បយុត្តញ្ច ដីនមិទ្ធិជីវណំ
 ឧទ្ធច្ចជីវណោន ជីវណោញោ ជីវណសម្បយុត្តញ្ច
 ឧទ្ធច្ចជីវណំ ដីនមិទ្ធិជីវណោន ជីវណោញោ ជីវណា-
 សម្បយុត្តញ្ច កក្កុត្តជីវណំ ឧទ្ធច្ចជីវណោន ជីវ-
 ណោញោ ជីវណសម្បយុត្តញ្ច ឧទ្ធច្ចជីវណំ កក្កុត្ត-
 ជីវណោន ជីវណោញោ ជីវណសម្បយុត្តញ្ច វិចិ-
 ក៏ញ្ញាជីវណំ ឧទ្ធច្ចជីវណោន ជីវណោញោ ជីវណា-
 សម្បយុត្តញ្ច ឧទ្ធច្ចជីវណំ វិចិក៏ញ្ញាជីវណោន ជីវ-
 ណោញោ ជីវណសម្បយុត្តញ្ច អវិជ្ជាជីវណំ ឧទ្ធច្ច-
 ជីវណោន ជីវណោញោ ជីវណសម្បយុត្តញ្ច ឧទ្ធច្ច-
 ជីវណំ អវិជ្ជាជីវណោន ជីវណោញោ ជីវណសម្ប-
 យុត្តញ្ច ឥមេ ធម្មា ជីវណា ចេវ ជីវណសម្បយុ-
 ត្តា ច ។ កតមេ ធម្មា ជីវណសម្បយុត្តា ចេវ
 នោ ច ជីវណា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា
 សម្បយុត្តា តេ ធម្មេ វិបេត្តា វេទនាខន្ធា ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា ជីវណសម្បយុត្តា ចេវ
 នោ ច ជីវណា ។

នីវរណពោធិ្ឋកនិក្ខេប

ដោយទុទ្ធចនីវរណៈ ទុទ្ធចនីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយព្យាបាទនីវរណៈ ថ័នមិទ្ធនីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយទុទ្ធចនីវរណៈ ទុទ្ធចនីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយថ័នមិទ្ធនីវរណៈ កុក្កចនីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយទុទ្ធចនីវរណៈ ទុទ្ធចនីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយកុក្កចនីវរណៈ វិចិក្ខុនីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយទុទ្ធចនីវរណៈ ទុទ្ធចនីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយវិចិក្ខុនីវរណៈ អវិជ្ជានីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយទុទ្ធចនីវរណៈ ទុទ្ធចនីវរណៈ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ដោយអវិជ្ជានីវរណៈ នេះពួកធម៌ ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយនីវរណៈ តែមិនមែនជានីវរណៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ រៀនតែធម៌ទាំងនោះចេញ វេទនាខ្លួន ។ មេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយនីវរណៈ តែមិនមែនជានីវរណៈ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណិ

[២៦០] កតមេ ធម្មា នីវេណាវិប្បយុត្តា នីវេណិយា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា វិប្បយុត្តា សាសវា កុសលាព្យាកតា^(១) ធម្មា កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា រូបក្ខត្រោ ។ មេ ។ វិញ្ញាណក្ខត្រោ ឥមេ ធម្មា នីវេណាវិប្បយុត្តា នីវេណិយា ។ កតមេ ធម្មា នីវេណាវិប្បយុត្តា អនីវេណិយា ។ អបរិយាបន្នា មក្កច មក្កដលានិ ច អសង្កតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា នីវេណាវិប្បយុត្តា អនីវេណិយា ។

[២៦១] កតមេ ធម្មា បរមមាសា ។ ទិដ្ឋិបរមមាសោ ។ តត្ថ កតមោ ទិដ្ឋិបរមមាសោ ។ សស្សុតោ លោកោតិ វា អសស្សុតោ លោកោតិ វា អន្តវា លោកោតិ វា អន្តវា លោកោតិ វា តំ ជីវំ តំ សរីរន្តំ វា អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរន្តំ វា ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណាតិ វា ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណាតិ វា ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណាតិ វា នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណាតិ វា យា ឯវុចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ទិដ្ឋិកហនំ ទិដ្ឋិកត្តារោ ទិដ្ឋិវិស្សកាយិកំ ទិដ្ឋិវិប្បន្តតំ

១ ឧ. កុសលាកុសលាព្យាកតាធិ និស្សតិ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[២៦០] ពួកធម៌ប្រាសចាកនីវរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ ពួកធម៌ប្រកបដោយភាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងរូបក្ខន្ធ ។ រូប ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ប្រាសចាកនីវរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកនីវរណៈផង មិនជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផង តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ជាអបរិយាប្បន្នផង ផលនៃមគ្គផង អសង្ខតធាតុផង នេះពួកធម៌ប្រាសចាកនីវរណៈផង មិនជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផង ។

[២៦១] ពួកធម៌ជាបរាមាសៈ តើដូចម្តេច ។ ទិដ្ឋិបរាមាសៈ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ទិដ្ឋិបរាមាសៈ តើដូចម្តេច ។ (ការយល់ឃើញ) ថា លោកទៀងក្តី ថា លោកមិនទៀងក្តី ថា លោកមានទីបំផុតក្តី ថា លោកមិនមានទីបំផុតក្តី ថា ជីវិតនោះ គឺសររៈនោះក្តី ថា ជីវិតដទៃសររៈដទៃក្តី ថា សត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតក្តី ថា សត្វស្លាប់ទៅមិនកើតទៀតក្តី ថាសត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតក៏មាន មិនទៀតក៏មានក្តី ថាសត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែនក្តី និងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិព្រៃញាតស្សាតគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋិ ចម្រុះគឺទិដ្ឋិ ការយល់ឆ្លើងគឺទិដ្ឋិ

នីវរណគោដ្ឋកោ និក្ខេបោ

ទិដ្ឋិសញ្ញោជនំ កាលោ បដិក្កាលោ អភិទិវេសោ បណ-
 មាសោ កុម្មតោ មិច្ឆាបដោ មិច្ឆតំ តត្ថាយតនំ វិប-
 រិយេសត្តាលោ អយំ វុត្តតិ ទិដ្ឋិបរាមាសោ ។ សញ្ញា-
 បំ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិបរាមាសោ ។ ឥមេ ធម្មា បរាមា-
 សា ។ កតមេ ធម្មា នោ បរាមាសា ។ តេ ធម្មេ
 វិបេត្តា អវិសេសា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា
 កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា អបរិយាបន្នា វេទ-
 នាខន្តោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្តោ សត្វត្តា រូបំ អស-
 ដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា នោ បរាមាសា ។

[២៦២] កតមេ ធម្មា បរាមដ្ឋា ។ សាសវិ-
 កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរា រូចាវ-
 ចរា អរូចាវចរា រូបក្ខន្តោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្តោ
 ឥមេ ធម្មា បរាមដ្ឋា ។ កតមេ ធម្មា អបរាមដ្ឋា ។
 អបរិយាបន្នា មត្តា ច មក្កដលានិ ច អសដ្ឋតា ច
 ធាតុ ឥមេ ធម្មា អបរាមដ្ឋា ។

[២៦៣] កតមេ ធម្មា បរាមាសសម្បយុត្តា ។ តេ-
 ហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា សម្បយុត្តា វេទនាខន្តោ ។ បេ ។

និរណពោធិកនិក្ខេប

ការជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ការក្នុងកាន់ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់ខ្ជាប់ ការ
 ស្ថាបអង្គែល ផ្លូវអាក្រក់ ផ្លូវខុស ភាពនៃចិត្តខុស លទ្ធិដូចជាកំពង់
 សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះ
 ហៅថា ទិដ្ឋិបរាមាសៈ ។ សូម្បីមិច្ឆាទិដ្ឋិទាំងអស់ ក៏ហៅថា ទិដ្ឋិបរា-
 មាសៈដែរ ។ នេះពួកធម៌ជាបរាមាសៈ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាបរាមាសៈ
 តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាកុសល
 អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាកាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ
 វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្កតតាតុ នេះ
 ពួកធម៌ មិនមែនជាបរាមាសៈ ។

[២៦២] ពួកធម៌ដែលបរាមាសៈស្ថាបអង្គែល តើដូចម្តេច ។
 ពួកធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាកា-
 មាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ រូបក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួក
 ធម៌ ដែលបរាមាសៈស្ថាបអង្គែល ។ ពួកធម៌ដែលបរាមាសៈមិនស្ថាប
 អង្គែល តើដូចម្តេច ។ មគ្គជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង អស-
 ង្កតតាតុផង នេះពួកធម៌ដែលបរាមាសៈមិនស្ថាបអង្គែល ។

[២៦៣] ពួកធម៌ដែលប្រកបដោយបរាមាសៈ តើដូចម្តេច ។
 ពួកធម៌ណា ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ និងវេទនាខន្ធ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណំ

វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ ឥមេ ធម្មា បរាមាសសប្បយុត្តា ។
 កតមេ ធម្មា បរាមាសវិប្បយុត្តា ។ តេហិ ធម្មេ-
 ហិ យេ ធម្មា វិប្បយុត្តា វេទនាខន្ធនោ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ សព្វញ្ច រូបំ អសន្នតា ច ធាតុ
 ឥមេ ធម្មា បរាមាសវិប្បយុត្តា ។

(២៦៤) កតមេ ធម្មា បរាមាសា ចេវ បរា-
 មជ្ជា ច ។ ស្សេវ បរាមាសោ បរាមាសោ ចេវ
 បរាមជ្ជា ច ។ កតមេ ធម្មា បរាមជ្ជា ចេវ លោ-
 ច បរាមាសា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា បរា-
 មជ្ជា តេ ធម្មេ វេបេត្តា អវសេសា សាសវា កុស-
 លាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរ រូចាវចរ
 អរូចាវចរ រូបក្ខន្ធនោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ ឥមេ
 ធម្មា បរាមជ្ជា ចេវ លោ ច បរាមាសា ។

(២៦៥) កតមេ ធម្មា បរាមាសវិប្បយុត្តា បរា-
 មជ្ជា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា វិប្បយុត្តា
 សាសវា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវ-
 ចរ រូចាវចរ អរូចាវចរ រូបក្ខន្ធនោ ។ បេ ។ វិញ្ញា-
 ណក្ខន្ធនោ ឥមេ ធម្មា បរាមាសវិប្បយុត្តា បរាមជ្ជា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ដែលប្រកបដោយបរាមាសៈ ។ ពួកធម៌ដែល
ប្រាសចាកបរាមាសៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំង
នោះ វេទនាខ្លួន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអស្ស័ត្តធាតុ
នេះពួកធម៌ដែលប្រាសចាកបរាមាសៈ ។

[២៦៤] ពួកធម៌ជាបរាមាសៈផង ដែលបរាមាសៈស្តាប់អង្គុល
ផង តើដូចម្តេច ។ បរាមាសៈនោះឯង ជាបរាមាសៈផង ដែលបរា-
មាសៈស្តាប់អង្គុលផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែបរាមាសៈស្តាប់អង្គុល តែមិន
មែនជាបរាមាសៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ដែលបរាមាសៈស្តាប់
អង្គុល ដោយធម៌ទាំងនោះ រៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេស
សល់ ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជា
កាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងរូបក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
នេះពួកធម៌គ្រាន់តែបរាមាសៈស្តាប់អង្គុល តែមិនមែនជាបរាមាសៈ ។

[២៦៥] ពួកធម៌ប្រាសចាកបរាមាសៈ តែបរាមាសៈស្តាប់
អង្គុល តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ
ពួកធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត
ជាកាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ រូបក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
នេះពួកធម៌ ប្រាសចាកបរាមាសៈ តែបរាមាសៈស្តាប់អង្គុល ។

បរាមាសគោត្តកេ ឆិក្ខុបោ

កតមេ ធម្មា បរាមាសវិប្បយុត្តា អបរាមជ្ជា ។ អប-
រិយាបន្ទា មត្តា ច មក្កដលានិ ច អសុដ្ឋតា ច
ធាតុ ឥមេ ធម្មា បរាមាសវិប្បយុត្តា អបរាមជ្ជា ។

(២៦៦) កតមេ ធម្មា សារម្មណា ។ វេទនា-
ខន្ទោ សញ្ញាខន្ទោ សម្ពាវក្ខន្ទោ វិញ្ញាណក្ខន្ទោ
ឥមេ ធម្មា សារម្មណា ។ កតមេ ធម្មា អនារម្ម-
ណា ។ សព្វញ្ច រូបំ អសុដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ
ធម្មា អនារម្មណា ។

(២៦៧) កតមេ ធម្មា ចិន្តា ។ ចក្កវិញ្ញាណំ
សោតវិញ្ញាណំ យានវិញ្ញាណំ ជីវិតវិញ្ញាណំ កាយ-
វិញ្ញាណំ មនោធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ ឥមេ ធម្មា
ចិន្តា ។ កតមេ ធម្មា លោ ចិន្តា ។ វេទនាខន្ទោ
សញ្ញាខន្ទោ សម្ពាវក្ខន្ទោ សព្វញ្ច រូបំ អសុដ្ឋតា
ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា លោ ចិន្តា ។

(២៦៨) កតមេ ធម្មា ចេតសិកា ។ វេទនាខន្ទោ
សញ្ញាខន្ទោ សម្ពាវក្ខន្ទោ ឥមេ ធម្មា ចេតសិកា ។
កតមេ ធម្មា អចេតសិកា ។ ចិន្តញ្ច សព្វញ្ច រូបំ
អសុដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា អចេតសិកា ។

បរាមាសគោត្តកនិក្ខេប

ពួកធម៌ប្រាសចាកបរាមាសៈផង បរាមាសៈមិនស្អាបអង្គីលផង តើដូច
ម្តេច ។ មគ្គ ជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង អសង្កតធាតុផង
នេះពួកធម៌ប្រាសចាកបរាមាសៈផង បរាមាសៈមិនស្អាបអង្គីលផង ។

(២៦៦) ពួកធម៌ប្រកបដោយអារម្មណ៍ តើដូចម្តេច ។ វេទនា-
ខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ហារក្ខន្ធ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយអារម្ម-
ណ៍ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាអារម្មណ៍ តើដូចម្តេច ។ រូបទាំងអស់ និង
អសង្កតធាតុ នេះពួកធម៌មិនមែនជាអារម្មណ៍ ។

(២៦៧) ពួកធម៌ជាចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុវិញ្ញាណ សោត-
វិញ្ញាណ យានវិញ្ញាណ ជីវវិញ្ញាណ កាយវិញ្ញាណ មនោធាតុ មនោ-
វិញ្ញាណធាតុ នេះពួកធម៌ជាចិត្ត ។ ពួកធម៌មិនមែនជាចិត្ត តើដូចម្តេច ។
វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ហារក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្កតធាតុ នេះពួក
ធម៌មិនមែនជាចិត្ត ។

(២៦៨) ពួកធម៌ជាចេតសិក តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ សញ្ញា-
ខន្ធ សង្ហារក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ជាចេតសិក ។ ពួកធម៌មិនមែនជាចេតសិក
តើដូចម្តេច ។ ចិត្តផង រូបទាំងអស់ផង អសង្កតធាតុផង នេះពួកធម៌
មិនមែនជាចេតសិក ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

(២៦៧) កកមេ ធម្មា ចិត្តសម្បយុត្តា ។ វេទនាខន្ធោ សញ្ញាខន្ធោ សង្ខារក្ខន្ធោ ឥមេ ធម្មា ចិត្តសម្បយុត្តា ។ កកមេ ធម្មា ចិត្តវិប្បយុត្តា ។ សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា ចិត្តវិប្បយុត្តា ។ ចិត្តំ ន វត្តតំ ចិត្តេន សម្បយុត្តនិបិចិត្តេន វិប្បយុត្តនិបិចិត្តំ ។

(២៧០) កកមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋា ។ វេទនាខន្ធោ សញ្ញាខន្ធោ សង្ខារក្ខន្ធោ ឥមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋា ។ កកមេ ធម្មា ចិត្តវិសំសដ្ឋា ។ សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា ចិត្តវិសំសដ្ឋា ។ ចិត្តំ ន វត្តតំ ចិត្តេន សំសដ្ឋនិបិចិត្តេន វិសំសដ្ឋនិបិចិត្តំ ។

(២៧១) កកមេ ធម្មា ចិត្តសម្មដ្ឋានា ។ វេទនាខន្ធោ សញ្ញាខន្ធោ សង្ខារក្ខន្ធោ កាយវិញ្ញាតិ វិចារិញ្ញាតិ យំ វា បទពាម្បិ អត្ត រូបំ ចិត្តជំ ចិត្តហេតុកំ ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបាយតំ សទ្ទាយតំ កន្ធាយតំ រសាយតំ ដោជ្ជញ្ញាយតំ អាកាសធាតុ អាហោធាតុ រូបស្ស លហិតា រូបស្ស មុទិតា

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

(២៦៧) ពួកធម៌ប្រកបដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ
 សញ្ញាខន្ធ សង្ខារកន្ធ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយចិត្ត ។ ពួកធម៌ប្រាស
 ចាកចិត្ត តើដូចម្តេច ។ រូបទាំងអស់ នឹងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌
 ប្រាសចាកចិត្ត ។ ចិត្តគេមិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយចិត្តផង ថា
 ប្រាសចាកចិត្តផងទេ ។

(២៧០) ពួកធម៌ច្រឡកច្រឡំដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។ វេទនា-
 ខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារកន្ធ នេះពួកធម៌ច្រឡកច្រឡំដោយចិត្ត ។ ពួក
 ធម៌មិនច្រឡកច្រឡំដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។ រូបទាំងអស់ នឹងអសង្ខ-
 តធាតុ នេះពួកធម៌មិនច្រឡកច្រឡំដោយចិត្ត ។ ចិត្តគេមិនគប្បីពោល
 ថា ច្រឡកច្រឡំដោយចិត្តផង ថាមិនច្រឡកច្រឡំដោយចិត្តផងទេ ។

(២៧១) ពួកធម៌តាំងឡើងដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។
 វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារកន្ធ កាយវិញ្ញាតិ (ការកម្រើកកាយ)
 វិចីវិញ្ញាតិ (ការកម្រើកវាចា) ឬក៏ រូបដទៃណា គឺរូបកើតអំពីចិត្ត
 មានចិត្តជាហេតុ មានចិត្តជាសម្បជាន រូបាយតនៈ សទ្ទាយតនៈ
 គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ អាកាសធាតុ អាប្រាធាតុ
 រូបស្ស្រលហុតា (ភាពនៃរូបស្រាល) រូបស្ស្រមុទុតា (ភាពនៃរូបទន់)

បរាមសគោត្តកេ និក្ខេបេ

រូបស្ស កក្កញ្ញតា រូបស្ស ឧបបយោ រូបស្ស សន្តតិ
 កតត្ថិកាពេ អាហារេ ឥមេ ធម្មា ចិត្តសម្មជ្ជាណ ។
 កតមេ ធម្មា លោ ចិត្តសម្មជ្ជាណ ។ ចិត្តញ្ច អវ-
 សេសញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា លោ
 ចិត្តសម្មជ្ជាណ ។

[២៧២] កតមេ ធម្មា ចិត្តសហកុលោ ។ វេទនា-
 ខន្តោ សញ្ញាខន្តោ សដ្ឋារក្ខន្តោ កាយវិញ្ញតិ វចីវិញ្ញតិ
 ឥមេ ធម្មា ចិត្តសហកុលោ ។ កតមេ ធម្មា លោ ចិត្ត-
 សហកុលោ ។ ចិត្តញ្ច អវសេសញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា
 ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា លោ ចិត្តសហកុលោ ។

[២៧៣] កតមេ ធម្មា ចិត្តានុបវរិត្តលោ ។
 វេទនាខន្តោ សញ្ញាខន្តោ សដ្ឋារក្ខន្តោ កាយវិញ្ញតិ
 វចីវិញ្ញតិ ឥមេ ធម្មា ចិត្តានុបវរិត្តលោ ។ កតមេ
 ធម្មា លោ ចិត្តានុបវរិត្តលោ ។ ចិត្តញ្ច អវសេសញ្ច
 រូបំ អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា លោ ចិត្តានុ-
 បវរិត្តលោ ។

[២៧៤] កតមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មជ្ជាណ ។
 វេទនាខន្តោ សញ្ញាខន្តោ សដ្ឋារក្ខន្តោ ឥមេ ធម្មា

បរាមាសពោធិកន្ថេប

រូបស្សកម្មញ្ញតា (ភាពនៃរូបគួរដល់ការងារ) រូបស្សទុបចយៈ (ការសន្សំនៃរូប) រូបស្សសន្តតិ (ដំណនៃរូប) កតឡឺង្ការាហារ នេះពួកធម៌ដែលតាំងឡើងដោយចិត្ត ។ ពួកធម៌មិនតាំងឡើងដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ចិត្តផង រូបដ៏សេសផង អសន្ទតណតុផង នេះពួកធម៌មិនតាំងឡើងដោយចិត្ត ។

[២៧២] ពួកធម៌កើតជាមួយនឹងចិត្ត តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធសញ្ញាខន្ធ សង្ខារកន្ធកាយវិញ្ញតិ វចីវិញ្ញតិ នេះពួកធម៌កើតជាមួយនឹងចិត្ត ។ ពួកធម៌មិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ចិត្តផង រូបដ៏សេសផង អសន្ទតណតុផង នេះពួកធម៌មិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត ។

[២៧៣] ពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធសញ្ញាខន្ធ សង្ខារកន្ធកាយវិញ្ញតិ វចីវិញ្ញតិ នេះពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ។ ពួកធម៌មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ចិត្តផង រូបដ៏សេសផង អសន្ទតណតុផង នេះពួកធម៌មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ។

[២៧៤] ពួកធម៌ច្រឡំក្រឡំទាំងតាំងឡើងដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធសញ្ញាខន្ធសង្ខារកន្ធនេះពួកធម៌

អភិធម្មបដិកេ ធម្មសង្កណំ

ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានា ។ កកមេ ធម្មា លោ ចិត្តសំ-
សដ្ឋសម្មដ្ឋានា ។ ចិត្តញ្ច សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា
ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា លោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានា ។

[២៧៥] កកមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានស-
ហក្កុលោ ។ វេទនាខន្ធលោ សញ្ញាខន្ធលោ សម្ព័រក្ខន្ធលោ
ឥមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានសហក្កុលោ ។ កក-
មេ ធម្មា លោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានសហក្កុលោ ។
ចិត្តញ្ច សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ
ធម្មា លោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានសហក្កុលោ ។

[២៧៦] កកមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានាទិ-
បរិវត្តនោ ។ វេទនាខន្ធលោ សញ្ញាខន្ធលោ សម្ព័រក្ខន្ធលោ
ឥមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានាទិបរិវត្តនោ ។ កក-
មេ ធម្មា លោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានាទិបរិវត្តនោ ។
ចិត្តញ្ច សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា
លោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានាទិបរិវត្តនោ ។

[២៧៧] កកមេ ធម្មា អដ្ឋតិកា ។ ចក្ខាយ-
តនំ ។ បេ ។ មនាយតនំ ឥមេ ធម្មា អដ្ឋតិកា ។
កកមេ ធម្មា ពាហិកា ។ រូបាយតនំ ។ បេ ។
ធម្មាយតនំ ឥមេ ធម្មា ពាហិកា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

ប្រឡូកប្រឡូកទាំងតាំងឡើងដោយចិត្ត ។ ពួកធម៌មិនប្រឡូកប្រឡូកទាំងតាំង
ឡើងដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ចិត្តផង រូបទាំងអស់ផង អសន្ធិត-
ណាតុផង នេះពួកធម៌មិនប្រឡូកប្រឡូកទាំងតាំងឡើងដោយចិត្ត ។

(២៧៥) ពួកធម៌ប្រឡូកប្រឡូកទាំងតាំងឡើងទាំងកើតជាមួយនឹងចិត្ត
តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ នេះពួកធម៌ប្រឡូកប្រឡូក
ទាំងតាំងឡើងទាំងកើតជាមួយនឹងចិត្ត ។ ពួកធម៌មិនប្រឡូកប្រឡូកទាំង
ឡើងមិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ចិត្តផង រូបទាំងអស់ផង
អសន្ធិតណាតុផង នេះពួកធម៌មិនប្រឡូកប្រឡូកទាំងតាំងឡើងមិនកើតជាមួយ
នឹងចិត្ត ។

(២៧៦) ពួកធម៌ប្រឡូកប្រឡូកទាំងតាំងឡើងទាំងប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត
តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ វិញ្ញាណខន្ធ សង្ខារខន្ធ នេះពួកធម៌ប្រឡូកប្រឡូក
ទាំងតាំងឡើងទាំងប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ។ ពួកធម៌មិនប្រឡូកប្រឡូកទាំង
ឡើងមិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ចិត្តផង រូបទាំងអស់ផង
អសន្ធិតណាតុផង នេះពួកធម៌មិនប្រឡូកប្រឡូកទាំងតាំងឡើងមិនប្រព្រឹត្តទៅ
តាមចិត្ត ។

(២៧៧) ពួកធម៌ជាខាងក្នុង តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយានៈ ។ វេ ។
មនាយានៈ នេះពួកធម៌ជាខាងក្នុង ។ ពួកធម៌ជាខាងក្រៅ តើដូច
ម្តេច ។ រូបាយានៈ ។ វេ ។ ធម្មាយានៈ នេះពួកធម៌ជាខាងក្រៅ ។

បាវចនាសម្ព័ន្ធកិច្ចាប្បដិសេធិ

(២៧៨) កតមេ ធម្មា ឧបាទាន ។ ចក្ខុយ-
 តំ ។ មេ ។ កតតិច្ឆិការោ អាហារោ ឥមេ ធម្មា
 ឧបាទាន ។ កតមេ ធម្មា លោ ឧបាទាន ។ វេទនា-
 ខន្តោ សញ្ញាខន្តោ សង្ខារក្ខន្តោ វិញ្ញាណក្ខន្តោ
 ចត្តារោ ច(១) មហាក្ខតា អសង្ខតា ច ធាតុ ឥមេ
 ធម្មា លោ ឧបាទាន ។

(២៧៩) កតមេ ធម្មា ឧបាទានិច្ចា ។ សាសវា
 កុសលាកុសលានំ ធម្មានំ វិចារកា កាមាវចន
 រូចាវចន អរូចាវចន វេទនាខន្តោ ។ មេ ។ វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្តោ យញ្ច រូបំ កម្មស្ស កតត្តា ឥមេ ធម្មា
 ឧបាទានិច្ចា ។ កតមេ ធម្មា អនុបាទានិច្ចា ។ សា-
 សវា កុសលាកុសលា ធម្មា កាមាវចន រូចាវច-
 ន អរូចាវចន វេទនាខន្តោ ។ មេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្តោ
 យេ ច ធម្មា កិរិយា លេវ កុសលា ធាតុកុសលា
 ន ច កម្មវិចារកា យញ្ច រូបំ ន កម្មស្ស កត-
 ត្តា អបរិយាបដ្ឋា មត្តា ច មត្តដលានំ ច អសង្ខ-
 តា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា អនុបាទានិច្ចា ។

១ ឱ. បសុទ្ធោ ឧត្តិ ។

បរាមាសពោធិកនិក្ខេប

(២៧៨) ពួកធម៌ជាទុបុត្តា (ទុបុត្តារូប) តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុ-
 យតនៈ ។ បេ ។ កតត្បិក្កិកាហារ នេះពួកធម៌ជាទុបុត្តា ។ ពួកធម៌
 មិនមែនជាទុបុត្តា តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ
 វិញ្ញាណខន្ធ មហាក្ខត្រូបទាំង ៤ និងអសង្កតធាតុ នេះធម៌មិនមែនជា
 ទុបុត្តា ។

(២៧៩) ពួកធម៌ជាទុបុត្តិខ្លះ (ធម៌មានកម្មប្រកបដោយកិលេស
 មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ) តើដូចម្តេច ។ វិបាក ប្រកបដោយ
 អាសវៈ របស់ពួកធម៌ជាកុសល និងអកុសល ជាកាមាវចរ រូបាវចរ អរូ-
 បាវចរ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ និងរូបដែលជាកម្មស្រុកតត្តា
 នេះពួកធម៌ជាទុបុត្តិខ្លះ ។ ពួកធម៌ជាអនុបុត្តិខ្លះ (ធម៌មិនមានកម្មប្រកប
 ដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ) តើដូចម្តេច ។ ពួក
 ធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល និងអកុសល ជាកាមាវចរ រូបាវចរ
 អរូបាវចរ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ ឬពួកធម៌ជាកិរិយា ដែល
 មិនមែនជាកុសល មិនមែនជាអកុសល មិនមែនជាកម្មវិបាក រូបដែល
 មិនមែនជាកម្មស្រុកតត្តា មគ្គ ជាអបរិយាបន្នៈ ផលនៃមគ្គ និងអសង្កត-
 ធាតុ នេះពួកធម៌ ជាអនុបុត្តិខ្លះ ។

អភិធម្មបំណិកេ ធម្មសង្គណំ

[២៨០] កតមេ ធម្មា ឧបាទានា ។ ចត្តារិ
ឧបាទានានិ កាមុបាទានំ ទិដ្ឋុបាទានំ សីលព្វតុ-
បាទានំ អត្តវាទុបាទានំ ។

[២៨១] តត្ថ កតមំ កាមុបាទានំ ។ យោ
កាមេសុ កាមច្ឆន្ទោ កាមរកោ កាមនន្ទំ កាម-
តណ្ហា កាមសិទេហោ កាមបវិទ្យុហោ កាមមុត្តា
កាមជ្ឈោសានំ ឥទំ វុច្ឆតិ កាមុបាទានំ ។

[២៨២] តត្ថ កតមំ ទិដ្ឋុបាទានំ ។ នត្ថំ ទិដ្ឋំ
នត្ថំ យំដំ ទិដ្ឋំ ហុតំ ទិដ្ឋំ សុកដទុក្កជាតំ កម្មា-
នំ ជលវិហាកោ នត្ថំ អយំ លោកោ នត្ថំ បរោ
លោកោ នត្ថំ មាតា នត្ថំ បិតា នត្ថំ សត្តា ឱប-
បាតិកា នត្ថំ លោកេ សមណព្រាហ្មណា សម្មក្ក-
តា សម្មាបដិបន្នា យេ ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច លោ-
កំ សយំ អភិញ្ញា សច្ចកត្តា បវេទន្តិតិ យា ឃរ-
រូបា ទិដ្ឋំ ទិដ្ឋកតំ ទិដ្ឋកហានំ ទិដ្ឋកត្តារោ ទិដ្ឋវិស្វ-
កាយិកំ ទិដ្ឋវិច្ឆន្តិកំ ទិដ្ឋសញ្ញោជនំ កាហោ បដិក្កា-
ហោ អភិវេសោ បរាមាសោ កុម្មតោ មិច្ឆាបថោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

(២៨០) ពួកធម៌ ជាទុបុប្ផាន (សេចក្តីប្រកាន់មាំ) តើដូចម្តេច ។ ទុបុប្ផាន ៤ គឺ កាមុបុប្ផាន ទិដ្ឋុបុប្ផាន សីលព្វតុបុប្ផាន អត្តវុទ្ធបុប្ផាន ។

(២៨១) បណ្តាទុបុប្ផានទាំងនោះ កាមុបុប្ផាន តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីប្រាថ្នាចំពោះកាម ការគ្រេកអរចំពោះកាម ការរីករាយចំពោះកាម ការអន្ទះសាចំពោះកាម សេចក្តីស្រឡាញ់ចំពោះកាម ការរាលពលចំពោះកាម ការជ្រុលជ្រប់ចំពោះកាម ការនុល្លង់បំពោះកាម ណាក្នុងកាមទាំងឡាយ នេះហៅថា កាមុបុប្ផាន ។

(២៨២) បណ្តាទុបុប្ផានទាំងនោះ ទិដ្ឋុបុប្ផាន តើដូចម្តេច ។ ការយល់ថា ទានដែលបានឲ្យហើយមិនមានផល ឬជាធម៌មិនមានផល ឬជាគូបមិនមានផល ផលវិបាកនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើល្អ ឬធ្វើអាក្រក់មិនមានលោកនេះមិនមាន លោកខាងមុខមិនមាន មាតាមិនមានគុណ បិតាមិនមានគុណ ពួកសត្វជាទុបបុប្ផានមិនមាន ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ក្នុងលោក ជាអ្នកប្រព្រឹត្តល្អ ប្រតិបត្តិល្អ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវលោកនេះនិងលោកខាងមុខ ដោយប្រាថ្នាដ៏ទត្តមដោយខ្លួនឯង ហើយសំដែងប្រាប់បាន ក៏មិនមាន និងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ព្រៃញាតស្សាតគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋិ ចម្រងគឺទិដ្ឋិ ការយល់ឆ្លើងគឺទិដ្ឋិ ការជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ការក្អួតកាន់ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់ខ្ជាប់ ការស្តាប់អង្គុល ផ្លូវអាក្រក់ ផ្លូវខុស

ឧបាសម្ពុទ្ធកថា ឧបាសម្ពុទ្ធកថា

មិច្ឆតិ តិក្ខាយតនំ វិបរិយេសត្តាហោ ឥទំ វុច្ឆតិ ទិដ្ឋិ-
ចានានំ ។ វេយ្យា សីលព្វតុចានានញ អត្តវាទុចា-
នានញ សញ្ញាមិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិចានានំ ។

[២៨៣] តត្ថ កតមំ សីលព្វតុចានានំ ។ ឥតោ
ពហិទ្ធា សមណាប្រាហ្មណានំ សីលេន សុទ្ធិ វត្តេន
សុទ្ធិ សីលព្វតេន សុទ្ធិតិ យា ឃុទ្ធា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិ-
កតំ ទិដ្ឋិកហានំ ទិដ្ឋិកត្តារោ ទិដ្ឋិវិស្វកាយិកំ ទិដ្ឋិ-
វិច្ឆទិកំ ទិដ្ឋិសញ្ញាជនំ កាហោ បដិក្កាហោ អភិទិ-
វេសោ បរាមាសោ កុម្មត្តោ មិច្ឆាបថោ មិច្ឆតិ
តិក្ខាយតនំ វិបរិយេសត្តាហោ ឥទំ វុច្ឆតិ សីលព្វ-
តុចានានំ ។

[២៨៤] តត្ថ កតមំ អត្តវាទុចានានំ ។ ឥធិ
អស្សុតវា មុដ្ឋជ្ជោ អរិយានំ អទស្សវី អរិយធម្ម-
ស្ស អកោវិទោ អរិយធម្ម អវិជិតោ សប្បវិសានំ
អទស្សវី សប្បវិសធម្មស្ស អកោវិទោ សប្បវិស-
ធម្ម អវិជិតោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ រូបវន្តំ
វា អត្តានំ អត្តនិ វា រូបំ រូបស្មី វា អត្តានំ

ឧបាសម្ពោធក្នុងក្រុម

ភាពនៃចិត្តខុស លទ្ធិដូចជាកំពង់ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស
ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា ទិដ្ឋបាទាន ។ លើក
លែងតែសីលពូក្រុមបាទាន និងអត្តវាទុបាទានចេញ សូម្បីមិច្ឆាទិដ្ឋិទាំង
អស់ ក៏ហៅថា ទិដ្ឋបាទានដែរ ។

(២៨៣) បណ្តាទុបាទានទាំងនោះ សីលពូក្រុមបាទាន តើដូចម្តេច ។
ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ខាងក្រៅ អំពីសាសនានេះ (ប្រកាន់ថា) សេចក្តី
បរិសុទ្ធិដោយសីល បរិសុទ្ធិដោយវិត បរិសុទ្ធិដោយសីលនិងវិត និងទិដ្ឋិ
ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ព្រៃញាតស្យាតគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋិ ចម្រងគឺទិដ្ឋិ ការ
យល់ឆ្លងគឺទិដ្ឋិ ការជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ការក្នុងកាន់ ការប្រកាន់ ការ
ប្រកាន់ខ្ជាប់ ការស្តាប់អង្គីល ផ្លូវអាក្រក់ ផ្លូវខុស ភាពនៃចិត្តខុស លទ្ធិ
ដូចជាកំពង់ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាព
បែបនេះ នេះហៅថា សីលពូក្រុមបាទាន ។

(២៨៤) បណ្តាទុបាទានទាំងនោះ អត្តវាទុបាទាន តើដូចម្តេច ។
បឋជន ជាអ្នកមិនចេះដឹង ក្នុងលោកនេះ មិនធ្លាប់ឃើញពួកព្រះអរិយៈ
មិនឈ្លាសវៃ ក្នុងអរិយធម៌ មិនទូន្មានខ្លួន ក្នុងអរិយធម៌ មិនធ្លាប់
ឃើញពួកសប្បុរស មិនឈ្លាសវៃ ក្នុងសប្បុរសធម៌ មិនទូន្មាន
ខ្លួន ក្នុងសប្បុរសធម៌ រមែងយល់ឃើញរូបថាជាខ្លួន ឃើញខ្លួនថា
មានរូបខ្លះ ឃើញរូបថាមានក្នុងខ្លួនខ្លះ ឃើញខ្លួនថាមានក្នុងរូបខ្លះ

អភិធម្មបដិពោ ធម្មសង្កណ៍

វេទនំ អត្តតោ សមនុបស្ស័តិ វេទនាវនំ វា អត្តានំ
អត្តនិ វា វេទនំ វេទនាយ វា អត្តានំ សញ្ញា អត្តតោ
សមនុបស្ស័តិ សញ្ញាវនំ វា អត្តានំ អត្តនិ វា សញ្ញា
សញ្ញាយ វា អត្តានំ សង្ខារេ អត្តតោ សមនុបស្ស័តិ
សង្ខារវនំ វា អត្តានំ អត្តនិ វា សង្ខារេ សង្ខារេសុ វា
អត្តានំ វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្ស័តិ វិញ្ញាណា-
វនំ វា អត្តានំ អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណាស្មី វា
អត្តានំ យា ឯវុចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ទិដ្ឋិកហនំ ទិដ្ឋិ-
កត្តារោ ទិដ្ឋិវិស្វកាយកំ ទិដ្ឋិវិប្បន្តំ ទិដ្ឋិសញ្ញាជនំ
កាលោ បដិក្កាលោ អភិទិវេសោ បរាមាសោ កុម្ម-
តោ មិច្ឆាបដោ មិច្ឆតំ តត្តាយតនំ វិបរិយេសក្កាលោ
ឥទំ វុច្ចតិ អត្តវាទុចាទានំ ។

ឥមេ ធម្មា ឧចាទាណា ។

(២៨៥) កតមេ ធម្មា លោ ឧចាទាណា ។ តេ
ធម្មេ វេបេត្តា អវសេសា កុសលាកុសលាព្យាកតា
ធម្មា កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា អបរិយាប-
ន្នា វេទនាខន្ទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ទោ សព្វញ្ញា
រូបំ អសង្ខតា ច ជានុ ឥមេ ធម្មា លោ ឧចាទាណា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

ឃើញវេទនាថាជាខ្លួន ឃើញខ្លួនថាមានវេទនាខ្លះ ឃើញវេទនាថាមាន
 កងខ្លួនខ្លះ ឃើញខ្លួនថាមានកងវេទនាខ្លះ ឃើញសញ្ញាថាជាខ្លួន ឃើញ
 ខ្លួនថាមានសញ្ញាខ្លះ ឃើញសញ្ញាថាមានកងខ្លួនខ្លះ ឃើញខ្លួនថាមាន
 កងសញ្ញាខ្លះ ឃើញសង្ខារថាជាខ្លួន ឃើញខ្លួនថាមានសង្ខារខ្លះ ឃើញ
 សង្ខារថាមានកងខ្លួនខ្លះ ឃើញខ្លួនថាមានកងសង្ខារខ្លះ ឃើញវិញ្ញាណ
 ថាជាខ្លួន ឃើញខ្លួនថាមានវិញ្ញាណខ្លះ ឃើញវិញ្ញាណថាមានកងខ្លួនខ្លះ
 ឃើញខ្លួនថាមានកងវិញ្ញាណខ្លះ និងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ព្រៃញាតស្សាត
 គឺទិដ្ឋិ ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋិ បម្រុងគឺទិដ្ឋិ ការយល់ឆ្លងគឺទិដ្ឋិ ការជាប់ចំពាក់
 គឺទិដ្ឋិ ការក្នុងកាន់ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់ខ្ជាប់ ការស្តាប់អង្គីល ផ្លូវ
 អាក្រក់ ផ្លូវខុស ភាពនៃចិត្តខុស លទ្ធិដូចជាកំពង់ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុង
 ការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា អត្តវា-
 ទុបាទាន ។

នេះពួកធម៌ ជាទុបាទាន ។

(២៨៥) ពួកធម៌មិនមែនជាទុបាទាន តើដូចម្តេច ។ វៀរតែ
 ធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាកុសល អកុសល និង
 អព្យាក្រឹត ជាកាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្ទៈ វេទនាខ្លួន
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណខ្លួន រូបទាំងអស់ និងអសម្បត្តិធាតុ នេះពួកធម៌មិន
 មែនជាទុបាទាន ។

ឧបាសម្ពោធកថា និព្វេយោ

[២៨៦] កតមេ ធម្មា ឧបាទាននិយា ។ សាសវា
 កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរា រូបាវច-
 រា អរូបាវចរា រូបក្ខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា
 ឥមេ ធម្មា ឧបាទាននិយា ។ កតមេ ធម្មា អនុបាទា-
 និយា ។ អបរិយាចន្តា មត្តា ច មត្តដលានិ ច អស-
 ដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា អនុបាទាននិយា ។

[២៨៧] កតមេ ធម្មា ឧបាទាននសម្បយុត្តា ។
 តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា សម្បយុត្តា វេទនាខន្ធា
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា ឧបាទាននស-
 ម្បយុត្តា ។ កតមេ ធម្មា ឧបាទានវិប្បយុត្តា ។
 តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា វិប្បយុត្តា វេទនាខន្ធា
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច
 ធាតុ ឥមេ ធម្មា ឧបាទានវិប្បយុត្តា ។

[២៨៨] កតមេ ធម្មា ឧបាទានា ចេវ ឧបាទាននិ-
 យា ច ។ តានេវ ឧបាទានានិ ឧបាទានា ចេវ ឧបា-
 ទាននិយា ច ។ កតមេ ធម្មា ឧបាទាននិយា ចេវ ឆេ
 ច ឧបាទានា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា ឧបា-
 ទាននិយា តេ ធម្មេ វិបេត្តា អវសេសា សាសវា

ឧបាសនាពោធិកនិកាយ

[២៨៦] ពួកធម៌ជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន តើដូចម្តេច ។ ពួក
ធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាតាមា-
វចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងរូបក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌
ជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន ។ ពួកធម៌មិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន តើ
ដូចម្តេច ។ មគ្គ ជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង អសង្កតធាតុផង
នេះពួកធម៌ មិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន ។

[២៨៧] ពួកធម៌ប្រកបដោយទុបាទាន តើដូចម្តេច ។ ពួក
ធម៌ណា ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
នេះពួកធម៌ប្រកបដោយទុបាទាន ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកទុបាទាន តើដូច
ម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្កតធាតុ នេះពួកធម៌ ប្រាសចាក
ទុបាទាន ។

[២៨៨] ពួកធម៌ជាទុបាទានផង ជាប្រយោជន៍ដល់ទុបា-
ទានផង តើដូចម្តេច ។ ទុបាទានទាំងនោះឯង ជាទុបាទានផង
ជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានផង ។ ពួកធម៌ គ្រាន់តែជាប្រយោជន៍
ដល់ទុបាទាន តែមិនមែនជាទុបាទាន តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌
ណា ជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន ដោយធម៌ទាំងនោះ រឿវតែ
ធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ប្រកបដោយ អាសវៈ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចន រូបាវច-
ន អរូបាវចន រូបក្ខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា
ឥមេ ធម្មា ឧបាទានិយា ចេវ លោ ច ឧបាទានា ។

(២៨៧) កតមេ ធម្មា ឧបាទានា ចេវ ឧបាទា-
នសម្បយុត្តា ច ។ ទិដ្ឋុបាទានំ កាមុបាទានេន
ឧបាទានញ្ជេវ ឧបាទានសម្បយុត្តញ្ច កាមុបាទានំ
ទិដ្ឋុបាទានេន ឧបាទានញ្ជេវ ឧបាទានសម្បយុត្តញ្ច
សីលព្វតុបាទានំ កាមុបាទានេន ឧបាទានញ្ជេវ ឧបា-
ទានសម្បយុត្តញ្ច កាមុបាទានំ សីលព្វតុបាទានេន
ឧបាទានញ្ជេវ ឧបាទានសម្បយុត្តញ្ច អត្តវាទុបាទានំ
កាមុបាទានេន ឧបាទានញ្ជេវ ឧបាទានសម្បយុត្ត-
ញ្ច កាមុបាទានំ អត្តវាទុបាទានេន ឧបាទានញ្ជេវ
ឧបាទានសម្បយុត្តញ្ច ឥមេ ធម្មា ឧបាទានា ចេវ
ឧបាទានសម្បយុត្តា ច ។ កតមេ ធម្មា ឧបាទា-
នសម្បយុត្តា ចេវ លោ ច ឧបាទានា ។ តេហិ
ធម្មេហិ យេ ធម្មា សម្បយុត្តា តេ ធម្មេ វេបេត្វា
វេទនាខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា
ឧបាទានសម្បយុត្តា ចេវ លោ ច ឧបាទានា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាកាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ
ប្រក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែជាប្រយោជន៍ដល់
ទុប្បាទាន តែមិនមែនជាទុប្បាទាន ។

[២៨៧] ពួកធម៌ជាទុប្បាទានផង ប្រកបដោយទុប្បាទានផង តើ
ដូចម្តេច ។ ទិដ្ឋប្បាទាន ជាទុប្បាទានផង ប្រកបដោយទុប្បាទានផង
ដោយកាមុប្បាទាន កាមុប្បាទាន ជាទុប្បាទានផង ប្រកបដោយទុប្បាទាន
ផង ដោយទិដ្ឋប្បាទាន សីលព្វគុប្បាទាន ជាទុប្បាទានផង ប្រកបដោយ
ទុប្បាទានផង ដោយកាមុប្បាទាន កាមុប្បាទាន ជាទុប្បាទានផង ប្រកប
ដោយទុប្បាទានផង ដោយសីលព្វគុប្បាទាន អត្តវុទ្ធប្បាទាន ជាទុប្បាទាន
ផង ប្រកបដោយទុប្បាទានផង ដោយកាមុប្បាទាន កាមុប្បាទាន ជា
ទុប្បាទានផង ប្រកបដោយទុប្បាទានផង ដោយអត្តវុទ្ធប្បាទាន នេះពួក
ធម៌ជាទុប្បាទានផង ប្រកបដោយទុប្បាទានផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកប
ដោយទុប្បាទាន តែមិនមែនជាទុប្បាទាន តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា
ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ រឿវតែធម៌ទាំងនោះចេញ និងវេទនាខ្លួន
។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយទុប្បាទាន តែ
មិនមែនជាទុប្បាទាន ។

ឧបាសម្ព័ន្ធកេតិកម្ម ឧបាសម្ព័ន្ធកេតិកម្ម

[២៧០] កតមេ ធម្មា ឧបាសម្ព័ន្ធកេតិកម្ម ឧបា-
 នាទិយា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា វិប្បយុត្តា
 សាសវា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមា-
 វចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា រូបក្ខន្ធា ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា ឥមេ ធម្មា ឧបាសម្ព័ន្ធកេតិកម្ម ឧបា-
 នាទិយា ។ កតមេ ធម្មា ឧបាសម្ព័ន្ធកេតិកម្ម អនុ-
 បាសម្ព័ន្ធកេតិកម្ម ។ អបរិយាបដ្ឋា មក្កា ច មក្កដលានិ
 ច អសង្កតា ច ណតុ ឥមេ ធម្មា ឧបាសម្ព័ន្ធកេតិ-
 កម្ម អនុបាសម្ព័ន្ធកេតិកម្ម ។

[២៧១] កតមេ ធម្មា កិលេសា ។ ទិស
 កិលេសវគ្គនិ លោភោ ទោសោ មោហោ មាទោ
 ទិដ្ឋិ វិចិត្តិកា បីនិ ឧទ្ធច្ឆន្តិ អហិរិកំ អនោត្តប្បំ ។

[២៧២] តត្ថ កតមោ លោភោ ។ យោ រាគោ
 សារាគោ អនុនយោ អនុរោទោ នន្ទំ នន្ទិរាគោ
 ចិត្តស្ស សារាគោ ឥន្ទា មុន្ទា អន្ទោសានំ គេទោ
 បលិគេទោ សង្កោ បង្កោ វិជា មាយា ជនិកា
 សញ្ញននិ សត្វនិ ជានិ វិសត្តិកា សុត្ត

ឧបាសនាពោធិកនិក្ខេប

(២៧០) ពួកធម៌ប្រាសចាកទុក្ខាន តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខាន តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ ពួកធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាការរុំចរ រុំប្រាវចរ អរុំប្រាវចរ និងរូបក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ប្រាសចាកទុក្ខាន តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខាន ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកទុក្ខានផង មិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខានផង តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង អសង្ខតធាតុផង នេះពួកធម៌ប្រាសចាកទុក្ខានផង មិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខានផង ។

(២៧១) ពួកធម៌ជាភិលេស (គ្រឿងសៅហ្មង) តើដូចម្តេច ។ ភិលេសវត្ថុ ១០ គឺ លោភៈ ទោសៈ មោហៈ មានៈ ទិដ្ឋិ វិចិក្ខា មីនៈ ទទ្ធច្នៈ អហិរិកៈ អនោត្តប្បៈ ។

(២៧២) បណ្តាភិលេសវត្ថុទាំងនោះ លោភៈ តើដូចម្តេច ។ តម្រេក ការត្រេកអរខ្លាំង ការជាប់ចំពាក់ក្នុងអារម្មណ៍ ការស្រើបស្រាល ការរីករាយ ការរីករាយខ្លាំង តម្រេកខ្លាំងនៃចិត្ត សេចក្តីប្រាថ្នា ការជ្រុលជ្រប់ ការផ្តល់បំណងចិត្ត ការពាក់ព័ន្ធ ការរូបរឹត ការជាប់ចំពាក់ ការលិចចុះ ធម្មជាតិវិសត្វឲ្យកើតក្នុងភព មាយា ធម្មជាតិបង្កើតសត្វ ការញ៉ាំងសត្វឲ្យប្រកបដោយទុក្ខ ធម្មជាតិចាក់ស្រែះសត្វទុក បណ្តាញ ការបង្កើត ការផ្សាយទៅកាន់អារម្មណ៍ផ្សេង ។ ចំណងចង់សត្វទុក

អរិយធម៌បីពិភព ធម្មសង្គណ៍

វិសេសា អាឃ្យហនី ទុតិយោ បណិធិ កវនេត្តិ វង្គ
វង្គថោ សន្តរោ សិវនេហោ អបេត្តា បដិពន្ធិ អាសា
អាសីសនា អាសីសិតត្តំ រូបាសា សន្តាសា កម្មាសា
រសាសា ដោដ្ឋព្វាសា លាភាសា ធនាសា បុត្តាសា
ដីវិតាសា ជប្បា បដប្បា អភិជប្បា ជប្បា ជប្បនា
ជប្បិតត្តំ លោលុប្បំ លោលុប្បាយនា លោលុប្បា-
យិតត្តំ បុញ្ញិកតា សាទុកម្យតា អធម្មរកោ វិស-
មលោកោ និកត្តិ និកាមនា បត្តនា បិហនា
សម្បត្តនា កាមតណ្ហា កវតណ្ហា វិកវតណ្ហា រូប-
តណ្ហា អរូបតណ្ហា និរោធិតណ្ហា រូបតណ្ហា សន្តិ-
តណ្ហា កម្មតណ្ហា រសតណ្ហា ដោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្ម-
តណ្ហា ឌីយោ យោកោ កន្តោ ឧបាទានំ អារវណំ
នីវរណំ នាទនំ ពន្ធនំ ឧបក្កិលសោ អនុសយោ
បរិយុដ្ឋានំ លតា វេរិត្តំ ទុក្ខម្មលំ ទុក្ខនិទានំ

អភិធម្មបិណ្ឌ ធម្មសង្គណ៍

ការផ្សាយទៅកាន់អារម្មណ៍ ធម្មជាតិញ៉ាំងសត្វឲ្យចំរើន ធម្មជាតិជាគម្រប
 ពីរ ការតាំងចិត្តទុក ធម្មជាតិទាំងសត្វទៅកាន់ភព ធម្មជាតិដូចជាព្រៃ ដូច
 ព្រៃញាតស្សាត ការមូលមិត្ត សេចក្តីស្រឡាញ់ ការអាលោះអាលយ័យ
 ផៅពង្សត្រទៅ សេចក្តីប៉ុនប៉ង អាការប៉ុនប៉ង ភាពនៃចិត្តប៉ុនប៉ង ការប៉ុន
 ប៉ងរូប ប៉ុនប៉ងសំឡេង ប៉ុនប៉ងក្លិន ប៉ុនប៉ងរស ប៉ុនប៉ងផ្សព្វ ប៉ុនប៉ង
 លាភ ប៉ុនប៉ងទ្រព្យ ប៉ុនប៉ងបុត្រ ប៉ុនប៉ងជីវិត ធម្មជាតិធ្វេត្វា ធ្វេត្វា
 ជ្រុល ធ្វេត្វាខ្លាំង សេចក្តីធ្វេត្វា អាការធ្វេត្វា ភាពនៃចិត្តធ្វេត្វា ការ
 រុលត្បុល អាការប្រព្រឹត្តរុលត្បុល ភាពនៃចិត្តរុលត្បុល ការញាប់ញ័រ
 ការចង់បានឲ្យសម្រេចប្រយោជន៍ ការត្រេកអរខុសគន្លងធម៌ ការលោភ
 ហួសកំណត់ ការត្រេកត្រអាល ការចង់បានមិនឈប់ សេចក្តីប្រាថ្នា
 សេចក្តីស្រឡាញ់ សេចក្តីប្រាថ្នាព្រម សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងកាម ប្រាថ្នា
 ភព ប្រាថ្នាប្រាសចាកភព ប្រាថ្នាក្នុងរូបភព ប្រាថ្នាក្នុងអរូបភព
 ប្រាថ្នាក្នុងនិរោធិ ប្រាថ្នារូប ប្រាថ្នាសំឡេង ប្រាថ្នាក្លិន ប្រាថ្នារស
 ប្រាថ្នាផ្សព្វ ប្រាថ្នាធម៌ កិលេសដូចជាជំនន់ គ្រឿងប្រកប គ្រឿង
 ចងក្រង គ្រឿងប្រកាន់មាំ គ្រឿងរារាំងទូទៅ គ្រឿងរារាំងមិនសល់
 គ្រឿងចិបបាំង គ្រឿងចង គ្រឿងចូលទៅជិតសៅហ្មង គ្រឿងស្តាក់ដំ-
 ណើរ តណ្ហាដូចជាវល្លិ ប្រាថ្នាផ្សេងៗ ឫសគល់នៃទុក្ខ ហេតុនៃទុក្ខ

ឧបាសម្ព័ន្ធកេ សិរោច្ឆេ

ទុក្ខច្បករោ មារទាសោ មារពលិសំ មារវិសយោ
 តណ្ហាននិ តណ្ហាជាលំ តណ្ហាកន្តុលំ តណ្ហាសម្ម-
 ទ្គោ អភិជ្ឈា លោកោ អកុសលម្ចុលំ អយំ វុច្ចតិ
 លោកោ ។

(២៧៣) តត្ថ កតមោ នោសោ ។ អនត្ថំ មេ
 អចរិតំ អាយាតោ ជាយតិ អនត្ថំ មេ ចរិតំ អា-
 យាតោ ជាយតិ អនត្ថំ មេ ចរិស្សតិកំ អាយាតោ
 ជាយតិ បិយស្ស មេ មនាបស្ស អនត្ថំ អចរិ-
 ។ បេ ។ អនត្ថំ ចរិតំ ។ បេ ។ អនត្ថំ ចរិស្ស-
 តិកំ អាយាតោ ជាយតិ អប្បិយស្ស មេ អម-
 នាបស្ស អត្ថំ អចរិ ។ បេ ។ អត្ថំ ចរិតំ ។ បេ ។
 អត្ថំ ចរិស្សតិកំ អាយាតោ ជាយតិ អដ្ឋានេ វា
 បន អាយាតោ ជាយតិ យោ ឃីរ្យោ ចិត្តស្ស
 អាយាតោ បដិយាតោ បដិយំ បដិវិរោដោ កោ-
 ចោ បកោចោ សម្មកោចោ នោសោ បនោ-
 សោ សម្មនោសោ ចិត្តស្ស ព្យាបត្តិ មនោបនោ-
 សោ កោដោ កុដ្ឋិចា កុដ្ឋិតត្ថំ នោសោ

ឧបាសម្ពុទ្ធសិក្ខាបិដក

ហេតុជាដៃនៃកើតនៃទុក្ខ អន្តរកាលនៃមារ នុយនៃមារ អារម្មណ៍នៃមារ ស្នឹង
គិតណា បណ្តាញគិតណា ខ្លោះគិតណា សមុទ្រគិតណា ការសំឡឹង
រំពៃ សេចក្តីជាប់ចំពាក់ ជាអកុសលមូល ណា នេះហៅថា លោកៈ ។

(២៧៧) បណ្តាកិលេសវត្ថុទាំងនោះ ទោសៈ តើដូចម្តេច ។ គំនុំ
កើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ដល់អញ
គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ដល់
អញ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ នឹងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍
ដល់អញ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជា
ប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ជាទីពេញចិត្តនៃអញ ។ បេ ។
កំពុងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រយោជន៍ ។ បេ ។ នឹងប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនជាប្រ-
យោជន៍ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តនូវកម្មជាប្រយោជន៍
ដល់បុគ្គលមិនជាទីស្រឡាញ់ មិនជាទីពេញចិត្តនៃអញ ។ បេ ។ កំពុង
ប្រព្រឹត្តនូវកម្មជាប្រយោជន៍ ។ បេ ។ នឹងប្រព្រឹត្តនូវកម្មជាប្រយោជន៍
ឬគំនុំកើតឡើង ក្នុងហេតុមិនគួរ និងការគំកូននៃចិត្ត ការគំកូនតប
សេចក្តីយ៉ាងណាក៏ ការខឹងតប ការខឹងញ័រ ការក្រោធខ្លាំង ការក្រោធ
ញ័រ ការប្រទូស្ត ការប្រទូស្តតប ការប្រទូស្តគ្រប់យ៉ាង ការខូចនៃចិត្ត
ការប្រទូស្តនៃចិត្ត ការក្រោធ ការខឹង ភាពនៃចិត្តខឹង សេចក្តីប្រទូស្ត

អភិធម្មបំណិកេ ធម្មសង្កណំ

ទិសនា ទិសិតត្តំ ព្យាបត្តំ ព្យាបជ្ជនា ព្យាបជ្ជិតត្តំ
វិរោធនោ បដិវិរោធនោ ចណ្ឌិត្តំ អស្សរោចោ អនត្តម-
នតា ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ នោសោ ។

[២៧៤] តត្ថ កតមោ មោហោ ។ ទុក្ខេ អញ្ញា-
ណំ ទុក្ខសមុទយេ អញ្ញាណំ ទុក្ខនិរោធម អញ្ញាណំ
ទុក្ខនិរោធកាមិនិយា បដិបទាយ អញ្ញាណំ បុព្វន្ត
អញ្ញាណំ អបរន្ត អញ្ញាណំ បុព្វនាបរន្ត អញ្ញាណំ
ឥទប្បក្ខយតាបដិក្ខសមុប្បន្នស្ស ធម្មស្ស អញ្ញាណំ
យំ ឃរុបំ អញ្ញាណំ អនិស្សនំ អនកិសមយោ អន-
នុពោធនោ អសម្ពោធនោ អប្បដិវេទនោ អសង្កាបនា
អបរិយោកាបនា អសមបេក្ខនា អប្បក្ខវេក្ខណា
អប្បក្ខក្ខកម្មំ ទុក្ខេជ្ឈំ ពាល្យំ អសម្បជញ្ញំ មោហោ
បមោហោ សម្ពោហោ អវិជ្ជា អវិជ្ជាយោ អវិជ្ជា-
យោតោ អវិជ្ជានុសយោ អវិជ្ជាបរិយុដ្ឋានំ អវិជ្ជាល-
ដ្ឋី មោហោ អក្កសលម្មលំ អយំ វុច្ចតិ មោហោ ។

[២៧៥] តត្ថ កតមោ មាណោ ។ សេយ្យោហមស្មិតិ មា-
ណោ សនិសោហមស្មិតិ មាណោ ហិណោហមស្មិតិ មាណោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

អាការប្រទ្ទស្ត ភាពនៃចិត្តប្រទ្ទស្ត សេចក្តីវិនាស អាការវិនាស ភាព
នៃចិត្តវិនាស ការខឹង ការខឹងតប ភាពនៃចិត្តភាច ការខឹង ការភូចចិត្ត
ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា ទោសៈ ។

(២៧៤) បណ្តាកិលេសវត្ថុទាំងនោះ មោហៈ តើដូចម្តេច ។ ការមិន
ដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខ មិនដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខសមុទ័យ មិនដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខនិរោធ
មិនដឹងច្បាស់ក្នុងទុក្ខនិរោធតាមិនបដិបទា មិនដឹងច្បាស់ក្នុងខន្ធជាចំណែក
ខាងដើម មិនដឹងច្បាស់ក្នុងខន្ធជាចំណែកខាងចុង មិនដឹងច្បាស់ក្នុងខន្ធ
ទាំងជាចំណែកខាងដើមនិងខាងចុង មិនដឹងច្បាស់ក្នុងពួកធម៌ ដែលកើត
ឡើង ព្រោះអាស្រ័យបច្ច័យនោះ។ និងការមិនដឹងច្បាស់ ការមិនឃើញ
ការមិនត្រាស់ដឹង ការមិនភ្ញាក់រលឹក ការមិនត្រាស់ដឹងព្រម ការមិនចាក់
ធ្លុះ ការមិនបានដោតក្រងទុក្ខ ការមិនចុះចិត្តស៊ប់ ការមិនរំពឹងមើល ការ
មិនបានពិចារណា អំពើមិនជាក់ច្បាស់ ការយល់បានដោយក្រ ភាពនៃ
សេចក្តីល្ងង់ ការមិនដឹងខ្លួន ការវង្វេង ការវង្វេងជ្រប់ ការភូចភ្នាំង
អវិជ្ជា ជំនន់គឺអវិជ្ជា ការប្រកបគឺអវិជ្ជា អនុស័យគឺអវិជ្ជា ការស្តាត់ដំ-
ណើរគឺអវិជ្ជា គន្លឹះគឺអវិជ្ជា ការវង្វេង ជាអកុសលមូល ណា ដែល
មានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា មោហៈ ។

(២៧៥) បណ្តាកិលេសវត្ថុទាំងនោះ មានៈ តើដូចម្តេច ។
សេចក្តីប្រកាន់ថា អញប្រសើរ (ជាងគេ) ប្រកាន់ថា អញ
ស្មើ (នឹងគេ) ប្រកាន់ថា អញថោកទាប (ជាងគេ)

កំលេសគោដ្ឋកេ និព្វេយេ

យោ ឃ្យោ មាណោ មញ្ញោ មញ្ញានំ ឧណ្ហានំ
ឧណ្ហារមោ ធម្មោ សម្មត្តារមោ កេតុកម្យតា ចិត្ត-
ស្ស អយំ វុច្ចតិ មាណោ ។

(២៧៦) តត្ថ កតមា ទិដ្ឋិ ។ សស្សតោ លោ-
កោតិ វា អសស្សតោ លោកោតិ វា អន្តវា លោ-
កោតិ វា អនន្តវា លោកោតិ វា នំ ជីវំ នំ សវ័ន្តិ
វា អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សវ័ន្តិ វា ហោតិ តថាគតោ
បរម្មរណាតិ វា ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណាតិ
វា ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណាតិ
វា នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មរ-
ណាតិ វា យា ឃ្យោ ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ទិដ្ឋិកហនំ
ទិដ្ឋិកត្តារមោ ទិដ្ឋិវិស្សកាយិកំ ទិដ្ឋិវិប្បន្តំ ទិដ្ឋិស-
ញ្ញោជនំ តារមោ បដិក្ការមោ អភិនិវេសោ បរ-
មាសោ កុម្មតោ មិច្ឆាបថោ មិច្ឆតំ តិក្កាយតនំ
វិបរិយេសក្ការមោ អយំ វុច្ចតិ ទិដ្ឋិ ។ សព្វាបិ
មិច្ឆាទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិ ។

(២៧៧) តត្ថ កតមា វិចិត្តិក្កា ។ សត្តវិ កត្តតិ វិចិ-
ក្កិច្ចតិ ធម្មេ កត្តតិ វិចិត្តិក្កិច្ចតិ សង្កេ កត្តតិ វិចិត្តិក្កិច្ចតិ
សិក្កាយ កត្តតិ វិចិត្តិក្កិច្ចតិ វុច្ចតិ កត្តតិ វិចិត្តិក្កិច្ចតិ

កិលេសគោត្តកនិក្ខេប

សេចក្តីប្រកាន់ អាការប្រកាន់ ភាពនៃចិត្តប្រកាន់ ការលើកខ្លួន ការ
ប្រោងឡើង អាការដូចផ្លូវដ៏យ ការតំកើង ភាពនៃចិត្តប្រាថ្នាដូចផ្លូវដ៏
ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា មាន ។

[២៧៦] បណ្តាកិលេសវត្ថុទាំងនោះ ទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។ (ការ
យល់) ថា លោកទៀងក្តី ថា លោកមិនទៀងក្តី ថា លោកមានទីបំផុតក្តី
ថា លោកមិនមានទីបំផុតក្តី ថា ជីវិតនោះគឺសរវៈនោះក្តី ថា ជីវិតដទៃស-
រវៈដទៃក្តី ថា សត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតក្តី ថា សត្វស្លាប់ទៅមិនកើតទៀតក្តី
ថា សត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតក៏មាន មិនកើតទៀតក៏មានក្តី ថា សត្វស្លាប់
ទៅកើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែនក្តី ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ
ព្រៃស្បាតគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋិ ចម្រូងគឺទិដ្ឋិ ការយល់ឆ្លងគឺទិដ្ឋិ ការ
ជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ការក្អួចកាន់ ការប្រកាន់ ការប្រកាន់ខ្ជាប់ ការស្តាប់
អង្អែល ផ្លូវអាក្រក់ ផ្លូវខុស ភាពនៃចិត្តខុស លទ្ធិដូចជាកំពង់ សេចក្តី
ប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅ
ថា ទិដ្ឋិ ។ សូម្បីមិច្ឆាទិដ្ឋិទាំងអស់ ក៏ហៅថា ទិដ្ឋិដែរ ។

[២៧៧] បណ្តាកិលេសវត្ថុទាំងនោះ វិចិកិច្ចា តើដូចម្តេច ។
បុគ្គលនឿងឆ្ងល់ សង្ស័យ ចំពោះព្រះសាស្តា នឿងឆ្ងល់សង្ស័យ
ចំពោះព្រះធម៌ នឿងឆ្ងល់ សង្ស័យ ចំពោះព្រះសង្ឃ នឿងឆ្ងល់
សង្ស័យចំពោះសិក្ខា នឿងឆ្ងល់សង្ស័យ ចំពោះខ្លួនជាប់ណែកខាងដើម

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណិ

អបរទ្ឋេ កង្ខតិ វិចិត្តតិ បុព្វនាបរទ្ឋេ កង្ខតិ
 វិចិត្តតិ ឥទ្ឋប្បច្ចយតាបដិច្ចសម្បជ្ឈន្តេស្ក ធម្មេស្ក
 កង្ខតិ វិចិត្តតិ យា ឧវ្យាណ កង្ខា កង្ខាយនា
 កង្ខាយិតតំ វិមតិ វិចិត្តា ទ្រេឡកំ ទ្រេណាបថោ
 សំសយោ អនេកំសក្កាហោ អាសប្បនា បរិសប្បនា
 អបរិយោតាហនា ធម្មិតតំ ចិត្តស្ស មនោវិលេខា
 អយំ វុច្ចតិ វិចិត្តា ។

[២៧៨] តត្ថ កតមំ ដំនំ ។ យា ចិត្តស្ស
 អកល្យតា អកម្មញ្ញតា ឌីលីយនា សលីយនា លីនំ
 លីយនា លីយិតតំ ដំនំ ដីយនា ដីយិតតំ ចិត្តស្ស
 ឥទំ វុច្ចតិ ដំនំ ។

[២៧៧] តត្ថ កតមំ ឧទ្ធច្ចំ ។ យំ ចិត្តស្ស
 ឧទ្ធច្ចំ អវ្យុបសមោ ចេតសោ វិក្ខេចោ កន្តតំ ចិត្ត-
 ស្ស ឥទំ វុច្ចតិ ឧទ្ធច្ចំ ។

[៣០០] តត្ថ កតមំ អហិរិកំ ។ យំ ន
 ហិរិយតិ ហិរិយិតព្វេន ន ហិរិយតិ ចាបកានំ អក្កិ-
 សលានំ ធម្មានំ សមាបត្តិយា ឥទំ វុច្ចតិ អហិរិកំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ឆ្លៀងឆ្លល់ សង្ស័យ ចំពោះខន្ធ ជាចំណែកខាងចុង ឆ្លៀងឆ្លល់សង្ស័យ
 ចំពោះខន្ធ ទាំងជាចំណែកខាងដើមនិងខាងចុង ឆ្លៀងឆ្លល់ សង្ស័យ
 ចំពោះធម៌ដែលកើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យបច្ច័យនោះ ។ និងសេចក្តីឆ្លៀង
 ឆ្លល់ អាការឆ្លៀងឆ្លល់ ភាពនៃសេចក្តីឆ្លៀងឆ្លល់ ការយល់ស្តាក់ស្តើរ
 ការសង្ស័យ ការបែកចិត្តជាចំពាមពីរ ការបែកជាផ្លូវពីរ ការកន្លងរា ការ
 ប្រកាន់យកចំណែកដ៏ច្រើន ការសាញាប្រដាញ ការសាន់វាន់ចិត្ត ការ
 ប្រកាន់មិនដាច់ស្រេច ភាពនៃចិត្តវិនិច្ឆ័យ ការរសេមរសាមនៃចិត្ត ណា
 ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា វិចិត្តិញ ។

[២៩៨] បណ្តាកិលេសវត្ថុទាំងនោះ បីនេះ តើដូចម្តេច ។ ភាព
 នៃចិត្តមិនស្រួល មិនគួរដល់ការងារ ការជ្រប់នៅ ការសម្ងំនៅ សេចក្តី
 រញ្ជាញ អាការរញ្ជាញ ភាពនៃចិត្តរញ្ជាញ សេចក្តីគុញទ្រាន់ អាការគុញ
 ទ្រាន់ ភាពនៃចិត្តគុញទ្រាន់ ណា នេះហៅថា បីនេះ ។

[២៩៩] បណ្តាកិលេសវត្ថុទាំងនោះ ទទួច្ចៈ តើដូចម្តេច ។
 ភាពនៃចិត្តរើរវាយ ការមិនស្ងប់រម្ងាប់ ការរាយមាយនៃចិត្ត ការភ័ន្ត
 កាំងនៃចិត្ត ណា នេះហៅថា ទទួច្ចៈ ។

[៣០០] បណ្តាកិលេសវត្ថុទាំងនោះ អហិរិកៈ តើដូចម្តេច ។
 ត្រង់ដែលបុគ្គល មិនខ្មាសដោយអំពើដែលគួរខ្មាស មិនខ្មាសដោយការ
 ភប់ប្រសប់នូវអកុសលធម៌ដ៏លាមក នេះហៅថា អហិរិកៈ ។

កំលែសគោច្ចកេ និរុទ្ធតោ

[៣០១] តត្ថ កតមំ អនោត្តប្បំ ។ យំ ន ឪត្ត-
 ប្បតិ ឪត្តប្បតិក្ខេន ន ឪត្តប្បតិ ចាបកានំ អកុស-
 លានំ ធម្មានំ សមាបត្តិយា ឥទំ រុច្ឆតិ អនោត្តប្បំ ។
 ឥមេ ធម្មា កំលេសា ។

[៣០២] កតមេ ធម្មា វោ កំលេសា ។ តេ
 ធម្មេ វេបេត្វា អវសេសា កុសលាកុសលាព្យាកតា
 ធម្មា កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា អបរិយាបដ្ឋា
 វេទនាខន្តោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធន្តោ សព្វញ្ច រូបំ
 អសង្កតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា វោ កំលេសា ។

[៣០៣] កតមេ ធម្មា សង្ក័លេសិកា ។ សា-
 សវំ កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរា
 រូចាវចរា អរូចាវចរា រូបក្ខន្ធន្តោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធន្តោ ឥមេ ធម្មា សង្ក័លេសិកា ។ កតមេ ធម្មា
 អសង្ក័លេសិកា ។ អបរិយាបដ្ឋា មត្តា ច មក្កដលានិ
 ច អសង្កតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា អសង្ក័លេសិកា ។

[៣០៤] កតមេ ធម្មា សង្ក័លិដ្ឋា ។ វិណិ អ-
 កុសលម្ពលានិ លោកោ ខោសោ មោហោ តទេក-
 ដ្ឋា ច កំលេសា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្តោ ។ បេ ។

កិលេសគោត្តកនិទ្ទេស

[៣០១] បណ្តាកិលេសវត្ថុទាំងនោះ អនោត្តប្បៈ តើដូចម្តេច ។
ត្រង់ដែលបុគ្គលមិនតក់ស្លុត ដោយអំពើដែលគួរតក់ស្លុត មិនតក់ស្លុត
ដោយការភ័យប្រសព្វនូវអកុសលធម៌ដ៏លាមក នេះហៅថា អនោត្តប្បៈ ។

នេះពួកធម៌ជាកិលេស ។

[៣០២] ពួកធម៌មិនមែនកិលេស តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌ទាំង
នោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត
ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិ-
ញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌មិនមែនកិលេស ។

[៣០៣] ពួកធម៌គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តើដូចម្តេច ។ ពួក
ធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាតាមាវ-
ចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងរូបក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌
គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។ ពួកធម៌មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តើដូច
ម្តេច ។ មគ្គជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង អសង្ខតធាតុផង នេះ
ពួកធម៌មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។

[៣០៤] ពួកធម៌ដែលសៅហ្មង តើដូចម្តេច ។ អកុសលមូល
៣ យ៉ាង គឺ លោភៈ ទោសៈ មោហៈ ទាំងពួកកិលេសដែលទាំងនៅ
ជាមួយនឹងអកុសលមូល មានលោភៈជាដើមនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។

អរិយធម្មបទិកា ធម្មសង្គណ៍

វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ តំសម្មជ្ជាជំ កាយកម្មំ វេទកម្មំ
 មនោកម្មំ ឥមេ ធម្មា សង្កិល្លជា ។ កតមេ
 ធម្មា អសង្កិល្លជា ។ កុសលាព្យាកតា ធម្មា
 កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា អបរិយាបន្នា
 វេទនាខន្ធនោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ សព្វញ្ច
 រូបំ អសង្កតា ច ជានុ ឥមេ ធម្មា អសង្កិល្លជា ។

(៣០៥) កតមេ ធម្មា កិលេសសម្មយុត្តា ។
 តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា សម្មយុត្តា វេទនាខន្ធនោ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ ឥមេ ធម្មា កិលេស-
 សម្មយុត្តា ។ កតមេ ធម្មា កិលេសវិប្បយុត្តា ។
 តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា វិប្បយុត្តា វេទនាខន្ធនោ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ សព្វញ្ច រូបំ អសង្កតា
 ច ជានុ ឥមេ ធម្មា កិលេសវិប្បយុត្តា ។

(៣០៦) កតមេ ធម្មា កិលេសា ចេវ សង្កិ-
 លេសិកា ច ។ តេវ កិលេសា កិលេសា ចេវ
 សង្កិលេសិកា ច ។ កតមេ ធម្មា សង្កិលេសិកា
 ចេវ ឆោ ច កិលេសា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា
 សង្កិលេសិកា តេ ធម្មេ វេបេត្តា អវសេសា សាសវា

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលប្រកបដោយអកុសលមូលមានលោកៈជាដើមនោះ និង
កាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ដែលតាំងឡើងអំពីអកុសលមូលមានលោកៈ
ជាដើមនោះ នេះពួកធម៌ដែលសៅហ្មង ។ ពួកធម៌ដែលមិនសៅហ្មង
តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ជាគុសល និងអព្យាក្រឹត ជាភាមាវចរ រូបាវចរ
អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំង
អស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌ដែលមិនសៅហ្មង ។

[៣០៥] ពួកធម៌ប្រកបដោយកិលេស តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌
ណា ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ និងវេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
នេះពួកធម៌ប្រកបដោយកិលេស ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកកិលេស តើដូច
ម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំងនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌ ប្រាសចាក
កិលេស ។

[៣០៦] ពួកធម៌ជាកិលេសផង គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង តើ
ដូចម្តេច ។ កិលេសទាំងនោះឯង ជាកិលេសផង គួរដល់សេចក្តីសៅ-
ហ្មងផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនកិលេស
តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងដោយធម៌ទាំងនោះ
រៀវតែធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ប្រកបដោយអាសវៈ

កំលេសពោធិ៍ពេ ឆិក្ខុពោ

កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចន រូមា-
វចន អរូមាវចន រូមក្ខត្តោ ។ មេ ។ វិញ្ញាណ-
ក្ខត្តោ ឥមេ ធម្មា សង្ក័លេសីកា ចេវ ឆោ ច
កំលេសា ។

(៣០៧) កតមេ ធម្មា កំលេសា ចេវ សង្ក័-
លីដ្ឋា ច ។ តេវ កំលេសា កំលេសា ចេវ
សង្ក័លីដ្ឋា ច ។ កតមេ ធម្មា សង្ក័លីដ្ឋា ចេវ
ឆោ ច កំលេសា ។ តេហិ ធម្មេហិ យេ ធម្មា
សង្ក័លីដ្ឋា តេ ធម្មេ វេមេត្តា វេទនាខត្តោ ។ មេ ។
វិញ្ញាណក្ខត្តោ ឥមេ ធម្មា សង្ក័លីដ្ឋា ចេវ ឆោ
ច កំលេសា ។

(៣០៨) កតមេ ធម្មា កំលេសា ចេវ កំលេ-
សសម្បយុត្តោ ច ។ លោភោ មោហេន កំលេសោ
ចេវ កំលេសសម្បយុត្តោ ច មោហោ លោភេន
កំលេសោ ចេវ កំលេសសម្បយុត្តោ ច ឆោសោ
មោហេន កំលេសោ ចេវ កំលេសសម្បយុត្តោ ច
មោហោ ឆោសេន កំលេសោ ចេវ កំលេស-
សម្បយុត្តោ ច មាឆោ មោហេន កំលេសោ

កិលេសពោធិកនិក្ខេប

ជាកុលេស អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាកាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ
និងរូបខ្លួន ។ បេ ។ វិញ្ញាណខ្លួន នេះពួកធម៌គ្រាន់តែគួរដល់សេចក្តី
សៅហ្មង តែមិនមែនកិលេស ។

[៣០៧] ពួកធម៌ជាកិលេសផង សៅហ្មងផង តើដូចម្តេច ។

កិលេសទាំងនោះឯង ជាកិលេសផង សៅហ្មងផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែ
សៅហ្មង តែមិនមែនកិលេស តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា សៅហ្មង
ដោយធម៌ទាំងនោះ រៀកតែធម៌ទាំងនោះចេញ និងវេទនាខ្លួន ។ បេ ។
វិញ្ញាណខ្លួន នេះពួកធម៌ គ្រាន់តែសៅហ្មង តែមិនមែនកិលេស ។

[៣០៨] ពួកធម៌ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង តើដូច

ម្តេច ។ លោកៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយមោហៈ
មោហៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយលោកៈ ទោសៈ
ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយមោហៈ មោហៈ ជាកិ-
លេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយទោសៈ មានៈ ជាកិលេសផង

អរិយធម៌បំណែក ធម្មសង្គណ៍

ចេវ កិលេសសម្បយុត្តោ ច មោហោ មាណេន កិ-
 លេសោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តោ ច ទិដ្ឋិ មោហា-
 ន កិលេសោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តោ ច មោហា
 ទិដ្ឋិយា កិលេសោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តោ ច
 វិចិត្តោ មោហេន កិលេសោ ចេវ កិលេសស-
 ម្បយុត្តោ ច មោហា វិចិត្តោយ កិលេសោ ចេវ
 កិលេសសម្បយុត្តោ ច ដឹងំ មោហេន កិលេសោ
 ចេវ កិលេសសម្បយុត្តោ មោហោ ដឹងេន កិលេ-
 សោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តោ ច ឧទ្ធច្ចំ មោហា-
 ន កិលេសោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តោ មោហោ
 ឧទ្ធច្ចេន កិលេសោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តោ ច
 អហិរិកំ មោហេន កិលេសោ ចេវ កិលេសសម្ប-
 យុត្តោ មោហោ អហិរិកេន កិលេសោ ចេវ កិ-
 លេសសម្បយុត្តោ ច អនោត្តប្បំ មោហេន កិលេ-
 សោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តោ មោហោ អនោត្ត-
 ប្បេន កិលេសោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តោ ច
 លោភោ ឧទ្ធច្ចេន កិលេសោ ចេវ កិលេសសម្ប-
 យុត្តោ ច ឧទ្ធច្ចំ លោភេន កិលេសោ ចេវ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយមោហៈ មោហៈ ជាកិលេសផង
 ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយមានៈ ទិដ្ឋិ ជាកិលេសផង ប្រកប
 ដោយកិលេសផង ដោយមោហៈ មោហៈ ជាកិលេសផង ប្រកប
 ដោយកិលេសផង ដោយទិដ្ឋិ វិចិក្ខុច្ចា ជាកិលេសផង ប្រកបដោយ
 កិលេសផង ដោយមោហៈ មោហៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយ
 កិលេសផង ដោយវិចិក្ខុច្ចា ប៊ិនៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេស-
 ផង ដោយមោហៈ មោហៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង
 ដោយប៊ិនៈ ទុទ្ធច្ចៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយ
 មោហៈ មោហៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយ
 ទុទ្ធច្ចៈ អហិរិកៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយ
 មោហៈ មោហៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយអហិ-
 រិកៈ អនោត្តប្បៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយ
 មោហៈ មោហៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយអ-
 នោត្តប្បៈ លោភៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយ
 ទុទ្ធច្ចៈ ទុទ្ធច្ចៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយលោភៈ

កំលេសពោធិ៍ពេ ឆិរោពេ

កំលេសសសម្បយុត្តញ្ច ទោសោ ឧទ្ធុច្ឆេន កំលេសោ
 ចេវ កំលេសសសម្បយុត្តោ ច ឧទ្ធុច្ឆំ ទោសេន កំ-
 លេសោ ចេវ កំលេសសសម្បយុត្តញ្ច មោហោ ឧទ្ធុ-
 ច្ឆេន កំលេសោ ចេវ កំលេសសសម្បយុត្តោ ច
 ឧទ្ធុច្ឆំ មោហោន កំលេសោ ចេវ កំលេសសសម្ប-
 យុត្តញ្ច មាថោ ឧទ្ធុច្ឆេន កំលេសោ ចេវ កំលេ-
 សសម្បយុត្តោ ច ឧទ្ធុច្ឆំ មាថោន កំលេសោ ចេវ
 កំលេសសសម្បយុត្តញ្ច ទិដ្ឋិ ឧទ្ធុច្ឆេន កំលេសោ ចេវ
 កំលេសសសម្បយុត្តោ ច ឧទ្ធុច្ឆំ ទិដ្ឋិយា កំលេសោ
 ចេវ កំលេសសសម្បយុត្តញ្ច វិចិត្តិញ្ចា ឧទ្ធុច្ឆេន កំ-
 លេសោ ចេវ កំលេសសសម្បយុត្តោ ច ឧទ្ធុច្ឆំ វិចិត្តិ-
 ញ្ចាយ កំលេសោ ចេវ កំលេសសសម្បយុត្តញ្ច មីនំ ឧ-
 ទ្ធុច្ឆេន កំលេសោ ចេវ កំលេសសសម្បយុត្តញ្ច ឧទ្ធុច្ឆំ
 មីនោន កំលេសោ ចេវ កំលេសសសម្បយុត្តញ្ច អហិ-
 រិកំ ឧទ្ធុច្ឆេន កំលេសោ ចេវ កំលេសសសម្បយុត្តញ្ច
 ឧទ្ធុច្ឆំ អហិរិកោន កំលេសោ ចេវ កំលេសសសម្ប-
 យុត្តញ្ច អនោត្តប្បំ ឧទ្ធុច្ឆេន កំលេសោ ចេវ កំលេ-
 សសម្បយុត្តញ្ច ឧទ្ធុច្ឆំ អនោត្តប្បោន កំលេសោ ចេវ

កិលេសគោត្តកនិក្ខេប

ទោសៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយទុដ្ឋច្ចៈ ទុដ្ឋច្ចៈ
 ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយទោសៈ មោហៈ ជា
 កិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយទុដ្ឋច្ចៈ ទុដ្ឋច្ចៈ ជាកិលេស
 ផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយមោហៈ មានៈ ជាកិលេសផង
 ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយទុដ្ឋច្ចៈ ទុដ្ឋច្ចៈ ជាកិលេសផង ប្រកប
 ដោយកិលេសផង ដោយមានៈ ទិដ្ឋិ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិ-
 លេសផង ដោយទុដ្ឋច្ចៈ ទុដ្ឋច្ចៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេស
 ផង ដោយទិដ្ឋិ វិចកិច្ចា ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង
 ដោយទុដ្ឋច្ចៈ ទុដ្ឋច្ចៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយ
 វិចកិច្ចា មីនៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយទុដ្ឋច្ចៈ
 ទុដ្ឋច្ចៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយមីនៈ អហិរិកៈ
 ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយទុដ្ឋច្ចៈ ទុដ្ឋច្ចៈ ជាកិ-
 លេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយអហិរិកៈ អនោត្តប្បៈ ជាកិ-
 លេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយទុដ្ឋច្ចៈ ទុដ្ឋច្ចៈ ជាកិលេសផង

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណំ

កិលេសសម្បយុត្តញ្ច លោកោ អហិរិកេន កិ-
 លេសោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តោ ច អហិរិកំ
 លោកេន កិលេសោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តញ្ច
 ទោសោ អហិរិកេន កិលេសោ ចេវ កិលេសស-
 ម្បយុត្តោ ច អហិរិកំ ទោសេន កិលេសោ ចេវ
 កិលេសសម្បយុត្តញ្ច មោហោ អហិរិកេន កិលេ-
 សោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តោ ច អហិរិកំ មោ-
 ហេន កិលេសោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តញ្ច មាដោ
 អហិរិកេន កិលេសោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តោ ច
 អហិរិកំ មាដេន កិលេសោ ចេវ កិលេសសម្ប-
 យុត្តញ្ច ទិដ្ឋិ អហិរិកេន កិលេសោ ចេវ កិលេស-
 សម្បយុត្តោ ច អហិរិកំ ទិដ្ឋិយា កិលេសោ ចេវ កិ-
 លេសសម្បយុត្តញ្ច វិចិត្តោ អហិរិកេន កិលេសោ
 ចេវ កិលេសសម្បយុត្តោ ច អហិរិកំ វិចិត្តោយ កិ-
 លេសោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តញ្ច បីនំ អហិរិកេន
 កិលេសោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តញ្ច អហិរិកំ បី-
 នេន កិលេសោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តញ្ច ឧទ្ធចំ
 អហិរិកេន កិលេសោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តញ្ច

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយអនោត្តប្បៈ លោភៈ ជាកិលេសផង

ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយអហិរិកៈ អហិរិកៈ ជាកិលេសផង

ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយលោភៈ ទោសៈ ជាកិលេសផង

ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយអហិរិកៈ អហិរិកៈ ជាកិលេសផង

ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយទោសៈ មោហៈ ជាកិលេសផង

ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយអហិរិកៈ អហិរិកៈ ជាកិលេសផង

ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយមោហៈ មានៈ ជាកិលេសផង ប្រកប

ដោយកិលេសផង ដោយអហិរិកៈ អហិរិកៈ ជាកិលេសផង ប្រកប

ដោយកិលេសផង ដោយមានៈ ទិដ្ឋិ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយ

កិលេសផង ដោយអហិរិកៈ អហិរិកៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយ

កិលេសផង ដោយទិដ្ឋិ វិចិក្ខុ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយ

កិលេសផង ដោយអហិរិកៈ អហិរិកៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិ-

លេសផង ដោយវិចិក្ខុ មិនៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង

ដោយអហិរិកៈ អហិរិកៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយ

មិនៈ ទុច្ចៈ ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយអហិរិកៈ

កំលេសគោច្ចពេ និព្វេយេ

អហិរិកំ ឧទ្ធុត្ថេន កំលេសោ ថេវ កំលេស-
 សម្បយុត្តេ អនោត្តប្បំ អហិរិកេន កំលេសោ
 ថេវ កំលេសសម្បយុត្តេ អហិរិកំ អនោត្តប្បេន
 កំលេសោ ថេវ កំលេសសម្បយុត្តេ លោកេ
 អនោត្តប្បេន កំលេសោ ថេវ កំលេសសម្បយុ-
 ត្តោ ច អនោត្តប្បំ លោកេន កំលេសោ ថេវ
 កំលេសសម្បយុត្តេ នោសោ អនោត្តប្បេន កំ-
 លេសោ ថេវ កំលេសសម្បយុត្តោ ច អនោត្តប្បំ
 នោសេន កំលេសោ ថេវ កំលេសសម្បយុត្តេ
 មោហោ អនោត្តប្បេន កំលេសោ ថេវ កំលេស-
 សម្បយុត្តោ ច អនោត្តប្បំ មោហេន កំលេសោ
 ថេវ កំលេសសម្បយុត្តេ មាលោ អនោត្តប្បេន
 កំលេសោ ថេវ កំលេសសម្បយុត្តោ ច អនោត្ត-
 ប្បំ មាលេន កំលេសោ ថេវ កំលេសសម្បយុ-
 ត្តេ ទិដ្ឋិ អនោត្តប្បេន កំលេសោ ថេវ កំ-
 លេសសម្បយុត្តោ ច អនោត្តប្បំ ទិដ្ឋិយា កំលេសោ
 ថេវ កំលេសសម្បយុត្តេ វិចិត្តោ អនោត្តប្បេន
 កំលេសោ ថេវ កំលេសសម្បយុត្តោ ច អនោត្តប្បំ

កំលេសពោធិ៍ពន្លឺ

អហិរិកៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយទុទ្ធច្ចៈ
អនោត្តប្បៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយអហិរិកៈ
អហិរិកៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយអនោត្តប្បៈ
លោកៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយអនោត្តប្បៈ
អនោត្តប្បៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយលោកៈ
ទោសៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយអនោត្តប្បៈ
អនោត្តប្បៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយទោសៈ
មោហៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយអនោត្តប្បៈ
អនោត្តប្បៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយមោហៈ
មានៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយអនោត្តប្បៈ
អនោត្តប្បៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយមានៈ ទិដ្ឋិ
ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយអនោត្តប្បៈ អនោ-
ត្តប្បៈ ជាតិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយទិដ្ឋិ វិចិត្រិច្ចា ជា
តិលេសផង ប្រកបដោយតិលេសផង ដោយអនោត្តប្បៈ អនោត្តប្បៈ

អរិយធម៌ដ៏ពេញលេញ ធម្មសង្គណ៍

វិចិត្រនាយ កិលេសោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តញ្ច ដ៏ធំ អនោត្តប្បន កិលេសោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តញ្ច អនោត្តប្បំ ដ៏ធំ កិលេសោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តញ្ច ឧទ្ធចំ អនោត្តប្បន កិលេសោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តញ្ច អនោត្តប្បំ ឧទ្ធចន កិលេសោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តញ្ច អហិរិកំ អនោត្តប្បន កិលេសោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តញ្ច អនោត្តប្បំ អហិរិកេន កិលេសោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តញ្ច ឥមេ ធម្មា កិលេសោ ចេវ កិលេសសម្បយុត្តា ច ។ កតមេ ធម្មា កិលេសសម្បយុត្តា ចេវ ធា ច កិលេសោ ។ តេហិ ធម្មហិ យេ ធម្មា សម្បយុត្តា តេ ធម្ម វិបេត្តា វេទនាខន្ធោ ។ មេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ ឥមេ ធម្មា កិលេសសម្បយុត្តា ចេវ ធា ច កិលេសោ ។

(៣០៧) កតមេ ធម្មា កិលេសវិប័យុត្តា សង្កិលេសិកា ។ តេហិ ធម្មហិ យេ ធម្មា វិប័យុត្តា សាសវា កុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចន រូបាវចន អរូបាវចន រូបក្ខន្ធនោ ។ មេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយវិចិត្រិតា ថ្មីនៈ ជា
 កិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយអនោត្តប្បៈ អនោត្តប្បៈ
 ជាកិលេសផង ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយថ្មីនៈ ទទ្ធច្ចៈ ជាកិលេសផង
 ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយអនោត្តប្បៈ អនោត្តប្បៈ ជាកិលេសផង
 ប្រកបដោយកិលេសផង ដោយទទ្ធច្ចៈ អហិរិកៈ ជាកិលេសផង ប្រកប
 ដោយកិលេសផង ដោយអនោត្តប្បៈ អនោត្តប្បៈ ជាកិលេសផង ប្រកប
 ដោយកិលេសផង ដោយអហិរិកៈ នេះពួកធម៌ជាកិលេសផង ប្រកប
 ដោយកិលេសផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយកិលេស តែមិនមែន
 ជាកិលេស តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រកបដោយធម៌ទាំងនោះ រៀរ
 តែធម៌ទាំងនោះចេញ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌
 គ្រាន់តែប្រកបដោយកិលេស តែមិនមែនជាកិលេស ។

(៣០៧) ពួកធម៌ ប្រាសចាកកិលេស តែគួរដល់សេចក្តី
 សៅហ្មង តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ប្រាសចាកធម៌ទាំង
 នោះ ពួកធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល និងអព្យាក្រឹត ជា
 កាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងរូបក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ

បិដ្ឋិនុកោ និក្ខេបោ

ឥមេ ធម្មា កិលេសវិប្បយុត្តា សង្កិលេសិកា ។ ក-
 តមេ ធម្មា កិលេសវិប្បយុត្តា អសង្កិលេសិកា ។
 អបរិយាបន្នា មត្តា ច មត្តដលានិ ច អសង្កតា ច ជានុ
 ឥមេ ធម្មា កិលេសវិប្បយុត្តា អសង្កិលេសិកា ។

[៣០០] កតមេ ធម្មា ទស្សនេន បហានត្វា ។
 តិណិ សញ្ញោជនានិ សក្កាយទិដ្ឋិ វិចិត្តិច្ឆា សីល-
 ព្វតបរាមាសោ ។

[៣០១] តត្ថ កតមា សក្កាយទិដ្ឋិ ។ ឥធម
 អស្សុតវា បុត្តជ្ជនោ អរិយានំ អទស្សវី អរិយធម្ម-
 ស្ស អកោវិទោ អរិយធម្ម អវិជិតោ សប្បវិសានំ
 អទស្សវី សប្បវិសធម្មស្ស អកោវិទោ សប្បវិស-
 ធម្ម អវិជិតោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ រូបវនំ
 វា អត្តានំ អត្តនិ វា រូបំ រូបស្មី វា អត្តានំ វេទនំ
 ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ សង្ខារ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ វិញ្ញាណវនំ វា
 អត្តានំ អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណស្មី វា អត្តានំ
 យា ឯវរូទា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ។ បេ ។ វិបរិយេសក្កា-
 ហោ អយំ វុច្ចតិ សក្កាយទិដ្ឋិ ។

បដិវត្តន៍ក្រុម

នេះពួកធម៌ប្រាសចាកកិលេស តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។ ពួកធម៌
ប្រាសចាកកិលេសផង មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង តើដូចម្តេច ។
មគ្គជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង អសង្ខតធាតុផង នេះពួកធម៌
ប្រាសចាកកិលេសផង មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង ។

(៣១០) ពួកធម៌គួរលះ ដោយទស្សនៈ (សោតាបត្តិមគ្គ)

តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាជនៈ ៣ គឺ សក្កាយទិដ្ឋិ វិចិក្ខុំចា និន័សីលពូត-
បរាមាសៈ ។

(៣១១) បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ សក្កាយទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។

បឋជនកងលោកនេះ ជាអ្នកមិនចេះដឹង មិនឃើញពួកព្រះអរិយៈ មិន
ឈ្លាសវៃកងអរិយធម៌ មិនបានទូន្មានខ្លួនកងអរិយធម៌ មិនបានឃើញ
ពួកសប្បុរស មិនឈ្លាសវៃកងសប្បុរសធម៌ មិនបានទូន្មានខ្លួនកងសប្បុ-
រសធម៌ រមែងយល់ឃើញរូបថាជាខ្លួន ឃើញខ្លួនថាមានរូបខ្លះ ឃើញ
រូបថាមានកងខ្លួនខ្លះ ឃើញខ្លួនថាមានកងរូបខ្លះ ឃើញវេទនា ។ បេ ។
សញ្ញា ។ បេ ។ សង្ខារ ។ បេ ។ ឃើញវិញ្ញាណថាជាខ្លួន ឃើញខ្លួន
ថាមានវិញ្ញាណខ្លះ ឃើញវិញ្ញាណថាមានកងខ្លួនខ្លះ ឃើញខ្លួនថាមាន
កងវិញ្ញាណខ្លះ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់កងការស្វែង
រកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា សក្កាយទិដ្ឋិ ។

អរិយធម៌បំណែក ធម្មសង្គណ៍

[៣០២] តត្ថ កតមា វិចិត្រិញ្ញា ។ សត្តវិ
កត្តិវិ វិចិត្រិញ្ញិវិ ។ បេ ។ បម្មិតត្តំ ចិត្តស្ស មនោ-
វិលេខោ អយំ វុច្ចតិ វិចិត្រិញ្ញា ។

[៣០៣] តត្ថ កតមោ សីលព្វតបរាមាសោ ។
ឥតោ ពហំទ្ធា សមណាប្រាហ្មណានំ សីលេន សុទ្ធិ
វតេន សុទ្ធិ សីលព្វតេន សុទ្ធិវិ យា ឃុវុចា ទិដ្ឋិ
ទិដ្ឋិកតំ ។ បេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុច្ចតិ
សីលព្វតបរាមាសោ ។

[៣០៤] ឥមាទិ វិណិ សញ្ញាជនាទិ តទេក-
ដ្ឋា ច កិលេសា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្តោ ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្តោ តំសម្បដ្ឋានំ កាយកម្មំ វិចិត្តកម្មំ
មនោកម្មំ ឥមេ ធម្មា ទិស្សនេន បហាតព្វា ។
កតមេ ធម្មា ន ទិស្សនេន បហាតព្វា ។ តេ ធម្មេ
វេយេត្វា អវសេសា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា
កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា អបរិយាបដ្ឋា វេទ-
នាខន្តោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្តោ សព្វញ្ច រូបំ
អសដ្ឋតា ច ជានុ ឥមេ ធម្មា ន ទិស្សនេន
បហាតព្វា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

(៣១២) បណ្ណាសញ្ញោជនៈទាំងនោះ វិចិត្តិច្ឆា តើដូចម្តេច ។
បុគ្គលឡើងឆ្ងល់ សង្ស័យ ចំពោះព្រះសាស្តា ។ បេ ។ ភាពនៃចិត្ត
រឹងរូស ការរសេមរសាមនៃចិត្ត នេះហៅថា វិចិត្តិច្ឆា ។

(៣១៣) បណ្ណាសញ្ញោជនៈទាំងនោះ សីលពូតបរាមាសៈ តើដូច
ម្តេច ។ ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ខាងក្រៅអំពីសាសនានេះ (យល់ឃើញ)
ថា សេចក្តីបរិសុទ្ធដោយសីល បរិសុទ្ធដោយវិត បរិសុទ្ធដោយសីល
និងវិត ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស
ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា សីលពូតបរាមាសៈ ។

(៣១៤) សញ្ញោជនៈ ៣ នេះ ទាំងពួកកិលេសដែលតាំងនៅជា
មួយនឹងសញ្ញោជនៈនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែល
ប្រកបដោយសញ្ញោជនៈនោះ កាយកម្ម វចិត្តកម្ម មនោកម្ម ដែលតាំង
ឡើង អំពីសញ្ញោជនៈនោះ នេះពួកធម៌ គួរលះដោយទេស្យនៈ ។
ពួកធម៌មិនគួរលះ ដោយទេស្យនៈ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌ទាំងនោះ
ចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត
ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្កតធាតុ នេះពួកធម៌ មិនគួរលះ
ដោយទេស្យនៈ ។

បិដ្ឋិទុកេ និព្វេយេ

(៣១៥) កតមេ ធម្មា ភាវនាយ បហានត្វា ។
 អវសេសោ លោភោ ធានោ មោហោ តទេកង្ក
 ច កិលេសា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ទោ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណត្វា តំសម្បជ្ជានំ កាយកម្មំ វចីកម្មំ មនោ-
 កម្មំ ឥមេ ធម្មា ភាវនាយ បហានត្វា ។ កតមេ
 ធម្មា ន ភាវនាយ បហានត្វា ។ តេ ធម្មេ វេបេត្តា
 អវសេសា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមា-
 វចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា អបរិយាបន្នា វេទនាខ-
 ន្ទោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណត្វា សត្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា
 ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា ន ភាវនាយ បហានត្វា ។

(៣១៦) កតមេ ធម្មា ទស្សនន បហានត្វ-
 ហេតុកា ។ តិណិ សញ្ញោជនានិ សក្កាយទិដ្ឋិ
 វិចីកិញ្ញា សីលត្វតបរាមាសោ ។

(៣១៧) តត្ថ កតមា សក្កាយទិដ្ឋិ ។ ឥធម
 អស្សតវំ បុត្តជនោ អរិយានំ អទស្សវី អរិយធម្ម-
 ស្ស អកោវិទោ អរិយធម្មេ អវិជិតោ សប្បវិសានំ
 អទស្សវី សប្បវិសធម្មស្ស អកោវិទោ សប្បវិស-
 ធម្មេ អវិជិតោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សិត រូបវនំ

ចម្លើយទុកនិព្វេប

(៣១៥) ពួកធម៌គួរលះដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។ លោកៈ
 ទោសៈ មោហៈ ដ៏សេសសល់ ទាំងពួកកិលេស ដែលទាំងនៅ
 ជាមួយនឹងកិលេស មានលោកៈជាដើមនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណខន្ធ ដែលប្រកបដោយកិលេស មានលោកៈជាដើមនោះ
 កាយកម្ម វិចីកម្ម មនោកម្ម ដែលទាំងឡើងអំពីកិលេស មានលោកៈ
 ជាដើមនោះ នេះពួកធម៌ គួរលះដោយការវិនា ។ ពួកធម៌ មិនគួរ
 លះដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏
 សេសសល់ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាកាមាវចរ រូបាវចរ
 អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណខន្ធ រូបទាំងអស់
 និងអសន្ធិតណាតុ នេះពួកធម៌មិនគួរលះដោយការវិនា ។

(៣១៦) ពួកធម៌មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈ តើដូចម្តេច ។
 សញ្ញាជនៈ ៣ គឺ សក្កាយទិដ្ឋិ វិចីកិញ្ចា និងសីលព្យាបាទមាសៈ ។

(៣១៧) បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ សក្កាយទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។
 បឋជនក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមិនចេះដឹង មិនបានឃើញពួកព្រះអរិយៈ
 មិនឈ្លាសវៃក្នុងអរិយធម៌ មិនបានទូន្មានខ្លួន ក្នុងអរិយធម៌ មិនបាន
 ឃើញពួកសប្បុរស មិនឈ្លាសវៃ ក្នុងសប្បុរសធម៌ មិនបានទូន្មានខ្លួន
 ក្នុងសប្បុរសធម៌ វេមន័យលំឃើញរូបថាជាខ្លួន ឃើញខ្លួនថាមានរូបខ្លះ

អវិជ្ជាបដិកេ ធម្មសង្កណំ

វា អត្តានំ អត្តនិ វា រូបំ រូបស្មី វា អត្តានំ វេទនំ
 ។ បេ ។ សញ្ញាញ ។ បេ ។ សង្ខារេ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ វិញ្ញាណវន្តំ វា
 អត្តានំ អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណស្មី វា អត្តានំ
 យា ឯវុចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ។ បេ ។ វិបរិយេសក្កា-
 ហោ អយំ វុច្ឆតិ សក្កាយទិដ្ឋិ ។

(៣១៨) តត្ថ កតមា វិចិក្កិញ្ញា ។ សត្តរិ
 កត្តតិ វិចិក្កិញ្ញតិ ។ បេ ។ ធម្មិកត្តំ ចិត្តស្ស មនោ-
 វិលេខោ អយំ វុច្ឆតិ វិចិក្កិញ្ញា ។

(៣១៩) តត្ថ កតមោ សីលព្វតបរាមាសោ ។
 ឥតោ ពហិទ្ធា សមណាព្រាហ្មណានំ សីលេន សុទ្ធិ
 វតេន សុទ្ធិ សីលព្វតេន សុទ្ធិតិ យា ឯវុចា ទិដ្ឋិ
 ទិដ្ឋិកតំ ។ បេ ។ វិបរិយេសក្កាហោ អយំ វុច្ឆតិ
 សីលព្វតបរាមាសោ ។

(៣២០) ឥមានិ តីណិ សញ្ញោជនានិ តទេកដ្ឋា
 ច កិលេសា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ទោ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា តំសម្បដ្ឋានំ កាយកម្មំ វិចិកម្មំ មនោ-
 កម្មំ ឥមេ ធម្មា ទស្សនេន បហាតព្វហេតុកា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

ឃើញរូបថាមានកងខ្លួនខ្លះ ឃើញខ្លួនថាមានកងរូបខ្លះ (ឃើញ) វេទនា
 ។ រូ ។ សញ្ញា ។ រូ ។ សង្ខារ ។ រូ ។ ឃើញវិញ្ញាណថាជាខ្លួន
 ឃើញខ្លួនថាមានវិញ្ញាណខ្លះ ឃើញវិញ្ញាណថាមានកងខ្លួនខ្លះ ឃើញ
 ខ្លួនថាមានកងវិញ្ញាណខ្លះ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ រូ ។ ការប្រកាន់កង
 ការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា សក្កាយ-
 ទិដ្ឋិ ។

(៣១៨) បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ វិចិក្ខុថា តើដូចម្តេច ។
 បុគ្គលឡើងចូល សង្ឃ្រយ ចំពោះព្រះសាស្តា ។ រូ ។ ភាពនៃសេចក្តី
 រឹងរូស ការរសេមរសាមនៃចិក្ខុ នេះហៅថា វិចិក្ខុថា ។

(៣១៩) បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ សីលពូកបរាមាសៈ តើដូច
 ម្តេច ។ ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ខាងក្រៅអំពីសាសនានេះ (យល់ឃើញ)
 ថា សេចក្តីបរិសុទ្ធដោយសីល បរិសុទ្ធដោយវ័ត បរិសុទ្ធដោយសីល
 និងវ័ត និងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ រូ ។ ការប្រកាន់កងការស្វែងរកខុស
 ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា សីលពូកបរាមាសៈ ។

(៣២០) សញ្ញាជនៈ៣នេះ និងពួកកិលេសដែលតាំងនៅជាមួយ
 នឹងសញ្ញាជនៈនោះ វេទនាខ្លួន ។ រូ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលប្រកប
 ដោយសញ្ញាជនៈនោះ កាយកម្ម វិចិកម្ម មនោកម្ម ដែលតាំងឡើង
 អំពីសញ្ញាជនៈនោះ នេះពួកធម៌ មានហេតុគុណដោយទស្សនៈ ។

បដិទុកោ និព្វេយោ

តំណី សុញ្ញោជនានិ សក្កាយនិដ្ឋំ វិចិត្តិញ្ញា សីល-
 ព្វតបរាមាសោ ឥមេ ធម្មា និស្សនេន បហានត្យា^(១) ។
 តទេកេដ្ឋា^(២) លោកោ ទោសោ មោហោ ឥមេ ធម្មា
 និស្សនេន បហានត្យហេត្វ^(៣) ។ តទេកេដ្ឋា ច កិលេ-
 សា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធា តំសម្បដ្ឋានំ កាយកម្មំ វចីកម្មំ មនោ-
 កម្មំ ឥមេ ធម្មា និស្សនេន បហានត្យហេតុកា ។
 កតមេ ធម្មា ន និស្សនេន បហានត្យហេតុកា ។
 តេ ធម្មេ វេបេត្វា អវសេសា កុសលាកុសលាព្យា-
 កតា ធម្មា កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា អបរិយា-
 បដ្ឋា វេទនាខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា សព្វញ្ញ
 រូបំ អសម្ពុតា ច ជានុ ឥមេ ធម្មា ន និស្សនេន
 បហានត្យហេតុកា ។

[៣២០] កតមេ ធម្មា ភាវនាយ បហានត្យ-
 ហេតុកា ។ អវសេសោ លោកោ ទោសោ មោហោ
 ឥមេ ធម្មា ភាវនាយ បហានត្យហេត្វ ។ តទេកេដ្ឋា
 ច កិលេសា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធា ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា តំសម្បដ្ឋានំ កាយកម្មំ វចីកម្មំ

១. ឱ. បហានត្យហេតុកា ។ ២ ឱ. ធម្មត្ថេ បសទ្ធោ អត្ថិ ។ ៣ ឱ. បហានត្យហេតុកា ។

បិដ្ឋិនុក្ខនិក្ខេប

សញ្ញាជនៈ ព្យ គឺ សកាយទិដ្ឋិ វិចិត្រច្ឆា នឹងសីលព្យាបរាមាសៈ នេះ
 ពួកធម៌គួរលះដោយទស្សនៈ ។ លោកៈ ទោសៈ មោហៈ ដែលតាំង
 នៅជាមួយនឹងសញ្ញាជនៈនោះ នេះពួកធម៌ មានហេតុគួរលះដោយទស្ស-
 នៈ ។ ទាំងពួកកិលេសដែលតាំងនៅ ជាមួយនឹងកិលេសមានលោកៈ
 ជាដើមនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលប្រកបដោយកិ-
 លេសមានលោកៈជាដើមនោះ កាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ដែលតាំង
 ឡើងអំពីកិលេសមានលោកៈជាដើមនោះ នេះពួកធម៌មានហេតុគួរលះ
 ដោយទស្សនៈ ។ ពួកធម៌មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ តើដូច
 ម្តេច ។ វៀវត្តធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាកុសល
 អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាកាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយា-
 ចន្ធ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសន្តត
 ធាតុ នេះពួកធម៌មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ ។

[៣២១] ពួកធម៌មានហេតុគួរលះដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។
 លោកៈ ទោសៈ មោហៈ ដ៏សេសសល់ នេះពួកធម៌ មានហេតុ
 គួរលះ ដោយការវិនា ។ ទាំងពួកកិលេស ដែលតាំងនៅជាមួយ នឹង
 កិលេសមានលោកៈជាដើមនោះ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 ដែលប្រកបដោយកិលេស មានលោកៈជាដើមនោះ កាយកម្ម វចីកម្ម

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណំ

មនោកម្មំ ឥមេ ធម្មា ភាវនាយ បហានត្វហេតុ-
 កា ។ កតមេ ធម្មា ន ភាវនាយ បហានត្វហេតុ-
 កា ។ តេ ធម្មេ វេបេត្វា អវសេសា កុសលាកុ-
 សលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរេ រូចាវចរេ អរូចាវ-
 ចរេ អបរិយាបន្នេ វេទនាខន្ធលោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធលោ សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា
 ន ភាវនាយ បហានត្វហេតុកា ។

(៣២២) កតមេ ធម្មា សវិតក្កា ។ សវិតក្ក-
 ភូមិយំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ អបរិយាបន្នេ វិតក្កំ
 វេបេត្វា តំសច្ចយុត្តោ វេទនាខន្ធលោ ។ បេ ។ វិញ្ញា-
 ណក្ខន្ធលោ ឥមេ ធម្មា សវិតក្កា ។ កតមេ ធម្មា
 អវិតក្កា ។ អវិតក្កភូមិយំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ
 អរូចាវចរេ អបរិយាបន្នេ វេទនាខន្ធលោ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធលោ វិតក្កា ច សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា
 ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា អវិតក្កា ។

(៣២៣) កតមេ ធម្មា សវិចារ ។ សវិចារភូមិ-
 យំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ អបរិយាបន្នេ វិចារំ វេបេត្វា
 តំសច្ចយុត្តោ វេទនាខន្ធលោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធលោ

អភិធម្មបិណ្ឌ ធម្មសង្កណ៍

មនោកម្ម ដែលតាំងឡើងអំពីកិលេសមានលោភៈជាដើមនោះ នេះពួក
 ធម៌ មានហេតុគួរលះដោយការវិនា ។ ពួកធម៌មានហេតុមិនគួរលះ
 ដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌ដ៏សេស
 សល់ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាកាមាវចរ រូបាវចរ
 អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់
 និងអសន្ធិតណត្ត នេះពួកធម៌ មានហេតុមិនគួរលះដោយការវិនា ។

(៣២២) ពួកធម៌ប្រកបដោយវិតក្កៈ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែវិតក្កៈ

ក្នុងសវិតក្កក្ខម៍ ជាកាមាវចរ រូបាវចរ អបរិយាបន្នៈចេញ វេទនា-
 ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលប្រកបដោយវិតក្កៈនោះ នេះពួកធម៌
 ប្រកបដោយវិតក្កៈ ។ ពួកធម៌មិនមានវិតក្កៈ តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ក្នុងអវិតក្កក្ខម៍ ជាកាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ
 អបរិយាបន្នៈ និងវិតក្កៈផង រូបទាំងអស់ផង អសន្ធិតណត្តផង នេះពួក
 ធម៌មិនមានវិតក្កៈ ។

(៣២៣) ពួកធម៌ ប្រកបដោយវិចារៈ (ការពិចារណា)

តើដូចម្តេច ។ វៀរតែវិចារៈ ក្នុងសវិចារក្ខម៍ ជាកាមាវចរ
 រូបាវចរ អបរិយាបន្នៈចេញ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ

បិដ្ឋក្កោ និព្វេណ

ឥមេ ធម្មា សវីចារា ។ កតមេ ធម្មា អវីចារា ។ អវិចារាក្ខមិយំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ អរូចាវចរេ អបរិយាបន្នេ វេទនាខន្ធើ ។ មេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធើ វិចារោ ច សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា អវីចារា ។

(៣២២) កតមេ ធម្មា សប្បីតិកា ។ សប្បីតិកក្ខមិយំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ អបរិយាបន្នេ បីតិវេយត្វា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធើ ។ មេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធើ ឥមេ ធម្មា សប្បីតិកា ។ កតមេ ធម្មា អប្បីតិកា ។ អប្បីតិកក្ខមិយំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ អរូចាវចរេ អបរិយាបន្នេ វេទនាខន្ធើ ។ មេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធើ បីតិ ច សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា អប្បីតិកា ។

(៣២៥) កតមេ ធម្មា បីតិសហគតា ។ បីតិក្ខមិយំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ អបរិយាបន្នេ បីតិវេយត្វា តំសម្បយុត្តោ វេទនាខន្ធើ ។ មេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធើ ឥមេ ធម្មា បីតិសហគតា ។ កតមេ ធម្មា ធម្មា បីតិសហគតា ។ ធម្មា បីតិក្ខមិយំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ អរូចាវចរេ អបរិយាបន្នេ វេទនាខន្ធើ ។ មេ ។

បិដ្ឋិនុកនិក្ខេប

ដែលប្រកបដោយវិចារៈនោះ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយវិចារៈ ។ ពួកធម៌
មិនមានវិចារៈ តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ក្នុង
អវិចារក្ខមិ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ និងវិចារៈ
ផង រូបទាំងអស់ផង អសន្ធិតធាតុផង នេះពួកធម៌មិនមានវិចារៈ ។

(៣២៤) ពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបីតិ តើដូចម្តេច ។ វៀរ
តែបីតិ ក្នុងសប្បីតិក្ខមិ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អបរិយាបន្នៈចេញ
វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលប្រកបដោយបីតិនោះ នេះពួកធម៌
ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបីតិ ។ ពួកធម៌មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបីតិ តើ
ដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ក្នុងសប្បីតិក្ខមិ ជាតា-
មាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ និងបីតិផង រូបទាំងអស់ផង
អសន្ធិតធាតុផង នេះពួកធម៌មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបីតិ ។

(៣២៥) ពួកធម៌ប្រកបដោយបីតិ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែបីតិ ក្នុង
បីតិក្ខមិ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈចេញ វេទនាខន្ធ
។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលប្រកបដោយបីតិនោះ នេះពួកធម៌ប្រកប
ដោយបីតិ ។ ពួកធម៌មិនប្រកបដោយបីតិ តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ

អភិធម្មបំណែ ធម្មសង្គណ៍

វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ បីតិ ច សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច
ធាតុ ឥមេ ធម្មា ន បីតិសហគតា ។

(៣២៦) កតមេ ធម្មា សុខសហគតា ។
សុខក្ខមិយំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ អបរិយាបន្នេ សុខំ
វិបេត្តា តំសម្បយុត្តោ សញ្ញាខន្ធនោ សដ្ឋារក្ខន្ធនោ
វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ ឥមេ ធម្មា សុខសហគតា ។ កត-
មេ ធម្មា ន សុខសហគតា ។ ន សុខក្ខមិយំ
កាមាវចរេ រូចាវចរេ អរូចាវចរេ អបរិយាបន្នេ វេទ-
នាខន្ធនោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ សុខញ្ច សព្វញ្ច
រូបំ អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ ធម្មា ន សុខសហគតា ។

(៣២៧) កតមេ ធម្មា ឧបេក្ខាសហគតា ។
ឧបេក្ខាក្ខមិយំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ អរូចាវចរេ អបរិ-
យាបន្នេ ឧបេក្ខំ វិបេត្តា តំសម្បយុត្តោ សញ្ញាខន្ធនោ
សដ្ឋារក្ខន្ធនោ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ ឥមេ ធម្មា ឧបេក្ខា-
សហគតា ។ កតមេ ធម្មា ន ឧបេក្ខាសហគតា ។
ន ឧបេក្ខាក្ខមិយំ កាមាវចរេ រូចាវចរេ អរូចាវចរេ
អបរិយាបន្នេ វេទនាខន្ធនោ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ
ឧបេក្ខា ច សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច ធាតុ ឥមេ
ធម្មា ន ឧបេក្ខាសហគតា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ក្នុងទីមិនមែនជាបីតិក្ខមិ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ និងបីតិផង រូបទាំងអស់ផង អសង្ខតធាតុផង នេះពួកធម៌ មិនប្រកបដោយបីតិ ។

(៣២៦) ពួកធម៌ប្រកបដោយសុខៈ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែសុខៈ ក្នុងសុខក្ខមិ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អបរិយាបន្នៈចេញ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយសុខៈនោះ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយសុខៈ ។ ពួកធម៌មិនប្រកបដោយសុខៈ តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ក្នុងទីមិនមែនជាសុខក្ខមិ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ និងសុខៈផង រូបទាំងអស់ផង អសង្ខតធាតុផង នេះពួកធម៌ មិនប្រកបដោយសុខៈ ។

(៣២៧) ពួកធម៌ប្រកបដោយទេវកា តើដូចម្តេច ។ វៀរតែទេវកាក្នុងទេវកាក្ខមិ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈចេញ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលប្រកបដោយទេវកានោះ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយទេវកា ។ ពួកធម៌មិនប្រកបដោយទេវកា តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ក្នុងទីមិនមែនជាទេវកាក្ខមិ ជាតាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ និងទេវកាផង រូបទាំងអស់ផង អសង្ខតធាតុផង នេះពួកធម៌មិនប្រកបដោយទេវកា ។

បិដ្ឋិទុកេ និរុទ្ទេ

[៣២៨] កតមេ ធម្មា កាមាវចរា ។ ហេដ្ឋតោ
 អវិចិត្តិយំ បរិយន្តំ ករិត្តា ឧបរតោ បរិនិម្មិត-
 វសវត្ថំ ទេវេ អន្តោ ករិត្តា យំ ឯតស្មី អន្តរេ ឯត្តា-
 វចរា ឯត្ត បរិយាបន្នា ខន្ធជាតុអាយតនា រូចា វេទ-
 នា សញ្ញា សម្ពាវា វិញ្ញាណំ ឥមេ ធម្មា កាមាវច-
 រា ។ កតមេ ធម្មា ន កាមាវចរា ។ រូចាវចរា
 អរូចាវចរា អបរិយាបន្នា ឥមេ ធម្មា ន កាមាវចរា ។

[៣២៩] កតមេ ធម្មា រូចាវចរា ។ ហេដ្ឋតោ
 ព្រហ្មលោកំ បរិយន្តំ ករិត្តា ឧបរតោ អកនិដ្ឋេ
 ទេវេ អន្តោ ករិត្តា យំ ឯតស្មី អន្តរេ ឯត្តាវចរា ឯត្ត
 បរិយាបន្នា សមាបន្នស្ស វា ឧបបន្នស្ស វា ទិដ្ឋធម្ម-
 សុខវិហារិស្ស វា ចិត្តចេតសិកា ធម្មា ឥមេ ធម្មា
 រូចាវចរា ។ កតមេ ធម្មា ន រូចាវចរា ។ កាមាវចរា
 អរូចាវចរា អបរិយាបន្នា ឥមេ ធម្មា ន រូចាវចរា ។

[៣៣០] កតមេ ធម្មា អរូចាវចរា ។ ហេដ្ឋតោ
 អាណាសានញ្ញាយតនុបកេ ទេវេ បរិយន្តំ ករិត្តា
 ឧបរតោ នេវសញ្ញាណសញ្ញាយតនុបកេ ទេវេ អន្តោ

បិដ្ឋិទុក្ខវិញ្ញាណ

(៣២៨) ពួកធម៌ជាតាមាវចរ តើដូចម្តេច ។ ខាងក្រោម កំណត់
 យកអវិចារកជាទីបំផុត ខាងលើ កំណត់យកបរនិម្មិតវិសវត្តទៅលោក
 ជាទីបំផុត ទីណា ដែលមានកងចន្លោះនេះ ខន្ធ ធាតុ អាយតនៈ
 រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ដែលគ្រាប់ចុះកងទីនេះ រាប់
 បញ្ចូលកងទីនេះ នេះពួកធម៌ជាតាមាវចរ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាតាមាវចរ
 តើដូចម្តេច ។ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌មិនមែន
 ជាតាមាវចរ ។

(៣២៩) ពួកធម៌ជារូបាវចរ តើដូចម្តេច ។ ខាងក្រោម កំណត់
 យកព្រហ្មលោកជាទីបំផុត ខាងលើ កំណត់យកអកនិដ្ឋទៅលោកជា
 ទីបំផុត ទីណាដែលមានកងចន្លោះនេះ ធម៌គឺចិត្តនិងចេតសិក ដែលគ្រាប់
 ចុះកងទីនេះ រាប់បញ្ចូលកងទីនេះ នៃបុគ្គលអកចូល (កាន់សមាបត្តិ) ឬ
 បុគ្គលដែលកើតហើយ ឬក៏បុគ្គលអកនៅជាសុខកងបច្ចុប្បន្ន នេះពួកធម៌
 ជារូបាវចរ ។ ពួកធម៌មិនមែនជារូបាវចរ តើដូចម្តេច ។ តាមាវចរ
 អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌មិនមែនជារូបាវចរ ។

(៣៣០) ពួកធម៌ ជារូបាវចរ តើដូចម្តេច ។ ខាងក្រោម
 កំណត់យកពួកទៅតា ដែលកើតកងអាកាសានញាយតនកត ជាទីបំផុត
 ខាងលើ កំណត់យកទៅតា ដែលកើតកងនៃវិសញ្ញានញាយតនកត

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

ករិត្តា យំ ឯតស្មី អន្តរេ ឯត្តាវចន ឯត្ត បរិយាបន្នា
 សមាបន្នស្ស វា ឧបបន្នស្ស វា ទិដ្ឋធម្មសុខវិហា-
 រិស្ស វា ចិត្តចេតសិកា ធម្មា ឥមេ ធម្មា អរូចាវ-
 ចន ។ កតមេ ធម្មា ន អរូចាវចន ។ កាមាវចន
 រូចាវចន អបរិយាបន្នា ឥមេ ធម្មា ន អរូចាវចន ។

(៣៣០) កតមេ ធម្មា បរិយាបន្នា ។ សា-
 សវា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចន
 រូចាវចន អរូចាវចន រូបក្ខន្ធា ។ មេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា
 ឥមេ ធម្មា បរិយាបន្នា ។ កតមេ ធម្មា អបរិយា-
 បន្នា ។ មត្តា ច មក្កដលានិ ច អសង្កតា ច ជានុ
 ឥមេ ធម្មា អបរិយាបន្នា ។

(៣៣២) កតមេ ធម្មា និយ្យានិកា ។ ចត្តា-
 រោ មត្តា អបរិយាបន្នា ឥមេ ធម្មា និយ្យានិកា ។
 កតមេ ធម្មា អនិយ្យានិកា ។ តេ ធម្មេ វេយេត្តា
 អវសេសា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមា-
 វចន រូចាវចន អរូចាវចន អបរិយាបន្នា វេទនាខន្ធា
 ។ មេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា សព្វញ្ច រូបំ អសង្កតា ច
 ជានុ ឥមេ ធម្មា អនិយ្យានិកា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ជាទីបំផុត ទីណា ដែលមានកងចន្លោះនេះ ធម៌គឺចិត្តនិងចេតសិក គ្រាប់
 ចុះកងទីនេះ រាប់បញ្ចូលកងទីនេះ នៃបុគ្គលអកុសល (កាន់សមាបត្តិ)
 ឬបុគ្គលដែលទៅកើតហើយ ឬក៏បុគ្គលអកុសលនៅជាសុខ ក៏បច្ចុប្បន្ន
 នេះពួកធម៌ជាអរូបាវចរ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាអរូបាវចរ តើដូចម្តេច ។
 កាមាវចរ រូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌មិនមែនជាអរូបាវចរ ។

(៣៣១) ពួកធម៌ជាបរិយាបន្នៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ប្រកប
 ដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាកាមាវចរ រូបា-
 វចរ អរូបាវចរ និងរូបក្ខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ជាអបរិ-
 យាបន្នៈ ។ ពួកធម៌ជាអបរិយាបន្នៈ តើដូចម្តេច ។ មគ្គផល ផលនៃ
 មគ្គផល អសង្ខតធាតុផល នេះពួកធម៌ជាអបរិយាបន្នៈ ។

(៣៣២) ពួកធម៌ជានិយ្យានិកៈ (ធម៌នាំសត្វឲ្យរួចចាកវដ្តៈ) តើ
 ដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌ជានិយ្យានិកៈ ។ ពួក
 ធម៌ជានិយ្យានិកៈ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌ទាំងនោះចេញ ពួកធម៌
 ដ៏សេសសល់ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជាកាមាវចរ រូបា-
 វចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូប
 ទាំងអស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌ជានិយ្យានិកៈ ។

បំណែង ធម្មបទ

[៣៣៣] កតមេ ធម្មា និយតា ។ បញ្ច កម្មា-
 និ អាណន្តិកានិ យា ច មិន្នានិជ្ជំ និយតា ចត្តារោ
 មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ឥមេ ធម្មា និយតា ។ កតមេ
 ធម្មា អនិយតា ។ តេ ធម្មេ ប័យេត្តា អវសេសា
 កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរ រូចាវ-
 ចរ អរូចាវចរ អបរិយាបដ្ឋា វេទនាខន្ធា ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា សព្វញ្ច រូបំ អសង្កតា ច ធាតុ ឥមេ
 ធម្មា អនិយតា ។

[៣៣៤] កតមេ ធម្មា សធុត្តរា ។ សាសវា
 កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវចរ រូចាវ-
 ចរ អរូចាវចរ រូបក្ខន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា
 ឥមេ ធម្មា សធុត្តរា ។ កតមេ ធម្មា អធុត្តរា ។
 អបរិយាបដ្ឋា មត្តា ច មត្តដលានិ ច អសង្កតា ច
 ធាតុ ឥមេ ធម្មា អធុត្តរា ។

[៣៣៥] កតមេ ធម្មា សរណា ។ ភីណិ
 អកុសលម្បលានិ លោភោ ទោសោ មោហោ ភ-
 ទេកដ្ឋា ច កិលេសា ភំសម្បយុត្តោ វេទនាខ-
 ន្ធា ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា ភំសម្បដ្ឋានំ កាយកម្មំ

ប័ណ្ណទុកនិក្ខេប

(៣៣៣) ពួកធម៌ជានិយតៈ (ទៀង) តើដូចម្តេច ។ អានន្តរិក-
 កម្ម ៥ និយតមិច្ឆាទិដ្ឋិ និងមគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌ជានិ-
 យតៈ ។ ពួកធម៌ជាអនិយតៈ តើដូចម្តេច ។ វៀរតែធម៌ទាំងនោះ
 ចេញ ពួកធម៌ដ៏សេសសល់ ជាកុសល អកុសល និងអព្យាក្រឹត ជា
 កាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំងអស់ និងអសង្កតធាតុ នេះពួកធម៌ជាអនិយតៈ ។

(៣៣៤) ពួកធម៌ប្រកបដោយទត្តរ (ការរើឡើងនូវខ្លួន) តើ
 ដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ ជាកុសល អកុសល និង
 អព្យាក្រឹត ជាកាមាវចរ រូបាវចរ អរូបាវចរ និងរូបក្ខន្ធ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយទត្តរៈ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាទត្តរៈ
 តើដូចម្តេច ។ មគ្គជាអបរិយាបន្នៈផង ផលនៃមគ្គផង អសង្កតធាតុផង
 នេះពួកធម៌មិនមែនជាទត្តរៈ ។

(៣៣៥) ពួកធម៌ប្រកបដោយរណៈ (សឹកសត្រូវ) តើដូច
 ម្តេច ។ អកុសលមូល ៣ គឺ លោភៈ ទោសៈ និងមោហៈ ទាំង
 ពួកកិលេស ដែលតាំងនៅជាមួយនឹងអកុសលមូលនោះ វេទនាខន្ធ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយអកុសលមូលនោះ កាយកម្ម

អរិយធម៌បិដក ធម្មសង្គណ៍

វិចីកម្មំ មនោកម្មំ ឥមេ ធម្មា សរណា ។ កតមេ
 ធម្មា អរណា ។ កុសលាព្យាកតា ធម្មា កាមាវ-
 ចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា អបរិយាបដ្ឋា វេទនាខន្តោ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណត្តន្តោ សព្វញ្ច រូបំ អសដ្ឋតា ច
 ធាតុ ឥមេ ធម្មា អរណា ។

(៣៣៦) កតមេ ធម្មា វិជ្ជាកាតិណោ ។ វិជ្ជាយ
 សម្បយុត្តកា ធម្មា ឥមេ ធម្មា វិជ្ជាកាតិណោ ។
 កតមេ ធម្មា អវិជ្ជាកាតិណោ ។ អវិជ្ជាយ សម្បយុត្ត-
 កា ធម្មា ឥមេ ធម្មា អវិជ្ជាកាតិណោ ។

(៣៣៧) កតមេ ធម្មា វិជ្ជិបមា ។ ហេដ្ឋិមេសុ
 តិសុ អរិយមក្កេសុ បញ្ញា ឥមេ ធម្មា វិជ្ជិបមា ។
 កតមេ ធម្មា វិជ្ជិបមា ។ ឧបរិដ្ឋិមេ អរហត្តមក្កេ
 បញ្ញា ឥមេ ធម្មា វិជ្ជិបមា ។

(៣៣៨) កតមេ ធម្មា ពាលា ។ អហិរិកញ្ច
 អនោត្តប្បញ្ច ឥមេ ធម្មា ពាលា សព្វេបិ អកុស-
 លា ធម្មា ពាលា ។ កតមេ ធម្មា បណ្ឌិតា ។
 ហិរិ ច ឌីត្តប្បញ្ច ឥមេ ធម្មា បណ្ឌិតា សព្វេបិ
 កុសលា ធម្មា បណ្ឌិតា ។

អភិធម្មបិណ្ឌ ធម្មសង្គណ៍

វិចីកម្ម មនោកម្ម ដែលតាំងឡើងអំពីអកុសលនោះ នេះពួកធម៌ប្រកប
ដោយរណៈ ។ ពួកធម៌មិនមែនជារណៈ (មិនជាសឹកសត្រូវ) តើដូច
ម្តេច ។ ពួកធម៌ជាភុសល និងអព្យាក្រឹត ជាភាមាវចរ រូបាវចរ
អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ វេទនាខន្ធ ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ រូបទាំង
អស់ និងអសង្ខតធាតុ នេះពួកធម៌មិនមែនជារណៈ ។

(៣៣៦) ពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចំណែកនៃវិជ្ជា តើដូចម្តេច ។
ពួកធម៌ប្រកបដោយវិជ្ជា នេះពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងចំណែកនៃវិជ្ជា ។
ពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងចំណែកនៃអវិជ្ជា តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ប្រកប
ដោយអវិជ្ជា នេះពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងចំណែកនៃអវិជ្ជា ។

(៣៣៧) ពួកធម៌ប្រៀបដូចផ្នែកបន្ទោរ តើដូចម្តេច ។ បញ្ញា
ក្នុងអរិយមគ្គ ៣ ខាងក្រោម នេះពួកធម៌ប្រៀបដូចផ្នែកបន្ទោរ ។
ពួកធម៌ប្រៀបដូចពេជ្រ តើដូចម្តេច ។ បញ្ញាក្នុងអរហត្តមគ្គខាងលើ
នេះពួកធម៌ប្រៀបដូចពេជ្រ ។

(៣៣៨) ពួកធម៌ពាល តើដូចម្តេច ។ អហិរិកៈនិងអនោត្តប្បៈ
នេះពួកធម៌ពាល សូម្បីអកុសលធម៌ទាំងអស់ ក៏ជាពួកធម៌ពាលដែរ ។
ពួកធម៌បណ្ឌិត តើដូចម្តេច ។ ហិរិនិងឧត្តប្បៈ នេះពួកធម៌បណ្ឌិត សូម្បី
ភុសលធម៌ទាំងអស់ ក៏ជាពួកធម៌បណ្ឌិតដែរ ។

បដិវត្តន៍ សិក្ខា

[៣៣៧] កតមេ ធម្មា កណ្ណា ។ អហិរិកញ្ច
 អនោត្តប្បញ្ញ ឥមេ ធម្មា កណ្ណា សព្វេបិ អកុស-
 លា ធម្មា កណ្ណា ។ កតមេ ធម្មា សុក្កា ។
 ហិរិ ច ឌីត្តប្បញ្ញ ឥមេ ធម្មា សុក្កា សព្វេបិ
 កុសលា ធម្មា សុក្កា ។

[៣៤០] កតមេ ធម្មា តបនិយា ។ កាយទុច្ឆរិតំ
 វចីទុច្ឆរិតំ មនោទុច្ឆរិតំ ឥមេ ធម្មា តបនិយា សព្វេបិ
 អកុសលា ធម្មា តបនិយា ។ កតមេ ធម្មា អតប-
 និយា ។ កាយសុចរិតំ វចីសុចរិតំ មនោសុចរិតំ ឥមេ
 ធម្មា អតបនិយា សព្វេបិ កុសលា ធម្មា អតបនិយា ។

[៣៤១] កតមេ ធម្មា អធិវចនា ។ យា តេសំ
 តេសំ ធម្មានំ សម្ពុត្តា សមញ្ញា បញ្ញត្តិ វេហារោ នាមំ
 នាមកម្មំ នាមធមយ្យំ និរុត្តិ ព្យញ្ជនំ អភិលាទោ ឥមេ
 ធម្មា អធិវចនា ។ សព្វេវ ធម្មា អធិវចនបថា ។

[៣៤២] កតមេ ធម្មា និរុត្តិ ។ យា តេសំ
 តេសំ ធម្មានំ សម្ពុត្តា សមញ្ញា បញ្ញត្តិ វេហារោ នាមំ
 នាមកម្មំ នាមធមយ្យំ និរុត្តិ ព្យញ្ជនំ អភិលាទោ ឥមេ
 ធម្មា និរុត្តិ ។ សព្វេវ ធម្មា និរុត្តិបថា ។

បំណិះកុំប្រើ

[៣៣៧] ពួកធម៌ខ្មៅ តើដូចម្តេច ។ អហិរិកៈ នឹងអនោត្តប្បៈ នេះពួកធម៌ខ្មៅ សូម្បីអកុសលធម៌ទាំងអស់ ក៏ជាពួកធម៌ខ្មៅដែរ ។ ពួកធម៌ស តើដូចម្តេច ។ ហិរិ នឹង ឧត្តប្បៈ នេះពួកធម៌ស សូម្បីកុសលធម៌ទាំងអស់ ក៏ជាពួកធម៌សដែរ ។

[៣៤០] ពួកធម៌ដុតកំដៅ តើដូចម្តេច ។ កាយទុច្ចរិត វច្ចុច្ចរិត មនោទុច្ចរិត នេះពួកធម៌ដុតកំដៅ សូម្បីអកុសលធម៌ទាំងអស់ ក៏ជាពួកធម៌ដុតកំដៅដែរ ។ ពួកធម៌មិនដុតកំដៅ តើដូចម្តេច ។ កាយសុច្ចរិត វច្ចុសុច្ចរិត មនោសុច្ចរិត នេះពួកធម៌មិនដុតកំដៅ សូម្បីកុសលធម៌ទាំងអស់ ក៏ជាពួកធម៌មិនដុតកំដៅដែរ ។

[៣៤១] ពួកធម៌ជាអធិវចនៈ (ឈ្មោះ) តើដូចម្តេច ។ ការរាប់ ការដឹងដោយប្រពៃ ការតាំងទុក ការនិយាយ ឈ្មោះ ការធ្វើនូវឈ្មោះ ការតកល់ទុកនូវឈ្មោះ លំនាំពាក្យពោល ព្យញ្ជនៈ ការនិយាយចំឈ្មោះ ណា នៃពួកធម៌នោះ ។ នេះពួកធម៌ជាអធិវចនៈ ។ ឯពួកធម៌ទាំងអស់ ក៏ជាគន្លងនៃអធិវចនៈដែរ ។

[៣៤២] ពួកធម៌ជានិរត្តិ (ពាក្យពោល) តើដូចម្តេច ។ ការរាប់ ការដឹងដោយប្រពៃ ការតាំងទុក ការនិយាយ ឈ្មោះ ការធ្វើនូវឈ្មោះ ការតកល់ទុកនូវឈ្មោះ លំនាំពាក្យពោល ព្យញ្ជនៈ ការនិយាយចំឈ្មោះ ណា នៃពួកធម៌នោះ ។ នេះពួកធម៌ជានិរត្តិ ។ ឯពួកធម៌ទាំងអស់ ក៏ជាគន្លងនៃនិរត្តិដែរ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

[៣៤៣] កតមេ ធម្មា បញ្ចត្តិ ។ យា តេសំ
តេសំ ធម្មានំ សង្ខា សមញ្ញា បញ្ចត្តិ ពេហារោ នាមំ
នាមកម្មំ នាមធម្មំ និរុត្តិ ព្យញ្ជនំ អភិណាទោ ឥមេ
ធម្មា បញ្ចត្តិ ។ សព្វេ ធម្មា បញ្ចត្តិបថា ។

[៣៤៤] តត្ថ កតមំ នាមំ ។ វេទនាខន្ទោ ស-
ញ្ញាខន្ទោ សង្ខារត្ថន្ទោ វិញ្ញាណត្ថន្ទោ អសង្ខតា ច
នាតុ ឥទំ វុច្ចតិ នាមំ ។ តត្ថ កតមំ រូបំ ។ ចត្តា-
រោ ច មហាក្ខតា ចត្តន្ទា មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ
រូបំ ឥទំ វុច្ចតិ រូបំ ។

[៣៤៥] តត្ថ កតមា អវិជ្ជា ។ យំ អញ្ញាណំ
អនិស្សនំ ។ បេ ។ អវិជ្ជាលង្គំ មោហោ អកុសលម្ភ-
លំ អយំ វុច្ចតិ អវិជ្ជា ។ តត្ថ កតមា កវតណ្ណា ។
យោ កវេសុ កវត្តន្ទោ ។ បេ ។ កវត្តន្ទោ សានំ អយំ
វុច្ចតិ កវតណ្ណា ។

[៣៤៦] តត្ថ កតមា កវទិដ្ឋិ ។ កវិស្សតិ
អត្តា ច លោកោ ចាតិ យា ឃុវុចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ
។ បេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុច្ចតិ កវទិដ្ឋិ ។

អភិធម្មបិណ្ឌ ធម្មសង្កណ៍

(៣៤៣) ពួកធម៌ជាបញ្ញត្តិ តើដូចម្តេច ។ ការរាប់ ការដឹង ដោយប្រពៃ ការតាំងទុក ការនិយាយ ឈ្មោះ ការធ្វើនូវឈ្មោះ ការតំកល់ទុកនូវឈ្មោះ លំនាំពាក្យពោល ព្យញ្ជនៈ ការនិយាយចំ ឈ្មោះ ណា នៃពួកធម៌នោះ ។ នេះពួកធម៌ជាបញ្ញត្តិ ។ ពួកធម៌ទាំង អស់ ក៏ជាគន្លងនៃបញ្ញត្តិដែរ ។

(៣៤៤) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ នាម តើដូចម្តេច ។ វេទនា- ខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ វិញ្ញាណខន្ធ និងអសង្ខតធាតុ នេះហៅ ថា នាម ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ រូប តើដូចម្តេច ។ មហាកូត- រូប ៤ និងរូបដែលអាស្រ័យមហាកូតរូបទាំង ៤ នេះហៅថា រូប ។

(៣៤៥) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អវិជ្ជា តើដូចម្តេច ។ ការមិន ដឹង ការមិនឃើញ ។ បេ ។ គន្លឹះគឺអវិជ្ជា សេចក្តីវង្វែង ជាអកុ- សលមូល ណា នេះហៅថា អវិជ្ជា ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ កវ- តណ្ហា តើដូចម្តេច ។ ការប្រាថ្នាក្នុងភព ។ បេ ។ ការចុះចិត្តស៊ប់ ក្នុងភព ចំពោះភពទាំងឡាយ ណា នេះហៅថា កវតណ្ហា ។

(៣៤៦) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ កវទិដ្ឋិ (ការយល់ឃើញថាសត្វ កើតទៀត) តើដូចម្តេច ។ (សេចក្តីយល់) ថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី និងកើតមាន និងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងការ វិស្សន៍រកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា កវទិដ្ឋិ ។

សុត្តន្តបិដក ភិក្ខុបិដក

តត្ថ កតមា វិក្កទិដ្ឋិ ។ ន កវិស្សតិ អត្តា ច
លោកោ បាតិ យា ឃ្យុចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ។ បេ ។
វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុច្ឆតិ វិក្កទិដ្ឋិ ។

[៣២៧] តត្ថ កតមា សស្សតទិដ្ឋិ ។ សស្ស-
តោ អត្តា ច លោកោ បាតិ យា ឃ្យុចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិ-
កតំ ។ បេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុច្ឆតិ សស្ស-
តទិដ្ឋិ ។ តត្ថ កតមា ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ។ ឧច្ឆេទិស្សតិ អត្តា
ច លោកោ បាតិ យា ឃ្យុចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ។ បេ ។
វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុច្ឆតិ ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ។

[៣២៨] តត្ថ កតមា អន្តវាទិដ្ឋិ ។ អន្តវា
អត្តា ច លោកោ បាតិ យា ឃ្យុចា ទិដ្ឋិ
ទិដ្ឋិកតំ ។ បេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុច្ឆតិ
អន្តវាទិដ្ឋិ ។ តត្ថ កតមា អន្តវាទិដ្ឋិ ។

សុត្តន្តិកទុក្ខនិក្ខេប

បណ្តាធម៌ទាំងនោះ វិភវទិដ្ឋិ (សេចក្តីយល់ឃើញថាសត្វមិនកើតទៀត) តើដូចម្តេច ។ (សេចក្តីយល់) ថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី នឹងមិនកើតមាន និងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា វិភវទិដ្ឋិ ។

(៣៤៧) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សស្សតទិដ្ឋិ (សេចក្តីយល់ថា ខ្លួននឹងលោកទៀង) តើដូចម្តេច ។ (សេចក្តីយល់) ថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី ទៀងទាត់ និងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា សស្សតទិដ្ឋិ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ (សេចក្តីយល់ថាសត្វ សូន្យ មិនកើតទៀត) តើដូចម្តេច ។ (សេចក្តីយល់) ថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី ដាច់សូន្យ និងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ។

(៣៤៨) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អន្តវទិដ្ឋិ (សេចក្តីយល់ ថា លោកមានទីបំផុត) តើដូចម្តេច ។ (សេចក្តីយល់) ថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី មានទីបំផុត និងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា អន្តវទិដ្ឋិ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អន្តវទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណិ

អនន្តរា អត្តា ច លោកោ ចាតិ យា ឯវុទ្ធា ទិដ្ឋិ
ទិដ្ឋិកតំ ។ បេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុច្ចតិ
អនន្តរាទិដ្ឋិ ។

[៣៤៧] តត្ថ កតមា បុព្វន្តានុទិដ្ឋិ ។ បុព្វន្ត
អារព្ភ យា ឧប្បជ្ឈតិ ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ។ បេ ។ វិបរិយេ-
សត្តាហោ អយំ វុច្ចតិ បុព្វន្តានុទិដ្ឋិ ។ តត្ថ កតមា
អបរន្តានុទិដ្ឋិ ។ អបរន្តំ អារព្ភ យា ឧប្បជ្ឈតិ ទិដ្ឋិ
ទិដ្ឋិកតំ ។ បេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុច្ចតិ អប-
រន្តានុទិដ្ឋិ ។

[៣៤៨] តត្ថ កតមំ អហិរិកំ ។ យំ ន ហិរិយតិ
ហិរិយតព្វេន ន ហិរិយតិ ចាបកានំ អក្កុសលានំ ធម្មានំ
សមាបត្តិយា ឥទំ វុច្ចតិ អហិរិកំ ។ តត្ថ
កតមំ អនោត្តប្បំ ។ យំ ន ឌីត្តប្បតិ ឌីត្តប្បតព្វេន
ន ឌីត្តប្បតិ ចាបកានំ អក្កុសលានំ ធម្មានំ សមា-
បត្តិយា ឥទំ វុច្ចតិ អនោត្តប្បំ ។

[៣៤៩] តត្ថ កតមា ហិរិ ។ យំ ហិរិយចិ ហិរិ-
យតព្វេន ហិរិយតិ ចាបកានំ អក្កុសលានំ ធម្មានំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

(សេចក្តីយល់) ថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី មិនមានទីបំផុត និងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺ ទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមាន សភាពបែបនេះ នេះហៅថា អនន្តវេទិដ្ឋិ ។

(៣៤៧) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ បុព្វនានុទិដ្ឋិ (សេចក្តីយល់តាម ចំណែកនៃខន្ធខាងដើម) តើដូចម្តេច ។ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធនូវ ខន្ធជាចំណែកខាងដើម នេះហៅថា បុព្វនានុទិដ្ឋិ ។ បណ្តាធម៌ទាំង នោះ អបរនានុទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធនូវខន្ធ ជាចំណែកខាងចុង នេះហៅថា អបរនានុទិដ្ឋិ ។

(៣៤៨) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អហិរិកៈ តើដូចម្តេច ។ ត្រង់ដែល បុគ្គល មិនខ្មាសដោយអំពើដែលគួរខ្មាស មិនខ្មាសដោយការជួបប្រទះ នូវធម៌អាកុសលដ៏លាមក នេះហៅថា អហិរិកៈ ។ បណ្តាធម៌ទាំង នោះ អនោត្តប្បៈ តើដូចម្តេច ។ ត្រង់ដែលបុគ្គល មិនក្តៅក្រហាយ ដោយអំពើដែលគួរក្តៅក្រហាយ មិនក្តៅក្រហាយដោយការជួបប្រទះនូវ ធម៌អាកុសលដ៏លាមក នេះហៅថា អនោត្តប្បៈ ។

(៣៤៩) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ហិរិ តើដូចម្តេច ។ ត្រង់ដែល បុគ្គលខ្មាស ដោយអំពើដែលគួរខ្មាស ខ្មាសដោយការជួបប្រទះនូវធម៌

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយេ

សមាបត្តិយា អយំ វុច្ចតិ ហិរិ ។ តត្ថ កកតមិ
ឡិក្ខប្បំ ។ យំ ឡិក្ខប្បតិ ឡិក្ខប្បតិព្វេន ឡិក្ខប្បតិ ចា-
បកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ សមាបត្តិយា វេទំ វុច្ចតិ
ឡិក្ខប្បំ ។

[៣៥២] តត្ថ កកតមា ទោវចស្សតា ។ សហធម្មិ-
កេ វុច្ចមានេ ទោវចស្សយំ^(១) ទោវចស្សយំ ទោវច-
ស្សតា វិប្បដិក្ខុលត្តាហិតា វិបត្ថនីកសាតតា អនា-
ទិវយំ អនាទរតា អការវតា អប្បដិស្សវតា អយំ វុច្ចតិ
ទោវចស្សតា ។ តត្ថ កកតមា បាបមិត្តតា ។ យេ
តេ បុគ្គលា អស្សន្ទិ ទិស្សីលា អប្បស្សតា មច្ច-
វិនោ ទុប្បញ្ញា យា តេសំ សេវនា និសេវនា សំសេ-
វនា ភជនា សម្ពជនា ភត្តិ សម្ពត្តិ តំសម្បវដ្តតា
អយំ វុច្ចតិ បាបមិត្តតា ។

[៣៥៣] តត្ថ កកតមា សោវចស្សតា ។ សហ-
ធម្មិកេ វុច្ចមានេ សោវចស្សយំ សោវចស្សយំ

១ ឱ. ទោវចស្សយំ ។

សុត្តន្តបិដក

ជាអកុសលដ៏លាមក នេះហៅថា ហិរិ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ឧត្តប្បៈ
តើដូចម្តេច ។ គ្រងដែលបុគ្គល ក្តៅក្រហាយដោយអំពើដែលគួរក្តៅ
ក្រហាយ ក្តៅក្រហាយដោយការជួបប្រទះ នូវធម៌ជាអកុសលដ៏លាមក
នេះហៅថា ឧត្តប្បៈ ។

(៣៥២) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភាពនៃបុគ្គលដែលគេប្រដៅក្រ
តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីប្រដៅក្រ ការស្តីថាក្រ ភាពនៃបុគ្គលដែល
គេប្រដៅក្រ ភាពនៃបុគ្គលប្រកាន់យកខាងខុស ភាពនៃបុគ្គលត្រេកអរ
ក្នុងធម៌ជាសត្រូវ ការមិនអើពើ ភាពនៃបុគ្គលមិនយកចិត្តទុកដាក់ ភាព
នៃបុគ្គលមិនគោរព ភាពនៃបុគ្គលមិនទទួលស្តាប់បង្គាប់ ចំពោះសហ-
ធម្មិកជន ដែលស្តីប្រដៅ នេះហៅថា ភាពនៃបុគ្គលដែលគេប្រដៅ
ក្រ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភាពនៃបុគ្គលមានមិត្តអាក្រក់ តើដូច
ម្តេច ។ ពួកបុគ្គលណា ជាអ្នកមិនមានសទ្ធា ទ្រុស្តសីល បេះដឹងតិច
ជាមនុស្សកំណាញ់ គ្មានប្រាជ្ញា ការសេព ការជិតជិតនឹងគ្នា ការ
ត្រូវគំនិតគ្នា ការគប់រកគ្នា ការស្របគំនិតគ្នា សេចក្តីស្រឡាញ់គ្នា
ការជិតស្និទ្ធនឹងគ្នា ភាពនៃបុគ្គលមូលមិត្តនឹងគ្នា ណា នៃបុគ្គលទាំងនោះ
នេះហៅថា ភាពនៃបុគ្គលមានមិត្តអាក្រក់ ។

(៣៥៣) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភាពនៃបុគ្គលដែលគេប្រដៅងាយ
តើដូចម្តេច ។ ការប្រដៅងាយ ការស្តីថាងាយ ភាពនៃបុគ្គលដែល

អរាធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណិ

សោវចស្សតា អប្បជិក្កុលក្កាហិតា អវិបច្ចដិកកសា-
 តតា សាទរិយំ សាទរតា សកាវតា សប្បជិស្សវតា
 អយំ វុច្ចតិ សោវចស្សតា ។ តត្ថ កតមា កល្យា-
 ណាមិត្តតា ។ យេ តេ បុគ្គលា សទ្ធា សីលវន្តោ
 ពហុស្សតា នាវវន្តោ បញ្ញវន្តោ យា តេសំ សេវនា
 និសេវនា សំសេវនា កជនា សម្ពជនា កត្តិ សម្ពត្តិ
 តំសម្បវដ្តតា អយំ វុច្ចតិ កល្យាណមិត្តតា ។

[៣៥៤] តត្ថ កតមា អាបត្តិក្កុសលតា ។

បញ្ចបិ អាបត្តិក្កុដ្ឋា អាបត្តិយោ សត្តបិ អាបត្តិ-
 ក្កុដ្ឋា អាបត្តិយោ យា តាសំ អាបត្តិដំ អាបត្តិក្កុ-
 សលតា បញ្ញា បជាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្ម-
 វិបយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ អាបត្តិក្កុសលតា ។
 តត្ថ កតមា អាបត្តិវុដ្ឋានក្កុសលតា ។ យា តាហិ
 អាបត្តិហិ វុដ្ឋានក្កុសលតា បញ្ញា បជាននា ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

គេប្រដៅងាយ ភាពនៃបុគ្គលមិនកាន់យកខាងខុស ភាពនៃបុគ្គលមិន
 ត្រេកអរ ចំពោះធម៌ជាសត្រូវ សេចក្តីអើពើ ភាពនៃបុគ្គលយកបត្តិទុក
 ដាក់ ភាពនៃបុគ្គលប្រកបដោយសេចក្តីគោរព ភាពនៃបុគ្គលប្រកបដោយ
 ការទទួលស្តាប់បង្គាប់ ចំពោះសហធម្មិកជនដែលស្តីប្រដៅ នេះហៅថា
 ភាពនៃបុគ្គលប្រដៅងាយ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភាពនៃបុគ្គលមាន
 មិត្រល្អ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលណា ជាអ្នកមានសទ្ធា មានសីល
 ចេះដឹងច្រើន មានចាតៈ មានប្រាជ្ញា ការសេព ការជិតជិតនឹងគ្នា
 ការត្រូវគំនិតគ្នា ការគប់រកគ្នា ការស្របគំនិតគ្នា សេចក្តីស្រឡាញ់គ្នា
 ការជិតស្និទ្ធនឹងគ្នា ភាពនៃបុគ្គលមូលមិត្រនឹងគ្នា ណា នៃបុគ្គលទាំង
 នោះ នេះហៅថា ភាពនៃបុគ្គលមានមិត្រល្អ ។

(៣៥២) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីឈ្វាសក្នុងអាបត្តិ តើដូច
 ម្តេច ។ ពួកអាបត្តិមានកងនៃអាបត្តិ ៥ ក៏ ពួកអាបត្តិមានកងនៃអាបត្តិ ៧
 ក៏ សេចក្តីឈ្វាសក្នុងអាបត្តិ ការដឹងច្បាស់ ការយល់ច្បាស់ ។ បេ ។ ការ
 មិនវង្វែង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ណា ចំពោះអាបត្តិទាំងនោះ
 នេះហៅថា សេចក្តីឈ្វាសក្នុងអាបត្តិ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភាពនៃ
 បុគ្គលអ្នកឈ្វាសក្នុងការចេញចាកអាបត្តិ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីឈ្វាស
 ក្នុងការចេញចាកអាបត្តិទាំងនោះ ការដឹងច្បាស់ ការយល់ច្បាស់ ។ បេ ។

សុត្តន្តបិដក ខិណ្ណបិដក

អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ អា-
បត្តិវដ្ឋានកុសលតា ។

[៣៥៥] ភត្ត កតមា សមាបត្តិកុសលតា ។

អត្តំ សវិតក្កសវិហារំ សមាបត្តំ អត្តំ អវិតក្កវិហារ-
មត្តា សមាបត្តំ អត្តំ អវិតក្កអវិហារំ សមាបត្តំ យា-
តាសំ សមាបត្តិនំ សមាបត្តិកុសលតា បញ្ញា បជា-
ននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ
វុច្ចតិ សមាបត្តិកុសលតា ។ ភត្ត កតមា សមាប-
ត្តិវដ្ឋានកុសលតា ។ យា តាហិ សមាបត្តិហិ វុច្ចា-
នកុសលតា បញ្ញា បជាននា ។ បេ ។ អមោហោ
ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ សមាបត្តិវដ្ឋាន-
កុសលតា ។

[៣៥៦] ភត្ត កតមា ធាតុកុសលតា ។ អដ្ឋា-

រសធាតុយោ ចក្ខុធាតុ រូបធាតុ ចក្ខុវិញ្ញាណ-
ធាតុ សោតធាតុ សន្ទុធាតុ សោតវិញ្ញាណធាតុ
យានធាតុ កន្ទុធាតុ យានវិញ្ញាណធាតុ ជីវិតធាតុ
រសធាតុ ជីវិតវិញ្ញាណធាតុ កាយធាតុ ដោដ្ឋព្វធាតុ

សុត្តនិក្កទុកនិក្ខេប

ការមិនវង្វែង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ណា នេះហៅថា
សេចក្តីឃ្លាសក្នុងការចេញចាកសមាបត្តិ ។

[៣៥៥] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីឃ្លាសក្នុងសមាបត្តិ តើ
ដូចម្តេច ។ សមាបត្តិ ប្រកបដោយវិតក្កៈនិងវិចារៈក៏មាន សមាបត្តិ មិន
មានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈក៏មាន សមាបត្តិ មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិន
មានវិចារៈក៏មាន សេចក្តីឃ្លាសក្នុងសមាបត្តិ ការដឹងច្បាស់ ការយល់
ច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វែង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ
ណា ចំពោះសមាបត្តិទាំងនោះ នេះហៅថា សេចក្តីឃ្លាសក្នុងសមា-
បត្តិ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីឃ្លាសក្នុងការចេញចាកសមា-
បត្តិ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីឃ្លាស ក្នុងការចេញចាកសមាបត្តិទាំង
នោះ ការដឹងច្បាស់ ការយល់ច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វែង ការ
ពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ណា នេះហៅថា សេចក្តីឃ្លាសក្នុងការ
ចេញចាកសមាបត្តិ ។

[៣៥៦] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីឃ្លាសក្នុងធាតុ តើដូច
ម្តេច ។ ធាតុ ១៨ គឺ ចក្ខុធាតុ រូបធាតុ ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ សោតធាតុ
សទ្ធិធាតុ សោតវិញ្ញាណធាតុ យានធាតុ គន្ធិធាតុ យានវិញ្ញាណ-
ធាតុ ជីវ្ហធាតុ រសធាតុ វិវ្ហវិញ្ញាណធាតុ កាយធាតុ ដៅដ្ឋធាតុ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

កាយវិញ្ញាណជាតុ មនោជាតុ ធម្មជាតុ មនោវិញ្ញាណ-
 ជាតុ យា តាសំ ជាត្វំ ជាតុក្កុសលតា បញ្ញា
 បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ
 អយំ វុត្តតិ ជាតុក្កុសលតា ។ តត្ថ កកតមា មនសិ-
 ការក្កុសលតា ។ យា តាសំ ជាត្វំ មនសិការ-
 ក្កុសលតា បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្ម-
 វិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុត្តតិ មនសិការក្កុសលតា ។

[៣៥៧] តត្ថ កកតមា អាយតនក្កុសលតា ។

ទ្វានិសាយតនានំ ចក្ខុយតនំ រូចាយតនំ សោតាយ-
 តនំ សន្ទាយតនំ យានាយតនំ កណ្តាយតនំ ជីវ្ហាយ-
 តនំ រសាយតនំ កាយាយតនំ ដោដ្ឋញ្ញាយតនំ មនា-
 យតនំ ធម្មាយតនំ យា តេសំ អាយតនានំ អាយ-
 តនក្កុសលតា បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។ អមោ-
 ហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុត្តតិ អាយតន-
 ក្កុសលតា ។ តត្ថ កកតមា បដិច្ចសមុប្បាទក្កុ-
 សលតា ។ អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា សង្ខារប្បច្ចយា
 វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណប្បច្ចយា នាមរូបំ នាមរូបប្បច្ចយា

អភិធម្មបិដក ធម្មសន្តិណ៍

កាយវិញ្ញាណធាតុ មនោធាតុ ធម្មធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ សេចក្តី
 ឈ្លាសក្នុងធាតុ ការដឹងច្បាស់ ការយល់ច្បាស់ ។ បេ ។ ការ
 មិនវង្វែង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ណា ចំពោះធាតុទាំងនោះ
 នេះហៅថា សេចក្តីឈ្លាសក្នុងធាតុ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តី
 ឈ្លាស ក្នុងការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីឈ្លាស ក្នុង
 ការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ការដឹងច្បាស់ ការយល់ច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិន
 វង្វែង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ណា ចំពោះធាតុទាំងនោះ
 នេះហៅថា សេចក្តីឈ្លាសក្នុងការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ។

[៣៥៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីឈ្លាស ក្នុងអាយតនៈ

តើដូចម្តេច ។ អាយតនៈ ១២ គឺ ចក្ខុអាយតនៈ រូបាយតនៈ សោតា-
 យតនៈ សុទ្ធាយតនៈ ឃានាយតនៈ គន្ធាយតនៈ ជីវ្ហា-
 យតនៈ រសាយតនៈ កាយាយតនៈ ផោជ្ឈញ្ញាយតនៈ មនា-
 យតនៈ ធម្មាយតនៈ សេចក្តីឈ្លាស ក្នុងអាយតនៈ ការដឹង
 ច្បាស់ ការយល់ច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វែង ការពិចារណាធម៌
 ការយល់ត្រូវ ណា ចំពោះអាយតនៈទាំងនោះ នេះហៅថា សេចក្តី
 ឈ្លាសក្នុងអាយតនៈ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីឈ្លាស ក្នុង
 បដិច្ចសមុប្បាទ តើដូចម្តេច ។ សុខ្ខារកើតឡើង ព្រោះអវិជ្ជាជា
 បច្ច័យ វិញ្ញាណកើតឡើង ព្រោះសុខ្ខារជាបច្ច័យ នាមរូបកើតឡើង

សុត្តន្តបិដក ភិក្ខុបិដក

សឡាយននំ សឡាយននប្បត្តយា ជស្សោ ជស្ស-
 ប្បត្តយា វេទនា វេទនាបត្តយា កល្យាណ កល្យាណបត្ត-
 យា ឧបាទានំ ឧបាទានប្បត្តយា ភវេ ភវប្បត្តយា
 ជាតិ ជាតិប្បត្តយា ជរាមរណំ សោកបរិនេយ្យធុត្ត-
 នោមនស្សហយាសា សម្ពុទ្ធិ ឯវមេតស្ស កេវលស្ស
 ធុត្តក្ខន្ធស្ស សមុទយោ ហោតីតិ យា តត្ថ បញ្ញា
 បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ
 អយំ វុត្តតិ បដិច្ចសមុប្បាទកុសលតា ។

[៣៥៨] តត្ថ កតមា ហិណកុសលតា ។ យេ

យេ ធម្មា យេសំ យេសំ ធម្មានំ ហេតុ បត្តយា ឧ-
 ប្បាទាយ តំ តំ ហិណន្តិ យា តត្ថ បញ្ញា បដាននា
 ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ
 វុត្តតិ ហិណកុសលតា ។ តត្ថ កតមា អដ្ឋានកុស-
 លតា ។ យេ យេ ធម្មា យេសំ យេសំ ធម្មានំ ន
 ហេតុ ន បត្តយា ឧប្បាទាយ តំ តំ អដ្ឋានន្តិ យា

សុត្តន្តិកទុកនិក្ខេប

ព្រោះវិញ្ញាណជាបច្ច័យ សឡាយតនៈកើតឡើង ព្រោះនាមរូបជាបច្ច័យ
 ផស្សៈកើតឡើង ព្រោះសឡាយតនៈជាបច្ច័យ វេទនាកើតឡើង ព្រោះ
 ផស្សៈជាបច្ច័យ តណ្ហាកើតឡើង ព្រោះវេទនាជាបច្ច័យ ទុក្ខទានកើត
 ឡើង ព្រោះតណ្ហាជាបច្ច័យ ភពកើតឡើង ព្រោះទុក្ខទានជាបច្ច័យ
 ជាតិកើតឡើង ព្រោះភពជាបច្ច័យ ជរាមរណៈកើតឡើង ព្រោះជាតិជា
 បច្ច័យ សេចក្តីសោក ខ្សឹកខ្សួល ទុក្ខ ទោមនស្ស និងសេចក្តីចង្អៀត
 ចង្អល់ចិត្ត ក៏កើតឡើងព្រម ការកើតឡើងនៃកងទុក្ខទាំងអស់នេះ រមែង
 មាន ដោយអាការយ៉ាងនេះ ការដឹងច្បាស់ ការយល់ច្បាស់ ។ បេ ។
 ការមិនវង្វែង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ណា ចំពោះបដិច្ច-
 សមុប្បាទធម៌នោះ នេះហៅថា សេចក្តីឈ្លាសកងបដិច្ចសមុប្បាទ ។

(៣៥៨) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីឈ្លាសកងឋានៈ (ហេតុ)
 តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ។ ជាហេតុ ជាបច្ច័យ នៃពួកធម៌ណា ។
 ពួកធម៌នោះ ។ ឈ្មោះ ឋានៈ ព្រោះអាស្រ័យនូវហេតុប្បច្ច័យនោះ ។
 ការដឹងច្បាស់ ការយល់ច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វែង ការពិចារណា
 ធម៌ ការយល់ត្រូវ ណា ចំពោះធម៌ទាំងនោះ នេះហៅថា សេចក្តី
 ឈ្លាសកងឋានៈ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីឈ្លាសកងអង្គនេះ
 (មិនមែនជាហេតុ) តើដូចម្តេច ។ ពួកធម៌ណា ។ មិនមែនជាហេតុ
 មិនមែនជាបច្ច័យនៃពួកធម៌ណា ។ ពួកធម៌នោះ ។ ឈ្មោះថា អង្គនេះ

អភិធម្មបដិកេ ធម្មសង្កណំ

តត្ថ បញ្ចា បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ
សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ អដ្ឋានកុសលតា ។

(៣៥៧) តត្ថ កតមោ អាជ្ជកោ ។ យា អាជ្ជវតា
អជិម្ហតា អវ្កតតា អក្កជិលតា អយំ វុច្ចតិ អាជ្ជកោ ។
តត្ថ កតមោ មទ្កកោ ។ យា មទ្កតា មទ្កវតា អក-
ក្ខន្ធា អកថិនតា ធិចចិត្តតា អយំ វុច្ចតិ មទ្កកោ ។

(៣៦០) តត្ថ កតមា ខន្តិ ។ យា ខន្តិ ខមន-
តា អធិវាសនតា អចល្ល្ហក្កំ អនស្សវោហោ អត្តម-
នតា ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ ខន្តិ ។ តត្ថ កតមំ សោ-
រច្ចំ ។ យា កាយិកោ អវិគីក្កមោ វាចសិកោ
អវិគីក្កមោ កាយិកវាចសិកោ អវិគីក្កមោ ឥទ្ធ
វុច្ចតិ សោរច្ចំ ។ សព្វោបិ សីលសំវារោ សោរច្ចំ ។

(៣៦១) តត្ថ កតមំ សាខល្យំ ។ យា សា វា-
នា អណ្ណតា(១) កក្កសា បរកដុកា បរាភិសដ្ឋជិ

១ ឧ.ឯត្តន្តរេ អសាតាភិ ទិស្សភិ ។

អភិធម្មបិណ្ឌ ធម្មសង្គណ៍

ព្រោះអាស្រ័យនូវហេតុប្បច្ច័យនោះ ។ ការដឹងច្បាស់ ការយល់ច្បាស់
។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ណា ចំ-
ពោះធម៌ទាំងនោះ នេះហៅថា សេចក្តីឈ្វាសក្នុងអង្គនេះ ។

(៣៥៧) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភាពត្រង់ តើដូចម្តេច ។ ភាព
នៃអាការត្រង់ ការមិនឆ្លើងវៃឆ្លុំ ការមិនរៀបវៃវៃ ការមិនកោងកាច
ណា នេះហៅថា ភាពត្រង់ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភាពទន់ភ្លន់
តើដូចម្តេច ។ ភាពនៃអាការទន់ភ្លន់ ដំណើរទន់ភ្លន់ ការមិនឆ្លើស
ការមិនក្រអឺតក្រអោង ការមានចិត្តរាបទាប ណា នេះហៅថា ភាព
ទន់ភ្លន់ ។

(៣៦០) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីអត់សង្កត់ តើដូចម្តេច ។
សេចក្តីអត់ធន់ ភាពអត់ធ្មត់ ការអត់សង្កត់ ភាពមិនកាច មិនព្រហ័ន
ភាពនៃចិត្តរីករាយ ណា នេះហៅថា សេចក្តីអត់សង្កត់ ។ បណ្តា
ធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីស្ងួត តើដូចម្តេច ។ ការមិនប្រព្រឹត្តិល្មើសកាយ
ការមិនប្រព្រឹត្តិល្មើសវាចា ការមិនប្រព្រឹត្តិល្មើសកាយនិងវាចា ណា
នេះហៅថា សេចក្តីស្ងួត ។ សូម្បីការសង្រួម ក្នុងសីលទាំងអស់ ក៏
ហៅថា សេចក្តីស្ងួតដែរ ។

(៣៦១) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីរក់ទាក់ តើដូចម្តេច ។
វាចា ណា ជាវាចាពកកន្ទួល ពកស្អុយ វាចាមិនជាទីពេញចិត្តអកដទៃ

សុត្តន្តបិដក ខិណ្ឌិយ

កោដសាមន្តា អសមាធិសំវត្តនិកា តថាវ្យបី វាចំ
 បហាយ យា សា វាចា នេទ្ឋា កណ្ណាសុខា បេម-
 ជីយា ហនិយដ្ឋមា ចោរី ពហុជនកណ្ណា ពហុជនម-
 នាចា តថាវ្យបី វាចំ កាសតា ហោតិ យា តត្ថ
 សណ្ឋាវាចតា សខិលវាចតា អនុសវាចតា ឥទំ វុច្ឆតិ
 សាខល្យំ ។ តត្ថ កតមោ បដិសន្តារោ ។ ទ្វេ
 បដិសន្តារោ អាមិសប្បដិសន្តារោ ច ធម្មប្បដិសន្តារោ
 ច ឥនេកោច្ឆោ បដិសន្តារកោ ហោតិ អាមិសប្បដិ-
 សន្តារេន វា ធម្មប្បដិសន្តារេន វា អយំ វុច្ឆតិ បដិ-
 សន្តារោ ។

(៣៦២) តត្ថ កតមា ឥន្ទ្រិយេសុ អនុត្តរាតា ។ ឥ-
 នេកោច្ឆោ ចក្កុណា រូបំ ទិស្វា ទិមិត្តក្កាហី ហោតិ អនុ-
 ព្យាញនក្កាហី យត្វាធិករណមេនំ ចក្កុន្ទ្រិយំ អសំវត្តំ
 វិហារន្តំ អភិជ្ឈានោមនស្សា ចាបកា អកុសលា ធម្មា
 អន្ធាស្សវេយ្យំ តស្ស វាសិយ ធន បដិបជ្ជតិ ធន វក្ខតិ
 ចក្កុន្ទ្រិយំ ចក្កុន្ទ្រិយេ ធន សំវរំ អាបជ្ជតិ សោតេន
 សទ្ឋំ សុត្វា ។ បេ ។ យានេន កន្តំ យាយិត្វា ។ បេ ។

សុត្តន្តបិដក

ជាវាចាជាលក្ខណ៍ដល់អ្នកដទៃ ជាសំដីជិតការក្រោធ មិនប្រព្រឹត្តទៅដើម្បី
 សមាធិ បុគ្គលក៏លះបង់នូវវាចាបែបនោះចេញ វាចាណា មិនជាទោស
 ជាវាចាសុខដល់គ្រូចៀក ជាទីស្រឡាញ់ ជាទីពេញចិត្ត ជាវាចានៃអ្នក
 ក្រុង ជាទីត្រេកអរនៃជនច្រើន ជាទីពេញចិត្តនៃជនច្រើន បុគ្គលក៏ជាអ្នក
 និយាយចំពោះវាចាបែបនោះ បានដល់ការពោលពាក្យពីរោះ ការពោល
 ពាក្យផ្លូវផង ការពោលពាក្យមិនទ្រគោះ នេះហៅថាសេចក្តីរាក់
 ទាក់ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការទទួលរាក់ទាក់ តើដូចម្តេច ។
 ការទទួលរាក់ទាក់មាន ២ យ៉ាង គឺ ការទទួលរាក់ទាក់ដោយអាមិសៈ ១
 ការទទួលរាក់ទាក់ដោយធម៌ ១ បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកទទួល
 រាក់ទាក់ ដោយការទទួលរាក់ទាក់ដោយអាមិសៈ ឬដោយការទទួលរាក់
 ទាក់ដោយធម៌ នេះហៅថា ការទទួលរាក់ទាក់ ។

(៣៦២) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការមិនរក្សាទារក្នុងស្រ្តីយ តើ
 ដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ឃើញរូបដោយចក្ខុហើយ ជា
 អ្នកកាន់យកនូវនិមិត្ត កាន់យកនូវអនុញ្ញាត្តិៈ អភិជ្ឈានិងទោមនស្ស ជា
 អកុសលធម៌ដ៏លាមក គប្បីគ្របសង្កត់ នូវបុគ្គលដែលមិនសង្រួមចក្ខុន្ត្រីយ
 +
 ន្ត្រី ព្រោះហេតុមិនសង្រួម នូវចក្ខុន្ត្រីយណា ក៏មិនប្រតិបត្តិដើម្បីសង្រួម
 នូវចក្ខុន្ត្រីយនោះ មិនរក្សានូវចក្ខុន្ត្រីយ មិនដល់នូវការសង្រួម ក្នុង
 ចក្ខុន្ត្រីយ ឮសំឡេងដោយត្រចៀក ។ បេ ។ ធំក្នុងដោយច្រមុះ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

ជីវិតំ រសំ សាយិត្តា ។ បេ ។ កាយេន នោ ជ្ជតំ
 ដុសិត្តា ។ បេ ។ មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ និមិត្តត្តាហី
 ហោតិ អនុញ្ញានត្តាហី យត្វាជិករណមេនំ មនិទ្រ្តិ-
 យំ អសំវុតំ វិហារន្តំ អភិជ្ឈាទោមនស្សា ចាបកា
 អកុសលា ធម្មា អន្ធាស្សវេយ្យំ តស្ស សំវរាយ ន
 បដិបជ្ជតិ ន រក្ខតិ មនិទ្រ្តិយំ មនិទ្រ្តិយេ ន សំវរំ
 អាបជ្ជតិ យា ឥមេសំ ធម្មំ ឥទ្រ្តិយានំ អកុត្ត អ-
 តោបនា អនារក្ខោ អសំវរោ អយំ វុច្ចតិ ឥទ្រ្តិ-
 យេសុ អកុត្តទ្វារតា ។ តត្ថ កតមា ភោជនេ អ-
 មត្តញ្ញាតា ។ ឥនេកទ្វោ អប្បជិសង្ខា អយោនិសោ
 អាហារំ អាហារេតិ ទរាយ មនាយ មណ្ឌនាយ វិក្ខ-
 សនាយ យា តត្ថ អសន្តិជិតា អមត្តញ្ញាតា អប្បជិ-
 សង្ខា ភោជនេ អយំ វុច្ចតិ ភោជនេ អមត្តញ្ញាតា ។

(៣៦៣) តត្ថ កតមា ឥទ្រ្តិយេសុ កុត្តទ្វារតា ។

ឥនេកទ្វោ ចក្កនា រូបំ ទិស្វា ន និមិត្តត្តាហី ហោតិ
 នានុញ្ញានត្តាហី យត្វាជិករណមេនំ ចក្កទ្រ្តិយំ អសំ-
 វុតំ វិហារន្តំ អភិជ្ឈាទោមនស្សា ចាបកា អកុសលា

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

លីទុក្ខក្សដោយអណ្តាត ។ បេ ។ ពាល់ត្រូវផ្តោដ្ឋព្វដោយកាយ ។ បេ ។
 ដឹងច្បាស់នូវធម្មារម្មណ៍ដោយចិត្តហើយ ជាអ្នកកាន់យកនូវនិមិត្ត កាន់
 យកនូវអនុព្យញ្ជនៈ អភិជ្ឈានិងទោមនស្ស ជាអកុសលធម៌ ដ៏លាមក
 គប្បីគ្របសង្កត់នូវបុគ្គល ដែលមិនសង្រួមមន្ត្រីនៃនិមិត្តនេះ ព្រោះហេតុមិន
 សង្រួម នូវមន្ត្រីនៃនិមិត្តនោះ ក៏មិនប្រតិបត្តិដើម្បីសង្រួម នូវមន្ត្រីនៃនិមិត្តនោះ
 មិនរក្សានូវមន្ត្រីនៃនិមិត្ត មិនដល់នូវការសង្រួមកងមន្ត្រីនៃនិមិត្ត និងសេចក្តីមិន
 គ្រប់គ្រង អាការមិនគ្រប់គ្រង ការមិនរក្សា ការមិនសង្រួម នូវមន្ត្រីនៃនិមិត្ត
 ទាំង ៦ នេះ ណា នេះហៅថា ការមិនរក្សាទ្វារ ក្នុងមន្ត្រីនៃនិមិត្ត ។
 បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការមិនដឹងប្រមាណក្នុងភោជន តើដូចម្តេច ។ បុគ្គល
 ខ្លះ ក្នុងលោកនេះ មិនបានពិចារណា ដោយទុបាយប្រាជ្ញា ហើយ
 បរិភោគអាហារ ដើម្បីលេង ដើម្បីស្រវឹង ដើម្បីប្រដាប់ ដើម្បីស្អិត
 ស្អាត សេចក្តីមិនសន្តោស ការមិនដឹងប្រមាណ ការមិនពិចារណាក្នុង
 ភោជននោះ ណា នេះហៅថា ការមិនដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ។

[៣៦៣] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការរក្សាទ្វារក្នុងមន្ត្រីនៃនិមិត្ត តើ
 ដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ឃើញរូបដោយចក្ខុហើយ ជា
 អ្នកមិនកាន់យកនូវនិមិត្ត មិនកាន់យក នូវអនុព្យញ្ជនៈ អភិជ្ឈានិង
 ទោមនស្ស ជាអកុសលធម៌ដ៏លាមក គប្បីគ្របសង្កត់នូវបុគ្គល ដែល
 មិនសង្រួមចក្ខុនៃនិមិត្តនេះ ព្រោះហេតុមិនសង្រួម នូវចក្ខុនៃនិមិត្តនោះ ណា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ ឧបសម្ព័ន្ធនិកាយ

ធម្មា អន្ធាស្សវេយ្យំ តស្ស សំវាយ បដិបជ្ជតិ
 រក្ខតិ មន្ត្រិយំ មន្ត្រិយេ សំវំ អាបជ្ជតិ សោ-
 ភេន សន្នំ សុត្វា ។ បេ ។ យានេន កន្ធិ យាយិត្វា
 ។ បេ ។ ជីវ្ហយ រសំ សាយិត្វា ។ បេ ។ កាយេន
 ដោជ្ជតំ ធុសិត្វា ។ បេ ។ មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ ន
 និមិត្តក្តាហី ហោតិ នានុញ្ញញ្ញនក្តាហី យត្វាជិករណា-
 មេនំ មន្ត្រិយំ អសំវុតំ វិហារន្តំ អភិជ្ឈនោមនស្សា
 ចាបកា អកុសលា ធម្មា អន្ធាស្សវេយ្យំ តស្ស សំ-
 វាយ បដិបជ្ជតិ រក្ខតិ មន្ត្រិយំ មន្ត្រិយេ សំវំ
 អាបជ្ជតិ យា ឥមេសំ ធន្នំ ឥន្ត្រិយានំ កុតិ កោបនា
 អារក្ខោ សំវារេ អយំ វុច្ចតិ ឥន្ត្រិយេសុ កុត្តន្ទារតា ។
 តត្ថ កតមា ភោជនេ មត្តញ្ញតា ។ ឥនេកទ្វោ
 បដិសង្កា យោនិយោ អាហារំ អាហារេតិ នេវ
 នវាយ ន មនាយ ន មណ្ឌនាយ ន វិក្ខុសនាយ
 យាវនេវ ឥមស្ស កាយស្ស វិត្តយា យាបនាយ វិហី-
 សុបរតិយា ព្រហ្មចរិយានុក្កហាយ ឥតិ បុរណាញ វេ-
 ននំ បដិហង្កាមិ នវញ្ច វេននំ ន ឧប្បាទេស្សាមិ យា-
 ត្រា ម មេ ភវិស្សតិ អនវជ្ជតា ម ដាសុវិហារេ ចាតិ

សុត្តន្តិកទុកនិរុប

ក៏ប្រតិបត្តិដើម្បីសង្រួម នូវចក្ខុន្ទ្រិយនោះ រក្សានូវចក្ខុន្ទ្រិយ ដល់នូវការ
សង្រួមក្នុងចក្ខុន្ទ្រិយ ពួសំឡេងដោយត្រចៀក ។ បេ ។ ជុំភ្លិនដោយច្រមុះ
។ បេ ។ លិទ្ធិភ្នែករសដោយអណ្តាត ។ បេ ។ ពាល់ត្រូវផ្តោដ្ឋព្វៈដោយកាយ
។ បេ ។ ដឹងធម្មារមណ៍ដោយចិត្តហើយ ជាអ្នកមិនកាន់យកនូវនិមិត្ត មិន
កាន់យកនូវអនុញ្ញាតៈ អភិជ្ឈានិងទោមនស្ស ជាអកុសលធម៌ដ៏លាមក
គប្បីគ្របសង្កត់នូវបុគ្គល ដែលមិនសង្រួមមន្ត្រិយន្ត្រះ ព្រោះហេតុមិន
សង្រួមនូវមន្ត្រិយណា ក៏ប្រតិបត្តិដើម្បីសង្រួម នូវមន្ត្រិយនោះ រក្សា
នូវមន្ត្រិយ ដល់នូវការសង្រួមក្នុងមន្ត្រិយ និងសេចក្តីគ្រប់គ្រង អា-
ការគ្រប់គ្រង ការរក្សា ការសង្រួមនូវឥន្ទ្រិយទាំង ៦ នេះ ណា នេះហៅ
ថា ការរក្សាទ្វារ ក្នុងឥន្ទ្រិយ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការដឹងប្រមាណ
ក្នុងភោជន តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ពិចារណា
ដោយទុបាយប្រាជ្ញា ហើយទើបបរិភោគនូវអាហារ មិនមែនដើម្បីលេង
មិនមែនដើម្បីស្រវឹង មិនមែនដើម្បីប្រដាប់ មិនមែនដើម្បីស្អិតស្អាង
គឺបរិភោគដើម្បីតាំងនៅនៃកាយនេះ ដើម្បីញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ
ដើម្បីកំចាត់បង់នូវសេចក្តីលំបាក ដើម្បីអនុគ្រោះនូវព្រហ្មចរិយធម៌ តែ
ប៉ុណ្ណោះ អាត្មាអញ្ញនឹងកំចាត់បង់នូវវេទនាចាស់ផង នឹងមិនឲ្យវេទនា
ថ្មីកើតឡើងបានផង ការប្រព្រឹត្តិទៅនៃឥរិយាបថក្តី ការមិនមានទោស
ក្តី ការនៅជាសុខសប្បាយក្តី នឹងមានដល់អញ្ញ សេចក្តីសន្តោស

អរិយធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

យា តត្ថ សុទ្ធិជ្ជិតា មត្តញ្ញា បដិសុទ្ធា កោជនេ
អយំ វុច្ចតិ កោជនេ មត្តញ្ញា ។

[៣៦៤] តត្ថ កតមំ មជ្ឈសុទ្ធិំ ។ យា អសតិ
អនុស្សតិ អប្បដិស្សតិ អសតិ អសរណាតា អធារ-
ណាតា បិលាបនតា សម្មសនតា ឥទំ វុច្ចតិ មជ្ឈស-
ុទ្ធិំ ។ តត្ថ កតមំ អសម្បជញ្ញំ ។ យំ អញ្ញាណំ
អនុស្សនំ ។ បេ ។ អវិជ្ជាលន្តិ មោហោ អកុសលម្ប-
លំ ឥទំ វុច្ចតិ អសម្បជញ្ញំ ។

[៣៦៥] តត្ថ កតមា សតិ ។ យា សតិ អនុ-
ស្សតិ បដិស្សតិ សតិ សរណាតា ធារណាតា អបិលា-
បនតា អសម្មសនតា សតិ សតិទ្រិយំ សតិពលំ
សម្មាសតិ អយំ វុច្ចតិ សតិ ។ តត្ថ កតមំ សម្ប-
ជញ្ញំ ។ យា បញ្ញា បជាននា ។ បេ ។ អមោហោ
ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ឥទំ វុច្ចតិ សម្បជញ្ញំ ។

[៣៦៦] តត្ថ កតមំ បដិសុទ្ធានពលំ ។
យា បញ្ញា បជាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្ម-
វិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ឥទំ វុច្ចតិ បដិសុទ្ធានពលំ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

ការដឹងប្រមាណ ការពិចារណាដូច្នោះ ក្នុងកោដននោះ ណា នេះហៅ
ថា ការដឹងប្រមាណក្នុងកោដន ។

(៣៦៤) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការភ្លេចស្មារតី តើដូចម្តេច ។
ការគ្មានស្មារតី ការនឹកមិនឃើញ ការភ្លេចស្មារតី ការមិនមានស្មារតី
ការមិនរលឹក ការមិនបានចាំទុក ការភ្លេចភ្នាំង និងការវង្វែង ណា
នេះហៅថា ការភ្លេចស្មារតី ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីមិនដឹង
ខ្លួន តើដូចម្តេច ។ ការមិនដឹង ការមិនឃើញ ។ បេ ។ គន្លឹះគឺអវិជ្ជា
សេចក្តីវង្វែង ជាអកុសលមូល ណា នេះហៅថា សេចក្តីមិនដឹងខ្លួន ។

(៣៦៥) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ស្មារតី តើដូចម្តេច ។ ការ
មានស្មារតី ការនឹកឃើញ ការនឹករលឹក ស្មារតី សេចក្តីរលឹក
ការចាំទុក ការមិនភ្លេចភ្នាំង ការមិនវង្វែង សតិ (ការរលឹក) ឥន្ទ្រិយ
គឺសតិ ពលៈគឺសតិ ការនឹកត្រូវ ណា នេះហៅថា ស្មារតី ។
បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីដឹងខ្លួន តើដូចម្តេច ។ ប្រាជ្ញា ការដឹង
ច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វែង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ណា
នេះហៅថា សេចក្តីដឹងខ្លួន ។

(៣៦៦) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ កំឡាំងគឺការពិចារណា តើដូច
ម្តេច ។ ប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វែង ការពិចារ-
ណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ណា នេះហៅថា កំឡាំងគឺការពិចារណា ។

សុត្តន្តបិដក វិញ្ញាណ

តត្ថ កតមំ ភាវណាពលំ ។ យា កុសលានំ ធម្មានំ
អាសេវនា ភាវនា ពហុលីកម្មំ ឥទំ វុច្ឆតិ ភាវណា-
ពលំ សត្តបិ ពោជ្ឈន្តា ភាវណាពលំ ។

[៣៦៧] តត្ថ កតមោ សមថោ ។ យា ចិត្ត-
ស្ស បិតិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ អយំ វុច្ឆតិ សម-
ថោ ។ តត្ថ កតមា វិបស្សនា ។ យា បញ្ញា បដា-
ននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាធិដ្ឋំ អយំ
វុច្ឆតិ វិបស្សនា ។

[៣៦៨] តត្ថ កតមំ សមថនិមិត្តំ ។ យា ចិត្ត-
ស្ស បិតិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ ឥទំ វុច្ឆតិ សមថនិ-
មិត្តំ ។ តត្ថ កតមំ បត្តាហានិមិត្តំ ។ យោ ចេត-
សិកោ វិរិយារម្មោ ។ បេ ។ សម្មាវាយាមោ ឥទំ
វុច្ឆតិ បត្តាហានិមិត្តំ ។

[៣៦៩] តត្ថ កតមោ បត្តាហោ ។ យោ ចេត-
សិកោ វិរិយារម្មោ ។ បេ ។ សម្មាវាយាមោ អយំ
វុច្ឆតិ បត្តាហោ ។ តត្ថ កតមោ អវិក្ខេបោ ។
យា ចិត្តស្ស បិតិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ អយំ វុច្ឆតិ
អវិក្ខេបោ ។

សុត្តនិកាយទុក្ខនិកាយ

បណ្តាធម៌ទាំងនោះ កំឡាំងគឺការវិនា តើដូចម្តេច ។ ការគំរប់ក ការ
អប់រំ ការធ្វើឲ្យច្រើននូវពួកកុសលធម៌ ណា នេះហៅថា កំឡាំងគឺ
ការវិនា សូម្បីពោជ្ឈង្គទាំង ៧ ក៏ហៅថា កំឡាំងគឺការវិនាដែរ ។

(៣៦៧) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សមថៈ (សភាពរម្ងាប់ធម៌ជា
សត្រូវ) តើដូចម្តេច ។ ការបិតនៅ នៃចិត្ត ។ បេ ។ ការតំកល់
ចិត្តត្រូវ ណា នេះហៅថា សមថៈ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ វិបស្សនា
(ធម្មជាតិឃើញដោយអាការផ្សេងៗ) តើដូចម្តេច ។ ប្រាជ្ញា
ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណា សេចក្តីយល់
ត្រូវ ណា នេះហៅថា វិបស្សនា ។

(៣៦៨) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ និមិត្តគឺសមថៈ តើដូចម្តេច ។
ការបិតនៅ នៃចិត្ត ។ បេ ។ ការតំកល់ចិត្តត្រូវ ណា នេះហៅថា
និមិត្តគឺសមថៈ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ និមិត្តគឺការផ្តងឡើង តើដូច
ម្តេច ។ ការប្រារព្ធត្បាយាម ប្រកបដោយចិត្ត ។ បេ ។ ត្បាយាម
ត្រូវ ណា នេះហៅថា និមិត្តគឺការផ្តងឡើង ។

(៣៦៩) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការផ្តងឡើង តើដូចម្តេច ។
ការប្រារព្ធត្បាយាម ប្រកបដោយចិត្ត ។ បេ ។ ត្បាយាមត្រូវ ណា
នេះហៅថា ការផ្តងឡើង ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការមិនរាយមាយ
តើដូចម្តេច ។ ការបិតនៅ នៃចិត្ត ។ បេ ។ ការតំកល់ចិត្តត្រូវ
ណា នេះហៅថា ការមិនរាយមាយ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

[៣៧០] តត្ថ កតមា សីលវិបត្តិ ។ លោ កាយិកោ វិវត្តិក្កមោ វាចសីកោ វិវត្តិក្កមោ កាយិកោ វាចសីកោ វិវត្តិក្កមោ អយំ វុច្ឆតិ សីលវិបត្តិ សព្វម្បិ ទុស្សីល្យំ សីលវិបត្តិ ។ តត្ថ កតមា ទិដ្ឋវិបត្តិ ។ ទត្ថ ទិដ្ឋំ ទត្ថ យដ្ឋំ ទត្ថ ហុតំ ទត្ថ សុកដទិក្កោ ដានំ កម្មានំ ដលវិហាកោ ទត្ថ អយំ លោកោ ទត្ថ បរោ លោកោ ទត្ថ មាតា ទត្ថ បិតា ទត្ថ សត្តា ឌីបទាតិកា ទត្ថ លោកេ សមណាព្រាហ្មណា សម្មគុតា សម្មាបដិបដ្ឋា យេ ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ចិកត្វា បវេទន្តិកំ យា ឃីរ្យទា ទិដ្ឋំ ទិដ្ឋិកតំ ។ បេ ។ វិបរិយេសត្តាយោ អយំ វុច្ឆតិ ទិដ្ឋវិបត្តិ សព្វាបិ មិច្ឆាទិដ្ឋំ ទិដ្ឋវិបត្តិ ។

[៣៧១] តត្ថ កតមា សីលសម្មទា ។ កាយិកោ អវិវត្តិក្កមោ វាចសីកោ អវិវត្តិក្កមោ កាយិកាវាចសីកោ អវិវត្តិក្កមោ អយំ វុច្ឆតិ សីលសម្មទា សព្វាបិ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

(៣៧០) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ វិបត្តិនៃសីល តើដូចម្តេច ។ ការប្រព្រឹត្តិល្មើសប្រកបដោយកាយ ការប្រព្រឹត្តិល្មើសប្រកបដោយវាចា ការប្រព្រឹត្តិល្មើសប្រកបដោយកាយនិងវាចា ណា នេះហៅថា វិបត្តិនៃសីល សូម្បីទ្រុស្តសីលទាំងអស់ ក៏ហៅថា វិបត្តិនៃសីលដែរ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ វិបត្តិនៃទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។ (សេចក្តីយល់ឃើញ) ថា បានដែលគេឲ្យហើយ មិនមានផល បូជាធម៌មានផល បូជាកូចមិនមានផល ផលវិបាកនៃកម្មដែលគេធ្វើល្អ ធ្វើអាក្រក់មិនមាន លោកនេះមិនមាន លោកខាងមុខមិនមាន មាតាមិនមានគុណ បិតាមិនមានគុណ ពួកសត្វជាឧបបាតិកៈកំណើតមិនមាន ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ក្នុងលោក អ្នកប្រព្រឹត្តល្អ ប្រតិបត្តិត្រឹមត្រូវ ដែលធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវលោកនេះ និងលោកខាងមុខ ដោយប្រាជ្ញាជំនុំតម្កល់ដោយខ្លួនឯង ហើយសំដែងបាន ក៏មិនមាន និងទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា ដែលមានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា វិបត្តិនៃទិដ្ឋិ សូម្បីមិត្តទិដ្ឋិទាំងអស់ ក៏ហៅថា វិបត្តិនៃទិដ្ឋិដែរ ។

(៣៧១) បណ្តាធម៌ទាំងអស់ ការបរិច្ចណិដោយសីល តើដូចម្តេច ។ ការមិនប្រព្រឹត្តិល្មើសប្រកបដោយកាយ ការមិនប្រព្រឹត្តិល្មើសប្រកបដោយវាចា ការមិនប្រព្រឹត្តិល្មើសប្រកបដោយកាយនិងវាចា នេះហៅថា ការបរិច្ចណិដោយសីល សូម្បីការសង្រួមក្នុងសីលទាំងអស់

សុត្តន្តបិដក ឧទ្ទិស

សីលសំវារេ សីលសម្មាទា ។ តត្ថ កតមា ទិដ្ឋិ-
សម្មាទា ។ អត្តំ ទិដ្ឋិ អត្តំ យំដ្ឋំ អត្តំ ហុំតំ អត្តំ
សុកេនទិក្កដានំ កម្មានំ ផលវិហារោ អត្តំ អយំ
លោកោ អត្តំ បរោ លោកោ អត្តំ មាតា អត្តំ បិតា
អត្តំ សត្តា ឌីបហានិកា អត្តំ លោកេ សមណាព្រាហ្ម-
ណា សម្មគុតា សម្មាបដិបដ្ឋា យេ ឥមញ្ច លោកំ
មរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា សង្កកត្តា បវេទេន្តិត-
យា ឯវុទា បញ្ញា បជាទនា ។ បេ ។ អមោហោ
ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ឆតិ ទិដ្ឋិសម្មាទា ស-
ព្វាបិ សម្មាទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិសម្មាទា ។

[៣៧២] តត្ថ កតមា សីលវិសុទ្ធិ ។ កាយិ-
កោ អវិភិក្កមោ វាចសិកោ អវិភិក្កមោ កាយិក-
វាចសិកោ អវិភិក្កមោ អយំ វុច្ឆតិ សីលវិសុទ្ធិ ស-
ព្វាបិ សីលសំវារេ សីលវិសុទ្ធិ ។ តត្ថ កតមា ទិដ្ឋិ-
វិសុទ្ធិ ។ កម្មស្សកតញ្ញាណំ សម្មាទិលោមិកញ្ញាណំ

សុត្តន្តបិដក

ក៏ហៅថា ការបរិបូណ៌ដោយសីលវិជ្ជា ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការបរិបូណ៌
 ដោយទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។ (សេចក្តីយល់ឃើញ) ថា ទានដែលគេឲ្យ
 ហើយមានផល ឬជាធម៌មានផល ឬជាតូចមានផល ផលនៃវិបាកនៃកម្ម
 ដែលគេធ្វើល្អនិងធ្វើអាក្រក់មាន លោកនេះមាន លោកខាងមុខមាន មា-
 តាមានគុណ បិតាមានគុណ ពួកសត្វជាឧបបាតិកៈកំណើតមាន ពួកសម-
 ណាព្រាហ្មណ៍ក្នុងលោក ជាអ្នកប្រព្រឹត្តល្អ ប្រតិបត្តិត្រឹមត្រូវ ដែលធ្វើឲ្យ
 ជាក់ច្បាស់នូវលោកនេះ និងលោកខាងមុខ ដោយប្រាជ្ញាជំនុំតាមដោយ
 ខ្លួនឯង ហើយសំដែងបានមាន និងប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។
 សេចក្តីមិនវង្វែង ការពិចារណាធម៌ សេចក្តីយល់ត្រូវ ណា ដែលមាន
 សភាពបែបនេះ នេះហៅថា ការបរិបូណ៌ដោយទិដ្ឋិ សូម្បីសម្មាសម្ពុទ្ធ
 ទាំងអស់ ក៏ហៅថា ការបរិបូណ៌ដោយទិដ្ឋិវិជ្ជា ។

(៣៧២) បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការបរិសុទ្ធនៃសីល តើដូច
 ម្តេច ។ ការមិនប្រព្រឹត្តិល្មើសប្រកបដោយកាយ ការមិនប្រព្រឹត្តិល្មើស
 ប្រកបដោយវចា ការមិនប្រព្រឹត្តិល្មើសប្រកបដោយកាយនិងវចា នេះ
 ហៅថា ការបរិសុទ្ធនៃសីល សូម្បីការសង្រួមកងសីលទាំងអស់ ក៏ហៅ
 ថា ការបរិសុទ្ធនៃសីលវិជ្ជា ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការបរិសុទ្ធនៃទិដ្ឋិ
 តើដូចម្តេច ។ កម្មសូត្រតណ្ហាណ (ការដឹងច្បាស់កម្មជារបស់ខ្លួន)
 សច្ចានុលោមិកតណ្ហាណ (ការដឹងច្បាស់ អនុលោមតាមសច្ចៈ ៤)

អភិធម្មបដិពេ ធម្មសង្កណំ

មក្កសមន្តីស្ស ញ្ញាណំ ដលសមន្តីស្ស ញ្ញាណំ ។

[៣៧៣] ទិដ្ឋវិសុទ្ធិ ខោ បនាតិ យា បញ្ញា ប-
ជាទនា ។ បេ ។ អនោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ។
យថាទិដ្ឋិស្ស ច បដានន្តិ យោ ចេតសិកោ វិរិ-
យារម្ហោ ។ បេ ។ សម្មាវាយាមោ ។

[៣៧៤] សំវេកោតិ ជាតិកយំ ជរាភយំ ព្យាធិ-
កយំ មរណភយំ ។ សំវេជនិយំ ហានន្តិ ជាតិ ជរា
ព្យាធិ មរណំ ។ សំវិក្កស្ស ច យោនិសោ បដានន្តិ
ឥធិ ភិក្កុ អនុប្បន្នានំ ចាបកានំ អក្កសលានំ ធម្មា-
នំ អនុប្បនាយ ធន្តំ ជនេតិ វាយមតិ វិរិយំ អារកតិ
ចិត្តំ បក្កណាតិ បទហតិ ឧប្បន្នានំ ចាបកានំ អក្ក-
សលានំ ធម្មានំ បហានាយ ធន្តំ ជនេតិ វាយមតិ
វិរិយំ អារកតិ ចិត្តំ បក្កណាតិ បទហតិ អនុប្ប-
ន្នានំ ក្កសលានំ ធម្មានំ ឧប្បនាយ ធន្តំ ជនេតិ
វាយមតិ វិរិយំ អារកតិ ចិត្តំ បក្កណាតិ បទហតិ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ការដឹងច្បាស់ របស់បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងដោយមគ្គ ការដឹងច្បាស់របស់
បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងដោយផល (នេះហៅថា ការបរិសុទ្ធិនៃទិដ្ឋិ) ។

(៣៧៣) ពាក្យថា ការបរិសុទ្ធិនៃទិដ្ឋិ បានដល់ប្រាជ្ញា ការដឹង
ច្បាស់ ។ បេ ។ សេចក្តីមិនវង្វែង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ។
ពាក្យថា សេចក្តីព្យាយាមនៃបុគ្គល ដែលមានទិដ្ឋិសមគួរ បានដល់
សេចក្តីប្រារព្ធព្យាយាមប្រកបដោយចិត្ត ។ បេ ។ ការព្យាយាមត្រូវ ។

(៣៧៤) ពាក្យថា សង្កេត បានដល់ជាតិភ័យ ជរាភ័យ
ព្យាធិភ័យ មរណភ័យ ។ ពាក្យថា ទីដែលគួរសង្កេត បានដល់ ជាតិ
ជរា ព្យាធិ មរណៈ ។ ពាក្យថា សេចក្តីព្យាយាម ដោយទុបាយ-
ប្រាជ្ញា នៃបុគ្គលដែលមានសង្កេត សេចក្តីថា ភិក្ខុកងសាសនានេះ
ញ៉ាំងសេចក្តីប៉ិនប៉ងឲ្យកើត ប្រឹងប្រែង ប្រារព្ធព្យាយាម ផ្តល់ចិត្តទុក
តាំងព្យាយាម ដើម្បីញ៉ាំងអកុសលធម៌ដ៏លាមកដែលមិនទាន់កើត មិនឲ្យ
កើត ញ៉ាំងសេចក្តីប៉ិនប៉ងឲ្យកើត ប្រឹងប្រែង ប្រារព្ធព្យាយាម ផ្តល់ចិត្ត
ទុក តាំងព្យាយាម ដើម្បីលះបង់អកុសលធម៌ដ៏លាមកដែលកើតហើយ
ញ៉ាំងសេចក្តីប៉ិនប៉ងឲ្យកើត ប្រឹងប្រែង ប្រារព្ធព្យាយាម ផ្តល់ចិត្តទុក
តាំងព្យាយាម ដើម្បីញ៉ាំងកុសលធម៌ដែលមិនទាន់កើត ឲ្យកើតឡើង

សុត្តនិកាយេ និកាយេ

ឧប្បជ្ជានំ កុសលានំ ធម្មានំ វិនិយា អសម្មោសាយ
កិយ្យោភាវាយ វេមុល្លាយ ភាវនាយ ចារិច្ចរិយា ធម្មំ
ជនេតិ វាយមតិ វិរិយំ អារកតិ ចិត្តំ បក្កណាតិ
បទហតិ ។

[៣៧៥] អសន្តិដ្ឋតា ច កុសលេសុ ធម្មស្មតិ
យា កុសលានំ ធម្មានំ ភាវនាយ អសន្តិដ្ឋស្ស
កិយ្យោកម្យតា ។ អប្បដិវាទិតា ច បទានស្មតិ
យា កុសលានំ ធម្មានំ ភាវនាយ សក្កច្ចកិរិយតា
សាត្តច្ចកិរិយតា អដ្ឋតកិរិយតា អនោលំនុត្តតា
អនិក្ខត្តច្ចន្តតា អនិក្ខត្តច្ឆតា អាសេវនា ភាវនា
ពហុលំកម្មំ ។

[៣៧៦] វិជ្ជាតិ តិស្សោ វិជ្ជា ចុព្វេនិវាសានុស្ស
តិញ្ញាលំ វិជ្ជា សត្តានំ ចុត្តបចានេ ញ្ញាលំ វិជ្ជា អា-
សវានំ ខយេ ញ្ញាលំ វិជ្ជា ។ វិមុត្តតិ ទ្វេ វិមុត្តិយោ
ចិត្តស្ស ច អនិមុត្តិ និញ្ញានញ្ច ។

[៣៧៧] ខយេ ញ្ញាលានិ មក្កសមដ្ឋិស ញ្ញា-
លំ ។ អនុប្បនេ ញ្ញាលានិ ដលសមដ្ឋិស្ស ញ្ញាលំ ។

សុត្តន្តបិដក

ញ៉ាំងសេចក្តីប៉ិនប៉ងឱ្យកើត ប្រឹងប្រែង ប្រារព្ធព្យាយាម ផ្គងបិត្តទុក
តាំងព្យាយាម ដើម្បីបិតនៅ ដើម្បីមិនវិនាស ដើម្បីចម្រើនក្រែកលែង
ដើម្បីធូលាយ ដើម្បីចម្រើន ដើម្បីបរិច្ចេកទេស ទ្រព្យសម្បត្តិ
ដែលកើតហើយ ។

(៣៧៥) ពាក្យថា សេចក្តីមិនសន្តោសក្នុងកុសលធម៌ បានដល់
សេចក្តីប្រាថ្នាក្រែកលែង នៃបុគ្គលអ្នកមិនត្រេកអរក្នុងការចំរើន នូវកុសល-
ធម៌ ។ ពាក្យថា សេចក្តីមិនបន្ទុះបន្ទុយក្នុងព្យាយាម បានដល់ការ
ធ្វើដោយគោរព ការធ្វើរឿយៗ ការធ្វើមិនឈប់ ការប្រព្រឹត្តិមិនរញ្ជាញ
ការមិនដាក់ចោលនូវសេចក្តីប៉ិនប៉ង ការមិនដាក់ចោលនូវធុរៈ ការសេព
ការអប់រំ ការធ្វើឱ្យរឿយៗ ក្នុងការចំរើន នូវកុសលធម៌ ។

(៣៧៦) ពាក្យថា វិជ្ជា បានដល់វិជ្ជា៣ គឺ បុព្វេនិវាសានុស្សតិ-
ញាណវិជ្ជា ១ សត្តានិច្ចបុគ្គលញាណវិជ្ជា ១ អាសវក្ខយញាណវិជ្ជា ១ ។
ពាក្យថា វិមុត្តិ បានដល់វិមុត្តិ២ គឺ ការរួចស្រឡះនៃចិត្ត១ ព្រះនិព្វាន១ ។

(៣៧៧) ពាក្យថា សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ជាគ្រឿងអស់ទៅនៃកិលេស
បានដល់សេចក្តីដឹងនៃបុគ្គល ដែលព្រមព្រៀងដោយមគ្គ ។ ពាក្យថា
សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ ដែលធ្វើកិលេសមិនឱ្យកើតឡើងទៀត បានដល់
សេចក្តីដឹងនៃបុគ្គល ដែលព្រមព្រៀងដោយផល ។

អត្ថទ្វារកណ្ឌំ
១៦

[៣៧៨] កតមេ ធម្មា កុសលា ។ ចតុស្សុ
ក្ខម័សុ កុសលំ ឥមេ ធម្មា កុសលា ។ កតមេ
ធម្មា អកុសលា ។ ទ្វាទស អកុសលចិត្តប្បាណា ឥមេ
ធម្មា អកុសលា ។ កតមេ ធម្មា អព្យាកតា ។
ចតុស្សុ ក្ខម័សុ វិចាកោ តិសុ ក្ខម័សុ កិរិយាព្យា-
កតំ រូបញ្ច ធិញ្ចានញ្ច ឥមេ ធម្មា អព្យាកតា ។

[៣៧៩] កតមេ ធម្មា សុខាយ វេទនាយ
សម្បយុត្តា ។ កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ សោ-
មនស្សសហគតា ចិត្តប្បាណា អកុសលតោ ចត្តារោ
កាមាវចរកុសលស្ស វិចាកតោ ច កិរិយតោ ច
បញ្ច រូចាវចរតិកចតុក្កដ្ឋាណា កុសលតោ ច វិ-
ចាកតោ ច កិរិយតោ ច លោកុត្តរតិកចតុក្កដ្ឋា-
ណា កុសលតោ ច វិចាកតោ ច ឧត្តប្បន្នំ សុខំ
វេទនំ វេទនា ឥមេ ធម្មា សុខាយ វេទនាយ សម្ប-
យុត្តា ។ កតមេ ធម្មា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុ-
ត្តា ។ ទ្វេ ទោមនស្សសហគតា ចិត្តប្បាណា ទុក្ខស-
ហគតំ កាយវិញ្ញាណំ ឧត្តប្បន្នំ ទុក្ខំ វេទនំ វេទនា

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

អត្ថបទរក្សា

(៣៧៨) ពួកធម៌ជាកុសល តើដូចម្តេច ។ កុសលក្នុងភូមិ ៤
 នេះពួកធម៌ជាកុសល ។ ពួកធម៌ជាអកុសល តើដូចម្តេច ។ អកុសល-
 ចិត្តប្បទេ (ការកើតនៃចិត្តជាអកុសល) ១២ នេះពួកធម៌ជាអកុសល ។
 ពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត តើដូចម្តេច ។ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ ភិរិយានិងអព្យា-
 ក្រឹត ក្នុងភូមិ ៣ រូប និងនិព្វាន នេះពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត ។

(៣៧៩) ពួកធម៌ដែលប្រកបដោយសុខវេទនា តើដូចម្តេច ។
 ចិត្តប្បទេ ប្រកបដោយសោមនស្ស ៤ ខាងកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បទេ ៤
 ខាងអកុសល ចិត្តប្បទេ ៥ ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយាផង នៃកាមាវចរ-
 កុសល រូបាវចរតិកចត្តក្កដ្ឋាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង
 ខាងភិរិយាផង លោកុត្តរតិកចត្តក្កដ្ឋាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាក
 ផង វៀរតែសុខវេទនា ដែលកើតឡើងក្នុងទីនោះចេញ នេះពួកធម៌
 ដែលប្រកបដោយសុខវេទនា ។ ពួកធម៌ដែលប្រកបដោយទុក្ខវេទនា
 តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បទេ ប្រកបដោយទោមនស្ស ២ និងកាយវិញ្ញាណ
 ប្រកបដោយទុក្ខ វៀរតែទុក្ខវេទនា ដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ

ពិពេ អន្តរាព

ឥមេ ធម្មា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា ។
 កតមេ ធម្មា អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុ-
 ត្តា ។ កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ ឱបេក្ខាស-
 ហគតា ចិត្តប្បរាទា អកុសលតោ ធន កាមាវចរកុ-
 សលស្ស វិចារកតោ ទស អកុសលស្ស វិចារកតោ
 ធន កិរិយតោ ធន រូចាវចរំ ចតុត្ថំ យាធំ កុសល-
 តោ ធន វិចារកតោ ធន កិរិយតោ ធន ចត្តារោ អារ-
 ប្បា កុសលតោ ធន វិចារកតោ ធន កិរិយតោ ធន
 លោកុត្តំ ចតុត្ថំ យាធំ កុសលតោ ធន វិចារកតោ
 ធន ឯត្តប្បវ័ទំ អទុក្ខមសុខំ វេទនំ វេបេត្តា ឥមេ ធម្មា
 អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា ។ តិស្សោ
 ធន វេទនា រូបញ្ច ធិញ្ចនញ្ច ឥមេ ធម្មា ធន វត្តញ្ច
 សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា តិបំ ទុក្ខាយ វេទនា-
 យ សម្បយុត្តា តិបំ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្ប-
 យុត្តា តិបំ ។

[៣៨០] កតមេ ធម្មា វិចារកា ។ ចតុស្ស ក្ខ-
 មីស្ស វិចារកោ ឥមេ ធម្មា វិចារកា ។ កតមេ ធម្មា
 វិចារកធម្មធម្មា ។ ចតុស្ស ក្ខមីស្ស កុសលំ អកុសលំ

ពិភពអត្តសញ្ញាណ:

នេះពួកធម៌ដែលប្រកបដោយទុក្ខវេទនា ។ ពួកធម៌ប្រកបដោយវេទនា
 មិនជាទុក្ខមិនជាសុខ តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្ប្រាទ ប្រកបដោយឧបេក្ខា ៤
 ខាងកាមាវចរកុសល ចិត្តប្ប្រាទ ៦ ខាងអកុសល ចិត្តប្ប្រាទ ១០ ខាង
 វិបាកនៃកាមាវចរកុសល ចិត្តប្ប្រាទ ៦ ខាងវិបាកនៃអកុសល ចិត្តប្ប្រាទ ៦
 ខាងកិរិយា ចតុត្ថជ្ឈាន ជាប្រាវចរ ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាង
 កិរិយាផង អរូបជ្ឈាន ៤ ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងកិរិយាផង
 ចតុត្ថជ្ឈាន ជាលោកុត្តរៈ ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង វៀរតែវេទនាមិន
 ជាទុក្ខមិនជាសុខ ដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះរួច ។ នេះពួកធម៌ដែលប្រកប
 ដោយវេទនា មិនជាទុក្ខមិនជាសុខ ។ វេទនា ៣ ផង រូបផង និព្វាន
 ផង នេះពួកធម៌ដែលមិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយសុខវេទនាផង ថា
 ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង ថាប្រកបដោយវេទនាមិនជាទុក្ខ មិនជាសុខ
 ផងទេ ។

(៣៨០) ពួកធម៌ជាវិបាក តើដូចម្តេច ។ វិបាក ក្នុង
 ភូមិ ៤ នេះពួកធម៌ ជាវិបាក ។ ពួកធម៌ មានវិបាកធម៌ជា
 ប្រក្រតី តើដូចម្តេច ។ កុសល និងអកុសល ក្នុងភូមិ ៤

អភិធម្មបដិពោ ធម្មសង្កណ៍

ឥមេ ធម្មា វិចារកធម្មធម្មា ។ កតមេ ធម្មា លេវ
 វិចារកធម្មា វិចារកធម្មធម្មា ។ តិស្ស ក្ខមិស្ស កិរិយាព្យា-
 កតំ រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា លេវ វិចារកធម្ម-
 វិចារកធម្មធម្មា ។

[៣៨០] កតមេ ធម្មា ឧបាទិទ្ធិបាទានិយា ។

តិស្ស ក្ខមិស្ស វិចារកោ យញ្ច រូបំ កម្មស្ស កតត្តា
 ឥមេ ធម្មា ឧបាទិទ្ធិបាទានិយា ។ កតមេ ធម្មា អ-
 នុបាទិទ្ធិបាទានិយា ។ តិស្ស ក្ខមិស្ស កុសលំ អក្ក-
 សលំ តិស្ស ក្ខមិស្ស កិរិយាព្យាកតំ យញ្ច រូបំ ន
 កម្មស្ស កតត្តា ឥមេ ធម្មា អនុបាទិទ្ធិបាទានិយា ។
 កតមេ ធម្មា អនុបាទិទ្ធិបាទានិយា ។ ចត្តារោ មក្កា
 អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញសលានិ និព្វានញ្ច
 ឥមេ ធម្មា អនុបាទិទ្ធិបាទានិយា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

នេះពួកធម៌មានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ។ ពួកធម៌មិនមែនវិបាក ទាំងមិន
មែនជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតី តើដូចម្តេច ។ កិរិយានិងអព្យាក្រឹត កង
ក្រម ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនជាធម៌
មានវិបាកជាប្រក្រតី ។

[៣៨១] ពួកធម៌មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម
កាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន តើដូចម្តេច ។ វិបាក
កងក្រម ៣ និងរូបដែលជាកម្មស្រុកតត្តា នេះពួកធម៌ មានកម្មប្រកប
ដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់
ទុបាទាន ។ ពួកធម៌មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើម
កាន់យកហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន តើដូចម្តេច ។ កុសល
និងអកុសលកងក្រម ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតកងក្រម ៣ និងរូបដែលមិន
មែនជាកម្មស្រុកតត្តា នេះពួកធម៌ មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មាន
តណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន ។ ពួកធម៌
មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំង
មិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈ
ផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌ មិនមានកម្មប្រកប
ដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍
ដល់ទុបាទាន ។

តិរោ អន្តទ្វារ

[៣៨២] កតមេ ធម្មា សន្តិលំដួសន្តិលេសិកា ។
 ទ្វារទស អកុសលចិត្តប្បាទា ឥមេ ធម្មា សន្តិលំដួ-
 សន្តិលេសិកា ។ កតមេ ធម្មា អសន្តិលំដួសន្តិលេ-
 សិកា ។ តិសុ ក្រមិសុ កុសលំ តិសុ ក្រមិសុ
 វិហាកោ តិសុ ក្រមិសុ កិរិយាព្យាកកំ សព្វញ្ច
 រូបំ ឥមេ ធម្មា អសន្តិលំដួសន្តិលេសិកា ។ កតមេ
 ធម្មា អសន្តិលំដួសន្តិលេសិកា ។ ចត្តារោ មត្តា
 អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលានិ ធិញ្ចានញ្ច
 ឥមេ ធម្មា អសន្តិលំដួសន្តិលេសិកា ។

[៣៨៣] កតមេ ធម្មា សវិតក្កសវិចារ ។ កា-
 មាវចរកុសលំ អកុសលំ កាមាវចរកុសលស្ស វិចា-
 កតោ ឯកានិស ចិត្តប្បាទា អកុសលស្ស វិចាកតោ
 ទ្វេ កិរិយតោ ឯកានិស រូចាវចរំ បឋមំ យានំ កុ-
 សលតោ ច វិចាកតោ ច កិរិយតោ ច លោកុត្តរិ
 បឋមំ យានំ កុសលតោ ច វិចាកតោ ច ឯត្តប្បទ្នេ
 វិតក្កវិចារេ វេបេត្តា ឥមេ ធម្មា សវិតក្កសវិចារ ។
 កតមេ ធម្មា អវិតក្កវិចារមត្តា ។ រូចាវចរមញ្ចក-
 នយេ ទុតិយំ យានំ កុសលតោ ច វិចាកតោ

តិកអត្តប្បាទៈ

(៣៨២) ពួកធម៌ដែលសៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តើ
 ដូចម្តេច ។ អកុសលចិត្តប្បាទ ១២ នេះពួកធម៌ដែលសៅហ្មង ទាំងគួរ
 ដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។ ពួកធម៌ដែលមិនសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តី
 សៅហ្មង តើដូចម្តេច ។ កុសល ក្នុងក្រិយា វិបាក ក្នុងក្រិយា
 ភិរិយានិងអព្យាក្រឹត ក្នុងក្រិយា និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ដែលមិន
 សៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។ ពួកធម៌ដែលមិនសៅហ្មង ទាំង
 មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈ
 ផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌ដែលមិនសៅហ្មង
 ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។

(៣៨៣) ពួកធម៌ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយវិចារៈ តើ
 ដូចម្តេច ។ កាមាវចរកុសលនិងអកុសល ចិត្តប្បាទ ១១ ខាងវិបាកនៃ
 កាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ២ ខាងវិបាកនៃអកុសល ចិត្តប្បាទ ១១ ខាង
 ភិរិយា បឋមជ្ឈានជាវុច្ចារវចរ ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយា
 ផង បឋមជ្ឈានជាលោកុត្តរៈ ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង រៀវតែវិតក្កៈ
 វិចារៈ ដែលកើតឡើង ក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំង
 ប្រកបដោយវិចារៈ ។ ពួកធម៌មិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈ តើដូច
 ម្តេច ។ ទុតិយជ្ឈាន ក្នុងវុច្ចារវចរបញ្ចកន័យ ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

ច កិរិយតោ ច លោកុត្តរធម្មកន្ថយេ ទុតិយំ
 ឈានំ កុសលតោ ច វិហាកតោ ច ឯត្តប្បវ្មំ វិហារំ
 វេបេត្វា ឥមេ ធម្មា អវិតក្កវិហារមត្តា ។ កតមេ
 ធម្មា អវិតក្កវិហារ ។ ទ្វេ បញ្ចវិញ្ញាណានិ រូបាវចរ-
 តិកតិកជ្ឈានា កុសលតោ ច វិហាកតោ ច កិរិយ-
 តោ ច ចត្តារោ អារុប្បា កុសលតោ ច វិហាកតោ ច
 កិរិយតោ ច លោកុត្តរតិកតិកជ្ឈានា កុសលតោ ច
 វិហាកតោ ច បញ្ចកន្ថយេ ទុតិយេ ឈានេ ឧប្បន្នោ
 ច វិហារេ រូបញ្ច ជិញ្ញានញ្ច ឥមេ ធម្មា អវិតក្កវិហា-
 រ ។ វិតក្កសហជាតោ វិហារេ ន វត្តព្វោ សវិតក្កស-
 វិហារេតិបិ អវិតក្កវិហារមត្តាតិបិ អវិតក្កវិហារេតិបិ ។

(៣៨៤) កតមេ ធម្មា បីតិសហគតា ។ កាមាវចរ-
 កុសលតោ ចត្តារោ សោមនស្សសហគតា ឯត្តប្បវ្មាន
 អកុសលតោ ចត្តារោ កាមាវចរកុសលស្ស វិហា-
 កតោ បញ្ច កិរិយតោ បញ្ច រូបាវចរទុកតិកជ្ឈានា
 កុសលតោ ច វិហាកតោ ច កិរិយតោ ច លោកុ-
 ត្តរទុកតិកជ្ឈានា កុសលតោ ច វិហាកតោ ច ឯ-
 ត្តប្បវ្មំ បីតិ វេបេត្វា ឥមេ ធម្មា បីតិសហគតា ។

អរិយធម៌បំណិ ធម្មសង្គណ៍

ខាងកិរិយាផង ទុតិយជ្ឈាន ក្នុងលោកុត្តរតិកជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាង
 វិបាកផង វៀរតែវិចារៈដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌មិនមានវិ-
 តក្កៈមានត្រឹមតែវិចារៈ ។ ពួកធម៌មិនមានវិតក្កៈទាំងមិនមានវិចារៈ តើដូច
 ម្តេច ។ បញ្ចវិញ្ញាណ ២ រូបាវចរតិកតិកជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាក
 ផង ខាងកិរិយាផង អរូបជ្ឈាន ៤ ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាង
 កិរិយាផង លោកុត្តរតិកតិកជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង វិចារៈ
 ដែលកើតក្នុងទុតិយជ្ឈាន ជាបញ្ចកន័យផង រូបផង និព្វានផង នេះ
 ពួកធម៌មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ ។ វិចារៈដែលកើតជាមួយនឹង
 វិតក្កៈ មិនត្រូវពោលថា ប្រកបដោយវិតក្កៈទាំងប្រកបដោយវិចារៈផង
 ថាមិនមានវិតក្កៈមានត្រឹមតែវិចារៈផង ថាមិនមានវិតក្កៈទាំងមិនមានវិចារៈ
 ផងទេ ។

(៣៨៤) ពួកធម៌ប្រកបដោយបីតិ តើដូចម្តេច ។ ចិត្ត-
 ប្បាទ ប្រកបដោយសោមនស្ស ៤ ខាងកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៤
 ខាងអកុសល ចិត្តប្បាទ ៥ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៥
 ខាងកិរិយា រូបាវចរទុកតិកជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាក
 ផង ខាងកិរិយាផង លោកុត្តរទុកជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង
 វៀរតែបីតិដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយបីតិ ។

ពិរោ អន្តរាហ

កតមេ ធម្មា សុខសហគតា ។ កាមាវចរកុសល-
 តោ ចត្តារោ សោមនស្សសហគតា ចិត្តប្បាទា អ-
 កុសលតោ ចត្តារោ កាមាវចរកុលស្ស វិចាក-
 តោ ធន កិរិយតោ បញ្ច រូចាវចរតិកចត្តក្កដ្យាទា
 កុសលតោ ច វិចាកតោ ច កិរិយតោ ច
 លោកុត្តរតិកចត្តក្កដ្យាទា កុសលតោ ច វិចា-
 កតោ ច ឯត្តប្បជំ្ជំ សុខំ វេយ្យា ឥមេ ធម្មា
 សុខសហគតា ។ កតមេ ធម្មា ឧបេក្ខាសហគតា ។
 កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ ឧបេក្ខាសហគតា
 ចិត្តប្បាទា អកុសលតោ ធន កាមាវចរកុសលស្ស
 វិចាកតោ ធន អកុសលស្ស វិចាកតោ ធន
 កិរិយតោ ធន រូចាវចរំ ចត្តត្ថំ ឈានំ កុសលតោ ច
 វិចាកតោ ច កិរិយតោ ច ចត្តារោ អារុប្បា កុស-
 លតោ ច វិចាកតោ ច កិរិយតោ ច លោកុត្តរំ
 ចត្តត្ថំ ឈានំ កុសលតោ ច វិចាកតោ ច ឯត្តប្បជំ្ជំ
 ឧបេក្ខំ វេយ្យា ឥមេ ធម្មា ឧបេក្ខាសហគតា ។
 បីតិ ន បីតិសហគតា សុខសហគតា ន ឧបេក្ខាស-
 ហគតា សុខំ ន សុខសហគតំ សិយា បីតិសហគតំ

តិកអត្តប្បវ្រ្តៈ

ពួកធម៌ប្រកបដោយសុខៈ តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បាទ ប្រកបដោយសោម-
 នស្ស ៤ ខាងកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៤ ខាងអកុសល ចិត្តប្បាទ
 ៦ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៥ ខាងភិរិយា រូបាវចរតិក-
 ចត្តក្កដ្ឋាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយាផង លោកុត្តរ-
 តិកចត្តក្កដ្ឋាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង វៀរតែសុខៈដែលកើត
 ឡើងក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយសុខៈ ។ ពួកធម៌ប្រកប
 ដោយទម្រេក តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បាទ ប្រកបដោយទម្រេក ៤ ខាង
 កាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៦ ខាងអកុសល ចិត្តប្បាទ ១០ ខាងវិបាក
 នៃកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៦ ខាងវិបាកនៃអកុសល ចិត្តប្បាទ ៦
 ខាងភិរិយា ចត្តក្កដ្ឋាន ជារូបាវចរ ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង
 ខាងភិរិយាផង អរូបដ្ឋាន ៤ ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយា
 ផង ចត្តក្កដ្ឋាន ជាលោកុត្តរៈ ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង វៀរតែ
 ទម្រេក ដែលកើតឡើង ក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ ប្រកបដោយ
 ទម្រេក ។ បីតិ មិនប្រកបដោយបីតិ ប្រកបតែដោយសុខៈ មិនប្រកប
 ដោយទម្រេកទេ សុខៈ មិនប្រកបដោយសុខៈ ប្រកបតែដោយបីតិ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

ន ឧបេក្ខាសហគតំ សិយា ន វត្តញ្ចំ បីតិសហគ-
 តន្តិ ។ ទ្វេ ទោមនស្សសហគតា ចិត្តប្បាទា ទុក្ខស-
 ហគតំ កាយវិញ្ញាណំ យា ច វេទនា ឧបេក្ខា រូបញ្ច
 ទិញ្ញានញ្ច ឥមេ ធម្មា ន វត្តញ្ចំ បីតិសហគតាតិបិ
 សុខសហគតាតិបិ ឧបេក្ខាសហគតាតិបិ ។

[៣៨៥] កតមេ ធម្មា ទស្សនេន បហាតញ្ច ។
 ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតសម្បយុត្តា ចិត្តប្បាទា វិចិត្តិញ្ញាសហ-
 គតោ ចិត្តប្បាទោ ឥមេ ធម្មា ទស្សនេន បហា-
 តញ្ច ។ កតមេ ធម្មា ភាវនាយ បហាតញ្ច ។ ឧទ្ទ-
 ត្តសហគតោ ចិត្តប្បាទោ ឥមេ ធម្មា ភាវនាយ ប-
 ហាតញ្ច ។ ចត្តារោ ទិដ្ឋិកវិប្បយុត្តលោកសហគតា
 ចិត្តប្បាទា ទ្វេ ទោមនស្សសហគតា ចិត្តប្បាទា ឥមេ
 ធម្មា សិយា ទស្សនេន បហាតញ្ច សិយា ភាវនាយ
 បហាតញ្ច ។ កតមេ ធម្មា ទេវ ទស្សនេន ន
 ភាវនាយ បហាតញ្ច ។ ចត្តសុ ភូមិសុ កុសលំ
 ចត្តសុ ភូមិសុ វិទាកោ តិសុ ភូមិសុ កិរិយាព្យា-
 កតំ រូបញ្ច ទិញ្ញានញ្ច ឥមេ ធម្មា ទេវ ទស្សនេន
 ន ភាវនាយ បហាតញ្ច ។

អភិធម្មបំណិក ធម្មសន្តិណ៍

មិនប្រកបដោយឧបេក្ខា ក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយបីតិ
ក៏មាន ។ ចិត្តប្បទេ ២ ប្រកបដោយទោមនស្ស កាយវិញ្ញាណប្រកប
ដោយទុក្ខ និងឧបេក្ខាវេទនាផង រូបផង និព្វានផង នេះពួកធម៌មិនត្រូវ
ពោលថា ប្រកបដោយបីតិផង ថាប្រកបដោយសុខៈផង ថាប្រកប
ដោយឧបេក្ខាផងឡើយ ។

[៣៤៥] ពួកធម៌ត្រូវលះដោយទេស្សនៈ (សោតាបត្តិមគ្គ) តើ
ដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បទេ ២ ប្រកបដោយទិដ្ឋិ និងចិត្តប្បទេប្រកបដោយវិចិ-
ក៏ចា នេះពួកធម៌ដែលត្រូវលះដោយទេស្សនៈ ។ ពួកធម៌ត្រូវលះដោយ
ការវេទនា តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បទេប្រកបដោយទុដ្ឋច្ចៈ នេះពួកធម៌ត្រូវលះ
ដោយការវេទនា ។ ចិត្តប្បទេ ២ ប្រាសចាកទិដ្ឋិត្រូវប្រកបដោយលោភៈ និង
ចិត្តប្បទេ ២ ប្រកបដោយទោមនស្ស នេះពួកធម៌ត្រូវលះដោយទេស្សនៈ
ក៏មាន ត្រូវលះដោយការវេទនាក៏មាន ។ ពួកធម៌ដែលមិនត្រូវលះដោយ
ទេស្សនៈ ទាំងមិនត្រូវលះដោយការវេទនា តើដូចម្តេច ។ កុសលក្នុងក្ខមិ
២ វិបាកក្នុងក្ខមិ ២ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹត ក្នុងក្ខមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន
នេះពួកធម៌មិនត្រូវលះដោយទេស្សនៈ ទាំងមិនត្រូវលះដោយការវេទនា ។

តិរេ អន្តរាហ

[៣៨៦] កតមេ ធម្មា ទិស្សនេន បហាតត្វ-
 ហេតុកា ។ ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតសម្បយុត្តា ចិត្តប្បាទា
 វិចិត្តិញ្ញាសហកតោ ចិត្តប្បាទោ ឯត្តប្បដ្ឋំ មោហំ
 វេយ្យា ឥមេ ធម្មា ទិស្សនេន បហាតត្វហេតុកា ។
 កតមេ ធម្មា ភាវនាយ បហាតត្វហេតុកា ។ ឧទ្ធច្ចុ-
 សហកតោ ចិត្តប្បាទោ ឯត្តប្បដ្ឋំ មោហំ វេយ្យា
 ឥមេ ធម្មា ភាវនាយ បហាតត្វហេតុកា ។ ចត្តា-
 រោ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តលោកសហកតោ ចិត្តប្បាទា ទ្វិ
 ទោមនស្សសហកតោ ចិត្តប្បាទា ឥមេ ធម្មា សិយា
 ទិស្សនេន បហាតត្វហេតុកា សិយា ភាវនាយ
 បហាតត្វហេតុកា ។ កតមេ ធម្មា នេវ ទិស្សនេន
 ន ភាវនាយ បហាតត្វហេតុកា ។ វិចិត្តិញ្ញាសហ-
 កតោ មោហោ ឧទ្ធច្ចុសហកតោ មោហោ ចត្តស្ត
 ក្ខមិស្ត កុសលំ ចត្តស្ត ក្ខមិស្ត វិហាកោ តិស្ត
 ក្ខមិស្ត កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច ទិញ្ចនញ្ច ឥមេ ធម្មា
 នេវ ទិស្សនេន ន ភាវនាយ បហាតត្វហេតុកា ។

ពិភពអន្តរាគមន៍

[៣៨៦] ពួកធម៌មានហេតុត្រូវលះដោយទស្សនៈ តើដូចម្តេច ។

ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទិដ្ឋិ និងចិត្តប្បាទប្រកបដោយវិចិត្តិចារ វៀវតៃ

មោហៈដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌មានហេតុត្រូវលះដោយ

ទស្សនៈ ។ ពួកធម៌មានហេតុត្រូវលះដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។ ចិត្ត-

ប្បាទប្រកបដោយទទួច្ចៈ វៀវតៃមោហៈ ដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ

នេះពួកធម៌ មានហេតុត្រូវលះដោយការវិនា ។ ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រាសចាក

ទិដ្ឋិតែប្រកបដោយលោកៈ និងចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទោមនស្ស នេះ

ពួកធម៌ មានហេតុត្រូវលះដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុត្រូវលះដោយ

ការវិនាក៏មាន ។ ពួកធម៌មានហេតុមិនត្រូវលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនត្រូវ

លះដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។ មោហៈប្រកបដោយវិចិត្តិចារ មោហៈ

ប្រកបដោយទទួច្ចៈ កុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ ភិរិយានិងអព្យា-

ក្រឹត ក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌ មានហេតុមិនត្រូវលះ

ដោយទស្សនៈ ទាំងមិនត្រូវលះដោយការវិនា ។

អភិធម្មបំណិកេ ធម្មសង្កណំ

[៣៨៧] កតមេ ធម្មា អាចយតាមិណោ ។ តិស្ស ក្ខមិស្ស កុសលំ អកុសលំ ឥមេ ធម្មា អាចយតាមិណោ ។ កតមេ ធម្មា អបចយតាមិណោ ។ ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ឥមេ ធម្មា អបចយតាមិណោ ។ កតមេ ធម្មា នេវាចយតាមិណោ នាបចយតាមិណោ ។ ចត្វស្ស ក្ខមិស្ស វិហារោ តិស្ស ក្ខមិស្ស កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ចុ ទិព្វានញ្ចុ ឥមេ ធម្មា នេវាចយតាមិណោ នាបចយតាមិណោ ។

[៣៨៨] កតមេ ធម្មា សេត្តា ។ ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ហេដ្ឋិមាទំ ច តិណិ សាមញ្ញដលាទិ ឥមេ ធម្មា សេត្តា ។ កតមេ ធម្មា អសេត្តា ។ ឧបរិមំ អរហត្តដលំ ឥមេ ធម្មា អសេត្តា ។ កតមេ ធម្មា នេវ សេត្តា នាសេត្តា ។ តិស្ស ក្ខមិស្ស កុសលំ អកុសលំ តិស្ស ក្ខមិស្ស វិហារោ តិស្ស ក្ខមិស្ស កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ចុ ទិព្វានញ្ចុ ឥមេ ធម្មា នេវ សេត្តា នាសេត្តា ។

[៣៨៩] កតមេ ធម្មា បរិត្តា ។ កាមាវចរកុសលំ អកុសលំ សព្វោ កាមាវចរស្ស វិហារោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណិ

[៣៨៧] ពួកធម៌ដល់នូវការសន្សឹកពូនឡើង តើដូចម្តេច ។ កុសលនិងអកុសលក្នុងភូមិ ៣ នេះពួកធម៌ដល់នូវការសន្សឹកពូនឡើង ។ ពួកធម៌មិនដល់នូវការសន្សឹកពូនឡើង តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌មិនដល់នូវការសន្សឹកពូនឡើង ។ ពួកធម៌មិនមែនដល់នូវការសន្សឹកពូនឡើង ទាំងមិនមែនមិនដល់នូវការសន្សឹកពូនឡើង តើដូចម្តេច ។ វិបាក ក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹត ក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌ មិនមែនដល់នូវការសន្សឹកពូនឡើង ទាំងមិនមែនមិនដល់នូវការសន្សឹកពូនឡើង ។

[៣៨៨] ពួកធម៌ជារបស់សេក្ខបុគ្គល តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញផល ៣ ខាងក្រោមផង នេះពួកធម៌ជារបស់សេក្ខបុគ្គល ។ ពួកធម៌ជារបស់អសេក្ខបុគ្គល តើដូចម្តេច ។ អរហត្តផល ខាងលើ នេះពួកធម៌ជារបស់អសេក្ខបុគ្គល ។ ពួកធម៌មិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គល តើដូចម្តេច ។ កុសលនិងអកុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌ មិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គល ។

[៣៨៩] ពួកធម៌ មានសភាពតូចឆ្មារ តើដូចម្តេច ។ កាមាវចរកុសល និងអកុសល វិបាក ទាំងអស់ នៃកាមាវចរ

តំពៃ អត្តប្បវេណី

កាមាវចរកិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា
 បរិវត្តា ។ កតមេ ធម្មា មហាក្កតា ។ រូបាវចន អរូ-
 បាវចន កុសលាព្យាកតា ឥមេ ធម្មា មហាក្កតា ។
 កតមេ ធម្មា អប្បមាណា ។ ចត្តារោ មត្តា អបរិ-
 យាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលានិ ជិញ្ញនញ្ច ឥមេ
 ធម្មា អប្បមាណា ។

[៣៧០] កតមេ ធម្មា បរិវត្តារម្មណា ។ សព្វា
 កាមាវចរស្ស វិហាកោ កិរិយា មនោជានុ កិរិយា-
 ហេតុកា មនោវិញ្ញាណជានុ សោមនស្សសហគតា
 ឥមេ ធម្មា បរិវត្តារម្មណា ។ កតមេ ធម្មា មហាក្កតា-
 រម្មណា ។ វិញ្ញនញ្ចយននំ ទេវសញ្ញាសញ្ញាយននំ
 ឥមេ ធម្មា មហាក្កតារម្មណា ។ កតមេ ធម្មា អប្ប-
 មាណារម្មណា ។ ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ
 ច សាមញ្ញដលានិ ឥមេ ធម្មា អប្បមាណារម្មណា ។
 កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ ញ្ញាណវិប្បយុត្តា ចិត្ត-
 ប្បទា កិរិយតោ ចត្តារោ ញ្ញាណវិប្បយុត្តា ចិត្តប្ប-
 ទា សព្វំ អកុសលំ ឥមេ ធម្មា សិយា បរិវត្តារម្មណា
 សិយា មហាក្កតារម្មណា ន អប្បមាណារម្មណា

ពិរអត្តប្បាណៈ

កិរិយានិងអព្យាក្រឹតជាតាមាវចរ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌មានសភាព
 តូចឆ្មារ ។ ពួកធម៌ដល់នូវសភាពធំ តើដូចម្តេច ។ រូបាវចរ អរូ-
 បាវចរ កុសលនិងអព្យាក្រឹត នេះពួកធម៌ដល់នូវសភាពធំ ។ ពួកធម៌
 ប្រមាណមិនបាន តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញ-
 ផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌ប្រមាណមិនបាន ។

(៣៧០) ពួកធម៌មានអារម្មណ៍តូចឆ្មារ តើដូចម្តេច ។ វិបាក
 ទាំងអស់នៃតាមាវចរ កិរិយា មនោធាតុ និងមនោវិញ្ញាណធាតុ ជា
 កិរិយាហេតុកៈ ប្រកបដោយសោមនស្ស នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍តូច
 ឆ្មារ ។ ពួកធម៌មានអារម្មណ៍ដល់នូវសភាពធំ តើដូចម្តេច ។ វិ-
 ញ្ញាណញាយតនៈ និងនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ នេះពួកធម៌មានអា-
 រម្មណ៍ដល់នូវសភាពធំ ។ ពួកធម៌មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបាន តើ
 ដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង នេះ
 ពួកធម៌មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបាន ។ ចិត្តប្បាទ ៤ ជាញ្ញាណវិប្បយុត្ត
 ខាងតាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៤ ជាញ្ញាណវិប្បយុត្ត ខាងកិរិយា និង
 អកុសលទាំងអស់ នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍តូចឆ្មារក៏មាន មានអារម្មណ៍
 ដល់នូវសភាពធំ តែមិនមែនមានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបានទេ ក៏មាន

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គហំ

សិយា ន វត្តញ្ច បរិវារម្មណាភិបិ មហាក្កតារម្មណា-
 ភិបិ ។ កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ ញ្ញាណស-
 ម្បយុត្តា ចិត្តប្បដា កិរិយតោ ចត្តារោ ញ្ញាណ-
 សម្បយុត្តា ចិត្តប្បដា រូចាវចរិ ចតុត្ថំ ឈានំ
 កុសលតោ ច កិរិយតោ ច កិរិយាហេតុកា
 មនោវិញ្ញាណជាតុ ឧបេក្ខាសហគតា ឥមេ ធម្មា
 សិយា បរិវារម្មណា សិយា មហាក្កតារម្មណា សិយា
 អប្បមាណារម្មណា សិយា ន វត្តញ្ច បរិវារម្មណា-
 ភិបិ មហាក្កតារម្មណាភិបិ អប្បមាណារម្មណាភិបិ ។
 រូចាវចរតិកចតុក្កដ្ឋោ កុសលតោ ច វិចារកតោ
 ច កិរិយតោ ច ចតុត្ថស្ស ឈានស្ស វិចារកោ អា-
 កាសានញ្ញាយតនំ អាកិញ្ញញ្ញាយតនំ ឥមេ ធម្មា ន
 វត្តញ្ច បរិវារម្មណាភិបិ មហាក្កតារម្មណាភិបិ អប្ប-
 មាណារម្មណាភិបិ ។ រូបញ្ច ទិញ្ចនញ្ច អនារម្មណា ។

(៣៧០) កតមេ ធម្មា ហីនា ។ ទ្វានិស អកុសល-
 ចិត្តប្បដា ឥមេ ធម្មា ហីនា ។ កតមេ ធម្មា មជ្ឈិមា ។
 តិសុ ភ្នមិសុ កុសលំ តិសុ ភ្នមិសុ វិចារកោ តិសុ ភ្ន-
 មិសុ កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា មជ្ឈិមា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

មិនគប្បីពោលថា មានអារម្មណ៍តូចធ្លាវផង ថាមានអារម្មណ៍ដល់នូវ
 សភាពធំផងក៏មាន ។ ចិត្តប្បាទ ៤ ជាញាណសម្បយុត្ត ខាងកាមាវចរ-
 កុសល ចិត្តប្បាទ ៤ ជាញាណសម្បយុត្ត ខាងកិរិយា រូបាវចរចតុត្ថជ្ជាន
 ខាងកុសលផង ខាងកិរិយាផង និងមនោវិញ្ញាណធាតុ ជាកិរិយាហេតុកៈ
 ប្រកបដោយទុក្ខភាព នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍តូចធ្លាវក៏មាន មានអារ-
 ម្មណ៍ដល់នូវសភាពធំក៏មាន មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបានក៏មាន មិន
 គប្បីពោលថា មានអារម្មណ៍តូចធ្លាវផង ថាមានអារម្មណ៍ដល់នូវសភាព
 ធំផង ថាមានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបានផងក៏មាន ។ រូបាវចរតិកចតុ-
 ត្ថជ្ជាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងកិរិយាផង វិបាកនៃចតុ-
 ត្ថជ្ជាន អាកាសានញ្ជាយតនៈ អាកិញ្ជាយតនៈ នេះពួកធម៌ មិន
 គប្បីពោលថា មានអារម្មណ៍តូចធ្លាវផង ថាមានអារម្មណ៍ដល់នូវសភាព
 ធំផង ថាមានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបានផងឡើយ ។ ឯរូបនិងនិព្វាន
 មិនមែនមានអារម្មណ៍ទេ ។

(៣៧១) ពួកធម៌ ដ៏ថោកទាប តើដូចម្តេច ។ អកុសលចិត្ត-
 ប្បាទ ១២ នេះពួកធម៌ ដ៏ថោកទាប ។ ពួកធម៌ ជាកណ្តាល តើ
 ដូចម្តេច ។ កុសល ក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ កិរិយានិងអព្យា-
 ក្រឹត ក្នុងភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ ជាកណ្តាល ។

ពិពេ អត្ថបទ

កតមេ ធម្មា បណីតា ។ ចត្តារោ មត្តា អបរិយា-
បដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលាជិ ជិញ្ញាណញ្ច ឥមេ
ធម្មា បណីតា ។

[៣៧២] កតមេ ធម្មា មិច្ឆត្តនិយតា ។ ចត្តារោ
ទិដ្ឋិកតសម្បយុត្តា ចិត្តប្បាទា ទ្វេ ទោមនស្សសហក-
តា ចិត្តប្បាទា ឥមេ ធម្មា សីយា មិច្ឆត្តនិយតា សិ-
យា អនិយតា ។ កតមេ ធម្មា សម្មត្តនិយតា ។
ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ឥមេ ធម្មា សម្មត្តនិយ-
តា ។ កតមេ ធម្មា អនិយតា ។ ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតរិ-
ប្បយុត្តលោកសហកតា ចិត្តប្បាទា វិចិត្តិញ្ញាសហក-
តោ ចិត្តប្បាទោ ឧទ្ធច្ចសហកតោ ចិត្តប្បាទោ តិសុ
ភ្លមិសុ កុសលំ ចត្វសុ ភ្លមិសុ វិហាកោ តិសុ ភ្លមិ-
សុ កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច ជិញ្ញាណញ្ច ឥមេ ធម្មា
អនិយតា ។

[៣៧៣] កតមេ ធម្មា មត្តារម្មណា ។
កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ ញ្ញាណសម្បយុត្តា
ចិត្តប្បាទា កិរិយតោ ចត្តារោ ញ្ញាណសម្បយុត្តា
ចិត្តប្បាទា ឥមេ ធម្មា សីយា មត្តារម្មណា ធម

តិកអត្ថបទ្ធារៈ

ពួកធម៌ដ៏ទត្តម តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញ-
ផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌ដ៏ទត្តម ។

(៣៧២) ពួកធម៌មានសភាពខុសនឹងទៀង តើដូចម្តេច ។ ចិត្ត-

ប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទិដ្ឋិ ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទោមនស្ស នេះ

ពួកធម៌ មានសភាពខុសនឹងទៀងក៏មាន មិនទៀងក៏មាន ។ ពួកធម៌

មានសភាពត្រូវនឹងទៀង តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈ នេះ

ពួកធម៌ មានសភាពត្រូវនឹងទៀង ។ ពួកធម៌មិនទៀង តើដូចម្តេច ។

ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រាសចាកទិដ្ឋិតែប្រកបដោយលោភៈ ចិត្តប្បាទប្រកបដោយ

វិចិត្តិយា ចិត្តប្បាទប្រកបដោយទុដ្ឋបៈ កុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ

៤ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនទៀង ។

(៣៧៣) ពួកធម៌ មានមគ្គជាអារម្មណ៍ តើដូចម្តេច ។ ចិត្ត-

ប្បាទ ៤ ជាញ្ញាណសម្បយុត្ត ខាងកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៤ ជា

ញ្ញាណសម្បយុត្ត ខាងភិរិយា នេះពួកធម៌មានមគ្គជាអារម្មណ៍ តែ

អរិយធម៌បដិកេ ធម្មសង្គណំ

មក្កហេតុកា សិយា មក្កាធិបតិណោ សិយា ន វត្តញ្ញា
 មក្ការម្មណាតិបិ មក្កាធិបតិណោតិបិ ។ ចត្តារោ អរិ-
 យមក្កា ន មក្ការម្មណា មក្កហេតុកា សិយា មក្កា-
 ធិបតិណោ សិយា ន វត្តញ្ញា មក្កាធិបតិណោតិ ។
 រូបាវចរំ ចកុត្តំ យាទំ កុសលតោ ច កិរិយតោ
 ច កិរិយាហេតុកា មណោវិញ្ញាណាជាតុ ឧបេក្ខាស-
 ហគតា ឥមេ ធម្មា សិយា មក្ការម្មណា ន មក្ក-
 ហេតុកា ន មក្កាធិបតិណោ សិយា ន វត្តញ្ញា មក្ក-
 រម្មណាតិ ។ កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ ញាណ-
 វិប្បយុត្តា ចិត្តប្បាទា សព្វំ អកុសលំ សញ្ញោ កាមា-
 វចរស្ស វិចារកោ កិរិយតោ ច ចិត្តប្បាទា រូបាវច-
 រតិកចកុក្កដ្ឋាទា កុសលតោ ច វិចារកតោ ច
 កិរិយតោ ច ចកុត្តស្ស យានស្ស វិចារកោ ចត្តារោ
 អារុប្បា កុសលតោ ច វិចារកតោ ច កិរិយតោ
 ច ចត្តារិ ច សាមញ្ញបលាទិ ឥមេ ធម្មា ន វត្តញ្ញា
 មក្ការម្មណាតិបិ មក្កហេតុកាតិបិ មក្កាធិបតិណោតិបិ ។
 រូបញ្ច ទិញ្ចនញ្ច អនារម្មណា ។

[៣៧៤] កតមេ ធម្មា ឧប្បយា ។ ចក្ខុសុ ភ្នំមីសុ
 វិចារកោ យញ្ច រូបំ កម្មស្ស កតត្តា ឥមេ ធម្មា

អភិធម្មបិណ្ឌ ធម្មសង្កណ៍

មិនមែនមានមគ្គជាហេតុក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតីក៏មាន មិនគប្បីពោលថា
 មានមគ្គជាអារម្មណ៍ផង ថាមានមគ្គជាអធិបតីផងក៏មាន ។ អរិយមគ្គ ៤
 មិនមែនមានមគ្គជាអារម្មណ៍ តែមានមគ្គជាហេតុ មានមគ្គជាអធិបតីក៏
 មាន មិនគប្បីពោលថា មានមគ្គជាអធិបតីក៏មាន ។ រូបាវចរចតុត្ថជ្ឈាន
 ខាងកុសលផង ខាងកិរិយាផង និងមនោវិញ្ញាណធាតុ ជាកិរិយា-
 ហេតុកៈ ប្រកបដោយទេវេត្តា នេះពួកធម៌មានមគ្គជាអារម្មណ៍ តែមិន
 មែនមានមគ្គជាហេតុ មិនមែនមានមគ្គជាអធិបតីក៏មាន មិនគប្បីពោលថា
 មានមគ្គជាអារម្មណ៍ក៏មាន ។ ចិត្តប្បាទ ៤ ជាញ្ញាណវិប្បយុត្ត ខាង
 កាមាវចរកុសល អកុសលទាំងអស់ វិបាកទាំងអស់នៃកាមាវចរ ចិត្ត-
 ប្បាទ ៦ ខាងកិរិយា រូបាវចរតិកចតុត្ថជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាង
 វិបាកផង ខាងកិរិយាផង វិបាកនៃចតុត្ថជ្ឈាន អរូបជ្ឈាន ៤ ខាងកុសល
 ផង ខាងវិបាកផង ខាងកិរិយាផង និងសាមញ្ញផល ៤ នេះពួកធម៌
 មិនគប្បីពោលថា មានមគ្គជាអារម្មណ៍ផង ថា មានមគ្គជាហេតុផង
 ថា មានមគ្គជាអធិបតីផងឡើយ ។ ឯរូបនិងនិព្វាន មិនមែនមានអា-
 រម្មណ៍ទេ ។

(៣៧៤) ពួកធម៌ ដែលកើតឡើងហើយ តើដូចម្តេច ។

វិបាក ក្នុងភូមិ ៤ និងរូបជាកម្មស្សកតត្តា នេះពួកធម៌ ដែល

តំពៃ អនុព្វហេ

សិយា ឧប្បជ្ជា សិយា ឧប្បាទិណោ ន វត្តញ្ចា អនុ-
 ប្បជ្ជាតិ ។ បទ្ធសុ ក្ខមិសុ កុសលំ អកុសលំ វិសុ
 ក្ខមិសុ កិរិយាព្យាកតំ យញ្ច រូបំ ន កម្មស្ស
 កតត្តា ឥមេ ធម្មា សិយា ឧប្បជ្ជា សិយា អនុប្ប-
 ជ្ជា ន វត្តញ្ចា ឧប្បាទិណោតិ ។ និព្វានំ ន វត្តញ្ចំ
 ឧប្បជ្ជន្តិបិ អនុប្បជ្ជន្តិបិ ឧប្បាទិតិបិ(១) ។

[៣៧៥] និព្វានំ វេយ្យាសញ្ញា សព្វេ ធម្មា សិយា អ-
 តីតា សិយា អនាគតា សិយា បច្ចុប្បជ្ជា ។ និព្វានំ
 ន វត្តញ្ចំ អតីតន្តិបិ អនាគតន្តិបិ បច្ចុប្បជ្ជន្តិបិ ។

[៣៧៦] កតមេ ធម្មា អតីតារម្មណា ។ វិញ្ញាណ-
 ញ្ញាយតនំ នេវសញ្ញាណសញ្ញាយតនំ ឥមេ ធម្មា
 អតីតារម្មណា ។ និយោកា អនាគតារម្មណា នត្តិ ។
 កតមេ ធម្មា បច្ចុប្បជ្ជារម្មណា ។ ទ្វេ បញ្ចវិញ្ញាណានិ
 តិស្សោ ច មនោណតុយោ ឥមេ ធម្មា បច្ចុប្បជ្ជារម្ម-
 ណា ។ កាមាវចរកុសលស្ស វិចាកតោ ទិស ចិត្ត-
 ប្បាទា អកុសលស្ស វិចាកតោ មនោវិញ្ញាណាណតុ
 ឧបេក្ខាសហគតា កិរិយាហេតុកា មនោវិញ្ញាណាណតុ
 សោមនស្សសហគតា ឥមេ ធម្មា សិយា អតីតារម្មណា

១ ឧប្បាទិតិបិ កតំ បោតពេ ទិស្សតិ ។

តិកអត្ថបទៈ

កើតឡើងហើយក៏មាន ដែលប្រុងនឹងកើតឡើង តែមិនគប្បីពោលថា
មិនទាន់កើតឡើងក៏មាន ។ កុសលនិងអកុសលក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិង
អព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និងរូបដែលមិនមែនជាកម្មស្រុកតត្តា នេះពួកធម៌
កើតឡើងហើយក៏មាន មិនទាន់កើតឡើង តែមិនគប្បីពោលថាប្រុងនឹង
កើតឡើងក៏មាន ។ ឯនិព្វាន មិនគប្បីពោលថា កើតឡើងហើយផង
ថាមិនទាន់កើតឡើងផង ថាប្រុងនឹងកើតផងឡើយ ។

(៣៧៥) រៀននិព្វានចេញ ពួកធម៌ទាំងអស់ ជាអតីតក៏មាន
ជាអនាគតក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ។ ឯនិព្វាន មិនគប្បីពោលថា ជា
អតីតផង ថាជាអនាគតផង ថាជាបច្ចុប្បន្នផងឡើយ ។

(៣៧៦) ពួកធម៌មានអារម្មណ៍ជាអតីត តើដូចម្តេច ។ វិញ្ញាណ-
ញាយតនៈ និងនេវសញ្ញានាយតនៈ នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍ជា
អតីត ។ ពួកធម៌អស់ការប្រកប មានអារម្មណ៍ជាអនាគត មិនមាន
ទេ ។ ពួកធម៌មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្ន តើដូចម្តេច ។ បញ្ចវិញ្ញាណ
២ និងមនោធាតុ ៣ នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្ន ។ ចិត្តប្ប្បទ
១០ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរកុសល មនោវិញ្ញាណធាតុ ប្រកបដោយ
ទុបេក្ខា ខាងវិបាកនៃអកុសល និងមនោវិញ្ញាណធាតុ ជាកិរិយាហេតុកៈ
ប្រកបដោយសោមនស្ស នេះពួកធម៌ មានអារម្មណ៍ជាអតីត ក៏មាន

អរិយធម៌បិណ្ឌ ធម្មសង្កណ៍

សិយា អនាគតារម្មណា សិយា បច្ចុប្បន្នារម្មណា ។
 កាមាវចរកុសលំ អកុសលំ កិរិយតោ នវំ ចិត្ត-
 ប្បាណា រូបាវចរំ ចតុតំ យានំ កុសលតោ ច កិរិ-
 យតោ ច ឥមេ ធម្មា សិយា អនីតារម្មណា សិយា
 អនាគតារម្មណា សិយា បច្ចុប្បន្នារម្មណា សិយា
 ន វត្តញ្ច អនីតារម្មណាតិបិ អនាគតារម្មណាតិបិ
 បច្ចុប្បន្នារម្មណាតិបិ ។ រូបាវចរតិក ចតុក្កដ្យាណា កុ-
 សលតោ ច វិហាកតោ ច កិរិយតោ ច ចតុត្ថស្ស
 យានស្ស វិហាកោ អាកាសានញ្ចាយនំ អាកិញ្ច-
 ញ្ចាយនំ ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបន្នា ចត្តារិ ច
 សាមញ្ញដលានំ ឥមេ ធម្មា ន វត្តញ្ច អនីតារម្មណា-
 តិបិ អនាគតារម្មណាតិបិ បច្ចុប្បន្នារម្មណាតិបិ ។
 រូបញ្ច និព្វានញ្ច អនារម្មណា ។

[៣៧៧] អនិទ្រ្ទិយពទ្ធរូបញ្ច និព្វានញ្ច វេយត្វា
 សព្វេ ធម្មា សិយា អនិទ្រ្ទិយ សិយា ពហិទ្ធា សិយា
 អនិទ្រ្ទិយពហិទ្ធា ។ អនិទ្រ្ទិយពទ្ធរូបញ្ច និព្វានញ្ច
 ពហិទ្ធា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណិ

មានអារម្មណ៍ជាអនាគតក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ។ កាមា-
 វចរកុសល អកុសល និងបិត្តប្បទេ ៧ ខាងកិរិយា រូបាវចរចតុត្ថជ្ឈាន
 ខាងកុសលផង ខាងកិរិយាផង នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍ជាអតីតក៏មាន
 មានអារម្មណ៍ជាអនាគតក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន មិនគប្បី
 ពោលថា មានអារម្មណ៍ជាអតីតផង ថា មានអារម្មណ៍ជាអនាគតផង
 ថា មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នផងក៏មាន ។ រូបាវចរតិកចតុក្កជ្ឈាន ខាង
 កុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងកិរិយាផង វិបាកនៃចតុត្ថជ្ឈាន អាកា-
 សានញាយតនៈ អាកិរិញាយតនៈ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈ និង
 សាមញ្ញផល ៤ នេះពួកធម៌មិនគប្បីពោលថា មានអារម្មណ៍ជាអតីត
 ផង ថា មានអារម្មណ៍ជាអនាគតផង ថា មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នផង
 ឡើយ ។ ឯរូបនិងនិព្វាន មិនមែនមានអារម្មណ៍ទេ ។

(៣៧៧) រឿរវៃលន៍តែរូប ដែលមិនជាប់ដោយឥន្ទ្រិយនិងនិព្វាន
 ចេញ ពួកធម៌ទាំងអស់ ជាខាងក្នុងក៏មាន ជាខាងក្រៅក៏មាន ជាខាង
 ក្នុងនិងខាងក្រៅក៏មាន ។ ឯរូបដែលមិនជាប់ដោយឥន្ទ្រិយ និងនិព្វាន
 ទុកជាខាងក្រៅ ។

ពិរោ អនុគ្រាម

(៣៧៨) កតមេ ធម្មា អដ្ឋត្តារម្មណា ។ វិញ្ញា-
 ណញ្ញាយតនំ នេវសញ្ញាណសញ្ញាយតនំ ឥមេ ធម្មា
 អដ្ឋត្តារម្មណា ។ កតមេ ធម្មា ពហិទ្ធារម្មណា ។
 រូចាវចរតិកចនុក្កដ្យោនា កុសលតោ ច វិចាកតោ
 ច កិរិយតោ ច ចនុត្តស្ស យានស្ស វិចាកោ
 អាណាសានញ្ញាយតនំ ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបដ្ឋា
 ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលានិ ឥមេ ធម្មា ពហិទ្ធារម្ម-
 ណា ។ រូបំ វេយត្វា សត្រេវ កាមាវចរោ កុសលា-
 កុសលាព្យាកតា ធម្មា រូចាវចរំ ចនុត្តំ យានំ កុ-
 សលតោ ច កិរិយតោ ច ឥមេ ធម្មា សិយា អដ្ឋ-
 ត្តារម្មណា សិយា ពហិទ្ធារម្មណា សិយា អដ្ឋត្ត-
 ពហិទ្ធារម្មណា អាភិញ្ញញ្ញាយតនំ ន វត្តំ អដ្ឋត្តា-
 រម្មណានិច្ចំ ពហិទ្ធារម្មណានិច្ចំ អដ្ឋត្តពហិទ្ធារម្មណា-
 និច្ចំ ។ រូបញ្ច និព្វានញ្ច អនារម្មណា ។

(៣៧៩) កតមេ ធម្មា សនិទស្សនសប្បដិយា ។ រូ-
 ចាយតនំ ឥមេ ធម្មា សនិទស្សនសប្បដិយា ។ កតមេ
 ធម្មា អនិទស្សនសប្បដិយា ។ ចក្ខាយតនំ ។ បេ ។
 ដោដញ្ញាយតនំ ឥមេ ធម្មា អនិទស្សនសប្បដិយា ។

ពិភពអន្តរាគមន៍:

(៣៧៧) ពួកធម៌មានអារម្មណ៍ខាងក្នុង តើដូចម្តេច ។ វិញ្ញាណញាយតនៈ និងនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍ខាងក្នុង ។ ពួកធម៌មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅ តើដូចម្តេច ។ រូបាវចរ-
 តិកចតុក្កជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយាផង វិបាក
 នៃចតុក្កជ្ឈាន អាកាសានញាយតនៈ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈ និងសា-
 មណផល ៤ នេះពួកធម៌ មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅ ។ រឿរតែរូបចេញ
 ពួកធម៌ជាកុសល អកុសលនិងអព្យក្រឹត ជាតាមាវចរទាំងអស់ រូបាវចរ-
 ចតុក្កជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងភិរិយាផង នេះពួកធម៌មានអារម្មណ៍
 ខាងក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងនិង
 ខាងក្រៅក៏មាន អាកាសញាយតនៈ មិនគប្បីពោលថា មានអារម្មណ៍
 ខាងក្នុងផង ថា មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅផង ថា មានអារម្មណ៍ខាងក្នុង
 និងខាងក្រៅផងឡើយ ។ ឯរូបនិងនិព្វាន មិនមែនមានអារម្មណ៍ទេ ។

(៣៧៨) ពួកធម៌ប្រកបដោយការឃើញ ទាំងប្រកបដោយការប៉ះពាល់
 តើដូចម្តេច ។ រូបាយតនៈ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយការឃើញ ទាំងប្រកប
 ដោយការប៉ះពាល់ ។ ពួកធម៌មិនប្រកបដោយការឃើញ តែប្រកបដោយ
 ការប៉ះពាល់ តើដូចម្តេច ។ ចតុយតនៈ ។ បេ ។ ផោដ្ឋញាយតនៈ
 នេះពួកធម៌មិនប្រកបដោយការឃើញ តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណិ

កតមេ ធម្មា អនិទស្សនាប្បដិយា ។ ចត្វសុ ក្ខមីសុ
កុសលំ អកុសលំ ចត្វសុ ក្ខមីសុ វិចារកោ ភីសុ
ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ យញ្ច រូបំ អនិទស្សនំ
អប្បដិយំ ធម្មាយតនបរិយាបដ្ឋំ ជិញ្ញានញ្ច ឥមេ
ធម្មា អនិទស្សនាប្បដិយា ។

តិកំ ។

[២០០] កតមេ ធម្មា ហេតុ ។ តយោ កុសល-
ហេតុ តយោ អកុសលហេតុ តយោ អព្យាកតហេ-
តុ អលោកោ កុសលហេតុ អនោសោ កុសលហេតុ
ចត្វសុ ក្ខមីសុ កុសលេសុ ឧប្បជ្ឈន្តិ អមោហោ
កុសលហេតុ កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ ញ្ញាលា-
វិប្បយុត្តេ ចិត្តប្បាទេ វេយ្យា ចត្វសុ ក្ខមីសុ កុស-
លេសុ ឧប្បជ្ឈន្តិ លោកោ អជ្ជសុ លោកសហគតេ-
សុ ចិត្តប្បាទេសុ ឧប្បជ្ឈន្តិ នោសោ ភីសុ នោមនស្ស-
សហគតេសុ ចិត្តប្បាទេសុ ឧប្បជ្ឈន្តិ មោហោ សព្វា-
កុសលេសុ ឧប្បជ្ឈន្តិ អលោកោ វិចារកហេតុ អនោ-
សោ វិចារកហេតុ កាមាវចរស្ស វិចារកតោ អហេតុ-
កេ ចិត្តប្បាទេ វេយ្យា ចត្វសុ ក្ខមីសុ វិចារកេសុ
ឧប្បជ្ឈន្តិ អមោហោ វិចារកហេតុ កាមាវចរស្ស

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ពួកធម៌មិនប្រកបដោយការឃើញ ទាំងមិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ តើ
 ដូចម្តេច ។ កុសលនិងអកុសល ក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ ភិរិយា
 និងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបជាអនិទស្សនៈ ជាអប្បជ័យៈ ដែលរាប់
 បញ្ចូលក្នុងធម្មាយតនៈ និងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនប្រកបដោយការឃើញ
 ទាំងមិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។

ចប់ ពួកតិរៈ ។

[៤០០] ពួកធម៌ជាហេតុ តើដូចម្តេច ។ កុសលហេតុ ៣ អកុសល-
 ហេតុ ៣ អព្យាកតហេតុ ៣ អលោកៈជាកុសលហេតុ អទោសៈជាកុសល-
 ហេតុ កើតឡើងក្នុងកុសលក្នុងភូមិ ៤ អមោហៈជាកុសលហេតុ ក៏កើត
 ឡើងក្នុងកុសលក្នុងភូមិ ៤ ដែរ វៀរតែចិត្តប្បាទ ៤ ជាញ្ញាណវិប្បយុត្ត
 ខាងកាមាវចរកុសលចេញ លោកៈកើតឡើងក្នុងចិត្តប្បាទ ៨ ប្រកបដោយ
 លោកៈ ឯទោសៈ កើតឡើងក្នុងចិត្តប្បាទ ២ ប្រកបដោយទោមនស្ស
 មោហៈកើតឡើងក្នុងអកុសលទាំងអស់ អលោកៈជាវិបាកហេតុ អទោសៈ
 ជាវិបាកហេតុ កើតឡើងក្នុងវិបាកក្នុងភូមិ ៤ វៀរតែចិត្តប្បាទ ជាអហេ-
 តុកៈ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរចេញ អមោហៈ ជាវិបាកហេតុ កើតឡើង
 ក្នុងវិបាកក្នុងភូមិ ៤ វៀរតែចិត្តប្បាទ ជាអហេតុកៈ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរ

ហេតុពោធិពក អន្តរាហ

វិចារកតោ អហេតុកេ ចិត្តប្បុរោ វេយេត្វា ចត្តារោ
 ញ្ញាណវិប្បយុត្តេ ចិត្តប្បុរោ វេយេត្វា ចត្តសុ ក្ខមីសុ
 វិចារកតសុ ឧប្បជ្ជតិ អលោកោ កិរិយហេតុ អនោ-
 សោ កិរិយហេតុ កាមាវចរកិរិយតោ អហេតុកេ
 ចិត្តប្បុរោ វេយេត្វា តិសុ ក្ខមីសុ កិរិយេសុ ឧប្បជ្ជនិ
 អមោហោ កិរិយហេតុ កាមាវចរកិរិយតោ អហេតុ-
 កេ ចិត្តប្បុរោ វេយេត្វា ចត្តារោ ញ្ញាណវិប្បយុត្តេ
 ចិត្តប្បុរោ វេយេត្វា តិសុ ក្ខមីសុ កិរិយេសុ ឧប្បជ្ជតិ
 ឥមេ ធម្មា ហេតុ ។ កតមេ ធម្មា ន ហេតុ ។
 វេយេត្វា ហេតុ ចត្តសុ ក្ខមីសុ កុសលំ អកុសលំ
 ចត្តសុ ក្ខមីសុ វិចារកោ តិសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យា-
 កតំ រូបញ្ចុ និព្វានញ្ចុ ឥមេ ធម្មា ន ហេតុ ។

[២០០] កតមេ ធម្មា សហេតុកោ ។ វិចារក-
 ញ្ញាសហគតំ ឧទ្ធច្ចសហគតំ មោហំ វេយេត្វា អវសេ-
 សំ អកុសលំ ចត្តសុ ក្ខមីសុ កុសលំ កាមាវចរ-
 ស្ស វិចារកតោ អហេតុកេ ចិត្តប្បុរោ វេយេត្វា ចត្ត-
 សុ ក្ខមីសុ វិចារកោ កាមាវចរកិរិយតោ អហេតុកេ
 ចិត្តប្បុរោ វេយេត្វា តិសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ

ហេតុពោច្ចកអត្តន្តរៈ

និងវៀវៃតចិត្តប្បាទ ៤ ជាញាណវិប្បយុត្តចេញ អលោកៈ ជាកិរិយហេតុ
 អទោសៈជាកិរិយហេតុ កើតឡើងក្នុងកិរិយាក្នុងភូមិ ៣ វៀវៃតចិត្តប្បាទ
 ជាអហេតុកៈ ខាងតាមវចរកិរិយាចេញ អមោហៈ ជាកិរិយហេតុ កើត
 ឡើងក្នុងកិរិយាក្នុងភូមិ ៣ វៀវៃតចិត្តប្បាទជាអហេតុកៈ ខាងតាមវចរ-
 កិរិយា និងវៀវៃតចិត្តប្បាទ ៤ ជាញាណវិប្បយុត្តចេញ នេះពួកធម៌ជា
 ហេតុ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាហេតុ តើដូចម្តេច ។ វៀវៃតពួកហេតុចេញ
 កុសលនិងអកុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុង
 ភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនមែនជាហេតុ ។

(៤០១) ពួកធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តើដូចម្តេច ។

អកុសល ក្រៅពីនេះ វៀវៃតមោហៈ ប្រកបដោយវិចិក្ខុ ប្រកប
 ដោយទុដ្ឋចៈចេញ កុសល ក្នុងភូមិ ៤ វិបាក ក្នុងភូមិ ៤ វៀវៃតចិត្ត-
 ប្បាទជាអហេតុកៈ ខាងវិបាក នៃតាមវចរចេញ កិរិយា និងអព្យាក្រឹត
 ក្នុងភូមិ ៣ វៀវៃតចិត្តប្បាទ ជាអហេតុកៈ ខាងតាមវចរកិរិយាចេញ

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

ឥមេ ធម្មា សហេតុកា ។ កតមេ ធម្មា អហេ-
តុកា ។ វិចិត្តិញ្ញាសហគតោ មោហោ ឧទ្ធច្ចុសហ-
គតោ មោហោ ទ្វេ បញ្ចវិញ្ញាណានិ តិស្សោ ច
មហោធាតុយោ បញ្ច ច អហេតុកា មហោវិញ្ញាណ-
ធាតុយោ រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា អហេតុកា ។

[២០២] កតមេ ធម្មា ហេតុសម្បយុត្តា ។ វិ-
ចិត្តិញ្ញាសហគតំ ឧទ្ធច្ចុសហគតំ មោហំ វិបេត្តា
អវិសេសំ អកុសលំ ចតុស្ក ក្វមិស្ក កុសលំ កា-
មាវចរស្ស វិចារកតោ អហេតុកេ ចិត្តប្បទេ វិបេ-
ត្តា ចតុស្ក ក្វមិស្ក វិចារកោ កាមាវចរកិរិយតោ
អហេតុកេ ចិត្តប្បទេ វិបេត្តា តិស្ក ក្វមិស្ក កិរិ-
យព្យាកតំ ឥមេ ធម្មា ហេតុសម្បយុត្តា ។ កត-
មេ ធម្មា . ហេតុវិប្បយុត្តា ។ វិចិត្តិញ្ញាសហគតោ
មោហោ ឧទ្ធច្ចុសហគតោ មោហោ ទ្វេ បញ្ចវិញ្ញា-
ណានិ តិស្សោ ច មហោធាតុយោ បញ្ច ច អហេតុ-
កា មហោវិញ្ញាណធាតុយោ រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ
ធម្មា ហេតុវិប្បយុត្តា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

នេះពួកធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ។ ពួកធម៌មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
 នឹងហេតុ តើដូចម្តេច ។ មោហៈប្រកបដោយវិចិក្ខុ មោហៈប្រកប
 ដោយទុច្ចៈ បញ្ចវិញ្ញាណ ២ មនោធាតុ ៣ មនោវិញ្ញាណធាតុ ជា
 អហេតុកៈ ៥ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌ មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ។

(៤០២) ពួកធម៌ប្រកបដោយហេតុ តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅ

ពីនេះ វៀរតែមោហៈប្រកបដោយវិចិក្ខុ ប្រកបដោយទុច្ចៈចេញ កុ-
 សលក្នុងក្លម ៤ វិបាកក្នុងក្លម ៤ វៀរតែចិត្តប្បាទជាអហេតុកៈខាងវិបាក
 នៃកាមាវចរចេញ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹត ក្នុងក្លម ៣ វៀរតែចិត្តប្បាទជា
 អហេតុកៈ ខាងកាមាវចរភិរិយាចេញ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយហេតុ ។
 ពួកធម៌ប្រាសចាកហេតុ តើដូចម្តេច ។ មោហៈ ប្រកបដោយវិចិក្ខុ
 មោហៈ ប្រកបដោយទុច្ចៈ បញ្ចវិញ្ញាណ ២ មនោធាតុ ៣ មនោវិ-
 ញ្ញាណធាតុជាអហេតុកៈ ៥ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌ប្រាសចាកហេតុ ។

ហេតុតោច្ឆកេ អន្តរាហ

[៤០៣] កតមេ ធម្មា ហេតុ ចេវ សហេ-
 តុកា ច ។ យត្ថ ទ្វេ តយោ ហេតុ ឯកតោ
 ឧប្បជ្ឈន្តិ ឥមេ ធម្មា ហេតុ ចេវ សហេតុកា ច ។
 កតមេ ធម្មា សហេតុកា ចេវ ន ច ហេតុ ។
 ចត្វសុ ក្ខមីសុ កុសលំ អកុសលំ កាមាវចរស្ស
 វិបាកតោ អហេតុកេ ចិត្តប្បុរោ វេយ្យោ ចត្វសុ
 ក្ខមីសុ វិបាកោ កាមាវចរកិរិយតោ អហេតុកេ
 ចិត្តប្បុរោ វេយ្យោ តីសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ ឯត្ត-
 ប្បុរោ ហេតុ វេយ្យោ ឥមេ ធម្មា សហេតុកា ចេវ
 ន ច ហេតុ ។ អហេតុកា ធម្មា ន វត្តញ្ចា ហេតុ
 ចេវ សហេតុកា ចាតិបិ សហេតុកា ចេវ ន ច
 ហេតុតិបិ ។

[៤០៤] កតមេ ធម្មា ហេតុ ចេវ ហេតុសម្បយុត្តា
 ច ។ យត្ថ ទ្វេ តយោ ហេតុ ឯកតោ ឧប្បជ្ឈន្តិ
 ឥមេ ធម្មា ហេតុ ចេវ ហេតុសម្បយុត្តា ច ។ កតមេ
 ធម្មា ហេតុសម្បយុត្តា ចេវ ន ច ហេតុ ។ ចត្វសុ
 ក្ខមីសុ កុសលំ អកុសលំ កាមាវចរស្ស វិបាក-
 តោ អហេតុកេ ចិត្តប្បុរោ វេយ្យោ ចត្វសុ ក្ខមីសុ

ហេតុបាចកសត្តន្ត្រៈ

(៤០៣) ពួកធម៌ជាហេតុផល ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផល តើ
 ដូចម្តេច ។ ហេតុ ២ ឬ ៣ កើតឡើងជាមួយគ្នា ក្នុងធម៌ណា នេះពួក
 ធម៌ជាហេតុផល ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផល ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រ-
 ព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនជាហេតុ តើដូចម្តេច ។ កុសល
 និងអកុសល ក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ វៀរតែចិត្តប្បទេជាអហេតុកៈខាង
 វិបាកនៃកាមាវចរចេញ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ វៀរតែចិត្តប្បទេ
 ជាអហេតុកៈ ខាងកាមាវចរកិរិយាចេញ វៀរតែពួកហេតុដែលកើតឡើង
 ក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ គ្រាន់តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិន
 មែនជាហេតុ ។ ពួកធម៌មិនមានហេតុ មិនគប្បីពោលថា ជាហេតុផល
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផល ថា គ្រាន់តែប្រព្រឹត្តទៅ ជាមួយនឹង
 ហេតុ តែមិនមែនជាហេតុផលឡើយ ។

(៤០៤) ពួកធម៌ជាហេតុផល ប្រកបដោយហេតុផល តើដូចម្តេច ។
 ហេតុ ២ ឬ ៣ កើតឡើងជាមួយគ្នា ក្នុងធម៌ណា នេះពួកធម៌ជាហេតុផល
 ប្រកបដោយហេតុផល ។ ពួកធម៌ គ្រាន់តែប្រកបដោយហេតុ តែមិន
 មែនជាហេតុ តើដូចម្តេច ។ កុសល និងអកុសល ក្នុងភូមិ ៤ វិបាក
 ក្នុងភូមិ ៤ វៀរតែចិត្តប្បទេជាអហេតុកៈ ខាងវិបាក នៃកាមាវចរចេញ

អរិយធម៌បដិពេ ធម្មសង្កណ៍

វិហាកោ កាមាវចរកិរិយតោ អហេតុកេ ចិត្តប្បដេ
 វេយេត្វា ភិស្មំ ក្ខមិស្មំ កិរិយាព្យាកតំ ឯត្តប្បដ្ឋេ
 ហេតុ វេយេត្វា ឥមេ ធម្មា ហេតុសម្បយុត្តា ថេវ ន
 ច ហេតុ ។ ហេតុវិប្បយុត្តា ធម្មា ន វត្តញ្ចា ហេតុ
 ថេវ ហេតុសម្បយុត្តា ចាតិបិ ហេតុសម្បយុត្តា ថេវ
 ន ច ហេតុតិបិ ។

(២០៥) កតមេ ធម្មា ន ហេតុ សហេតុកា ។
 ចត្តសុំ ក្ខមិស្មំ កុសលំ អកុសលំ កាមាវចរស្ស
 វិហាកតោ អហេតុកេ ចិត្តប្បដេ វេយេត្វា ចត្តសុំ
 ក្ខមិស្មំ វិហាកោ កាមាវចរកិរិយតោ អហេតុកេ
 ចិត្តប្បដេ វេយេត្វា ភិស្មំ ក្ខមិស្មំ កិរិយាព្យាកតំ
 ឯត្តប្បដ្ឋេ ហេតុ វេយេត្វា ឥមេ ធម្មា ន ហេតុ ស-
 ហេតុកា ។ កតមេ ធម្មា ន ហេតុ អហេតុកា ។
 ទ្វេ បញ្ចវិញ្ញាណានិ តិស្សោ ច មនោណិកាយោ បញ្ច
 ច អហេតុកា មនោវិញ្ញាណិកាយោ រូបញ្ច និញ្ញា-
 នញ្ច ឥមេ ធម្មា ន ហេតុ អហេតុកា ។ ហេតុ
 ធម្មា ន វត្តញ្ចា ន ហេតុ សហេតុកាតិបិ ន ហេតុ
 អហេតុកាតិបិ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណិ

កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រៀវតែចិត្តប្បទេជាអហេតុក ខាងកាមា-
 វចរកិរិយាចេញ រៀវតែពួកហេតុដែលកើតឡើងក្នុងទីនុះចេញ នេះពួក
 ធម៌ គ្រាន់តែប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែនជាហេតុ ។ ពួកធម៌ប្រាស
 ចាកហេតុ មិនគប្បីពោលថា ជាហេតុផង ប្រកបដោយហេតុផង ថា
 គ្រាន់តែប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែនជាហេតុផងឡើយ ។

(៤០៥) ពួកធម៌មិនមែនជាហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ
 តើដូចម្តេច ។ កុសលនិងអកុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ រៀវតែចិ-
 ត្តប្បទេជាអហេតុកៈ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរចេញ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុង
 ភូមិ ៣ រៀវតែចិត្តប្បទេជាអហេតុកៈខាងកាមាវចរកិរិយាចេញ រៀវតែពួក
 ហេតុ ដែលកើតឡើងក្នុងទីនុះចេញ នេះពួកធម៌មិនមែនជាហេតុ តែ
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាហេតុផង មិនប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងហេតុផង តើដូចម្តេច ។ បញ្ចវិញ្ញាណ ២ មនោធាតុ ៣
 មនោវិញ្ញាណធាតុជាអហេតុកៈ ៥ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនមែនជា
 ហេតុផង មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផង ។ ពួកធម៌ជាហេតុ មិន
 គប្បីពោលថា មិនមែនជាហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផង ថា
 មិនមែនជាហេតុ មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុកៈផងឡើយ ។

ហេតុតោច្ឆកេ អន្តត្ថារោ

(២០៦) កតមេ ធម្មា សប្បច្ចយា ។ ចត្វស្ស
 ក្ខម័ស្ស កុសលំ អកុសលំ ចត្វស្ស ក្ខម័ស្ស វិចារោ
 តិស្ស ក្ខម័ស្ស កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ
 ធម្មា សប្បច្ចយា ។ កតមេ ធម្មា អប្បច្ចយា ។
 និព្វានំ ឥមេ ធម្មា អប្បច្ចយា ។

(២០៧) កតមេ ធម្មា សង្ខតា ។ ចត្វស្ស ក្ខម័-
 ស្ស កុសលំ អកុសលំ ចត្វស្ស ក្ខម័ស្ស វិចារោ
 តិស្ស ក្ខម័ស្ស កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ
 ធម្មា សង្ខតា ។ កតមេ ធម្មា អសង្ខតា ។ និ-
 ព្វានំ ឥមេ ធម្មា អសង្ខតា ។

(២០៨) កតមេ ធម្មា សនិទស្សនា ។ រូចា-
 យតនំ ឥមេ ធម្មា សនិទស្សនា ។ កតមេ ធម្មា
 អនិទស្សនា ។ ចក្ខាយតនំ ។ មេ ។ ដោជ្ឈញ្ចាយតនំ
 ចត្វស្ស ក្ខម័ស្ស កុសលំ អកុសលំ ចត្វស្ស ក្ខម័ស្ស
 វិចារោ តិស្ស ក្ខម័ស្ស កិរិយាព្យាកតំ យញ្ច រូបំ
 អនិទស្សនំ អប្បជិយំ ធម្មាយតនបរិយាបន្តំ និព្វា-
 នញ្ច ឥមេ ធម្មា អនិទស្សនា ។

ហេតុពោច្ចកអន្តរា:

(៤០៦) ពួកធម៌ប្រកបដោយបច្ច័យ តើដូចម្តេច ។ កុសល
និងអកុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣
រូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ ប្រកបដោយបច្ច័យ ។ ពួកធម៌មិនមានបច្ច័យ
តើដូចម្តេច ។ និព្វាន នេះពួកធម៌មិនមានបច្ច័យ ។

(៤០៧) ពួកធម៌មានបច្ច័យតាក់តែង តើដូចម្តេច ។ កុសល
និងអកុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣
និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌មានបច្ច័យតាក់តែង ។ ពួកធម៌ មិនមាន
បច្ច័យតាក់តែង តើដូចម្តេច ។ និព្វាន នេះពួកធម៌ មិនមានបច្ច័យ
តាក់តែង ។

(៤០៨) ពួកធម៌ប្រកបដោយការឃើញ តើដូចម្តេច ។ រូបាយ-
តនៈ នេះពួកធម៌ ប្រកបដោយការឃើញ ។ ពួកធម៌មិនប្រកបដោយ
ការឃើញ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។ ផ្កោដ្ឋញាយតនៈ
កុសលនិងអកុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុង
ភូមិ ៣ រូបដែលជាអនិទេសនៈ ជាអប្បដិឃៈ រាប់បញ្ចូលក្នុងធម្មាយតនៈ
និងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនប្រកបដោយការឃើញ ។

អរិយធម៌បិដក ធម្មសង្គណ៍

[៤០៧] កតមេ ធម្មា សប្បដិយា ។ ចត្តាយតនំ
 ។ មេ ។ ដោជ្ឈនាយតនំ ឥមេ ធម្មា សប្បដិយា ។
 កតមេ ធម្មា អប្បដិយា ។ ចត្តសុ ក្ខមីសុ កុសលំ
 អកុសលំ ចត្តសុ ក្ខមីសុ វិហាកោ ភីសុ ក្ខមីសុ
 កិរិយាព្យាកតំ យញ្ច រូបំ អនិទស្សនំ អប្បដិយំ ធម្មា-
 យតនបរិយាបន្នំ និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា អប្បដិយា ។

[៤០០] កតមេ ធម្មា រូបិលោ ។ ចត្តារោ ច
 មហាក្ខតា ចត្តន្ទញ្ច មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ រូបំ
 ឥមេ ធម្មា រូបិលោ ។ កតមេ ធម្មា អរូបិលោ ។
 ចត្តសុ ក្ខមីសុ កុសលំ អកុសលំ ចត្តសុ ក្ខមីសុ
 វិហាកោ ភីសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ និព្វានញ្ច
 ឥមេ ធម្មា អរូបិលោ ។

[៤០១] កតមេ ធម្មា លោកិយា ។ ភីសុ
 ក្ខមីសុ កុសលំ អកុសលំ ភីសុ ក្ខមីសុ វិហាកោ
 ភីសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ
 ធម្មា លោកិយា ។ កតមេ ធម្មា លោកុត្តរា ។
 ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបន្នា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដ
 លានំ និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា លោកុត្តរា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

(៤០៧) ពួកធម៌ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុ-
 យតនៈ ។ បេ ។ ដោដ្ឋញាយតនៈ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។
 ពួកធម៌មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ តើដូចម្តេច ។ កុសលនិងអកុសល
 ក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបដែល
 ជាអនិទស្សនៈ ជាអប្បដិយៈ រាប់បញ្ចូលក្នុងធម្មាយតនៈ និងនិព្វាន
 នេះពួកធម៌មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។

(៤១០) ពួកធម៌មានរូប តើដូចម្តេច ។ មហាកូត្តរូប ៤ ផង
 រូបអាស្រ័យនូវមហាកូត្តរូប ៤ ផង នេះពួកធម៌មានរូប ។ ពួកធម៌មិនមាន
 រូប តើដូចម្តេច ។ កុសលនិងអកុសល ក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤
 ភិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនមានរូប ។

(៤១១) ពួកធម៌ជាលោកិយ តើដូចម្តេច ។ កុសលនិងអកុសល
 ក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និងរូបទាំង
 អស់ នេះពួកធម៌ជាលោកិយ ។ ពួកធម៌ជាលោកុត្តរ តើដូចម្តេច ។
 មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមពាផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួក
 ធម៌ជាលោកុត្តរ ។

អាសវិគោច្ឆកេ អត្តទ្ធារោ

(២០២) សព្វេ(១) ធម្មា កេនចិ វិញ្ញេយ្យា
កេនចិ ន វិញ្ញេយ្យា ។

(២០៣) កតមេ ធម្មា អាសវា ។ ចត្តារោ
អាសវា កាមាសវោ ភវាសវោ ទិដ្ឋាសវោ អវិជ្ជា-
សវោ កាមាសវោ អដ្ឋស្ស លោកសហគតេស្ស ចិត្ត-
ប្បាទេស្ស ឧប្បជ្ឈតិ ភវាសវោ ចត្វស្ស ទិដ្ឋិកតវិប្បយុ-
ត្តលោកសហគតេស្ស ចិត្តប្បាទេស្ស ឧប្បជ្ឈតិ ទិដ្ឋា-
សវោ ចត្វស្ស ទិដ្ឋិកតសម្បយុត្តេស្ស ចិត្តប្បាទេស្ស
ឧប្បជ្ឈតិ អវិជ្ជាសវោ សព្វាកុសលេស្ស ឧប្បជ្ឈតិ
ឥមេ ធម្មា អាសវា ។ កតមេ ធម្មា វោ អាស-
វា ។ វេយ្យា អាសវេ អវិសេសំ អកុសលំ ចត្វ-
ស្ស ក្ខមីស្ស កុសលំ ចត្វស្ស ក្ខមីស្ស វិចារកោ តិស្ស
ក្ខមីស្ស កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច វិញ្ញាណញ្ច ឥមេ ធម្មា
វោ អាសវា ។

(២០៤) កតមេ ធម្មា សាសវា ។ តិស្ស ក្ខមី-
ស្ស កុសលំ អកុសលំ តិស្ស ក្ខមីស្ស វិចារកោ
តិស្ស ក្ខមីស្ស កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ
ធម្មា សាសវា ។ កតមេ ធម្មា អនាសវា ។

១ ឱ. វិសុទ្ធិ ឆត្ថិ ។ ម.ច. ។

អាសវិគោច្ឆកអត្តក្ការៈ

(៤១២) ពួកធម៌ទាំងអស់ គប្បីដឹងច្បាស់ ដោយវិញ្ញាណនីមួយៗ
មិនគប្បីដឹងច្បាស់ ដោយវិញ្ញាណនីមួយៗ ។

(៤១៣) ពួកធម៌ជាអាសវៈ តើដូចម្តេច ។ អាសវៈ ៤ គឺ កា-
មាសវៈ ភវាសវៈ ទិដ្ឋាសវៈ អវិជ្ជាសវៈ ឯកាមាសវៈ តែងកើតកង
ចិត្តប្បាទ ៨ ដែលប្រកបដោយលោកៈ ភវាសវៈ តែងកើតកងចិត្តប្បាទ ៤
ដែលប្រាសចាកទិដ្ឋិត្តប្រកបដោយលោកៈ ទិដ្ឋាសវៈ តែងកើតកងចិត្ត-
ប្បាទ ៤ ដែលប្រកបដោយទិដ្ឋិ អវិជ្ជាសវៈ តែងកើតកងអកុសលទាំង
អស់ នេះពួកធម៌ជាអាសវៈ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាអាសវៈ តើដូចម្តេច ។
អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែអាសវៈចេញ កុសលកងភូមិ ៤ វិបាកកង
ភូមិ ៤ ភិយានិងអព្យាក្រឹត កងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌
មិនមែនជាអាសវៈ ។

(៤១៤) ពួកធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តើដូចម្តេច ។
កុសលនិងអកុសល កងភូមិ ៣ វិបាក កងភូមិ ៣ ភិយានិងអព្យា-
ក្រឹតកងភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
អាសវៈ ។ ពួកធម៌ មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌិ

ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបន្នា ចត្តារិ ច សាមពាជ-
លានិ និព្វានត្ថុ ឥមេ ធម្មា អនាសវំ ។

(៤០៥) កតមេ ធម្មា អាសវ៌សច្ច្យុត្តា ។ ទ្វេ
នោមនស្សសហគតា ចិត្តប្បាទា ឯត្តប្បន្នំ មោហំ
វេយ្យា វិចិត្តិញ្ញាសហគតំ មោហំ ឧទ្ធច្ចុសហគតំ
មោហំ វេយ្យា អវសេសំ អក្កុសលំ ឥមេ ធម្មា
អាសវ៌សច្ច្យុត្តា ។ កតមេ ធម្មា អាសវ៌ច្ច្យុត្តា ។
ទ្ធិស្ស នោមនស្សសហគតេស្ស ចិត្តប្បនេស្ស ឧប្បន្នោ
មោហោ វិចិត្តិញ្ញាសហគតោ មោហោ ឧទ្ធច្ចុសហ-
គតោ មោហោ ចត្តុស្ស ក្ខមីស្ស ក្កុសលំ ចត្តុស្ស
ក្ខមីស្ស វិហាកោ តិស្ស ក្ខមីស្ស កិរិយាព្យាកតំ រូប-
ត្ថុ និព្វានត្ថុ ឥមេ ធម្មា អាសវ៌ច្ច្យុត្តា ។

(៤០៦) កតមេ ធម្មា អាសវំ ចេវ សាសវំ
ច ។ តេវ អាសវំ អាសវំ ចេវ សាសវំ ច ។
កតមេ ធម្មា សាសវំ ចេវ នោ ច អាសវំ ។
វេយ្យា អាសវេ អវសេសំ អក្កុសលំ តិស្ស ក្ខមីស្ស
ក្កុសលំ តិស្ស ក្ខមីស្ស វិហាកោ តិស្ស ក្ខមីស្ស កិរិ-
យាព្យាកតំ សព្វត្ថុ រូបំ ឥមេ ធម្មា សាសវំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្ទៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌
មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ។

[៤១៥] ពួកធម៌ប្រកបដោយអាសវៈ តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បាទ
២ ប្រកបដោយទោមនស្ស អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែមោហៈដែល
កើតឡើងក្នុងទីនេះ ទាំងវៀរតែមោហៈប្រកបដោយវិចិក្ខុ ប្រកបដោយ
ទុទ្ធចៈចេញ នេះពួកធម៌ ប្រកបដោយអាសវៈ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាក
អាសវៈ តើដូចម្តេច ។ មោហៈដែលកើតក្នុងចិត្តប្បាទ ២ ប្រកបដោយ
ទោមនស្ស មោហៈប្រកបដោយវិចិក្ខុ មោហៈប្រកបដោយទុទ្ធចៈ
កុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូប
និងនិព្វាន នេះពួកធម៌ ប្រាសចាកអាសវៈ ។

[៤១៦] ពួកធម៌ជាអាសវៈផង ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង
តើដូចម្តេច ។ អាសវៈទាំងនោះឯង ជាអាសវៈផង ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
នឹងអាសវៈផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិន
មែនជាអាសវៈ តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែអាសវៈ
ចេញ កុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុង
ភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ

អាសវិញ្ញាណ អន្តរាហ

ចេវ ឆោ ច អាសវំ ។ អនាសវំ ធម្មា ន វត្តញ្ញា
អាសវំ ចេវ សាសវំ ចាតិបិ សាសវំ ចេវ ឆោ
ច អាសវំតិបិ ។

[៤០៧] កតមេ ធម្មា អាសវំ ចេវ អាសវ-
សម្បយុត្តា ច ។ យត្ត ទ្វេ តយោ អាសវំ ឯក-
តោ ឧប្បជ្ឈន្តិ ឥមេ ធម្មា អាសវំ ចេវ អាសវ-
សម្បយុត្តា ច ។ កតមេ ធម្មា អាសវសម្បយុត្តា ចេវ
ឆោ ច អាសវំ ។ វេយេត្វា អាសវេ អវសេសំ អ-
ក្កសលំ ឥមេ ធម្មា អាសវសម្បយុត្តា ចេវ ឆោ ច
អាសវំ ។ អាសវវិប្បយុត្តា ធម្មា ន វត្តញ្ញា អាស-
វំ ចេវ អាសវសម្បយុត្តា ចាតិបិ អាសវសម្បយុត្តា
ចេវ ឆោ ច អាសវំតិបិ ។

[៤០៨] កតមេ ធម្មា អាសវវិប្បយុត្តា សា-
សវំ ។ ទ្ធិស្ស ទោមនស្សសហគតេស្ស ចិត្តប្បនេស្ស
ឧប្បន្នោ មោហោ វិចិក្ខាសហគតោ មោហោ ឧទ្ធុ-
ច្ចសហគតោ មោហោ តិស្ស ក្ខមិស្ស ក្កសលំ តិស្ស
ក្ខមិស្ស វិចារកោ តិស្ស ក្ខមិស្ស កិរិយាព្យាកតំ ស-
ព្វញ្ញា រូបំ ឥមេ ធម្មា អាសវវិប្បយុត្តា សាសវំ ។
កតមេ ធម្មា អាសវវិប្បយុត្តា អនាសវំ ។

អាសវិពោច្ឆកអត្តទ្វារ:

តែមិនមែនជាអាសវៈ ។ ពួកធម៌មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ មិន
គប្បីពោលថា ជាអាសវៈផង ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង ថា
គ្រាន់តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនជាអាសវៈផងឡើយ ។

[៤១៧] ពួកធម៌ជាអាសវៈផង ប្រកបដោយអាសវៈផង តើដូច
ម្តេច ។ អាសវៈ ២ ឬ ៣ កើតឡើងជាមួយគ្នា ក្នុងធម៌ណា នេះពួក
ធម៌ជាអាសវៈផង ប្រកបដោយអាសវៈផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកប
ដោយអាសវៈ តែមិនមែនជាអាសវៈ តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ
រៀនតែអាសវៈចេញ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែន
ជាអាសវៈ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកអាសវៈ មិនគប្បីពោលថា ជាអាសវៈ
ផង ប្រកបដោយអាសវៈផង ថា គ្រាន់តែប្រកបដោយអាសវៈ តែមិន
មែនជាអាសវៈផងឡើយ ។

[៤១៨] ពួកធម៌ ប្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
នឹងអាសវៈ តើដូចម្តេច ។ មោហៈ កើតឡើងក្នុងចិត្តប្បវេណី ២
ប្រកបដោយមោហនស្ស មោហៈប្រកបដោយវិចិក្ខុ មោហៈ ប្រកប
ដោយទុច្ចៈ កុសល ក្នុងភូមិ ៣ វិបាក ក្នុងភូមិ ៣ ភិរិយា
និងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ ប្រាសចាក
អាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ។ ពួកធម៌ ប្រាសចាក
អាសវៈផង មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គណំ

ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលានិ
 និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា អាសវិប្បយុត្តា អនាសវា ។
 អាសវសម្បយុត្តា ធម្មា ន វត្តញ្ច អាសវិប្បយុត្តា
 សាសវតិបិ អាសវិប្បយុត្តា អនាសវតិបិ ។

(២០៧) កតមេ ធម្មា សញ្ញោជនា ។ ទស
 សញ្ញោជនានិ កាមរាគសញ្ញោជនំ បដិយសញ្ញោជនំ
 មាទសញ្ញោជនំ ទិដ្ឋិសញ្ញោជនំ វិចិត្តិក្កាសញ្ញោជនំ
 សីលព្វតបរាមាសសញ្ញោជនំ កវរាគសញ្ញោជនំ ឥ-
 ស្សសញ្ញោជនំ មច្ឆរិយសញ្ញោជនំ អវិជ្ជាសញ្ញោជនំ
 កាមរាគសញ្ញោជនំ អដ្ឋសុ លោកសហកតេសុ ចិ-
 ត្តប្បាទេសុ ឧប្បជ្ជតិ បដិយសញ្ញោជនំ ទ្ធិសុ ទោ-
 មនស្សសហកតេសុ ចិត្តប្បាទេសុ ឧប្បជ្ជតិ មាទស-
 ញ្ញោជនំ ចត្វសុ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តលោកសហកតេសុ
 ចិត្តប្បាទេសុ ឧប្បជ្ជតិ ទិដ្ឋិសញ្ញោជនំ ចត្វសុ ទិដ្ឋិក-
 តសម្បយុត្តេសុ ចិត្តប្បាទេសុ ឧប្បជ្ជតិ វិចិត្តិក្កាស-
 ញ្ញោជនំ វិចិត្តិក្កាសហកតេសុ ចិត្តប្បាទេសុ ឧប្បជ្ជតិ
 សីលព្វតបរាមាសសញ្ញោជនំ ចត្វសុ ទិដ្ឋិកតសម្ប-
 យុត្តេសុ ចិត្តប្បាទេសុ ឧប្បជ្ជតិ កវរាគសញ្ញោជនំ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្ទៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួក
 ធម៌ ប្រាសចាកអាសវៈផង មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង ។
 ពួកធម៌ ប្រកបដោយអាសវៈ មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកអាសវៈ
 តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង ថា ប្រាសចាកអាសវៈផង មិន
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផងឡើយ ។

(៤១៧) ពួកធម៌ ជាសញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាជនៈ
 ១០ យ៉ាង គឺ កាមរាគសញ្ញាជនៈ បដិយសញ្ញាជនៈ មានសញ្ញាជនៈ
 ទិដ្ឋិសញ្ញាជនៈ វិចិក្ខុសញ្ញាជនៈ សីលព្វតបរាមាសសញ្ញាជនៈ
 កវរាគសញ្ញាជនៈ ឥស្សរសញ្ញាជនៈ មច្ឆរិយសញ្ញាជនៈ អវិជ្ជាស-
 ញ្ញាជនៈ ឯកាមរាគសញ្ញាជនៈ តែងកើតក្នុងចិត្តប្បទេ ៨ ដែលប្រកប
 ដោយលោភៈ បដិយសញ្ញាជនៈ តែងកើតក្នុងចិត្តប្បទេ ២ ដែលប្រកប
 ដោយទោមនស្ស មានសញ្ញាជនៈ តែងកើតក្នុងចិត្តប្បទេ ២ ដែល
 ប្រាសចាកទិដ្ឋិតែប្រកបដោយលោភៈ ទិដ្ឋិសញ្ញាជនៈ តែងកើតក្នុង
 ចិត្តប្បទេ ២ ដែលប្រកបដោយទិដ្ឋិ វិចិក្ខុសញ្ញាជនៈ តែងកើត
 ក្នុងចិត្តប្បទេ ដែលប្រកបដោយវិចិក្ខុ សីលព្វតបរាមាសសញ្ញាជនៈ
 តែងកើតក្នុងចិត្តប្បទេ ២ ដែលប្រកបដោយទិដ្ឋិ កវរាគសញ្ញាជនៈ

សញ្ញាជនពោលពោល អន្តរាហ

ចត្វុស្ស ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តលោកសហគតេស្ស ចិត្តប្ប-
 ទេស្ស ឧប្បជ្ជតំ ឥស្សាសញ្ញាជនពោល មច្ឆរិយស-
 ញ្ញាជនពោល ទ្ធិស្ស ទោមនស្សសហគតេស្ស ចិត្តប្ប-
 ទេស្ស ឧប្បជ្ជនំ អវិជ្ជាសញ្ញាជនំ សព្វាកុសលេស្ស
 ឧប្បជ្ជតំ ឥមេ ធម្មា សញ្ញាជនា ។ កតមេ ធម្មា
 លោ សញ្ញាជនា ។ វេយ្យា សញ្ញាជនេ អវសេសំ
 អកុសលំ ចត្វុស្ស ក្ខមីស្ស កុសលំ ចត្វុស្ស ក្ខមីស្ស
 វិចារកោ តិស្ស ក្ខមីស្ស កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច ទិ-
 ព្វានព្វ ឥមេ ធម្មា លោ សញ្ញាជនា ។

(២២០) កតមេ ធម្មា សញ្ញាជនិយា ។ តិស្ស
 ក្ខមីស្ស កុសលំ អកុសលំ តិស្ស ក្ខមីស្ស វិចារកោ
 តិស្ស ក្ខមីស្ស កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា
 សញ្ញាជនិយា ។ កតមេ ធម្មា អសញ្ញាជនិយា ។
 ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញាជនា-
 និ និព្វានព្វ ឥមេ ធម្មា អសញ្ញាជនិយា ។

(២២១) កតមេ ធម្មា សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ។
 ឧទ្ធច្ចុសហគតំ មោហំ វេយ្យា អវសេសំ អកុសលំ
 ឥមេ ធម្មា សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ។ កតមេ ធម្មា

សញ្ញាជនពោចកម្មសុទ្ធៈ

តែងកើត ក្នុងចិត្តប្បាទ ២ ដែលប្រាសចាកទិដ្ឋិ តែប្រកបដោយលោភៈ
 ឥស្សាសញ្ញាជនៈ នឹងមច្ឆរិយសញ្ញាជនៈ តែងកើតក្នុងចិត្តប្បាទ ២
 ដែលប្រកបដោយទោមនស្ស អវិជ្ជាសញ្ញាជនៈ តែងកើតក្នុងអកុសល
 ទាំងអស់ នេះពួកធម៌ជាសញ្ញាជនៈ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាសញ្ញាជនៈ
 តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ រឿវតែសញ្ញាជនៈចេញ កុសល
 ក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិង
 និព្វាន នេះពួកធម៌មិនមែនជាសញ្ញាជនៈ ។

(២២០) ពួកធម៌ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។
 កុសលនិងអកុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹត
 ក្នុងភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ។
 ពួកធម៌មិនមែនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជា
 អបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញាផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌មិនមែន
 ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ។

(២២១) ពួកធម៌ ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។
 អកុសល ក្រៅពីនេះ រឿវតែមោហៈ ប្រកបដោយទុច្ចៈចេញ
 នេះពួកធម៌ ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ ។ ពួកធម៌ ប្រាសចាក

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

សញ្ញោជនីច្បយុត្តា ។ ឧទ្ធច្ចសហកតោ មោហោ
ចត្វស្ស ក្ខមីស្ស កុសលំ ចត្វស្ស ក្ខមីស្ស វិហាកោ
តីស្ស ក្ខមីស្ស កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ
ធម្មា សញ្ញោជនីច្បយុត្តា ។

(២២២) កតមេ ធម្មា សញ្ញោជនា ចេវ ស-
ញ្ញោជនិយា ច ។ តានេវ សញ្ញោជនានិ សញ្ញា-
ជនា ចេវ សញ្ញោជនិយា ច ។ កតមេ ធម្មា ស-
ញ្ញោជនិយា ចេវ នោ ច សញ្ញោជនា ។ វេបេត្វា
សញ្ញោជនេ អវសេសំ អកុសលំ តីស្ស ក្ខមីស្ស កុ-
សលំ តីស្ស ក្ខមីស្ស វិហាកោ តីស្ស ក្ខមីស្ស កិរិយា-
ព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា សញ្ញោជនិយា
ចេវ នោ ច សញ្ញោជនា ។ អសញ្ញោជនិយា ធម្មា
ន វត្តញ្ច សញ្ញោជនា ចេវ សញ្ញោជនិយា ចាតិបិ
សញ្ញោជនិយា ចេវ នោ ច សញ្ញោជនាតិបិ ។

(២២៣) កតមេ ធម្មា សញ្ញោជនា ចេវ ស-
ញ្ញោជនសម្បយុត្តា ច ។ យត្ត ទ្វេ តីណិ សញ្ញា-
ជនានិ ឯកតោ ឧប្បជ្ឈន្តិ ឥមេ ធម្មា សញ្ញោជនា
ចេវ សញ្ញោជនសម្បយុត្តា ច ។ កតមេ ធម្មា

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

សញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។ មោហៈប្រកបដោយទុច្ចៈ កុសលក្នុងភូមិ
៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះ
ពួកធម៌ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ។

(២២២) ពួកធម៌ជាសញ្ញាជនៈផង ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញា-
ជនៈផង តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាជនៈទាំងនោះឯង ជាសញ្ញាជនៈផង
ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែជាប្រយោជន៍ដល់
សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនជាសញ្ញាជនៈ តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅ
ពីនេះ វៀរតែសញ្ញាជនៈចេញ កុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣
កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ គ្រាន់តែជា
ប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនជាសញ្ញាជនៈ ។ ពួកធម៌ មិន
មែនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ មិនគប្បីពោលថា ជាសញ្ញាជនៈ
ផង ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង ថា គ្រាន់តែជាប្រយោជន៍ដល់
សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនជាសញ្ញាជនៈផងឡើយ ។

(២២៣) ពួកធម៌ ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង
តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាជនៈ ៤ ឬ ៣ កើតក្នុងទីជាមួយគ្នា ក្នុងធម៌ណា
នេះពួកធម៌ជាសញ្ញាជនៈផង ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង ។ ពួកធម៌

សញ្ញាជនពោលពេ អនុញ្ញា

សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ចេវ លោ ច សញ្ញាជន ។

វេយ្យា សញ្ញាជន អវសេសំ អកុសលំ ឥមេ ធម្មា

សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ចេវ លោ ច សញ្ញាជន ។

សញ្ញាជនវិប្បយុត្តា ធម្មា ន វត្តញ្ញា សញ្ញាជន

ចេវ សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ចាតិចិ សញ្ញាជនសម្ប-

យុត្តា ចេវ លោ ច សញ្ញាជនតិចិ ។

(២២២) កតមេ ធម្មា សញ្ញាជនវិប្បយុត្តា ។

សញ្ញាជនិយា ឧទ្ធច្ចុសហកតោ មោហោ វិស្ស ភ្លមិស្ស

កុសលំ វិស្ស ភ្លមិស្ស វិហាកោ វិស្ស ភ្លមិស្ស កិរិ-

យាព្យាកតំ សព្វញ្ញា រូបំ ឥមេ ធម្មា សញ្ញាជន-

វិប្បយុត្តា សញ្ញាជនិយា ។ កតមេ ធម្មា សញ្ញា-

ជនវិប្បយុត្តា អសញ្ញាជនិយា ។ ចត្តារោ មត្តា អ-

បរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញាជនាទិ និព្វានញ្ញា

ឥមេ ធម្មា សញ្ញាជនវិប្បយុត្តា អសញ្ញាជនិយា ។

សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ធម្មា ន វត្តញ្ញា សញ្ញាជន-

វិប្បយុត្តា សញ្ញាជនិយាតិចិ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តា

អសញ្ញាជនិយាតិចិ ។

សញ្ញាជនគោច្ចរក្សា:

គ្រាន់តែប្រកបដោយសញ្ញាជន: តែមិនមែនជាសញ្ញាជន: តើដូច
 ម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែពួកសញ្ញាជន:ចេញ នេះពួកធម៌
 គ្រាន់តែប្រកបដោយសញ្ញាជន: តែមិនមែនជាសញ្ញាជន: ។ ពួកធម៌
 ប្រាសចាកសញ្ញាជន: មិនគប្បីពោលថា ជាសញ្ញាជន:ផង ប្រកប
 ដោយសញ្ញាជន:ផង ថា គ្រាន់តែប្រកបដោយសញ្ញាជន: តែមិន
 មែនជាសញ្ញាជន:ផងឡើយ ។

(២២២) ពួកធម៌ប្រាសចាកសញ្ញាជន: តែជាប្រយោជន៍ដល់
 សញ្ញាជន: តើដូចម្តេច ។ មោហ:ប្រកបដោយទុច្ច: កុសលក្នុង
 ភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ កិរិយានិងសព្វក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់
 នេះពួកធម៌ប្រាសចាកសញ្ញាជន: តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជន: ។
 ពួកធម៌ប្រាសចាកសញ្ញាជន:ផង មិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជន:ផង
 តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្ន:ផង សាមញ្ញផល ៤ ផង
 និព្វានផង នេះពួកធម៌ប្រាសចាកសញ្ញាជន:ផង មិនជាប្រយោជន៍ដល់
 សញ្ញាជន:ផង ។ ពួកធម៌ប្រកបដោយសញ្ញាជន: មិនគប្បីពោលថា
 ប្រាសចាកសញ្ញាជន: តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជន:ផង ថាប្រាស
 ចាកសញ្ញាជន:ផង មិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជន:ផងឡើយ ។

អរិយធម៌ពេ ធម្មសង្គណ៍

(២២៥) កតមេ ធម្មា កត្តា ។ ចន្តារោ កត្តា
អភិជ្ឈា កាយកត្តោ ព្យាបាទោ កាយកត្តោ សីល-
ព្វតបរាមាសោ កាយកត្តោ ឥទ្ធិសត្វាភិទិវេសោ កា-
យកត្តោ អភិជ្ឈា កាយកត្តោ អដ្ឋសុ លោកសហ-
កតេសុ ចិត្តប្បាទេសុ ឧប្បជ្ឈតិ ព្យាបាទោ កាយ-
កត្តោ ទ្ធិសុ ទោមនស្សសហកតេសុ ចិត្តប្បាទេសុ
ឧប្បជ្ឈតិ សីលព្វតបរាមាសោ កាយកត្តោ ច ឥទ្ធិស-
ត្វាភិទិវេសោ កាយកត្តោ ច ចត្វសុ ទិដ្ឋិកតសម្ប-
យុត្តេសុ ចិត្តប្បាទេសុ ឧប្បជ្ឈន្តិ ឥមេ ធម្មា កត្តា ។
កតមេ ធម្មា លោ កត្តា ។ វេបេត្វា កន្តេ អវសេ-
សំ អកុសលំ ចត្វសុ ក្ខមីសុ កុសលំ ចត្វសុ ក្ខ-
មីសុ វិចារោ ភីសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច
ទិញ្ចនញ្ច ឥមេ ធម្មា លោ កត្តា ។

(២២៦) កតមេ ធម្មា កន្តទិយា ។ ភីសុ
ក្ខមីសុ កុសលំ អកុសលំ ភីសុ ក្ខមីសុ វិចារោ
ភីសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ
ធម្មា កន្តទិយា ។ កតមេ ធម្មា អកន្តទិយា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[២២៥] ពួកធម៌ជាគន្លោះ (ធម៌ដោតក្រុងសត្វទុក្ខក្នុងវដ្តៈ) តើ

ដូចម្តេច ។ គន្លោះ៤ គឺ អភិជ្ឈកាយគន្លោះ ព្យាបាទកាយគន្លោះ សីល-

ពូតបរាមាសកាយគន្លោះ ឥទ្ធិសច្ចាភិវិសកាយគន្លោះ ឯអភិជ្ឈកាយគន្លោះ

តែងកើតក្នុងចិត្តប្បទេ ២ ដែលប្រកបដោយលោភៈ ព្យាបាទកាយគន្លោះ

តែងកើតក្នុងចិត្តប្បទេ ២ ដែលប្រកបដោយទោមនស្ស សីលពូតបរាមា-

សកាយគន្លោះ និងឥទ្ធិសច្ចាភិវិសកាយគន្លោះ តែងកើតក្នុងចិត្តប្បទេ ២

ដែលប្រកបដោយទិដ្ឋិនេះពួកធម៌ ជាគន្លោះ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាគន្លោះ

តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែពួកគន្លោះ១២ ញ កុសលក្នុង

ភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ ភិរិយា និងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន

នេះពួកធម៌មិនមែនជាគន្លោះ ។

[២២៦] ពួកធម៌ដែលគន្លោះគប្បីដោតក្រុង តើដូចម្តេច ។

កុសល និងអកុសល ក្នុងភូមិ ៣ វិបាក ក្នុងភូមិ ៣ ភិរិយានិង

អព្យាក្រឹត ក្នុងភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ ដែលគន្លោះគប្បី

ដោតក្រុង ។ ពួកធម៌ ដែលគន្លោះមិនគប្បីដោតក្រុង តើដូចម្តេច ។

ធនុកោដ្ឋកេ អត្តភូតេ

ចត្តារោ មក្កា អបរិយាបណ្ណា ចត្តារិ ច សាមញ្ញ-
លានិ និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា អកន្ធនិយា ។

(២២៧) កតមេ ធម្មា កន្ធសម្បយុត្តា ។ ចត្តា-
រោ និដ្ឋិកតសម្បយុត្តា ចិត្តប្បាណា ចត្តារោ និដ្ឋិកត-
វិប្បយុត្តលោកសហកតា ចិត្តប្បាណា ឯត្តប្បវ្មំ លោកំ
វេចេត្វា ទ្វេ នោមនស្សសហកតា ចិត្តប្បាណា ឯត្ត-
ប្បវ្មំ បដិយំ វេចេត្វា ឥមេ ធម្មា កន្ធសម្បយុត្តា ។
កតមេ ធម្មា កន្ធឱវប្បយុត្តា ។ ចត្វសុ និដ្ឋិកតវិប្ប-
យុត្តលោកសហកតេសុ ចិត្តប្បាណេសុ ឧប្បន្នោ លោ-
កោ ទ្វីសុ នោមនស្សសហកតេសុ ចិត្តប្បាណេសុ ឧ-
ប្បវ្មំ បដិយំ វិចិក្កាសហកតោ ចិត្តប្បាណោ ឧទ្ធិ-
ច្ចសហកតោ ចិត្តប្បាណោ ចត្វសុ ក្ខមីសុ កុសលំ
ចត្វសុ ក្ខមីសុ វិទាកោ ភីសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យា-
កតំ រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា កន្ធឱវប្បយុត្តា ។

(២២៨) កតមេ ធម្មា កន្ធា ចេវ កន្ធនិយា ច ។
តេវ កន្ធា កន្ធា ចេវ កន្ធនិយា ច ។ កតមេ ធម្មា
កន្ធនិយា ចេវ នោ ច កន្ធា ។ វេចេត្វា កន្ធិ អវសេ-
សំ អកុសលំ ភីសុ ក្ខមីសុ កុសលំ ភីសុ ក្ខមីសុ

គន្ថដោច្ចកអត្ថប្បវៈ

មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួក
ធម៌ ដែលគន្ថៈមិនគប្បីដោតក្រង ។

(២២៧) ពួកធម៌ប្រកបដោយគន្ថៈ តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បាទ ៤
ប្រកបដោយទិដ្ឋិ ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រាសចាកទិដ្ឋិ តែប្រកបដោយលោកៈ
វៀរតែលោកៈដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយ
ទោមនស្ស វៀរតែបដិមៈដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ប្រកប
ដោយគន្ថៈ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកគន្ថៈ តើដូចម្តេច ។ លោកៈកើត
ក្នុងចិត្តប្បាទ ៤ ដែលប្រាសចាកទិដ្ឋិតែប្រកបដោយលោកៈ បដិមៈកើត
ក្នុងចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទោមនស្ស ចិត្តប្បាទប្រកបដោយវិចិក្ខា
ចិត្តប្បាទប្រកបដោយទទ្ធច្ចៈ កុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយា
និងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌ប្រាសចាកគន្ថៈ ។

(២២៨) ពួកធម៌ជាគន្ថៈផង ដែលគន្ថៈគប្បីដោតក្រងផង តើ
ដូចម្តេច ។ គន្ថៈទាំងនោះឯង ជាគន្ថៈផង ដែលគន្ថៈគប្បីដោតក្រង
ផង ។ ពួកធម៌ដែលគន្ថៈគប្បីដោតក្រង តែមិនមែនជាគន្ថៈ តើដូច
ម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែពួកគន្ថៈចេញ កុសលក្នុងភូមិ ៣

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

វិចារោ ភិស្សុ ភ្នមិស្សុ ភិវិយាឡាកានំ សព្វញ្ច រូបំ
ឥមេ ធម្មា កន្តិនិយា ចេវ នោ ច កន្តា ។ អកន្ត-
និយា ធម្មា ន វត្តញ្ច កន្តា ចេវ កន្តិនិយា ចាតិ-
ចិ កន្តិនិយា ចេវ នោ ច កន្តានិចិ ។

[២២៧] កតមេ ធម្មា កន្តា ចេវ កន្តសម្ម-
យុត្តា ច ។ យត្ត ទិដ្ឋិ ច លោកោ ច ឯកតោ
ឧប្បជ្ឈន្តិ ឥមេ ធម្មា កន្តា ចេវ កន្តសម្មយុត្តា ច ។
កតមេ ធម្មា កន្តសម្មយុត្តា ចេវ នោ ច កន្តា ។
អដ្ឋ លោកសហកតា ចិត្តប្បាទា ទ្វេ ទោមនស្សស-
ហកតា ចិត្តប្បាទា ឯត្តប្បន្នេ កន្តេ បមេត្វា ឥមេ
ធម្មា កន្តសម្មយុត្តា ចេវ នោ ច កន្តា ។ កន្តវប្ប-
យុត្តា ធម្មា ន វត្តញ្ច កន្តា ចេវ កន្តសម្មយុត្តា
ចាតិចិ កន្តសម្មយុត្តា ចេវ នោ ច កន្តានិចិ ។

[២៣០] កតមេ ធម្មា កន្តវប្បយុត្តា កន្ត-
និយា ។ ចត្វស្ស ទិដ្ឋិកតវប្បយុត្តលោកសហកតេស្ស
ចិត្តប្បាទេស្ស ឧប្បន្នោ លោកោ ទ្ធិស្ស ទោមនស្ស-
សហកតេស្ស ចិត្តប្បាទេស្ស ឧប្បន្នំ បដិយំ វិចិត្តិច្ឆា-
សហកតោ ចិត្តប្បាទោ ឧទ្ធិច្ឆសហកតោ ចិត្តប្បាទោ

អភិធម្មបំណិ ធម្មសង្កណំ

វិបាកក្នុងក្លឹម ៣ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងក្លឹម ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះ ពួកធម៌ដែលគន្លះគប្បីដោតក្រុង តែមិនមែនជាគន្លះ ។ ពួកធម៌ដែលគន្លះ មិនគប្បីដោតក្រុង មិនគប្បីពោលថា ជាគន្លះផង ដែលគន្លះគប្បីដោត ក្រុងផង ថា គន្លះគប្បីដោតក្រុង តែមិនមែនជាគន្លះផងឡើយ ។

[២២៧] ពួកធម៌ជាគន្លះផង ប្រកបដោយគន្លះផង តើដូច ម្តេច ។ ទិដ្ឋិនិងលោកៈកើតឡើង ក្នុងទីជាមួយគ្នា ក្នុងធម៌ណា នេះ ពួកធម៌ជាគន្លះផង ប្រកបដោយគន្លះផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយ គន្លះ តែមិនមែនជាគន្លះ តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បាទ ២ ប្រកបដោយ លោកៈ ចិត្តប្បាទ ២ ប្រកបដោយទោមនស្ស រៀនតែពួកគន្លះដែល កើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ គ្រាន់តែប្រកបដោយគន្លះ តែមិន មែនជាគន្លះ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកគន្លះ មិនគប្បីពោលថា ជាគន្លះផង ប្រកបដោយគន្លះផង ថា គ្រាន់តែប្រកបដោយគន្លះ តែមិនមែនជាគន្លះ ផងឡើយ ។

[២៣០] ពួកធម៌ប្រាសចាកគន្លះ តែគន្លះគប្បីដោតក្រុង តើ ដូចម្តេច ។ លោកៈកើតក្នុងចិត្តប្បាទ ២ ដែលប្រាសចាកទិដ្ឋិតែប្រកប ដោយលោកៈ បដិសៈ កើតក្នុងចិត្តប្បាទ ២ ដែលប្រកបដោយ ទោមនស្ស ចិត្តប្បាទប្រកបដោយចិត្តិចា ចិត្តប្បាទប្រកបដោយទទ្ធច្ចៈ

និរណោច្ឆពេ អន្តរាពេ

តិសុ ក្ខមិសុ កុសលំ តិសុ ក្ខមិសុ វិចារោ តិសុ
 ក្ខមិសុ កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ រូបំ ឥមេ ធម្មា
 កន្តវិប្បយុត្តា កន្តនិយា ។ កតមេ ធម្មា កន្តវិប្ប-
 យុត្តា អកន្តនិយា ។ ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបន្នា
 ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលានិ និព្វានញ ឥមេ ធម្មា
 កន្តវិប្បយុត្តា អកន្តនិយា ។ កន្តសម្បយុត្តា ធម្មា
 ន វត្តញ កន្តវិប្បយុត្តា កន្តនិយាតិបិ កន្តវិប្បយុត្តា
 អកន្តនិយាតិបិ ។

[២៣០] កតមេ ធម្មា ឡិយា ។ បេ ។ កតមេ
 ធម្មា យោតា ។ បេ ។ កតមេ ធម្មា និរណា ។ ធន
 និរណានិ កាមច្ឆន្ទនិរណំ ព្យាចាននិរណំ បីនមិ-
 ទ្ធិនិរណំ ឧទ្ធចកុក្កច្ឆនិរណំ វិចិត្តិច្ឆានិរណំ អវិ-
 ជ្ជានិរណំ កាមច្ឆន្ទនិរណំ អជ្ជសុ លោកសហក-
 តេសុ ចិត្តប្បាទេសុ ឧប្បជ្ជតិ ព្យាចាននិរណំ ទ្ធិសុ
 ទោមនស្សសហកតេសុ ចិត្តប្បាទេសុ ឧប្បជ្ជតិ បីន-
 មិទ្ធិនិរណំ សសដ្ឋារិកេសុ អកុសលេសុ ឧប្បជ្ជតិ
 ឧទ្ធចកុក្កច្ឆនិរណំ ឧទ្ធចកុក្កច្ឆនិរណំ ចិត្តប្បាទេសុ ឧប្ប-
 ជ្ជតិ កុក្កច្ឆនិរណំ ទ្ធិសុ ទោមនស្សសហកតេសុ

នីវរណគោត្តកអត្ថនាមៈ

កុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និង
 រូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ប្រាសចាកគន្លុះ តែគន្លុះគប្បីដោតក្រុង ។ ពួក
 ធម៌ប្រាសចាកគន្លុះផង ដែលគន្លុះមិនគប្បីដោតក្រុងផង តើដូចម្តេច ។
 មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និរ្យានផង នេះពួក
 ធម៌ប្រាសចាកគន្លុះផង ដែលគន្លុះមិនគប្បីដោតក្រុងផង ។ ពួកធម៌ប្រកប
 ដោយគន្លុះ មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកគន្លុះ តែគន្លុះគប្បីដោតក្រុង
 ផង ថា ប្រាសចាកគន្លុះផង ដែលគន្លុះមិនគប្បីដោតក្រុងផងឡើយ ។

(៤៣១) ពួកធម៌ជាធម៌ : (ធម៌ញ៉ាំងសត្វឲ្យលង់នៅក្នុងវដ្តៈ)
 តើដូចម្តេច ។ បេ ។ ពួកធម៌ជាយោគៈ (ធម៌ញ៉ាំងសត្វឲ្យជាប់នៅក្នុងវដ្តៈ)
 តើដូចម្តេច ។ បេ ។ ពួកធម៌ជានីវរណៈ (ធម៌រារាំងចិត្តសត្វ) តើដូចម្តេច ។
 នីវរណៈ ៦ គឺ កាមច្នន្ទនីវរណៈ ព្យាបាទនីវរណៈ ចិនមិទ្ធនីវរណៈ ទទ្ធ-
 ចក្កច្នន្ទនីវរណៈ វិចិត្តិច្នន្ទនីវរណៈ អវិជ្ជានីវរណៈ កាមច្នន្ទនីវរណៈ កើត
 ក្នុងចិត្តប្បាទ ៤ ដែលប្រកបដោយលោភៈ ព្យាបាទនីវរណៈ កើតក្នុង
 ចិត្តប្បាទ ៤ ដែលប្រកបដោយទោមនស្ស ចិនមិទ្ធនីវរណៈ កើតក្នុងអកុ-
 សលជាសសង្ខារិកៈ ទទ្ធច្នន្ទនីវរណៈ កើតក្នុងចិត្តប្បាទ ដែលប្រកបដោយ
 ទទ្ធច្នៈ កក្កច្នន្ទនីវរណៈ កើតក្នុងចិត្តប្បាទ ៤ ដែលប្រកបដោយទោមនស្ស

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណិ

ចិត្តប្បុរោស្យ ឧប្បជ្ឈតិ វិចិត្តិច្ឆាជីវណំ វិចិត្តិច្ឆា-
 សហកតេស្យ ចិត្តប្បុរោស្យ ឧប្បជ្ឈតិ អវិជ្ជាជីវណំ
 សព្វាកុសលេស្យ ឧប្បជ្ឈតិ ឥមេ ធម្មា ជីវណា ។
 កតមេ ធម្មា នោ ជីវណា ។ វេបេត្វា ជីវណោ
 អវសេសំ អកុសលំ ចត្វុស្ស ក្ខមីស្ស កុសលំ ចត្វុ-
 ស្ស ក្ខមីស្ស វិហាកោ ភីស្ស ក្ខមីស្ស កិរិយាព្យាកតំ
 រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា នោ ជីវណា ។

(២៣២) កតមេ ធម្មា ជីវណិយា ។ ភីស្ស
 ក្ខមីស្ស កុសលំ អកុសលំ ភីស្ស ក្ខមីស្ស វិហាកោ
 ភីស្ស ក្ខមីស្ស កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា
 ជីវណិយា ។ កតមេ ធម្មា អជីវណិយា ។ ច-
 ត្តារោ មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលានិ
 និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា អជីវណិយា ។

(២៣៣) កតមេ ធម្មា ជីវណាសម្បយុត្តា ។ ប្ធានស
 អកុសលចិត្តប្បុរោ ឥមេ ធម្មា ជីវណាសម្បយុត្តា ។
 កតមេ ធម្មា ជីវណាវិប្បយុត្តា ចត្វុស្ស ក្ខមីស្ស កុសលំ
 ចត្វុស្ស ក្ខមីស្ស វិហាកោ ភីស្ស ក្ខមីស្ស កិរិយាព្យា-
 កតំ រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា ជីវណាវិប្បយុត្តា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

វិចិត្តានិវរណៈ កើតក្នុងចិត្តប្បាទ ដែលប្រកបដោយវិចិត្តា អវិជ្ជា-

និវរណៈ កើតឡើងក្នុងអកុសលទាំងអស់ នេះពួកធម៌ជាវិវរណៈ ។

ពួកធម៌មិនមែនជាវិវរណៈ តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ រៀរ

តែពួកវិវរណៈចេញ កុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិង

អព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនមែនជាវិវរណៈ ។

(៤៣២) ពួកធម៌ជាប្រយោជន៍ដល់វិវរណៈ តើដូចម្តេច ។ កុសលនិងអកុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ ជាប្រយោជន៍ដល់វិវរណៈ ។

ពួកធម៌មិនជាប្រយោជន៍ដល់វិវរណៈ តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌មិនជាប្រយោជន៍ដល់វិវរណៈ ។

(៤៣៣) ពួកធម៌ប្រកបដោយវិវរណៈ តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បាទ ជាអកុសល ១២ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយវិវរណៈ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកវិវរណៈ តើដូចម្តេច ។ កុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌ ប្រាសចាកវិវរណៈ ។

វិវិណោច្ឆេត្តោ អនុក្ការោ

(២៣២) កតមេ ធម្មា វិវរណា ចេវ វិវរណិយា
 ច ។ តានេវ វិវរណា និ វិវរណា ចេវ វិវរណិយា ច ។
 កតមេ ធម្មា វិវរណិយា ចេវ នោ ច វិវរណា ។
 វេយេត្តា វិវរណោ អវសេសំ អកុសលំ ភិស្សុ ក្ខមិស្សុ
 កុសលំ ភិស្សុ ក្ខមិស្សុ វិហាកោ ភិស្សុ ក្ខមិស្សុ កិរិយា-
 ព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា វិវរណិយា ចេវ
 នោ ច វិវរណា ។ អវិវរណិយា ធម្មា ន វត្តត្វា
 វិវរណា ចេវ វិវរណិយា ចាតិបិ វិវរណិយា ចេវ
 នោ ច វិវរណានិបិ ។

(២៣៥) កតមេ ធម្មា វិវរណា ចេវ វិវរណា-
 សម្បយុត្តា ច ។ យត្ត ទ្វេ ភិណិ វិវរណានិ ឯ-
 កតោ ឧប្បជ្ឈន្តិ ឥមេ ធម្មា វិវរណា ចេវ វិវរ-
 ណាសម្បយុត្តា ច ។ កតមេ ធម្មា វិវរណាសម្ប-
 យុត្តា ចេវ នោ ច វិវរណា ។ វេយេត្តា វិវរណោ
 អវសេសំ អកុសលំ ឥមេ ធម្មា វិវរណាសម្បយុត្តា
 ចេវ នោ ច វិវរណា ។ វិវរណាវិប្បយុត្តា ធម្មា
 ន វត្តត្វា វិវរណា ចេវ វិវរណាសម្បយុត្តា ចាតិបិ
 វិវរណាសម្បយុត្តា ចេវ នោ ច វិវរណានិបិ ។

នីវរណពោធិកសត្តខ្លះ

[៤៣២] ពួកធម៌ជានីវរណៈផង ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផង តើដូចម្តេច ។ នីវរណៈទាំងនោះឯង ជានីវរណៈផង ជាប្រយោជន៍ ដល់នីវរណៈផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ តែមិន មែនជានីវរណៈ តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែពួកនីវរណៈចេញ កុសលក្នុងក្នុង ៣ វិបាកក្នុងក្នុង ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹត ក្នុងក្នុង ៣ នឹងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ តែមិនមែនជានីវរណៈ ។ ពួកធម៌មិនជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ មិនគប្បីពោលថា ជានីវរណៈផង ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផង ថា គ្រាន់តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ តែមិនមែនជានីវរណៈផងឡើយ ។

[៤៣៥] ពួកធម៌ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង តើ ដូចម្តេច ។ នីវរណៈ ២ ឬ ៣ កើតក្នុងទីជាមួយគ្នា ក្នុងធម៌ណា នេះ ពួកធម៌ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែ ប្រកបដោយនីវរណៈ តែមិនមែនជានីវរណៈ តើដូចម្តេច ។ អកុសល ក្រៅពីនេះ វៀរតែពួកនីវរណៈចេញ នេះពួកធម៌ គ្រាន់តែប្រកបដោយ នីវរណៈ តែមិនមែនជានីវរណៈ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកនីវរណៈ មិនគប្បី ពោលថា ជានីវរណៈផង ប្រកបដោយនីវរណៈផង ថា គ្រាន់តែ ប្រកបដោយនីវរណៈ តែមិនមែនជានីវរណៈផងឡើយ ។

អភិធម្មបំណិព ធម្មសង្កណំ

[២៣៦] កតមេ ធម្មា ជីវណាវិប្បយុត្តា ជីវណាយា ។ តិសុ ក្ខមិសុ កុសលំ តិសុ ក្ខមិសុ វិហាកោ តិសុ ក្ខមិសុ កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា ជីវណាវិប្បយុត្តា ជីវណាយា ។ កតមេ ធម្មា ជីវណាវិប្បយុត្តា អជីវណាយា ។ ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញាដលានិ និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា ជីវណាវិប្បយុត្តា អជីវណាយា ។ ជីវណាសម្បយុត្តា ធម្មា ន វត្តញ្ច ជីវណាវិប្បយុត្តា ជីវណាយាតិចិ ជីវណាវិប្បយុត្តា អជីវណាយាតិចិ ។

[២៣៧] កតមេ ធម្មា បរាមាសា ។ ទិដ្ឋិបរាមាសោ ចត្តសុ ទិដ្ឋិកតសម្បយុត្តេសុ ចិត្តប្បទេសុ ឧប្បជ្ជតិ ឥមេ ធម្មា បរាមាសា ។ កតមេ ធម្មា នោ បរាមាសា ។ វេបេត្តា បរាមាសំ អវសេសំ អកុសលំ ចត្តសុ ក្ខមិសុ កុសលំ ចត្តសុ ក្ខមិសុ វិហាកោ តិសុ ក្ខមិសុ កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា នោ បរាមាសា ។

[២៣៨] កតមេ ធម្មា បរាមជ្ជា ។ តិសុ ក្ខមិសុ កុសលំ អកុសលំ តិសុ ក្ខមិសុ វិហាកោ

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[៤៣៦] ពួកធម៌ប្រាសចាកនីវរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ តើដូចម្តេច ។ កុសលក្នុងក្លឹម ៣ វិបាកក្នុងក្លឹម ៣ កិរិយានិង អព្យាក្រឹតក្នុងក្លឹម ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ប្រាសចាកនីវរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកនីវរណៈផង មិនជា ប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផង តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌ប្រាសចាកនីវរណៈផង មិន ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផង ។ ពួកធម៌ប្រកបដោយនីវរណៈ មិនគប្បី ពោលថា ប្រាសចាកនីវរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផង ថា ប្រាសចាកនីវរណៈផង មិនជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផងឡើយ ។

[៤៣៧] ពួកធម៌ជាបរាមាសៈ (ប្រកាន់ខុស) តើដូចម្តេច ។ ទិដ្ឋិបរាមាសៈ តែងកើតក្នុងចិត្តប្ប្បទ ៤ ដែលប្រកបដោយទិដ្ឋិ នេះពួក ធម៌ជាបរាមាសៈ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាបរាមាសៈ តើដូចម្តេច ។ អ- កុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែបរាមាសៈចេញ កុសលក្នុងក្លឹម ៤ វិបាកក្នុង ក្លឹម ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងក្លឹម ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិន មែនជាបរាមាសៈ ។

[៤៣៨] ពួកធម៌ ដែលបរាមាសៈស្តាប់អង្គុល តើដូចម្តេច ។ កុសល និងអកុសល ក្នុងក្លឹម ៣ វិបាក ក្នុងក្លឹម ៣ កិរិយា និង

បរាមាសគោច្ចកេ អន្តរាម

តិស្ស ក្ខមីស្ស កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា
បរាមជ្ជា ។ កតមេ ធម្មា អបរាមជ្ជា ។ ចត្តារោ
មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញាដលានិ និព្វា-
នញ្ច ឥមេ ធម្មា អបរាមជ្ជា ។

[២៣៧] កតមេ ធម្មា បរាមាសសម្បយុត្តា ។
ចត្តារោ និដ្ឋិតតសម្បយុត្តា ចិត្តប្បាទា ឯត្តប្បន្នំ បរា-
មាសំ វេយ្យា ឥមេ ធម្មា បរាមាសសម្បយុត្តា ។
កតមេ ធម្មា បរាមាសវិប្បយុត្តា ។ ចត្តារោ និដ្ឋិត-
តវិប្បយុត្តលោកសហគតា ចិត្តប្បាទា ទ្វេ ទោមន-
ស្សសហគតា ចិត្តប្បាទា វិចិត្តច្នាសហគតោ ចិត្ត-
ប្បាទោ ឧទ្ធច្ចុសហគតោ ចិត្តប្បាទោ ចត្វស្ស ក្ខមីស្ស
កុសលំ ចត្វស្ស ក្ខមីស្ស វិទាកោ តិស្ស ក្ខមីស្ស កិ-
រិយាព្យាកតំ រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា បរាមាស-
វិប្បយុត្តា ។ បរាមាសោ ន វត្តព្រោ បរាមាសសម្ប-
យុត្តាតិបិ បរាមាសវិប្បយុត្តាតិបិ ។

[២៤០] កតមេ ធម្មា បរាមាសា ចេវ បរាមជ្ជា
ច ។ គោ ឯវ បរាមាសោ បរាមាសោ ចេវ បរា-
មជ្ជា ច ។ កតមេ ធម្មា បរាមជ្ជា ចេវ គោ ច
បរាមាសា ។ វេយ្យា បរាមាសំ អវសេសំ អកុសលំ

បរាមាសពោធិ៍កម្ពុជា

អព្យាក្រឹត ក្នុងភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ ដែលបរាមាសៈ
ស្ថាបអង្គល ។ ពួកធម៌ដែលបរាមាសៈមិនស្ថាបអង្គល តើដូចម្តេច ។
មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្តៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួក
ធម៌ដែលបរាមាសៈមិនបានស្ថាបអង្គល ។

(៤៧៧) ពួកធម៌ប្រកបដោយបរាមាសៈ តើដូចម្តេច ។ ចិត្ត-
ប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទិដ្ឋិ វៀរតែបរាមាសៈដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ
នេះពួកធម៌ប្រកបដោយបរាមាសៈ ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកបរាមាសៈ តើ
ដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រាសចាកទិដ្ឋិតែប្រកបដោយលោកៈ ចិត្ត-
ប្បាទ ២ ប្រកបដោយទោមនស្ស ចិត្តប្បាទប្រកបដោយវិចិត្រចិត្ត ចិត្ត-
ប្បាទប្រកបដោយទុច្ចរិតៈ កុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិង
អព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌ប្រាសចាកបរាមាសៈ ។
បរាមាសៈ មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយបរាមាសៈផង ថា ប្រាស
ចាកបរាមាសៈផងឡើយ ។

(៤៧៨) ពួកធម៌ជាបរាមាសៈផង ដែលបរាមាសៈស្ថាបអង្គលផង
តើដូចម្តេច ។ បរាមាសៈនោះឯង ជាបរាមាសៈផង ដែលបរាមាសៈ
ស្ថាបអង្គលផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែបរាមាសៈស្ថាបអង្គល តែមិនមែន
ជាបរាមាសៈ តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែបរាមាសៈចេញ

អភិធម្មបដិពោ ធម្មសង្កណំ

តិស្ស ភ្លមិស្ស កុសលំ តិស្ស ភ្លមិស្ស វិហាកោ
 តិស្ស ភ្លមិស្ស កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ
 ធម្មា បរាមជ្ជា ចេវ នោ ច បរាមាសា ។ អបរាម-
 ជ្ជា ធម្មា ន វត្តញ្ចា បរាមាសា ចេវ បរាមជ្ជា ចា-
 តិបិ បរាមជ្ជា ចេវ នោ ច បរាមាសាតិបិ ។

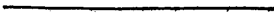
(២២១) កកតមេ ធម្មា បរាមាសវិប្បយុត្តា បរា-
 មជ្ជា ។ ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តលោកសហកតា
 ចិត្តប្បាទា ទ្វេ នោមនស្សសហកតា ចិត្តប្បាទា វិចិ-
 កិច្ចាសហកតោ ចិត្តប្បាទោ ឧទ្ធចូសហកតោ ចិត្ត-
 ប្បាទោ តិស្ស ភ្លមិស្ស កុសលំ តិស្ស ភ្លមិស្ស វិហាកោ
 តិស្ស ភ្លមិស្ស កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ
 ធម្មា បរាមាសវិប្បយុត្តា បរាមជ្ជា ។ កកតមេ ធម្មា
 បរាមាសវិប្បយុត្តា អបរាមជ្ជា ។ ចត្តារោ មត្តា
 អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដណនិ ទិព្វានព្វ
 ឥមេ ធម្មា បរាមាសវិប្បយុត្តា អបរាមជ្ជា ។ បរា-
 មាសា ច បរាមាសសម្បយុត្តា ច ធម្មា ន វត្តញ្ចា
 បរាមាសវិប្បយុត្តា បរាមជ្ជាតិបិ បរាមាសវិប្បយុត្តា
 អបរាមជ្ជាតិបិ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

កុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣
 និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ គ្រាន់តែបរាមាសៈស្ថាបអវ័ន្ត្តល តែមិនមែន
 ជាបរាមាសៈ ។ ពួកធម៌ ដែលបរាមាសៈមិនបានស្ថាបអវ័ន្ត្តល មិន
 គប្បីពោលថា ជាបរាមាសៈផង ដែលបរាមាសៈស្ថាបអវ័ន្ត្តលផង ថា
 គ្រាន់តែបរាមាសៈស្ថាបអវ័ន្ត្តល តែមិនមែនជាបរាមាសៈផងឡើយ ។

(៤៤១) ពួកធម៌ប្រាសចាកបរាមាសៈ តែបរាមាសៈស្ថាបអវ័ន្ត្តល
 តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រាសចាកទិដ្ឋិតែប្រកបដោយលោភៈ ចិត្ត-
 ប្បាទ ២ ប្រកបដោយទោមនស្ស ចិត្តប្បាទប្រកបដោយវិចិកិត្តា ចិត្ត-
 ប្បាទ ប្រកបដោយទុច្ចៈ កុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ កិរិយា
 និងអព្យាក្រឹត ក្នុងភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ ប្រាសចាក
 បរាមាសៈ តែបរាមាសៈស្ថាបអវ័ន្ត្តល ។ ពួកធម៌ ប្រាសចាកបរាមាសៈ
 ផង ដែលបរាមាសៈមិនបានស្ថាបអវ័ន្ត្តលផង តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤
 ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌ប្រាស
 ចាកបរាមាសៈផង ដែលបរាមាសៈមិនបានស្ថាបអវ័ន្ត្តលផង ។ ពួកធម៌ជា
 បរាមាសៈផង ប្រកបដោយបរាមាសៈផង មិនគប្បីពោលថា ប្រាស
 ចាកបរាមាសៈ តែបរាមាសៈស្ថាបអវ័ន្ត្តលផង ថា ប្រាសចាកបរាមាសៈ
 ផង ដែលបរាមាសៈមិនបានស្ថាបអវ័ន្ត្តលផងឡើយ ។

មហានិទ្ទេស អក្ខរកថា

[២២២] កតមេ ធម្មា សារម្មណា ។ ចត្វសុ
ក្ខម័សុ កុសលំ អកុសលំ ចត្វសុ ក្ខម័សុ វិបាកោ
តិសុ ក្ខម័សុ កិរិយាព្យាកតំ ឥមេ ធម្មា សារម្ម-
ណា ។ កតមេ ធម្មា អនាម្មណា ។ រូបញ្ចុ និព្វា-
នញ្ចុ ឥមេ ធម្មា អនាម្មណា ។

[២២៣] កតមេ ធម្មា ចិត្តា ។ ចក្កវិញ្ញាណំ
សោតវិញ្ញាណំ យាធិវិញ្ញាណំ ជិវិវិញ្ញាណំ កាយវិញ្ញា-
ណំ មនោធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ ឥមេ ធម្មា ចិត្តា ។
កតមេ ធម្មា លោ ចិត្តា ។ វេទនាខន្ធភ្នេ សញ្ញាខន្ធភ្នេ
សម្ពាសន្ធភ្នេ រូបញ្ចុ និព្វានញ្ចុ ឥមេ ធម្មា លោ ចិត្តា ។

[២២៤] កតមេ ធម្មា ចេតសិកា ។ វេទនាខ-
ន្ធភ្នេ សញ្ញាខន្ធភ្នេ សម្ពាសន្ធភ្នេ ឥមេ ធម្មា ចេតសិ-
កា ។ កតមេ ធម្មា អចេតសិកា ។ ចិត្តញ្ចុ រូប-
ញ្ចុ និព្វានញ្ចុ ឥមេ ធម្មា អចេតសិកា ។

[២២៥] កតមេ ធម្មា ចិត្តសម្បយុត្តា ។ វេទ-
នាខន្ធភ្នេ សញ្ញាខន្ធភ្នេ សម្ពាសន្ធភ្នេ ឥមេ ធម្មា ចិត្ត-
សម្បយុត្តា ។ កតមេ ធម្មា ចិត្តវិប្បយុត្តា ។ រូប-
ញ្ចុ និព្វានញ្ចុ ឥមេ ធម្មា ចិត្តវិប្បយុត្តា ។ ចិត្តំ ន
វិត្តំ ចិត្តេន សម្បយុត្តិចិបិ ចិត្តេន វិប្បយុត្តិចិបិ ។

មហានិទ្ទេសសុត្តន្តបិដក

(៤៤២) ពួកធម៌ប្រកបដោយអារម្មណ៍ តើដូចម្តេច ។ កុសល
និងអកុសលកងក្ខម ៤ វិបាកកងក្ខម ៤ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹតកងក្ខម ៣
នេះពួកធម៌ ប្រកបដោយអារម្មណ៍ ។ ពួកធម៌មិនមានអារម្មណ៍ តើដូច
ម្តេច ។ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនមានអារម្មណ៍ ។

(៤៤៣) ពួកធម៌ជាចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុវិញ្ញាណ សោត-
វិញ្ញាណ យានវិញ្ញាណ ជីវវិញ្ញាណ កាយវិញ្ញាណ មនោធាតុ
មនោវិញ្ញាណធាតុ នេះពួកធម៌ជាចិត្ត ។ ពួកធម៌មិនមែនជាចិត្ត តើដូច
ម្តេច ។ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌
មិនមែនជាចិត្ត ។

(៤៤៤) ពួកធម៌ជាចេតសិក តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ
សង្ខារក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ជាចេតសិក ។ ពួកធម៌មិនមែនជាចេតសិក តើដូច
ម្តេច ។ ចិត្តផង រូបផង និព្វានផង នេះពួកធម៌មិនមែនជាចេតសិក ។

(៤៤៥) ពួកធម៌ ប្រកបដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ
សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ ប្រកបដោយចិត្ត ។ ពួកធម៌ប្រាស
ចាកចិត្ត តើដូចម្តេច ។ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌ប្រាសចាកចិត្ត ។ ចិត្ត
មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយចិត្តផង ថាប្រាសចាកចិត្តផងឡើយ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណិ

[២២៦] កតមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋា ។ វេទនា-
 ខន្តោ សញ្ញាខន្តោ សម្មាវក្ខន្តោ ឥមេ ធម្មា ចិត្តសំ-
 សដ្ឋា ។ កតមេ ធម្មា ចិត្តវិសំសដ្ឋា ។ រូបញ្ច ជិ-
 ញ្ញានញ្ច ឥមេ ធម្មា ចិត្តវិសំសដ្ឋា ។ ចិត្តំ ន វិត្តំ
 ចិត្តន ឥសំសដ្ឋនិបិ ចិត្តន វិសំសដ្ឋនិបិ ។

[២២៧] កតមេ ធម្មា ចិត្តសម្មដ្ឋានា ។ វេទ-
 នាខន្តោ សញ្ញាខន្តោ សម្មាវក្ខន្តោ កាយវិញ្ញត្តិ
 វិចីវិញ្ញត្តិ យំ វា បនព្វាម្បិ អត្តំ រូបំ ចិត្តំ ចិត្តហេ-
 តុកំ ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបាយតនំ សន្តាយតនំ កន្តាយ-
 តនំ រសាយតនំ ដោជ្ជញ្ញាយតនំ អាកាសនាតុ អា-
 បោនាតុ រូបស្ស លហុតា រូបស្ស មុទិតា រូបស្ស
 កម្មញ្ញតា រូបស្ស ឧបថយោ រូបស្ស សន្តតិ កត-
 ជ្ឈីការោ អាហារោ ឥមេ ធម្មា ចិត្តសម្មដ្ឋានា ។
 កតមេ ធម្មា នោ ចិត្តសម្មដ្ឋានា ។ ចិត្តញ្ច អវិសេ-
 សញ្ច រូបំ ជិញ្ញានញ្ច ឥមេ ធម្មា នោ ចិត្តសម្មដ្ឋានា ។

[២២៨] កតមេ ធម្មា ចិត្តសហកុនោ ។
 វេទនាខន្តោ សញ្ញាខន្តោ សម្មាវក្ខន្តោ កាយ-
 វិញ្ញត្តិ វិចីវិញ្ញត្តិ ឥមេ ធម្មា ចិត្តសហកុនោ ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

(៤៤៦) ពួកធម៌ប្រឡូកប្រឡំដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។ វេទនា-
 ខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ នេះពួកធម៌ប្រឡូកប្រឡំដោយចិត្ត ។ ពួក
 ធម៌មិនប្រឡូកប្រឡំដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។ រូបនិងនិព្វាន នេះពួក
 ធម៌មិនប្រឡូកប្រឡំដោយចិត្ត ។ ចិត្តមិនគប្បីពោលថា ប្រឡូកប្រឡំ
 ដោយចិត្តផង ថា មិនប្រឡូកប្រឡំដោយចិត្តផងឡើយ ។

(៤៤៧) ពួកធម៌តាំងឡើងដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ
 សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ ឬរូបដទៃណាមួយ គឺរូប
 កើតអំពីចិត្ត មានចិត្តជាហេតុ តាំងឡើងដោយចិត្ត រូបាយតនៈ សទ្ទា-
 យតនៈ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ អាភាសធាតុ អា-
 បោធាតុ ភាពនៃរូបស្រាល ភាពនៃរូបទន់ភ្លន់ ភាពនៃរូបគួរដល់ការងារ
 ការចំរើននៃរូប ការកើតតៗនៃរូប អាហារដែលធ្វើជាពន្ធុត នេះពួកធម៌
 តាំងឡើងដោយចិត្ត ។ ពួកធម៌មិនតាំងឡើងដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។
 ចិត្តផង រូបក្រៅពីនេះផង និព្វានផង នេះពួកធម៌មិនតាំងឡើងដោយ
 ចិត្ត ។

(៤៤៨) ពួកធម៌កើតជាមួយនឹងចិត្ត តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ
 សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ នេះពួកធម៌ កើត
 ជាមួយនឹងចិត្ត ។ ពួកធម៌ មិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត តើដូចម្តេច ។

មហានិទ្ទេស អន្តរាហ

កតមេ ធម្មា នោ ចិត្តសហគុណោ ចិត្តញ្ច អវសេសញ្ច
រូបំ និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា នោ ចិត្តសហគុណោ ។

[២២៧] កតមេ ធម្មា ចិត្តានុបវរិត្តោ នោ ។ វេទ-
នាខន្ទោ សញ្ញាខន្ទោ សម្ព័រក្ខន្ទោ កាយវិញ្ញត្តិ វចី-
ញ្ញត្តិ ឥមេ ធម្មា ចិត្តានុបវរិត្តោ ។ កតមេ ធម្មា
នោ ចិត្តានុបវរិត្តោ ។ ចិត្តញ្ច អវសេសញ្ច រូបំ
និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា នោ ចិត្តានុបវរិត្តោ ។

[២២៨] កតមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានា ។
វេទនាខន្ទោ សញ្ញាខន្ទោ សម្ព័រក្ខន្ទោ ឥមេ ធម្មា
ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានា ។ កតមេ ធម្មា នោ ចិត្តសំ-
សដ្ឋសម្មដ្ឋានា ចិត្តញ្ច រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា
នោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានា ។

[២២៩] កតមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានស-
ហគុណោ ។ វេទនាខន្ទោ សញ្ញាខន្ទោ សម្ព័រក្ខន្ទោ
ឥមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានសហគុណោ ។ កត-
មេ ធម្មា នោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានសហគុណោ ចិត្ត-
ញ្ច រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា នោ ចិត្តសំសដ្ឋ-
សម្មដ្ឋានសហគុណោ ។

មហានិទ្ទេសសុត្តន្តបិដក

ចិត្តផង រូបក្រៅពីនេះផង និព្វានផង នេះពួកធម៌មិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត ។

(៤៤៧) ពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ

សញ្ញាខន្ធ សង្ខារកន្ធ កាយវិញ្ញាតិ វចីវិញ្ញាតិ នេះពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅ

តាមចិត្ត ។ ពួកធម៌មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ចិត្តផង រូប

ក្រៅពីនេះផង និព្វានផង នេះពួកធម៌មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ។

(៤៤០) ពួកធម៌ប្រឡូកប្រឡំទាំងតាំងឡើងដោយចិត្ត តើដូច

ម្តេច ។ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារកន្ធ នេះពួកធម៌ ប្រឡូកប្រឡំ

ទាំងតាំងឡើងដោយចិត្ត ។ ពួកធម៌មិនប្រឡូកប្រឡំមិនតាំងឡើងដោយ

ចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ចិត្តផង រូបផង និព្វានផង នេះពួកធម៌ មិន

ប្រឡូកប្រឡំមិនតាំងឡើងដោយចិត្ត ។

(៤៤១) ពួកធម៌ប្រឡូកប្រឡំទាំងតាំងឡើងទាំងកើតជាមួយនឹងចិត្ត

តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារកន្ធ នេះពួកធម៌ប្រឡូក

ប្រឡំទាំងតាំងឡើងទាំងកើតជាមួយនឹងចិត្ត ។ ពួកធម៌មិនប្រឡូកប្រឡំមិន

តាំងឡើងមិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ចិត្តផង រូបផង និព្វាន

ផង នេះពួកធម៌មិនប្រឡូកប្រឡំមិនតាំងឡើងមិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត ។

អភិធម្មបំណិកេ ធម្មសង្កណំ

(២៥២) កតមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានា នុបរិ-
 វត្តិនោ ។ វេទនា ខន្ធលោ សញ្ញា ខន្ធលោ សម្ពារត្តន្ធលោ
 ឥមេ ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានា នុបរិវត្តិនោ ។ កត-
 មេ ធម្មា លោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានា នុបរិវត្តិនោ ។
 ចិត្តញ្ច រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា លោ ចិត្តសំសដ្ឋ-
 សមុដ្ឋានា នុបរិវត្តិនោ ។

(២៥៣) កតមេ ធម្មា អជ្ឈត្តិកា ។ ចក្ខាយ-
 តនំ ។ បេ ។ មនាយតនំ ឥមេ ធម្មា អជ្ឈត្តិកា ។
 កតមេ ធម្មា ពាហិរា ។ រូចាយតនំ ។ បេ ។
 ធម្មាយតនំ ឥមេ ធម្មា ពាហិរា ។

(២៥៤) កតមេ ធម្មា ឧបាទា ។ ចក្ខាយតនំ
 ។ បេ ។ កតតធឿការោ អាហារោ ឥមេ ធម្មា ឧបា-
 ទា ។ កតមេ ធម្មា លោ ឧបាទា ។ កតមេ ធម្មា លោ
 ឧបាទា ។ ចត្វសុ ក្ខមីសុ កុសលំ អកុសលំ ចត្វសុ
 ក្ខមីសុ វិចារកោ តិសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ ចត្តារោ
 ច មហាក្ខតា និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា លោ ឧបាទា ។

(២៥៥) កតមេ ធម្មា ឧបាទិដ្ឋា ។ តិសុ
 ក្ខមីសុ វិចារកោ យញ្ច រូបំ កម្មស្ស កតត្តា ឥមេ
 ធម្មា ឧបាទិដ្ឋា ។ កតមេ ធម្មា អនុបាទិដ្ឋា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

(៤៥២) ពួកធម៌ប្រឡូកប្រឡំទាំងតាំងឡើងទាំងប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ នេះពួកធម៌ ប្រឡូក ប្រឡំទាំងតាំងឡើងទាំងប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ។ ពួកធម៌ មិនប្រឡូកប្រឡំ មិនតាំងឡើងមិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ចិត្តផង រូបផង និព្វាន ផង នេះពួកធម៌មិនប្រឡូកប្រឡំមិនតាំងឡើងមិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ។

(៤៥៣) ពួកធម៌ជាខាងក្នុង តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ វេ ។ មនាយតនៈ នេះពួកធម៌ ជាខាងក្នុង ។ ពួកធម៌ ជាខាងក្រៅ តើដូច ម្តេច ។ រូបាយតនៈ ។ វេ ។ ធម្មាយតនៈ នេះពួកធម៌ជាខាងក្រៅ ។

(៤៥៤) ពួកធម៌ជាឧបាទា (ឧបាទារូប) តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុ- យតនៈ ។ វេ ។ កតទ្ធិង្គារាហរ នេះពួកធម៌ជាឧបាទា ។ ពួកធម៌ មិនមែនជាឧបាទា តើដូចម្តេច ។ កុសលនិងអកុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាក ក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ មហាកូតរូប ៤ និងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនមែនជាឧបាទា ។

(៤៥៥) ពួកធម៌ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហា ជាដើមកាន់យកហើយ តើដូចម្តេច ។ វិបាក ក្នុងភូមិ ៣ និងរូប ដែលជាកម្មស្រុកតត្តា នេះពួកធម៌ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មាន តណ្ហា ជាដើមកាន់យកហើយ ។ ពួកធម៌ មិនមានកម្មប្រកបដោយ កិលេស មានតណ្ហា ជាដើមកាន់យកហើយ តើដូចម្តេច ។

ឧបាសម្ពោធិកោ អន្តរាគមន៍

ភីស្មំ ភ្លឹម្មិស្មំ កុសលំ អកុសលំ ភីស្មំ ភ្លឹម្មិស្មំ
កិរិយា ព្យាកតំ យញ្ច រូបំ ន កម្មស្ស កតត្តា
ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបន្នា ចត្តារិ ច សាមញ្ញ-
ដលានិ និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា អនុបាទិញ្ច ។

[២៥៦] កតមេ ធម្មា ឧបាទានា ។ ចត្តារិ ឧបា-
ទានានិ កាមុបាទានំ និដ្ឋបាទានំ សីលព្វតុបាទានំ
អត្តវាទុបាទានំ កាមុបាទានំ អដ្ឋស្មំ លោកសហក-
តេស្មំ ចិត្តប្បទេស្មំ ឧប្បជ្ឈិតំ និដ្ឋបាទានញ្ច សីល-
ព្វតុបាទានញ្ច អត្តវាទុបាទានញ្ច ចត្តស្មំ និដ្ឋិតត-
សម្បយុត្តេស្មំ ចិត្តប្បទេស្មំ ឧប្បជ្ឈិតំ ឥមេ ធម្មា
ឧបាទានា ។ កតមេ ធម្មា លោ ឧបាទានា ។ វេបេ-
ត្វា ឧបាទានេ អវិសេសំ អកុសលំ ចត្តស្មំ ភ្លឹម្មិស្មំ
កុសលំ ចត្តស្មំ ភ្លឹម្មិស្មំ វិចារកោ ភីស្មំ ភ្លឹម្មិស្មំ
កិរិយា ព្យាកតំ រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា លោ
ឧបាទានា ។

[២៥៧] កតមេ ធម្មា ឧបាទានិយា ។ ភីស្មំ ភ្លឹម្មិស្មំ
កុសលំ អកុសលំ ភីស្មំ ភ្លឹម្មិស្មំ វិចារកោ ភីស្មំ ភ្លឹម្មិស្មំ
កិរិយា ព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា ឧបាទានិយា ។

ឧបាសនាពោធិកម្មត្ថវារៈ

កុសលនិងអកុសលក្នុងភូមិ ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និងរូប
ដែលមិនមែនជាកម្មស្យក្រតត្តាផង មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញ-
ផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌ មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស
មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ។

(៤៥៦) ពួកធម៌ជាឧបាសនា (សេចក្តីប្រកាន់មាំ) តើដូចម្តេច ។

ឧបាសនា ៤ គឺ កាមុបាសនា ទិដ្ឋុបាសនា សីលព្យុត្តុបាសនា អត្តវេទុបា-
សនា ឯកាមុបាសនា តែងកើតក្នុងចិត្តប្បទេ ៨ ដែលប្រកបដោយលោភៈ
ទិដ្ឋុបាសនា សីលព្យុត្តុបាសនា និងអត្តវេទុបាសនា តែងកើតក្នុងចិត្ត-
ប្បទេ ៤ ដែលប្រកបដោយទិដ្ឋិ នេះពួកធម៌ ជាឧបាសនា ។ ពួកធម៌មិន
មែនជាឧបាសនា តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរវៃតឧបាសនា
ចេញ កុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ
៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនមែនជាឧបាសនា ។

(៤៥៧) ពួកធម៌ ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាសនា តើដូចម្តេច ។

កុសលនិងអកុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹត
ក្នុងភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាសនា ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

កតមេ ធម្មា អនុចាទានិយា ។ ចត្តារោ មត្តា
អបរិយាមន្តា ចត្តារិ ច សាមញ្ញាសលានិ និព្វានញ្ច
ឥមេ ធម្មា អនុចាទានិយា ។

[២៥៨] កតមេ ធម្មា ឧចាទានសម្បយុត្តា ។

ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតសម្បយុត្តលោកសហគតា ចិត្តប្ប្បាទា
ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តលោកសហគតា ចិត្តប្ប្បាទា
ឯត្តប្ប្ប្ប្ប លោកំ វេយ្យត្តា ឥមេ ធម្មា ឧចាទាន-
សម្បយុត្តា ។ កតមេ ធម្មា ឧចាទានវិប្បយុត្តា ។
ចត្តសុ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តលោកសហគតេសុ ចិត្តប្ប្បា-
ទេសុ ឧប្បដ្ឋោ លោកោ ទ្វេ ទោមនស្សសហគតា
ចិត្តប្ប្បាទា វិចិត្តិក្ខាសហគតោ ចិត្តប្ប្បាទោ ឧទ្ធច្ច-
សហគតោ ចិត្តប្ប្បាទោ ចត្តសុ ក្ខមីសុ កុសលំ
ចត្តសុ ក្ខមីសុ វិចារោ តីសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាក-
តំ រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា ឧចាទានវិប្បយុត្តា ។

[២៥៩] កតមេ ធម្មា ឧចាទានា ថេវ ឧចាទា-

និយា ច ។ តានេវ ឧចាទានានិ ឧចាទានា ថេវ ឧ-
ចាទានិយា ច ។ កតមេ ធម្មា ឧចាទានិយា ថេវ
តោ ច ឧចាទានា ។ វេយ្យត្តា ឧចាទានេ អវិសេសំ

អរិយធម្មបិណ្ឌ ធម្មសង្គណ៍

ពួកធម៌ មិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជា
អបរិយាបន្តៈផង សាមញ្ញាផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌ មិន
ជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន ។

(៤៥៨) ពួកធម៌ប្រកបដោយទុបាទាន តើដូចម្តេច ។ ចិត្ត-
ប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទិដ្ឋិ ទាំងប្រកបដោយលោកៈ ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រាស
ចាកទិដ្ឋិ តែប្រកបដោយលោកៈ វៀវៃតែលោកៈដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះ⁺
ចេញ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយទុបាទាន ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកទុបា-
ទាន តើដូចម្តេច ។ លោកៈ កើតក្នុងចិត្តប្បាទ ៤ ប្រាសចាកទិដ្ឋិ
តែប្រកបដោយលោកៈ ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទោមនស្ស ចិត្តប្បាទ
ប្រកបដោយវិចិត្តិច្ឆា ចិត្តប្បាទប្រកបដោយទទួច្ចៈ កុសល ក្នុងភូមិ ៤
វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួក
ធម៌ប្រាសចាកទុបាទាន ។

(៤៥៩) ពួកធម៌ជាទុបាទានផង ជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានផង តើ
ដូចម្តេច ។ ទុបាទានទាំងនោះឯង ជាទុបាទានផង ជាប្រយោជន៍ដល់
ទុបាទានផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន តែមិនមែន
ជាទុបាទាន តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀវៃតែទុបាទានចេញ

ឧបាសម្ពោធករ អនុកូល

អភ័យសំ ភិក្ខុ ភ្នំមិក្ខុ ភ័យសំ ភិក្ខុ ភ្នំមិក្ខុ វិចារ-
កោ ភិក្ខុ ភ្នំមិក្ខុ កិរិយាព្យាករំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ
ធម្មា ឧបាទានិយា ចេវ ឆោ ច ឧបាទានា ។ អនុចា-
នានិយា ធម្មា ន វត្តញ្ច ឧបាទានា ចេវ ឧបាទានិយា
ចាតិបិ ឧបាទានិយា ចេវ ឆោ ច ឧបាទានាចាតិបិ ។

[២៦០] កកមេ ធម្មា ឧបាទានា ចេវ ឧបា-
នានសម្មយុត្តា ច ។ យត្ត ទិដ្ឋិ ច លោកោ ច ឯ-
កតោ ឧប្បជ្ជន្តិ ឥមេ ធម្មា ឧបាទានា ចេវ ឧបា-
នានសម្មយុត្តា ច ។ កកមេ ធម្មា ឧបាទានានសម្ម-
យុត្តា ចេវ ឆោ ច ឧបាទានា ។ អដ្ឋ លោកសហ-
កតា ចិត្តប្បាទា ឯត្តប្បន្នេ ឧបាទានេ មេមេត្វា ឥមេ
ធម្មា ឧបាទានសម្មយុត្តា ចេវ ឆោ ច ឧបាទានា ។
ឧបាទានវិប្បយុត្តា ធម្មា ន វត្តញ្ច ឧបាទានា ចេវ
ឧបាទានសម្មយុត្តា ចាតិបិ ឧបាទានសម្មយុត្តា ចេវ
ឆោ ច ឧបាទានាចាតិបិ ។

[២៦១] កកមេ ធម្មា ឧបាទានវិប្បយុត្តា
ឧបាទានិយា ។ ចត្វសុ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តលោ-
កសហកតេសុ ចិត្តប្បន្នេសុ ឧប្បន្នោ លោ-
កោ ធម្មោ ឆោ មនស្សសហកតា ចិត្តប្បាទា

ឧបាសនាពោធិកអត្ថកថាៈ

កុសលកងក្ខមិ ៣ វិបាកកងក្ខមិ ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹត កងក្ខមិ ៣
និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន តែមិន
មែនជាទុបាទាន ។ ពួកធម៌មិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន មិនគប្បី
ពោលថា ជាទុបាទានផង ជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានផង ថា គ្រាន់
តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន តែមិនមែនជាទុបាទានផងឡើយ ។

[២៦០] ពួកធម៌ជាទុបាទានផង ប្រកបដោយទុបាទានផង តើ
ដូចម្តេច ។ ទិដ្ឋិនិងលោកៈ កើតកងទីជាមួយគ្នា កងពួកធម៌ណា នេះ
ពួកធម៌ជាទុបាទានផង ប្រកបដោយទុបាទានផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែ
ប្រកបដោយទុបាទាន តែមិនមែនជាទុបាទាន តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បទេ
៨ ប្រកបដោយលោកៈ រៀរតែទុបាទានដែលកើតកងទីនេះចេញ នេះ
ពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយទុបាទាន តែមិនមែនជាទុបាទាន ។ ពួកធម៌
ប្រាសចាកទុបាទាន មិនគប្បីពោលថា ជាទុបាទានផង ប្រកបដោយ
ទុបាទានផង ថា គ្រាន់តែប្រកបដោយទុបាទាន តែមិនមែនជាទុបាទាន
ផងឡើយ ។

[២៦១] ពួកធម៌ប្រាសចាកទុបាទាន តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបា-
ទាន តើដូចម្តេច ។ លោកៈកើតកងចិត្តប្បទេ ២ ប្រាសចាកទិដ្ឋិតែ
ប្រកបដោយលោកៈ ចិត្តប្បទេ ២ ប្រកបដោយទោមនស្ស ចិត្តប្បទេ

អរិយធម៌បដិពោ ធម្មសង្កណ៍

វិចិត្តក្ខត្តាសហគតោ ចិត្តប្បុរោ ឧទ្ធច្ចុសហគតោ ចិត្ត-
 ប្បុរោ ភីសុ ក្ខមីសុ កុសលំ ភីសុ ក្ខមីសុ វិចា-
 កោ ភីសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ
 ធម្មា ឧបាទានវិប្បយុត្តា ឧបាទានិយា ។ កតមេ
 ធម្មា ឧបាទានវិប្បយុត្តា អនុបាទានិយា ។ ចត្តារោ
 មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលានិ និព្វា-
 នញ្ច ឥមេ ធម្មា ឧបាទានវិប្បយុត្តា អនុបាទានិ-
 យា ។ ឧបាទានសម្បយុត្តា ធម្មា ន វត្តញ្ច ឧបា-
 ទានវិប្បយុត្តា ឧបាទានិយាភិបំ ឧបាទានវិប្បយុត្តា
 អនុបាទានិយាភិបំ ។

[២២២] កតមេ ធម្មា កិលេសា ។ ទស
 កិលេសវត្ថុនិ លោភោ ទោសោ មោហោ មាទោ
 ទិដ្ឋិ វិចិត្តក្ខត្តា ដីនំ ឧទ្ធច្ចុ អហិរិកំ អនោត្តប្បំ
 លោភោ អដ្ឋសុ លោកសហគតេសុ ចិត្តប្បុរោទេសុ
 ឧប្បជ្ជតិ ទោសោ ទ្ធិសុ ទោមនស្សសហគតេសុ
 ចិត្តប្បុរោទេសុ ឧប្បជ្ជតិ មោហោ សព្វកុសលេសុ
 ឧប្បជ្ជតិ មាទោ ចត្វសុ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តលោក-
 សហគតេសុ ចិត្តប្បុរោទេសុ ឧប្បជ្ជតិ ទិដ្ឋិ ចត្វសុ

អរិយធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ប្រកបដោយវិចិត្រា ចិត្តប្បទេប្រកបដោយទទួច្ចៈ កុសលក្នុងភូមិ ៣
 វិបាកក្នុងភូមិ ៣ ករិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះ
 ពួកធម៌ ប្រាសចាកទុបាទាន តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន ។ ពួកធម៌
 ប្រាសចាកទុបាទានផង មិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានផង តើដូចម្តេច ។
 មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង និព្វានផង នេះ
 ពួកធម៌ប្រាសចាកទុបាទានផង មិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានផង ។
 ពួកធម៌ប្រកបដោយទុបាទាន មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកទុបាទាន
 តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានផង ថា ប្រាសចាកទុបាទានផង មិនជា
 ប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានផងឡើយ ។

[៤៦២] ពួកធម៌ជាកិលេស តើដូចម្តេច ។ កិលេសវត្ថុ ១០

គឺ លោភៈ ទោសៈ មោហៈ មានៈ ទិដ្ឋិ វិចិត្រា បីនៈ ទទួច្ចៈ
 អហារិកៈ អនោត្តប្បៈ ឯលោភៈ កើតក្នុងចិត្តប្បទេ ៨ ដែលប្រកប
 ដោយលោភៈ ទោសៈ កើតក្នុងចិត្តប្បទេ ២ ដែលប្រកបដោយទោ-
 មនស្ស មោហៈ កើតក្នុងអកុសលទាំងអស់ មានៈ កើតក្នុងចិត្តប្បទេ ៤
 ដែលប្រាសចាកទិដ្ឋិ តែប្រកបដោយលោភៈ ទិដ្ឋិ កើតក្នុងចិត្តប្បទេ ៤

កំលែសពោធិ៍ពេ អន្តរាពេ

ទិដ្ឋិតតសម្បយុត្តេស្យ ចិត្តប្បាទេស្យ ឧប្បជ្ឈតិ វិចិ-
 កិញ្ញា វិចិកិញ្ញាសហគតេស្យ ចិត្តប្បាទេស្យ ឧប្បជ្ឈតិ
 បីដំ សសដ្ឋវិកេស្យ អកុសលេស្យ ឧប្បជ្ឈតិ ឧទ្ធុ-
 ទ្ធិញ្ច អហិរិកញ្ច អនោត្តប្បញ្ច សញ្ញកុសលេស្យ
 ឧប្បជ្ឈតិ ឥមេ ធម្មា កំលែសា ។ កតមេ ធម្មា
 លោ កំលែសា ។ វេបេត្វា កំលែសេ អវិសេសំ
 អកុសលំ ចត្វុស្ស ក្ខមីស្ស កុសលំ ចត្វុស្ស ក្ខមីស្ស
 វិហាកោ តិស្ស ក្ខមីស្ស កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច ទិញ្ញា-
 ទញ្ច ឥមេ ធម្មា លោ កំលែសា ។

(៤៦៣) កតមេ ធម្មា សង្កិលេសិកា ។ តិស្ស
 ក្ខមីស្ស កុសលំ អកុសលំ តិស្ស ក្ខមីស្ស វិហាកោ
 តិស្ស ក្ខមីស្ស កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា
 សង្កិលេសិកា ។ កតមេ ធម្មា អសង្កិលេសិកា ។
 ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលានិ
 ទិញ្ញាទញ្ច ឥមេ ធម្មា អសង្កិលេសិកា ។

(៤៦៤) កតមេ ធម្មា សង្កិលិដ្ឋា ។ ប្ធាទស
 អកុសលចិត្តប្បាទា ឥមេ ធម្មា សង្កិលិដ្ឋា ។ កត-
 មេ ធម្មា អសង្កិលិដ្ឋា ។ ចត្វុស្ស ក្ខមីស្ស កុសលំ

កិលេសពោធិកអត្តក្ការៈ

ដែលប្រកបដោយទិដ្ឋិ វិចិកិត្តា កើតក្នុងចិត្តប្បាទដែលប្រកបដោយវិចិកិត្តា
 បីនៈ កើតក្នុងអកុសល ជាសសង្ខារិក ទទួលៈ អហិរិកៈ និងអនោត្ត-
 ប្បៈ កើតក្នុងអកុសលទាំងអស់ នេះពួកធម៌ ជាកិលេស ។ ពួកធម៌
 មិនមែនជាកិលេស តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែពួក
 កិលេសចេញ កុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹត
 ក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនមែនជាកិលេស ។

(២៦៣) ពួកធម៌គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តើដូចម្តេច ។ កុសល
 និងអកុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣
 និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។ ពួកធម៌មិនគួរ
 ដល់សេចក្តីសៅហ្មង តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សា-
 មពាផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។

(២៦៤) ពួកធម៌ ដែលសៅហ្មងហើយ តើដូចម្តេច ។
 អកុសលចិត្តប្បាទ ១២ នេះពួកធម៌ ដែលសៅហ្មងហើយ ។ ពួក
 ធម៌ ដែលមិនសៅហ្មងហើយ តើដូចម្តេច ។ កុសល ក្នុងភូមិ ៤

អរិយធម៌បដិកេ ធម្មសង្កណ៍

ចត្វុស្ស ក្ខមីស្ស វិចារកោ ភីស្ស ក្ខមីស្ស កិរិយាព្យា-
កតំ រូបញ្ច ទិញានញ្ច ឥមេ ធម្មា អសង្កិលេដ្ឋា ។

(២៦៥) កតមេ ធម្មា កិលេសសម្បយុត្តា ។

ទ្វាទស អកុសលចិត្តប្បាទា ឥមេ ធម្មា កិលេស-
សម្បយុត្តា ។ កតមេ ធម្មា កិលេសវិប្បយុត្តា ។

ចត្វុស្ស ក្ខមីស្ស កុសលំ ចត្វុស្ស ក្ខមីស្ស វិចារកោ
ភីស្ស ក្ខមីស្ស កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច ទិញានញ្ច
ឥមេ ធម្មា កិលេសវិប្បយុត្តា ។

(២៦៦) កតមេ ធម្មា កិលេសា ចេវ សង្កិ-

លេសិកា ច ។ តេវ កិលេសា កិលេសា ចេវ
សង្កិលេសិកា ច ។ កតមេ ធម្មា សង្កិលេសិកា

ចេវ ឆោ ច កិលេសា ។ វេយេត្វា កិលេសេ
អវសេសំ អកុសលំ ភីស្ស ក្ខមីស្ស កុសលំ ភីស្ស

ក្ខមីស្ស វិចារកោ ភីស្ស ក្ខមីស្ស កិរិយាព្យាកតំ សព្វ-
ញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា សង្កិលេសិកា ចេវ ឆោ ច

កិលេសា ។ អសង្កិលេសិកា ធម្មា ទវត្តញ្ចា កិ-
លេសា ចេវ សង្កិលេសិកា ចាតិបិ សង្កិលេសិកា

ចេវ ឆោ ច កិលេសាតិបិ ។

អភិធម្មបិណ្ឌ ធម្មសន្តិណ៍

វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌
ដែលមិនសៅហ្មងហើយ ។

[៤៦៥] ពួកធម៌ប្រកបដោយកិលេស តើដូចម្តេច ។ អកុសល-
ចិត្តប្បាទ ១២ នេះពួកធម៌ ប្រកបដោយកិលេស ។ ពួកធម៌ប្រាសចាក
កិលេស តើដូចម្តេច ។ កុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយា
និងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌ប្រាសកិលេស ។

[៤៦៦] ពួកធម៌ ជាកិលេសផង គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង
តើដូចម្តេច ។ កិលេសទាំងនោះឯង ជាកិលេសផង គួរដល់សេចក្តី
សៅហ្មងផង ។ ពួកធម៌ គ្រាន់តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែន
ជាកិលេស តើដូចម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀរតែកិលេសចេញ
កុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និង
រូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនជា
កិលេស ។ ពួកធម៌មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង មិនគប្បីពោលថា ជា
កិលេសផង គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង ថា គ្រាន់តែគួរដល់សេចក្តី
សៅហ្មង តែមិនមែនជាកិលេសផងឡើយ ។

កំលេសពោធិ៍ពេ អន្តរាហ

[២៦៧] កតមេ ធម្មា កំលេសា ចេវ សន្តិ-
 លីដ្ឋា ច ។ តេវ កំលេសា កំលេសា ចេវ ស-
 ន្តិលីដ្ឋា ច ។ កតមេ ធម្មា សន្តិលីដ្ឋា ចេវ នោ ច
 កំលេសា ។ វេយេត្វា កំលេសេ អវេសេសំ អកុសលំ
 ឥមេ ធម្មា សន្តិលីដ្ឋា ចេវ នោ ច កំលេសា ។
 អសន្តិលីដ្ឋា ធម្មា ធម្មត្វា កំលេសា ចេវ សន្តិលី-
 ដ្ឋា ចាតិបំ សន្តិលីដ្ឋា ចេវ នោ ច កំលេសាតិបំ ។

[២៦៨] កតមេ ធម្មា កំលេសា ចេវ កំលេ-
 សសម្បយុត្តា ច ។ យត្ត ទ្វេ តយោ កំលេសា
 ឯកតោ ឧប្បជ្ឈន្តិ ឥមេ ធម្មា កំលេសា ចេវ កំ-
 លេសសម្បយុត្តា ច ។ កតមេ ធម្មា កំលេស-
 សម្បយុត្តា ចេវ នោ ច កំលេសា ។ វេយេត្វា
 កំលេសេ អវេសេសំ អកុសលំ ឥមេ ធម្មា កំលេ-
 សសម្បយុត្តា ចេវ នោ ច កំលេសា ។ កំលេ-
 សវិប្បយុត្តា ធម្មា ធម្មត្វា កំលេសា ចេវ កំ-
 លេសសម្បយុត្តា ចាតិបំ កំលេសសម្បយុត្តា ចេវ
 នោ ច កំលេសាតិបំ ។

កិលេសគោច្ចកអត្តទ្វារៈ

(៤៦៧) ពួកធម៌ ជាភិលេសផង សៅហ្មងហើយផង តើដូច
 ម្តេច ។ កិលេសទាំងនោះឯង ជាភិលេសផង សៅហ្មងហើយ
 ផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែសៅហ្មងហើយ តែមិនមែនជាភិលេស តើដូច
 ម្តេច ។ អកុសលក្រៅពីនេះ វៀវៃតកិលេសចេញ នេះពួកធម៌គ្រាន់
 តែសៅហ្មងហើយ តែមិនមែនជាភិលេស ។ ពួកធម៌ ដែលមិនសៅ-
 ហ្មងហើយ មិនគប្បីពោលថា ជាភិលេសផង សៅហ្មងហើយផង ថា
 គ្រាន់តែសៅហ្មងហើយ តែមិនមែនជាភិលេសផងឡើយ ។

(៤៦៨) ពួកធម៌ជាភិលេសផង ប្រកបដោយភិលេសផង តើ
 ដូចម្តេច ។ ពួកភិលេស ២ ឬ ៣ កើតក្នុងទីជាមួយគ្នា ក្នុងធម៌ណា
 នេះពួកធម៌ជាភិលេសផង ប្រកបដោយភិលេសផង ។ ពួកធម៌គ្រាន់តែ
 ប្រកបដោយភិលេស តែមិនមែនជាភិលេស តើដូចម្តេច ។ អកុសល
 ក្រៅពីនេះ វៀវៃតកិលេសចេញ នេះពួកធម៌គ្រាន់តែប្រកបដោយភិលេស
 តែមិនមែនជាភិលេស ។ ពួកធម៌ប្រាសចាកភិលេស មិនគប្បីពោលថា
 ជាភិលេសផង ប្រកបដោយភិលេសផង ថា គ្រាន់តែប្រកបដោយ
 ភិលេស តែមិនមែនជាភិលេសផងឡើយ ។

អភិធម្មបំណី ធម្មសង្កណ៍

[២៦៧] កតមេ ធម្មា កំលេសវិប្បយុត្តា សង្កិ-
 លេសិកា ។ វិសុ ភ្លមិសុ កុសលំ វិសុ ភ្លមិសុ
 វិហាកោ វិសុ ភ្លមិសុ កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ
 វមេ ធម្មា កំលេសវិប្បយុត្តា សង្កិលេសិកា ។
 កតមេ ធម្មា កំលេសវិប្បយុត្តា អសង្កិលេសិកា ។
 ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលា-
 និ និព្វានញ្ច វមេ ធម្មា កំលេសវិប្បយុត្តា អសង្កិ-
 លេសិកា ។ កំលេសសម្បយុត្តា ធម្មា ន វត្តញ្ច
 កំលេសវិប្បយុត្តា សង្កិលេសិកាវិបិ កំលេសវិប្ប-
 យុត្តា អសង្កិលេសិកាវិបិ ។

[២៧០] កតមេ ធម្មា ទិស្សនេន បហាតញ្ច ។
 ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតសម្បយុត្តា ចិត្តប្បាទា វិចិត្តិញ្ចាស-
 ហាកតោ ចិត្តប្បាទោ វមេ ធម្មា ទិស្សនេន បហា-
 តញ្ច ។ ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តលោកសហាកតា ចិត្ត-
 ប្បាទា ទ្វេ ទោមទស្សសហាកតា ចិត្តប្បាទា វមេ ធម្មា
 សិយា ទិស្សនេន បហាតញ្ច សិយា ន ទិស្សនេន
 បហាតញ្ច ។ កតមេ ធម្មា ន ទិស្សនេន បហាតញ្ច ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

[៤៦៧] ពួកធម៌ប្រាសចាកកិលេស តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង
 តើដូចម្តេច ។ កុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ ភិរិយានិងអព្យា-
 ក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ នឹងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ប្រាសចាកកិលេស តែគួរ
 ដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។ ពួកធម៌ ប្រាសចាកកិលេសផង មិនគួរដល់
 សេចក្តីសៅហ្មងផង តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សា-
 មញ្ញាផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌ប្រាសចាកកិលេសផង មិនគួរ
 ដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង ។ ពួកធម៌ប្រកបដោយកិលេស មិនគប្បីពោល
 ថា ប្រាសចាកកិលេស តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង ថា ប្រាស
 ចាកកិលេសផង មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផងឡើយ ។

[៤៧០] ពួកធម៌ គួរលះដោយទស្សនៈ តើដូចម្តេច ។
 ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទិដ្ឋិ ចិត្តប្បាទ ប្រកបដោយវិចិត្តិច្ឆា នេះ
 ពួកធម៌ គួរលះដោយទស្សនៈ ។ ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រាសចាកទិដ្ឋិ
 តែប្រកបដោយលោភៈ ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទោមនស្ស នេះ
 ពួកធម៌ គួរលះដោយទស្សនៈ ក៏មាន មិនគួរលះដោយទស្សនៈ
 ក៏មាន ។ ពួកធម៌ មិនគួរលះដោយទស្សនៈ តើដូចម្តេច ។

បំផ្លិច្ហោ អនុត្តរោ

ឧទ្ធច្ចុសហគតោ ចិត្តប្បដោ ចត្វសុ ក្ខមីសុ កុសលំ
ចត្វសុ ក្ខមីសុ វិហាកោ តិសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យកតំ
រូបញ្ច ទិញនញ្ច ឥមេ ធម្មា ន ទស្សនេន បហាតញ្ច ។

[២៧០] កតមេ ធម្មា ភាវនាយ បហាតញ្ច ។

ឧទ្ធច្ចុសហគតោ ចិត្តប្បដោ ឥមេ ធម្មា ភាវនាយ
បហាតញ្ច ។ ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតសម្បយុត្តាលោកសហ-
កតា ចិត្តប្បដោ ទ្វេ ទោមនស្សសហកតា ចិត្តប្ប-
ដោ ឥមេ ធម្មា សិយា ភាវនាយ បហាតញ្ច សិយា
ន ភាវនាយ បហាតញ្ច ។ កតមេ ធម្មា ន ភាវ-
នាយ បហាតញ្ច ។ ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតសម្បយុត្តា
ចិត្តប្បដោ វិចិត្តិញ្ញាសហគតោ ចិត្តប្បដោ ចត្វសុ
ក្ខមីសុ កុសលំ ចត្វសុ ក្ខមីសុ វិហាកោ តិសុ
ក្ខមីសុ កិរិយាព្យកតំ រូបញ្ច ទិញនញ្ច ឥមេ ធម្មា
ន ភាវនាយ បហាតញ្ច ។

[២៧២] កតមេ ធម្មា ទស្សនេន បហាតញ្ច-

ហេតុកា ។ ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតសម្បយុត្តា ចិត្តប្បដោ
វិចិត្តិញ្ញាសហគតោ ចិត្តប្បដោ ឯត្តប្បដ្ឋំ មោហំ
វេយ្យា ឥមេ ធម្មា ទស្សនេន បហាតញ្ចហេតុកា ។

បិដ្ឋិទុកអត្ថបទៈ

ចិត្តប្បាទ ប្រកបដោយទុដ្ឋច្ចៈ កុសលក្នុងភូមិ ៤ វិបាក ក្នុងភូមិ ៤
កិរិយានិងអព្យាក្រឹត ក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌ មិន
គួរលះដោយទស្សនៈ ។

(៤៧១) ពួកធម៌គួរលះដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។ ចិត្ត-

ប្បាទប្រកបដោយទុដ្ឋច្ចៈ នេះពួកធម៌ គួរលះដោយការវិនា ។ ចិត្តប្បាទ

៤ ប្រាសចាកទិដ្ឋិ តែប្រកបដោយលោកៈ ចិត្តប្បាទ ២ ប្រកបដោយ

ទោមនស្ស នេះពួកធម៌ គួរលះដោយការវិនាក៏មាន មិនគួរលះដោយ

ការវិនាក៏មាន ។ ពួកធម៌ មិនគួរលះដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។

ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទិដ្ឋិ ចិត្តប្បាទ ប្រកបដោយវិចិត្តិញ កុសលក្នុង

ភូមិ ៤ វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន

នេះពួកធម៌មិនគួរលះដោយការវិនា ។

(៤៧២) ពួកធម៌ មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈ តើដូចម្តេច ។

ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទិដ្ឋិ ចិត្តប្បាទប្រកបដោយវិចិត្តិញ វៀរតែមោហៈ

ដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណំ

ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តលោកសហគតា ចិត្តប្បដា
 ទ្វេ ទោមនស្សសហគតា ចិត្តប្បដា ឥមេ ធម្មា
 សិយា នស្សនេន បហានត្វហេតុកា សិយា ន
 នស្សនេន បហានត្វហេតុកា ។ កតមេ ធម្មា ន
 នស្សនេន បហានត្វហេតុកា ។ វិចិត្តិញ្ញាសហគតោ
 មោហោ ឧទ្ធច្ចសហគតោ ចិត្តប្បដោ ចត្តសុ ក្ខមីសុ
 កុសលំ ចត្តសុ ក្ខមីសុ វិទាកោ តិសុ ក្ខមីសុ
 កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច ទិញ្ចនញ្ច ឥមេ ធម្មា ន
 នស្សនេន បហានត្វហេតុកា ។

(២៧៣) កតមេ ធម្មា ភាវនាយ បហានត្វ-
 ហេតុកា ។ ឧទ្ធច្ចសហគតោ ចិត្តប្បដោ ឯត្តប្បដ្ឋ
 មោហំ វិបេត្តា ឥមេ ធម្មា ភាវនាយ បហានត្វហេ-
 តុកា ។ ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តលោកសហគតា
 ចិត្តប្បដា ទ្វេ ទោមនស្សសហគតា ចិត្តប្បដា
 ឥមេ ធម្មា សិយា ភាវនាយ បហានត្វហេតុកា
 សិយា ន ភាវនាយ បហានត្វហេតុកា ។ ក-
 តមេ ធម្មា ន ភាវនាយ បហានត្វហេតុកា ។

អរិយធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ចិត្តប្បាទ ២ ប្រាសចាកទិដ្ឋិ តែប្រកបដោយលោភៈ ចិត្តប្បាទ ២
 ប្រកបដោយទោមនស្ស នេះពួកធម៌ មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈ
 ក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ ក៏មាន ។ ពួកធម៌មាន
 ហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ តើដូចម្តេច ។ មោហៈ ប្រកបដោយ
 វិចិកិតា ចិត្តប្បាទ ប្រកបដោយទទួចៈ កុសលក្នុងភូមិ ២ វិបាកក្នុងភូមិ
 ២ កិរិយានិងអព្យាក្រឹត ក្នុងភូមិ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌មានហេតុ
 មិនគួរលះដោយទស្សនៈ ។

(២៧៣) ពួកធម៌ មានហេតុគួរលះដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។

ចិត្តប្បាទ ប្រកបដោយទទួចៈ វៀរតែមោហៈ ដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះ
 ចេញ នេះពួកធម៌ មានហេតុគួរលះដោយការវិនា ។ ចិត្តប្បាទ ២ ប្រាស
 ចាកទិដ្ឋិ តែប្រកបដោយលោភៈ ចិត្តប្បាទ ២ ប្រកបដោយទោមនស្ស
 នេះពួកធម៌មានហេតុគួរលះដោយការវិនាក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយ
 ការវិនាក៏មាន ។ ពួកធម៌ មានហេតុមិនគួរលះដោយការវិនា តើដូចម្តេច ។

បំផ្លិចៗពេ អន្តរាហ

ចត្តារោ ទិដ្ឋិកតសម្បយុត្តា ចិត្តប្បាទា វិចិត្តិច្ឆាសហ-
កតោ ចិត្តប្បាទោ ឧទ្ធច្ចសហកតោ មោហោ ចត្វស្តុ
ក្ខមីស្តុ កុសលំ ចត្វស្តុ ក្ខមីស្តុ វិចារោ តីស្តុ ក្ខមី-
ស្តុ កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច ទិញានញ្ច ឥមេ ធម្មា
ន ភាវនាយ បហានព្វហេតុកា ។

(៤៧៤) កតមេ ធម្មា សវិតក្តោ ។ កាមាវចរ-
កុសលំ អកុសលំ កាមាវចរកុសលស្ស វិចារក-
តោ ឯកាទស ចិត្តប្បាទា អកុសលស្ស វិចារក-
តោ ទ្វេ កិរិយតោ ឯកាទស រូទាវចរំ បឋមំ
យាទំ កុសលតោ ច វិចារកតោ ច កិរិយតោ ច
លោកុត្តរំ បឋមំ យាទំ កុសលតោ ច វិចារកតោ
ច ឯត្តប្បទំ វិតក្តំ មេត្តា ឥមេ ធម្មា សវិតក្តោ ។
កតមេ ធម្មា អវិតក្តោ ។ ទ្វេ បញ្ចវិញ្ញាណាទិ រូទាវ-
ចរតិកចត្តក្តដ្ឋាទា កុសលតោ ច វិចារកតោ ច
កិរិយតោ ច ចត្តារោ អារុប្បា កុសលតោ ច វិចា-
កតោ ច កិរិយតោ ច លោកុត្តរតិកចត្តក្តដ្ឋាទា
កុសលតោ ច វិចារកតោ ច វិតក្តោ ច រូបញ្ច
ទិញានញ្ច ឥមេ ធម្មា អវិតក្តោ ។

បិដក្ខណ្ឌអត្ថបទៈ

ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទិដ្ឋិ ចិត្តប្បាទប្រកបដោយវិចិត្តិយា មោហៈ
 ប្រកបដោយទុដ្ឋចៈ កុសលក្នុងក្រមី ៤ វិបាកក្នុងក្រមី ៤ ភិរិយា និង
 អព្យាក្រឹតក្នុងក្រមី ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌ មានហេតុមិនគួរ
 លះដោយការវិនា ។

[៤៧៤] ពួកធម៌ប្រកបដោយវិតក្កៈ តើដូចម្តេច ។ កាមាវចរ-

កុសលនិងអកុសល ចិត្តប្បាទ ១១ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរកុសល ចិត្ត-
 ប្បាទ ២ ខាងវិបាកនៃអកុសល ចិត្តប្បាទ ១១ ខាងភិរិយា រូបាវចរ-
 បឋមជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយាផង លោកុត្តរ-
 បឋមជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង វៀរតែវិតក្កៈ ដែលកើត
 ក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយវិតក្កៈ ។ ពួកធម៌មិនមានវិតក្កៈ
 តើដូចម្តេច ។ បញ្ចវិញ្ញាណ ២ រូបាវចរតិកចត្តកជ្ឈាន ខាងកុសល
 ផង ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយាផង អារុប្បជ្ឈាន ៤ ខាងកុសលផង
 ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយាផង លោកុត្តរតិកចត្តកជ្ឈាន ខាងកុសលផង
 ខាងវិបាកផង វិតក្កៈផង រូបផង និព្វានផង នេះពួកធម៌មិនមានវិតក្កៈ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គហំ

[២៧៥] កតមេ ធម្មា សវិចារា ។ កាមាវចរ-
 កុសលំ អកុសលំ កាមាវចរកុសលស្ស វិចារកតោ
 ឯកាទស ចិត្តប្បាទា អកុសលស្ស វិចារកតោ ទ្វេ
 កិរិយតោ ឯកាទស រូចាវចរឯកទុក្ខដ្ឋោជា កុស-
 លតោ ច វិចារកតោ ច កិរិយតោ ច លោកុត្តរ-
 ឯកទុក្ខដ្ឋោជា កុសលតោ ច វិចារកតោ ច
 ឯត្តប្បដ្ឋំ វិចារំ វេយ្យា ឥមេ ធម្មា សវិចារា ។
 កតមេ ធម្មា អវិចារា ។ ទ្វេ បញ្ចវិញ្ញាណំ រូចា-
 វចរតិកតិកដ្ឋោជា កុសលតោ ច វិចារកតោ ច
 កិរិយតោ ច ចត្តារា អារុប្បា កុសលតោ ច
 វិចារកតោ ច កិរិយតោ ច លោកុត្តរតិកតិក-
 ដ្ឋោជា កុសលតោ ច វិចារកតោ ច វិចារា ច
 រូបញ្ច ទិញ្ចទញ្ច ឥមេ ធម្មា អវិចារា ។

[២៧៦] កតមេ ធម្មា សប្បតិកា ។ កាមា-
 វចរកុសលតោ ចត្តារា សោមទស្សសហគតា ចិត្ត-
 ប្បាទា អកុសលតោ ចត្តារា កាមាវចរកុសលស្ស
 វិចារកតោ បញ្ច កិរិយតោ បញ្ច រូចាវចរទុកតិក-
 ដ្ឋោជា កុសលតោ ច វិចារកតោ ច កិរិយតោ ច

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណិ

(៤៧៥) ពួកធម៌ប្រកបដោយវិចារៈ តើដូចម្តេច ។ កាមាវចរ-
 កុសលនិងអកុសល ចិត្តប្បទេ ១១ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរកុសល ចិត្ត-
 ប្បទេ ២ ខាងវិបាកនៃអកុសល ចិត្តប្បទេ ១១ ខាងភិរិយា រូបាវចរ-
 ឯកទុក្ខជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយាផង លោកុ-
 ត្តរឯកទុក្ខជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង រឿវត្តវិចារៈដែលកើត
 ឡើងក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយវិចារៈ ។ ពួកធម៌មិនមាន
 វិចារៈ តើដូចម្តេច ។ បញ្ចវិញ្ញាណ ២ រូបាវចរតិកតិកជ្ឈាន ខាង
 កុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយាផង អារុប្បជ្ឈាន ៤ ខាងកុ-
 សលផង ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយាផង លោកុត្តរតិកតិកជ្ឈាន ខាង
 កុសលផង ខាងវិបាកផង វិចារៈផង រូបផង និព្វានផង នេះពួកធម៌
 មិនមានវិចារៈ ។

(៤៧៦) ពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបីតិ តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បទេ
 ៤ ប្រកបដោយសោមនស្ស ខាងកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បទេ ៤ ខាង
 អកុសល ចិត្តប្បទេ ៥ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បទេ ៥ ខាង
 ភិរិយា រូបាវចរទុក្ខតិកតិកជ្ឈានខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយាផង

បំណែង អន្តរាគមន៍

លោកុត្តរទុក្ខកតិកជ្ឈាណ កុសលតោ ច វិចារកតោ
 ច ឧត្តប្បន្នំ បីតិ វេយ្យា ឥមេ ធម្មា សប្បីតិកា ។
 កតមេ ធម្មា អប្បីតិកា ។ កាមាវចរកុសលតោ
 ចត្តារោ ឧបេក្ខាសហគតា ចិត្តប្បាណ អកុសលតោ
 អដ្ឋ កាមាវចរកុសលស្ស វិចារកតោ ឯកានិស
 អកុសលស្ស វិចារកតោ សត្ត កិរិយតោ ច រូចា-
 វចរទុក្ខកុត្តរទុក្ខជ្ឈាណ កុសលតោ ច វិចារកតោ ច
 កិរិយតោ ច ចត្តារោ អារុប្បា កុសលតោ ច វិចា-
 កតោ ច កិរិយតោ ច លោកុត្តរទុក្ខកុត្តរទុក្ខជ្ឈាណ
 កុសលតោ ច វិចារកតោ ច បីតិ ច រូបញ្ច ទិញ្ច-
 ទញ្ច ឥមេ ធម្មា អប្បីតិកា ។

(២៧៧) កតមេ ធម្មា បីតិសហគតា ។ កាមា-
 វចរកុសលតោ ចត្តារោ សោមនស្សសហគតា ចិត្ត-
 ប្បាណ អកុសលតោ ចត្តារោ កាមាវចរកុសលស្ស
 វិចារកតោ បញ្ច កិរិយតោ បញ្ច រូចាវចរទុក្ខកតិក-
 ជ្ឈាណ កុសលតោ ច វិចារកតោ ច កិរិយតោ ច
 លោកុត្តរទុក្ខកតិកជ្ឈាណ កុសលតោ ច វិចារកតោ
 ច ឧត្តប្បន្នំ បីតិ វេយ្យា ឥមេ ធម្មា បីតិសហគតា ។

បំណិទុកអត្តនាមៈ

លោកុត្តរទុកតិកជ្ឈាន ខាន់កុសលផង ខាន់វិបាកផង វៀរតែបីតិដែល
 កើតឡើង ក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបីតិ ។
 ពួកធម៌មិនមានបីតិ តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយទេវតា
 ខាន់កាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៨ ខាន់អកុសល ចិត្តប្បាទ ១១ ខាន់
 វិបាក នៃកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៧ ខាន់វិបាក នៃអកុសល
 ចិត្តប្បាទ ៦ ខាន់ភិរិយា រូបាវចរទុកទុកជ្ឈាន ខាន់កុសលផង ខាន់វិបាក
 ផង ខាន់ភិរិយាផង អាប្បជ្ឈាន ៤ ខាន់កុសលផង ខាន់វិបាកផង
 ខាន់ភិរិយាផង លោកុត្តរទុកទុកជ្ឈាន ខាន់កុសលផង ខាន់វិបាកផង
 បីតិផង រូបផង និព្វានផង នេះពួកធម៌មិនមានបីតិ ។

(៤៧៧) ពួកធម៌ ប្រកបដោយបីតិ តើដូចម្តេច ។ ចិត្ត-
 ប្បាទ ៤ ប្រកបដោយសោមនស្ស ខាន់កាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៤
 ខាន់អកុសល ចិត្តប្បាទ ៥ ខាន់វិបាក នៃកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៥
 ខាន់ភិរិយា រូបាវចរទុកតិកជ្ឈាន ខាន់កុសលផង ខាន់វិបាកផង
 ខាន់ភិរិយាផង លោកុត្តរទុកតិកជ្ឈាន ខាន់កុសលផង ខាន់វិបាកផង
 វៀរតែបីតិដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយបីតិ ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្កណ្ឌិ

កតមេ ធម្មា ន បីតិសហគតា ។ កាមាវចរកុ-
 សលតោ ចត្តារោ ឧបេក្ខាសហគតា ចិត្តប្បាទា
 អកុសលតោ អដ្ឋ កាមាវចរកុសលស្ស វិចាកតោ
 ឯកានិស អកុសលស្ស វិចាកតោ សត្ត កិរិយតោ
 ច រូចាវចរទុក្ខកុដ្ឋិយា កុសលតោ ច វិចាកតោ
 ច កិរិយតោ ច ចត្តារោ អារុប្បា កុសលតោ ច
 វិចាកតោ ច កិរិយតោ ច លោកុត្តរទុក្ខកុ-
 ដ្ឋិយា កុសលតោ ច វិចាកតោ ច បីតិ ច រូបញ្ច
 ដិញ្ចានញ្ច ឥមេ ធម្មា ន បីតិសហគតា ។

[២៧៨] កតមេ ធម្មា សុខសហគតា ។

កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ សោមនស្សសហគតា
 ចិត្តប្បាទា អកុសលតោ ចត្តារោ កាមាវចរកុស-
 លស្ស វិចាកតោ ច កិរិយតោ បញ្ច រូចាវចរតិ-
 កចតុក្កុដ្ឋិយា កុសលតោ ច វិចាកតោ ច កិរិ-
 យតោ ច លោកុត្តរតិកចតុក្កុដ្ឋិយា កុសលតោ
 ច វិចាកតោ ច ឯត្តប្បដ្ឋំ សុខំ វិចេត្តា ឥមេ ធម្មា
 សុខសហគតា ។ កតមេ ធម្មា ន សុខសហគតា ។
 កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ ឧបេក្ខាសហគតា

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ពួកធម៌មិនប្រកបដោយបីតិ តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយ
 ឧបេក្ខា ខាងកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៨ ខាងអកុសល ចិត្តប្បាទ
 ១១ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៧ ខាងវិបាកនៃអកុសល
 ចិត្តប្បាទ ៦ ខាងកិរិយា រូបាវចរទុក្ខក្ខណ្ឌ ខាងកុសលផង ខាងវិបាក
 ផង ខាងកិរិយាផង អាប្បជ្ឈាន ៤ ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង
 ខាងកិរិយាផង លោកុត្តរទុក្ខក្ខណ្ឌ ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង
 បីតិផង រូបផង និព្វានផង នេះពួកធម៌មិនប្រកបដោយបីតិ ។

(២៧៨) ពួកធម៌ ប្រកបដោយសុខៈ តើដូចម្តេច ។ ចិត្ត-
 ប្បាទ ៤ ប្រកបដោយសោមនស្ស ខាងកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៤
 ខាងអកុសល ចិត្តប្បាទ ៦ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៥
 ខាងកិរិយា រូបាវចរតិចត្តក្ខណ្ឌ ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាង
 កិរិយាផង លោកុត្តរតិចត្តក្ខណ្ឌ ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង
 វៀរតែសុខៈ ដែលកើតឡើង ក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ ប្រកប
 ដោយសុខៈ ។ ពួកធម៌ មិនប្រកបដោយសុខៈ តើដូចម្តេច ។
 ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយឧបេក្ខា ខាងកាមាវចរកុសល

បំផ្លិច្ចពេ អនុគ្រាម

ចិត្តប្បាទា អកុសលតោ អដ្ឋ កាមាវចរកុសលស្ស
 វិចារកតោ ទស អកុសលស្ស វិចារកតោ សត្ត កិរិ-
 យតោ ធន រូចាវចរំ ចតុត្ថំ យាធំ កុសលតោ ច វិចា-
 កតោ ច កិរិយតោ ច ចត្តារោ អារុប្បា កុសល-
 តោ ច វិចារកតោ ច កិរិយតោ ច លោកុត្តរំ ចតុត្ថំ
 យាធំ កុសលតោ ច វិចារកតោ ច សុខញ្ច
 រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា ន សុខសហគតា ។

(២៧៧) កតមេ ធម្មា ឧបេក្ខាសហគតា ។

កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ ឧបេក្ខាសហគតា
 ចិត្តប្បាទា អកុសលតោ ធន កាមាវចរកុសលស្ស
 វិចារកតោ ទស អកុសលស្ស វិចារកតោ ធន កិរិ-
 យតោ ធន រូចាវចរំ ចតុត្ថំ យាធំ កុសលតោ ច
 វិចារកតោ ច កិរិយតោ ច ចត្តារោ អារុប្បា កុ-
 សលតោ ច វិចារកតោ ច កិរិយតោ ច លោកុ-
 ត្តរំ ចតុត្ថំ យាធំ កុសលតោ ច វិចារកតោ ច
 ឧបេក្ខាស្ស ឧបេក្ខំ វិចារកតោ ឥមេ ធម្មា ឧបេក្ខាស-
 ហគតា ។ កតមេ ធម្មា ន ឧបេក្ខាសហគតា ។

បិដ្ឋទុកអត្ថបទៈ

ចិត្តប្បទេ ៨ ខាងអកុសល ចិត្តប្បទេ ១០ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរកុសល
 ចិត្តប្បទេ ៧ ខាងវិបាកនៃអកុសល ចិត្តប្បទេ ៦ ខាងកិរិយា រូបាវចរ-
 ចក្ខុត្ថជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងកិរិយាផង អារុប្បជ្ឈាន ៤
 ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងកិរិយាផង លោកុត្តរចក្ខុត្ថជ្ឈាន
 ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង សុខផង រូបផង និព្វានផង នេះពួកធម៌
 មិនប្រកបដោយសុខៈ ។

(៤៧៧) ពួកធម៌ប្រកបដោយទុបេក្ខា តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បទេ
 ៤ ប្រកបដោយទុបេក្ខា ខាងកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បទេ ៦ ខាងអកុសល
 ចិត្តប្បទេ ១០ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បទេ ៦ ខាងវិបាកនៃ
 អកុសល ចិត្តប្បទេ ៦ ខាងកិរិយា រូបាវចរចក្ខុត្ថជ្ឈាន ខាងកុសលផង
 ខាងវិបាកផង ខាងកិរិយាផង អារុប្បជ្ឈាន ៤ ខាងកុសលផង ខាង
 វិបាកផង ខាងកិរិយាផង លោកុត្តរចក្ខុត្ថជ្ឈាន ខាងកុសលផង ខាង
 វិបាកផង រៀនតែទុបេក្ខាដែលកើតឡើងក្នុងទីនេះចេញ នេះពួកធម៌ប្រកប
 ដោយទុបេក្ខា ។ ពួកធម៌ មិនប្រកបដោយទុបេក្ខា តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដកេ ធម្មសង្គហំ

កាមាវចរកុសលតោ ចត្តារោ សោមនស្សសហគ-
 តា ចិត្តប្បវាទា អកុសលតោ ធន កាមាវចរកុស-
 លស្ស វិចារកតោ ធន អកុសលស្ស វិចារកតោ ឃ-
 កោ កិរិយតោ បញ្ច រូចាវចរតិកចតុក្កដ្ឋិយា កុ-
 សលតោ ច វិចារកតោ ច កិរិយតោ ច លោក្ក-
 ត្តរតិកចតុក្កដ្ឋិយា កុសលតោ ច វិចារកតោ ច
 ឧបេក្ខា ច រូបញ្ច ចិត្តានញ្ច ឥមេ ធម្មា ន ឧបេ-
 ក្ខាសហគតា ។

[៤៨០] កតមេ ធម្មា កាមាវចរា ។ កាមាវចរ-
 កុសលំ អកុសលំ សព្វោ កាមាវចរស្ស វិចារកោ
 កាមាវចរកិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា កា-
 មាវចរា ។ កតមេ ធម្មា ន កាមាវចរា ។ រូចាវចរា
 អរូចាវចរា អបរិយាបន្នា ឥមេ ធម្មា ន កាមាវចរា ។

[៤៨១] កតមេ ធម្មា រូចាវចរា ។ រូចាវចរ-
 ចតុក្កបញ្ចកដ្ឋិយា កុសលតោ ច វិចារកតោ ច
 កិរិយតោ ច ឥមេ ធម្មា រូចាវចរា ។ កតមេ
 ធម្មា ន រូចាវចរា ។ កាមាវចរា អរូចាវចរា អបរិ-
 យាបន្នា ឥមេ ធម្មា ន រូចាវចរា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្គណ៍

ចិត្តប្បាទ ៤ ប្រកបដោយសោមនស្ស ខាងកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ៦
 ខាងអកុសល ចិត្តប្បាទ ៦ ខាងវិបាកនៃកាមាវចរកុសល ចិត្តប្បាទ ១
 ខាងវិបាកនៃអកុសល ចិត្តប្បាទ ៥ ខាងភិរិយា រូបាវចរតិកចត្តកដ្ឋាន
 ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយាផង លោកុត្តរតិកចត្តកដ្ឋាន
 ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយាផង ឧបេក្ខាផង រូបផង
 និព្វានផង នេះពួកធម៌មិនប្រកបដោយឧបេក្ខា ។

[៤៨០] ពួកធម៌ជាកាមាវចរ តើដូចម្តេច ។ កាមាវចរកុសល
 និងអកុសល វិបាកនៃកាមាវចរទាំងអស់ កាមាវចរភិរិយានិងអព្យាក្រឹត
 និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ជាកាមាវចរ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាកាមា-
 វចរ តើដូចម្តេច ។ រូបាវចរ អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌
 មិនមែនជាកាមាវចរ ។

[៤៨១] ពួកធម៌ជារូបាវចរ តើដូចម្តេច ។ រូបាវចរចត្តក្ក-
 បញ្ចកដ្ឋាន ខាងកុសលផង ខាងវិបាកផង ខាងភិរិយាផង នេះពួក
 ធម៌ជារូបាវចរ ។ ពួកធម៌មិនមែនជារូបាវចរ តើដូចម្តេច ។ កាមាវចរ
 អរូបាវចរ អបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌មិនមែនជារូបាវចរ ។

បិដ្ឋក្កំ អនុក្ការ

[២៨២] កតមេ ធម្មា អរូចាវចរា ។ ចត្តារោ
អារុប្បា កុសលតោ ច វិចាកតោ ច កិរិយតោ
ច ឥមេ ធម្មា អរូចាវចរា ។ កតមេ ធម្មា ន
អរូចាវចរា ។ កាមាវចរា រូចាវចរា អបរិយាបន្នា
ឥមេ ធម្មា ន អរូចាវចរា ។

[២៨៣] កតមេ ធម្មា បរិយាបន្នា ។ តិស្ស
ក្ខមិស្ស កុសលំ អកុសលំ តិស្ស ក្ខមិស្ស វិចាកោ
តិស្ស ក្ខមិស្ស កិរិយាព្យាកតំ សត្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា
បរិយាបន្នា ។ កតមេ ធម្មា អបរិយាបន្នា ។ ចត្តា-
រោ មត្តា អបរិយាបន្នា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលានិ
ធិញ្ចនញ្ច ឥមេ ធម្មា អបរិយាបន្នា ។

[២៨៤] កតមេ ធម្មា ធិយ្យានិកា ។ ចត្តារោ
មត្តា អបរិយាបន្នា ឥមេ ធម្មា ធិយ្យានិកា ។
កតមេ ធម្មា អធិយ្យានិកា ។ តិស្ស ក្ខមិស្ស
កុសលំ អកុសលំ ចត្តស្ស ក្ខមិស្ស វិចាកោ តិស្ស
ក្ខមិស្ស កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច ធិញ្ចនញ្ច ឥមេ
ធម្មា អធិយ្យានិកា ។

បិដ្ឋកអត្ថបទៈ

(៤៨២) ពួកធម៌ជាអរូបាវចរ តើដូចម្តេច ។ អារុប្បជ្ឈាន ៤
ខាន់កុសលផង ខាន់វិបាកផង ខាន់កិរិយាផង នេះពួកធម៌ជាអរូបា-
វចរ ។ ពួកធម៌មិនមែនជាអរូបាវចរ តើដូចម្តេច ។ កាមាវចរ រូបាវចរ
អបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌មិនមែនជាអរូបាវចរ ។

(៤៨៣) ពួកធម៌ជាបរិយាបន្នៈ តើដូចម្តេច ។ កុសល និង
អកុសលកងក្ខម ៣ វិបាកកងក្ខម ៣ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតកងក្ខម ៣
និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ជាបរិយាបន្នៈ ។ ពួកធម៌ជាអបរិយាបន្នៈ
តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញផល ៤ ផង
និព្វានផង នេះពួកធម៌ជាអបរិយាបន្នៈ ។

(៤៨៤) ពួកធម៌ជានិយ្យានិកៈ (ធម៌ជាគ្រឿងនាំសត្វចេញចាកវដ្តៈ)

តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌ជានិយ្យានិកៈ ។
ពួកធម៌ជានិយ្យានិកៈ តើដូចម្តេច ។ កុសលនិងអកុសលកងក្ខម ៣
វិបាកកងក្ខម ៤ កិរិយានិងអព្យាក្រឹតកងក្ខម ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួក
ធម៌ជានិយ្យានិកៈ ។

អវិជ្ជាបិណ្ឌ ធម្មសង្កណ៍

[៤៨៥] កតមេ ធម្មា និយតា ។ ចត្តារោ ទិ-
 ដ្ឋិកតសម្បយុត្តា ចិត្តប្ប្បាទា ទ្វេ នោមនស្សសហគ-
 តា ចិត្តប្ប្បាទា ឥមេ ធម្មា សិយា និយតា សិយា
 អនិយតា ចត្តារោ មត្តា អបរិយាបដ្ឋា ឥមេ ធម្មា
 និយតា ។ កតមេ ធម្មា អនិយតា ។ ចត្តារោ
 ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តលោកសហគតា ចិត្តប្ប្បាទា វិចិត្តិញ្ញា-
 សហគតោ ចិត្តប្ប្បាទោ ឧទ្ធច្ឆសហគតោ ចិត្តប្ប្បាទោ
 តិសុ ក្ខមិសុ កុសលំ ចត្វសុ ក្ខមិសុ វិទាកោ តិ-
 សុ ក្ខមិសុ កិរិយាព្យាកតំ រូបញ្ច និព្វានញ្ច ឥមេ
 ធម្មា អនិយតា ។

[៤៨៦] កតមេ ធម្មា សឧត្តរា ។ តិសុ ក្ខមិ-
 សុ កុសលំ អកុសលំ តិសុ ក្ខមិសុ វិទាកោ តិ-
 សុ ក្ខមិសុ កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ច រូបំ ឥមេ ធម្មា
 សឧត្តរា ។ កតមេ ធម្មា អនុត្តរា ។ ចត្តារោ មត្តា
 អបរិយាបដ្ឋា ចត្តារិ ច សាមញ្ញបលានិ និព្វានញ្ច
 ឥមេ ធម្មា អនុត្តរា ។

អភិធម្មបិដក ធម្មសង្កណ៍

(៤៨៥) ពួកធម៌ទៀង តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បាទ ២ ប្រកប

ដោយទិដ្ឋិ ចិត្តប្បាទ ២ ប្រកបដោយទោមនស្ស នេះពួកធម៌ទៀងក៏មាន

មិនទៀងក៏មាន មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌ទៀង ។ ពួក

ធម៌មិនទៀង តើដូចម្តេច ។ ចិត្តប្បាទ ២ ប្រាសចាកទិដ្ឋិ តែប្រកប

ដោយលោភៈ ចិត្តប្បាទ ប្រកបដោយវិចិត្តិយា ចិត្តប្បាទ ប្រកបដោយ

ទទ្ធច្នៈ កុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ២ ភិរិយានិងអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ

៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនទៀង ។

(៤៨៦) ពួកធម៌ប្រកបដោយទុក្ខរៈ (ការរើឡើងនូវខ្លួន) តើ

ដូចម្តេច ។ កុសលនិងអកុសលក្នុងភូមិ ៣ វិបាកក្នុងភូមិ ៣ ភិរិយានិង

អព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ និងរូបទាំងអស់ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយទុក្ខរៈ ។

ពួកធម៌ជាអនុក្ខរៈ តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្នៈផង សាមញ្ញ

ផល ៤ ផង និព្វានផង នេះពួកធម៌ជាអនុក្ខរៈ ។

បំណីទុកេ អត្តទុកេ

(៤៨៧) កតមេ ធម្មា សរណា ។ ទ្វាទស

អកុសលចិត្តប្បដានា ឥមេ ធម្មា សរណា ។ កតមេ

ធម្មា អរណា ។ ចត្វុសុ ក្ខមីសុ កុសលំ ចត្វុសុ

ក្ខមីសុ វិចារកោ តិសុ ក្ខមីសុ កិរិយាព្យកតំ រូបញ្ច

និព្វានញ្ច ឥមេ ធម្មា អរណាតិ ។

ធម្មសង្កណិប្បករណំ និដ្ឋិតំ ។

បិដ្ឋិទុកអត្ថបទៈ

(៤៨៧) ពួកធម៌ប្រកបដោយរណៈ តើដូចម្តេច ។ អកុសល-
 ចិត្តប្បាទ ១២ នេះពួកធម៌ប្រកបដោយរណៈ ។ ពួកធម៌មិនមែនជារណៈ
 តើដូចម្តេច ។ កុសលកងក្ខម៍ ៤ វិបាកកងក្ខម៍ ៤ កិរិយានិងអព្យក្រឹត
 កងក្ខម៍ ៣ រូបនិងនិព្វាន នេះពួកធម៌មិនមែនជារណៈ ។

ចប់ ធម្មសង្គណបិប្បករណៈ ។

អភិធម្មបិដកេ

ធម្មសង្ខណីយា ទុតិយភាគោ

មាតិកាបត្តានិ

មាតិកា

អង្កេត

រូបកណ្តំ

អព្យាកតេ រូបសង្កហេ មាតិកា	១
ឯកកនិទ្ទេសោ	១៧
ទុកនិទ្ទេសោ	២០
តិកនិទ្ទេសោ	៧២
ចតុកនិទ្ទេសោ	៧៧
បញ្ចកនិទ្ទេសោ	១១៥

និក្ខេបកណ្តំ

តិកេ និក្ខេបោ	១២១
ហេតុគោច្ឆកេ និក្ខេបោ	១៣៧
ចូឡនទុកេ និក្ខេបោ	១៤៧
អាសវគោច្ឆកេ និក្ខេបោ	១៥៤
សញ្ញាជនគោច្ឆកេ និក្ខេបោ	១៥៧

មាតិកាបន្តិក

មាតិកា

រង្វង់
៧

រូបករណ៍

គន្លឹកតាចក្រ និក្ខេបបទ	១៦៧
ឧបត្ថម្ភតាចក្រ និក្ខេបបទ	១៧៦
យោគតាចក្រ និក្ខេបបទ	„
នីវរណតាចក្រ និក្ខេបបទ	„
បរាមាសតាចក្រ និក្ខេបបទ	១៨៤
មហានិទ្ទេក និក្ខេបបទ	១៨៧
ទុប្បាទនតាចក្រ និក្ខេបបទ	១៨២
កិលេសតាចក្រ និក្ខេបបទ	១៨៧
បដិទ្ទេក និក្ខេបបទ	២១១
សុតនិក្ខេបបទ និក្ខេបបទ	២២២

អត្ថបទរក្សា

តិកា អត្ថបទរក្សា	២២២
យោគតាចក្រ អត្ថបទរក្សា	២៥៨
បដិទ្ទេក អត្ថបទរក្សា	២៦៣
អាសវតាចក្រ អត្ថបទរក្សា	២៦៥

សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

រូបកំណត់

គន្លឹកតាបកនិកេប	១៦៧
ធុយតាបកនិកេប	១៧៦
យោគតាបកនិកេប	„
នីវរណតាបកនិកេប	„
បរាមាសតាបកនិកេប	១៨៤
មហានុវត្តនិកេប	១៨៧
ទុប្បាទនតាបកនិកេប	១៩២
កិលេសតាបកនិកេប	១៩៧
បដិទុកនិកេប	២១១
សុតនិកេប	២២២

អត្ថបទកំណត់

តិកអត្ថបទ:	២២២
ហេតុតាបកអត្ថបទ:	២៤៨
បុព្វនុវត្តអត្ថបទ:	២៦៣
អាសវតាបកអត្ថបទ:	២៦៤

មាតិកាបញ្ជី

មាតិកា

អង្កេត

រូបកណ្តុំ

សញ្ញាជនគោចក អតទារព	២៦៨
គនគោចក អតទារព	២៧២
ឧយគោចក អតទារព	២៧៥
យោគគោចក អតទារព	„
និវណ្ណគោចក អតទារព	„
បរាមាសគោចក អតទារព	២៧៨
មហន្តរក អតទារព	២៨១
ទុប្បាទនគោចក អតទារព	២៨៥
កលេសគោចក អតទារព	២៨៨
បិដគោចក អតទារព	២៩២

សន្និក្ខប្រាប់មាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

រូបកណ្តា

សញ្ញាជនគោបកអតទារៈ ២៦៨

គន្លឹគោបកអតទារៈ ២៧២

ធុយគោបកអតទារៈ ២៧៥

យោគគោបកអតទារៈ ,,

នីវរណគោបកអតទារៈ ,,

បរាមាសគោបកអតទារៈ ២៧៨

មហានុទកអតទារៈ ២៨១

ឧបាទានគោបកអតទារៈ ២៨៥

កិលេសគោបកអតទារៈ ២៨៨

បដិគោបកអតទារៈ ២៩២

វិវិទ្យាវិវិទ្យបត្តិ

វិវិទ្យបាហោ	អវិវិទ្យបាហោ	អង្កេត	រដ្ឋលេខាយំ
ចិត្តិសមដានំ	ចិត្តិសមដានំ	៨	៣
គោមាបេសោ	គាមាបេសោ	២៣	៨
ចក្ខុយតនំ	ចក្ខុយតនំ	៧២	៧
ទុក្ខនិទ្ទេសោ	តិក្ខនិទ្ទេសោ	៧៣	១
„	„	៧៥	១
„	„	៧៧	១
„	„	៧៧	១
រូបំ	រូបំ	៨៧	៤
រូបធាតុ	រូបធាតុ	៨៧	១៧
វចីវិញ្ញាតិ	វចីវិញ្ញាតិ	៧១	១៤
មសំ	មសំ	៧៦	១៨
ចក្ខុយតនំ	ចក្ខុយតនំ	១០០	១៧
ចត្តកនិទ្ទេសោ	បញ្ចកានិទ្ទេសោ	១១៥	១
„	„	១១៧	១
„	„	១១៧	១
ចិត្តប្បទេកណំ	ចិត្តប្បទេកណំ	១២០	១៣

វិវិទ្យាវិវិទ្យបត្តិ

វិវិទ្យាប្រភេទ	អវិវិទ្យាប្រភេទ	អង្កេត	រដ្ឋលេខាយ័
ចិត្តប្បទេករណ្ណ	ចិត្តប្បទេករណ្ណ	១២០	១៧
„	„	១២០	១៨
ភូរិ	ភូរិ	១៤០	១៧
នន្ទិ	នន្ទិ	១៤១	៧
នន្ទិវេតា	នន្ទិវេតា	១៤១	៧
អាឃារតា	អាឃារតា	១៤២	១៦
ហេតុតាច្ឆកេ និក្ខេបា	ច្បង្គនេទេកេ និក្ខេបា	១៤៧	១
(២០១) ខាងលើបញ្ចុះនេះ ត្រូវមានបន្ទាត់ខ្ចី		១៤៧	
ហេតុតាច្ឆកេ និក្ខេបា	ច្បង្គនេទេកេ និក្ខេបា	១៤១	១
(២០៨) ខាងលើបញ្ចុះនេះ ត្រូវមានបន្ទាត់ខ្ចី		១៤៤	
ច្បង្គនេទេកេ និក្ខេបា	អាសវេតាច្ឆកេ និក្ខេបា	១៤៥	១
„	„	១៤៧	១
„	សញ្ញាជនេតាច្ឆកេ និក្ខេបា	១៤៧	១
(២១៧) ខាងលើបញ្ចុះនេះ ត្រូវមានបន្ទាត់ខ្ចី		១៤៧	
កវិជ្ជាសានំ	កវិជ្ជាសានំ	១៦៣	១២
អប្បចក្កកម្ម	អប្បចក្កកម្ម	១៦៤	១៦

វិវិទ្ធិ វិវិទ្ធិ បត្តិ

វិវិទ្ធិបាលី ១	អវិវិទ្ធិបាលី ១	អង្កេត	រដ្ឋលេខាយ័ យុ
[២៣៦]	ខាងលើបញ្ចៈនេះ ត្រូវមានបន្ទាត់ខ្ចី	១៦៧	
[២៦១]	„ „	១៨៤	
[២៦៦]	„ „	១៨៧	
[២៨០]	„ „	១៧២	
[២៧១]	„ „	១៧៧	
[៣១០]	„ „	២១១	
ទស្សនន	ទស្សនន	២១៣	១២
[៣៣៦]	ខាងលើបញ្ចៈនេះ ត្រូវមានបន្ទាត់ខ្ចី	២២២	
មគ្គសមណីស	មគ្គសមណីស្ស	២៤១	១៧
ហេតុគោបកេ អត្តទារោ ១ ៥ ១២	ចូឡនរទេកេ អត្តទារោ ១ ១២	២៦៣	១
[៤០៦]	ខាងលើបញ្ចៈនេះ ត្រូវមានបន្ទាត់ខ្ចី	២៦៣	
[៤២៥]	„ „	២៧២	

.

សន្និក្ខត្រាវិញ្ញាណក្យខុស-ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាប់
ជាទុបាទិនុបាទានិយមៈ	ជាទុបាទិនុបាទានិយៈ	៧	៦
ចិត្តសហក្យ	ចិត្តសហក្យ	៨	៤
"	"	៨	៤
"	"	៨	៥
រសាយយតនៈ	រសាយតនៈ	១១	៤
ត្រើយ អាយក៏បាន	ថាត្រើយ អាយក៏បាន	៣០	១៧
មូល សំបែត	មូលសំបែត	៣៥	១៤
មូលភ្នំ	មូលភ្នំ ៤ ជ្រុង	"	១៤
មូល សំបែត	មូលសំបែត	៣៦	១៣
ថារូបាយតនៈរក៏បាន	ថារូបាយតនៈក៏បាន	៣៧	៦
សូរនាគ សូរប្រគំ	សូរប្រគំ សូរនាគ	៤២	៥
ក្លិនគ្រឿងស្រស់ ក្លិនពុល	ក្លិនឆ្កាប ក្លិនក្រពុល	៤៣	៧-៨
"	" " "	៤៤	៤-៥
"	" " "	៤៤	១៤
"	" " "	៤៥	៧
តេជោ	តេជោ-	៥៤	៣
អនិច្ចតាមួយ	អនិច្ចតា	៥៧	៧

សង្ខេបត្រាប្រាសាទព្រះខុស-ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បណ្ណាត
សំដីឲ្យកំរើក	សំដីឲ្យកំរើក	៦៨	១៤
ទុកនិទ្ទេស	ភិកនិទ្ទេស	៧៣	១
„	„	៧៥	១
វិជិត្រិយ	ជីវិត្រិយ	៧៦	៤
ទុកនិទ្ទេស	ភិកនិទ្ទេស	៧៧	១
ចិត្តសហក្ខ	ចិត្តសហក្ខ	៧៨	៤
„	„	៧៨	៤
„	„	៧៨	៤
„	„	៧៨	៥
„	„	៧៨	៦
„	„	៧៨	៧
ទុកនិទ្ទេស	ភិកនិទ្ទេស	៧៧	១
ចតុកនិទ្ទេស	បញ្ចកានិទ្ទេស	១១៥	១
„	„	១១៧	១
„	„	១១៧	១
ជាកុសល	ជាកុសល-	១៤៥	១៣

សង្ខេបប្រាសាទពាក្យខុស-ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាត់
ហេតុគោច្ឆកនិក្ខេប	ចូឡនរទុកនិក្ខេប	១៤៧	១
„	„	១៥១	១
ចូឡនរទុកនិក្ខេប	អាសវគោច្ឆកនិក្ខេប	១៥៥	១
„	„	១៥៧	១
„	សញ្ញាជនគោច្ឆកនិក្ខេប	១៥៧	១
មិនដឹងខន្ធ	មិនដឹងកងខន្ធ	១៦៤	១១
ការបែកជាផ្លូវពីរ	ការបែកជាផ្លូវពីរ	១៧៧	១០
និវរណៈផ	និវរណៈផង	១៨២	៧
ដសនិវរណៈ	ដលនិវរណៈ	១៨៤	៦
វិញ្ញាខន្ធ	សញ្ញាខន្ធ	១៧០	១២
អាភាសានញ្ជាយតនកត	អាភាសានញ្ជាយតនកត	២១៧	១៧
នេះពួកធម៌ជាអបរិ-	នេះពួកធម៌ជាបរិ-	២២០	៧
ហេតុគោច្ឆកអតទារៈ	ចូឡនរទុកអតទារៈ	២៦៣	១
ផលនៃវិបាកនៃកម្ម	ផលវិបាកនៃកម្ម	២៣៧	៤
និងហេតុកៈផងឡើយ	និងហេតុផងឡើយ	២៦២	១៧
_____	ត្រូវដកបន្ទាត់នេះចេញ	២៧១	៨

**សៀវភៅនេះ ត្រូវបានបោះពុម្ពឡើងវិញ ដោយប្រាក់អំណោយនៃ
អ្នកខាងក្រោមនេះ ៖**

Printing costs were met through the gift of

Wat. Sotoshu Hoshakuin Temple

The Rev. Kouken Ohta

2-5-1 Ooazanishishigemori, Hirosaki-shi, Aomori-ken 036 Japan

Wat. Sotoshu Seiun'in Temple

The Rev. Gikou Miura

1-7-1 Ooazanishishigemori, Hirosaki-shi, Aomori-ken 036 Japan

Kimura Physical, Pediatrical Clinic

Dr. Zenjirou Kimura

144 Shigemorichou, Hirosaki-shi, Aomori-ken 036 Japan

この本は次の方によって復刻されました。

曹洞宗 宝積院 太田宏見

〒036 青森県弘前市大字西茂森2-5-1

☎0172-32-0783

曹洞宗 盛雲院 三浦義弘

〒036 青森県弘前市大字西茂森1-7-1

☎0172-32-1681

木村内科小児科医院 木村然二郎

〒036 青森県弘前市茂森町144

☎0172-34-3250

ព្រះត្រៃបិដក ភាគទី ១១០ " អភិធម្មបិដក "

ការផ្សាយរបស់ពុទ្ធសាសនចណ្ឌិត្យ, ភ្នំពេញ

ការបោះពុម្ពជាថ្មីឡើងវិញ របស់សមាគមជំនួយដល់ការបោះពុម្ពព្រះត្រៃបិដកឡើងវិញ

បោះពុម្ព ថ្ងៃទី ១០ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៤

សហប្រតិបត្តិការរៀបរៀង និងបោះពុម្ពនៅប្រទេសជប៉ុន

TRIPITAKA VOL. 79 (of 110 volumes total)

"ABHIDHAMMA PITAKA"

Published by the Buddhist Institute, Phnom Penh

Reproduced with the kind cooperation of the

TRIPITAKA PUBLISHING COMMITTEE

First edition December 8, 1994

Printed in Japan by Hirosaki Sogo Printing Ltd.

トリピタカ (南伝大蔵経) 全110巻・第79巻アビダンマピタカ (論部)

発行：ブノンベン仏教研究所

復刻救援：カンボジア版トリピタカ(南伝大蔵経)復刻救援委員会

発行：1994年12月8日

印刷・製本／弘前相互印刷株式会社

製作にあたり弘前相互印刷株式会社の多大な協力を得ました。

